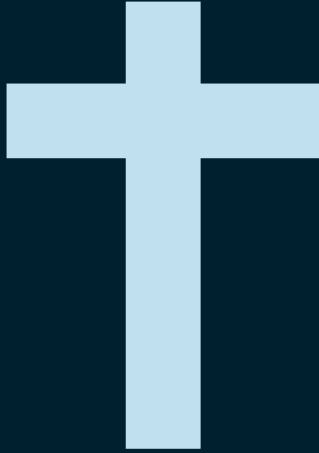

Kálaad Zembî : Sə,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálad Zembî : Sɔ́ á Gúgwáan

New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	50
Lúkas	81
Yuánes	133
Misóólúgá	171
Buud ó Róma	219
1 Buud ó Korênt	243
2 Buud ó Korênt	265
Buud ó Galátia	279
Buud ó Ifêz	288
Buud ó Filipi	296
Buud ó Kolósia	302
1 Buud ó Tesalonika	308
2 Buud ó Tesalonika	313
1 Timotê	316
2 Timotê	323
Títus	328
Falmôñ	332
Wəheburə	334
Zhâk	352
1 Pyêr	358
2 Pyêr	365
1 Yuánes	370
2 Yuánes	376
3 Yuánes	378
Yúda	380
Mbúgúlú	383

Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst. Matiyô nyə nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédulé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágə byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg nə Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔɔɔ ija məwúm mətáon.

Jɔɔɔ Kéel mə Matiyô jí nə jé nkúmba sâ nə nyə á seeng fwámé məma kəw lú minjígúlá mí Yésus tɔɔɔ icé í kaand itáon:

- (1) Kaand nyə á lás mbáɔɔ dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jálá nə bwánd Faan mə Zembí nə (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúlá myá váál bwə jálá nə jaaw búúd Faan mə Zembí dɔɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zəngbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan mə Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyəɔɔú á jálá nə bə Faan mə Zembí dɔɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jálá nə jí mpwándád nə Faan mə Zembí í bá ntɔɔ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyə dí Jɔɔɔ Kéel dí nə Yésus jí Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá nə buud bwə nyíng Faan dɔɔɔng dí, bwə bəg nə icug í ngə kala minjígúlá.

*Impáámbá í Yésus
(Luk 3.23-38)*

¹ Sə mə zə tɔɔɔlə impáámbá í Yésus-Kríst, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Aburaham.

² Aburaham nyə a byə *Izaag. Izaag mú byə *Yákwab. Yákwab mú byə Yúda bəndəɔɔ omínyəɔɔú bə. ³ Yúda mú byə Fares bá Zára, nyəɔɔngú wəɔ wə Tamar. Fares mú byə Əsrom. Əsrom byə Aram. ⁴ Aram byə Aminadab. Aminadab byə Naáson. Naáson byə Salamon. ⁵ Salamon bá Ráhab bwə mú byə Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byə Obəd. Obəd mú byə Yése, ⁶ Yése ka byə Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsə mə Uri bwə mú byə Səlámun. ⁷ Səlámun mú byə Robwam. Robwam byə Abiya. Abiya byə Azaf. ⁸ Azaf byə Zhwozafat. Zhwozafat byə Zhworam. Zhworam byə Oziyas. ⁹ Oziyas byə Yótam. Yótam byə Akwaz. Akwaz byə Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byə Manase. Manase byə Amon. Amon byə Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byə Zhekoniyas bəndəɔɔ omínyəɔɔú bə. Ja jəɔngú wə buud ó *Izəɔyél bwə á kə míkám mí dóómb dí *Babilon yí.

¹² Nún Babilon, Zhekoniyas músə byə Salátiyel. Salátiyel mú byə Zorobábel. ¹³ Zorobábel byə Abyúd. Abyúd byə Eliyakim. Eliyakim byə Azor. ¹⁴ Azor byə Sadog. Sadog byə Ashim. Ashim byə Eliyud. ¹⁵ Eliyud byə Elyazar. Elyazar byə Mátan. Mátan byə Yákwab. ¹⁶ Yákwab byə Yóseb, ngwúm mə Mariya. Mariya wəɔngú wə nyə a byə Yésus, bwə du jəw nə Kríst, Cugye buud Zembí nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntə ikala í búúd í á byél wúm nə inɔ, téédulé wə Aburaham kə jé wə Dávid. Í á bə wúm nə inɔ wúlə wə Dávid kə jé ja buud ó Izəɔyél bwə á kə míkám mí dóómb dí Babilon yí.

Bíl wûm nâ inî í á nyiŋgə byêl tééd ja bwá á kə míkwám dí yí kə jé wá Kríst.

Byélé má Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé má Yésus-Kríst í á bə ntága: Nyɔɔŋgú yé Mariya bá Yóseb bwá á bə nə cɛɛlá bā. Nji bwá kú fwo mpúya, Mariya mú ŋwa bum nə ŋkul má Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁹ Yóseb nyɛ mú táduga ná a wēny cɛɛlá bā wɔɔŋgá. Nji nda nyə á bə tútəlí muud ná nyə á cɛɛl béégya nə Mariya shwoó, kú wá nyə shwón. ²⁰ A ŋgá táduga ntó, *éŋgales má Yawé mú zə lésa nə nyə ntámád ná: «Yé Yóseb Mwân má *Dávid, wo kú fúndə bálə Mariya, nəcə mwán jí nyə mwɔ́ dí éne ŋgə zhu wá Nkɛŋkɛ Shíshim. ²¹ A bá byá mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcə nyə wá má bá cug kúl búúd jé nə *misám.»* ²² Sólógú ni wēsh í á bwəma nə ciyá Zembí nyə á bwey ci mpu má *múúd micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lú mudá njúl ná ncwíyê í bá ŋwa bum, í mú byá mwámudúm.

Bwá bá dū jŋw nyə ná Imanuwêl. Jínə dɔɔŋg í kə ná Zembí jisə sádí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éŋgales má Yawé nyə áma ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú cɛɛŋgya, kə jé ja Mariya má byá mwámudúm yí. Yóseb mú námá gwiid Mwân wɔɔŋg ná Yésus.

2

Ompuye ó isâ bwá kə gúmál Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ŋgwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ŋgá jwú nə lɔɔm. Ja Yésus má shín byêl yí, bóól búúd bwá á zhu ŋgeɛ kóómb jwôw í dū cúwo yí, zə jé Yurúsalem. Buud bɔɔŋgú bwá á bə məma ómpuye ó isâ, bwá á dū bigas wəacén-cení. ² Bwá á ka ŋgá jì ná: «Njwú *Oyúden ŋgá kúnɔw byêl yé,

jí ŋgow? Sə á dúg acén-cení yé kóómb jwôw í dū cúwo yí. Sə má ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lâŋ ni í á ka zə tí Njwú-buud Herod məkuú shí, bə́nŋ buud wá Yurúsalem bēsh. ⁴ Ntó a mú jŋw mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó máccɛɛ wá kúl búúd *Izurəyêl. A mú jì bwo ná bwá jááwug nyə kúl í á bə ná *Kríst mə bá byêl yí. ⁵ Bwá nə né ná: «Betulehem, ŋgwála á Yudéa.» Sâ jɔɔŋgá wá *múúd micúndá nyə á cilə yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ŋgwála á Yudéa, Wo kú dúg ná wo wá má búl cwáágwəo míŋgwála myá Yudéa myēsh dí, nəcə wúl mbyágá wô í bá bə cí á́nání. Nyə wá má bá wíl kúl búúd jām Izurəyêl.

⁷ Ntó Herod mú jŋw ómpuye ó isâ óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-cení wɔɔŋgú nyə á tééd nyínúlə jɔŋ dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagá. Bi kág mpu wámbulə kúl Mwân wɔɔŋg jisə yí. Bí má ká kwey nyə, bi músə zə jaaw mə, mə bāg námá kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwá má shín gwáɣulə njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dúg ácén-cení bwá á fwo dúg kóómb jwôw í dū cúwo yé, a ŋgá kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwán nyə á bə yí, a mú shígula cínɔŋ gwôw. ¹⁰ Ja bwá má dúg ntó yí, bwá mú bul shwas. ¹¹ Bwá mú nyí njŋw, dúg mwán bá nyɔɔŋgú yé Mariya. Bwá mú kúd mámpwoombú shí, yə mwán gúmá. Ná ndéé bwá mú juw íwólə byán, ŋwa isâ í gúmá bwá á zə nə ndí yí, cwámbulə nyə. Isâ byɔɔŋg í á bə, nə or, nə *cáá nə *mír.

¹² Ná ndéé, Zembí mú kéwəli bwo ntámád ná bwá kú ná kwo kə wá Herod. Ntó bwá mú kyey zhí shúsúd, nyiŋgələ kə bwádí.

Bwá ká shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó isâ bwá má shîn kyey yí, *éngales mə Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntámád. Nyə ná: «Wəólúg, wo ηwág Mwân bá nyəɔngá, wo wúg nə bwo wa, bi kyéyag, kə shwaaw shí á Igípten, nəcé Herod nyə e sɔ́ ná a gwú mwân. Bí é kə ji nûη, kə wóós ja má bá ci ná bi nyíngəg zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wəól, ηwa Mwân bá nyəɔngá námá búlu níid, bwá mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwá á ji wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sólúgú ni wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wə *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jŵw Mwân wáam, ná a wúg shí á Igípten.»

¹⁶ Ja Herod má dúg ná ómpuye ó isâ bwá má shüig nyə yí, a mú jág gwág bŵw. A mú kənd buud bé Betalehem nə mánd mā kúnə-kúnə, ná bwá kág gwú bwábudúm bēsh, tééd ikény kə jé bəɔng wā mimbú mimbá. Nyə a féésh ntó bəxlə baan ómpuye ó isâ bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremí nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwá á gwág oηkwiimbyé ηgwála á Rama
nə məyə nə mimbúgú mí áyíyáág.
Rashel nyə á ηgə jii bwân bé,
a ηgə ban ná muud kú cweel nyə
mpimba,
nəcé bwân bwá cúgə ná.

¹⁹ Mpúsə shwiy má Herod, Yóseb njúl ná shí á Igípten, éngales mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntámád. ²⁰ Nyə nə né ná: «Tówúg! Nwanη Mwân bá nyəɔngá, wo nyíngəg nə bwo, kə shí á *Izəɾəyél, nəcé buud bwá á ηgə cəel gwú Mwân wá, bwá má shîn yə.» ²¹ Yóseb mú tŵw, ηwa Mwân bá nyəɔngá, a mú nyíngə nə bwo, kə shí á Izəɾəyél. ²² Nji a mú gwág ná Mwân má Herod bwá á də

jŵw nə Arkeláwos yé wə má shúgala nə icí yá Yudéa. A mú fúndə kələ wu. Zembí nyə á zə kéwəli nyə ntámád, a mú kə shí á Galilé, ²³ kə ji ηgwála á Nazarət. Í á sŷy ntó shú ná bwo bəg də jŵw nyə ná: «Muud á Nazarət». Ntó, sâ búúd ó micúndá bwá á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(*Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28*)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wóós shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ηgə cúndə ná: ² «Céndúgá mitédúgá nəcé Faan á gwów mú kúnə-kúnə.»

³ Muud micúndá Izayí nyə á shí bwey jaaw lāη má Yuánes ni ná: Muud ηgə cúndə shí a shwéeshád, a ηgə ci ná: «Kwambəlagá zhíí má Cwamba,
bí sá íkwúη byé ná səndôη.»

⁴ Káándó Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə sŷyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájala nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurásəlem nə bəɔng wā shí á Yudéa təɔ bəɔng wā fuundú ηgwɔɔ Zhurdə bēsh bwá á də kə nyádí, ⁶ kə də magələ *mísəm tām buud, Yuánes músə ka də duu bwo ηgwɔɔ Zhurdə.

⁷ Ná ndéé, nə *Ofarizyēη nə *Os-adwisyēη bwá á də zə ηkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dúg ntó ná, nyə á ka ηkáánd nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bí má bále fúndə mpimba Zembí má bá lwóya yí? Zó amə kéwəli bí éne? ⁸ Wúmagá fwámé mpúmó*, í lwágúlá ná bi má cénd mítédúgá yí. ⁹ Kúgá bə nji dúlə téduga ná: “Sə bāη sá bí mɾ-wonη buud má *Aburaham” nəcé mə mpú jaaw bí ná Zembí ji nə ηkul

2:15 Ozê 11.1 2:18 Zhe 31.15-16 2:23 Luk 1.26; 2.39, 51; Yuá 1.46 3:2 4.17; Luk 3.3 3:3 Iza 40.3 3:4 20j 1.8 3:7 iyələkag: 12.34; 23.33 mpimba Zembí má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * 3:8 Mpumə nyəɔngə wə misólúgú. 3:9 Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 3:10 7.19

shwôzla mákwóógú mága, sá mwo bwân ó Aburaham. ¹⁰ Mpugá ná zâñ í wál zə sámb míkòólé mí ílíí máshugəd. Bwá é cal líí jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwá kul gwo kudad. ¹¹ Mee mə ηgə duu bí nə məjúwó shú lwólə ná bí má cénd mítádúgá. Nji ηgwól múúd ηgə zə mə mpúsə. A ji nə mpífá cə mə. Mə ampíyáyé nə mə yílúg nyə mənɣwub mákuúd. Nywáá má bá duu bí nə Nkékəkê Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwád. A bá zə béég búúd nda bwá du fyafηkwáándə ná. A ηwa fwámé mpúmá nyé wá ηkundád; a yíl ílwáásə, shwu kuda jí kú bwelə jímə yíid.»

Nduwán má Yésus
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilé, kə ηgwoz Zhurdé wə Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla ná wo wə dúúg mə, kú bə nə mə wə dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bəsa ná: «Maguləg ná í yídag bə nda má ηgə ci ná, nəcé í jəla ná sá jêsh í síyúg nda Zembí má céel ná.» Yuánes músə magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á shín duu Yésus yí, Yésus ηgə ná wú májúwó dí, jon í mú bāñ. A mú dúg Shíshim má Zembí í ηgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúléd. ¹⁷ Námə wəla doonɣú, kəl í mú cúwo jonud, í ηgə ci ná: «Mwân waamə alám wə éga. Nyádí wə lám wām wêsh wúsó yé.»

4

Sátan mə bwówálá Yésus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád ná Njwú məjamb kəg bwówulə nyə. ² Yésus mú ci idaw wu tññ mwów məwúm mánñ, nə mwásə nə bulú. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwəbúlán mú zə wóós nyádí. Nyə

nə né ná: «Ŋkí wo jí *Mwân má Zembí, ciğ nə məkwóógú mága ná má nyéég idaw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa ná nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Muud cugé nə ηkul cugə nji nə idaw. Nji muud má cugə nə ciyá jêsh í wú mpu má Zembí dí yí.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə ηgwála má Zembí. A mú kə tál nyə zhwááŋgê *Mpáanzə Zembí dí gwów. ⁶ Nyə nə né ná: «Ŋkí wo jí Mwân má Zembí, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcə jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: Zembí mə bá lésə nə *wəéŋgəles bə shú dwó.

Bwá é ηkény wo mábwád shú ná kuú wó í nda bwim boogú.»

⁷ Yésus mú bəsa nə né ná: «Jí námə cilyá ná: “Wo ajáláyé nə bwówulə Zembí woó Yawé.”»

⁸ Njwú məjamb mú nyinɣə ηwa nyə, kə nə nyə wúl məma mbāñ dí gwów. A mú lwágulə nyə məfaan mēsh má shí nə gúmá jáñ. ⁹ Nyə nə né ná: «Ŋkí wo kúd mpwoombú shí wa mádí míshád, yə mə gúmá, mə yə wo isá íni byēsh.» ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «*Sátan, wúg mə míshád! Jí námə cilyá ná:

Dugú kúd mpwoombú shí nji wó Zembí woó Yawé.

Nji nyə wə wó dúg yə gúmá yé.»

¹¹ Ja Njwú məjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Wəéŋgəles bwá mú wóós, bwá mú ka zə sēy nə Yésus.

Mətédúlé má íséy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Ja Yésus nyə a gwág ná bwá má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyə á kə shí á Galilé. ¹³ Nji nyə a shíégé ná kwo kə ηgwála á Nazarét. Nyə á yida kə jí ηgwála á Kapernawúm wúsə mññ dí koogú, mpwəmə má məshí má Zabulon nə Nəftali yí. ¹⁴ Yésus nyə á

kə ji nûŋ shú ná iciyá í Izayí *muud micúndə í bwəmag. Izayí nyə á ci ná:

¹⁵ Məshí mâ Zabulon nə Nəftali, məŋŋ mí ŋgeé mǎŋ dí má, mǎsə nǎmǎ fuundú ŋwəŋ Zhurdə má,

kómb Galilè ikûl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó məshí məŋŋǎ, bwə á də ji yídúgú.

Bwə má dúg mǎŋkenya!

Bwə á də cugə shwagə shwiy dí.

Məŋkenya má má kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyə á shín jé Galilè yí, nyə a tééd ŋgələ cúndə ná: «Céndúgá mítédúgá nəcé Faan á gwów í mú kúná-kúnə.»

Yésus má jəw oshweye ó óshú ónə
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Dúl jwəw, Yésus ŋgə kyey ncindyə mǎŋ mâ Galilè, nyə a dúg omínyəŋə óbá, Shímun, bwə də jəw ná Pyèr yé, bá mínyəŋə yé André bwə ŋgə wusə wód mǎjúwód. Bwə á də julə oshú nə məwód. ¹⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá ná bí dúg julə búud.» ²⁰ Nǎmǎ cé nə cé, bwə mú lúgə mǎwód, bə nyə. ²¹ Bwə mú cə kə shwóg. Yésus mú nyingə dúg bóól ómínyəŋə óbá, Yuánes bá Zhák, bwân ó Zhébedé. Bənnə sóŋgú wǎŋ bwə á bə byóólú, bwə ŋgə kwambulə məwód mǎŋ. Yésus mú jəw bwo. ²² Cé nə cé, bwə mú lúgə byóól dán, nə sóŋgú wǎŋ, bə nyə.

Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)

²³ Ná ndéé Yésus nyə á ŋgə kyey shí á Galilè nyèsh, a ŋgə jígúli buud *mǎmpáanzə má mínjígúlá má *Oyúden dí, a ŋgə cúndə Jəjə Kéél á Faan má Zembí, a ŋgə nǎmǎ lwag buud məbwəs mímbí myèsh, tə ijâm. ²⁴ Lǎŋ yé í á jwə shí á Sirí nyèsh. Buud bwə mú zə nyə nə mímbəl myèsh, buud bwə á

bə nə məvǎál má məbwəs məsh nə məvǎál má ófímál məsh, tə mímbúmbwúgú, tə wəáfudə íbwúg, tə bəŋŋ bwə á ŋgə lwáf nə məjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwə mú ka zə bə Yésus áncuncuma, bóól bwə ŋgə wú shí á Galilè, bóólúgá shí á Dekapwól. Bóólúgá bwə mú wú Yurásalem nə shí á Yudéa, nə nyəŋŋ shí nyísə ŋwəŋ Zhurdə faŋwiny yí.

5

Fwámé mpwogé
(Luk 6.20-23)

¹ Ja Yésus má dúg áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbámbúnú, kə ji shí. *Ompwíin bə bwə mú shísh nyádí.

² A mú tééd jígúli ntúga:

³ Buud bwə ŋgə mpu ná

*mishíshim myǎŋ mísə nə məbúwa wá Zembí wá, bwə má jəla, nəcé bwə wá búsa búúd wá Faan á gwəw.

⁴ Buud bí nə məcey mílámú wá, bwə má jəla, nəcé Zembí mə bá cweel bwo mílám.

⁵ Buud bwə áde *búgula məŋkul mǎŋ wá, bwə má jəla, nəcé bwə bá lúgə nə shí ga.

⁶ Buud bwə ŋgə gwág cug á tǎtǎli zha nə yèsh wá, bwə má jəla, nəcé bwə bá jíl.

⁷ Buud bwə ŋgə gwág búúd ŋkúŋkwóŋú wá, bwə má jəla,

nəcé Zembí mə bá nǎmǎ gwág bwo ŋkúŋkwóŋú.

⁸ Buud bí nə mílám fúbán wá, bwə má jəla,

nəcé bwə wá bwə bá dúg Zembí.

⁹ Buud bwə də sá nə buud bwə cúgəg nə shee wá, bwə má jəla,

nəcé bwə bá jəw bwo ná «Bwân ó Zembí».

10 Buud bwá ngá bwəma nə cúwálí nəcə otátəlí ó Zembí wá, bwá má jəla, nəcə bwá wá búsə búúd wá Faan á gwôw.

11 «Ja buud bwá lwîy bì, bwá lwágulə bì cúwálí, bwá lás nə bí ilís-lís nəcə mə yí, bì má jəla. 12 Gwágúgá məshusəg, bí kəəs, nə bì mə bá kə bə nə məma mýəna gwôw.

Nəcə ntúni námá wá bwá á sá nə *buud ə mícúndá bwá á tééd zə nə bí wá; bwá á lwágulə bwo cúwálí.»

Kaaná ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

13 «Bí bí nə buud námá nda ca dúś nə idəw nə. Nkí ca í cwál, ye bí bí nə nkul kwo sá nə í gwámúg? Mbô, í cúgé nə nkul nyingə sêy. Bwá yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaaná mánkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

14 «Bí bí mənkenya shú búúd ó shí ga. Ngwála wúsə mbámúnj dí gwôw yí, í cúgé nə nkul bə kú nyîn. 15 Mbií ngwúd nə lámba, ja bwá də jida dwo yí, bwá ádé kúd dwo mpííd. Bwá yida də təl dwo cé lámba dí, í ngá faan, buud ə njów bēsh bwá dúg mánkenya. 16 Ntó, mənkenya mán má jəlá nə nyîn búúd dí. Bwá dúgúg jəjə mísóólúgú mín, bwá mú ságusə Sóóngú wán jí gwôw yé.

Məcəx mə Zembí

17 «Bí kú ngə téduga nə mə mə zə nyaal Məcəx mə Moyíz nə minjígúalá mí *búúd ə mícúndá. Mə azýyé nyaal myo, mə á yida zə sá nə mí bwámag. 18 Búbálé mə jaaw bí ná, té wēsh gwôw nə shí í ngá ná bə yí, təə kanjá ngwúd á *mbwoomb məcəx nkí cúcwán í ábálé bwele wú, kə jé jwów byēsh í bá fwo bwəma yí. 19 Ntó wá jí ná, múúd mə ká mpyēny

cúcxé ngwúd, nkí nə á julə búúd nə bwá sáag ntó, muud wəəngú mə bá bul bə bíbíyá Faan á gwówád. Nji muud mə bá bə məcəx, a julə búúd nə bwá sáag ntó yé, a bá bə fwámé múúd Faan á gwówád. 20 Mə mpú jaaw bí nə Zembí ji nə nkul magulə múúd Faan déd nji muud tətəlí yé mə cə nyəəng á *Ofarizyēn nə *Oyíguli ó məcəx yé.»

Sá í dúgyá nə milámusa yí

(Mak 11.25; Luk 12.57-59)

21 «Bí a shí gwág nə bwá á ci nə odá nə: “Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú múúd, bwá təl nyə kəəduəd.”

22 Nji məe mə ci nə bí nə múúd mə ká gwág mpimbə nə mínyəñə yé, a tów námá kəəduəd. Múúd mə ká lwîy mínyəñə yé, bwá kə nə né *Mpáanzé milésú á Zembí. Múúd mə ká jów mínyəñə yé nə mpúfú, á jəlá nə kə *Gehēn kuda á kandugəd.

23 Í ká wós nə wo ngá kə *alatār dí nə wo ká yá Zembí gúl sá, wo ka téduga nə ngwól mínyəñə woó ngə gwág wo mpimbə, 24 lúgág sá jəəngú na kúnə-kúnə nə alatār, wo tééd fwo kə kwambulə nə mínyəñə woó. Cínəngú, wo mú ka tēem zə yá Zembí sá wó yá nyə yí.

25 «Nkí wo mə byaagulə nə ngwól múúd nə ndeé á cəel kə nə wo mpáanzé milésú, ləelug kwambulə nə né té bí bí ná zhíid ngálə kə yí. Nəcə nyə a bá kənd wo wə sémbye milésú, sémbye milésú mú kənd wo wə fulísh, fulísh kə wá wo mímbwugəd. 26 Búbálé mə jaaw wo nə, wo cugé nə nkul wú mímbwug nyəəngúəd, té wēsh wo afwóyé shîn jəna tār nyēsh, fáda ngwúd kú lúg yí.»

Nyá minəəmb

(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

5:11 10.22; Luk 6.22 5:12 2Ib 36.16; Mat 23.30; Luk 6.23; Mis 7.52; Heb 11.32-38; Zhk 5.10
5:13 Mak 9.50 5:15 Mak 4.21; Luk 8.16 5:16 Ifz 5.8; Flp 2.15; 1Pr 2.12 5:17 3.15; 7.12;
22.40; Rom 3.31 5:18 Zhk 2.10 5:21 MmN 20.13; Lav 24.17 5:22 1Yn 3.15 5:24 6.14-15
5:25 Luk 12.58-59 5:26 18.34 5:27 MmN 20.14 5:28 Zhb 31.1; 2Pr 2.14

27 «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Muud kú sá minɔɔmb.” 28 Nji má jaaw bí ná múdúm má ká dúg múdá ηkán mædúgya má wímbúla nyə, a má bwey sá minɔɔmb nə mudá wɔɔŋ nyádí lámúd. 29 Nə ndéé, í ká bə ná jús dwô á mæncwúm í dɔ sá nə wo sáág *sám, tíg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ nə bwé wúsəg nyúul nywô ncindí kuda á kandugəd. 30 Ntó ηkí mbwə wô á mæncwúm í dɔ sá nə wo sáág sám, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntɔ nə nyúul nywô ncindí í kág kuda á kandugəd.»

Məgwú mə bā

(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

31 «Gúl ciyá jí námá ná: “Nkí mudúm má cɛel yíl mudá yé bā, á jəlá nə yá mudá wɔɔŋgú fəb lú məgwú mə bā.” 32 Nji mɛɛ má jaaw bí ná, muud yəsh mə yíl múdá yé báád, mudá kú fwo sá minɔɔmb yé, mudá wɔɔŋg mə ká ká dúl báád í, ηgwúm yé wə má cindal nyə nə a sáág minɔɔmb. Múúd má ká bá múdá bwé ámə yíl bā yé, muud wɔɔŋg mə sá námá minɔɔmb.»

Nyá məŋkaanə

33 «Bi a shí námá gwág ná bwé á ci nə odá ná: “Wó ká kɛen Zembî gúl sá dí, ság sá jɔɔŋgú kú bíd.” 34 Nji mɛɛ má jaaw bí nə bi kú ná dɔ kɛen tɔɔ sá. Bi kú kɛen jɔŋ lɔ gwôw nəcé dúsə *caɔŋgá má Zembî. 35 Bi kú kɛen shí nəcé cínɔŋg wə á dɔ təl məkuú yé. Bi kú kɛen Yurəsəlem nəcé jísə dánd má Zembî, Njwú-buud ánúnî. 36 Wó kú kɛen lúu wô, nəcé wo cúgə nə ηkul shwɔɔla tɔɔ ntand shilú ηgwúd ná í fúmæg ηkí ná í yíndəg. 37 Ntó jí

nə wó ká ci nə wo sá gúl sá, ciŋg nji ná: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci nə wo asáyé gúl sá, ciŋg nji ná: “Mbô, mə asáyé”. Ciyá jəsh wó kwádulə na gwôw yí, í zhu wə Mbúwúlú múúd.»

Muud nda dɔ bweel

38 «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. 39 Nji mɛɛ má ci ná, muud kú kə nə lal lúu wə sósəl məbôw. Nkí muud mə nyífə wo bóonz mbáŋ á mæncwúmúd, yég námá nyə wúl mbáŋ. 40 Nkí muud mə kə nə wo njów mílású nə a mánda wo nə wama gwô á cwú, bídúg a kág námá nə kúúd. 41 Múúd mə ká zə nə mpəl zə yímbúli wo ná wo ηkényúg nyə mbag, cé kilomáda ηgwúd, wɛɛ kaág nə nyə okílomáda óbá. 42 Múúd mə ká gwáám wo sá, yég nyə; nyɔɔŋg mə zə kwalád wódí yé, wo kú ban.»

Dúla cɛel mízhízhíŋ

(Luk 6.27-28; 32-36)

43 «Bi a shí gwág ná bwé á ci ná: “Wó jəlá nə cɛel múúd yəsh jísə wo kúnə-kúnə yé, wo mpíi zhízhíŋ wô”. 44 Nji mɛɛ má ci nə bí nə cɛelugá mízhízhíŋ mín, bí jəgala nə Zembî shú bɔɔŋg bwə ηgə lwágalə bí cúwálí wá. 45 Ntó í é mpúy nə bí búsa bwân ó Sósŋgú wún jí gwôw yé. Nəcə Zembî má dɔ sá nə yásə í fáánug shú buud bəsh, tɔɔ bɔɔŋg ó ányunywá tɔɔ bɔɔŋg ó abúbôw. A dɔ námá sá nə mpú nywóg shú búúd bəsh, tɔɔ bɔɔŋg ó átútəlí tɔɔ bɔɔŋg bwə cúgə tətəlí wá. 46 Nkí bí má cɛel nji buud bwə céel námá bí wá, bi mə mpíyá nə máyé myəna? Nγαá buud bwə dɔ ηwa otóya wá bwə dɔ námá sá ntó? 47 Nkí bi má dɔ bóda nji omínyəŋú bán, ye gúl sá ágúgwáan wə cí? Nγαá íkúl ishús í dɔ námá sá ntó? 48 Bógá

5:29 18.8-9; Mak 9.43-47 5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak 10.3-4 5:32 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 5:33 23.16-22; Zhk 5.12 5:33 Ləv 19.12; Ilŋ 30.3 5:34 Iza 66.1; Mis 7.49 5:35 Sôm 48.3 5:37 2Kr 1.17-19 5:38 MmN 21.24 5:39 Rom 12.17 5:40 1Kr 6.7; Heb 10.34 5:43 Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27 5:44 MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cɛelugá mízhízhíŋ mín: Luk 6.28; 23.34; Mis 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9 5:45 Ifz 5.1 5:48 Ləv 19.2

mbii í jéla yí, námá nda Sóóngú wán jí gwów yé, a jí mbii í jéla yí.»

6

Yála Zembî gúmá

¹ «Ja bí má dá sá misóólúgú myá Zembî yí, sógá ná í kú dá bə lwóyá. Bí má ká dá lwóyá búúd dí, Sóóngú wán jí gwów yé, kú ná kwo yə bí myéna.

² «Í ká bə ná wo yə mbúbúwá *mwaanê, wo kú bəngula nə sá jəngú nda búúd ó mákəŋ bwé dá sá *mámpáanzé má mínjígúalá, nə mázhíí məzhíí ná. Bwé dá sá ntó ná buud bwé yág bwo gúmá. Búbálé má jaaw bí ná, myáŋ myéna myêsh wé míni. ³ Nji wεε, ja wó yé mbúbúwá mwaanê yí, ság ná mbwə məkóól wó í bəg kú mpu sá mbwə məncwúm í ngé sá yí, ⁴ nəcé yána dwô í jəlá nə sɪy shwoód. Sóóngú woó má dá dúg sá jəsh jí shwoód yé, má bá fáágulə wo.»

Sála májəgula

(Luk 11.2-4)

⁵ «Ja bí má sá májəgula yí, kúgá sá nda buud ó mákəŋ. Bwé bul cεel dá sá májəgula, bwé tál ótətəlí *mámpáanzé má mínjígúalá nə mázhíí məzhíí shú ná buud bwé dúg dá g bwo. Búbálé má jaaw bí ná, myáŋ myéna myêsh wé míni. ⁶ Nji wεε, wó ká cεel jəgula nə Zembî, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jəgula nə Sóóngú woó nəcé a jí na kúl búúd bwé cúgé yí. Ntó Sóóngú woó má dá dúg isá í shwoó byêsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá májəgula yí, kúgá bul íciyá bí kú nə wúbúalé yí. Ikúl ishús wé í dá sá ntó. Bwé dá téduga ná Zembî má dá gwágulə bwo nəcé zhwoog íciyá. ⁸ Bí kú sá nda bwo, nəcé Sóóngú wán má dá bwey mpu sá bí

ngə jí yí, bí njúl kú fwo gwáamb nya gwo. ⁹ Bí ó bəŋ dugá jəgula ntúga:

“Yé Sóóngú wúsú jí gwów yé, jíná dwô í bəg nə gúmá ntə sá jəsh.

¹⁰ Ijwúga byô í zəg,

buud bwé bəg micəlá myô shí gaád, námá nda í dá sɪy gwów ná.

¹¹ Yág sá idəw í jəlá nə sá múús yí.

¹² Juug sá nə məbyaagulə mássú

námá nda sá ngé juu buud bwé ngé byaagulə nə sá ná.

¹³ Wo kú bíd ná məbwəbúalán má ntəg sá ŋkul.

Sáág ná sá fááməg məbwə má Mbáwáulú múúd dí.

*[Nəcé ijwúga nə ŋkul nə gúmá bíse isá byô, kandəgə á kandəgə. Amən.]

¹⁴ «Mpugá ná bí má ká dá juu búúd nə iwushi byáŋ, Sóóngú wán jí gwów yé nyə bá námá dá juu bí nə iwushí bín. ¹⁵ Nji bí má ká bə kú juu búúd nə iwushí, Sóóngú wán nyə abúle námá juu bí nə iwushí bín.»

Ici í idəw

¹⁶ «ŋkí bí má ci idəw ná bí mə yé Zembî gúmá, bí ajəláyé nə ngə jí ná shúsúlú-shúsúlú nda buud ó mákəŋ. Buud bəngú bwé dá nywadulə məŋkágé ná bwé lwóyá ná bwé ngə ci idəw. Búbálé má jaaw bí ná, myáŋ myéna myêsh wé míni.

¹⁷ Nji wεε, wó ká ci idəw ná wo yé Zembî gúmá, gusag mísh, wo kwambulə nyúul. ¹⁸ Wó jəlá nə sá ná buud bwé kú mpu ná wo ngə ci idəw. Ntó Sóóngú woó má dá dúg isá í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámé byəog

(Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byəog shí gaád, kúl óshé nə myáŋgúlə í dá dá isá yí, ijúwál dá búgə mímpumbé dá júwo

6:1 23.5 6:8 6.32; Luk 12.30 6:9 Eze 36.23 6:10 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mis 21.14 6:11 6.24-34 6:12 6.15 6:13

10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * 6:13 Míl mícilyá mí ayág mí cúgé nə íciyá íga. 6:14 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 6:15 18.35 6:16 Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 6:19 Zhk 5.2-3

6:20 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33

yí. ²⁰ Yidagá ñkúnd byoog gwów, kúl óshê nê myãngulá í ádé dâ isâ yí, ijúwâl kú dâ búgá mímpumbé dâ júwo yí, ²¹ nácé kúl byoog dwô mbwúg yí, cínong wá lâm wô í é bê námá yé.

²² «Jús dúsê lámba á nyúul. Jús í ká bê kú nê bwás í, nyúul nyêsh bê máñkenyad. ²³ Nji, mísh mwô mæ ká bê ñkí bôw, nyúul nywô bê yídúgúd. Ntó, ñkí mísh mwô má adúgé tæem bê sâ, á waguwólâ jãñ yídúgúl.»

Búgúlálâ Zembî

(Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cúgé nê ñkul sêy nê omásâ óbá ja ñgwúd, nácé nyê é mpii ñgwól, a cæel ñgwól; gúl ja nyê e gwág nê ñgwól, a mpyêny ñgwól. Bî cúgé nê ñkul sêy nê Zembî bî ñgá sêy nê *mwaanê ja ñgwúd.»

²⁵ «Má ka ci nê bî ná, bî kú dâ yágawo cug jín ná bî é dâ jíí. Bî kú yágawo mányúul mán ná bî é bwáád jí. Ngaá ná cug í ntô ídâw, nyúul ntô mikáándá. ²⁶ Mpugá dúg ínunú. Í ádé bê mámpæg, kú mwáágulâ mpúmá, kú nê sâ bwá wá ówaag o ídâwud. Nji Sónngú wán jí gwów yé ñgê wíil byo. Ngaá, bî bî nê mfíí cõ ínunú byoongû? ²⁷ Zâ á na bídí jí nê ñkul bê ná, nácé a ñgálâ yágáwó, a kwádulâ jwôw ñgwúd nyádí cug dí yé?

²⁸ «Nácé jí bî má dâ sâ yágawo mímbwéédí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwá dâ wáy máncugú ná. Bwá ádé yíngá nê iséy, kú tññ mikáándá. ²⁹ Nji mæ mpú jaaw bî ná cí Sálumun nyê á tæem jág bul bê nê gúmá, nyê a shígé bwêle bwáád nda ofuláwa. ³⁰ Nkámásá Zembî mæ fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda á jugú jí nê bwá é wusê kuda dí mán yé, ñkæmusa nê bî. Ye bî wá nyê é bê kú bul mpu bwééd wá? Yé búúd

wâ tag búgá óga! ³¹ Kúgá dâ yágawo ná: “Sá é dâ jí, sá é ñgul jí, sá é bwáád jí?” ³² Ikúl ishús wá í dú ñgê wáduga sô isâ íni byêsh. Bî báá kúgá dâ sô byo, nácé Sónngú wán jí gwów yé mæ mpú ná í jii bî isâ byoong. ³³ Yidagá dâ fwo tâl isâ í dúgyá nê Faan má Zembî yí shwóg, bî cugê tâtálí mísh méd, Zembî ka dâ kwádulâ bî isâ íni byêsh. ³⁴ Ntó bî kú yágawo sâ í bá síy mán yí, nácé isâ yá mán í é bá námá mpûy mán. Mícúñ myâ ñkúmba jwôw mí kwaga nê dâñ jwôw.»

7

Ságá buud mænywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

¹ «Kúgá dâ jéég búúd minjagá, bwá bâg námá dâ bê kú jéég bî minjagá. ² Bwá bá dâ jéég bî minjagá mbií ñgwúd bî é dâ jéég bóól búúd minjagá yí. Nácé yuug bî é dâ yigula bóól búúd nê ndí yí, gwá námá wá bwá bá dâ yigula bî nê ndí yí. ³ Nácé jí wó ñgá mpu dúg ntand shwú jí mínyonâ wóó jús dí yí, ñji wo kú dúg mbwûñ wí dwó jús dí yí? ⁴ Ntudelê wó jí nê ñkul ci nê wo yíl mínyonâ wóó ntand shwú júsúd yé, wæe ñjúl nê mbwûñ dwó júsúd? ⁵ Yé múúd makán, fwog yíl mbwûñ wódí júsúd; ja jooñgá wá wó é ka dúg nda wó jí nê ñkul yíl mínyonâ wóó ntand shwú júsúd ná.

⁶ «Kúgá yê ompyê isâ í Zembî, nácé bwá á bá yid zæ kwagulâ bî. Bî kú kul ñkuú ijimá í mákwóógú má álal-kus bwá dâ jôw ná pêrlâ yí, bwá á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúgá Zembî, nyê é yê bî; sógá, nyê e lwó bî; kudégá mbê, nyê é juw. ⁸ Nácé muud mæ gwáámb yé, nyê é bii. Muud mæ sô yé, nyê é kwey. Múúd mæ ká kudê mpumbé, bwá juw nyê wê. ⁹ Nda bî, mwán má ká gwáámb sónngú buléd, ye sónngú

6:24 6.11 6:25 Flp 4.6; 1Pr 5.7 † 6:25 Míl mícilyá mí ayág mí á kwádulâ na ná «bî ñgul jí?»
6:26 10.29-31; Luk 12.6-7 6:29 10j 10 6:30 14.31 6:32 6.8 6:33 10j 3.11-14; Sôm 37.4-5 6:34 MmN 16.4, 19-20 7:1 Zhk 4.11-12; 1Kr 4.5 7:2 Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12
7:7 Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15

nyə é yə nyə kwóógú? ¹⁰ Nkí ná a gwáámb shú, ye sónǵú nyə é yə nyə kuwó nywá? ¹¹ Nkámúsá bî, tɛɛm bæ nda bí búsə nə mbiya mílám ni, bí má dɛ yə bwân bún isâ í ányunywaâ. Nkəmusa nə Sónǵú wán a gwów, bí má ká gwáámb nyə sâ ányunywaâ, a yə bî.

¹² «Ságá buud sâ jêsh bí má céél ná bwá sáág bí yí. Ntó wə *mbwoomb máccɛɛ nə micilyá mí *búúd ó micúndá mí nǵə cɪ yé.»

Məzhî məsə məbá

¹³ «Nyílgá mpumbé ámámánda dí, nəcé mpumbé í kə micúny myâ kandugə dí yí wúsə nkí bwaag; zhíí á wu nkí laasəwo. Bulyálə búúd bwá nǵə kə wu wá. ¹⁴ Nji mpumbé ámámánda nə zhíí ákukwowalá, í kənd búúd cug á kandugə dí. Buud bwá kə wu wá, bwá ábúlyáyé.»

Bwá dɛ mpu lí nə mpumə nyé

¹⁵ «Bí ɔ káálúgə nə *buud ɔ micúndá wá məshíigá. Bwá dɛ zə nyíi gwoonǵ jínád, bwá njúl ná shɛɛ nda incwəmbɛ, í njúl ná búsə nkí wagəwo nda onkweny. ¹⁶ Bí mə bá dɛ mpu bwo nə kuú njəɔnd wán. Ye bwá dɛ mwáág məbudá nǵwúdáánzə dí, nkí ná ifumbí byaag dí? ¹⁷ Mpugá ná fwámé lí í dɛ wúmə fwámé íbumá, líí ábúbəw í wúmə nji íbumá í abúbəw. ¹⁸ Fwámé lí í cúgə nə nkul wúmə íbumá í abúbəw; líí abúbəw kú nómá wúmə fwámé íbumá. ¹⁹ Muud fambə má dɛ cal líí jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad. ²⁰ Bí mə bá ka dɛ mpu bwo nə kuú njəɔnd wán.

²¹ «Buud bwá nǵə cɪ nə mə ná: “Yé Cwámba! Yé Cwámba!” óni, bêsh dí Zembî mə bá magulə nyádí Faan dí wá. Nji bəonǵ bwá nǵə cugə nda Sónǵú wám jí gwów yé má céél ná, bwá wə á bá magulə

wá. ²² Nəcə jwəw Zembî mə bá sámb búúd milású yí, zhwog buud bwá bá cɪ nə mə ná: “Yé Cwámba! Yé Cwámba! Dugí, sá á shí cúndə micúndá mí Zembî nə nkul nywô. Sə yíl məjamb nə nkul nywô, sá sá nómá zhwog *məshimbá.” ²³ Nji mə bá bɛsa nə bwo ná nǵəny ná: “Mə a shígé bwelɛ mpu bî buud wá kú bish máccɛɛ óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəny bá lad (Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd mə ká gwág lású má mə lás ni, a sá nda mə nǵə cɪ ná, a ji nda kəny nyə á shumə njów kwóógú d gwów yé. ²⁵ Ompú bwá á nywə, mpu nǵə wós məncúwód, onkwə bwá á kung, isâ ini byêsh dɛ nyífa njów wəonǵú d, nji njów kú búg, nəcé nyə á shumə wə málal dí, kwóógú d gwəw. ²⁶ Njií, múúd mə ká gwág lású má mə lás ni, a kú sá nda mə nǵə cɪ ná, a ji nda lad nyə á shumə njów shɛ dí yé. ²⁷ Ompú bwá á nywə, mpu nǵə wós məncúwód, onkwə bwá kung. Isâ ini byêsh dɛ nyífa njów wəonǵú d, njów í mú búg, shugulə shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá nkul ijwúga

²⁸ Ja Yésus mə shín lás yí, ncúlyá buud bwá á bə cínəng wá bwá mú bul káam mbií nyə á nǵə jíguli yí, ²⁹ nəcé nyə á nǵə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó máccɛɛ bəny.

8

Yésus mə lwag zúzaamə (Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulə, wú mbám bənyád, buud bwá mú bɛ nyə áncuncuma. ² Bwá nǵə shulə, wúl zúzaamə mú cúwo, shísh wə Yésus, zə kú dɔw shí, yə nyə gúmá. A mú cɪ nə Yésus ná: «Cwámba, nkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôny.» ³ Yésus

7:11 Zhk 1.17 7:12 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14 7:14 Mis 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 7:16 12.33 7:16 Zhk 3.12 7:17 Gal 5.19-23 7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 7:21 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 7:23 25.12; 2Tm 2.19 7:24 7.21 7:28 Mak 1.22; Luk 4.32 7:28 11.1; 13.53; 19.1; 26.1; Luk 7.1

mú séém mbwê, kúnnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bág wo ná səndŋŋ!» Cé nə cé, zaamá í mú shín wú muud éne nyúúlád. Nyúúl í mú bə nyə ná səndŋŋ. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sŋy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá *mátúnuga Moyíz nyə á cilə má. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.»

Búgá má lúúú ózimbi təd
(Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wós Kapernawúm. A ká námé wós ntáni, wúl lúúú á izimbi təd í mú zə téég nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwamba, sól məsáal waamə mbwug kága njów; a músə mbúmbwúgú, a ngə bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúúú á izimbi mú bəsa ná: «Cwamba, mə ampíyáyé ná wo nyíig mádí njów. Jeg lás lásúg, sól məsáal waamə yálúg. ⁹ Nəcé mə ji nə omása bwə ngə jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbi má ngə jwú nə ndí wá. Nyəng yəsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəng má é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í ság gúl sâ, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus má gwág ntáni yí, a mú bul bí. Nyə nə buud bwə á ngə bə nyə wá ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mə afwóyé bwele dúg múúd nə fwámé búgá nda nyíga, tɛm bə kúl búúd *Izəyél dí. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwog ikúl í búúd í bá zhu kóómb jwəw í də cúwo yí, zhu kóómb í də jímə yí, bwə zə sɛngya nə impáámé bisú *Aburaham nə *Izaag, nə *Yákwb Faan á gwówúd, bánŋŋ bwə mú də dína. ¹² Nji buud bwə á jəla nə bə nə nkəw Faan a gwów dí wá, bwə bá wusəw yídúgúd tóón. Bwə bá bə cínəng, nji bwə ngə bwam nə məyá.»

¹³ Yésus músə ci nə lúúú á izimbi éne ná: «Wɛɛ kag njów. Í bəg nda

wó ngə *búgula ná.» Námə baan dɔɔngá, sól məsáal mú yál.

Yésus má lwag mimbəl Pyêr dí njów

(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayŋŋ nə yŋŋ má bíi nyə. ¹⁵ Yésus mú kúnnya nə nyə mbwəd. Ayŋŋ nə yŋŋ mú shín nyə. A mú wəól, a tééd ntəg séyála nə Yésus.

¹⁶ Mpwo-kugú shí, buud bwə mú zə nə zhwog mimbəl mí májamb. Yésus mú ngə yíl bwo bəw-bəw míshíshim myəngú nji nə iciyá yá mpu, a shín námə lwag míl mimbəl myésh. ¹⁷ Nyə á ngə cug buud ntó shú ná cúndá má Zembí Izayí nyə á cúndə yí, í bwəmag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íjám, a yíl sé ofimál ó məbwas.»

Bɛɛlə Yésus
(Luk 9.57-62)

¹⁸ Dúgálo Yésus nyə á dúg buud bwə á lyɛ nyə ná kəsh yí, a mú ci nə *ompwíín bə ná bánŋŋ bwə líínág mán kə faŋwíny. ¹⁹ Ngwól Yíguli məcɛɛ mú ntəg shísh zə ci nə né ná: «Yé Yíguli, mə zə bá də bə wo kúl jəsh wó bá də kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə mikú, inunú nə maage, nji *Mwán mə Múúd cugé nə nkúmba kúl á dúg já yí.»

²¹ Ngwól *mpwíín má Yésus mú ci nə né ná: «Cwamba, fwog bíd mə, mə kág dul sónŋgú waamə.» ²² Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Wɛɛ bəg mə. Bídúg mímbimbə mí dúlɛg mim-bimbə myáj.»

Yésus má nkáánd nə nkəw
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Yésus mú kə kəwa byóólúd, ompwíín bə bwə mú bə nyə. ²⁴ Nə ndéé nkəw mú zə kung mán nə nkulú, ikwó də bád kə gwəw, də shwiy byóólúd, nji Yésus njúl gwəd. ²⁵ Ntó,

8:4 Ləv 14.2-32; Mat 12.16; Mak 7.36; Luk 17.14
25.30 **8:13** 9.22; 9.29; 15.28 **8:14** 1Kr 9.5
22; 9.9; 19.21; Mak 1.18, 20; 2.14; 10.21; Luk 5.11, 28;

8:11 Iza 25.6 **8:12** 13.42, 50; 22.13; 24.51;
8:17 Iza 53.4 **8:20** 2Kr 8.9 **8:21** 4.20,
22; 1.43; 21.19, 22

ompwíin bwé mú kə juumushi nyə, bwé nə né ná: «Cugug sê, yé Cwámبال! Sə wál zə yə.» ²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Búgə jín í bul ná tag é!» A músə tōw, ŋkáánd nə ŋkwə nə m̄n̄, byêsh í mú saləwo nə sheε. ²⁷ Buud bəŋgú bwé mú bul bî. Bwé ná: «Wáyé mbií muud ga! Təə ŋkwə təə m̄n̄ í bələ sá nyə mægwág í?»

Yésus má yil mājamb
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Ja Yésus má shîn lína m̄n̄, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwé mú cúwo ban məshwon, mājamb má ŋgə lwáfələ bwo, bwé mú zə bwəma nə nyə. Buud bəŋgú bwé á də bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jísəw nə a cə kúl bwé á də bə yí. ²⁹ Bwé mú zə nə ŋkwimbyê wə Yésus, bwé ŋgə ci ná: «Shé b̄n̄ nə inéy, yé *Mwân má Zembî? Wo wál læl zə t̄l sá cwúnd dí fwála dəŋgú kú fwo wós í?»

³⁰ Na, məma sənz ŋkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ŋgə də. ³¹ Mājamb má mú ka téég Yésus məbwê ná: «ŋkí wo yil sê wa búúd óga dí, kəndúg sá n̄n̄ ŋkuúd.» ³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Mājamb má mú wú búúd ōni mányúúlád, kə nyí ŋkuúd. Sənz ŋkuú ni jêsh mú bumb nə mikúl, wú kúl í á bə mbám̄b̄n̄ dí yí, kə juwa m̄n̄, bêsh bwé mú ŋgul mājúwó, fudə.

³³ Ná ndéé, buud bwé á ŋgə baagələ ŋkuú wá, bwé mú wəenzh kə kwáádá, kə bwiiŋg búúd sá í ámə s̄y nə ŋkuú yí. Bwé bwiiŋg námé l̄n̄ búúd bwé á bə nə mājamb wá. ³⁴ Buud ə ŋgwála bêsh bwé mú t̄i, kə bwəma nə Yésus. Ja bwé má dúg nyə yí, bwé mú téég nyə məbwê ná a wúg bwádí ləməd.

9

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ntə Yésus mú kə kəwa byóólád, nyiŋgə lína m̄n̄, kə nyádí ŋgwála. ² A ŋgə námé jé, buud bwé mú zə nyádí, bwé ŋgə ŋkēny mbúmbwúgú táádád. Yésus mú dúg ná buud bəŋgú búsə nə fwámé búgə, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwân waam! Səlug lám shí! Mə má juu wo nə *misəm myô.» ³ Bóól *Oyíguli ó mácéé bwé mú ŋgə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ŋgə *lás nə Zembî bwaasələ mpu.» ⁴ Yésus músə mpu sâ bwé á ŋgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí má bəw mitádúgá nt̄ni yí? ⁵ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə má juu wo nə misəm myô”, ye ná: “Wólúg, wo kyéyug?” ⁶ Má ka cēl ná b̄i mpúg ná *Mwân mə Múúd j̄i nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misəm myán̄.» Ntə, a mú yid wə mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wólúg, wo ŋkényúg táádá gwó, wo nyiŋgəg kə njów.» ⁷ Muud wəŋgú mú wól, kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud má dúg sóólúgú ni yí, bwé mú gwág íkukwende, bwé mú ságusə Zembî, nəcé a yələ búúd mbií ŋkúl ijwúga nyəŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ŋgə cə kúl búúd bwé də jəna tóya yí, a mú dúg ŋgwól múúd njúl cínəŋg shí. Muud wəŋgú nyə á bə nə jíná né Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Béğ mə.» A mú tōw, bə nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ŋgə də, zhwoŋg ŋwenye ə tóya nə bóól ósól ó mábəw bwé mú námé zə, bən̄n̄ nyə nə *ompwíin bə zə də.

¹¹ Ja *Ofarizyēn bwé á ka dúg nt̄ni yí, bwé á ci nə ompwíin ó Yésus ná: «Nəcə jí Yíguli wán ŋgə bələ də nə ŋwenye ə tóya nə bóól ósól ó mábəw

yí?»¹² Yésus mú gwág sâ bwé á ηγḡ cí yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí ðu jii jwówuda, í ðu bæ mímbâl.¹³ Mpugá táduga sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Má bul jii ná buud bwé gwágúg buud cey lámúd, ntḡ ná bwé dúg sâ mə *mətúnuga.” Ntḡ jí ná mə a shígé zə jḡw ótútəlí ɔ búúd. Mə á yida zə jḡw osóol ɔ məbḡw.»

Nyá ici í idâw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ *Ompwíin ó Yuáneš Nduu-buud bwé á ka zə wé Yésus zə jí nyə ná: «Sánónη *Ofarizyēη sá mə ðu cí idâw yələ Zembî gúmá nji ompwíin bwō bāη kú cí. Jí í sá ntḡ?»¹⁵ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ηwa bā yí, a tál zāη, a jḡw óshwé bé; ye oshwé bé bwé yidá zə nə məcəy lámúd bánḡη muud bā bwé ηjúl kál ηgwúd? Mbḡ! Nji mósól mwḡw mə ηgə zə, bwé bá yíl bwo muud bā yí. Mwḡw məcəηgú dí wé óshwé bé bwé ka bá cí idâw.¹⁶ Mpugá ná bwé ádé ηwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád. Nəcə bágá dḡcəηg í ká juli, í tâw, í yida bweeg luun lə káándá.¹⁷ Ntḡ námá, bwé ádé ηwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwé ðu wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáanud. Né ndeé, nə lenya nə məlwəg byēsh í mú cəgə.»

Yésus mə gwúmushi shilə mə Zharus

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yésus ηgḡ ná lás ntúni, ηgwól njwú *Oyúden mú jē. A mú kúḡw shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jām mə kúnḡw yə. Má cēel ná wo zág kə kēel nyə mbwə, a cúgəg.»¹⁹ Yésus mú tḡw shí bánḡη ompwíin bé bwé músə bə nyə.²⁰ Bwé ηgḡ

ná kə, ηgwól múdá mú lēel bə nyə mpəsə. Mudá məcīí mə á ðu wú nyə nyúúléd té mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpəsə kwon, kúnya nə nyə lwé lá káándá,²¹ a ηgḡ táduga ná: «Mə ká jisəw kúnya nə káándá mə Yésus, mə e yál.»²² Yésus mú yid mpəsə, dúg mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wām, səlūg lám shí. Wo mə *dúg cəg nəcé búgḡ gwō.» Mudá mú yál námá cé nə cé.

²³ Yésus mú ka kə ná ndeé, kə nyíi njwú dí njḡw. A mú kwey, buud bwé ηgḡ lwḡ milaag, bwo ηgḡ sá saaguwo mímbíi mímbíi.²⁴ Yésus mú ηkáánd nə buud ná bwé cúwḡg tḡón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bæ gwád.» Bwé mú yida ηgḡ cágulə nyə.²⁵ Ja bwé mə shín wéesh buud ḡni tḡón yí, Yésus mú nyíi fúm, a mú bii súsás mbwád, súsás í mú wəol.²⁶ Ntḡ, lāη ni í mú zə jwḡ shí nyḡcəηg nyēsh.

Yésus mə bēny wəancím-ncím mísh

²⁷ Yésus mú kyey. A ηgḡ kə ntúni, wəancím-ncím óbá bwé mú bə nyə nə onkwimbyē. Bwé ná: «Yé Mwān mə *Dávid, bwḡgúg sá nə ηkwoná!»

²⁸ Ntḡ, Yésus mú kə jé njḡw, wəancím-ncím bwé mú shísh nyádí. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ηgḡ *búgula ná mə jí nə ηkul sá ntḡ?» Bwé ná: «Haaw, yé Cwám̄ba, sá mə búgula.»²⁹ Yésus músə ka kúnya nə bwo míshád. Nyə nə bwo ná: «Í bág nda bí ηgḡ búgula ná.»³⁰ Mísh mə músə bāη bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwágula. Bì kú jaaw tḡə muud sâ í mə bæ ga.»³¹ Nji bwé bāη, wúlə bwé á wú cínḡg yí, bwé á shwal kə ηgḡ bāηgula nə lāη wḡcəηgú kúkúl jēsh.

Yésus mə lwag fífi

9:14 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **9:15** 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbú 19.7 * **9:16** Na jí

kúl káándá í afwóyé kə məjúwó ná ndeé í juli yí. † **9:17** Oyúden bwé á ðu sá lenya nə kúúúú cúúú.

9:20 Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 **9:22** 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mís 3.16 **9:24** Yuá 11.11-13 **9:25** Mak 5.41 **9:27** 20.29-34 **9:29** 8.13 **9:30** 12.16; Mak 7.36 **9:31** Mak 7.36 **9:32** 12.22-24

³² Nô ndeé cúwólə bwé á cúwo tón yí, bóól búúd bwé mú zə nə wúl fífi wá Yésus. Jamb í á wá nyə mənəkədad nə a bég fífi. ³³ Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásála. Buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá, bwé mú bul káam ná: «Sá a bwélé dúg mbií sá ga shí *Izəryél.» ³⁴ *Ofarizyên bân, bwé mú ci ná: «A ηgə yíl məjamb nə ηkul mə njwū məjamb.»

Osól ó másáal bwé ηgə fífə

³⁵ Ntó Yésus nyə á ηgə kə mīŋgwála mīŋgwála, nə mákwáádá məkwáádá. Nyə á ηgə jíŋguli buud *mámpáanzá mə mīŋgúgá mə *Oyúden dí, á ηgə cúndə Jəjə Kéél á Faan mə Zembí, a ηgə námə lwag buud məbwəs mímíí myēsh, tə ijám. ³⁶ Yésus nyə á də ηgə dúg buud bēsh nyə á də bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dágúlə nə bwé á ηgə cəgə mántágula dí, bwé mə shín námə tag nda səənz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulé yí. ³⁷ Ntó nyə á ci nə *ompwíín bé ná: «Dugá, idáw í má tí fambá məŋkund məŋkund, nji buud bwé ké saag wá búsə cíg-cíg. ³⁸ Ntó wé mə cí nááa: jégulagá nə amádí fambá nə a ntúg buud, bwé kág saag.»

10

Buud ə lwámá wūm nə óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntó Yésus mú jōw *ompwíín wūm nə óbá bé. A mú yə bwo ηkul á dálə yíl búúd bów-bōw mīshíshim, lwag məbwəs mímíí myēsh, tə ijám. ² *Buud ə lwámá wūm nə óbá Yésus nyə á jōw wá, mínə mán wé mǎga: tééd nə Shímun bwé á də jōw ná Pyêr yé, kala nə mínyəŋə yé André; zə keel Zhâk bá mínyəŋə yé Yuánes

bwân ó Zhébedé. ³ A jōw námə Fílíp bá Batəlamí nə Tómas bá Matiyô ηwenye tóya. A jōw námə Zhâk, Mwân mə Alfê bá Tadé, ⁴ nə Shímun kambəle ləəm bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

⁵ Nô ndeé Yésus mú kənd búúd wūm nə óbá óni lwámád, a mə fwo shín cwīny bwo ná: «Ja bí mə kə yí, bí kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yííd. Bí kú kə mīŋgwála mí búúd ó Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ó *Izəryél dí, bwé mə jág zhíí nda íncwəmbə bí kú nə mbaagulé yí. ⁷ Ja bí ηgə kə yí, bí ə ké ηgə cúndə nə Faan mə Zembí mú kúnə-kúnə. ⁸ Lwagəgá mimbâl, bí gwúmashi mimbimbə, bí lwag námə mízúzaamə, bí yíl búúd məjamb. Bí mə ηwa ηkul a ashwá, kəgá námə sēy nə ndí ashwá. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanê bwúgúd, tə or, tə wúl mbií mwaanê wēsh. ¹⁰ Muud kú ηwa baamətálá, ηkí ishimí íbá, ηkí bóól ósilúfaas, ηkí wagatíg, nəcé muud ηgə sēy yé mə jələ nə yéyow ídāw.

¹¹ «Ja bí mə jé wúl ηgwála ηkí wúl ləəm dí yí, bí fwo sə ηkí bí bí nə ηkul kwey múúd jí nə lám mə báágúlə bí, bí ó ji nyədí kə wósə jwōw bí mə bá cə yí. ¹² Njōw wēsh bí mə nyíí yí, bí ə bódá ná: “Zembí sáág nə bí bég nə shee.” ¹³ Nkí buud ə njōw wəəŋə, bwé lág bí, Zembí bále sá nə bwé bég nə shee. Nji ηkí bwé bé kú lág bí, Zembí kú námə sá nə bwé bég nə shee. ¹⁴ Búúd ó wúl njōw ηkí wúl ηgwála bwé ká bə kú lág bí, kú gwágulé kéel dán, ja bí mə wú cínəŋg yí, bí kudə fumbyá í amə nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Bábálé mə jaaw bí nə, jwōw Zembí mə bá zə sámb búúd mílúsú yí, a bá jagulé búúd ə Sódóm nə Gomor ntə ηgwála wəəŋə.»

9:34 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19

Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2

10:2 Yuá 1.40-44; Mis 1.13

10:5 Luk 10.4-12

10:5 Luk 10.33

10:6 Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46

10:7 4.17

10:10 1Kr 9.14; 1Tm 5.18

10:13 Luk 2.14

10:14 Mis 13.51

* 10:14 Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á də lwágulé nə, kákúl shí bwé amə təl mákuú máy yí, bwé mə kál gwo nə buud bí cínəŋg wá nə bwé músə sá nyéé.

10:15 Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24

*Yésus ngə kéwuli buud ɔ lwámá bé
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ «Owey, mə mə kənd bí nda încwambe mpədúgá onkweny. Bí mə jəlá nə kə nda onywá, bí kə nə tədúgá ngwúd nda məfəf. ¹⁷ Dúgá jí nə buud kuú kalá; bwə bá du kusha nə bí məbwə mə osəmbye ɔ míləsúd, bwə du fyáməsə bí milwón *mámpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí. ¹⁸ Bí mə bá du kaad mísh mə búúd ɔ anánî nə ojwú ɔ ləom dí ná, nə bí kəg bwaagulə sá bí mə mpú shú jínə dām yí, bí bwaagulə námə ikúl í cúgə Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwə bá du kusha nə bí yí, bí kú bá du yágwə mbií bí mə bá du kaad yí, kú yágwə íciyá í kəod. Iciyá í bá námə du jé bí cé jəonjád, ²⁰ nəcé bí dí mə bá du lás, Shíshim mə Sónjé wán Zembí wə mə bá lás mímpu mínúd.

²¹ «Mínyonə mə bá kusha nə mínyonə yé ná bwə kəg gwú nyə. Sónjé mə bá kusha nə mwân; bwân bwə lumbuli nə obyól, ngə gwú bwo. ²² Buud bəsh bwə bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísow kə wós məshínéd yé, a bá cugə.» ²³ Bwə ká lwágulə bí cúwúlí wúl ngwəla dí, fúndágá, bí kə ngwəla shúsúd. Búbələ mə jaaw bí ná, *Mwân mə Múúd mə bá nyinjə zə, bí njúl kú fwo shîn jaand míngwəla myá *Izəyél myəsh.

²⁴ «*Mpwíin nyə áde bwele ntə yíguli, lwaá kú ntə mása. ²⁵ Buud bwə du dúg *ompwíin námə nda bwə dúg yíguli ná, bwə dúg námə lwaá nda bwə dúg mása yé ná. Nkəmasá bwə lwíy sónjé njów ná Beluzəbul, nkəməsa nə bwân.»

*Muud fúndəg nji Zembí
(Luk 12.2-9)*

²⁶ «Bí kú du fúndə bwo; nəcé kú nə sá á mbúdúlá í bá bwên kú búguli, nkí sá á *ndimba í bwên kú mpúy. ²⁷ Sá mə jaaw bí yídúgúd yí, kəgá lás gwo mánkənyad. Sá mə nyímbúlá nə bí lwəd yí, kəgá ngə cúndə gwo íkwáláminúd. ²⁸ Kúgá du fúndə búúd bí nə nkul gwú nji nyúul, nji kú nə nkul gwú *jím wá. Yídagá fúndə Zembí. Nyə wə jí nə nkul gwílya múúd ncindí, nə nyúul nə jím, a wusə byəsh kuda á kandugəd. ²⁹ Njəá nə bwə du kusha mímbá-kwáádə mímbá susán *mwaanə ngwúd. Təem bə ntə mbá-kwáádə ngwúd cúgə nə nkul kud shí, Sónjé wán kú fwo magulə. ³⁰ Bí bəh ntəg íí, Zembí mə mpú bímbí lú íntand í shílú bíśə bí mílúúd yí. ³¹ Nə ndeé, kúgá du fúndə. Mpugá nə bí mə cey Zembí lámúd cə mímbá-kwáádə nkí bulya.

³² «Muud yəsh mə mágúlə mə mísh mə búúd dí yé, mə é magulə námə nyə mísh mə Dá jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kílyá mə mísh mə búúd dí yé, mə é kílyá námə nyə mísh mə Dá jí gwów yéd.»

*Bəxlə Yésus wúsə dəomb
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ «Bí kú ngə təduga nə mə mə zə sá ná buud bwə cúgəg ná shəe shí gaád. Mbô! Mə azáyé sá ntə. Mə mə yida zə nə dəomb. ³⁵ Mə mə zə wá ífamuga mínjów mí búúdəd, mwán nyə é lumbuli nə sónjé, sás lumbuli nə nyəonjé, cól lumbuli nə mpóómbúlú. ³⁶ Nə ndeé, buud ɔ njów mə múúd ɔ bwə bá lumbuli nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sónjé nkí nyəonjé cə mə yé, a cúgə nə nkul bə *mpwíin waamə. Nyəonjə mə céél ncwámá dé nkí sás dé cə mə yé,

10:16 Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 **10:17** Mis 5.40; 2Kr 11.24 **10:18** Mis 24-26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53
10:22 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1 **10:24** Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34
10:26 Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18 **10:32** Mbú 3.5 **10:33** Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 **10:34** Luk 2.14 **10:35** Msh 7.6 **10:35** 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16 **10:37** Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk 18.29

a cùgé nà ñkul bə mpwíin waamâ.
³⁸ Múúd mə ká bə kú ñkény kwolós
 jé bə mə, a cùgé nà ñkul bə mpwíin
 waamâ. ³⁹ Muud mə sɔ ná a
 kaambələ nə cug jé yé, a jímbal gwo.
 Nyɔɔng mə jímbal cug jé nəcə mə yé,
 a mə yidá kaambələ nə gwo.»

Lágúlə búúd ɔ Zembî
 (Mak 9.41)

⁴⁰ «Muud mə lág bí yé mə lág mə.
 Muud mə lág ntág mə yé mə lág
 múúd nyə á nti mə yé. ⁴¹ Múúd mə
 ká lág *múúd micúndá mə Zembî
 nəcə mpúlə ná muud micúndá,
 muud wɔɔngɔ mə ñwa myána mí
 jé lá nə búúd ɔ micúndá myá. Nyɔɔng
 mə lág múúd jí tátəlí mísh mə Zembî
 dí yé nəcə mpúlə ná tátəlí muud íí,
 nyâñ ñwa myána mí jé lá nə otátəlí
 ɔ búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána
 tɔɔ ñji láá májúwó má tá lá ñgwúð,
 ñgulal ñgwól zhizhe muud éga nəcə
 bələ *mpwíin waamá yé, búbá lé mə
 jaaw bí ná, muud wɔɔngɔ nyə abále
 shúb myána myá cínɔng.»

11

¹ Yésus mə shín cwîny *ompwíin
 wúm nə óbá bé ntáni. A músə kyey,
 kə ñgə yə buud minjígú lá, ñgə cúndə
 bwádí mǐngwála.

Yésus bánɔñ ompwíin ɔ Yuánes
 (Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á
 bə mímbwug dí yí, nyə a gwág
 misóólúgú *Kříst nyə á ñgə sá myá.
 A mú kənd bóól ɔmpwíin bé ná bwá
 kág jí Yésus ná:

³ «Ye wo wá muud sá ñgə bwánd
 ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd
 íshús?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kəgá
 jaaw Yuánes sá bí mə gwág yí nə sá
 bí mə dág yí. ⁵ Wəancím-ncím bwá
 ñgə mpu dąya; mímbúmbwúgú
 mí ñgə kyey tútəlí, mizúzaamá mí

ñgə yál, wəakúmá lwə bwá ñgə mpú
 gwág, mímbimbə mí ñgə gwúm,
 ñkúnkwónú lá í búúd í mú ñgə gwág
 Jɔjɔ Kéel. ⁶ Muud nyé é bə kú bwəma
 nə bɔɔgú má dí yé, nywáá mə jəla.»

⁷ Ja ompwíin ɔ Yuánes bwá mə
 nyíngə yí, Yésus mú zə lésha nə buud
 bwá á bə cínɔng áncuncuma wá; a mú
 ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí
 á də kə shí a shwééshá dí yí, bí á də
 kə dág jí? Ye gúl ká í dágə ntəñ nə
 fufó? ⁸ Nkí í á shígé bə ntó, bí á də kə
 dág jí? Ye ñgwól múud dágə bwáád
 íjímə í mímbwéedí? Mbə, buud bwá
 dá bwáád íjímə í mímbwéedí wá bwá
 də bə mínjów mí ójwú-buud. ⁹ Ká
 bí á də kə dág jí? Ye *muud micúndá
 mə Zembî? Haaw, mə jaaw bí ná
 nyɔɔng bí á kə də dág yé mə ntə
 ñkwóñ múúd micúndá mə Zembî.
¹⁰ Nəcə nyə wá Zembî nyə á ci nda
 jísə cilyá nyádí Kálaad dí ná, ná:
 “Dugí! Mə mə zə kənd mbwiingye
 ləñ waamə ná a kág wo shwóg kə
 kwambələ wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyíngə ci ná: «Búbá lé
 mə jaaw bí ná, mpádúgá buud bəsh
 bwá mə byél mímwə mí búdad wá,
 kú nə nyɔɔng mə fwo bwəle ntə
 Yuánes. Nji tɛem bə ntó, muud
 mə búl bə zhizhe Faan á gwów
 dí yé, á ntə Yuánes. ¹² Nə ndeé,
 wúlə fwála mə Yuánes Nduu-buud
 zə wós múús íí, Faan á gwów í mú
 ñgə bə sá ñkúl, buud bwá ñgə ləl
 ñkúnkwanz wá, bwá wá bwá ñgə
 ñwa dwo. ¹³ Mbwoomb mácéxə nə
 micilyá mí búúd ɔ micúndá bəsh mí
 á ñgə cúndə Faan mə Zembî zə jé
 baan mə Yuánes. ¹⁴ Nkí bí búś cəñ
 nə mə, mpugá ná Yuánes wá jísə Eli
 bwá á bwiing ná a bá zə yé. ¹⁵ Muud
 jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kág yíiga kala búúd á múús
 nə ozá? Jí nda ikágə bíś shishé
 ísɛɛngyá dí yí, bíl í ñgə kámbəla nə

bílúgá ná: ¹⁷ “Sá má lwɔ́ bí ilúlwón ǀ ábulya mækâl, bí kú sáág; sá má nyingə wá míngwa mí shwiy, bí kú tэдəwa.” ¹⁸ Ntó wá í ngó bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ngul; buud ná: “A jí nə jamb.” ¹⁹ *Mwân mə Múúud mə zə, a ngó də, a ngó ngul; bwó ná: “Nyíne nye jisə ndəl dəg, ngule məlwəg, a jí námə shwə onwenye ɔ tóya nə osóol ɔ *mísám.” Nji mə jaaw bí ná fəg í ngə nyín mísóólúgú myéd ná sən.»

Yésus mə nkáánd nə míl míngwála

²⁰ Yésus nyə a nkáánd nə buud ɔ míl míngwála nəcé, nyə á tɛem ngə sá ncúlyá *məshimbá bwódí, bwó á shígé cénd mítédúgá. Nyə a nkáánd nə bwo ná: ²¹ «Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayida námə. Nəcə bímbí lú məshimbá mə mə sɪy bídí má, mə á mbəm sɪy Tir nə Sidon, buud ɔ nūŋ bwó á mbəm námə bwey bwáád míngkud, jí ífíí dí ná bwó cénd mítédúgá. ²² Ná ndéé, mə jaaw bí ná, jwəw lú cígúlé mílású, intúgúlí í Tir nə Sodom í ábulé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bí bəŋ buud ɔ Kapernawúm, bí ngə tэдəga nə bí mə bá kə gwəw? Mbə, bí mə bá yidá shulə kə bəŋ mínjím. Nəcə bímbí lú məshimbá mə mə sɪy bídí má, mə á mbəm sɪy ngwála á Sodom, ŋki ngwála wəŋgá wúsú ná mpwogé. ²⁴ Gwó wó mə mpu jaaw bí ná, jwəw Zembí mə bá zə sámb búúud mílású yí, bí mə bá bə nə intúgúlí ŋkí yáág ntɔ búúud ɔ Sodom.»

Mbag á yíyúsa
(Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás jəŋ ja ná: «Pəpa, Cwáməba á gwəw nə shí, mə yó wó gúmə nəcé wó á shweel ompuye bəŋŋ buud ɔ fəg isá íga, wó yida lwágulə ozhizhe ɔ búúud.

²⁶ Haaw Pəpa, ntó wə wó á cɛel nə í bəg yé.

²⁷ «Də nyə a cwáməbələ mə isá byəsh. Kú nə muud mə wáməbúlá mpu Zembí Mwân nji Sóŋgú, kú námə nə muud mə wáməbúlá mpu Zembí Sóŋgú, nji Mwân, nə muud yəsh Mwân mə céél sá nə a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ngó wádəga nə mimbəg mí ájjíilə wá, zəgá mádí, mə é sá nə bí wógag. ²⁹ Maguləgá nə shé sáág iséy byám fúlá, bí zəg ŋwa njígúlá wám. Mə jí nə jɔ lám, mə kú nə intúgúlí. Bí é yidá mpu yəwəla, ³⁰ nəcé iséy byám í akwówúláyé, mbəg wám wí ŋkí yúsa.»

12

Yésus nə məcɛɛ mə Sábaad
(Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus bəŋŋ *ompwíin bə bwó á ngə lína ifambé í *blé jwəw lú Sábaad. Ompwíin bwó á ka gwág zha, bwó mú ka ngə búgə míkəŋg mí blé, ngə də. ² *Ofarizyən bwó mú dág sóólúgú wəŋgá. Bwó mú cí nə Yésus ná: «Dugí, ompwíin bwə bwó ngə sá sá məcɛɛ mə amágúláyé nə muud sáág jwəw lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə lə sá *Dávid nyə á sá ja bəŋŋ buud bə bwó á gwág zha yí? ⁴ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnəga dí, kə də íbuléd í á də bə cí shú yələ Zembí gúmə yí; í njúl nə təo nyə təo buud bə bwó á shígé bə nə zhíí ná bwó dág byo. Nəgá, məcɛɛ mə də cí nə nji ofada wə bwó dág də byo, kú nə ngwól múúud shús? ⁵ Bí mə də bwey lə məcɛɛ mə Moyíz. Nəgá mə ngə cí nə jwəw lú Sábaad ofada bwó də sɛy *Mpáánzə Zembí dí? Ntó jí nə bwó də ntɔ cɛɛ á jwəw lú Sábaad, nji Zembí kú yə bwo məbɛɛ. ⁶ Mə jaaw bí ná shé mísə nə gúl sá shé má jəlá nə ságusə ntɔ

11:18 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 **11:19** 9.10; 11.2 **11:21** Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mís 12.20 **11:23** Iza 14.13, 15 **11:24** 10.15; Luk 10.12 **11:25** Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 **11:27** 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 **11:28** Iza 28.12 **11:29** Zhe 6.16 **12:1** Mbá 23.25 **12:2** MmN 20.8-10 **12:3** 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9 **12:5** Iŋ 28.9-10 **12:7** 9.13

Mpáánzá Zembî yí. ⁷ Kálaad Zembî ñgə ci ná: “Má bul jii ná buud bwə gwágúg buud cey lámúd, ntə ná bwə dúg sá mə mətúnəga.” Bi mbəm ñgə mpu gwág ciyá ni, ñki bi shígé fándá yə buud òni məbɛɛ ntó. ⁸ Mpugá ná *Mwân mə Múúd ñgə jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kúlúd, a mú kyey kə nyíi *mpáánzá minjígú alá dí. ¹⁰ A mú kə kwey ñgwól múúd cínəngá ná mbwə í má shîn shwáámb. Ofarizyên bwə á ka ñgə sɔ zhí ná bwə jéég Yésus njagá, bwə á ka jî nyə ná: «Ye məcɛɛ máshé má magulə ná bwə lwágug mbəl jwôw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «Ñki ñgwól múúd á na gwoonj jínúd jì nə təw ñgwúd ná bən, təw jəonjə ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ñgá nyə e kə bií gwo, a bən, yíl gwo bíd? ¹² Nğá muud jì nə mfíí cɔ təw? Ntó jì ná, məcɛɛ máshé má magulə ná sá sáág buud mənywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáámbúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwə mú wós tón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhí ná bwə cɛɛlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus má mpu yuug jəonj yí, a mú wú cínəng. Buud bwə mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ñgə lwag mimbəl myêsh, ¹⁶ a ñgə báásulə bwo ná bwə kú bwele sá ná buud bwə mpúg mbii váal múúd á jisə yí. ¹⁷ Ntó kéel mə Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma. Zembî nyə á ci ná:

¹⁸ Sól məsáal wám wə éga, nyə wə má á féesh yé.

A jì abábə waamá, lám wám wêsh wúsə nyádí.

Mə bá yə nyə Shíshim wám.

Nyə wə má bá zə lwágulə ílwoj í búúd tətəlí má Zembî.

¹⁹ Nyə abúlə də shuya nə buud, a kú saagwo,

kú nə muud má bá gwáduga kál dé mánkúmbə má búúd dí yé.

²⁰ Nyə a búle lal lám nda muud má kə casulə mbwu í má bwey lánɡwo yí,

təw nda muud má jímə ñgwiile lámba í má shîn tag yí.

A bá bə nə jə lám ntáni kə jé ja búúd bêsh bwə bá mpu tətəlí má Zembî yí.

²¹ Ilwoj í búúd byêsh í bá ñgə bwánd sósólúgú yé nə búgá.

Bəw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpásə na, buud bwə mú zə nə wúl mbəl wə Yésus. Jamb í á wə nyə mánkədád ná a bóg, nyə áncim-ncim, nyə fífi. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dágya, a mú námə lás.

²³ Buud bwə á bə cínəng áncuncuma wá, bwə mú bul káam. Bwə ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyên bwə má gwág ciyá jəonj yí, bwə mú shwána, bwə ná: «Muud éne ñgə yíl məjamb nə ñkul má Beluzebul, njwú məjamb.»

²⁵ Njì, Yésus mú mpu mítádúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ə dúl faan bwə ká bósog ñgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dəonj í é jɛɛ ná mpaá. Buud wə wúl ñgwála bwə ká béégya, lúmbuli bwámé ná bwámé, ñgwála wəonjə í shîn bwíl. Ntó námə, búúd ə wúl njów bwə ká bósog ñgə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wəonj í ábúlə bwey nə jimbúlə. ²⁶ Nkí *Sátan má yida nyinğə cuwo, ñgə yíl nyaméfwó, ntó jì nə a má bəog, faan dé í ka təw na ntədél? ²⁷ Nkí Beluzebul wə ñgə yə mə ñkul ná mə ñgəg yíl buud məjamb nda bí ñgə ci ná, zə nyé ñgə yə buud bán ñkul nyəonjəgú? Nğá bwáméfwó bwə ñgə mpu lwágulə bí

12:9 Mak 2.27-28 12:11 Luk 13.15-16; 14.5 12:14 Yuá 5.16, 18 12:16 8.4; 9.30; Mak 7.36 12:17 Iza 42.1-4 12:18 3.17 12:22 9.32-34 12:23 20.30-31 12:24 10.25

12:28 Luk 17.21

ná sáŋ ná bi búsa nà mæbɛɛ? 28 Nji, ŋkí Shíshim má Zembî wá ŋgá yə mæ ŋkul ná mæ yílúg buud mæjamb íí, mpugá ná Faan má Zembî í mú wa.

29 «Muud cúgɛ nà ŋkul nyí njów má ŋkuŋkúl, déég nyə isâ byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəɔŋg shí, wóɔlə nyə mæŋkəda. Nji, á ká shîn wóɔlə nyə mæŋkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów.

30 «Muud mæ bá kú kɛem mæ yé, a ŋgə lúmbəli nà mæ. Muud mæ bá kú zə wá mæbwə ná sóná sá sééŋgug yé, a ŋgə yida caam. 31 Sâ jəɔŋg wá má jaaw bí ná Zembî mæ bá juu búúd *misám nà *bwaasúlə mpu bwə ŋgá sá yí. Nji, múúd mæ ká kə nà bwaasúlə mpu wá Shíshim, muud wəɔŋgú nyə abúle bwele bə nà ijuugá. 32 Múúd mæ ká jág lás nà *Mwân mæ Múúd, Zembî juu nyə. Nji múúd mæ ká jág lás nà Ŋkɛŋkɛ Shíshim, muud wəɔŋgú nyə abúle bwele bə nà ijuugá təɔ wa cug ga dí, təɔ jəɔŋg í ŋgá zə yíd.

33 «Bí má ká ci ná lí jí fwámé líí, bi má ci ná ibumá byé bisə fwámé íbumá; bí má ká ci ná lí jí bów-bôw líí, bi má ci ná ibumá byé bisə bów-bôw íbumá. 34 Yé iyələkag íga, bi njúl íbów-bôw í búúd, bi búsa nà ŋkul ci fwámé íciyá na ntədəlé? Sâ múúd ŋgá bul táduga lámúdí yí, gwá wá mpu yé í dú lás yí. 35 Jəjə múúd lám yé wúsə nà jəjə kwəɔzú, í ka dɛ wééshuli jəjə ísâ; bów-bôw múúd yé lám nà bów-bôw kwəɔzú, ka námá dɛ wééshuli bów-bôw ísâ. 36 Mə mpú jaaw bí ná jwôw Zembî mæ bá zə sámb buud mílúsú yí, muud yêsh mæ bá tów kəɔdud nà iciyá nyə á lás ílís-lís yí. 37 Wo bá ŋwa ŋkaam ŋkí mæbɛɛ íciyá byô dí.»

Kala búúd amakuu-mə-sómbú
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

12:29 Iza 49.24 12:30 Mak 9.40; Luk 9.50
12:36 Zhk 3.6-10 12:38 16.1-4; Mak 8.11-12
Mat 27.63 12:41 Zhn 3.5 12:42 10j 10.1-10
wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó iciyá dí.

38 Ná ndeé, bóól *Oyíguli ó mæcɛɛ bánŋə bóól *Ofarizyɛŋ bwə mú ci nà Yésus ná: «Yé Yíguli sá má cɛel ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dúgúg.» 39 Yésus mú bɛsa nà bwo ná: «Mbeɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, nà mítádúgá olíŋgí í bálé jí ná mæ lwóg bwo shimbá! Bwə abúle dúg dúl shimbá, nji dəɔŋg í á bə nə Zhwónas *muud micúndá má Zembî yí. 40 Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásə mílól shú ánáńí dí mwɔ dí ná, ntó námá wá *Mwân mæ Múúd mæ bá já ibulú ílól nə mimwásə mílól mándəlú dí cwú yé. 41 Jwôw Zembî mæ bá zə sámb búúd mílúsú yí, buud ó Ninivə bwə bá tów tətəlí yə kala búúd ga mæbɛɛ. Nəcé háá, bwə á cénd mítádúgá ja bwə á gwág cúndá Zhwónas nyə a cúndə yí. Dúgá, sâ í ntə Zhwónas yí jísə wa. 42 Cí ámudá í á wú *mákóól má jwôw* yí í bá námá tów tətəlí yə kala búúd ga mæbɛɛ. Nəcé nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fug má Səlɛmun. Dúgá, sâ í ntə Səlɛmun yí jísə wa.

43 «Ja bów-bôw shíshim í dɛ wú múúd nyúúlád yí, í dɛ kə ŋgə jéɛla máshí má mishwééshá ŋgələ sɔ wogá. Nji ŋkí í bə kú kwey wogá, 44 í mú táduga ná: “Mə zə nyiŋgə kə mádí njów, kúl mə á fwo dɛ ji yí.” Í ká zə kwey njów cwúd, nji ŋgwámbúlá, sâ jêsh jə kwambulá, 45 í é kə ŋwa mílúgá míshíshim zangbá mí njúl nə ŋkúd ntə wáméfwó, bánŋə bêsh bwə mú kə nyí njów, kwambulə jiya cínəŋg. Ná ndeé, cug mæ múúd wəɔŋgú í mú nyiŋgə jág bôw, ntə mbií í á fwó dɛ bə yí. Má jaaw bí ná kala búúd abúbôw ga í bá shúgula mbií wəɔŋgá.»

Fwámé njów búúd má Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

12:31 12.24 12:33 7.16-18 12:34 3.7
12:38 Yuá 6.30; 1Kr 1.22 12:40 Zhn 2.1;
* 12:42 məkóól má jwôw: Ciyá ní í kə ná Sud;
12:45 2Pr 2.20

⁴⁶ Yésus ngá ná lésha nê ncúlyá buud ntúni, nyooŋgá yé bânêŋ omínyoŋâ bé bwá mú jê. Bwá músá tów tóón, bwá ngá sô ná bwá lésha nê nya. ⁴⁷ Ngwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyooŋgá woó bânêŋ omínyoŋâ bwô bésə na tóón, bwá ngá ceeł lésha nê wo.» ⁴⁸ Yésus mú bəsa nê né ná: «Nyooŋgá waamə wá zə? Omínyoŋâ báamə wá ozá?» ⁴⁹ A músá séémb mbwə ŋee *Ompwíín bé dí. Nyə ná: «Dugá, nyooŋgá waamə nê omínyoŋâ báamə, bwá wá óga! ⁵⁰ Muud yésh má də sá sá Sóóŋgá waamə a gwów mə jii yé, nyə wá jii mínyoŋâ waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntág nyooŋgá waamə.»

13

Kanda mbəəl məmpəg (Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Námə jwów ni di, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye mən, kə ji shí. ² Buud bwá mú kə seeŋgya nyádi ŋkí jág bulya nê ndeé, a mú tów kə kəwa byóóléd, kə ji shí, buud bən, cindú. ³ A mú ngə kənd bwo zhwog mikanda. Nyə nê bwo ná: «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə nyeeŋ mpəg, ⁴ Ja á má ngə nyeeŋ yí, nyúl mpúmá í má shugula zhí nê zhí. Inunú í mú zə, zə shín lúú nywô. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á məkwóógád, kú nê fwámé məndəlú cínəŋ. Í mú námə leeł wéesh míngwu, nəcé məndəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásá í má faan yí, míngwu mi mpwásá mí mú jígə, shín shwáás nəcé kú nê fwámé míkəłl. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula íbiin-bíinəd. Ibiin-bíin byooŋg í mú leeł juwo nə ndeé káda íkəłə í mpəg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átutagú dí, í mú ngə wúmə, dúga shug wúmə íbumə təd, dúga íbumə məwúm məsaman, dúlúgá məwúm

málóol.» ⁹ Yésus mú ci nê bwo ná: «Muud jí nê məlwə mə gwág yé, a gwág.»

Nəcé jí Yésus ngə jíguli mikanda dí yí

(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ *Ompwíín bé bwá mú shísh nyádi, kə jí nyə ná: «Nəcé jí wó ngə jíguli buud mikanda dí yí.» ¹¹ Yésus mú bəsa nê bwo ná: «Jísə nəcé Zembí nyə a mə sá nê bi báa mpúg mindimba myā Faan á gwów; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nê baalé fug yé, Zembí mə bá kwádələ nyə nywo, a músə bul nyiŋgə bə nê ndí. Nji nyooŋg cúgé nê ndí yé, Zembí mə bá məel yíl nyə búbaalé á jí nê ndí yí.* ¹³ Mə ngə jíguli bwo nê mikanda nəcé bésə bwá teeł kənd mísh, bwá kú dóg, bwá teeł gwágulə, bwá kú gwág kú námə wəmbulə. ¹⁴ Ntó kéeł mə Zembí, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma shú dáj. Kéeł dooŋg dí ná:

Bi mə bá də kənd məlwə, nji bi kú bwəle wəmbulə;

bí də kənd mísh, nji bi kú bwəle dóg;

¹⁵ nəcé kúł búúd ga í mə shín lal mílám,

bwá mə shín juwal məlwə,

wá búdal mísh;

nə mísh máŋ mə á bá dóg,

məlwə máŋ mə á bá gwág,

mílám myáj mí á bá wəmbulə.

Ŋkwungá bwá á bá cénd kuú njəond, nə ndeé mə mú lwag bwo.»

¹⁶ Yésus mú ci nê *ompwíín ná: «Bi bən, mísh mún mə mə jəla nəcé mə ngə dóg; məlwə mún jəla nəcé mə ngə gwág. ¹⁷ Búbálé mə jaaw bí ná, zhwog *buud ə mícúndə nê otátəlí ó búúd bwá á bə nê yéesh ná bwá dóg sá bí ngə dóg yí, nji bwá áshígé dóg. Bwá á bə nê yéesh ná bwá gwág sá bí ngə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

12:50 6.10 13:9 11.15 13:12 25.29 * 13:12 Na ngə ceeł ci ná: muud jí nê yéesh ná a kyey nê fug mə Zembí yé, nyə é nyiŋgə bul bə nê fug nyooŋg; muud cúgé nê yéesh jooŋg yé, nyə é ngə yida jímbal búbaalé fug á jí nê ndí yí. 13:14 Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27 13:17 1Pr 1.10-12

Féél-féélí á kanda mbòol mǎmpǎg
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ «Kagá gwágúlè nda kanda mbòol mǎmpǎg í ká ná. ¹⁹ Múúud mǎ ká bə ná, a gwágulè Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbulə, Mbúwálú múúud nyə é zə, zə yíl nyə mpǎg í ámə kə lámúd yí: ntó ji né nyíni jisə tâŋ mpǎg í á shugula zhíí nə zhíí yí. ²⁰ Muud jisə tâŋ nda mpǎg í á shugula shí á məkwoógu dí yé, jisə nyooŋg jí ná, a gwág Mílésú mí Zembí, a lég myə nə məshusəg; ²¹ nji a kú nə míkɔɔlɛ nyádí cəgud, a kú wá nadá, á bɛ Mílésú mí Zembí nji kúkúl baan, á ká námé bwəma nə məntágula ŋkí cúwúlí nəcé Mílésú mí Zembí, a julə nyúul. ²² Muud jisə tâŋ nda mpǎg í á shugula íbiin-bíin dí yé, jisə nyooŋg á ná, a gwág Mílésú mí Zembí, njií, yágúwó isá yá mǎŋ mwów, nə wúmbúlə mǎbii í mú zə káda Mílésú mí Zembí, mí mú bə nda wúmə. ²³ Muud nywáá jisə tâŋ nda mpǎg í á shugula shí átutagú dí yé, jisə nyooŋg á ná, a gwág Mílésú mí Zembí, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumé təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm mǎlólol.»

Kanda bów-bów ká

²⁴ Yésus nyə á nyingə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwów dúsə nda lân ga: Ngwól múúud nyə á zə sá fambá, a myeeg jɔ mpǎg ídǎw. ²⁵ Nji, mpwó-bulú, búúud bəsh bwə njúl ígwéd íí, wúl zhízhíy múšə zə bɛ gúl bów-bów ká na fambá nííd ná ndéé a mú kyey. ²⁶ Ja mpǎg í á kɔ, í wá mǎbəga yí, bów-bów ká í á kɔ námá, í múšə nyín. ²⁷ Ná ndéé, amədí fambá osól ó məsáal bə bwə mú kə jí nyə ná: “Mása, ŋgaá wo á bɛ nji mpǎg ányunywaá wódí fambá? Ká, bów-bów káá jǎŋ í ŋgə wú ŋgow?” ²⁸ A mú bəsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíy wám wá í á jəla nə zə sá ntáni.” Bwə nə né ná: “Ye

sə kəg tí yíl íkáá byooŋgá?” ²⁹ Nyə ná: “Mbò! Kúgá kə. Bi á bá ŋgə bóduga íkáá nə fwámé ídǎw, byəsh í mú ŋgə tǎw. ³⁰ Bídúgá ídǎw nə káá abúbòw byəsh í wíyág, kə wóos ja búúud bwə bá zə saag ídǎw yí. Mə é bá ci nə buud bəoŋg nə bwə téédúg tí íkáá í abúbòw, bwə wóolə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwə ka tɛem zə kwós ídǎw, kə wá ŋkundád.”»

Kaaná búbumá mpǎg
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwów dúsə nda búbumá *mutárud ŋgwól múúud nyə á myeeg nyádí fambá yí. ³² Búbumá jooŋg wá í búl cwáágəwo nə bíl íbumé í mǎmpǎg byəsh. Nji ja í dú kɔ yí, í də gwaa cɔ mósólúgá mǎmpǎg mǎ fambá; í bə fwámé lílíí, inunú zə ji nyádí mílówud.»

Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)

³³ A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwów dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ŋwa wə, a fugə nə mǎmpíí mə ŋgug bələd mǎlólol yí, í é sá nə ŋgug wəoŋg wəsh í búndəwug.»

Nəcə jí Yésus ŋgə júguli míkaanád yí
(Mak 4.33-34)

³⁴ Yésus nyə á ŋgə ci buud isá íni byəsh míkaanád, nyə a shígé də bwelə lás nə bwo kú kənd kaaná. ³⁵ Nyə á ŋgə sá ntó nə iciyá í ŋgwól *múúud micúndé í bwəmag mbií nyə á cilə yí, ná: Mə bá ləsha nə bwo míkaanád. Mə bá wéesh isá búúud bwə afwóyɛ bwelə mpu té Zembí nyə á fwɔ shí yí.

Féél-féélí á kanda bów-bów káá

³⁶ Yésus múšə wú kúl búúud bwə á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwíín bə bwə mú shísh nyádí. Bwə nə nyə ná: «Féélúg sə kanda á bów-bów káá í á bə fambá yí.»

37 A mú bęsa nę bwo ná: «Muud nyę á myeeg ję mpęg idéw yé, nyę wá *Mwân mę Müúd. 38 Fambá wá shí búúd bwá njúl ga. Ję mpęg wá buud búsé Faan á gwówúd wá. Bów-bów íkáá wá buud bwá ngę bę Mbúwúlú múúd wá. 39 Zhízhín í á bę bów-bów íkáá wá Njwú męjamb. Saagúlę bwá bá saag idéw fambá yí, wá máshiné má shí. Buud bwá bá saag wá, bwá wá *węngęles. 40 Nda bwá du tí íkáá í abúbów, bwá jígal byo bágád ná, ntó námá wá í bá bę męshiné má shí dí yé. 41 Mwân mę Müúd mę bá nti węngęles bé, bwá zó bigas Faan dé, bwá mú yíl búúd bwá ngę ndény bóól maláamb wá, nę bęng búsé kú bíš męcęcę wá. 42 Bwá kę kul bęsh kuda ánúní dí. Bwá bá bę cínęng, nji bwá ngę bwam nę męyę. 43 Ntó otútalı ę búúd wá Zembí bwá bá du faan nda yásé Faan má Sóńgú wánđđ. Muud jí nę málwę má gwág yé, a gwág.»

Kanda jimé lú sá

44 «Faan á gwów dásę nda gúl jimé lú sá jisę shwoó dí gúl fambá yí. Muud má kwey gwo yé a nyinę mpu shweel gwo. A músę kę nę męshusęg, a kę kusha mębii mé męsh ná ndeé a mú kę kusę fambá jęńg.»

Kaans kwóógú álal-kus

45 «Faan á gwów í nyinę námá bę nda lân ga: ngwól múúd nyę á du kusę ijimé í mękwóógú bwá du lúla isá í nyanğá nę ndí yí, ná a kę du kusha. 46 Muud węńgę mú ka kwey dęńg í búl bę nę mfíí cę móólęgá męsh yí, a músę kę kusha isá byé byęsh nyę á bę nę ndí yí, kę kusę kwóógú dęńg.»

Kaans wód

47 «Faan á gwów í nyinę námá bę nda wód bwá mé wusę męjúwód yí. Í bii óshú mímبی mímبی. 48 Ja

í má lwánd yí, bwá mú julę, kę nę dwo cindú. Bwá mú kę jí shí, féesh fwámé óshú, wá mímanğad. Bwá yíl óshú ó abúbów, myaas. 49 Ntó námá wá í bá bę męshiné má shí dí yé. *Węngęles bwá bá bęęg mímبیya mi búúd bánđđ otútalı ó búúd. 50 Bwá bá kul ósól ó mębów kuda ánúní dí. Cínęng mę bá bę bwo, nji bwá ngę bwam nę męyę.»

51 Yésus mú jí *ompwín bé ná: «Ye bi shí mpu gwág isá ini byęsh?» Bwá ná: «Haaw.» 52 Nyę nę bwo ná: «Gwá wá má jaaw bí ná, Yíğuli męcęcę yęsh má jíğ isá yá Faan á gwów yé, a jí nda ngwól sóńgú jisę nę ję kwęzú yé. A jí nę nkul węęsh isá í acwúlú nę í agúgwáan cínęng kwęzú dęńgúđ.»

Buud ó Nazarët bwá abúgúláyé Yésus

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

53 Ja Yésus má shín jíğuli búúd nę mikanda míni yí, a mú wú na, 54 kę nyádí kwáádá. A mú ká du yę búúd minjíğulá bwódí *mpáánzó minjíğulá, mbií í á ná buud bęsh bwá á du káam, bwá ná: «Dúga váál fúğ nę dúga váál *męshimbá í á wú nyę ngow? 55 Mwân má kábínda dí éga? Nyęńgú dí Maríya? Omínyęńđ bé wá *Yákwab bánđđ Yóseb nę Shímun nę Yúda? 56 Nğaa, okóól bé bęsh búsé wa sádí? Mama isá ini byęsh í á wú nyę ngow?» 57 A mú bę bwo kwal-bęğú. A mú ka zę ci nę bwo ná: «*Muud micúnda mé du námá bwęma nę mpyón nji nyádí kwáádá nę nyádí njów búúdđ.» 58 Ntó Yésus nyę a shígé bul sá męshimbá cínęng, nęcé buud kú *búgula nyę.

14

Shwiy mę Yuánes Nduu-buud

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

13:40 7.19; Yuá 15.6 13:41 24.31; Mak 13.27 13:42 8.12 13:43 Dan 12.3; OoM 5.31; Mat 11.15 13:44 Flp 3.7-14 13:50 8.12 13:53 7.28 13:54 Yuá 7.15 13:55 Yuá 6.42

13:57 Yuá 4.44 * 14:1 Tatarák: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í ká ná «ngwámana nyę á ngę jwú nę mpál nę á nkumba faan yé». Déğúğ námá Luk 3.1; 19; 9.7; Mis 13.1.

¹ Mwôw mæŋgû di, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiŋgyá má Yésus, a mú ka ci nə osóol ó mäsáal bé ná: ² «Yuánes Nduu-buud má gwúm. Sâ jœŋg wó á músó nə mpífó á ngó sá *mæshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó næcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wóólə nyə mæŋkæda, wá nyə mímbwug dí næcé lésú má Herodyâd, mudá má mínyœŋâ yé Fílíp. ⁴ Næcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə ŋwa mudá éne ná wo bâ.» ⁵ Herod nyə á ka dæ cœel gwú Yuánes, nji a ká dæ fúndə buud næcé nda bwá á dæ gwóŋ Yuánes ná a jisə *muud micúndá ná.

⁶ Ná ndeé, jwôw Herod nyə a tâl zaŋ byélé dé yí, shilə má Herodyâd í á zə sáág cwánúd, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágulə wo sá jêsh wó é gwáámə mə yí.» A keen ŋkaanə kaagulə nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bə íshwambulə í nyóóŋgá, nyə nə Njwú-buud ná: «Yág mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ŋgwóómbúlú wœŋgû cey lámúd; nji nda nyə á bwey keen ŋkaanə mísh má ójóŋ dí ná, a mú magulə ná bwé yág nyə. ¹⁰ A mú kænd múúd njów mímbwug, kə cigə Yuánes cúnj. ¹¹ Bwé músə zə nə lúú yé yáásád, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwámbulə nyóóŋgá. ¹² Ompwíin ó Yuánes bwé músə kə ŋkény kug nyúul, kə dæl. Bwé mú kə nə lânj kə jaaw Yésus.

Yésus mə yá búúd idâw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ngə téduga yí, nyə a wú cínœŋ, kə kəwa byóólád kyey ná a kə ji nyáméfwó bugád kúl búúd bwé cúgé yí. Nji buud bwé mú mpu ntó, bwé músə zə áncuncuma, bwé ngé zhu míngwéla, bwé ngé kyey

ncindyə nə ncindyə ŋgólə bə nyə. ¹⁴ Ja á má shulə byóól dí yí, a mú dúg mæŋkúmbə mə búúd máni; a mú gwág bwo cey lámúd, a músə lwag mímbâl myáŋ. ¹⁵ Ja kugú má bii shí yí, *ompwíin bwé mú shísh nyə kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sə básə wa bugád, kugú námə óga, bídúg mæŋkúmbə mə búúd mága, bwé kág mákwáádá, kə kusə sâ má dâ.» ¹⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Í ajáláyé ná buud óni bwé kág. Bíméfwó, yágá bwo sâ má dâ.» ¹⁷ Ompwíin nə né ná: «Sə cugé nə sâ wa, nji íbuléd ítóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bəsh ná bwé jíg shí ákándad. A mú ka ŋwa íbuléd ítóon nə oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yə Zembí akíba. A músə fəy íbuléd, yə ompwíin. Ompwíin bwé músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bəsh bwé mú də, jílə, idâw lúg. Byœŋg í á lúg yí, í músə lwánd mábwumú wúm nə mábá. ²¹ Buud bwé á də wá, bwé á jee bə budúm otóóshin ótóon, kú ló búdá nə ikágá.

Yésus má kyey májúwó dí gwôw
(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíin ná bwé kəwag byóólád, bwé líínág kə nyə shwóg mæn fajwíny té nyə é ngə fwo bíd zhwog buud bwé á bə óni yí. ²³ Yésus mú shín bíd búúd, a músə bád mbéŋúd nyáméfwó ná a kə jəgula nə Zembí. Bulú mú zə yínd a njúl cíndú nyámé. ²⁴ Byóól dân í á bə í má wú bwúŋúd fwámé cé. Nji ikwó í á ngə bul jág ntágulə bwo næcé ŋkwó nyə á ngə yida wú kóómb bwé á ngə kə yí. ²⁵ Ngəe míngwúm mí kúwo mí ashúshwóógú di, a músə zə bə bwo, a ngé kyey nə məkuú májúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíin bwé má dúg a ngé kyey nə məkuú májúwó dí gwôw

yí, bwá mú jág bul fúnda, bwá ngá téduga ná jísə *jím. Bwá músə ka ngə bul bwú ònkwiimbyé nə ifwaas. 27 Nji Yésus mú lèl ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Mə wə éne, kúgá fúnda.»

28 Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ŋkí jísə wo, ciğ ná mə kyéyug májúwó dí gwôw zə nŋj wódí.» 29 Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólúd, a músə ngə kyey májúwó dí gwôw, ngə kə wə Yésus. 30 Nji, ja á mə dág nda ŋkwô ngə bul kuŋg ná, a mú nyiŋgə bə nə ifwaas, a mú tééd nyasulálə májúwód, a músə lèl kîm ná: «Yé Dâ, cəgəg mə.» 31 Yésus mú námá lèl séémə mbwə, kə bií nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgá gwó jí ná ŋkí tag. Nəcə jí wo ámə sá məshwán yí?» 32 Bwá músə kəwa byóólúd, ŋkwô mú ntág shîn. 33 Bəŋgə bwá á bə byóólúd wá, bwá mú kúd Yésus məbwón shí, yə nyə gúmá, bwá ná: «Wo jí bále bə *Mwân mə Zembí.»

34 Bwá mə shîn lína m̄n, bwá mú jé ləom á Genezarêt. 35 Buud wá kúkúl jəŋgə bwá mə yag Yésus, bwá mú kyey nə lán mánd má kúnə-kúnə mēshəd. Buud bwá mú zə nyə nə nimbəl myêsh. 36 Bwá mú téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwá jísówúg ngə kúnnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bəŋgə bwá á ngə kúnnya nə nyə wá bwá mú ngə yál.

15

Məfúlú mə ímpáábə nə məççə mə Zembí
(Mak 7.1-23)

1 Bóól *Ofarizyên nə *Oyíguli ó máççə bwá á wú Yurúsələm wá, bwá á ka shísh wə Yésus, kə ci nə nyə ná: 2 «*Ompwíin bwô bwə ngə ntə məcum mə ímpáábə, bwə ngə də kú gusa məbwə. Jí í sá ntó?» 3 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Nəcə jí bí bân ngə ntə mpándí mə Zembí, bí ngə

yida baagulə məcum mə ímpáábə yí? 4 Zembí nyə á ci ná: “Gúmálúg sósŋgá woó nə nyəŋgá woó.” A nyiŋgə námá ci ná: “Múúd mə ká lweem sósŋgá yé ŋkí nyəŋgá yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəŋgá.”

5 Nji bí bân bí ngə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sósŋgá ŋkí nyəŋgá ná: ‘Sá mə ámə nywá kwíind wo nə ndí yí í músə məyána shú mə Zembí,’ 6 í cúgə bwele bə múúd wəŋgá obuluga ná a yág sósŋgá ŋkí nyəŋgá gúmá.” Ngáá nə bí ngə sá ná Milású mí Zembí mí bág ŋkúnjúg, məcum mán yidá mpu yáág? 7 Bí búsə nə məkəŋ! Izayí nyə á bə nə ŋkaam ja nyə á cúndə shú dúnúd ná:

8 Kúl búúd ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí,
milám myánj mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

9 Wán ngələ ságusə bwə ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwə ngə yida jíguli buud minjígúla myá məmpándí mə búúd.»

10 Yésus músə ka yid, ləsha nə buud bwá á bə cínəŋgá áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényúgá məlwə, mpu gwágulə. 11 Sá í də nyí múúd mpu dí yí, gwó dí í də wá múúd məlwaagəwo mísh Zembí dí; nji sá í də yida wú múúd mpu dí yí, gwó wə í də wá nyə məlwaagəwo.»

12 Ompwíin bwə mú shísh nyədí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lésú wó ámə lás ní í ámə bul ntágulə Ofarizyên?» 13 A mú bəsa nə bwo ná: «Sá jēsh sósŋgá waamə nyə a shígə bə yí, í bá t̄w nə mikqəl. 14 Bídúgá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwə ngə bii bóól wəancím-ncím məbwád nə bwə jaand nə bwo. Ŋkí ngwól áncím-ncím mə jaand nə ngwól, bēsh bwə é bála bíd.»

15 Pyêr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sə mpwokwoond ní.»

16 Yésus mú lás ná: «Ye bi búsa námá kú mpu gwág ísá? 17 Ye bi agwágé ná sâ jêsh í nyíi múúd mpu dí yí, í dâ kâ mwô dí, í músê cò kâ búú? 18 Nji isâ í dâ wú múúd mpu dí yí, í dâ zhu lámúd, byó wó í dâ wá múúd málwaaɣwo mísh má Zembí dí. 19 Nacé lámúd wó bów-bôw mítédúgá mí dâ zhu yé, nâ mægwú mæ búud, nâ minɔɔmb, nâ janɣa, nâ júwo, nâ yálâ búú ompwene, nâ *bwaasúlâ mpu. 20 Isâ í dú wá múúd málwaaɣwo mísh má Zembí dí wá íni. Délâ ídâw kú gusa mábwâ í ádé wá múúd málwaaɣwo.»

*Búgá má mudá á Kanaan
(Mak 7.24-30)*

21 Yésus músê wú na kúl níú. A músê kâ kóómb shí á Tir nâ Sidon. 22 Ngwól mudá á nún, a njúl shilâ Kanaan, mú ngê zâ nyádi a ngó kîm ná: «Yé Cwám̄ba, Mwân má *Dávid, bwígúg mæ ná ñkwonjá. Jamb í má jág bul bii shilâ wâm.» 23 Yésus mú ji nyê kúl-kúl. *Ompwíin bwá mú shísh Yésus kúná-kúnâ, zâ ci nâ nyê ná: «Wíingúg nyê, a ngê sá kángá bɛɛlâ sá nâ ñkwimbyê.» 24 Yésus mú bɛsa ná: «Zembí nyê á nti mæ shú íncwambe í *Izaráyêl, í mú ngê cwagwa yí.» 25 Nji mudá éne nyê músê zâ kúd mpwóómbú shí wó Yésus, jægula nâ nyê ná: «Yé Cwám̄ba, shwágú má.» 26 Yésus mú bɛsa nâ né ná: «Ŋwálâ ídâw í bwân ó njów, wusê yê ómpyê, í anywáyé.» 27 Nyê nâ Yésus ná: «Jísê bále bæ ntó. Ká, Cwám̄ba, ompyê bwá dâ námá cwála mámpulú má dú kud táwuli ómása dí shí má.» 28 Yésus músê ci nâ nyê ná: «Mudá éga, wo ji nâ fwámé búgá. Sâ wó ngê jii yí, í bág námá ntó.» Námá wêla dɔɔngú di, mwân mæ mudá éne músê yál.

29 Yésus músê wú kúl níú. A mú ngê bɛ ncindye mân má Galilê ná ndeé a kâ bád wúl mbéñú, ká ji shí. 30 Buud bwá mú zâ sɛɛngya na nyádi

áncuncuma; bwá ngê zâ nâ buud bwá á dâ nyás wá, nâ wæancím-ncím, nâ wækúmálwâ nâ buud wá ijâm, nâ míl zhwog mimbâl. Bwá mú zâ ngê bwíg myo Yésus dí shí makuú, a mú ngê lwag myo. 31 Buud bwá á bul ngê káam ifífi ngólâ bále lás, buud ó ijâm bwá ngê bæ mpwogé, bɔɔng bwá á dâ nyás wá bwá ngê kyey kú ná kwo nyás, wæancím-ncím bwá ngê mpu dúg; bwá mú ngê ságusê Zembí á Izaráyêl.

*Yésus má nyiŋgâ yê búúú idâw
(Mak 8.1-10)*

32 Yésus músê jôw *ómpwíin bɛ, nyê nâ bwo ná: «Mæ ngê gwág buud óga ñkúnkwónjálâ nacé sánôñ sá má ji mwôw málóol, bwá cúgé ná nâ sâ má dâ. Mæ accéélê nyiŋg bwo ntáni zha, bwá á bá kâ tag nâ mæntambali zhíú.» 33 Ompwíin bwá mú ci nâ nyê ná: «Sá é sá ntudélê ná sá bág nâ bímbí lú ídâw mæ yá zhwog buud óga wa bugád?»

34 Yésus mú ji bwo ná: «Bi búsa nâ íbuléd íné?» Bwá ná: «Zangbá, nâ búbaalé íshúshú.» 35 Yésus músê ka ci ná buud bwá jíg shí. 36 Ná ndeé a músê ñwa íbuléd zangbá byɔɔngú nâ oshú, a yê Zembí akíba, a fêy byo ikál ikâl, yê ómpwíin bɛ, bwá mú kâ ngê kaaw buud. 37 Muud yêsh mú dâ ná ndeé jílâ. Zhwog ikál í mú lúg tâñ mækúdá zangbá. 38 Buud bwá á dâ wá, bwá á bæ buud otóshin onó, nji budúm kú ló búdá nâ ikágá. 39 A músê ka bíd ná buud bwá nyiŋgæg, nyê mú kæwa byóólú, kâ kóómb shí á Magadan.

16

*Ofarizyên bwá jî shimbá
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)*

¹ Bóól *Ofarizyên nâ *Osadwisyên bwá á zâ jí Yésus ñjígá mábwábúlán, bwá ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ngê zhu gwôw. ² Yésus mú bɛsa nâ

bwo ná: «Bí má ða bæ, bí má ká dúg mpwó-kugá ná jon dúsa títií ná zhwun, bí ná jwôw á mán í bá bæ ná sáŋ. ³ Nkí ná, kúndá mán, bí má ká dúg jon ŋkí shila, bí mpu ná mpú nyə é nywɔ̂. Bí má ða mpu yag íyuug í jon; nji bí kú mpu yag sá í ŋgə sɪy mwôw mága dí yí. ⁴ Mbeε kala búúú í njúl ŋkí bôw, nə mitédúgá olfingí í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwá ábále dúg dúl shimbá, nji ðəonŋ í á bæ nə Zhwónas yí*.» A músə wú na bwádí, kyey.

Bôw Ofarizyêŋ bânôŋ Osadwisyêŋ minjígulá

(Mak 8.14-21)

⁵ *Ompwiín bwá á wusa ŋwaále íbuléd ja bânôŋ bwá á lína mâŋ kə faŋwíny yí. ⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Jigá ncê nə *Ofarizyêŋ bânôŋ *Osadwisyêŋ *ləvur wáŋ.» ⁷ Bwá mú ka ŋgə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sé shígé zə nə íbuléd ná.» ⁸ Yésus mú ka mpu sá bwá á ŋgə téduga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bâm tagúle ná búgə jín é! Jí tédúgá wúsə bí nji ná bí shígé ŋwa íbuléd yí? ⁹ Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bí anyíngáyé ná téduga íbuléd ítəon búúú otóshin otóon bwá á ðə yí, nə bímbí lú məbwumú má íkúl bí á lúg nə ndí má? ¹⁰ Ye bí kú téduga íbuléd zəŋgbá búúú otóshin onɔ̂ bwá á ðə yí nə bímbí lú məkúú dá má íkúl bí á lúg nə ndí má? ¹¹ Nəcé jí bí mə cá gwág nə mə aŋgə nə lás lésú íbuléd yí? Mə ŋgə ci ná: “Jigá ncê nə Ofarizyêŋ bânôŋ Osadwisyêŋ ləvur wáŋ.» ¹² Bwá mú ka tεem mpu gwág ná nyə a shígé ŋgə lás nə bwo lésú ləvur á íbuléd. Nyə á ŋgə yida ci ná bwá béyag minjígulá Ofarizyêŋ nə Osadwisyêŋ bwá ŋgə jíguli myá.

Yésus jisə Mesî

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Ja bwá má kə jé shí á Sezarê mə Fílíp yí, Yésus mú ŋgə jí *ompwiín bé ná: «Buud bwá ŋgə ci ná *Mwân mə Múúú jisə zó?» ¹⁴ Bwá mú bęsa ná: «Bóól búúú bwá ŋgə ci ná jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisə Eli, bóólúgá nə Zheremí ŋkí ntág ŋgwól *múúú micúndá.» ¹⁵ Nyə nə bwo ná: «Ká bí bân, bí ŋgə ci nə mə jisə zó?» ¹⁶ Shímun Pyêr músə bęsa ná: «Wo jisə *Křist, *Mwân mə Zembí á kuwô» ¹⁷ Yésus músə nyingə lás, nyə nə Pyêr ná: «Wεε má jəla, yé Shímun Mwân mə Zhwónas. Muud dí nyə ámə lwágula wo sá wó má ci ni. Sóŋgú wâm jisə gwów wə nyə ámə lwágula wo gwo. ¹⁸ Mεε má ka jaaw wo nə wo wə Pyêr. Wo má bále bæ kwóógú. Nda bwá ðə lwɔ̂ njów kwóógú dí gwów ná, mə bá sεεŋg *Dɔ̂ lú óbúgula dām kwóógú dwô dí gwów. Tεem bæ shwiy í ábále sá bwo sá. ¹⁹ Mə bá yə wo ijuwaga yâ Faan á gwów. Sá jêsh wó bá cęglə shí ga dí yí, í bá ntó gwów, jəonŋ wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bæ ntó gwów.» ²⁰ Ná ndéé, a mú ka mpu báásulə ómpwiín nə bwá kú bwele jaaw múúú ná a jisə Křist.

Yésus mə bá ya, a nyingə gwúm

(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Tééd na, a músə ka tééd jaawále *ómpwiín bé ná í jii ná a kág Yurúsalem, nə ocúmbá buud wá ləom nə milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó mácéε bwá jəlá nə kə jág jugushi nyə, bwá gwú ntág nyə. Nji a bá gwúm shwon dí jwów lú léel. ²² Pyêr músə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə ná: «Mbó! Zembí kyémug wo, Cwámba! Mbii sá wəonŋá í abále bæ nə wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, ŋkáánd nə nyə ná: «Wúg mə na, *Sátan! Wo jí mə məma bəogú. Mitédúgá myô mí cúgé mítédúgá

* **16:4** Sá jəonŋ jisə nə Zhwónas nyə a já mwôw məlól mwɔ̂ shúú. **16:6** Luk 12.1 **16:7** Mak 6.52 **16:8** 14.31 **16:9** 14.20 **16:10** 15.37 **16:14** 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 **16:16** 14.33; Yuá 1.49; 11.27 **16:18** Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20 **16:19** Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17 **16:20** 17.9 **16:21** 17.22-23; 20.17-19; 26.2 **16:24** 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21

mí Zembî, mísə nji mitédúgá myá buud.»²⁴ A músə ka ci nə ompwíin bé ná: «Ŋkí muud má cɛel bɛ mə, a bág kú jagələ nyáméfwó; a ŋkényúg kwolós jé, a bɛ mə.²⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambələ nə cug jé, a yida jímبال gwo. Nyɔɔŋg mə jímبال cug jé nəcé mə yé, a má yidá kaambələ nə gwo.²⁶ Ŋkí muud má bii mábii mɛsh má shí ga nó ndéé *shíshim yé jímبال, wáyé mfíi nyá é bə nə ndí cínɔŋg yí? Muud ji nə ŋkul wá jí shú ná a nyíŋgəg bii shíshim yé?²⁷ Nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə a ŋgə ŋkənəwa nda sɔ́ŋgú yé, bánɔŋ *wəéŋgəles, a bá zə yə búúd myána mí misólólúgú bwə á sá myá.²⁸ Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd búsé wa óga, bwə ábúle bwɛle yə, bwə kú fwo dúg *Mwân mə Múúd má zə ŋwa jiya ici jé.»

17

*Yésus mə lwóyá mílwaná myé
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Mpəsə mwðw məsaman, Yésus mú nyə Pyêr nə Zhâk bá mínyɔŋə Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbáŋúd.² Nyúúl nyé mú shwɔ́ɔla bwo míshúd, mpwoombú í mú ŋgə ŋkənəwa nyə nda jwðw, mikáándə myé mí mú ŋgə faan nda mənkenya.³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwə má wós, zə ŋgə lésha nə nyə.⁴ Pyêr músə ka ci ná: «Cwámaba, nywaále ŋgələ ji wa. Ŋkí wú magulə, mə shumə məbánda məlól, ŋgwúd shú dwò, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.»

⁵ Pyêr ŋgə ná lás ntúni, seegya nji gúndá á ŋkəŋkənəwá í má zə búdal bɛsh. Bwə mú gwág kál í ŋgə wú gúndá jɔɔŋg dí ná: «Mwân waamá abábə wə éga. Nyádí wə lâm wâm wɛsh wús yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíin bwə má gwág kál dɔɔŋg yí, bwə mú bul bə nə ifwaas, bwə mú wusə mányúúl shí ombúbudí.⁷ Yésus músə shísh, zə kúnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Bánúgá! Kúgá ná kwo gwág ifwaas.»⁸ Bwə mú bân mámpwoombú, bwə mú dúg nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bánónŋ bwə má ka ŋgə shulə wú mbún dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí ámə dúg yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwoŋ dí yí.»

¹⁰ Ná ndéé bwə músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó mácxɛx bwə dɔ ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?»¹¹ A mú bɛsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nə fwo zə, zə təl ísə byésh ícé byáŋúd.¹² Sá ŋgwúdú, mɛɛ má jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwə á shígé yag nyə, bwə á sá nyə mbií wɛsh bwə á cɛel yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə máŋúd.»¹³ Ompwíin bwə músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wə á ŋgə ci yé.

*Yésus má yíl múúd jamb
(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)*

¹⁴ Ja bwə má kə wós máŋkúmbə mə búúd dí yí, ŋgwól múúd músə zə kúd Yésus məbwónŋ shí, jəgəla nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwámaba, gwágúg mwân waamá ŋkúŋkwónúlə. A dɔ fudə íbwúg, a ŋgə bul jug. A mú dɔ kul nyúúl tɔɔ kuda dí tɔɔ májújwód.¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwíin bwə dí, nji bwə shígé kwag lwagúlə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bí ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówələ bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntúni kə wós ŋgow? Mə é bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wɔɔŋg ká.»

¹⁸ Yésus mú ŋkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúlúd,

16:27 Sòm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbú 22.12 16:28 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 17:1 5.1 17:2 2Pr 1.16-18; Mbú 1.16 17:5 3.17 17:9 16.20 17:10 Mal 4.5; Mat 16.14 17:12 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 17:17 Mbú 32.5, 20

ncúncwámá jòɔŋg músə yâl námá cé nə cé.

¹⁹ Ná ndeé ompwiín bwá músə shísh wá Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nacé jí sá bāŋ shígé kwag yílúla jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nacé bi cugé nə fwámé búgá. Búbálé má jaaw bí ná, í mbəm bə nə búgá tɔɔ nji cíg-cíg bímbí búbumá *mutárud, bí je ci nə mbún ga ná: “Túwúg na, wo kág tów wáádá”, mbún bálé kə. Sâ kú ná kwo ntɔɔ bi ŋkul. ²¹ *Nji, mbií jamb ni í dū wú nji wo má fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci ídāw.]]»

²² Ja bónɔŋ bwá á ŋgə kyey shí á Galilé yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwān mə Múúd bāg kaanz məbwə má búúd dí, ²³ bwá bāg gwú nyə. Nji a bá gwúm jwów álél.» Ompwiín bwá músə ka bul gwág sá jòɔŋgə cey lámúd.

Yésus mə jóná tóya

²⁴ Ja bwá má ka kə wóós Kapernawúm yí, búúd bwá á dū ŋwa tóya á *Mpáanzə Zembí wá bwá mú zə jí Pyêr ná: «Yíguli wún má dū námá jóna tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr má kə nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wɛɛ má dúg ná jí? Ozá bwá dū jóna ójwú ɔ shí otóya nə ŋgasumāŋ? Ye mimbyágá mí máshí māj, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bɛsa nə nyə ná: «Ijigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá, ntó jí ná mimbyágá mí áde jóna? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntágulə bwo, kaág māj, kə wusə ŋgwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bəny nyə mpu, wo mú kwey saŋ *mwaanê í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ŋwa wə, wo kə jóna tóya waamə nə wō.»

17:20 13.31; 14.31; 21.21; Mak 11.23; Luk 17.6 íga. **17:22** 16.21 **17:24** MmN 30.13 **18:1**

18:4 23.12 **18:5** Luk 10.16 **18:8** 5.29-30 ayág mí cugé nə iciyá íga.

18

Muud mə búl bə nə mfií Faan mə Zembí dí yé

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dɔɔŋgú dí, *ompwiín bwá á shísh wá Yésus zə jí nyə ná: «Zə má búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówúd?» ² Yésus mú jów kúkágə, zə təl bwo míshúd, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ŋkí bi mə bə kú cénd kuú njɔɔnd ná bi bəg nda ikúkágə, bi abálé bwele nyíi Faan á gwówúd. ⁴ Gwá wá jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágə ga yé nyə wá má bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ⁵ Muud mə lóg ntág gúl kúkágə nda jíga jínə dām dí yé, a má lóg mə. ⁶ Nji, ikúkágə í ŋgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgú, í bul jəla ná bwá kəlɔg muud wɔɔŋgə məma kwóógú cúnjád, bwá kul nyə nə dwo māj, a kú ná cwánawo.

⁷ «Ŋkúnkwónálə búúd nacé bu-lyálə mábɔɔgú. Cug í cugé nə ŋkul bə kú nə məbɔɔgú, nji ŋkwéɛ muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bə ná məbwə wō ŋkí kuú wō í ŋgə kwal wo bɔɔgú, sámbúg wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nacé í bul jəla ná wo cágəg cug á kandugə wo njúl nə kúl məbwə ŋkí kúl kuú, ntɔɔ ná wo bəg nə məbwə nə məkuú mwō mēsh wo mú kə kuda á kandugə dí. ⁹ Ŋkí jús dwō í ŋgə kwal wo bɔɔgú, tíg dwo, wo wusə shwóg-shwóg ná wo. Í bul jəla ná wo nyíig cug á kandugə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntɔɔ ná wo bəg nə mísh mwō mēsh, bwá bá kə kul wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ɔ bey ná bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nacé mə mpú ci nə bí ná *wəəngəles bāj bwá təl ja jēsh mísh má Dā jísə gwów yéd. ¹¹ *Nacé *Mwān mə Múúd nyə á zə cug buud bwá á má jimb nə zhíí

* **17:21** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá Luk 22.24 **18:3** 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17

18:10 Yuá 10.11-15 * **18:11** Míl mícilyá mí

wá.] ¹² Bi mə tádúgá ná jí? Nkí ñgwól múúd jí nà ñcwəmbə təd, ñgwúd í mú wú səənz dí kə ñgə jéçla. Ngaá ná nyə e lúgə byəəng yá məwúm ibuú nə ibuú kál í ñgə dá yí, a fwo kə sọ jəəng í ámə kə ñgə jéçla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé mə jaaw bí ná, nyə é bə nə məshusəg nə gwo ntə yá məwúm ibuú nə ibuú í shígé kə ñgə jéçla yí. ¹⁴ Námá mbiú wəəngú, Sóəngú wún jí gwów yé nyə acéélé ná gúl múmwántombú ga í jimbúg.»

Nkwambulə misám

¹⁵ «Ñkí ñgwól mínyəñə woó mə sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo mə sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ñkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jəw múúd ñgwúd ñkí obá, binəñ bí kəg lás nə nyə, í bəg nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: “Ñkwambulə nyēsh í jəlá nə sīy nə owúshined obá ñkí olól.” ¹⁷ A ká ban ná nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Də lú obúgula. A ká námá ban gwág Də lú obúgula, dágúg nyə nda muud nyə ampúyé fwámé Zembí yé, nda ñwenyē tóya. ¹⁸ Búbálé mə jaaw bí ná, sá jēsh bí mə cəçlə shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów. Jəəng jēsh bí mə bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bwey bə ntó gwów. ¹⁹ Búbálé mə nyiñgə jaaw bí ná, ñkí buud obá wá gwoəng jín nı bwá mpú bwəma cūñ ñgwúd shí gaád ná bwá gwáám b Zembí gúl sá, tēem bə jí tēem bə jí, Sóəngú waam jí gwów yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nəcə kúl búúd obá ñkí olól bwá mə sēəngya shú dām dí yí, sənəñ nə bwo wá búás cínəng.»

Fwámé Ijuugá

²¹ Pyēr nyə á ka shíš wá Yésus, kə jí nyə ná: «Cwámba e, ñkí mínyəñə waamə mə sá mə məbəw, mə jəlá nə juu nyə ija iné? Ye ija zəngbá?» ²² Yésus mú bəsa ná: «Mə aciyé nə wo ná kə shúg ija zəngbá, mə ci ná

kə kumə məwúm zəngbá ija zəngbá. ²³ Gwá wá jí ná, Faan á gwəw dəsə nda yuug ga: wúl ñjwú-buud í a zə kə sá osól ó məsáal bə shitóg. ²⁴ Ja á mə ñgə sá shitóg wəəng yí, ñgwól sól məsáal músə biil nə mpwála ñkí jág bulya *mwaané, tãñ búásə nə ñkul jəna nə ibwéy otóshin otóshin yí. ²⁵ Nda sól məsáal éne nyə á shígé bə nə ñkul nyiñg mpwála ná, məsa músə ci ná bwá biig nyə nə mudá nə bwān bə bēsh, bwá kúshag bwo, tēem bə isá byáñ byēsh, mwaané wəəngú zəg jəna mpwála. ²⁶ Sól məsáal éne músə zə kəsəwa məsa yé shí məkuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jisówúg mə, mə é jəna wo mpwála nı nyēsh.” ²⁷ Ñkúñkwəñ í músə bii məsa lám, a músə bíd nyə nə mpwála nyēsh, kú ná jí tēem bə sá. ²⁸ Ja sól məsáal éne mə wós tóñ yí, a mə bwəma nə ñgwól shwá yé bá bwá á də sēy yé, nyə á bə nə nyə mwaané nji odanarí təd. A músə bii shwá yé éne cūñú, yímbuli nyə ná: “Nyíngúg mə mwaané waam yēsh.” ²⁹ Shwá yé músə téég nyə məbwə ná: “Jisówúg mə, mə é jəna wo mpwála nywō.” ³⁰ Nji sól məsáal éne kú magulə. A mú kənd shwá yé mímbwug dí shú ná a jənág nyə mpwála nyé. ³¹ Ja bóól óshwá bāñ bənəñ bwá á də sēy wá bwá mə dág sólúgú wəəngú yí, bwá mú bul gwág cey lámú, bwá mú kə jaaw məsa wáñ sá í mə sīy yí. ³² Ná ndéé məsa músə jəw nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo jí bów-bów sól məsáal. Mə amə bíd wo nə mpwála nywō nyēsh, mə yíl lám nəcé nda wo amə téég mə məbwə ná. ³³ Ngaá, wo amə jəlá nə gwág shwá woó ñkúñkwónúla námə nda mə amə gwág wo ñkúñkwónúla ná.” ³⁴ Məsa yé músə kēenzh nyə nə wəálal-məbag ná a fwóg námə nyiñg nyə nyé mpwála nyēsh. ³⁵ Ntó námə

wó Dâ á gwôw má bá ðu sá bi yé, ñkí bi má b́ kú ðu juu ómínyonh́ bún ijuugá ná bi yíl lám kandugá.»

19

Yésus na mægwu má bá
(Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shín lás ntúni yí, nyə á ka wú shí á Galilê, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. ² Buud bwó á bɛ nyə nún ñkí jág bulya, a mú ngə lwag mímbál myán, mí shín ngə yál. ³ Bóól *Ofarizyên bwó á zə kə nyádí, kə bwówulə nyə, bwó ná: «Ye mæcɛɛ míshé má ngə ci ná muud ji nə ñkul yíl múdá yé bá nə mbií mábyaagulə wêsh?» ⁴ A mú bɛsa nə bwo ná: «Bi a fwóyé l̩ mícilyád ná ja Zembí nyə á té isâ byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a músə ci ná: “Nda mə má sá bwo ntúní ná, mudúm má bá lágə sóónǵú bá nyonǵá, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwó mú bə nyúul ngwúdá.” ⁶ Nt́o ji ná bwó cúgé ná búúd obá, bwó músə muud ngwúdá. Muud nyə ajáláyé nə ka béég sá Zembí má laad yí.» ⁷ Ofarizyên bwó mú nyinǵə jí nyə ná: «Ká nəcé jí Moyíz nye nyə á cilə ná múúd mə ká cɛel yíl múdá yé bá, a yə nyə kálaad mægwu má bá yí?» ⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Moyíz nyə á magulə ná muud jéég yíl múdá yé bá nəcé lal bí mílám. Í á shígé ðu fwo s̩y nt́o mátéédúléd. ⁹ Mɛɛ má ka jaaw bí ná, ñkí muud mə yíl múdá yé bá, mudá kú fwo sá mínɔomb, a bá múdá shús í, muud wɔonǵ mə sá mínɔomb.» ¹⁰ *Ompwíín bé bwó mú lás ná: «Ñkí ntúní wó cɛɛ lə bá í ðu bii múdúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwó jíg kú béya.» ¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Buud bêsh dí bí nə ñkul gwág lósú ga, ñji bɔonǵ Zembí má yə ñkúl nyonǵ wá. ¹² Nəcé bóól búúd bwó njul mimyáágə zhu byélé dánǵú; bóól bwó á s̩y mimyáágə

kukú; bóólágá bāñ bwó njul nda mimyáágə shú ná bwó mpúg wá mílám Faan á gwówád. Múúd jí nə ñkul gwág yé, a gwág.»

Ikákágó

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bóól búúd bwó á ka zə nə ikákágə wó Yésus ná a bádug byo məbwə, sá məjəgula shú dánǵú. Ñji *ompwíín bwó mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus músə ci ná: «Bídúgá ikákágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan á gwów dúsə sá á mbií búúd wán.» ¹⁵ A mú bəd bwo məbwə ná ndeé a mú c̩y cínonǵ.

Ncwámá á bulya məbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ngwól múúd nyə á ka shísh wó Yésus zə jí nyə ná: «Yíguli, jáyé j̩ sá má sáág shú ná mə bág nə cug á kandugá kandugá yí?» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó zó jí mə njígá shú j̩ sá yí? Muud ngwúdá wó jí j̩ múúd. Ñkí wó cɛel nyíi cug dí ság nda mæcɛɛ má ngə ci ná.» ¹⁸ Nyə nə Yésus ná: «Máyé mæcɛɛ?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá mínɔomb, kú júwo, kú yə múúd mpwene sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal sóónǵú woó nə nyonǵú woó, ka námá cɛel múúd yêsh jísə wo kúná-kúnə yé nda wó c̩él wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá ní nə Yésus ná: «Mə ngə bwey bɛ mæcɛɛ máni mēsh. Gúl jí í ngə nā fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ñkí wó jí mpu bə nda Zembí wó cɛel ná, kaá kusha isá byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúbúwá *mwaanê wɔonǵú, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság nt́o wo ka zə bɛ mə.»

²² Ñji ncwámá dɔonǵ mə gwág ntúní yí, a mú shúsula, a mú ntág kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii. ²³ Yésus mú ci nə ompwíín bé ná: «Bábálé má jaaw bí ná, jísə kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwó nyíg Faan á gwówád. ²⁴ Má

nyingə jaaw bi ná, í yida nywá bə kúná-kúná ná *shamó nyíig luun lú ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan á gwówád.»²⁵ Nji ómpwíin bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé ná: «Ká zé jí nə ŋkul *dúg cug yé?»²⁶ Yésus mú kənd mísh bwé dí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jíni jân, nji Zembí nywáá ji nə ŋkul sá sá jêsh.»²⁷ Pyêr mú ka ci nə Yésus ná: «Sé buud sé á má shín lúgə ísá byêsh, sé zə bɛ wo wá, í bá ka bə nə sé bân ntədəle?»²⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé mé jaaw bi ná, ja ísá byêsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mwân mə Múúd mə bá ji nyé dí *caangé á milwanád yí, bi báá buud ŋgə bɛ mə wá, bi mə bá ji bín ícaangé wúm nə íbáád, bí ka sámb íbɛend wúm nə íbá yá *Izəryél milósú.»²⁹ Nkí muud mə sá ná, tə minjów, tə məshí, tə omínyəŋə, tə okóól, tə sóónɡú, tə nyəŋɡú, tə bwân, a lúgə byo shú dām, a bá nyingə bii byo, sá ŋgwúd ija təd; muud wəŋɡú ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dí.³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bəŋɡ bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

20

Myána myá bímbí ŋgwúd

¹ «Faan á gwôw dúsə nda lân ga: ŋgwólúgá múúd nyə á bə nə fambá *vînyə. Muud wəŋɡú nyə á ka jóóg mpúmán mpúmán ná a kə sɔ búúd bwé kəg sɛy nyádí fambá. ² Bónón bwé mú kwambulə ná a bá jəna nə bwo *danarí ŋgwúd ŋkúmba jwôw nda í də bwey bə ná, a músə kənd bwo ísɛyúd nyádí fambá. ³ Muud éne mú nyingə wóós ŋgeɛ məwəla íbuú. A mú dúg bóól ósól ó məsáal bwé njúl tām dánd kú nə sá bwé sáag yí. ⁴ A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námá sɛy mádí fambá, mə é yə bí sá í jála yí.” ⁵ Búni bwé mú kə. A mú

nyingə wóós ŋgeɛ tólóg dí, a nyingə námá wóós ŋgeɛ məwəla məlól, a ŋgə námá kənd buud fambá. ⁶ ŋgeɛ məwəla mətəón mə mpwó-kugú, a mú nyingə wóós, a mú kə kwey bóól bwé tál námá tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcé jí bí mə shínal jwôw ncindí na kú nə sá bí ŋgə sá yí?”⁷ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: “Nəcé kú nə muud mə ŋwá sá ísɛyúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námá sɛy mádí fambá.”

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádí fambá mú ci nə muud nyə á də vyee nyə jús ísá dí yé ná: “Jówúg ósól ɔ məsáal, wo yég bwo myána myán. Wo é tééd nə bəŋɡ bwé ámə shúgula zə jé mpámpúsə wá, wo ka kə shúgula nə bəŋɡ bwé ámə tééd zə shúshwóógú wá.” ⁹ Bəŋɡ bwé á ŋwa ísɛy ŋgeɛ məwəla mətəón dí wá, bwé mú ŋwa myána myán, muud yêsh danarí ŋgwúd. ¹⁰ Bəŋɡ bwé á tééd zə shúshwóógú wá bwé mú shish ján ja, bwé ŋgə tədəga nə myán myána mí é ŋwá bulya; nji bwé mú námá ŋwa muud yêsh danarí ŋgwúd. ¹¹ Ja búni bwé mə lág bímbí dəŋɡ yí, bwé mú ŋgə cwaduga nə amádí fambá. ¹² Bwé ná: “Bəŋɡ bwé ámə zə mpámpúsə wá, bwé mə sɛy nji wəla ŋgwúd, wo mú yida yə bwo myána bímbí ŋgwúd nə sá, í njúl ná sá bân sá mə jíswə mwásə ncindí nə lal-lal yásá.” ¹³ Amádí fambá mú bɛsa nə ŋgwól ná: “Wey, kwába cúgé na. Nɡáá shwé ámə bwey bə cún ná wo é sɛy mwásə ncindí, mə mú yə wo danarí ŋgwúd? ¹⁴ Nwagá kəw dwô, wo kyéyug. Má cɛel yə bíná muud a mpámpúsə bímbí ŋgwúd. ¹⁵ Ná ji, mə ajáláyé nə sá byəog dām nda mə cɛel né? Ye wo gwág bôw nə mə bələ nə jə lám?” ¹⁶ Ntó námá wé búúd wá mpúsə bwé bá tów shwóg, bəŋɡ wá shwóg tów mpúsə yé.»

Yésus má jaaw ná a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yésus nyə á ka ngə bád kə Yurúsalem; na zhííd íí, nyə á nwa *ompwíín wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúíd dí, bánón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sə ngələ bád kə Yurúsalem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúíd mə zə kə kaanz mábwə mə mílúlúú nyá ofada nə *Oyígúli ó məcçéd. Bwə é cçələ nyə shwíy, ¹⁹ bwə mú keenzh nyə mábwə mə íkúl ishúsúíd nə bwə kág cágulə nyə, bwə yíd nyə nə milwón, bwə bwambələ nyə kwólós dí. Ná ndeé, jwðw áléél, a bá gwúm shwónud.»

Ngwóómbálúú má nyəngú mə bwân ó Zhébedé

(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwân ó Zhébedé nyəngú wán nyə á nwa bwo, bánón ka shísh wá Yésus. Nda nyə á ngə kə ngwóómbálúú ná, nyə a kúðw shí yə Yésus gúmá. ²¹ Yésus mú jí nyə ná: «Wó jí jí?» Nyə ná: «Yág bwân bām óbá óga wáda nə bwə bág jí wo, nyíga mbwə mənchwúm, nyíga mbwə məkóól, Faan dwò dí.» ²² Yésus mú bęsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngə jí yí. Ye bi bí nə nkul ngul bálá má wál zə ngul yí?» Bwə ná: «Haaw. Sá bí nə nkul ngul.» ²³ Yésus mú ka cí nə bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bi é bá ngul bálá jām. Nji, kóómb á nə bí jíg mə nyíga mbwə mənchwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə nkul nwa wáni cígúlá, ijíya byəng hísa shú bəng Sóóngú waamə nyə á bwey kwəmsa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíín wúm bwə á gwág ntó yí, bwə a gwág omínyəngú óbá bəng bəw. ²⁵ Yésus mú jəw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bí mə mpú ná otəwe ə shwóg ə íkúl ishús bwə

ngə nteeng ijwúga byán, ofwó búúíd bwə ngə lwóya nji mpál. ²⁶ Í nda bá du bə ntó bí bān dí. Nyəng yēsh mə céél bə fwó múúíd gwoong jín dí yé, yídag sēy nə bóól. ²⁷ Nyəng mə céél təw bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sā jəngú wá jisá ná *Mwân mə Múúíd nyəməfwó nyə a shígé zə nə bwə séyág nə nyə. Nyə á yida zə sēy nə buud, a yána námə cug jé shú nə ncúlyá buud bwə bág ofalí.* »

Yésus má lwag wəancím-ncím óbá Zheríko

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwə á ngə wú Zheríko yí, buud bwə á bę Yésus áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwə á bə zhíí dí koogú, bwə mú gwáduga nə Yésus ngə cý. Bwə mú ngə kím ná: «Cwamba, Mwân mə *Dávid, bwígúg sə nə nkwoŋú.» ³¹ Buud bwə á bə áncuncuma wá bwə mú ngə nkáand nə bwo ná bwə jíg kál-kál, nji bān bwə mú yidá mpu bān məkál gwðw ná: «Cwamba, Mwân mə Dávid, bwígúg sə nə nkwoŋú.» ³² Yésus mú shígula, a mú jəw bwo, jí bwo ná: «Bí mə jí ná mə sáág bí jí?» ³³ Bwə nə né ná: «Cwamba, ság nə mísh mäsú mə bāngú.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo ceylámúíd, a músə kúnya nə bwo mísh; námə cé nə cé mísh mə mú nyíngə dúgya bwo, bwə mú bę nyə.

21

Cí Yésus mə wóós Yurúsalem
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwə á ngə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsalem yí, bwə á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbān wəolivyé dí. Yésus mú lwām *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kagá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námə jé bí kwey

20:17 16.21; 27.26-31 **20:22** 26.39; Mak 14.36; Luk 22.42; Yuá 18.11 **20:23** Mis 12.2
20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48 **20:28** Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19 * **20:28** Bwə á du jána nkúmba tən shú ná nkúmba kwám í bág falí. Tən nyəng wá Yésus nyə a jána nə cug jé shú búúíd bəsh yí. **20:29** 9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42

myoolú jakáás cęlá, nə mwân yé. Bi ó ciny byo, zə mə nə byo. ³ Nkí muud mə jí bí sá, bí bęsa nə nyə ná: “Cwám̄ba wá ńgá jii byo.” Muud wəonńgú nyə é ləel námá bíd ná bi zóg nə byo.»

⁴ Í á s̄y ntó shú ná ciyá má *múúd micúndá í bwámag ná:

⁵ Cigá nə buud ó Siyôn* ná:

«Dugá, njwú wán ńgə zə bídí.

A jí nə lám ná shee, a mbád myoolú jakáásud, cwə jakáás, mwân cúdu anjény mimbag dí.»

⁶ Ompwín bwá mú námá kə sá nda Yésus nyə ámə ci nə bwo ná.

⁷ Bwá mú zə nə myoolú jakáás nə mwân, bwá ńgə yíl mikáándé myán ńgə jəel bwo míkwońud. Yésus músə jí gwəw. ⁸ Bóól ncúlyá buud bwá á bə cínəng wá, bwá ńgə taalə mikáándé myán zhíi nə zhíi, bóól bwá ńgə búgə məmpúnzə mə ílí ńgə zə taalə zhíid.

⁹ Shwáanzhá buud bwá á ńgə kə Yésus shwóg wá nə bəonńg bwá á ńgə bę mpásá wá bwá á ńgə wá ńgwa ná: Hosána nə Mwân mə *Dávid! Gúmá í bəg nə nyəonńg ńgə zə jíná mə Cwám̄ba dí yé!

Hosána jon lə gwów dí cwú!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, ńgwála wəsh í á tōw otátalı, buud bwá ńgə jí ná: «Zə nyə éne?» ¹¹ Bóól zhwog buud bwá ńgə bęsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarət shí á Galilé.»

Yésus mə wńng búúd ó mikus Mpáanzə Zembí

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Lun mə Zembí, a mú kə wńng búúd bwá á ńgə sá mikus cínəng wá. A shín lwág ítáwáli í búúd bwá á ńgə sá icénd í *mwaané wá, nə ishíya í bəonńg bwá á ńgə kusha məfaf wá. ¹³ A mú lás

nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bwá bá du jōw njōw wām ná njōw mājəgala?” Ká bí bāń mə yida sá ná í bəg daage lá íjūwāl.»

¹⁴ Ná ndéé wəancim-ncim nə wa ijām bwá mú shísh nyédí na Lun dí cwú, a músə lwag bwo. ¹⁵ Njí milúluú myá ofada nə *Oyíguli ó məcęę bwá á gwág bōw nə *məshimbá Yésus nyə á ńgə sá má, bwá gwág námá bōw nə iyánńgá íkúkágá í á ńgə wá Lun dí cwú yí ná: «Hosána, Mwân mə Dávid». ¹⁶ Bwá mú ci nə nyə ná: «Ye wo ńgə námá gwág sá bwá ńgə ci yí?» Nyə nə bwo ná: «Haaw. Ye bí bāń bi afwóyé lə cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmá mímpu mí íkúkágá nə ikény í bəl dí?”» ¹⁷ Ná ndéé a mú lágə bwo, wú ńgwála dí, kə Betaní, kúl nyə é já yí.

Kundú figyé

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpámán mpámán, ja nyə á ńgə kə ńgwála yí, nyə á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dág shug lə *figyé njwón dí koogá, a mú shísh, a músə kə kwey nji ikáá nə ikáá. A músə ci nə figyé ná: «Wo abulé ná nyinńgə bwele wúmə tōw bumá.» Cé nə cé, figyé músə shwáás. ²⁰ Ja *ompwín bwá mə dág ntáni yí, bwá mú bul káam, bwá jí Yésus ná: «Figyé éga mə ka ləel shwáás cé nə cé ntədəlé?» ²¹ Yésus mú ntág ci nə bwo ná: «Bábálé, mə jaaw bí ná, bi mbəm bə nə búgá kú nə məshwán, bí sá námá sá mə mə sá figyé éga yí. Kú bə nji gwo, bí jee námá ci nə mbún ga ná: “Túwág na, wo kág juwa mán”, í bále námá s̄y ntó.» ²² Sā jēsh bí mə bá gwáamb mājəgala dí nə búgá yí, bí mə bá bii gwo.

Nkul ijwúga mə Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyə á ka kə nyíi *Lun mə Zembí dí, á mú ńgə yə buud

21:5 Iza 62.11; Zak 9.9 * **21:5** Siyôn: Nyə á bə məma mbún bwá á lwə ńgwála á Yurúsalem cínəng gwów yí. **21:8** 20j 9.13 **21:9** Sóm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31 **21:11** 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16 **21:13** Iza 56.7; Zhe 7.11 **21:15** 20.30-31 **21:16** Sóm 8.3 **21:19** Luk 13.6 **21:21** 17.20; Luk 17.6 **21:22** 7.7

minjígúlá. Nə ndeé, milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá loom bwá mú kə nyádí kə jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ŋgá sá isá ini nə ndí yí? Zé nyə ámə yə wo ŋkul nyəŋgá?» ²⁴ A mūsə bəsa nə bwo ná: «Mə zə nəmá fwo jí bí njígá. Bí má ká bəsa, mə mú jaaw bí ŋkul má ŋgá sá misóólúgú míga nə ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyə á ŋgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wá Zembí, ye ŋkul á buud?» Bwá mú téduga ná: «Ŋkí sá má ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?» ²⁶ Sə má ká meel ci ná í á bə ŋkul á buud í, ŋkwéé sə! Buud bəsh bwá ŋgə magulə nə Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ²⁷ Bwá mú bəsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» A mú nəmá ci nə bwo ná: «Mə ajááwé nəmá bí ŋkul má ŋgá sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Nda wúga lân bi mə téduga wo ná jí? Ngwól múúd nyə á bə nə bwân óbá. A mūsə ci nə ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sēy fambá *vīnyə múús.” ²⁹ Mwân mú bəsa ná: “Mə acéélé.” Nji, mpámpúsó, a mú cénd mítédúgá, a mūsə kə fambá. ³⁰ Muud éne mú ləsha nə ŋgwól mwân mbií ŋgwúd. Nyāŋ mú bəsa ná: “Dá, mə zə kə.” Nji a kú kə. ³¹ Bwân óbá ónĥíd, nyáyé mə sá nda sóŋgú wāŋ nyə ámə ceel ná?» Bwá mú bəsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus mūsə ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Oŋwenye ó tóya nə budá bwá jángá fulí wá bwá bá cə bí, bwá kə kumə Faan má Zembí dí. ³² Nəcé Yuánes nyə á zə bídí, zə lwágulə bí zhíí a tətəlí, nji bi a shígé *búgula nyə. Oŋwenye ó tóya nə budá ó jaŋga, báá bwá á búgula nyə. Bi á teem dúg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyə.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abúbdw (Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Gwágúlgá wúl kanda. Ngwólúgá múúd nyə á bə nə shí. A mú sá fambá *vīnyə, wá gwo luŋgula dí. A fáág bíí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwə cwámbé isándalé, a mú yə búúd fambá joŋg mácéd. A mūsə kə njoondud. ³⁴ Ja māmwaágulə mə á wóós yí, nyə á kənd ósól ó mäsáal bə nə bwá kəg ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud bəŋgú bwá mú yida kə bii osól ó mäsáal, bwá dangulə cū ŋgwól, bwá gwú ŋgwól, bwá lúmə ŋgwólúgá məkwóógú nə ndeé a fuda. ³⁶ Muud fambá mú nyingə kənd bóólúgá ósól ó mäsáal ŋkí bulya, cə wá ashúshwóógú. Buud bwá á lúg nə fambá wá bwá mú nəmá sá bwo nji mbií ŋgwúd. ³⁷ Zhúgúlá zhúgúlá, a mūsə kənd mwân yé, a ŋgá téduga nə bwá é gwəŋ nyə ná mwán yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwá á lúg nə fambá wá bwá á dúg mwân éne yí, bwá á ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ³⁹ Bwá mú ntāg bíí nyə, sheenzh júlə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» ⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bəŋgú ntudel?» ⁴¹ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəŋgú kú nə inkúnkwəŋ; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, bəŋg bwá bá də yə nyə dé kəw ja í jála wá.» ⁴² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi abwélé lə mícilyá mí Kálad Zembí dí ná: Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí, dwó wá í mə bə kwóógú lú lámuga †. Cwámba sóólúgú yé wə ni. Jísə *sā mímbúgú sádí míshád í?»

⁴³ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Gwə wə mə jááw bí ná, Zembí mə

bá yîl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwoŋ búúd í é bá mpu wúmə mpúmá yííd. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dəəŋg dí yé mə bá kweshəli búg; nyəəŋg kwóógú dəəŋg í bá káda yé mə bá cugəli.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myā ofada bə́nəŋ *Ofarizyēŋ bwó á shîn gwág mikanda míni yí, bwó á ka mpu ná bwó wə Yésus ŋgá lás nə ndí wá. ⁴⁶ Bwó mú tééd ŋgələ sə məzhií ná bwó bíi nyə. Nji, bwó á ka ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd nəcé buud bəsh bwó á də ŋwa Yésus ná *muud micúndə má Zembí.

22

Kanda zaŋ bā

(Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyə á nyingə námmá lás nə bwo míkandad ŋjə ² «Faan á gwóəw dúsə nda wúl njwú-buud í á kwəməsa ná a sá mwān yé zaŋ bá yí. ³ Nyə á ka kənd osóol ó māsáal bé ná bwó kág jəw búúd nyə á jəw zāŋ dí wá; nji buud bəəŋgá bwó á shígé cəel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóól ósól ó māsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud má əmə jəw wá ná, mə má shîn kwəməsa dína. Mə má cígə ínteny nə ocúdu wá məwóŋ. Isá byēsh í mú kwəməsa, zəgá dínad.” ⁵ Nji buud bəəŋgá kú bísh njúwúlú mə cí, bwó mú yida ŋgə bwílya, nyāŋ kə nyədí fambá, nyāŋ kə mákíd mэд, ⁶ bóólúgá bwó bíi námmá *búúd ə lwámá ó cí, bwó cúg bwo ná ndeé gwú bwo. ⁷ Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbi bé, kə jaŋgələ ógwúl ə búúd bəəŋgá ná ndeé jígal ŋgwála wāŋ. ⁸ A músə zə ci nə osóol ó māsáal bé ná: “Dína í má shîn bə kwəməsa, nji buud má á jəw wá bwó á shígé mpiya nə ndí. ⁹ Kəgá mámaan məmaan, bí kəg ŋgə jəw buud bəsh bí é ŋgə kwey wá, bwó zəg zāŋud.” ¹⁰ Osóol ó māsáal óni bwó mú kə məzhií məzhií, kə ŋgə

ŋwa buud bəsh bwó á ŋgə kwey wá, təə mimbúwúlú təə ijəŋ í búúd. Njəw zāŋ í mú lwānd nə buud ná cwóó.

¹¹ «Njwú-buud mú zə nyíi njəw zāŋ ná a zə dág búúd bwó əmə zə njúwúlú dí wá. A mú ŋgə dág ná ndeé a músə kwey ŋgwól múúd kú nə káándə zāŋ. ¹² A mú ci nə muud wəəŋg ná: “Wey e, ntədəlé wo əmə mpu zə wa kú nə káándə zāŋ yé?” Muud wəəŋg nji kúl-kúl ná kufag, kú mpu nda á bəşag ná. ¹³ Ntə, njwú-buud mú ci nə osóol ə māsáal bé ná: “Wálúlgá nyə məbwə nə məkuú, bí wúsəg nyə tóon yídúgúd, kúl á bá kə bə nji a ŋgə bwam nə məyə yí.” ¹⁴ Ntə, mpugá ná njúwúlú wúsə shú búúd ŋkí bulya, nji bəəŋg bí féeshá wá búsə cíg-cíg.»

Tóya mə Káázəl

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Nə ndeé *Ofarizyēŋ bwó mú kə shwushwagád, kələ sə nda búsə nə ŋkul bwéel Yésus ná a bílúg nə iciyá byé ná. ¹⁶ Bwó mú ŋwa bóól *ómpwíin bāŋ nə bóól búúd ó gwoəŋg í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwó mú kənd bwo, bwó kə ci nə Yésus ná: «Yígəli! Sə ŋgə mpu ná wo ji bábələ muud. Wo ŋgə jígəli sə cug á Zembí bábələ. Wo áde námmá bəemb sá bóól búúd bwó é ci yí, wo kú námmá bə nə ifwaas nə mbíi múúd wí nə ŋkul təw wo míshúd yí. ¹⁷ Ntə, jaawag sə. Ye məcəxə məshé mə ŋgə magulə ná sə jəŋag tóya mə *Káázəl, ye mə aŋgə nə magulə?» ¹⁸ Ká, Yésus nyə á bwey mpu mbíya lám wāŋ. A mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ə mákəŋ óga? ¹⁹ Lwógá ná mə *mwaanə bwó də jəna tóya nə ndí yé.» Bwó mú zə nyə nə saŋ *danarí. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vugali mpwoombá nə jíŋə bwó á lúla wa ga?» ²¹ Bwó nə né ná: «Jísə Káázəl». A mú ka ci nə bwo ná: «Yəgá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²² Ja bwó má

† 21:44 Míl micilyá mí ayág mí cugə nə iciyá íni.

21:35 22:7 21.41

22:11 Mbú 19.8

22:13 8.12

21:46 21.11; 26.4-5

22:2 9.15

22:6

22:21 Rom 13.7

gwág mpɛ́sá ni yí, bwá mú bul káam
bwá mú kyey, béégya nà nyà.

*Osadwisyêṅ bwá láámbulá Yésus
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)*

²³ Námá jwôw ηgwúd ni, *Osadwisyêṅ, buud bwá dɔ ci ná mim-bimbə mí ábúle gwúm máshwon dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yííḡuli, Moyíz nyə á ci ná: “Nkí muud mə yé kundú, mínyonḡú yé má jəlá nə shúḡula nə kúsá yé, a byág nyonḡ mə yə yé mpwon buud.” ²⁵ Ká ḡul sá í á bə sá wa, bóól omínyonḡú bwá á byél zəḡgbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bá múdá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwán ná, a mú lúḡə mínyonḡú yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námá yə kú nə mwán, a lúḡə ηḡwól nə mudá. Í á ηḡə kə ntúni ná ndeé, bəsh zəḡgbá mbíí ηḡwúd. ²⁷ Mudá mú námá zə yə bwá dí mpəsá. ²⁸ Ja búúúd bwá bá gwúm yí, nyáyé á omínyonḡú zəḡgbá má bá ka ηwa mudá? Nḡáá nə bəsh bwá á shí bə óḡwúm bə?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ηḡə kwab nəcə bí ampúyé sá Kálaad Zembí ḡḡé ci yí, bí kú námá mpu mpífó má Zembí. ³⁰ Ja búúúd bwá bá gwúm máshwon dí yí, budúm bwá ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwá bá jí nda *wəəḡəles ó Zembí bwá njúl jon dí ná. ³¹ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon dí, ye bí afwóyé lḡ sá Zembí nyə á lás nə bí yí? Nḡáá nyə á ci ná: ³² “Mə jí Zembí má *Abərahám, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwb.” Ntó jí ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwá ḡḡé cugə wá.» ³³ Məḡkúmbə má búúúd má á ηḡə gwág nyə má má á ηḡə bul káam njíḡulá yé.

22:23 Luk 20.27 **22:24** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **22:32** MmN 3.6 **22:37** Mbá 6.4-5 **22:39** Lav 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 **22:40** 5.17; Rom 13.10 **22:41** 20.30-31
* **22:42** Kríst: Na jisə “Mesí”, muud Zembí nyə a ḡwáḡulə məwúúúd má íjwúḡa ná ndeé a nti yé.

22:44 Sòm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwámba: Wa, jinó lú Cwámba dáse “Yawé”, mbíí í ḡḡé wú Sòm 110.1 dí yí. **22:46** Mak 12.34; Luk 20.40

*Shug lú mácéḡḡ
(Mak 12.28-34)*

³⁴ Ja *Ofarizyêṅ bwá má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyêṅ mimpu yí, bwá mú seḡḡya ná ndeé bwá mú kə nyádí. ³⁵ Nḡwól múúúd á ḡwoonḡ ján njúl Nkume məcéḡḡ mú zə bwáwulə Yésus, nyə ná né ná: ³⁶ «Yííḡuli, mácéḡḡ míshé məsh dí, dáyé í ntḡ mósól məsh?» ³⁷ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wó jəlá nə cəel Zembí woó Yawé nə lám wə wəsh, nə *shíshim wə wəsh, nə lúú wə wəsh. ³⁸ Dúni cəḡ wá í ntḡ mósól məsh, dwó wá í tál shwóg. ³⁹ Dəonḡ í ká námá nyinḡə bə nda dwo yí, dwó wə ḡa: Wo cəel múúúd yəsh jisə wo kúnəkúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Məcəḡḡ məbá máni wə mósó shug á *mbwoomb məcéḡḡ wəsh nə minjḡulá mí *búúúd ə mícúúúdá myəsh.»

*Kríst, Mwán mə Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

⁴¹ Nda *Ofarizyêṅ bwá á bə seḡḡyá ná, Yésus mú jí bwo ná: ⁴² «Bí ηḡə ná ci *Kríst* ná jí? A jí Mwán mə zə?» Bwá ná: «Mwán mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntədəlé Dávid nə ηkul mə Shíshim, nyə á jəw Kríst ná Cwámba yé? Nḡáá Dávid nyə á ci ná:

⁴⁴ Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wám ná:

“Jígú shí wa mádí mbwə məncwúm, kə wós ja mə é culəshi mízhízhíḡ myó,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁵ «Nkí Dávid má bwey jəw Kríst ná Cwámba, nyə é ka bə Dávid mwán na ntədəlé?» ⁴⁶ Kú nə muud nyə á bə nə ηkul bəsa sá yé. Tééd jwôw ni, muud a shíḡé ná bwəle jí Yésus njíḡá.

23

Yésus ηγα ηκάánd nα Oyíguli ó máccεε bánôη Ofarizyêη

(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46)

¹ Yésus músə ka ci nə məŋkúmbə mə búúd nə *ompwíin bé ná: ² «*Oyíguli ó máccεε bánôη *Ofarizyêη bwə njúl jiya má Moyíz dí ná bwə dúg jíguli búúd máccεε má Zembí. ³ Ntó, ságá bwo məgwág, bí bε mínjígulá myán. Nji, bí kú ηwa kuú njəond wán; nəcé bwə mpú ní məlás, kú ka du sá. ⁴ Bwə du kəplə jilə-jilə mímbag, du zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú súsəl tə nyinə ná bwə kwiy myo. ⁵ Misóólúgú myán myēsh misə nji dúlə sɔ́ mísh. Bwə du bweeg byán *íngwabi í máccεε ntɔ́ bóól búúd byán. Bwə bul námá du gweesh myán mímbwaag mi káándá. ⁶ Bwə cεel du ji nji lúú táwuli dí ja bwə dú kə ídina dí yí; ja búəsá *mámpáanzá má mínjígulá má *Oyúden dí yí, bwə cεel kə du ji nji íjiya yá shwóg. ⁷ Bwə cεel ná buud bwə dúg báda bwo məbódá má gúmə məŋkúmbə mə búúd dí. Bwə cεel námá nɔ́ buud bwə dúg jəw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bí bān, kúgá sɔ́ ná buud bwə jówúg bí ná: *Rabi nəcé Rabi wán jí nji ηgwúd; bí búəsə omínyəŋə mpédúgá nyínád. ⁹ Kúgá jəw múúd shí ga dí ná sóŋgá waamə nəcé sóŋgá wán ji ηgwúd, nji nyəŋg jíśá gwów yé. ¹⁰ Kúgá sɔ́ ná buud bwə jówúg bí ná omásá, nəcé mása jisə ηgwúd, nji *Kríst. ¹¹ Nyəŋg yēsh má bul bə fwámé múúd mpédúgá nyín dí yé, á jalá nə sēy nə bóól. ¹² Muud mə bēn nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bān nyə gwəw.

¹³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó máccεε nə Ofarizyêη. Bí bí nə məkəŋ.

Məntágula nəcé bí mə laa búúd zhií á Faan á gwəw. Í músə, bímэфwó kú nyíi, bí kú námá nyiŋgə bíd nə bəŋg bwə ηgə cεel nyíi wá, bwə nyíig.

¹⁴ *[[«Məntágula nə bí *Oŋkume ó máccεε nə Ofarizyêη. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə mánda mikúsó mí búdá nə minjəw myán, bí ka du sá ígwaa-gwaa í məjəgula ná bwə dúgúg ná bí bí ijəɔ́ í búúd. Bí mə bá bwəma nə intágulí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó máccεε nə Ofarizyêη. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə ntɔ́ míshwú ntɔ́ mákwamb ηgələ sɔ́ muud ηgwúd jí nə ηkul cénd mítédúgá zə nyíi mísəon wúnúd yé. Ja bí mə ka jíga dúg mbií múúd wəŋg yí, bí mú sá nə a bəg nji muud mə jalá nə kə kuda á kandəgəd, nəcé bí é sá nə a nyiŋgəg bul sá bów-bəw ísá ntɔ́ bí.

¹⁶ «Məntágula nə bí, wəancím-ncím bí mə təw shwóg ná bí mə lwágulə búúd zhií wá, məntágula nəcé bí ηgə ci ná ηkí muud má kεen *Mpáanzá Zembí, sá nyə ámə kεen yí, í cugé nyə yímbulí. Nji, múúd mə ká kεen or á Mpáanzá Zembí, sá nyə ámə kεen yí, jí nyə yímbulí. ¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ́ gúlúgá, ye or, ye Mpáanzá Zembí í ηgá sá nə or bəg or mə Zembí yí? ¹⁸ Bí ηgə námá ci ná muud mə ká kεen *alatár, sá nyə ámə kεen yí, í cugé nyə yímbulí. Nji, múúd mə ká kεen sá mə Zembí í mbwúg alatár dí yí, sá nyə ámə kεen yí, jí nyə yímbulí. ¹⁹ Yé wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ́ gúlúgá, ye sá í mbwúg alatár dí yí, ye alatár mə sá nə sá jəŋg í bəg shú mə Zembí yí? ²⁰ Ntó, muud mə kéén alatár yé, á kεen alatár nə sá jēsh í mbwúg alatár dí yí. ²¹ Muud mə kéén Mpáanzá Zembí yé, á kεen Mpáanzá Zembí nə Zembí

23:3 Rom 2.21-23 **23:5** MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilŋ 15.37-41; Mat 6.1 **23:8** Yuá 13.13 **23:11** 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 **23:12** Sôm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14

* **23:14** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə icyá íga. **23:16** 5.34-37 **23:16** 15.14 **23:18** MmN 29.37 **23:21** 10j 8.13

muud njúl cínɔŋ yé. ²² Muud mə kéén jon la gwôw yé, mə keen jiya ícǐ mə Zembǐ nə Zembǐ muud njúl cínɔŋ yé.

²³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó máccɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nə bí nəcé bí ηgə yə Zembǐ *ηkəw wúm á isâ nda mânt nə anis nə kumînt, ikáá bí mə du teegushi ídâw nə ndí yí. Nji bí yida mpyêny məɔŋ máccɛɛ mə búl ntɔ má, nda cugálə nə buud tətəlǐ, nə gwágúlə búúd cey lámúd nə búgúlálə Zembǐ. Sâ bí á jəla nə sá wə ní, kú yida mpyêny byɔɔŋ bí ηgə bwey sá yí. ²⁴ Yé ólwóye ɔ zhí wəancím-ncím óga. Bi mə du sál málwəg, yíl nc-incǐj jí cínɔŋ yí, nji bí minə *shamô ncindí.

²⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó máccɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə gusa bálá nə shúyá nji kwonud, cwú nyɛ njúl lwándúlá nə isâ í mándá nə íbów-bôw isâ í mə ηwa bí milâm yí. ²⁶ Yé áncím-ncím Farizyêŋ! Fwog tééd gusa bálá cwú shú nə kwon bəg námə ηkǐ ηkɛ.

²⁷ «Məntágula nə bí Oyíguli ó máccɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi búsa nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí búsa nda məshwon bwə mə wá fám má, ηkǐ nywa dúg tóón, nji cwú njúl lwándúlá nə iyasé í búúd nə bíl isâ í áduđanâ mimbí mímbyí. ²⁸ Bi búsa námə ntó, mísh mə búúd dí, bí ηgə nyín nda buud básə ótətəlǐ wá; í njúl nə milâm mín mísə bí nə kwába nə fúlú a kú bish máccɛɛ nə cwóó.

²⁹ «Məntágula nə bí Oyíguli ó máccɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi búsa nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə lwɔ məshwon mə *búúd ɔ mícúndá, bí ηgə lugushi ikúl otətəlǐ ó búúd bwə á dɔw yí. ³⁰ Bí ηgə ci nə bí a mbəm bə ja ímpáámbə bín í á cugə yí, bí a shígé nywá du wá məbwə

kúl bwə á du gwú búúd ɔ mícúndá yí. ³¹ Ciyá jín jɔɔŋ í ηgə bwaagulé nə bí básə bwân ó búúd bwə á du gwú buud ɔ mícúndá wá. ³² Ká jí, məɛlúgá casulé sâ ímpáámbə bín í á tééd yí. ³³ Bi búsa mbéé ónywá, iyəlukag. Bí mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntudele? ³⁴ Gwə wə í bá bə nə, mə é du nti bí buud ɔ mícúndá, mə nti búúd ó fug, nti Oyíguli ó máccɛɛ; bí mə bá gwú bósł, bí bwambələ bósł ik-wolós dí, bí yíd bósł nə milwón bídí məmpáanzə mə mínjígúlád, bí mə bá julya nə bósł míŋgwála míŋgwála. ³⁵ Í bá námə du síy ntáni nə ndeé, otətəlǐ ó búúd bəsh bwə á gwúyow wá, məcií máŋ shwiy bí mílúúd; tééd məcií mə Abel, tətəlǐ múúd, zə wós məcií mə Zakarǐ mə Baraki bí á gwú mpádúgá Mpáanzə Zembǐ nə alatâr yé. ³⁶ Búbələé, mə jaaw bí nə, kala buud ga í é bwəma nə íntúgúlǐ byɔɔŋ byəsh.»

*Yésus ηgə lígya shú Yurúsələm
(Luk 13.34-35)*

³⁷ «Eéé Yurúsələm ηgə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsələm! Wo ηgə sá nə, buud Zembǐ ηgə nti lwámád wódí wá, wo ηgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúlə mə á tééd nə mə seɛŋg bwân bwô nda ábiyá kúwó mə du seɛŋg bwân bé məfaafugə dí ná! Nji, bí kú magulé ntó. ³⁸ Ká, dugá njów wán í zə lúg wuul. ³⁹ Nəcé mə mpú jaaw bí nə tééd námə kíkídíga, bí ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyinŋə nyín nji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyɔɔŋ ηgə zə jínə mə Cwámba dí yé”.»

24

*Intúgúlǐ í bá bəyí
(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30;
17.22-37)*

23:23 Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † **23:23** jáámə nə ndí yí, isâ nda məsəb. **23:24** 15.14 Luk 16.15 **23:30** 5.12; Mis 7.52 **23:33** 3.7 Eze 10.18-19; 10j 9.7-8 **23:39** Sôm 118.26

mânt nə anis nə kumînt: Jísə ikáá bwə du lugushi **23:25** Mak 7.4 **23:26** Yuá 9.40 **23:28** **23:34** 1Te 2.15 **23:35** Mat 4.8-10 **23:38**

¹ Yésus nyə á ka kyey ná a wú *Luŋ má Zembî, cúwo tóón. A ɲgó kə ntáni, *ompwíín bwə mú shísh nyádí, kálə cɛəl sá ná a dúgúg mbií málwəga búúd bwə á lwə cínɔŋgá Luŋ má Zembî má. ² A mú yida ci nə bwo ná: «Bi má dúg dí isá íni byêsh í? Búbálé, má jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbəd dúlúgá na gwôw. Na yêsh mə bá bə ícímí ícímí.»

³ A mú ka kə *Mbún wáolivyê dí, kə ji shí. Ompwíín bə bwə mú shísh nyádí kə jí nyə bəónɔŋ bwámé ná: «Jaawug sá, isá íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sé ná wo wál zə, ná cug á shí ga í wál zə shín?»

⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bi ó bey ná buud bwə bəg shiig bí, bi mú bɛ bów-bów zhíí. ⁵ Nacé buud ɲkí bulya bwə bá du zə nə jínə dām, zə du ci ná: “Mə wə Kríst”. Məshügá máŋ mɔɔŋg má bá kənd zhwog buud jugú. ⁶ Bi mə bá du gwág mílan mí mɔomb, bi gwáduga ncíndá dɔomb. Bi kú bá du kənd mílám gwôw; í bá jii ná isá íni í bəg. Nji tɛɛm bə ntó, í abúlé fwo bə məshíné mə shí. ⁷ Gúl lwonj í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl. Zha á ifí mpu í bá bə bíl íkúlúd, shí í bá námé du ntaŋusa bíl íkúlúd. ⁸ Isá íni byêsh í bá ná bə nji mətéédúlé mə mácey mə byéyí. ⁹ Bwə bá du kusha nə bí ná bi bwəmag nə məntágula, bwə du gwú bí. Ilwonj byêsh í bá mpii bí nacé jínə dām. ¹⁰ Ntó, zhwog buud bwə bá jimb, bwə cwagəwa zhíí abúbôwəd. Buud bwə bá bə, bóól kusha nə bóól, mpədúgá nyánúd nji zhíj nə zhíj. ¹¹ Zhwog *buud ó micúndá ó məshügá bwə bá zə, zə sá ná buud ɲkí bulya bwə bəg bów-bów zhíí. ¹² Né ndéé, fúlú á kú bish máceɛ í

bá ɲgə mpyáánz, zhwog buud cɛəlí mú bá ɲgə shín. ¹³ Nji muud mə bá jisəw kə wóós məshíné yé, a bá cugə. ¹⁴ Bwə bá cúndə Jɔɔ Kéél ni kúl jêsh shú ná ilwonj byêsh í gwágúg; ná ndéé məshíné mə músə bə.

¹⁵ «Gwá wə jí ná, bi mə bá dúg ájəlɲkúɲkwə múúd micúndá Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ɲwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ɲgá lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! ¹⁶ Ja bí má bá dúg isá byɔɔŋg yí, buud bwə bá bə Yúdəa wá, bwə bəg fúndə, kə mímbámúnád! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə ná a kə ɲjów kə ɲwa sá. ¹⁸ Nyɔɔŋg mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádá ná a kə ɲwa kúúd. ¹⁹ ɲkwéé budá bwə bá bə nə məbum, nə bɔɔŋg bwə bá ɲgə nyééŋg bwán mwôw mɔɔŋg dí wá! Bwə bá bul ɲkúɲkwon. ²⁰ Jəgulagá nə Zembî ná mítúbúg myɔɔŋg mí kú bá bə bí ɲkwanád, ɲkí jwôw lú Sábaad. ²¹ Nacé *incwaw í ntug í bá bə mwôw mɔɔŋg dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í abúlé kwo bə mbií wɔɔŋg. ²² Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug mɔɔŋgú, tɔɔ muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw mɔɔŋgú nacé buud á mə bwey féesh wá.

²³ «Ntó, ɲkí ɲgwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wá”, ɲkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nacé omesí ó məshügá nə buud ó micúndá wá məshügá bwə bá du wóós. Bwə bá du sá məma *məshimbá, nə *isá í mímbúgú mbií wúsə ná ɲkí gúl sá jí nə ɲkul bə ntó, buud Zembî mə bwey féesh wá bwə bə bów-bów zhíí. ²⁵ Bi ó bey! Mə mə bwey jaaw bí wə ní. ²⁶ Bwə ká ci nə bí ná: “Dugá, Mesí ji núnj shí a shwéeshád”, bi kú kə wu. ɲkí bwə ci ná: “A ji ká nyúl

24:2 Luk 19.44 **24:5** 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 **24:7** 2Ib 15.6; Iza 19.2 **24:9** 10.17-22; Yuá 16.1-4 **24:9** 5.11 **24:10** 10.35; Luk 12.52-53 **24:11** 7.15 **24:12** 2Tm 3.1-5 **24:13** Mbú 13.10 **24:14** 28.19 **24:15** Dan 9.27; 11.31; 12.11 **24:17** Luk 17.31 * **24:17** Ja bwə á du lwə minjów yí, bwə á du mə kwáminú námé nda mənyunɔ. Kwáminú í á du bə ɲkí lal, buud kə du ɲgə kyey wu gwôw, muud jee námé kə woga wu. **24:21** Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14

fúmúd”, shwánágá, bi kú magulá, ²⁷ nácé *Mwân mə Múúd mə bá zə nda njəs í du yas kóómb jwôw í du cúwo yí, í nyîn kóómb jwôw í du jímə yí. ²⁸ Kúl mbimbə wúsə yí, cínəŋg wə ómpal ó du seŋgya yé.

²⁹ «Í bá bə, mwôw mə incwaw í ntug məəŋg mə ká námə shîn cə, jwôw í bá shila nə ŋkwed kú ná kwo faan; ŋkwoond kú ná wéeshali máŋkenya; wəacén-céní bwá bá du bí shí; isá byêsh bísə nə mpífə jon dí yí í bá kúŋgula. ³⁰ Ja jəəŋgá, sá í bá lwágulə nə Mwân mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jon dí; ikúl í búúd byêsh yá shí ga í mú ŋgə tədəwa; bwə mūsə dǫg Mwân mə Múúd ŋgə zə míŋkúdúd, a zág nə mpífə nə ml-wanó. ³¹ A bá nti *wəéŋgales bé nə məmá laag í du lás nə ŋkulú yí, bwə zə seŋg búúd Zembí nyə á féésh wá, ikóómb ínə byêsh, tééd bíl íjuma í shíd kə wósə bílúgád.

³² «Ŋwagá fug nə yuug bí mə du dǫg nə líí *figyē yí. Í du bə, ja mpúnzə nyé í mú nə bud-bud, mǫncuug mə agúgwáan mə ŋgə kə yí, bí mú mpu nə ompú bwə mú kúná-kúnə. ³³ Ntó námə, ja bí mə bá dǫg isá byəəŋg byêsh í ŋgə sŷy yí, mpugá nə zíyé mə Mwân mə Múúd í mú kúná-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyə. ³⁴ Bábálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í abálé cə, isá íni byêsh kú fwo sŷy. ³⁵ Gwów nə shí í bá cə, nji iciyá byám kú cə.»

Muud mə jəlá nə ji ŋkwəməsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sá í dúgyá nə jwôw nə wəla isá byəəŋg í bá sŷy yí, kú nə muud mə mpú; tɛem bə wəéŋgales búśə wə Zembí wá bwə ampúyé; tɛem bə Mwân nyə ampúyé; nji Sóŋgú wə

mə mpú. ³⁷ Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, isá í bá sŷy námə nda í á sŷy ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú nə mpəŋ í búdáług shí nyêsh, buud bwá á du də, du ŋgul, bwá béya, bélushi námə bwân báŋ nə ndeé kə wósə jwôw *Nówe nyə a nyíi məma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwə á shígə du beemb təə sá, kə wósə ja mpəŋ í á zə jaŋgulə bwo bəsh yí. Ntó námə wə í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bə, budúm óbá bwə ŋgə sŷy fambá, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg. ⁴¹ Budá óbá bwə ŋgə jí isá kwóógú ŋgwúd dí, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg.

⁴² «Ntó, jigá ŋkasə! Bi ampúyé jwôw Cwámba wán mə bá zə yí. ⁴³ Mpugá nə amádí njów mbəm du mpu wəla lə búlú júwál í é zə yí, ŋki á du ji ŋkasə, a kú bíd nə júwál í búgəg nyə njów, júwo isá. ⁴⁴ Ntó, bí mə jəlá nə du ji ŋkwəməsá, nácé Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí abálé ŋgə tədəga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé sół məsáal wúsə abúgálág a njúl ŋki kə mása mə təl nə a bəg lúluú á buud ə njów a du yə bwo idəw wəla í jəla yí? ⁴⁶ Sół məsáal wəəŋg nywá mə jəla nəcə mása nyə é zə kwey a ŋgə sá iséy byé. ⁴⁷ Bábálé, mə jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə nə a jwúg nə bíl isá í njów byêsh. ⁴⁸ Nji ŋki a jisə bəw-bəw sół məsáal, nyə é ci nó: “Cwámba waamə nyə áleleé nyingə”. ⁴⁹ Ná ndeé a mú ka ji yídálə búúd bənəŋ bwə ŋgə sŷy wá, nə dále dəg, bənəŋ oshwége ó málwəg nji ŋgələ ŋgul. ⁵⁰ Mása yé mə bá zə wósə nyə dúl jwówúd məseegyá, wəla á shígə ŋgə tədəga yí. ⁵¹ Mása nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkəŋ bwə ŋgə bwəma nə

24:27 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 **24:28** Zhb 39.30; Mbú 19.17-18 **24:29** Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36** Mis 1.7 **24:37** Mat 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36 **24:43** 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mbú 3.3 **24:45** 25.21-23 **24:48** 2Pr 3.4 **24:50** 24.42 **24:51** 8.12

ηκâd yî; nyə é bæ cínɔŋgá, nji a ηgá bwam nə məyâ.»

25

Oncwíyê ó mäsás wûm

¹ «Ntó, Faan á gwów í bá bæ nda lâŋ ga: oncwíyê ó mäsás wûm má á ηwa məlámba, zə kə ná má kə lág múúd nyə á bæ ná a zə bwéemb shwá wáŋ yé. ² Mäsás wûm mání dí, mátóon má á bæ ilad, mátóon okáŋ. ³ Məɔŋg má á bæ ilad má má á ηwa məlámba kú bwey ηwa mósól mäsúúdə kə nə mwo. ⁴ Nji okáŋ bá, bwé á ηwa məlámba, bwé kə námə nə ifuundú í mäsúúdə nə bwé bá kə ηgə kwádələ. ⁵ Muud nyə á bæ ná a zə bwéemb múdá yé, nyə á shígé jýwa zə; məsás wûm mání mēsh má mú tag nə jiya ná ndeé má shîn kə gwód. ⁶ Tām bulú, cúndá í mú sîy ná: “Muud bá wó zág ε; kəgá lóg nyə!” ⁷ Oncwíyê ó mäsás wûm mání mēsh má músə juum, má ka zə kwəməsa məlámba. ⁸ Məɔŋg má á bæ ilad má, má mú ci nə okáŋ ná: “Yégá sə baalé məwúde, məsú məlámba má wál jímə.” ⁹ Okáŋ nə bwo ná: “Mbô! Məwúdá má ákwagayé nə shé bēsh; kəgá íkúl bwé də ηgə kusha yí, bi kág kusə mán.” ¹⁰ Té ilad íni í á ηgə kə ná í kə kusə məwúde yí, muud bá mú wós. Bəñŋη bəɔŋg bwé á bæ okáŋ wá, bwé mú nyíi njów zāŋ, bwé fad mbê. ¹¹ Məsás mā ilad má á ka zə wós na mpumpúsá, ka zə ηgə jôw ná: “Mása, Mása, juwúg sə mbê.” ¹² Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə ηgə ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bí.” ¹³ Ntó, jigá ηkasə, nəcé bí ampúyé jwôw nə wəla *Mwān mə Múúd mə bá zə yí.»

Osól ó məsáal ólól (Luk 19.12-27)

¹⁴ «Í bá bæ nda muud nyə á kə njəond dí yé. Ja á má bæ ná a zə tí yí, a mú jôw osól ó məsáal bé, zə yə bwo məbii mé tâŋ nda məcé.

¹⁵ A mú ηgə yə bwo námə nda bwé á ηgə bæ nə ηkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbeesh mítóon, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ηgwúd. Nyə a shîn yə bwo ntáni ná ndeé a músə kyey. ¹⁶ Námə nji bwé á shîn lág *mwaanê yí, nyəɔŋg nyə á bæ nə mimbwoomb mítóon yé mú kə sēy nə yé mwaanê; a músə nyiŋgá bii míl mítóon. ¹⁷ Nyəɔŋg nyə á bæ nə mímbá yé mú námə nyiŋgá bii míl mímbá. ¹⁸ Nyəɔŋg nyə á bæ nə ηgwúd yé nyə nyə á kə fáág bí mändəlúd, a mú shweel mwaanê mə mäsá yé cínɔŋg. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á cý yí, mäsá nyə á ka zə ná a zə sá ósól ó məsáal bé shitóg. ²⁰ Nyəɔŋg nyə á lág mimbwoomb mí mímbeesh mítóon yé mú shísh, a zág nə míl mimbwoomb mítóon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mítóon; dəgí, míl mimbwoomb mítóon mə á bii wé míga.” ²¹ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Ŭhúuŋ. Wo ji jəjə sóol məsáal abúgúlág. Wo má bæ mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo isá í ábubulyá dí. Zaá ji məshusug mə mäsá woó dí.” ²² Nyəɔŋg nyə á lág mimbwoomb mímbá yé mú námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mímbá; dəgí, míl mimbwoomb mímbá mə á bii wé míga.” ²³ Mása yé mú ci nə nyə ná: “Ŭhúuŋ. Wo ji jəjə sóol məsáal abúgúlág. Wo má bæ mə abúgúlág nə isá cíg-cíg, mə é jil wo isá í ábubulyá dí. Zaá ji məshusug mə mäsá woó dí.” ²⁴ Nyəɔŋg nyə á lág nji mbwoomb ηgwúd yé músə námə shísh, nyə ná: “Mása, mə mə á bwey mpu ná wo ji ηkí nyaan, wó də mwáágulə mpúmá kúl wó á shígé bə yí, wó də shwo ídāw kúl wó á shígé myeeg mpəg yí; ²⁵ Gwá wé má á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbēesh wô mändəlúd. Lágúg, sá

gwô wá ga.” 26 Mása yé mú ci nà nyâñ ná: “Wo ji mbéé ləm. Nkí wo á mpu ná má ðu mwáágułə mpúmá kúl má á shígé bę yí, mə ðu shwo idâw kúl má á shígé myeeg mpəg yí, 27 ŋgaá, wo á jəla nə kə wá mə mwaañê waamá bāñ dí, ná ja má wóós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwôw! 28 Déégúgá nyə mbwoomb mímbəesh ni, bi yág nyəñg jí nə nyo wúm yé. 29 Nəcə muud jí nə məbii yé, bwá bá nyiñgə kwádułə nyə mwo, á mú bul bii, nji nyəñg cúgə nə ndí yé, bwá bá meel déég súsúsá á jí nə ndí yí. 30 Biigá mbéé bów-bów sół masáal ga, bi wúsəg nyə tóón, kúl í bá bə nji a ŋgá bwam nə məyê yí.”»

Sémyé mílású á məzhúgúlá

31 «Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə nyádí íjwúga dí, bəññə *wəñgəles bəsh yí, a bá zə ji nyádí *cañgá á milwanád. 32 Ntó ilwoñ byəsh yá shí ga í bá sɛɛŋgva nyádí mp-wóómbúd. A bá béég búúd ígwoñg íbá nda mbaagulé itow má ðu béég íncwəmbe nə ikálá ná. 33 A bá təl íncwəmbe nyádí mbwə məncwúm, ikálá nyádí mbwə məkóól. 34 Ná ndéé Njwú-buud mə bá ci nə bəñg wá mbwə məncwúm ná: “Zəgá, bí buud Sóñgú wám má yə ócúncésh wá. Zəgá ji Faan déd, zə lág lúgí nyə á bwey bwúg bí námə ja nyə á fwə shí nə gwów yí. 35 Nəcə mə a gwág zha, bi á yə mə idâw; mə a gwág shwáásúłə minú, bi á ŋgulał mə; mə á bə njôñ, bi á ŋwa mə bídí; 36 mə á bə shushwáás, bi a bwééd mə mikáándá; mə á bwás, bi á zə dúg mə; mə á bə mímbwugud, bi á kə dúg mə.” 37 Ja jəñgə wá otátəlí ɔ búúd bwá bá bęsa nə né ná: “Cwám̄ba, jáyɛ ja sá á dúg wo nə zha sá mú yə wo idâw, sá dúg wo nə shwáásúłə

minú sá ŋgulał wo yí? 38 Jáyɛ ja sá á dúg wo, wo njúl njôñ sá mú ŋwa wo sádí yí; ŋkí ná wo njúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? 39 Jáyɛ ja sá á mpu ná wo ŋgə bwás ŋkí ná wo ji mímbwugud sá mú kə dúg wo yí?” 40 Njwú-buud mə bá bęsa nə bwo ná: “Búbálé, má jaaw bí ná, ja jəsh bí á sá gúl míminyəñə jám wúl sóólúgú ni yí, mə wá bí á sá wə yé.”

41 «A músə bá ci nə bəñg wá nyádí mbwə məkóól ná: “Wúgá mə míshúd. Bi búsə nə məzhúngúlú má Zembí. Kyeyúgá kə kuda á kandugə kandugə dí, kuda Zembí nyə á kwəməsa shú Njwú məjamb bəññə wəñgəles bə yí. 42 Nəcə mə á gwág zha, bi a shígé yə mə idâw; mə á gwág shwáásúłə minú, bi a shígé ŋgulał mə məjúwó. 43 Mə á bə njôñ, bi a shígé ŋwa mə bídí; mə shushwáás bi kú bwééd mə mikáándá; mə bwás, mə kə mímbwugud, bi kú kə dúg mə.” 44 Ntó, bwá bá námə jí nyə ná: “Cwám̄ba, jáyɛ ja sá á bwele dúg wo, wo ŋgə yə nə zha ŋkí shwáásúłə minú, ŋkí ntəg nə sá á dúg wo, wo njúl shushwáás ŋkí ná wo ŋgə bwás, ŋkí ná wo njúl mímbwugud sá kú bísh wo yí?” 45 Ntó, a bá bęsa nə bwo ná: “Búbálé, má jaaw bí ná, ja jəsh bí á bə kú sá ŋwól míminyəñə waamá wúl sóólúgú ni yí, mə wá bí á bə kú sá mánywa məñg yé.” 46 Ná ndéé, báni bwá bá kə intágúlí yá kandugə kandugə dí; otátəlí ɔ búúd bāñ bwá kə cəg á kandugə kandugə dí.»

26

Shwushwaga shwiy mə Yésus (Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

1 Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shín lás isá íni byəsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíín bə ná: 2 «Bi mə mpú ná í má lúg mwôw məbá ná *Páska bəg. Mpugá ná *Mwân mə Múúd mə bá

25:29 13.12; Mak 4.25; Luk 8.18; 19.26 25:30 8.12 25:31 16.27 25:31 Mbá 33.2; Zak 14.5; Mat 16.27; 19.28; 1Te 3.13; Yúd 14 25:35 Iza 58.7 25:40 Mik 19.17; Mat 10.40, 42; 12.50; 28.10 25:41 Yúd 7; Mbú 20.10, 15 25:46 Dan 12.2; Yuá 5.29; Zhk 2.13 26:1 7.28 26:2 16.21

kaanz shú ná bwá bâg bwambulá nyə kwólós dî.»³ Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá loom bwá á ka kə sɛɛŋgya luŋ má Kayíf, Ajáláci á ofada.⁴ Bwá mú kə cwɔ́ ɪyuuɡ ná bwá bii Yésus mákəŋád, gwú nyə.⁵ Nji, bwá á ɲgə ci ná: «Í ajáláyé nə sɪy fwála lə zâŋ, buud bwá á bá bul sá ícucu.»

Ŋgwól múdá má shwu Yésus labínda lúúd

(Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

⁶ Yésus nyə á ka bə Betanî, Shímun á zázaamá dí ɲjów.⁷ Ŋgwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wá Yésus. Fúfuundú jooŋɡ í á bə nə labínda álal-kus. Nə ndeé, Yésus ɲgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəoŋɡ lúúd.⁸ Ja *ómpwíín bwá má dúg ntáni yí, bwá mú gwág bəw, bwá mú ɲgə lás ná: «jí á ntámá labínda éga ntága yí? ⁹ Í ámə jəla nə bwá kúshag labínda ni ɲkí lal kus, bwá mú kwíínd mímbúbúwá nə *mwaané wəoŋɡ.»¹⁰ Yésus nyə á ka mpu ná bwá ɲgə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí má ntágúlá múdá éne yí? Sá mánywa wá á má sá mə ni.¹¹ Nəcə binəŋ mimbúbúwá bí é də jí mwəw məsh, ɲji sənəŋ bí sá ábúlé jí mwəw məsh.¹² Ja nyə ámə shwu mə labínda nyúúlád ni, nyə ámə bwey kwəməsa mə dəwúla má bá zə dəw yí.¹³ Bábálé, má jaaw bí ná, kúl jəsh bwá bá cúndə Jɔjɔ Kéel ga shí nyəsh dí yí, bwá bá námá də jaaw sá múdá éga má sá mə yí, buud də tóduga nyə.»

¹⁴ Mpásə na, ɲgwól múúd á gwooŋɡ ómpwíín wúm nə óbá, nyəoŋɡ bwá á də jów ná Yúdas Iskariyót yé, músə kə dúgya nə milúlúú myá ofada,¹⁵ nyə nə bwo ná: «Mə ká sá nə bí bííɡ Yésus, bí yə mə jí?» Bwá mú ntág lɔ́ misaŋ mí mwaané məwúm məlól, bwá yə

nyə.¹⁶ Tééd baan dəoŋɡú dí, Yúdas músə ɲgə sɔ́ fwámé fwála á jí nə ɲkul sá ná bwá bííɡ Yésus yí.

Yésus bənəŋ ompwíín bé bwá sá Páska

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

¹⁷ Jwəw mátéédúlé má zâŋ mú ka zə wóds, jwəw bwá á jəla nə tééd dólə íbuléd yá kú nə *ləvur yí, *ompwíín bwá á ka jí Yésus ná: «Wó cɛel ná sá kəɡ kwísha dína *Páska ɲgow?»¹⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kagá ɲgwála, wə mbéé; bí kəɡ ci nə nyə ná: “Yígali má ci ná baan dé í mú kúná-kúnə. Bənəŋ ompwíín bé bwá é zə sá Páska wa wódí.”»¹⁹ Ompwíín bwá á kə námá kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo ná, bwá mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə jí shí, bənəŋ *buud ə lwámá wúm nə óbá bé, kəlé də.²¹ Bwá ɲgə də, Yésus mú ci ná: «Bábálé, má jaaw bí ná, ɲgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.»²² Ompwíín bwá mú bul gwág sá jooŋɡú cey lámúd, bwá mú ɲgə jí nyə, múúd yəsh ná: «Cwámba, yə mə?»²³ Yésus mú bɛsa ná: «Muud səná sá ámə juwo məbwə shúyád yé, nyə wá nyə é kusha nə mə.²⁴ Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námá nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wəoŋɡú kú byél.»²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé mú námá lás, a jí nyə ná: «*Rabi e, yə mə?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci wə ni.»

²⁶ Bwá ɲgə də ntáni, Yésus mú ɲwa buléd, a yə Zembí cúncésh nə ndeé, a mú fɛy buléd, yə ómpwíín bé, nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bí dág. Nyúul nyâm wá ga.»²⁷ Nə ndeé, a mú ɲwa bálá wáan, a yə Zembí cúncésh, a yə ntág ompwíín bé, nyə nə bwo

26:4 21.46 **26:6** Luk 7.37-38 * **26:7** alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógú, bwá á də mə ífúfuundú í bwíl nə ndí yí. **26:11** Mbá 15.11 **26:15** MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 **26:17** MmN 12.1-20 **26:20** Yuá 13.2, 21-30 **26:23** Sóm 41.10 **26:24** Sóm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9 **26:26** 1Kr 10.16 **26:28** MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20

ná: «Bi bêsh ηgulugá. ²⁸ Mæcií mâm wá máni, mæcií mâ sɔ, má zé shwiy shí má, zé cé búúd ηkí bulya, ná bwá bág nê ijuugá í *mísám. ²⁹ Má jaaw bí ná, má abúlé ná kwo ηgul wáan ni kə wóós ja shé má bá ηgul ncuncumbə Faan má Sósóηgú waam dí yí.» ³⁰ Bwá mú ka sey Zembí isusa í gúmá ná ndéé bwá músə kyey kə *Mbáñ wóolivyé dí.

Pyêr nyə e kílya Yésus

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Ná ndéé, Yésus mú ci nə *ompwíin bé ná: «Búlu ga dí, bi e lánɣəwo búgəd nəcé mə. Sâ jəŋgú wá jísé cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í sənz í mú shín ciima.” ³² Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilê, bí kə bá kwey mə nûŋ.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛem bə ná bósólúgá bêsh bwá lánɣəwo búgəd nəcé wo, məe mə abúlé bwele lánɣəwo.» ³⁴ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbólé, má jaaw wo ná, námə búlu ga dí, shúshwóógú ná ηgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilóol.» ³⁵ Pyêr nə né ná: «Tɛem bə ná í wóós ná shwá yég shwiy ηgwúdú, mə kú bwele kílya wo». Bósól ómpwíin bêsh bwá mú námə ηgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembí Getsemane

(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Ná ndéé, Yésus bəñŋə *ompwíin bé bwá músə kumə kúl bwá də jəw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, má fwo kə wá shwóg, kə sá májəgula.» ³⁷ A músə jəw Pyêr nə bwān ó Zhébedé óbá, bəñŋə bwá mú kə; a mú tééd ηgálə bul gwág məcey mə lám, mbəəm í ηgə shwiy nyə nyúúlúd. ³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcey ki mə é yə. Jigá ηkasə

wa shí, bi nyéélág mə.» ³⁹ A mú wú na bwádí, a ηwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombá məndəlúđ, jəgula nə Zembí ná: «Pəpá e, ηkí jí nə ηkul jəla ntó, magulag ná mə bég kú ηgul bálá mácey ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bə nda má céel ná.» ⁴⁰ A músə zə kóómb ómpwíin bwá á bə yí, a mú zə kwey bwo ígwəd. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé nə ηkul jí ηkasə nə mə təw nji wəla ηgwúdú? ⁴¹ Jigá ηkasə, jəgula nə Zembí, bi bég kú biil mábwəbúlánúd. Lám wúsə nə yéesh mə kyey jə kuu njoənd; nji nyúul í cugé nə ηkul kwag kuu njoənd wəŋg.» ⁴² A músə nyiŋgə shísh shwóg ja ábɛɛ, kə jəgula nə Zembí ná: «Pəpa, ηkí tódúgá wó í cugé ná wo yíl mə bálá ga mə kú ηgul, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ A músə nyiŋgə zə ómpwíin bé dí, zə námə nyiŋgə kwey bwo ígwəd nəcé mísh má á ηgə ntám bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá májəgula ja álél, məjəgula məmpúd á ηgə bwey sá má. ⁴⁵ A músə nyiŋgə zə ómpwíin bé dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bi bəñ bi é bə wa nji gwá nə gwá nji ηgálə woga? Dugá! Wəla í mú kúnə-kúnə, wəla *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə má ósól ó *mísám dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha nə mə wə zág yé.»

Bwá bii Yésus

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ηgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoŋgə *ompwíin wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ηgə zə nə məma kínda búúd, bwó nə ikafwele nə məbúlə. Milúluł myā ofada nə ocúmbá buud wá ləw wə bwá á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambúlə nə buud óni ná: «Muud má é kə fúlal, sá

26:30 Luk 22.39; Yuá 18.1 **26:31** Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32 **26:32** 28.7, 16 **26:34** Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38 **26:34** 26.75 **26:36** Luk 5.16; Heb 5.7-8 **26:39** 6.10; 20.22; Yuá 18.11; Heb 10.9 **26:41** Ifz 6.18; Heb 2.18 **26:44** 2Kr 12.8 **26:45** Yuá 12.23; 13.1; 17.1

sɔnya mímpu yé, nyə wá éne, bi ó bii nyə». ⁴⁹ Námá nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə á cɔ̄ kə nji wá Yésus, nyə ná né ná: «Rabi, wo ɔ̄ lás ɔ!» A mú fúal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sâ wo áma zə sá yí». Buud bwá mú cíg, zə kɔ̄ Yésus, bwá mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ɲgwól múúd gwoonɲ mə Yésus má wəem kafwele jé, taad ɲgwól sɔ̄l məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá. ⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyiŋgóg fəen kafwele gwô jiya jéd; nəcé muud yəsh mə bálán nə kafwele yé, a bá námá bwama nə shwiy kafweled. ⁵³ Ye wo ampúyé ná mə ji nə ɲkul gwáámb Dá kwíindyá, a leel námé nti mə məma íkínda í *wəéŋgəles wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, ɲkí isá í sɔ̄y ntó, micilyá myá Kálaad Zembí mí é ka bwəma ntədəlé? Sâ í ɲgə sɔ̄y ga í ɲgə lwándələ micilyá myəonɲ.»

⁵⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwá á zə bii nyə wá ná: «Bí ɲgə zə nə ikafwele nə məbúlə zálə bíi mə, mə jisə zhiŋgaanə íi? Ngaá ná shé á də bə jwôw dəsh kúl ɲgwúd, mə ɲgə jíiguli buud *Luɲ má Zembí dī, bi kú séemb mbwə ná bi má bíi mə. ⁵⁶ Isá íga byəsh í ɲgə sɔ̄y ntúga ná isá *búúd ɔ̄ micúndá bwá á cilə yí í bwámag.» Mpúsə wəonɲgə, ompwíin bé bwá mú myaas nyə, bwá shín fúnda.

Yésus təl kəɔdud wə Kayíf

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Buud bwá á zə bii Yésus wá bwá mú kə nə nyə wá Kayíf, Ajəláci á ofada, kúl *Oyíguli ó máccɛx nə ocúmbá buud wá ləəm bwá á kə sɛɛɲgya yí. ⁵⁸ Pyər nyɛ nyə á ɲgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndéé kə wóós nŋɲ luɲ. A mú nyíi ná á cɛel fwo wáməbələ sâ í é bə yí. A mú kə ji shí, bəndɔ̄ɲ bíl ífulísh kəl ɲgwúd.

⁵⁹ Té ni, milúlúú myá ofada, bəndɔ̄ɲ *Gwoonɲ ósəmbye ó milású wá Zembí jəsh bwá á ɲgə sɔ̄ mpwəne bwá yəg nyə ná buud bwá gwú nyə yí. ⁶⁰ Nji, zhwog ndeé bwá á tɛem ɲgə zə nə íjɔ̄ ɲgə zə yə nyə ompwəne, í á shigé bə nə tɔ̄ sá á shwiy. Bóól búúd ɔ̄ ompwəne óbá bwá mú zə cúwo, bwá ná: ⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a ji nə ɲkul búgə *Mpáanzá Zembí ná ndéé a kwo sá nji mwów málóól shumələ nyúl.» ⁶² Ajəláci á ofada mú tɔ̄w tətəlí, nyə nə Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwá ɲgə bwaagulə wo ni?» ⁶³ Yésus njúl nji kúl-kúl. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sá búbále má Zembí á kuwó, ye wo ji *Kříst, *Mwán má Zembí?» ⁶⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci óni. Má ka jaaw bí ná tédé námá kíkídíga, bi é dúg *Mwán mə Múúd njúl shí mbwə mənəcwúm má Zembí á ɲkul nyəsh dí, bi mə bá námá dúg nyə, a ɲgə zə miɲkúdúd.» ⁶⁵ Ajəláci músə nyaa míkáandá, nyə ná: «A má *lás nə Zembí bwaasúlə mpu, jí shé má kwo sɔ̄ owúshined yí? Biméfwó bí má gwəg nda á má lás nə Zembí bwaasúlə mpu ná. ⁶⁶ Bi mə dúg ná ji?» Bwá ná: «A jəlá nə yə.» ⁶⁷ Bwá mú ka ɲgə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá ɲgə wá nyə ikúda; bóól bwá ɲgə tí nyə məmpóónz, ⁶⁸ bwá ɲgə ci nə nyə ná: «Yé Kříst, lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə áma yíd wo yé.»

Pyər má kúlya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyər njúl ná na tóón mbaadá dī, dúl sás í á də sɛy nə Ajəláci á ofada yí, í músə shísh nyédí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námá gwoonɲ mə Yésus muud á Galilé éga dī.» ⁷⁰ Pyər mú kúlya nyə tám buud, nyə

ná: «Mə ampúyé sâ wó ñgá ci yí.»
 71 A mú ka tîw shí, ñgə kə ñgeε mbê kósógúlád. Dúl sás í á du námá sêy cínɔŋ yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwá á bə cínɔŋ wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonŋ mə Yésus á Nazarêt dî.» 72 Pyêr mú kúfílya nyə, a keen ná: «Búbólé, mə ampúyé múúd éne.» 73 Kú námá bwey, buud bwá á bə cínɔŋ wá bwá mú shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo ji bále bə múúd á gwoonŋ jɔɔŋgá; kál lú lésú dwô í ñgə bwey lwágulə ntó ná sáj.» 74 Pyêr mú kúfílya nyə nə məma ñkaaná, nyə ná: «Ñkí má bwiinŋ ijóó, ñkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námá nji nyə á ci ntáni yí, ñgwúm kúwo mú kwáág. 75 Pyêr mú táduga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ñgwúm kúwo kwáágúg, wo e kúfílya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə du ság nə yə.

27

Bwá cɛɛlə Yésus shwiy

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

1 Mán mələm, ná námá mpámán mpámán, milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləom bwá mú sá shwushwaga ná ndeé bwá sámb nə Yésus má jəlá nə yə. 2 Bwá mú wólə nyə məñkəda ná ndeé bwá kə cwámbələ ñgwámuna Pilát.

Yúdas má gwáfílya nyúul

3 Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dúg ná bwá má sámb ná Yésus má jəlá nə yə yí, lám í mú cey nyə cwú nə sósólégú nyə á sá yí. A mú kə ná a ké nying milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud misanŋ mí *mwaané məwúm málól myán, 4 nyə nə bwo ná: «Mə má səm nə kushálə nə muud njúl kú nə məbyaagulə.» Bwá mú ci nə nyə ná: «Sé abíshé. Wóó lésú óni.» 5 Yúdas mú shwu mwaané cínɔŋ

shí *Mpáánzá Zembî dî, a mú kyey kə kəl kwoolúú cúnád nə ndeé yə.

6 Milúlúú myá ofada mí mú wásulə mwaané wɔɔŋŋ, bwá ná: «Mwaané éga ji mwaané məcií. Í á jóláyé ná sá wáág nyə manŋa á Mpáánzá Zembî dî; məcɛɛ məsú má amágúláyé ntó.»

7 Bwá mú ka sá shwushwaga ná ndeé bwá mú kə nə mwaané wɔɔŋŋ, kə kusə kúl shí mə məəl məmpíí, bwá sá kúl shí jɔɔŋgá ban məshwonŋ ójòŋ. 8 Sâ jɔɔŋgá í á sá ná bwá dúg jòw kúl shí jɔɔŋŋ ná fambá məcií. Jínə dɔɔŋŋ dúsə ná zə kumə múús. 9 Ntó, sâ *múúd micúndá Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcə nyə á ci ná:

Bwá á ñwa misanŋ mí mwaané məwúm málól;
 tɔŋ bwân ó Izurəyél bwá á cigə ná í kwaga nə muud wɔɔŋgá yí.

10 Bwá mú kusə kúl shí mə məəl məmpíí nə ndí,
 námá nda Dá Zembî nyə á ci nə mə ná.

Yésus tal kəɔdud wá Pilát

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)

11 Bwá á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ñgə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo má ci óni.» 12 Nji ja milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləom bwá búgə Yésus lésú yí, Yésus kú bɛsa. 13 Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo angé nə gwág isá byəsh bwá ñgə bwaagulə wo íni?» 14 Nji Yésus kú bɛsa nə nyə tɔɔ sâ. Ñgwámuna mú bul káam.

15 Ñgwámuna nyə á du bə ná, ja jəsh zəŋ nyísó yí, a bíd mbwug ñgwúd, wɔɔŋŋ ləom í ámə gwáám nyə yí. 16 Bwá á ka bə nə wúl mbámbén mbwug nə jínə ná Barábas. 17 Nda búúd bwá á bə sɛɛŋgyá ná, Pilát mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas,

ye Yésus jí nã jíná ná *Kríst yé?»
 18 Pilát nyã á jí ntó nãcé nyã á bwey
 mpu ná bwã ngã kusha ná Yésus
 zhínád. 19 Ja Pilát nyã á bã a njúl jiya
 milósú jéd a ngá lás lósú má Yésus ni,
 mudá yé nyã á nti nyã mæcwama ná:
 «Wo kú tééd nyíi lósú níid. Muud éne
 ji tátálí muud. Mã má bul wáduga ná
 ntamá nyé búlu gaád.» 20 Milúlúú
 myã ofada ná ocúmbá buud wã
 lãom bãn bwã má shîn bwey cwîny
 lãom ná bwã gwáámbug Barábas,
 Yésus yág. 21 Ngwámuna mú lás,
 nyã ná: «Búud obá ógad, mã bídúg bí
 nyáyé?» Bwã ná: «Barábas.» 22 Pilát
 mú jí ná: «Ká Yésus jí nã jíná ná Kríst
 éga nye, mã sáág nyã ntádele?» Bêsh
 bwã mú ci ná: «Bwã bwámbulæg nyã
 kwolós dî.» 23 Ngwámuna mú jí ná:
 «Dáyé bôw á má sã yí?» Bwã mú kãm
 gwów gwôw ná: «Bwã bwámbulæg
 nyã kwolós dî.» 24 Pilát mú dúg ná
 nyã e tæm wá nadã, sã í ábulé cënd,
 icucu í é ngã yáág yáágúg. A mú ka
 ñwa májúwó, zã gusa mæbwã mísh
 má búúdud, nyã ná: «Muud éga cugé
 ná mæbyaagulã, shwiy dé í adúgé
 mã. Í dúg bî.» 25 Buud bêsh bwã
 mú magulã ná: «Ñkwaal á shwiy
 dé bág ná sã, kala ná bwãn búsu.»
 26 Pilát mú bíd bwo Barábas. A mú
 sã ná bwã fyámúság Yésus milwón
 ná ndéé a mú yã bwo nyã ná bwã
 kág bwámbulã nyã kwolós dî.

Ozimbi bwã cágulã Yésus

(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

27 Ozimbi ò ngwámuna bwã mú
 ka kã ná Yésus luñ mã ngwámuna.
 Bwã mú jôw ózimbi bêsh bwã zã
 seengya cínong. 28 Bwã mú yíl nyã
 mikáándó, bwã bwééd nyã fwámé
 jud átítíi. 29 Bwã mú ñwa isã yã
 mægwaagulã, bwã lwó *túm gúmá ná
 ndéé jil nyã lúú, bwã wá nyã kúl
 mbwu mbwã mæncwúmád. Bwã ka
 zã ngã kúd nyã mæbwón, ngã cágulã

nyã, ngã ci ná nyã ná: «Yé Njwû
 *Oyúden, sã ngã báág ná wo.» 30 Bwã
 mú sey nyã mæntænd, bwã ñwa kúl
 mbwu, ðã nyífa nyã lúú. 31 Ja bwã
 á ka shîn cágulã nyã ntáni yí, bwã á
 ka yíl nyã jud átítíi, bwã bwééd nyã
 mikáándó myé, bwã mú kã ná nyã
 kálã bwámbulã nyã kwolós dî.

Bwã bwámbulã Yésus kwolós dî
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43;
Yuá 19.17-27)

32 Bwã ngã wú ná nyã ngwála
 ntáni, bwã mú bwama ná ngwól
 múúd á Sirên ná jíná ná Shimun.
 Ozimbi bwã mú yámbuli nyã ná a
 ñkényúg Yésus kwolós. 33 Bwã mú
 kã kumã kúl bwã ðã jôw ná Gol-
 gota yí. Jíná ðoong í kã ná «kúl á
 bwundú lúu.» 34 Bwã mú ngulal
 nyã wãan fulá ná wúl myámbá í njúl
 ñkí gwul. Nji nyã á kag gwo yí,
 a mú ban ná nyã angúlé. 35 Bwã
 mú bwámbulã nyã kwolós dî, bwã
 mú wusã mpaambá ná bwã kawula
 mikáándó myé. 36 Bwã músã ka ji
 shí ðã nyéelã nyã. 37 Shú ná buud
 bwã mpúg cwoomb bwã gwú nyã
 ná ndí yí, bwã á cilã, bwã bwámbulã
 nyédí lúú dî gwôw ná: «Muud éga
 wó Yésus, Njwû Oyúden.» 38 Bwã á
 bwámbulã bãnõñ izhilungaanã íbã,
 jiga nyédí mbwã mæncwúm, jiga
 mbwã mæksól.

39 Buud bwã á ngã cõ cínong wã
 bwã á ngã lwíy nyã bwã ngã sagusã
 milúu ná mæzhwámã, 40 bwã ngã lás
 ná nyã ná: «Wæ muud ji ná ñkul búgã
 *Mpáanzó Zembí ná ndéé wo kwo
 sã ñji mwów málól shumã nyúl
 yé, cugug wóméfwó na. Ñkí wo ji
 *Mwãn má Zembí, wúg na kwolós
 dî shulã shí.» 41 Milúlúú myã ofada
 bãnõñ *Oyíguli ó máccæ ñã ocúmbá
 buud bwã mú námã ngã cágulã nyã,
 bwã ngã ci ná: 42 «Nyã á ðã cug buud
 oshús, ñji a káád cugulã nyáméfwó.

27:19 Luk 23.47 27:20 Mis 3.13-14 27:24 Mbã 21.6-9; Sôm 26.6 27:25 Mis 5.28 27:26
 20.19 27:28 Luk 23.11 27:29 27.11 27:30 26.67 27:35 Sôm 22.19 27:37 27.11
 27:38 Iza 53.12 27:39 Sôm 22.8; 109.25 27:40 26.61, 63 27:42 27.11 27:43 Sôm
 22.9; Mat 26.63

Nkí a ji Njwú-buud á *Izúræyél, a shúlæg na kwolós dí sá búgúlág nyə. ⁴³ Nyə a shîn shwu nyúul ná Zembî ji nə nyə, a dū námá cí ná: “Mə ji Mwân má Zembî”. Ntó, nkí Zembî má cɛel nyə, a cúgug nyə ja gaád.» ⁴⁴ Tɛem bæ ízhilunḡaanə bə́nɔ́ŋ bwə́ á bæ íkwolós dí yí, í á ŋə námá lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ŋkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlól m̄ mpwó-kugú. ⁴⁶ Nḡɛ́ məwəla məlól dí, Yésus músə k̄m nə ŋkulú ná: «Eli, Eli, *lemá sabakutáni?*» Ntó má kə ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd bwə́ á bæ cínɔŋ wá bwə́ á gwág ntó yí, bwə́ ná: «A ŋə jōw Eli.» ⁴⁸ Nḡwól múúd wáŋ mú tí kúlá kə ŋwa eponzh juwo məlwəg má ábilyenzhá dí, a fɛen gwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ŋgúləg. ⁴⁹ Bóólúgá búúd bwə́ mú cí ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg nkí Eli nyə é zə cug nyə.» ⁵⁰ Ja jɔŋḡá, Yésus mú nyiŋə k̄m nə ŋkulú ná ndéé a mú nyiŋə kənd *j̄im jé wə́ Zembî. ⁵¹ Seegya ná məmá *sanda í á dū kaləwo *Mpáánzə́ Zembî yí í mú seel tútám ná cāŋ wú gwōw wóós shí. Shí í mú ntaŋusa, məkwoógú má ŋgə seel. ⁵² Məshwəŋ má mú ŋgə bāŋ; bóól zhwog buud bwə́ á yə́ bwə́ njúl buud ó Zembî wá mimbimbə́ myáŋ mí mú gwúm. ⁵³ Bwə́ mú wú məshwəŋ máŋúd ná ndéé, ja Yésus nyə á gwúm yí, bwə́ mú kə nyí Yurúsəlem, ŋwə́la má Zembî. Ncúlyá buud bwə́ á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbí nə bɔŋḡ bə́nɔ́ŋ bwə́ á ŋgə nyéelə́ Yésus wá bwə́ má dúg nda shí í má ntaŋusa ná, nə sá jəsh í má s̄y yí, bwə́ mú bæ nə ŋkuŋkúúnd, bwə́ mú lás ná: «Bábálé, muud éga nyə á bæ Mwân má Zembî».

⁵⁵ Bóólúgá búdá ŋkí bulya bwə́ á bæ cínɔŋ bwə́ tál shwóg-shwóg ka dū dúg. Budá bɔŋḡ bwə́ á ŋgə bɛ́ Yésus té Galilé, bwə́ ŋgə s̄y nə nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magudála, nə Mariya nyóŋḡá mə Zhâk bá Yóseb, nə nyɔŋḡá mə bwân ó Zhébedé bwə́ á bæ gwoŋḡ búdá bɔŋḡ dí.

Bwə́ kə dul Yésus

(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ŋgwól múúd nə jíná ná Yóseb, a njúl big múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bæ námá *mpwíin mə́ Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wə́ Pilât, kə j̄i nyə ná á cɛel ŋwa mbimbə́ mə́ Yésus. Pilât mú lwâm búúd, bwə́ kə yə́ nyə wə́. ⁵⁹ Yóseb mú ŋwa mbimbə́ mə́ Yésus, a músə fúlə́ wə́ ndómbó ágúgwáan dí, ⁶⁰ ná ndéé a mú kə dul shwəŋ ágúgwáan nyə á sá ná bwə́ bwáguləg kwóógú́d shú dé nyəmfwó yí. A mú bíŋgal məma kwóógú, juwal shwəŋ* ná ndéé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála nə gúlúgá Mariya bwə́ á bæ bwə́ njúl cínɔŋ ná bɛendyá nə shwəŋ.

Ozimbí bwə́ kə baagusə́ shwəŋ

⁶² Mán mələm á mpəsə́ jwōw bwə́ dū kwəmusa Sábaad yí, milúlúú nyá ofada nə *Ofarizyēŋ bwə́ á kə wə́ Pilât sámbá ⁶³ kə cí nə nyə ná: «Mása e, sá má kə téduga ná muud məshiiḡá éne nyə á dū cí ja nyə á dū ná cugə́ yí ná: “Mə́ bá gwúm mpəsə́ mwōw málól”. ⁶⁴ Cúg ná buud bwə́ kəg baagusə́ shwəŋ kə wóós jwōw áléel, *ompwíin bé bwə́ á bá kə júwo mbimbə́ ná ndéé bwə́ kə jaaw búúd ná: “A má gwúm”; máŋ məshiiḡá má á bá bul ntə́ má ashúshwóógú.» ⁶⁵ Pilât mú cí nə bwo ná: «Ozimbí wə́ óni. Nwagá bwo, bí kəg baagusə́ shwəŋ nda bí má dúg ná.» ⁶⁶ Bwə́ mú kə kwambulə́ mbaagusə́ á shwəŋ; bwə́

27:45 Amo 8.9 27:46 Sóm 22.1 27:48 Sóm 69.22 27:51 MmN 26.3; Heb 10.19-20 27:54 14.33; 26.63; Mak 15.39 27:57 Mbá 21.22-23 11.38 dí. 27:63 12.40 27:64 28.13

* 27:60 Dúgə́ ivaguli í shwəŋ Mak 16.4 nə Yuá

wá máyigyé mán kwóógú í á bə mpu shwon dí yí, bwá təl ózimbi tãñ nda isándalé ná bwá mpúg ñgə dág.

28

Yésus má gwúm

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábaad nyə a cɔ yí, ná námá mpámán mpámán á jwðw shwéndé má dú tééd yí, Mariya á Magudála bəná ñgwól Mariya bwá á weelya kə ná bwá ká dág shwon. ² Seegya ná shí í mú jág ntañusa nəcə *éngales mə Yawé nyə á shulə wú gwðw, zə bínjal məma kwóógú ná ndéé a ji cínəng gwðw. ³ Éngales wəñgú nyə á ñgə ñkənəwa nda ñjəs, mikáándá myé mí njúl ñkí jág fumə. ⁴ Isándalé í mú jág bul fúnda, bwá mú ñgə lilya ná ndéé bwá shín kán nda mim-bimbə. ⁵ Éngales mú lás, ci nə budá ná: «Bi bāñ, kúgá fúnda. Mə mpú ná bí ñgə sɔ Yésus bwá á bwambulə kwolós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwúm nda nyə á ci ná. Zəgá dág kúl nyə ámə du bə a mbwúg yí. ⁷ Ná ndéé, ləlugá kə, kə jaaw *ómpwíin bə ná a má gwúm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilé. Nún wə bínón bí é dúgya yé. Sā má ámə bə ná mə jaaw bí ñni.»

⁸ Budá bwá mú ləel wú shwon dí, bwá njúl lám nə ifwaas lám nə məshusəg. Bwá mú kə ná bwá ká jaaw ómpwíin bə məkál. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bi ɔ lás ɔ.» Bwá mú shísh nyádí kə kúðw shí bí nyə məkuú, yə nyə gúmə. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda. Kəgá ci nə bwááñg ná bwá kág Galilé. Nún wə sónón bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwá njúl ná zhúð íí, bíl isándalé í má ləel kə ñgwála kə jaaw mílúlúú myá ofada sá jəsh í á mə sɔy

yí. ¹² Milúlúú myá ofada mí mú kə seəngya nə ocúmbá buud, bwá mú yə isándalé fwámé bímbí lú *mwaané, ¹³ bwá nə bwo ná: «Bi ɔ bā ñgə jaaw ná: “Wey éne ompwíin bə bwá á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sá njúl ígwəd”. ¹⁴ Ñkí lāñ wəñg í gwúg málwə má ñgwəmuna dí, sá wə má bá cweel nyə lám, bi bāg bə kú bwəma nə intúgálí.» ¹⁵ Isándalé í mú ñwa mwaané ná ndéé bwá mú námá kə ñgə jaaw nda í á ciy ná bwá ñgəg nə jaaw ná. *Oyúden bwá á ñgə kala lāñ wəñgú zə wós múús.

Lwámá má Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíin wúm nə ñgwúd bwá á ka kə Galilé, kə kumə mbəñ Yésus nyə á ci ná bwá bāg kə yí. ¹⁷ Ja bwá á dág nyə yí, bwá á kúd məmpwoombú shí, yə nyə gúmə. Nji, bwá á ñgə bə kú fwo mpu *búgala ná jisə nyə. ¹⁸ Yésus músə shísh bwádí kúná-kúnə, zə ci nə bwo ná: «Dá Zembí má yə mə ñkul nə mə jwúg nə isá byəsh, təɔ ya jon dí, təɔ ya shí ga. ¹⁹ Ntó, kagá ñgə sá nə mə bəg nə ompwíin ikúl nə ilwon byəsh dí, bi ñgə duu bwo jíná má Zembí Sónngú, nə Mwān, nə Ñkəñkə Shíshim dí, ²⁰ bi ñgə jíguli bwo ná bwá bəg sá jəsh má á ci nə bí yí. Mpugá ná mə ji nə bí jwðw dəsh kə kumə məshíné má shí.»

28:6 16.21 28:7 26.32 28:10 12.50; Yuá 20.17 28:13 27.64 28:16 5.1; 26.32; 28.10 28:17 14.31 28:18 Dan 7.14; Mat 11.27 28:19 ikúl nə ilwon byəsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbá 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jíná má Zembí Sónngú, nə Mwān, nə Ñkəñkə Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12 28:20 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Jɔɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ηgə lwó cug múud mə Yésus. A ηgə bul lwó nə Yésus ji sɔɔl məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwon byêsh, kú bul bə nji Oyúden.

Kɔw áshúshwóógú di íí, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkəgəlu shwéeshá shíd, a mú ka zə tééd byé ísəy. Márkus ηgə bul lwó ηkul mə Yésus, tééd nə ηgələ jɔw buud nə bwə bég nyə, kala nə mínjígúalá di, kumə nə ηgələ yáləshi buud məbwəs dí.

Kóómb kɔw ábée á micilyá myé di, Márkus ηgə lwó nda Yésus ηgə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yə a nyiηgə gwúm Yurúsəlem ná.

A kə wóós Yurúsəlem bwə ηgə lág nyə nda məma cî, a kə wíηg búúud bwə á də sá mikus Mpáánzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhíη á shwiy cínəηg (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shín lɔ dwo, wə məm nda njwú ozimbí á mwâ Róma ná: «Yésus á Nazarət nyə á bəle mpu bə Mwân mə Zembî.»

*Cúndá mə Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)*

¹ Mətéédálé mə Jɔɔɔ Kéel mə Yésus-Krist, *Mwân mə Zembî wə mąga: ² Námə nda jisə cilyá kálaad mə Izayí *muud micúndá dí ná, ná:

Dugí! Mεε mə zə kənd mbwiηgye lāη waamə ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.

³ Jisə kál mə múúd ηgə cúndə shí a shwéeshád yé,

a ηgə ci ná: «Kwambələgá zhíí mə Cwámba, bí sá íkwūη byé nə səndōη.»

⁴ Nə ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ηgə cúndə nə buud bwə céndúg mitédúgá, bwə zə duwan, Zembî yílúg misám myáη lámúd. ⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəəηg wā Yurúsəlem bəsh bwə á də kə nyádí, kə də magələ misám myáη tām buud. Yuánes mú də duu bwo ηgwɔɔ Zhurdé dí. ⁶ Káándá Yuánes nyə á də bwáád yí í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájala nə kwaan. ⁷ Nyə á də cúndə ná: «Ŋgwól múúd ηgə zə mə mpúsə, a ji nə mpífə cɔ mə. Nda mεε, mə ampíyáyé nə mə kúddwág shí, ciny nyə mikwoolú mí mąηgwub. ⁸ Mεε ηgə duu bí nə məjúwó, nji nyε mə bá duu bí nə Nkəηkə Shíshim.»

*Yésus mə zə duwan
(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)*

⁹ Mwôw məəηgə di, Yésus mú zə wóós, a ηgə wú Nazarət, shí a Galilé; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdé. ¹⁰ Í mú zə bə ná, Yésus mə shín duwan, a ηgə cúwo wú məjúwód íí, a mú dúg jəη mə bāη, Shíshim mə Zembî mú ηgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd. ¹¹ Kál mú cúwo wú jəη dí ná: «Wo wə Mwân waamə aláη. Lām wām wəsh wúsə wódí.»

*Sátan mə bwówələ Yésus
(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)*

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shín duwan ntáni yí, kú námə bwey, Shíshim mə Zembî mú cındal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw məwúm mánə, *Sátan ηgə bwówələ nyə. Bəndəη ocúdu ó anyinyaanə wə bwə á də jí, *wəəηgales bwə ηgə sēy nə nyə.

*Yésus mə tééd jówələ ómpwíín
(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)*

14 Bwá á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilé, kə ngə cúndə Jǝǝ Kéél má Zembí. 15 Nyə ná: «Fwála í má wóós. Faan má Zembí í mú kúná-kúnə, céndúgá mitédúgá! *Maguləgá Jǝǝ Kéél!»

16 Dúl jwów, Yésus ngə cǝ ncindyə mâḡ má Galilé, nyə a dúg Shímun bá mínyəḡá yé André, bwá ngə wusə wód májúwód. Bwá á də julə oshú nə məwód. 17 Yésus mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá nə bí dúg julə búúd.» 18 Námá cé nə cé bwá mú lúgə máwód, bə nyə. 19 Ja bwá má ḡwá shísh shwóg yí, Yésus músə nyingə dúg Zhák bá mínyəḡá yé Yuánes, bwán ó Zhébedé, bwá njúl námə byóólúd, bwá ngə kwambulə məwód. 20 Cé nə cé a mú námə jów bwo. Bwá mú lúgə sóḡḡgú wəḡ Zhébedé bəḡḡḡ osóól ó məsáal byóólúd, bə nyə.

Yésus mə lwóyá ḡkúl ijwúgə
(Luk 4.31-37)

21 Bəḡḡḡ bwá mú kə Kapernawúm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzə mínjǝgúlá jwəw lú Sábaad, kə yə búúd mínjǝgúlá. 22 Buud bwá mú bul káam mbií nyə á ngə jíḡguli yí, nəcé nyə á ngə jíḡguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíḡguli ó məcəcə. 23 Cínəḡḡ mpáánzə mínjǝgúlá dí, ḡḡwólúgə múúd nyə á bə nə bów-bəw shíshim í də lwáfulə nyə. Cé nə cé a mú kím ná: 24 «Yésus, muud Nazarét! Shé bəḡḡ nə iney? Ye wo ámə zə janḡulə sə? Məe mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd máw Zembí.» 25 Yésus mú ḡkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadəḡ mpu! Wúḡ múúd éne nyúúlúd!» 26 Bów-bəw shíshim wəḡḡḡgú í mú junḡ múúd éne nə ḡkulú, í kím məmə ḡkwimbyé nə ndéé wóós tóón. 27 Buud bəsh bwá mú bul káam, bwá ngə nyímbulə ná: «Jáyé ga? Míga mínjǝgúlá mí má bə gúḡwáan ε! Nə məmə kéénd! A ká námə lás, təw íbów-bəw míshíshim

mí ngə bəle sá nyə məḡwág!» 28 Jínə dé í mú jwə ləəm á Galilé wəsh dí.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbəl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

29 Yésus bəḡḡḡ Zhák nə Yuánes bwá mú zə wú mpáánzə mínjǝgúlá, kə Shímun bá André dí njów. 30 Í á bə, Shímun ci yé á mudá mbwúḡ shí, ayəḡḡ nə yəḡḡ má bií nyə. Bwá ka ləel jaaw Yésus námə ḡḡi bwá á nyíi njów yí. 31 A mú shísh mudá kúnə-kúnə, bií nyə mbwəd, təl nyə tátəlí, ayəḡḡ nə yəḡḡ mú shwal shín. Mudá wəḡḡḡḡ mú zə tээd séyálə nə bwo. 32 Mpwó-kugú shí, buud ó ḡḡwála bwá mú zə nə mimbəl myəsh nyádí, təw mimbəl mí májamb. 33 Ntə bwá mú zə ḡkúndəw mpumbéd nə jəd. 34 Cínəḡḡ Yésus mú lwag zhwoḡ mimbəl mí á bə nə məbwas mímbíi mímbíi myá, myəsh mí yál. A yíl námə zhwoḡ buud məjamb, a kú bíd nə məjamb məḡḡḡ mə lásúḡ, nəcé mə á ngə mpú nyə.

Yésus ngə jaaw Jǝǝ Kéél Galilé
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

35 Ntə, ná mpámán mpámán, jwəw kú fwo səḡḡ, Yésus mú zə wəw, wóós tóón, kə ḡul kúl í á shíḡé bə nə buud yí, kə jəḡulə nə Zembí. 36 Nyə ngə ná jəḡulə wu, Shímun bəḡḡḡḡ bóól *ómpwíín bwá mú kə sǝ nyə. 37 Ja bwá má kwey nyə yí, bwá mú ci nə né ná: «Buud bəsh, bwá ngə sǝ wo.» 38 Ntə Yésus mú ci nə bwo ná: «Inḡyená! Shé kəḡ móól mənd məsə wa mákoogú məkoogú má! Má jəlá nə cúndə námə Jǝǝ Kéél wu, nəcé sá jəḡḡḡ wə má á zə sá yí.» 39 Ntə a mú kə shí á Galilé nyəshud, kə ngə cúndə *məmpáánzə mə mínjǝgúlá mə *Oyúden dí, nyə ngə yíl buud məjamb.

Yésus mə lwag zúzaamə
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Wúl zúzaamə í á ka zə wə Yésus, zə kúd məbwóḡ shí, tээḡ nyə məbwə,

ci nə nyə ná, «ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôŋ.»⁴¹ Yésus mú gwág nyə ŋkúnkwon, nyə séémb mbwə, kúnya nə né. Nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bág wo ná səndôŋ!»⁴² Cé nə cé jəŋgú zaamá í mú shín múúd éne nyúúlúd. Nyúúl í mú bə nyə ná səndôŋ,⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásulə nyə, a ŋgə ŋkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í má sɪy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músá ná, wo ka wá sá Moyíz nyə á ci yí shú yálulə wó má yál ni. Bwə mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nə cé nyə mú nyingə muud éne.⁴⁵ Yésus nyə á tɛɛm báásulə muud éne ntáni, muud éne nyə á kə ŋgə jaaw ləŋ wəŋgú kúl jəsh, a ŋgə bəngula nə sá í á sɪy nə nyə yí. Sá jəŋgú wə Yésus nyə a shígé ná kwo bə nə ŋkul ná a nyíig wúl ŋgwála dí buud bwə ŋgə dúg nyə yí. Nyə á shwal də ji nji íkúl búúd bwə á shígé də bə yí. Buud yidá də wú íkúl íkúl, də zə kwey nyə cínəŋg.

2

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)*

¹ Mpúsə baalé mwôw, Yésus mú nyingə zə Kapernawúm. Buud bwə mú zə mpu ná a ji cínəŋg njów. ² Bwə mú zə sɛɛŋgya áncuncuma, váál á ná kú nə tɔɔ cé kuú tɔ́n balánda dí, Yésus mú ŋgə bwiiŋg bwo Milású mí Zembí cínəŋgú. ³ A ŋgə bwiiŋg ntáni, bɔ́l búúd onɔ́ bwə mú zə nyédí, bwə ŋgə ŋkény mbúmbwúgú. ⁴ Bwə á shígé dúg kúl bí nə ŋkul cɔ́ nə mbəl wəŋ yí nəcé buud bələ áncuncuma. Bwə mú kə cúwo luun kwáminú ná beendya nə kúl Yésus nyə á bə yí, bwə mú shul mbúmbwúgú wəŋ cínəŋg. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bəŋgú búsə nə fwámé búg, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwān waam! Mə nú juu wo nə *misám myô!» ⁶ Í njúl ná bɔ́l *Oyígulí ó mácéɛ bwə á bə cínəŋg bwə njúl shí, bwə ŋgə

lás mílám dí ná: ⁷ «Nəcé jí múúd éne mə mpú lás ntáni yí? A ŋgə *lás nə Zembí bwaasulə mpu. Zə ŋgwól jí nə ŋkul juu búúd misám myéd kwon Zembí nyáméfwó yé?»⁸ Yésus mú leelú mpu sá bwə á ŋgə lás bwədí mílám dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nəcé jí bí ŋgə lás ntáni bídí mílám dí yí? ⁹ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cílə nə mbúmbwúgú ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye cílə nə nyə ná: “Wəólúg wo ŋwág tanɔ́ gwô, wo kyéyug?” ¹⁰ Má ka cɛɛl ná bí mpúg ná *Mwān mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misám myán wa shí.» Nə ndeé a mú ci nə mbúmbwúgú ná ¹¹ «Má cí nə wo ná wəólúg, wo báágúg tanɔ́ gwô, wo nyíngəg, kə njów». ¹² Cé nə cé, muud wəŋgú mú wəól, báág tanɔ́ jé, kyey buud bəsh bwə ŋgə dúg. Bəsh bwə mú ŋgə káam, bwə mú yə Zembí gúmá, bwə ná: «Sə abwélé dúg gúlúgá sá ntúga!»

Yésus má jəw Lévi

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Mpúsə cínəŋg, Yésus mú nyingə kə ŋgeé māj, áncuncuma buud ŋgə bɛ nyə, a ŋgə jíguli bwo Milású mí Zembí. ¹⁴ Nyə ŋgə kyey, a mú dúg Lévi, mwān má Alfē, ŋgə sɛy wú bwə də jəna ótɔya wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bɛg mə.» A mú tɔw, bɛ Yésus. ¹⁵ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njów a ŋgə də, zhwoŋ oŋwenye ɔ tɔya nə bɔ́l ósɔl ó mábôw bwə mú námá zə, bəŋŋə nyə nə ompwíin bé zə də, nəcé mimbíi mí búúd myəŋgú ŋkí bulya mí á ŋgə bɛ nyə. ¹⁶ *Oyígulí ó mácéɛ bwə á bə *Ofarizyēŋ wá, bwə á bə námá cínəŋg. Bwə mú dúg ná Yésus ŋgə də kúl ŋgwúd nə osɔl ó mábôw nə oŋwenye ɔ ótɔya. Bwə mú jí ompwíin bé ná: «Nəcé jí á ŋgə bəle də nə oŋwenye ɔ tɔya nə bɔ́l ósɔl ó mábôw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sá bwə á ŋgə cí yí. Nyə mú ci nə bwo

ná: «Mikanz dí mí ðu jii jwówada, í ðu bæ mímbâl. Mə a shígé zə jōw otátalı ɔ búúd. Mə á yida zə jōw osól ɔ məbōw.»

Ici í idâw nə mənɣul

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Ompwíin ó Yuánes bánônɣ Ofarizyên, bwá á ngə ci idâw yálə Zembî gúmá. Buud bwá mú ka kə jî Yésus ná: «Nəcə jí ómpwíin ó Yuánes bánônɣ *Ofarizyên bwá ngə ci idâw yálə Zembî gúmá, wɛɛ bwô bân kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má nwa bâ yí, a tâl zân, a jōw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nə məcɛy lámúd bánônɣ muud bâ bwá njúl kúl ngwúd? Mbô. Té wêsh bánônɣ muud nyá ámə nwa bá yé búśá yí, bwá cúgé nə nɣul ci dólə. ²⁰ Nji móól mwôw mə nɣə zə, bwá bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw mɔɔngá dí ó óshwá bé bwá ka bá ci idâw yí. ²¹ Mpugá ná bwá ádé nwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád; bágá dɔɔng í é bá juli, í tâw, í yida bweeg luun lə káándá. ²² Ntó námá, muud cugé nə nɣul nwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá ná lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byêsh ntáma. Í jii ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í ágúgwáanud.»

Yésus nə məcɛɛ mə Sábaad

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Í á wósós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná Yésus bánônɣ ompwíin bé bwá á ngə lína ifambá í *blé, ompwíin bwá mú ka ngə búgə mikənɣ mí blé. ²⁴ Ná ndéé, bóól *Ofarizyên bwá mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəcé jí ómpwíin bwô bwá ngə sá sâ məcɛɛ mə amágúláyé nə muud ság jwôw lú Sábaad yí?» ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwɛɛ lɔ sâ *Dávid nyə á sá ja idâw í á fúfə nyə bánônɣ

buud bé bwá ngə gwág zha yí? ²⁶ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bále də íbəléd í á bæ ci shú yálə Zembî gúmá a yə námá búúd bé bwá də námá; í njúl ná məcɛɛ mə ðu ci nə nji ofada wá bwá dúg də byo.» ²⁷ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Zembî nyə á tâl jwôw lú sábaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shígé kwambələ múúd nəcé jwôw dɔɔngá. ²⁸ Ntó ji ná, *Mwân mə Múúd ngə námá jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

3

Yésus mə lwag búúd jwôw lú Sábaad

(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹ Yésus mú nyingə kə nyíi *mpáánzə mínjígúla. Ngwól múúd nyə á bæ cínɔng nə mbwə í mə shín shwáamb. ² Bóólúgá búúd bwá á bæ námá cínɔng, bwá ngə fáf ná ka Yésus nyə é lwag múúd wɔɔngá jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwá kə shwáman nyə. ³ Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwə shwáambúlə ná: «Tówúg tátəlí na tám buud!» ⁴ Yésus mú jí búúd bwá á bæ mpáánzə wá ná: «Məcɛɛ məshé mə magulə ná jí í síyúg jwôw lú Sábaad? Ye ná sá ság mənywa, ye ná sá ság məbôw, ye ná sá cúgə buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwá mú jí ná kufug! ⁵ A mú cínɣ mpwóómbú ngə dúg bêsh nyádí mákoogá, nə mpimbə nəcé nyə a dúg ná búśə nɣí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáambúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bæ mpwogé. ⁶ Ofarizyên bánônɣ buud wá gwoonɣ í á ðu ságusə ijwúga í Herod yí, bwá mú ntág wósós tóón, kə sá shwushwaga, sɔlə zhí ná bwá cɛɛlə Yésus shwiy.

2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 **2:19** Mat 9.15 * **2:21** Na ji kúl káándá í afwóyé kə

májúwó ná ndéé í juli yí. † **2:22** lenya: Oyúden bwá á ðu sá lenya nə kúúdu cúdí. **2:23** Mbá 23.25 **2:24** MmN 20.8-10 **2:25** 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 **2:27** Mbá 5.14 **2:27** Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16 **3:1** 2.27-28 **3:6** Yuá 5.16, 18

Buud bwá zə wá Yésus áncuncuma
(*Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19*)

⁷ Yésus bənŋŋ *ompwíin bé bwá mú wú cínŋŋ, kə mən, buud bwá ŋgá bɛ nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bósólúgá wú shí á Yudéa, ⁸ búga wú ŋgeé ŋgwála Yurúsəlem, bósólúgá wú ləəm Idume, bósólúgá wú cínú Zhurdé, bósólúgá wú kúnəkúnə nə mɪŋgwála myá Tir nə Sidon. Buud bəŋŋgá bwá á ŋgə bɛ nyə áncuncuma ntó nəcé bwá á ŋgə gwág isá byêsh nyə á ŋgə sá yí. ⁹ Nyə a ka ci nə ompwíin nə bwá bwíigúg nyə ŋkúmba bíbyóól, nyə é də ji cínŋŋ cwú ncúlyá buud óni bwá nda shúsə nyə. ¹⁰ Nəcé í á də bə ná, nda nyə á də lwag zhwoŋ buud ná, buud bəsh bwá á bə nə məbwas wá bwá á ŋgə shwɔ nə bwá kúnýá nə nyə. ¹¹ Bów-bów míshíshim* mí á ka dág Yésus, mí mú kə wusə mánýúúl nyədí shí mákuú, mí ŋgə kím ná: «Wo wá Mwān má Zembí.» ¹² Nji Yésus mú mpu báásələ myə nə mí kú bwele sá ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jísə yí.

Yésus mə féesh búúd ɔ lwámá bé
(*Mat 10.1-4; Luk 6.12-16*)

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbábmbáŋúd. A mú jów búúd nyə á cɛl wá. Bwá mú kə nyədí. ¹⁴ A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo ná *buud ɔ lwámá bé, nə bwá də námə bə nyədí koogá, a də kənd bwo kə də cúnə Jɔjɔ Kéél. ¹⁵ A mú námə yə bwo ŋkul ná bwá kəg ŋgə yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə a féesh bwo ntúga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə nə Pyēr, ¹⁷ a féesh Zhák, bá mínyŋŋ yé, Yuánes, bwān ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó mə kə ná «Bwān ó Nkél Mpú», ¹⁸ a féesh námə André bənŋŋ Fílíp nə Batəlúmí, nə Matiyó bənŋŋ Tómas nə Zhák, mwān mə

Alfê, nə Tadê nə Shímun muud nyə á bə «Kambule ləəm» yé, ¹⁹ ka zə kɛɛl Yúdas Iskariyót, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

Yésus bá Beluzebul
(*Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10*)

²⁰ Mpásə na, Yésus mú nyingə kə njów. Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú zə sɛɛŋgya cínŋŋ mbii á nə bənŋŋ *ompwíin bé bwá á shígé bə nə baan nə bwá dág. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sá jəŋŋgá. Bwá mú zə nə bwá zə ŋwa nyə nə ŋkul, nəcé bwá á ŋgə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyíguli ó məcəɛ bwá á ka shulə wú Yurúsəlem wá bwá mú ŋgə nyimbula bwámé nə bwámé ná: «Beluzebul mə tów nyə lúúd. A ŋgə yíl buud məjamb nə ŋkul mə Beluzebul wəŋŋgá, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jów bwo ná bwá shíshúg nyədí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ŋkul wíŋŋ Sátan yí? ²⁴ Nkí buud ɔ dúl faan bwá bósóg ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dəŋŋ í ámpúyé ná tów. ²⁵ Búúd ɔ wúl njów bwá ká bósóg ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wəŋŋ í ábálé bwey nə jimbála. ²⁶ Nkí Sátan mə yida nyingə cuwo, ŋgə yíl nyəməfwó, a mə bósóg wə ní, a cugé ná nə ŋkul tów, a jɛɛ. ²⁷ Muud cúgé nə ŋkul nyí njów mə ŋkuŋkúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəŋŋ shí, wóolə nyə məŋkəda. Nji, á ká shín wóolə nyə məŋkəda, a mú ka tɛɛm sha nyə njów. ²⁸ Búbálé, mə jaaw bí ná, *misám myêsh búúd bwá sá myá, nə bímbí lé *bwaasála mpu dēsh bwá bá sá yí, í bá bə nə ijuugá. ²⁹ Nji, múúd yêsh mə bá kə nə bwaasála mpu wə Nkɛŋkɛ Shíshim yé, nyə abále bwele bə nə ijuugá. Nyíni múúd mə sá sám á

3:11 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28 * **3:11** Bów-bów míshíshim míni mí á də ji buud mánýúúúl, buud bəŋŋ wə bwá á də wusə mánýúúúl shí. **3:12** 1.34; Luk 4.41 **3:16** Mís 1.13; Yuá 1.40-44 **3:21** 3.31; Yuá 7.5 **3:22** Mat 9.34; 10.25 **3:27** Iza 49.24 **3:30** Yuá 7.20

kandugə kandugə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcə bwə á ngə ci ná: «A ji nə bów-bów shíshim.»

*Nyɔɔŋgú nə omínyɔŋá á Yésus
(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)*

³¹ Nyɔɔŋgú mə Yésus bə́nɔ́ŋ omínyɔŋá bé bwə á ka jê, bwə mú tów tóón, ka lwám muud ná a kág jów bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə mən̄kumbə mə búúd dí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyɔɔŋgú woó bə́nɔ́ŋ omínyɔŋá bwó† bí na tóón, bwə ngə sʒ wo.» ³³ Yésus mú bəsa nə bwo, nyə ná: «Nyɔɔŋgú waamə wə zə? Omínyɔŋá báamə wə ozə?» ³⁴ A mú kənd mísh dág búúd bwə á ngə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyɔɔŋgú waamə nə omínyɔŋá báamə, bwə wə ɔga! ³⁵ Muud yēsh mə də sá sá Zembí mə jí yé, nyə wə jí mínyɔŋá waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntág nyɔɔŋgú waamə.»

4

*Kanda mbɔɔl məmpəg
(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Dúlúgá jwów, Yésus nyə á ngə nyiŋgə jíguli buud, bwə njúl ncindye m̄n̄. Buud bwə á ka seɛŋgya nyədí ŋkí jág bulya nə ndeé, a mú tów kə kəwa byóólád, ji shí, buud b̄n̄ cínú. ² A mú ngə jíguli bwo zhwo isá mikandad. Nyə nə bwo nyədí njúgúlád ná: ³ «Bényúgá məlwə, bí mpúg gwágulə! Ngwól mbɔɔl məmpəg nyə á kə myeeg mpəg. ⁴ Í á ka bə, a ngə myeeg í, nyúl mpumə mú shugula zhí nə zhí. Inunú í mú zə, zə sh̄n̄ lúú nywó. ⁵ Nyúl mpúmá í mú shugula shí á məkwóógád, kú nə fwámé mándelú cínɔŋg. Í mú námə ləl wéesh míngwu, nəcə mándelú mə á shígé fifə. ⁶ Njí, ja yásə í mə faan yí, míngwu mi mpwásə mí mú jígə, sh̄n̄ shwáás nəcə kú nə fwámé mikɔ́ól.

⁷ Nyúl mpumə í mú shugula íbiin-biin. Íbiin-biin byɔɔŋg í mú ləl juwo nə ndeé káda íkólə í mpəg, í mú bə kú wúmə təɔ bumə. ⁸ Njí, nyúl mpúmá í á shugula tag-tag shí dí, í mú kə, mpu wíy. Í mú ngə wúmə, dúl shug ibumə məwúm məlól, dúlúgá məwúm məsaman, dúlúgá təd.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!»

*Féél-féél á kanda mbɔɔl məmpəg
(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)*

¹⁰ Ja á mə kə bə nyáméfwó yí, *ompwíin bé wúm nə óbá nə buud bə́nɔ́ŋ bwə á bə wá, bwə mú jí nyə ná a jáawug bwo nda mikanda mí kə ná. ¹¹ Yésus mú bəsa ná: «Zembí nyə a mə yə bí báá *ndimba á Faan dé. Nji buud ɔ́ tóón b̄n̄ bwə é də gwág nji mikanda ¹² shú ná bwə dág bə, bwə tɛem kənd mísh, bwə kú dág; bwə tɛem gwágulə, bwə kú wám̄balə, ŋkwan̄gá bwə á bá cénd kuú njɔɔnd, Zembí juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bí agwágé kanda ní? Ká bí é bá ka gwág mílúgá na ntadelé? ¹⁴ Mbɔɔl məmpəg mə də bɛ Mílású mí Zembí. ¹⁵ Buud búśə t̄n̄ nda zhí nə zhí kúl mpəg Mílású mí Zembí í á myeegya yí, jisə bɔɔŋg bwə á bə ná, bwə ká námə sh̄n̄ gwág Mílású mí Zembí, *Sátan ləl ntág námə zə, zə yíl bwo mpəg í amə kə lámúd yí. ¹⁶ Ntó námə, bóól búśə nda bwə də lág mpəg shí á məkwóógád. Ja bwə gwág Mílású mí Zembí, bwə téd fwo lág myə nə məshusug; ¹⁷ nji bwə kú nə mikɔ́ólə bwədí cugud, bwə kú wá nadá, bwə bɛ Mílású mí Zembí nji kúkúl baan, bwə ká námə bwəma nə mantágula ŋkí cúwáli nəcə Mílású mí Zembí, bwə julə mányúul. ¹⁸ Bóól bwə də lág mpəg íbiin-biin dí. B̄n̄ búśə ná, bwə gwág Mílású mí Zembí, ¹⁹ nji, yágúwó isá yā m̄n̄ mwów,

3:31 3.21 † **3:32** Míl mícilyá mí ayág mí ngə ci ná ná: «Nyɔɔŋgú woó bə́nɔ́ŋ omínyɔŋá bwó, nə okóól bwó...» námə nda mpánzə 35 í kə féel ná. **3:35** Mat 6.10 **4:1** 3.9 **4:9** Mat 11.15

4:12 Iza 6.9-10; Mat 13.14-15 **4:19** 1Tm 6.9-10

nə wímbúlə mábii, nə bíl zhwog iwímbúg yá cug í mú zə káda Mílósú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. ²⁰ Bóól baá búsa nda bwə də lég mpəg shí átutagú dî. Bâŋ búsa nə, bwə gwág Mílósú mí Zembî, bwə lég nyə, bwə mú wúmə mpúmá, dúl shug wúmə íbumá məwúm málól, dúl məwúm məsaman, dúlúgá təd.»

*Kaaná lám̄ba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Ye bwə də jida lám̄ba nə bwə ká kúd dwo mpííd? Yé bwə də kə tál shí gwoŋú? Ngaá jí yida bə ná í tówúg cé lám̄ba dî? ²² Kú nə sá á *ndím̄ba í bá bwèn kú nyín, nkí sá á shwoó í bwèn kú wóós mán̄kenyad. ²³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Jigá kuú nə kalá nə sá bí mə də gwág yí! Nəcə yuug bí é də yigula bóól búúd nə ndí yí, gwə námə wə bwə bá də yigula bí nə ndí yí, bwə wá məbádî. ²⁵ Muud jí nə baalé fag yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəŋg cúgə nə ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.»

Kaaná mpəg í də kə gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyingə ci ná: «Faan mə Zembî dúsə nda yuug ga. Ngwól múúd mə myeeg mpəg nyədí fambá. ²⁷ Nyə e já ibulú, wəol mímwásə. Mpəg jáá í é kál nə ndeé, í ngə wíy gwáméfwó, muud nyə ámə bə yé kú mpu nda í ngə síy nə. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá nə mpəg kəg íkáá, í wá məbəga, mpúmá lwánd məbəga dî. ²⁹ Ná ndeé, ja mpúmá mə tí yí, bwə mú saag fambá, nəcé fwála bwə jálá nə saag yí í mə wóós.»

*Kaaná búbumá mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyingə ci ná: «Shé bí nə nkul ci ná Faan mə Zembî dúsə nda jí? Shé bí nə nkul yíga dwo nə wáyé kaanə? ³¹ Dúsə nda búbumá

*mutárud. Búbumá jəŋg wə í búl cwáágəwo nə bíl íbumá í mámpəg byəsh. ³² Nji ja bwə bə gwo yí, í də gwaa cə mósólúgá mámpəg má fambá; í wá mílŋw ná nkudá, mbií á nə inunú bí nə nkul zə lwə maage cínəŋg nyədí gúgúwád.» ³³ Míl zhwog mikaanə mbií nid wə nyə á də lás nə buud yé, námə mbií bwə á bə nə nkul də gwág yí. ³⁴ Nyə a shigé də bwəle lás nə bwo kú kənd kaaná. Nji nyə á də kə féel isá byəsh, ja bəŋŋ *ompwíin bə bwə mə kə bə bwáméfwó yí.

*Yésus mə nkáánd nə nkwə
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwəw ngwúd dəŋgú mpwó-kugú, Yésus mú ci nə *ompwíin bə ná: «Shé línágá m̄ŋ, kə fanwíny!» ³⁶ Ompwíin bwə mú béégya nə áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóólád. Bəŋŋ bwə mú kə nə dwo. Mósólúgá mósól mə á bə námə mákoogú, mə ngə bə bwo. ³⁷ Bwə ngə kə, seegya nə məma nkwə mú tééd kunǵála, ikwə í májúwó í mú ngə shwiy byóólád, byóól mú tééd lwándulə nə məjúwó. ³⁸ Í á bə, Yésus mbwúg bān byóólád, a ngə já, lúu mbwúg fílo dî. Ompwíin bə bwə mú juuməshi nyə. Bwə nə né ná: «Yíguli sə wál zə yə! Ye sá jəŋgú í acíyé wo tə sá?» ³⁹ Yésus mú wəol, nyə nkáánd nə nkwə. Nyə nə m̄ŋ ná: «Salwóg, jigú nə shee!» Nji nyə á shín lás ntúni yí, nkwə mú shwal shín, m̄ŋ bə nə shee. ⁴⁰ Ntə Yésus mú ka ci nə ompwíin bə ná: «Wáyé mbií ífwaas ní? Ye bí cúgə nə búgə nə Zembî?» ⁴¹ Inkunúúnd í mú jág bii bwo, kə jé bwə mú ngə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nye! Tə nkwə, tə m̄ŋ í bələ sá nyə məgwág í?»

5

Yésus mə yîl məjamb
(*Mat 8.28-34; Luk 8.26-39*)

¹ Ntó bwá mú kə wóós cínú fənjwiny shí á Ogerazeniýë. ² Yésus mú shulə byóólúđ. A ká námə shîn təl məkuú shí, ɲgwólúgá múúđ mú wú máshwoɲ dí, bów-bôw *shíshim ɲgə lwáfələ nyə, zə bwəma nə Yésus. ³ Muud wəɲgú nyə á də ji baɲ máshwoɲ. Təɔ muud ɲgwúđ nyə a shígé ná bə nə ɲkul mə wálúlə nyə, tɛem bə nə mimbwagə mí ɲkwánz. ⁴ Ija ɲkí bulya bwá á də tɛem wólə nyə məbwə nə mikwoolú mí ɲkwánz, bwá wá nyə mimbwagə məkuúđ, ɲji nyə á də tí isá ɲni byəsh. Təɔ muud ɲgwúđ nyə a shígé bə nə ɲkul mə káágúlə nyə. ⁵ Bulú nə mwásə nyə á də bul bə ɲji baɲ máshwoɲ nə mímbáɲúđ, kə də kím, a ɲgə bəwəli nyúúł nyé nə məkwóógú.

⁶ Ntó nda nyə á dúg Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlá, kə kúd Yésus məbwəɲ shí, jəgula nə nyə, ⁷ a ɲgə kím ná: «Yésus, *Mwān mə Zembí á gwów-gwôw, shwə bāɲ nə iney? Mə jəgula nə wo jínə mə Zembí dí ná, wo kú təl mə cwúndəđ.» ⁸ Nyə á jəgula nə Yésus ntáni nəcé Yésus nyə á ɲgə ci nə nyə ná: «bów-bôw shíshim, wúg nyə nyúúłúđ.» ⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwô wə zə?» Nyə ná: «Jínə dām wə “Kínda”, nəcé sə bí ɲkí bulya.» ¹⁰ Bwá mú téeɲ Yésus məbwə nə a kú yil bwo ləɔm dí kənd kúl shús.

¹¹ Na, məma səɔnz ɔɲkuú, í á ɲgə də mbámáɲúđ. ¹² Məjamb mə mú téeɲ Yésus məbwə nə a nyíngálág mwo ɔɲkuú bəɲgúđ. ¹³ A mú magulə ná í síyág ntó. Bów-bôw míshíshim myəɲgá, mí mú zə wú múúđ wəɲgú nyúúłúđ, kə nyí ɔɲkuúđ. Səɔnz ɔɲkuú ní, je bə ótósšhin óbá, jəsh mú shwal bumb nə mikálá, wú mbámáɲúđ, kə juwa máɲúđ. Bwá mú ɲgul məjúwó nə ndéé fudə.

¹⁴ Buud bwá á ɲgə baagulə ɔɲkuú wá, bwá mú wɛɛnzɲ kə ɲgə jaaw buud ɲgwála nə míləɔm míləɔm. Buud bwá mú zə, zə dúg sá í ámə síy yí. ¹⁵ Bwá mú zə wóós kúl Yésus nyə á bə yí. Bwá dúg múúđ məjamb mə á də lwáfələ yé, a ɲjúl cínəɲg shí nə jəjə míkáándə, a ɲjúl námə nə shɛɛ. Bwá mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwá á dúg sólúgú í á síy wá bwá mú jaaw bwo sá í ámə bə nə muud wəɲgú nə ɔɲkuú yí. ¹⁷ Ntó bwá mú téeɲ Yésus məbwə nə a wúg bwáđi ləɔmúđ.

¹⁸ Ja Yésus mə kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téeɲ nyə məbwə nə a ɲwág nyə nyáđi gwoɲgúđ. ¹⁹ ɲji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wóđi kwáádə kə jaaw búúđ bwó sá jəsh Cwámába mə sá wo yí, nda á mə gwág wo ɲkúɲkwóɲúlə ná.» ²⁰ Muud éne músə kyey, kə ɲgə jaaw buud wə Dekapwól sá jəsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bəɲg bəsh bwá á gwág wá bwá mú bul káam.

Yésus mə gwúmashí
shilə mə Zharus
(*Mat 9.18-26; Luk 8.40-56*)

²¹ Ja Yésus mə səw kə fənjwiny byóól dí yí, buud bwá mú zə lyɛ nyə áncuncuma, a ɲjúl ná bwúɲúđ. ²² ɲgwól ɲjwú á *mpáánzə minjígúlá, nə jínə nə Zharus mú wóós. ɲji nyə á dúg Yésus yí, nyə á zə kúd məbwəɲ shí, ²³ téeɲ nyə məbwə. Nyə ná: «Súsás jām í ɲgə júgula. Mə jəgula nə wo ná wo zəg kə keel nyə məbwə, a bág mpwogé, a cágəg.» ²⁴ Bá Yésus bwá mú kə, buud bwá ɲgə bɛ bwo áncuncuma, bwá ɲgə shúsə Yésus ikóómb byəsh.

²⁵ ɲgwól múdá nyə á bə cínəɲg, məcií mə á də wú nyə nyúúłúđ té mímbú wúm nə mímbá. ²⁶ Nyə á bul dúg cúɲ ncúlýá ɔjwówwəda dí sɔlə ná a yál, a shîn keɛnzɲ *mwaané yé yəsh. ɲji, a kú yál, bwas ɲgə yida yáág yáágúg. ²⁷ Nda nyə á

gwág lân má Yésus ná, nyə á kə Yésus mpúsə kwoŋ na áncuncuma buud dí, kə kúnya nə nyə káándá, ²⁸ a ngə táduga ná: «Ŋkí má kúnyá nə nji káándá má Yésus, mə yâl.» ²⁹ Nji nyə á kúnya nə nyə káándá yí, məcií tōw ntâg nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yâl. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífá má wú nyə nyúúléd. A mú yág mpúsə búúd dí, jí ná: «Zá má kúnya mə nə káándá éne?» ³¹ *Ompwíin bé bwá mú bęsa nə nyə ná: «Wo ngə dág buud ó ngə shúsə wo íkósomb byêsh, wo nyingə jí ná: «Zá má kúnya nə mə káándá éne?»»

³² Nji Yésus mú ngə kənd mísh mákoogú məkoogú ná a dág múúd nyə ámə sá sósólúgú wəŋgú yé. ³³ Mudá éne nyə á ngə lílya nə ifwaas, nəcé nyə á mpu sâ í ámə s̄y nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, jaaw nyə búbálé yêsh. ³⁴ Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wâm, wo má *dág cug nəcé búgə gwô. Kaág ná sheε. Bwas í shínúg wo!»

³⁵ Yésus ngə ná lás ntúni, buud bwá mú wós wúlə wə njwû á mpáánzə minjígú alá zə ci nə nyə ná: «Shilə wô má yə. Wó ka kwo ngə ntágulə Yígulí nə jí?» ³⁶ Nji, Yésus kú bísh sâ bwá á ngə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú beeg fúndə, bág nji nə búgə.» ³⁷ A mú ci ná tōw muud kú bę nyə, a kə nə nji Pyêr nə Zhâk bá mínyəŋ yé Yuánes. ³⁸ Ja bwá má jé njwû á mpáánzə minjígú alá dí njów yí, Yésus mú dág buud bwá ngə sá saagawo mímbii mímbii, bwá ngə jii, bwá ngə k̄im. ³⁹ A mú nyí njów, nyə nə bwo ná: «Bí ngə jii nə ngə sá bímbí lú saagawo ni nəcé jí? Mwân nyə afwóyé yə, a ngə yida já.» ⁴⁰ Bwá mú yida ngə cágulə nyə. Ná ndeé a mú wééshuli bēsh tóón, lúgə nji sósóŋgú nə nyəŋgú mə mwân, nə buud ó gwoŋgə jé. Bwá mú nyí fúm, kál

mwân nyə á bə yí. ⁴¹ A mú bii mwân wəŋgú mbwə. Nyə nə né ná: «Talita, kúm!» Ntó má kə ná «Mwámuda! Mó ci nə wo ná: wəólúg!» ⁴² Cé nə cé, shilə wəŋgú mú wəól, tééd kyeyúle, nəcé nyə á bə nə mímbú wúm nə mímbá. Ja bwá má dág ntúni yí, bwá mú ngə káám mbii á ná fag jímb lúúd. ⁴³ Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwá kú bwiŋgú múúd sâ í má s̄y yí. A mú ci ná bwá yág nyə sâ má dā.

6

*Buud ó Nazarét bwá ban Yésus
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)*

¹ Yésus mú ka wú na, bəŋŋə *ompwíin bé bwá mú kə nyádí kwáádá. ² Ja jwəw lú Sábaad í á wós yí, nyə á kə *mpáánzə mínjígú alá, kə ngə yə buud minjígú alá. Ncúlyá buud bwá á ngə gwágulə nyə wá bwá mú ngə bul káam, bwá ngə jí ná: «Bíga ísá í á wú nyə ngow? Dúga váál fúg wə jí? A ngə mpu sá dúga váál *máshimbá wa ntədəlé? ³ Kábíndá á mwân má Maríya dí éga? Mínyəŋú má Zhâk, bəŋŋə Yózes, nə Yúdə nə Shímun dí éga? Ngaá okósól bé búsə wa sádí!» A mú bə bwo kwal-bəŋgú. ⁴ Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndə má də námə bwəma nə mpyóŋ nji nyádí kwáádá, nə nyádí məwóŋgód, nə nyádí njów búúdəd.» ⁵ Nyə a shígé bə nə ŋkul sá tōw *shimbá cínəŋg nyádí kwáádá, nji baalé mímbəl nyə a keel məbwə, cug myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwá á bə kú *búgula nyə ná. Ná ndeé a mú c̄y, ngə kə mákwáádá mēsh mā faan dəŋgúd kə ngə yə buud minjígú alá.

Yésus má lwâm ompwíin wúm nə óbá

(Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

⁷ Ja ísá íni í má c̄y yí, Yésus mú jów *ómpwíin wúm nə óbá bé, a mú zə ngə lwâm bwo óbá óbá. A shín yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúd bów-bów míshíshim. ⁸ A báásulə bwo ná: «Ja bí

má ká yí, bí kú ñwa íbaduga í njònd, ka ñji wagatí. Bí kú ñwa buléd, tɔ baamatálá. Bí kú kə nə *mwaanê. ⁹ Bí bwaád osílúfaas! Nji bí kú bwaád íshimí íbá.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Ja bí má jé wúl ñgwála dí yí, bí ó ji njów bí ámə nyíi yíid, kə jé jwôw bí má bá lə yí. ¹¹ Búúd bwé ká bá bə kú lág bí gúl kúlád, bwé kú cɛel gwág sâ bí má jááw bwo yí, bí ɔ bá wú cínəŋgá, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgá wəŋgá í lwágulə bwo ná bwé má byaagulə.» ¹² Nə ndeé ompwiín bé bwé mú zə kə, kə ñgə cúndə ná buud bwé céndúg mítádúgá. ¹³ Bwé mú námá yíl buud zhwog májamb má á ñgə ntágulə bwo má. Bwé gwáágulə zhwog mímbəl məwúda, ñgə lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud

(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

¹⁴ Njwú-buud Herod mú gwág jíná má Yésus ñgə jag bul jwɔ, bóólúgá búúd bwé á ñgə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwúm, sâ jəŋg wə á músu nə mpífə á ñgə sá *məshimbá ntáni ni.» ¹⁵ Bóólúgá ná: «Jísə Eli.» Bóólúgá ná: «Jísə Zembí ñgwól *múúd micúndá yé, nda bəŋg ó ayág.»

¹⁶ Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígə cúnə wə éne! A má gwúm shwóŋud!» ¹⁷ Nəcé Herod nyəməfwo nyə á ñwa Herodyád, mudá má mínyəŋə yé Fílíp, bā. Lású wəŋg wə í á sá ná Herod lwámúg buud kə bii Yuánes, wóolə nyə məŋkəda, kə wá nyə mímbwugud. ¹⁸ Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajáláyé nə ñwa mudá má mínyəŋə wóo ná wo bā!» ¹⁹ Herodyád nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də sɔ məzhíí ná a gwú nyə. Nji, yuug jé í á shígé bānda ²⁰ nəcé Herod nyə á də mpu

nə Yuánes ji tátəlí muud mísh má Zembí dí, a njúl muud Zembí, nyə á ka də gwɔɔ nyə. Sâ jəŋg wə nyə á də kɛɛm nyə yí. Ná ndeé, tɛɛm bə ná iciyá í Yuánes í á də shul nyə lámúd, nyə á yida námá də gwágulə nyə nə məshusug.

²¹ Nə ndeé, Herodyád nyə á zə dúg zhíí má gwú Yuánes jwôw Herod nyə a təl zəŋ byélé dé yí. Herod nyə a jəw milúlúú myá ləom nə myá izimbi, a jəw námá otówe ó shwóg wá Galilé. ²² Í á ka bə, Herod bəŋŋə buud bəŋgá bwé njúl shí, shilə má Herodyád mú nyíi cínəŋg, téeđ sáágulə cwánúd. Kuú zəŋ yé mú zə bul nywa Herod bəŋŋə buud óni míshúd. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawúg mə sâ jəsh wó céeł yí, mə é fáágulə wo gwo.» ²³ A mú kaag nyə fwámə kaag ná: «Tɛɛm bə nə wó jii məma mpál á faan dām, mə é fáágulə wo gwo.» ²⁴ Shilə ni kú fwo bəsa, a mú wóos tóon, kə jí nyóŋgú ná: «Mə gwáámbug jí?» Nyəŋgú mú bəsa nə nyə ná: «Gwáámbug lúu má Yuánes Nduu-buud!» ²⁵ A mú lɛɛl ntəg jéeł nyiŋgə kə jé wə Herod, kə ci nə nyə ná: «Mə jii ná wo yág mə lúu má Yuánes Nduu-buud yáásəd wa kíkídíga.» ²⁶ Nğwóómbúlú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyə á bwey kɛɛn ŋkaaná mísh má ójój dí ná, nyə a shígé nywá nyiŋgə ban ná nyə ayóyé nyə sâ nyə ámə gwáámbug yí. ²⁷ Námá cé nə cé, a mú kənd ñgwólúgá zimbi ná: «Zaá mə nə lúu má Yuánes Nduu-buud!» Muud wəŋgá mú kə cígə Yuánes cúnə. ²⁸ A mú zə nə lúu yáásəd, zə yə shilə ni. Shilə ni mú kə nə wo, kə cwámbulə nyóŋgú. ²⁹ Nə ndeé *ompwiín ó Yuánes bwé mú gwág sólúgá wəŋgá. Bwé mú kə ŋkəny kug nyúul má Yuánes kə wá shwóŋud.

* **6:11** Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kúkúl shí bwé ámə təl mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bí cínəŋg wá ná bwé múse sâ nyeé. **6:13** Zhk 5.14 **6:14** 8.28 **6:15** Luk 7.16 **6:17** Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **6:23** Est 5.3, 6; 7.2

*Yésus mə yá búúid idâw**(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)*

³⁰ Ja *búúid ó lwámá ó Yésus bwá á nyingə yí, bwá á zə bwiiŋg Yésus sâ jêsh bwá á kə ŋgə sá yí, nə sâ bwá á ŋgə jíguli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kág kúl búúid bwá cúgə yí ŋwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcé buud bwá á bə cínəŋg ŋkí bulya, bóól ó ŋgə kə, bóól ó ŋgə nyingə, mbií á nə bəñəŋ ompwiín bé bwá á shígə bə nə fwála nə bwá dág. ³² Bwá á ka kəwa byóólád, kyey nə bwá ká ji bwáméfwó bugád kúl búúid bwá cúgə yí. ³³ Nji buud ŋkí bulya bwá á dág bwá ŋgə kə byóólád, bwá mú yag bwo. Buud bwá á ka ŋgə wu míŋgwála myêsh dí, ŋgə kə nə mikálá, kə sámb Yésus bəñəŋ ompwiín bé shwóg kə tééd jê.

³⁴ Ja bwá mə shulə byóól dí yí, a mú dág mánkúmbə mə búúid mání, a mú gwág bwo cey lámúd nəcé bwá á bə nda sənz incwəmbe í cúgə nə mbaagələ yí. Ntó a mú ŋgə jíguli bwo isá ŋkí bulya. ³⁵ Nda kugú í á ka jé nə, ompwiín bwá mú kə ci nə nyə ná: «Sə búsə wa bugád, kugú námá óga. ³⁶ Bídúg búúid óga, bwá kág íbaafə nə məkwaád məsə wa kúnə-kúnə má, kə kusə sâ mə dâ.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sâ mə dâ.» Bwá mú ji nyə ná: «Sə é sá ntudélé nə sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jii ódanaríť mitəd mímbá!» ³⁸ A mú ji bwo ná: «Bi búsə nə íbuléd ínéy? Kəgá dág!» Bwá mú kə lə. Bwá mú zə jaaw nyə ná: «Sə búsə nə íbuléd ítəon, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo nə bwá jíləg buud shí ikínda ikínda ákanda dí. ⁴⁰ Bwá mú zə ji shí ikínda ikínda, bíl íkínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mətəon. ⁴¹ Ja búúid bwá mə shín ji shí yí, Yésus mú ka ŋwa íbuléd

ítəon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwəw, yə Zembí akíba. A mú fêy íbuléd, yə ompwiín bə. Bwá mú kaaw búúid. A mú námə kaaw oshú mbií ŋgwúd. ⁴² Buud bəsh bwá mú də, jílə, idâw lág. ⁴³ Ompwiín bwá mú səeŋg íkúl í buléd nə íkúl í óshú í á lág yí, byêsh í á lwánd məbwumú wúm nə məbá. ⁴⁴ Buud bwá á də íbuléd byəŋg wá, bwá á bə budúm otəoshin otəon.

Yésus mə kyey məjúwó dí gwəw
(Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)

⁴⁵ Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwiín bé nə bwá kəwag byóólád, bwá línág kə nyə shwóg Betusayída, mán fanwíny té nyə é ŋgə fwo bíd zhwoğ buud bwá á bə óni yí. ⁴⁶ Yésus mú shín bíd búúid, a músə bád mbáŋúd nə a kə jəgula nə Zembí. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey nə byóól mú tām mán, nyə mə lág cínú nyəmé. ⁴⁸ Nyə á ka dág nə júgə í ŋgə bə ompwiín cún nə cún, nəcé ŋkwə nyə á ŋgə yida wú kóómb bwá á ŋgə kə yí. Ngeé míŋgwúm mí kúwo mí ashúshwóóg dí, a músə zə bə bwo, a ŋgə kyey nə məkuú məjúwó dí gwəw. Nyə á ka sá nda a cə bwo. ⁴⁹ Ja bāŋ bwá mə dág a ŋgə kyey nə məkuú məjúwó dí gwəw yí, bwá mə téduga nə jísə *jím, bwá mú bwú óŋkwiimbyé. ⁵⁰ Nəcə bəsh bwá a dág nyə, íŋkukúund í mú bii bəsh. Yésus mú ləel ci nə bwo ná: «Səlagá milám shí. Mə wə éne, kúgá fúnda!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólád, kwey bwo, ŋkwə mú ntāg shín. Bwá mú káam mbií á nə fəg də jím lúú. ⁵² Bwá á bul káam nəcé bwá á shígə fwo mpu gwág mbií múúid mə Yésus. Sâ jəŋgə ó í á sá nə bwá kú wámbulə sá nyə á cəel jíguli bwo ja nyə á sá nə íbuléd í búlyag yí. Bwá á bə ná ŋkí jílə milúu.

6:30 Luk 6.13; 10.17 **6:32** 8.1-10 **6:34** Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † **6:37** danarí: Danarí ŋgwúd í á də kwaga nə myána myá ŋkúmba jwəw. **6:43** 20j 4.43-44 **6:46** Luk 5.16 **6:48** Zhb 9.8; Luk 24.28 **6:49** Luk 24.37 **6:51** 4.39 **6:52** 8.16-18; Mat 16.7-9

*Yésus má lwag mímbâl Genezarêt
(Mat 14.34-36)*

⁵³ Bwá má shîn lína mân, bwá mú jé ləəm á Genezarêt, bwá mú səl byóəl. ⁵⁴ Námá shuláslə bwá á shulə byóəlád yí, buud bwá mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwá mú kə nə mikúlá kə ngə bánḡala shí nyəəng nyêsh dî. Bwá mú ngə nkênym mimbâl ítanjúd, ngə kə nə myo kúl jêsh bwá á ngə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ngə kyey mákwáádá nə míngwála, təə íbaafá. Buud bwá mú ngə kə bwíḡg mimbâl myánj mímbaadád, íkúl nyə é ngə cḡ yí. Bwá mú ngə téég nyə məbwə ná a bídúḡ ná bwá jisówúḡ ngə kúnnya njí nə *mbwaag káándá yé. Bəəng bwá á ngə kúnnya nə nyə wá bwá mú ngə yâl.

7

*Ofarizyêḡ nə ijâm nə ijag
(Mat 15.1-9)*

¹ *Ofarizyêḡ nə bóólúḡá *Oyíḡguli ó máccəə bwá á wú Yurúsəlem, kə wá Yésus. ² Bwá mú zə dúḡ ná bóólúḡá *ómpwíín bé bwá á də də idâw məbwə nə məbwam. Ntó jí ná bwá á shíḡé də gusa mwo mbii mácum má *Oyúden má ngə jíḡgúlí yí. ³ Í njúl ná Ofarizyêḡ námə nda Oyúden bēsh bwá á shíḡé də də, bwá kú fwo mpu gusa məbwə, nəcé bwá á də yáág nə məcum ímpáámbá í á lúḡə má. ⁴ Ja bwá nyíngə míkus dí yí, bwá cúḡé nə nkul də kú fwo gusa. Bwá á də námə baagulə bílúḡá íjâm nə ijag nda dúlə gusa íbálá nə mikáágə nə iwəngó.

⁵ Ja Ofarizyêḡ nə Oyíḡguli ó máccəə bwá á dúḡ ntáni yí, bwá mú cì nə Yésus ná: «Ompwíín bwó bāḡ bwá anḡê nə baagulə məcum má ímpáámbá, bwá ngə də kú gusa mábwə. Jí í sá ntó?» ⁶ Yésus mú bəsa bwo ná: «Ízayí nyə á bə nə nkaam ja nyə á cúndə shú dán, bí buud ə mákəḡ mbii wúsá cilyá yí, ná:

Kúl búúd ga í ngə gúmal mə njí mímpu dí,
milám myánj mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wáj ngələ ságusə bwá ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwá ngə yida jíḡguli buud minjíḡgúlá myá məmpəndí má búúd.»

⁸ Yésus mú kwádulə ná: «Bí má myaas máccəə má Zembí, yida nywílya nə mácum mún.» ⁹ A kwo námə cì ná: «Bí mə mpú də ntə mpəndí má Zembí ná bí mə yida baagulə məcum mún. ¹⁰ Moyíz nyə á cì ná: “Gúmálúḡ sóḡngú wə nə nyəəngú wə.” A nyíngə námə cì ná: “Múúd mə ká lweem sóḡngú yé nkí nyəəngú yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəəngú.”

¹¹ «Njí bí bāḡ bí ngə cì ná: “Múúd mə ká jaaw sóḡngú nkí nyəəngú ná: ‘Sá mə ámə nywá kwíínd wo nə ndí yí í músə korban (ntó mə ké ná nkəw nyəəng í músə məyəna shú má Zembí),’” ¹² bí kú cíndal múúd wəəng nə a sáág sá shú mə sóḡngú nkí nyəəngú. ¹³ Nḡaá ntó jí ná bí ngə sá ná Milésú mí Zembí mí bəḡ nkánḡúḡ, məcum mún yidá mpu yáág? Bí ngə námə nyíngə sá bíl zhwog isá í abúbəw!»

*Isá í də wá múúd məlwaagəwo yí
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, ləsha nə buud bwá á bə cínəngú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bēsh bényúḡá məlwə, mpu gwágulə. ¹⁵ Sá í dá wú tóón, nyíi múúd nyúúlád yí, gwá dí í dá wá múúd məlwaagəwo mísh má Zembí dí; njí byəəng í wú nyədí lámád yí, byó wá í dá wá nyə məlwaagəwo. ¹⁶ Muud jí nə məlwə má gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúḡə áncuncuma buud. Bəndəḡ *ompwíín bé bwá mú nyíngə kə njów. Cínəng bwá mú zə jí nyə ná a fēélúḡ bwo kaaná wəəngú. ¹⁸ A mú ka cì nə bwo ná: «Ye bí búəsə

námá kú mpu gwág isá? Ye bi agwáge ná sâ jêsh í wú tóon nyí múúd nyúúléd yí, í cúge ná ñkul wá nyə mälwaagawo mísh má Zembí dí.

¹⁹ Nəcə í ányííyē nyə lámúd. Í yida kə nyə mwə dí ná ndeé í mú wóós kə bííd.» (Ntó má cēel ci ná idāw í cúge ná mälwaagawo mísh má Zembí dí.)

²⁰ Nyə mú nyingə ci ná: «Sâ í wóós wú múúd dí yí, gwə wə í wá nyə mälwaagawo mísh má Zembí dí.

²¹ Nəcə lám má múúd dí wə bów-bów mítédégá mí dā zhu yé, ná janja, ná júwo, ná mægwú mə búúd, ²² ná minəəmb, ná yéesh mábii, ná mbíya lám, ná məkán, ná asíy-síy, ná zhín, ná *bwaasúlə mpu, ná dúlə ñkēny nyúúl, ná cug ímpwúfú. ²³ Isá íni byēsh í wú lám má múúd dí cwú, byó wə í dú wá múúd mälwaagawo mísh má Zembí dí.»

*Mudá ikúl má búgala Yésus
(Mat 15.21-28)*

²⁴ Yésus músə wú na kúl nííd. A músə kə kóómb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyí wúlégá njówúd, nyə ngə sɔ́ ná muud kú mpu ná nyə ji cínəng. Nji buud bwə mú bále námá mpu.

²⁵ Kú námá bwey, ñgwólégá múdá mú gwág ná Yésus má jé cínəng. Mudá wəəngá, bów-bów shíshim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kəl nyúul Yésus dí shí məkúú. ²⁶ Mudá wəəngá nyə á bə shilə Ogərək, nyə a byél ləəm á Fenisi, shí á Sirí.

Nyə á ka zə jəgala ná Yésus ná a yílég shilə yé jamb. ²⁷ Yésus mú ci ná nyə ná: «Fwog bíd ná bwān ó njów bwə dág ná ndeé, jílə. Nəcə ñwálə idāw í bwān ó njów, wusə yə ómpyá, í anywáyé.»

²⁸ Nji mudá éne mú zə bəsa ná nyə ná: «Ká, Cwámba, ompyá bwə dā námá cwála mámpulú má dú kud táwali bwán dí shí má.»

²⁹ Ntó Yésus mú zə ci ná né ná: «Nda wo má mpu bə ná zény ná, nyingág kə wódí njów; məjamb má á ñgə lwáfulə shilə wə má, má má

wú nyə nyúúléd.» ³⁰ Mudá wəəngá mú nyingə, kə nyádí njów, kə kwey Mwān mbwúg shí, məjamb má má wú nyə.

Yésus má lwag akúmálwə

³¹ Mpásə na, Yésus mú wú ñgwála á Tir, ciingya Sidon. Nyə a líina mpál shí á mingwála wúm kə ñge māñ má Galilē. ³² Cínəng bwə mú zə nyə ná ñgwól akúmálwə a njúl námá fífi. Bwə mú jəgala ná Yésus ná a bádug nyə məbwə. ³³ Ntó Yésus mú zə ñwa múúd éne kə ná nyə kóómb búúd bwə á shígé bə yí. A mú jil nyə inyiné málwád, a yíl. A sey mántənd nyádí inyinád ná ndeé a cilə múúd éne júmúd. ³⁴ Ná ndeé nyə mú yág gwów, nyə səl fām, nyə mú ci ná muud éne ná: «Efata!» (Ntó má kə ná «bāñúg!»)

³⁵ Cé ná cé jəəngád, muud éne mälwə má mú bāñ, téémbí í mú wú júmúd. Nyə mú mpu ñgə lás. Yésus mú nyingə ná nyə, zə kwey búúd. ³⁶ Ntó Yésus mú báásulə bwo ná bwə kú bwəle jaaw tóo muud. Nyə á tēem báásulə bwo ntáni, í mú yida bə nda nyə á ñgə lwām bwo ná bwə ñgág ná cúnda. ³⁷ Buud bēsh bwə mú bul bə, bwə ñgə ci ná: «Isá byēsh nyə ñgə sá yí bísa ñkí bul nywa! Nyə bále sá ná wəakúmálwə bwə gwágúg, mífífi mí lásúg!»

8

*Yésus má nyingə yə búúd idāw
(Mat 15.32-39)*

¹ Mwōw məəngá dí, áncuncuma buud nyə á zə seəngya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bwə á shígélé bə ná sá má dā ná, Yésus mú jōw *ómpwíin bé, nyə ná bwo ná ² «Mə ñgə gwág buud óga ñkúñkwóñálə nəcə sánəñ sá má ji mwōw málóol, ja gaad bwə cúgé ná ná sá má dā. ³ Nkí má nyingə bwo ntáni zha ná bwə kág bwádí, bwə é kə tag ná məntəmbəli zhííd, nəcə bóólégá ñkí bulya bwə ñgə gwaa

zhu.» ⁴ Ompwíin bé bwá mú bęsa nę nyę ná: «Sá é wńil bwo ntudelé ná bwá jíl wa bugád?» ⁵ Yęsus mú jí bwo ná: «Bi básę nę ibuléd ínė?» Bwá ná: «Zaņgbá.» ⁶ Yęsus músę ka ci ná buud bwá jíg shí. Ná ndeé a músę ęwa ibuléd zaņgbá byoņgá, a yę Zembí akíba, a fęy byo ikál ikál, yę ómpwíin bé ná bwá kág ęgę kaaw, bwá mú kę kaaw búúd. ⁷ Bwá á bę nę búbaalé íshúshú. Nyę mú ęwa námá, yę Zembí akíba. Nyę nę ompwíin bé ná bwá kááwug námá byo. ⁸ Buud bwá mú dę ná ndeé, jílę. Zhwog ikál í mú lág tńę mękúdá zaņgbá. ⁹ Í njúl ná buud bwá á jee bę otósshin onę. Yęsus mú nying búúd ná bwá kág ęgę kę. ¹⁰ Nyę shwal kęwa byóólúd, bńńń ompwíin bé bwá mú kę shí á Dalmanuta.

Ofarizyęń bwá jí dęg sń mńmbúgú
(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)

¹¹ Ja bwá má kę ję wu yí, *Ofarizyęń bwá mú zę shúse Yęsus nę minjígá mí mębwábúlán, bwá zę jí nyę ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ęgę zhu gwów. ¹² Yęsus mú sęl fęm nę mętag má nyúul. Nyę nę bwo ná: «Nęcé jí bí kala buud ga bí ęgę cęél dęg shimbá yí? Bábálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábulé bwele dęg tő sń!» ¹³ A mú béęgya nę bwo, kwo kę kęwa byóólúd ná a líńa, kę cńndú fanwíny.

Ompwíin básę nę jág
(Mat 16.5-12; Luk 12.1)

¹⁴ *Ompwíin bwá á ka wusa ęwaálę ibuléd ja bńńń bwá á kęwa byóól dí yí, bwá á bę nę njį ęgwúd. ¹⁵ Yęsus mú báásulę bwo ná: «Jígá ncę nę *Ofarizyęń *lęvur wńę, tő yę má Herod». ¹⁶ Bwá mú ęgę nyńmbula bwámę nę bwómę ná: «A lás ntńni nęcé sę cugę nę ibuléd.» ¹⁷ Yęsus mú mpu sń bwá á ęgę ci yí.

A mú jí bwo ná: «Nęcé jí tędúgá wúsę bí njį ná bí shígę ęwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntńni yí? Kú wńmbula ísń! Bí anyńgýé ná bę nę fęg íi? ¹⁸ Bí básę nę mish, njį bí kú dęg íi? Bí básę nę męlwń, njį bí kú gwág íi? ¹⁹ Bí anyńgýé ná tęduga ja má á fęy ibuléd ítőń buud otósshin otőń dę yí? Bí á lwńndulę mębwumú mńńęy nę ikál bí á lęg nę ndí yí?» Bwá ná: «Wńm nę mębń.» ²⁰ Nyę ná: «Ja má á fęy ibuléd zaņgbá buud otósshin onę dę yí, bí á lwńndulę mękúdá mńńęy nę ikál bí á lęg nę ndí yí?» Bwá ná: «Zaņgbá.» ²¹ Yęsus mú ci nę bwo ná: «Kń jí bí má cá gwág yí?»

Yęsus má lwag áncńm-ńńńm

²² Ntő bwá mú kę ję Betusayída. Buud bwá mú zę nyę nę áncńm-ńńńm, zę tęęg Yęsus mębwń ná á kúnyág nę né. ²³ Yęsus mú zę bíi áncńm-ńńńm wőoņgń mbwád, wń nę né kwńáád. Kúl bá bwá á kę yí, nyę á ęwa mantęnd, bwiid múúd ęne mńshúd, a będ nyę mębwń. A mú jí nyę ná: «Ye wo ęgę ęwń dęg?» ²⁴ Áncńm-ńńńm mú bęny mish, nyę ná: «Mę ęgę dęg buud. Básę nda ilń, njį í ęgę jaand.» ²⁵ Yęsus mú nyingę kwo keel múúd ęne mębwń mńshúd. Nyę mú yńl. Nyę mpu dęg ísń byęsh ná ęgęń. ²⁶ Yęsus mú ci nę nyę ná: «Nyingág, wo kág bídí; wo kú nyingę kę kwńáádń níid.»

Yęsus jisę Mesí

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Yęsus bńńń *ompwíin bé bwá músę cę na, kę ęgeé mńkwńáádń mń Sezarę mę Fílíp. A mú ęgę jí ómpwíin bé nńę zhńd ná: «Buud bwá ęgę ci ná mę jisę zę?» ²⁸ Bwá mú bęsa nę nyę ná: «Bóólúgá búúd bwá ęgę ci ná wo jisę Yuńnes Nduud-buud, bóól ná wo jisę Eli, bóólúgá bwá ęgę námá ci ná wo jisę ęgwńl *múúd micńndń.» ²⁹ A mú nyingę jí bwo ná: «Kń bí bńę

8:11 Mat 12.38-40; Luk 11.16, 29-30 **8:11** Yuá 6.30; 1Kr 1.22 **8:15** Luk 12.1 **8:16** 6.52

8:18 Zhe 5.21 **8:20** 8.8-9 **8:23** 7.33; Yuá 9.6 **8:28** 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16 **8:29**

Mat 16.16 * **8:29** Krńst: Krńst mę kń nę «kwńidye buud Zembí nyę á kaag yę.» **8:30** 9.9

ngə ci ná mə jisə zə?» Pyêr mūsə bɛsa nə nyə ná: «Wo jisə *Křist. »³⁰ Nə ndeé, a mú báásulə bwo ná ci bwə kú bwəle jaaw múúd sá á jisə yí.

Yésus mə bá ya, a nyiŋgə gwŭm
(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ A mú ka tééd jŋgŭlŭlə bwo ná: «Í jŋi shú mə *Mwān mə Múúd ná ocúmbá buud wā ləəm nə milŭlŭlú nyá ofada nə *Oyŋguli ó máccɛɛ bwə kég jág jugashi nyə, bwə kudəwa nyə, bwə gwú ntág nyə. Nji a bá gwŭm shwoŋ dí mpúsə mwów málóol.»³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwó. Pyêr mūsə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə.³³ Yésus mūsə yid, dúg *ómpwŭn bé, a mú ŋkáánd nə Pyêr ná: «Wúg mə na, *Sátan! Mitédúgá myô mí cúgə mítédúgá mí Zembí, mŭsə nji mítédúgá nyá buud.»

³⁴ A mú ka jŋw ncúlyá buud bwə á bə cŭnəŋg wá bə́nəŋ ompwŭn bé, nyə nə bwo ná: «ŋkí muud mə cɛel bɛ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényúg kwolós jé, a bɛ mə.³⁵ Nəcé, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jŋmbal gwo. Nyəŋg mə jŋmbál cug jé nəcé mə nə shú Jəjə Kéél yé, a faam.³⁶ Ŋkí muud mə bii mábii mēsh mā shí ga ná ndeé *shishim yé jŋmb, wáyé mfií nyó é bə nə ndí cŭnəŋg yí? ³⁷ Muud jŋi nə ŋkul wá jŋi shú ná a nyiŋgəg bii shishim yé? ³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwŏn, gwág íciyá byām shwŏn kala búúd á mítédúgá olŭlŋgŭ í ŋgə sá məbəw ga dí yé, Mwān mə Múúd mə bá námə gwág nyə shwŏn ja á bá zə a ŋgə ŋkənəwa məŋkənəwa mə Sóŋgú yé, bə́nəŋ mifééshá mí wə́ŋgəles yí.»

9

¹ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Búbələ mə jaaw bí ná, bóól búúd búś wə óga, bwə abulé bwəle ya,

bwə kú fwo dúg Faan mə Zembí mə wóś nə ŋkul.»

Yésus mə lwóyá mŭlwanə myé
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Mpúsə mwów mósaman, Yésus mú ŋwa Pyêr nə Zhāk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbə́ŋád, nji bə́nəŋ kú nə ŋgwól múúd. Nyúúl nyé mú shwə́pla bwo míshád,³ mikáándə myé mí mú ŋgə jág bul faan nə mbii máfumə má ná, tə muud cúgə nə ŋkul gusa mikáándə ná ndeé mí fumə ntó.⁴ Cŭnəŋgú, Moyíz bá Eli bwə mú wóś, zə ŋgə ləsha nə Yésus.⁵ Pyêr mūsə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ŋgələ jŋi wa. Sá shúməgá məbanda məlól, ŋgwúd shú dwŏ, dúl shú mə Moyíz, dúlúgá shú mə Eli.»⁶ Pyêr nyə a shigé mpu sá á cig yí, nəcé bə́nəŋ bóólúgá *ómpwŭn bwə á bul gwág ífwaas nda bwə nyé.⁷ Seegya nji gúndə í mə zə búdal bēsh. Bwə mú gwág kál í ŋgə wú gúndə jəŋg dí ná: «Mwān waamə abábə wə éga. Ságá nyə məgwág.»⁸ Ompwŭn bwə mú ntág ŋgə yágəwa, bwə kú ná dúg tə muud shús, nji bə́nəŋ Yésus wə bwə á bə.

⁹ Ja bə́nəŋ bwə mə ka ŋgə shulə wú mbə́ŋ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sá bí ámə dúg yí, kə wóś ja *Mwān mə Múúd mə bá gwŭm shwoŋ dí yí.»

¹⁰ Bwə mú baagulə ci ni, nji bwə mú ŋgə nyímbulə bwámé nə bwámé ná: «Gwúmúlə məshwoŋ dí á ŋgə ci ga, í kə ná jŋi?»¹¹ Nə ndeé bwə mūsə jí nyə ná: «Nəcé jí *Oyŋguli ó máccɛɛ bwə

ɔ ci ná í jŋi ná Eli fwóg tééd zə yí?»¹² A mú bɛsa ná: «Jŋi bále bə ntó ná Eli mə jalə nə fwo zə, zə təl isá byēsh ícə byə́ŋád. Ká nəcé jí jisə cilyá Kálaad Zembí dí ná bwə bá mpyény Mwān mə Múúd, bwə bul jugashi nyə yí?

¹³ Sá ŋgwúdá, məe mə jaaw bí ná Eli

nyə a shí bwey zə. Buud bwə á sá nyə mbií wēsh bwə á cēel yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

*Yésus má yíl ngwól mwân jamb
(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Ja bwə mə kə wósos *ómpwíin dí yí, bwə mú kwey máñkúmbə mə búúd mə mə lyɛ bwo, bánónh Oyíguli ó máççɛ bwə ngə sɛñusa məkál. ¹⁵ Nji máñkúmbə mə búúd mənɪ mə má dúg Yésus yí, bwə mú seegya, bwə mú ngə kə nə mikúlá, kə ngə bóda nyə. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíin bé ná: «Jáyé bínónh buud óga ngə sɛñusa məkál nə ndí yí?» ¹⁷ Na zhwoğ buud éne dí, ngwól múúd mú bɛsa nə nyə ná: «Yíguli mə ámə zə nə mwân waamə wódí, wúl shíshim í mə sá ná a bəg kú ná lás. ¹⁸ Í mú ntâg ka du bə, kúl jêsh í ámə wósos nə í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ngə fúgal məjə, a shwal nyánwo. Mə ámə jí ómpwíin bwə ná bwə yílúg nyə jamb dənggá, bwə shígé kwag.» ¹⁹ Yésus músə bí ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wósos ngow? Mə e bá jísow bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəng.» ²⁰ Bwə mú kə nə nyə. Nji shíshim ni* í mə dúg Yésus yí, í mú junğ mwân nə ñkulú, a mú juma shí, ngə bínggula, ifúlug í ngə wósos nyə mpud. ²¹ Yésus mú jí sósngú mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú bɛsa ná: «Í á tééd nyə, a njúl ná mwántombú. ²² Í du cēel gwú nyə. Í du kul nyə təo kuda dí təo májúwód ija ija. Nkí wo jí nə ñkul sá gúl sá shú dé, gwágúg sə ñkúñkwónúle, kwíindúg sə.» ²³ Yésus mú yagula nyə ná: «Ñkí wo jí nə ñkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yēsh mə *búgúlá Zembí yé jí nə ñkul sá sá jēsh.» ²⁴ Cé nə cé sósngú mwân mú lás gwów gwów ná: «Mə ngə *búgula! Nji, yág mə ñkul ná mə mpúg bə nə búgól!» ²⁵ Buud

bwə mú zə seengya áncuncuma kúl bwə á bə yí. Ntó Yésus mú ñkáánd nə shíshim ábábðw wəng ná: «Wo shíshim ngə juwo mwân məlwə nə mpu ga! Mə yámbáli wo ná, wúg nyə nyúúlúd! Ci wo kú ná bá nyinğə nyíi nyə nyúúlúd!» ²⁶ Í mú kám nə ñkulú, í junğ mwân nə ndéé wú nyə nyúúlúd. Mwân mú çɔ fudəd nə nyágúsá, zhwoğ buud bwə ngə ci ná: «A mə yə.» ²⁷ Nji Yésus mú bíi nyə mbwə, wēel nyə. Mwân mú tów tátəlí. ²⁸ Ná ndéé, Yésus mú kə nyíi njów. Ompwíin bé bwə mú kə jí nyə wu bánónh bwáméfwó ná: «Nəcə jí sə bāñ shígé kwag yílá shíshim ni yí?» ²⁹ A mú bɛsa bwo ná, bwə du yíl mbií ni nji nə məjəgula.

Yésus má jaaw ja ábéé ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Bwə mú zə lə na. Bwə lína Galilé. Yésus nyə a shígé cēel ná buud bwə mpúg kúl bwə á bə yí, ³¹ nəcé nyə á ngə jíguli *ómpwíin bé. Ná ndéé, a mú ngə jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bāg kaanz məbwə mə búúd dí, bwə bāg gwú nyə. Nji mpúsə shwiy dé, nyə bá já shwoñ dí mwów məbá, a mú gwúm jwów áléel.» ³² Nji Yésus nyə á teem ngə jaaw bwo ntó, bwə á shígé mpu gwág. Bwə mú bul gwág ifwaas. Bwə ngə fúndə jílə nyə ná nyə féélúg bwo isá nyə ngə jaaw bwo yí.

Zə jí fwó múúd

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Ntó bwə mú kə jé Kapernawúm. Cínong bwə mú nyíi wúl njówád. Yésus mú jí ómpwíin bé ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ngə sɛñusa məkál nə gwo zhíi nə zhíi yí?» ³⁴ Bwə mú jí ná kufug, nəcé zhíi nə zhíi, bwə á ngə shwə ná bwə cēel mpu nyəng jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoong dí yé. ³⁵ Ntó Yésus mú zə jí shí. Nyə jów *ómpwíin wúm nə óbá bé.

* 9:20 Bóól bwə ngə ci na ná: «Ja mwân nyə a dúg Yésus yí.»

9:27 5.41

9:30 8.31

9:33

Luk 22.24 9:35 10.43-44; Mat 20.26-27; Luk 22.26

Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céél bə tówe shwóg á gwoonɔ ɟín yé, nyə jəlá nə bə múúd á mpúsə, nyə bə námá sɔɔl masáal á gwoonɔ ɟínúd.»³⁶ Nyə ká shín lás ntɔ, nyə mú zə ɲwa gúl kákágə, tál bwo nyə míshúd, a mú ɲwa nyə nyédí mábwád. Nyə nə bwo ná: ³⁷ «Muud mə lág gúl kákágə nda ɟíga ɟíná dām dí yé, a mə lág mə. Muud mə lág ntág mə yé, nyə alágé mə, a lág múúd nyə á nti mə yé.»

*Buud wâ shédi kóómbúd
(Luk 9.49-50)*

³⁸ Na Yuánes mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, sá amə dúg ɲgwól múúd ɲgə balan nə ɟíná dwò, ɲgə yíl buud məjamb nə ndí. Sá amə ka kaambalə nə nyə ná a kú ná ɲgə sá nəcé a cugé sádí gwoonɔ dí.»³⁹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambalə ná a kú ɲgə sá. Muud cúgé nə ɲkul balan nə ɟíná dām, sá *máshimbá nə ndí, ná ndéé nyə nyiɲgə kə ɲgə lás nə mə ɲkí bəw. ⁴⁰ Nəcé muud nyə aɲgə nə mpíi shé yé, ɟi shédí kóómbúd. ⁴¹ Muud mə bá yána tə ɲji láá məjúwó ɲgwúd, ɲgulal bí mэдí ɟínád nəcé bí bələ búúd ó *Kříst yé, búbálé, mə jaaw bí ná, muud wəonɔ ɲə abúle shúb myána myá cínɔɲg.»

*Sám í bul ɟila
(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)*

⁴² «Nji, ikákágə í ɲgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəogú, í bul jəla nə bwə kəlug muud wəonɔ ɲə məma kwóógú cúnúd, bwə kul nyə nə dwo mán. ⁴³ Ntɔ, í ká bə ná mbwə wò ɲkí kuú wò í ɲgə kwal wo bəogú, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nə wo cágəg cug á kandugə wo ɲjúl nə kúl mbwə ɲkí kúl kuú, ⁴⁴ ntɔ nə wo bəg nə məbwə mwò mēsh wo mú kə kuda á kandugə ɟís kú ɟímə yíd. ⁴⁵ Í ká bə ná kuú wò í ɲgə kwal wo bəogú, sámbúg wə, nəcé í

bul jəla nə wo cágəg cug á kandugə wo ɲjúl nə kúl kuú, ⁴⁶ ntɔ nə wo bəg nə məkuú mwò mēsh wo mú kə kuda á kandugə ɟís kú ɟímə yíd. ⁴⁷ ɲkí ɟús dwò í ɲgə kwal wo bəogú, tág dwo. Í bul jəla nə wo nyiíg Faan mə Zembí dí nə ncwaan ɟús, ntɔ nə wo bəg nə mísh mwò mēsh bwə bá kə kul wo kuda á kandugəd. ⁴⁸ Cínɔɲg kuda ɟəonɔgúd ilúmágə í də də nyúul yí í adé fudə. Kuda kú námá bwelə ɟímə. ⁴⁹ Mpugá nə kuda í bá wá múúd yēsh məgwám námá nda ca í də wá məgwám idaw dí ná. ⁵⁰ Ca dúsə ɟə sá. Sá ɲgwúdú, ɲkí ca í sóómb, ɟí í bá nyiɲgə wá dwo məgwám? Bəgá námá nda ɟə ca mpədúgá búúd, bí mú ka bə nə ɲkul ɟi mpwogé mpədúgá biméfwó nə biméfwó.»

10

*Yésus nə məgwú mə bá
(Mat 19.1-9; Luk 16.18)*

¹ Nə ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdə fanwiny. Buud bwə mú zə áncuncuma zə ɲkúndow cínɔɲg nyádí. A mú ɲgə ɟíguli bwo nda nyə á də sá ná. ² Bóól *Ofarizyēɲ bwə á zə kə nyádí, kə bwəwulə nyə, bwə ná: «Ye məcəɟ míshé mə ɲgə ci nə muud ɟi nə ɲkul yíl múdá yé bā?»³ Ntɔ nyə mú bəsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásulə bí ná ɟi?»⁴ Bwə nə nyə ná: «Moyíz nye nyə á cilə nə múúd mə ká cəel yíl múdá yé bā, a yə nyə kálaad məgwú mə bá.»⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cəɟ dəonɔgú nəcé lal bí milám. ⁶ Sá ɲgwúdú, ja Zembí nyə á té isá byēsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntɔ nyə á ci ná: ⁷ “Nda mə mə sá bwo ntání ná, mudúm mə bá lúgə sóonɔgú bá nyəonɔgú, a kə leedya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwə mú bə nyúul ɲgwúdú.” Ntɔ ɟi nə bwə cúgé ná búúd obá, bwə músə muud ɲgwúd. ⁹ Muud nyə

ajáláyé nə ka béég sá Zembî má laad yí.»

¹⁰ Ja bənəñ *ompwíin bé bwə má kə wós njəw yí, bwə mú kwo jí nyə ná a féélúg bwo lésú wəñgá.

¹¹ Ntó wə nyə á ci nə bwo ná: «Íkí muud mə yíl múdá yé bā, a bá múdá shús í, muud wəñg mə sá mínəmb mísh mə múdá nyə amə yíl yéd. ¹² Tə mudá, á ká wú bā, a nyiñgə kə dúl báád í, a mə sá námə mínəmb.»

Yésus mə bəd bwān óntombú məbwə

(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Ból búúd bwə á ka zə nə ikúkágə wə Yésus ná a kúnyág nə byo. Nji *ompwíin bwə mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a dúg ntó ná, nyə a láməsa nə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúg kaambələ nə bwo, nəcé Faan mə Zembî dúšə sá á mbii búúd wáj. ¹⁵ Búbələ, mə jaaw bí ná, muud yēsh nyə amágúláyé Faan mə Zembî məməgúlá mə kúkágə yé, muud wəñgá cúgə nə ηkul nyíi cínəñg.» ¹⁶ A mú ηkəny bwān bəñgá, ηgə bəd bwo məbwə, ηgə yə bwo ocúncəsh.

Yésus bá muud byəg

(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Yésus mú zə cə na. A ηgə kə zhíd, ηgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúđəw nyədəí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jəjə Yígulí, jáyé jə sá má sáág ná mə bíig cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó jów mə ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, nji Zembî nyəméfwo. ¹⁹ Wo mpú dí məcəx mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínəmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sósəñgá woó nə nyəñgá woó.”» ²⁰ Muud éne mú bəsa nə nyə ná: «Yígulí! Mə ηgə bə məcəx məní mēsh, tééd ikágəd zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg

nyə ná figə-figə, a mú gwág nyə cey lámúd. Nyə nə né ná: «Í ηgə ná fúfə wo sá ηgwúd. Kaá kusha isá byēsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanə wəñgá, wo ka bá kə bə nə məbii gwōw; ság ntó wo ka zə bə mə.» ²² Muud wəñg mú shúsələ nə mpəsa mə Yésus, a mú ntəg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwoğ məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóombú dúg nyədəí mákoogú ná ndéé, a mú ci nə *ompwíin bé ná: «A kwowalələ ná buud bí nə məbii wá bwə nyíig Faan mə Zembî dí eé!» ²⁴ Ompwíin bé bwə mú káam ciyá jəñg, Yésus mú nyiñgə ci nə bwo ná: «Yé bwān bām! A kwowalələ ná muud nyíig Faan mə Zembî dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúnə-kúnə ná *shamó nyíig luun lá ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan mə Zembî dí.» ²⁶ Nji bwə á gwág ntəni yí, bwə á bul káam, bwə mú ηgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zə jí nə ηkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwədəí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugə nə ηkul sá jíni jāñ, nji Zembî; nəcé Zembî nywáá jí nə ηkul sá sá jēsh.»

²⁸ Pyēr mú ja lésú, nyə ná: «Ká, dugí! Sə báá sə á mə shín lúgə isá byēsh, sə zə bə wo.» ²⁹ Yésus mú bəsa ná: «Búbələ, mə jaaw bí ná, ηkí muud mə sá ná, tə minjów, tə məshí, tə omínyəñá, tə okól, tə nyəñgá, tə sósəñgá, tə bwān, a lúgə byo shú dām, nə shú bwiñgúlə Jəjə Kéél, ³⁰ nyə é nyiñgə bí isá byəñg byēsh ija təd té nyə é ηgə cugə wa shí yí: tə minjów, tə məshí, tə omínyəñá nə okól, nə nyəñgá, nə bwān, ija təd, a bwəma námə nə cúwálí cínəñg, nə ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid. ³¹ Ból ncúlá buud bwə tál shwóg wá, bwə bá tów mpəsə, bəñgə bwə tál mpəsə wá, bwə bá tów shwóg.»

10:11 Mat 5.32; Luk 16.18; 1Kr 7.10-11

10:15 Mat 18.3

10:19 MmN 20.12-16; Mbá 24.14

10:21 Mat 19.21

10:22 Sóm 62.11

10:27 Mat 19.26

10:29 Mat 10.37

10:31 Mat

Yésus má jaaw ja áléel ná a bá ya, a mú gwúm

(*Mat 20.17-19; Luk 18.31-34*)

³² Bwá á ka ngə bád kə Yurásəlem, Yésus tál shwóg, ompwíín bé bwá ngə bɛ nyə mpúsə, mílám mí kál bwo gwôw nə ifwaas. Tɔɔ buud bwá á ngə bɛ bwo wá, bwá á ngə námá bεemb. Yésus mú ηwa *ompwíín wúm nə óbá bɛ, a wú nə bwo búúd dí, bánónη kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo isá í bá zə s̄y nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sá ngələ bád kə Yurásəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə mílúlú nyá ofada nə *Oyíguli ó məcəğd. Bwá é cɛɣlə nyə shw̄y, bwá mú keenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd. ³⁴ Bwá wá bwá bá cágulə nyə, bwá sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá fyáməsə nyə milwón, bwá mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwonj dí jwôw áléel.»

Zá jí fwó múúd

(*Mat 20.20-28*)

³⁵ Nə ndeé, Zhák bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwá mú zə shish wá Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sá mə téég wo məbwə, ság sá sá sá é jí wo yí.» ³⁶ A músə jí bwo ná: «Bí mə jii ná mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwá mú bɛsa ná: «Yág sá wáda nə sá b̄ag ji wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə m̄ancwúm ja wó bá kə jí wódí jiya gúmád yí.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Bí ampúyé sá bí ngə jii yí. Ye bí bí nə ηkul ηgul bálá mə é ηgul yí, ηkí nə bí duwan nduwan mə é duwan yí?» ³⁹ Bwá ná: «Haaw. Sə bí nə ηkul ηgul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá mə zə ηgul yí, bí é ηgul gwo, tɔɔ nduwan mə zə duwan yí, bí é duwan námá wo. ⁴⁰ Nji, kóómb á ná bí jíg mə nyíga mbwə m̄ancwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə ηkul ηwa wáni

cígulá, ijiya byɔɔng bíse shú búúd í á bwey kwəməsəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíín wúm bwá á gwág ntó yí, bwá a gwág Zhák bá Yuánes bôw. ⁴² Yésus mú jôw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bí mə mpú ná buud bwá ngə wúmə nə jiya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwá ngə nteɛng ijwúga byáη, ofwó búúd bwá ngə lwóya nji mpâl. ⁴³ Í ajáláyé nə bə ntó bí b̄an dí. Nyɔɔng yêsh mə céél bə fwó múúd gwoɔng jín dí yé, yídag s̄y nə bóól. ⁴⁴ Nyɔɔng mə céél t̄w bí shwóg yé, bág bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sâ jɔɔngú wá jísá ná *Mwân mə Múúd nyáméfwó nyə a shíge zə nə bwá séyág nə nyə. Nyə á yida zə s̄y nə buud, a yána námá cug jé shú nə ncúlyá buud bwá bág ofulí*.»

Yésus mə b̄eny Bartimé mísh

(*Mat 20.29-34; Luk 18.35-43*)

⁴⁶ Ntó, Yésus bánónη ómpwíín bé bwá mú kə kumə Zheriko. Bwá mú ngə lə ngwála wɔɔngú; buud bwá á ngə bɛ bwo áncuncuma. Ngwál áncím-ncím nyə á bə zhíí dí koogú, a ngə gwáám̄b buud isá. Muud wɔɔngú nyə á bə nə jíná nə Bartimé, mwân mə Timé. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wá ngə c̄ɔ éne. Ntó nyə mú tééd ngələ kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwíígúg mə nə ηkwonjá.» ⁴⁸ Nji buud bwá mú ngə ηkáánd nə nyə. Tɔɔ ntó nyə mú mpu b̄an kál gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwíígúg mə nə ηkwonjá.» ⁴⁹ Yésus mú shigala. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə nyə.» Bwá músə jôw áncím-ncím. Bwá nə nyə ná: «Səlug lâm shí! Tówúg! A ngə jôw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, læl kə wá Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo jí?» Áncím-ncím mú bɛsa ná: «Ye yíguli, ság nə mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág

10:32 8.31 **10:34** 15.15-20 **10:38** Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11

10:39 Mis 12.2 **10:43** 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 **10:45** Mat 20.28 * **10:45** Bwá á du jána ηkúmba tâj shú ná ηkúmba kwám í bág full. Tâj nyɔɔng wá Yésus nyə a jána nə cug jé shú búúd b̄esh yí. **10:47** Mat 20.30-31 **10:52** Mat 9.22

mpwogé, wo má *dúg cwɔ nácé búgá gwô.» Cé nà cé, mísh má mú nyingə dúgya nyə. A músə bɛ nyə.

11

Yésus mə nyíi Yurúsəlem

(*Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16*)

¹ Ja bwá á ngə shísh kúná-kúnə nə Yurúsəlem yí, bwá á kə wóós ngéé Betufazhe, *Mbáŋ wáolivyé dí. Yésus mú lwám *ómpwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níí. Í é bə, bí ká námá jé, bi kwey cwɔ jakáás cɛɛlá, í njúl ná tə muud kú fwo bwɛle kəwa nyə kwonɔd. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí ná nácé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bɛsa nə nyə ná: “Cwám̄ba wá ngə jí gwo.” Muud wəɔngá nyə é lɛɛl námá bíd ná bi zág nə gwo.» ⁴ Ompwíín bwá mú kə, bwá mú kə kwey cwɔ jakáás cɛɛlá kúná-kúnə nə wúl mpumbé, njwón dí koogú. Bwá mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwá á bə cínɔng wá, bwá mú jí bwo ná: «Jí bí ngə sá ní? Bí má ciny cwɔ jakáás ní nácé jí?» ⁶ Bwá músə bɛsa mbií Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bəɔng bwá mú bíd ná bwá kóg nə ndí.

⁷ Bwá mú zə Yésus nə cwɔ jakáás, bwá ngə yíl mikáándə myán ngə jeel gwo kwonɔd. Yésus músə jí gwəw. ⁸ Ncúlyá buud bwá mú ngə taalə mikáándə myán zhí nə zhí, bóól bwá ngə búgə məmpúnzə má ílí mákoogú ngə zə taalə zhí. ⁹ Shwáanzhá buud bwá á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəɔng bwá á ngə bɛ mpúsə wá bwá á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmá í bəg nə nyəɔng ngə zə jíná má Cwám̄ba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bəg nə ijwúga í ngə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána jon lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, nyə á kə nyíi *Luŋ má Zembí, a

músə kənd mísh Luŋ dēshad. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyingə kə nə ompwíín bə wúm nə óbá Betaní.

Yésus má shwó líí figyé

(*Mat 21.18-19*)

¹² Mán məlám, bwá mú wú Betaní. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lú *figyé shwóg-shwóg í njúl ná nkudá. A mú kə dúg né ka nyə é kwey mpumá cínɔng. Nji, ja á má kə wóós líí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nácé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyé ná: «Muud nyə abúlé ná bá bwɛle də tə bumá gwô.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíín bə bwá ngə gwág.

Yésus mə wíŋg búúd ó mikus Luŋ má Zembí

(*Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16*)

¹⁵ Bwá mú nyingə jé Yurúsəlem. Nə ndéé, Yésus mú kə nyíi *Luŋ má Zembí, a mú kə wíŋg búúd bwá á ngə sá mikus cínɔng wá. A shín lwág ítúwuli í búúd bwá á ngə sá icénd í *mwaané wá, nə ishíya í bəɔng bwá á ngə kusha məfaf wá. ¹⁶ A ban ná muud kú ná líina nə mbag Luŋ má Zembí dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígúlá, nyə ná: Ngaá jí cilyá Kálad Zembí dí ná: «Bwá bá də jəw njəw wám ná: “njəw məjəgula á ikúl nə ilwon byêsh?” Ká bí bəŋ má yida sá ná í bəg daage lú íjwúwál.»

¹⁸ Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwá mú gwág sóólúgú wəɔngá. Bwá mú ngə sɔ məzhií ná bwá gwú Yésus, nji bwá á ka ngə fúndə nácé njígúlá yé á ngə bul nyíi buud mílamád, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bəndəŋ *ompwíín bə bwá músə wú ngwála.

Njígúlá búgə nə dúlə sá məjəgula
(*Mat 21.20-22*)

20 Mán mælâm, bwé mú nyingə kə ɲgwála, bwé mú dúg líí *figyê, í mó shîn shwáás kə jé míkə̀̀lád. 21 Pyêr mú zə táduga sâ Yésus nyə ámə sâ yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dugí! Figyê wó ámə shwó yé má shwáás.» 22 Yésus mú ntâg ci nə bwo ná: «Búgúlágá Zembî! 23 Búbálé, má jaaw bí ná, ɲkí muud má ci nə mbún ga ná: “Túwág na, wo kág juwa mân”, a ká bə nə lâm búgá, kú ɲgə sá máshwán, í bále síy nda nyə ámə ci ná. 24 Gwé wá má jáaw bí ná, sâ jêsh bí má bá gwáámé májəgula dí yí, bəgá nə búgá ná bí má bii, bí dúg í bə námá nda bí ámə gwáámé ná. 25 Ja bí tál tútəlí ɲgə sá májəgula yí, ɲkí muud má tédúgá iwushí ɲgwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəɲgá. Ságá ntó, Sóɲgú wán jísé gwów yé júúg námá bí nə iwushí bín.» 26 * [Nji, ɲkí bí mə bó kú də juu bóól búúd íí, Sóɲgú wán jísé gwów yé kú námá də juu bí nə məbôw bí má də sá má.]

Nkul ijwúga má Yésus í ɲgə wú ɲgow (Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

27 Bwé mú zə jé Yurásəlem. Yésus mú kə ɲgə kyey *Luɲ má Zembî dí cwú ná ndeé, milúlúú myá ofada nə *Oyígulí ó mácéɛ ɲə ocúmbá buud bwé mú kə nyádfí. 28 Bwé mú jí nyə ná: «Nyáyé ɲkul wó ɲgə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ɲkul ná wo zág ɲgə sá byo?» 29 A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí ɲjígá. Bí má ká bəsa, mə mú jaaw bí ɲkul má ɲgə sá misóólúgú míga nə ndí yí. 30 Nduwán Yuánes nyə á ɲgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ɲkúl? Ye ɲkul á gwów wá Zembî, ye ɲkul á buud? Bəsa gá mə.» 31 Bwé mú téduga ná: «ɲkí sə má ci ná “gwów”, nyə e jí sə ná: “Ká nəcé jí bí á shígé *búgula nyə yí?” 32 Sə má ká məel ci ná í á bə ɲkul á buud íí, ɲkwéé sê! Buud bəsh bwé ɲgə magulə ná

Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» 33 Bwé mú bəsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ɲkul má ɲgə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

12

Kanda ósól ó mäsáal ó abúbôw (Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

1 Nyə á ka zə kənd milúlúú myá ofada nə *Oɲkume ó mácéɛ ɲə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «ɲgwól múúd nyə a sá fambá *vínə, wá gwo luɲgula dí. A fáág bíí dúlé bá nyáam mpúmá, a lwə cwámé ísándále, a mú yə búúd fambá jəɲgə mácéd. A músə kə ɲjəɲndəd. 2 Fwála líí məm wáágulə dí, nyə á kənd ɲgwól sóól mäsáal yé ná a kág ɲwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. 3 Nji buud bəɲgá, bwé mú yida bii sóól mäsáal wəɲgá, danɲulə ná ndeé nying nyə məbwə məbwə. 4 Muud fambá mú nyingə kənd ɲgwól sóól mäsáal yé. Bwé mú wá nyə fəɲ lúúd, séémbuli námá nyə nə məlwiy. 5 Muud fambá nyə á nyingə kənd muud shús. Bwé mú ká gwú nyən. Nyə mú nyingə kənd bóól ɲkí bulya, bwé mú námá sá bwo nda bəɲg wá ashúshwóógá: bwé cú búga, bwé gwú búga. 6 Muud fambá nyə á ka bə nə mwán yé nyə á də bul də cəel yé. A mú ka zə jəna kənd mwán yé wəɲg búúd bəɲg dí, nyə ɲgə téduga ná gúl ja, buud óni bwé é gwəɲ nyə ná mwán yé. 7 Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambá wá bwé á dúg mwán éne yí, bwé á ɲgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bəg lúg nə lúgí jé.” 8 Bwé mú zə bíí nyə, gwú nyə ná ndeé wusə ncá fambá.» 9 Yésus mú jí milúlúú myá ofada nə Oɲkume ó mácéɛ ɲə ocúmbá buud óni ná: «Nda bí, bí má dúg ná muud fambá mə bá zə sá jí? Məe mə dúg ná a bá zə, zə

gwú búúd bwá á lág nə fambá wá, a mú yə búúd óshús fambá jé. ¹⁰ Bì afwóyé bwele lə mícilyá mí Kálaad Zembí dí ná:

Kwóógú ólwəye bwá á myaas yí,

dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga *.

¹¹ Cwám̄ba sósólúgú yé wá ni.

Jísə *sā mím̄búgú sádí míshúd í?»

¹² Milúlúú myā ofada bānōñ *Oñkumē ó mácēx nə ocúmbá buud óni bwá mú tééd ñgálə sə məzhií nə bwá bíi nyə, nəcē bwá á mpu ná lású wāñ wá Yésus nyə á ñgə lās kandad ni. Nji, nda bwá á ñgə fúnda mən̄kúmbə mə búúd ná, bwá mú béégya nə nyə, bwá mú kyey.

Mwaanē tóya m̄ Káázəl

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Bwá mú ka ñwa bósól *Ofarizyēñ nə bósól búúd wā gwoon̄g í á dū ságusə ijwūga í Herod yí, bwá mú kənd bwo nyádí ná bwá kág bwówalə nyə, ná ka nyə é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwá má jé nyádí yí, bwá má ci nə né ná: «Yíguli! Sə ñgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ádé bēemb sá bósól búúd bwá é ci yí, wo kú námá bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ñkul tōw wo míshúd yí. Wo ñgə jíguli sə cug á Zembí búbálé. Ntó, jaawug sə. Ye mácēx máshé má ñgə magulə ná sə jónág tóya mə *Káázəl, ye má aṅgē nə magulə? Ye sə dúg jóna, ye sə nda dū jóna?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába ján̄ jəon̄g, a mú ci nə bwo ná: «Bì mə zə bwówalə mə nəcē ji? Zəgá ná mə nə sañ *danarí†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwá mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwá á lúlə wa ga?» Bwá nə né ná: «Jísə Káázəl.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yágá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» Bwá mú bul káam mpēsá nyé nyəon̄gú.

Gwūmála búúd bwá bá gwūm yí
(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)

¹⁸ *Osadwisyēñ, buud bwá dū ci ná mimbimbə mí ábúle gwūm máshwoñ dí wá, bwá á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yíguli! Moyiz nyə á yə sə cēx ná: “Ñkí muud mə yə kundú, mínyon̄gú yé má jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəon̄g má yə yé mpwoñ buud.” ²⁰ Bósól ómínyon̄gú bwá á byél wa zəngbá, budúm nə budúm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwān. ²¹ Nyəon̄g nyə á bē nə nyə yé, mú bā kúsə acúmbá nyə á lágə yí, a mú námá yə kú nə mwān. Mbií ñgwúd nə álél, ²² nə bósól óntombú bē bēsh, kə jé mwān á məzhúgúlá. Bēsh, bwá á bā mudá ñgwúd wəon̄gá, bēsh shín yə, bwá kú lágə mwān. Mpúsə wāñ, mudá wəon̄g mú námá zə yə. ²³ Ja búúd bwá bá gwūm yí, nyáyé mə bá ñwa mudá? Ngaá ná bēsh bwá á shí bə ógwúm bē?»

²⁴ Yésus mú bēsa nə bwo ná: «Ñgaá bí má kwab, nəcē bí ampúyē sá Kálaad Zembí ñgə ci yí, bí kú námá mpu mpífə má Zembí. ²⁵ Ja búúd bwá bá gwūm máshwoñ dí yí, budúm bwá ábúle ná bā búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwá bá jí nda *wəəngales ó Zembí bwá njúl jon̄ dí ná. ²⁶ Kósól á mimbimbə bálə gwūm máshwoñ dí, ñgaá ná Kálaad mácēx má Moyiz dí, bí má dū lə kúl í ñgə lwágulə nda nyə á kwey ñgwíile ñkan̄ dí yí. Ngaá Zembí nyə á ci nə nyə ná: “Mə jí Zembí má *Aburrahám, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwb.” ²⁷ Ntó jí ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a jí yidá bə Zembí á buud bwá ñgə cugə wá. Bí ñgə jág bul kwab.»

Cēx í ntə mácēx mēsh yí

(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

* **12:10** kwóógú lú lámuga: Í á dū bə kwóógú bwá á dū tééd jil mändəlúd yí, dwó wá bwá á dū bə ja bwá lám mən̄yuyñ mə njów yí. **12:12** 11.18 † **12:15** danarí: Í á bə mwaanē á Rom, bwá á dū **12:17** Rom 13.7 **12:18** Luk 20.27 **12:19** Mbá 25.5-6; Mət 38.8 **12:26** MmN 3.2, 6

28 Ngwól Yígguli mæcɛɛ nyə á ngə gwág nda bwə á ngə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ngə mpu bɛsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Máɛɛɛ míshé mēsh dí, dáyé í tál mósól mēsh shwóg?» 29 Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Cɛɛ í tál mósól mēsh shwóg yí, dí ná: Gwágúlág, Izurəyél! Zembî wúsú, Cwám̄ba, jísá Zembî nji nyəméfwo.

30 Wó jəlá nə cɛel Zembî wô Cwám̄ba nə lâm wô wēsh, nə *shíshim wô wēsh, nə lúú wô wēsh, nə ŋkul nywô nyēsh!»

31 Yésus mú nyinjə ci ná: «Cɛɛ ábɛê dúsə ná: Wo cɛel múúd yēsh jísá wo kúnə-kúnə yé nda woméfwo.

Kú nə tɔɔ cɛɛ í ntó mání.»

32 Yígguli mæcɛɛ ntág nə nyə ná: «Haaw! Wo má mpu lás! Sâ wó ngə ci yí, jísá tətəlî. Zembî jísá nji ngwúd, kú nə ngwólúgá shús mpúsə nyə. 33 Muud má jəlá nə wá lâm yé wēsh wá Zembî, a cɛel nyə nə fug nyé nyēsh, nə ŋkul ci ná nyēsh. A jəlá nə cɛel námá muud jí nyə kúnə-kúnə yé nda nyəméfwo. Ntó wá jísá mpwogé, cɔ jígálulə Zembî ocúdu nə sálə nyə mósól *mátúnuga mēsh.»

34 Nda Yésus nyə á dúg ná nyə á mpu bɛsa nə nyə ná, a mú ci nə nyə ná: «Í abúlé ná gwaa nə wo ná, wo nyíig Faan má Zembî dí.» Né ndéé, tɔɔ muud nyə a shígé ná nyinjə jí Yésus njígá.

Mesî bá Dávid

(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

35 Ntó, nda Yésus nyə á ngə jíguli buud *Luŋ má Zembî dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyígguli ó mæcɛɛ bí nə ŋkul ci ná *Křist ji Mwân má *Dávid yí? 36 Ngaá *Dávid, nyəméfwo, nə ŋkul má Nkəŋkə Shíshim, má ci ná:

Cwám̄ba† nyə á ci nə Cwám̄ba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənɔcwúm, kə wós ja mə é culəshi mízhízhíj myó,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

37 Dávid nyəméfwo nyə á jəw *Křist ná Cwám̄ba. Ká nyə é ka bə Dávid mwân na ntədele?» Buud bwə á bə áncuncuma wá bwə á bul gwág məshusəg nə lósú yé.

Yésus mə kéwúli búud

(Mat 23.1-12; Luk 20.45-47)

38 Né ndéé, a mú kə shwóg nə jígúlilə búud. Nyə nə bwo ná: «Bí ɔ káálúgə nə Oyígguli ó mæcɛɛ! Bwə cɛel dúlə mɛɛlə nə ŋwɔɔlə ŋwɔɔlə íjud, nə dúlə sɔ ná buud bwə dúg báda bwo məbədə má gúmə mənəkumbə mə búud dí. 39 Bwə cɛel námá kə də ji nji íjiya yá shwóg ja básə *məmpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí yí; bwə cɛel námá də kə ji nji lúú táwali dí ja bwə dú kə ídina dí yí. 40 Bwə déég míkúsə mí búdá isá byáŋ byēsh. Bwə nyinjə də sá ígwaa-gwaa í məjəgula, lwóyalə ná búə íjɔɔ í búud. Intúgúli byáŋ í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

Yána mə kúsə múdá

(Luk 21.1-4)

41 Yésus nyə á ka kə ji ná bɛendya nə jaadá məyəna mə *Mpáanzə Zembî, a ka ngə dúg nda búud bwə á ngə wá məyəna ná. Ofwó búud bwə á ngə wá ŋkí bulya. 42 Nji wúl mbúbúwá kúsə múdá, í á zə wá isusáŋ íbá, tãŋ á búbaalé ífada. 43 Yésus mú jəw *ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá ni mə wá məyəna cɔ buud bēsh bwə ámə ngə wá wá. 44 Nəcé buud bēsh bwə ámə ngə wá óni, bwə ámə ngə ŋwa məmpugə mə byɔɔg dánúđ. Ká nyə, a njúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh nyə ámə bə nə ndí yí, bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ngə cugə nə ndí yí.»

13

Məshíné mə shí
(*Mat 24.1-14; Luk 21.5-17*)

¹ Nda Yésus nyə á ngə cúwo wú *Luŋ mə Zembí ná, ngwól *mpwíin yé mú ci nə né ná: «Yíiguli, fwoğ dúg jɔjɔ mákwóógú máni, nə məma lwɔyá ni!» ² Yésus nyə á ka bɛsa nə né ná: «Nə jɔjɔ mákwóógú nə məma lwɔyá wó dúg ni, tɔɔ kwóógú ngwúd í ábúlé nyingə lág í mbád na dúlágá dí gwôw, məsh mə bá shugala shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbánj wóolivyé dí, kə ji shí, ngə dúg kóómb Luŋ mə Zembí. Pyêr, Zhâk, Yuánes nə André, bánôŋ bwé á bə bwáméfwó wá, bwé mú ci nə nyə né ⁴ «Jaawug sâ, isâ ini í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sə né isâ byəŋŋ í wál bá ngə zə bwəma yí.» ⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwé bəg shiig bí. ⁶ Nəcə buud ŋkí bulya bwé bá du zə nə jínə dâm; nyâŋ wóós, nyə ná: “Mə wə *Křist”. Bwé bá kənd zhwog buud jugú. ⁷ Bì mə bá du gwág mílāŋ mí móomb, bì gwáduga ncíndə dəomb, bí kú bá du kənd mílām gwôw; í bá jii nə isâ ini í bəg. Nji tɛem bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. ⁸ Gúl lwonj í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Shí í bá námə du ntaŋsə bíl íkálúd, zha á ifíi mpu í bá bə. Isâ ini byésh í bá ná bə nji mətédúlé mə məcəy mə byéyí.

⁹ «Bí ó du bey. Bwé bá du kusha nə bí məbwé mə osəmbye ó mílāsúd, bwé du fyámusə bí mílwónj *mám páanzə mə mínjígulá mə *Oyúden dí. Bì mə bá du kaad mísh mə búúd ó anáŋ nə ojwú ó ləom dí ná, bí kəg bwaagulə sâ bí mə mpú shú jínə dâm yí. ¹⁰ Í fwo tédj jii nə bwé cúndəg jɔjɔ Kéél ikúl nə ilwonj byésh dí. ¹¹ Ja bwé bá du kusha nə bí yí, bí kú bá du bwey yáɣawo

íciyá í kəod. Bì ó bá du lás sâ í é bá du jé bí cé jəŋgúd nə bí lásúg yí; nəcé bí dí mə bá du lás, í bá du bə Ŋkɛŋkɛ Shíshim. ¹² Mínyonjə mə bá kusha nə mínyonjə yé nə bwé kəg gwú nyə. Sósŋgú mə bá kusha nə mwân; bwân bwé lúmbuli nə obyól, ngə gwú bwo. ¹³ Buud bəsh bwé bá mpii bí nəcé jínə dâm. Nji, muud mə bá jisəw kə wóós məshínéd yé, a bá cəgə.»

Incwaw í ntug í bá bə

(*Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23*)

¹⁴ «Ja bí mə bá dúg ájəlŋkúnkwə mə kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ngə lɔ cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí mə bá dúg isâ byəŋŋ yí, buud bwé bá bə Yudéa wá, bwé bəg fúndə, kə mímbám bújúd! ¹⁵ Muud mə bá bə kwáminú yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sâ. ¹⁶ Nyəŋŋ mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúd. ¹⁷ Ŋkwéé budá bwé bá bə nə məbum, nə bəŋŋ bwé bá ngə nyééŋg bwân mwôw məŋŋ dí wá! Bwé bá bul ŋkúnkwonj. ¹⁸ Jəgulgá nə Zembí nə isâ ini í kú bá wóós bí ŋkwánúd. ¹⁹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bə mwôw məŋŋ dí mbii í abwélé bə té Zembí nyə á té gwôw nə shí yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbii wəŋŋ. ²⁰ Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug məŋŋgú, tə muud kú faam. Nji, a bá cunal mwôw məŋŋgú shú buud nyə á féésh nə bwé bəg bé wá. ²¹ Ntó, ŋkí ngwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí ji wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”, kúgá *magulə. ²² Omesí ó məshügá nə *buud ó mícúndə wá məshügá bwé bá du wóós. Bwé bá du sə *máshimbá nə *isâ í ntɔ búúd ŋkwónj yí mbii wúsə nə ŋkí gúl sâ jí nə ŋkul bə ntó, buud Zembí mə bwey féésh wá bwé bɛ bów-bôw zhí. ²³ Bì

ó bey! Mə má bwey jaaw bí isâ byêsh wé ni.

²⁴ «Má jaaw bí ná mwôw mœwngú di, mwôw má incwaw í ntag mœwng má ká námá shîn cɔ̂, jwôw í bá shila ná ñkwed kú ná kwo faan; ñkwoond kú ná wéeshuli máñkenya; ²⁵ wœacén-céni bwá bá ðu bí shí; isâ byêsh bí sá nœ mpífá jœŋ dí yí í bá kúŋgula. ²⁶ Ja jœwngá, bwá bá ka dúg *Mwân mœ Múúú ñgœ cúwo jœwud, a zág nœ mpífá nœ milwaná. ²⁷ A bá nti *wœñgœles bé bwá zœ seœŋ búúú Zembí nyœ á féesh wá ikóómb ínɔ̂ byêsh, tééd bíl íjumœ í shíd kœ wóós bilúgád.»

Yuug á lí figyê

(Mat 24.32-44; Luk 21.29-33)

²⁸ «Ŋwagá fug nœ yuug bí má ðu dúg nœ lí *figyê yí. Í ðu bæ, ja mpúnzœ nyé í mú ná bud-bud, mœncuug má agúgwáan má ñgœ kɔ̂ yí, bí mú mpu ná ompú bwá mú kúná-kúnœ. ²⁹ Ntœ námá, ja bí má bá dúg isâ byœwng í ñgœ sŷy yí, mpugá ná zíy má *Mwân mœ Múúú í mú kúná-kúnœ, í mú œ máyíndœ mœ nyâ. ³⁰ Bábólé, má jaaw bí ná, kala búúú ga í ábálé cɔ̂ isâ íni byêsh kú fwo sŷy. ³¹ Gwôw nœ shí í bá cɔ̂, ñji iciyá byâm kú cɔ̂.

³² «Shú sá í dúgyá nœ jwôw nœ wœla isâ byœwng í bá sŷy yí, kú nœ muud mœ mpú; tœem bæ *wœñgœles bú sá wá Zembí wá bwá ampúyé; tœem bæ Mwân nyœ ampúyé; ñji Sóŋgú wá má mpú. ³³ Bí œ mpú ji ñkasó! Nœcé bi ampúyé baan œœwngá. ³⁴ Í bá bæ nda muud mœ zœ tŷí ná a kœ ñjœnd dí, a lúgœ ñjów búúú yé, a yœ ósól ó mäsáal ñkul ñgœlœ sá isâ, nyœ nœ mbaagulé mbê ná a jíg ñkasô. ³⁵ Ntœ, jigá ñkasô! Bi ampúyé baan amádí ñjów má bá zœ yí. A ji nœ ñkul zœ mpwó-kugú, tœœ tãm bulú, ñkí ná ñgwúm kúwó ashúshwóógú,

tœœ mán má lâm. ³⁶ Sásúlógá ná a zág mœseegya, zœ kwey bí ígwád. ³⁷ Sá má ñgœ jaaw bí ga, jísœ shú buud bêsh. Jigá ñkasó!»

14

Shwushwaga á shwŷy mœ Yésus

(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuú 11.45-53; 12.1-8)

¹ Nœ ndeé, í á lúg mwôw mábá ná *Páska nœ zan bwá á ðu ðœ íbuléd yâ kú nœ *lœvur yí í bwœmag. Milúlúú myâ ofada nœ *Oyíguli ó mácéœ bwá á ñgœ sɔ̂ mœzhíí ná bwá bíi Yésus mákœñád, bwá gwú nyœ. ² Nœcé bwá á ñgœ nyímbula ná: «Shé ajáláyé nœ bíi nyœ baan lú zân, ñkwœwngá buud bwá á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyœ á ka bæ Betaní Shímun á zúzaamá dí ñjów. Ñgwól múdá mbíd fúfuundú *alabátrœ* mú shísh wá Yésus. Fúfuundú jœwng í á bæ lwándúlá nœ labínda álal-kus. Bwá ðu sá labínda jœwngá nœ mikœlœ mí nâr†. Nœ ndeé, bwá ñgœ ðœ, mudá wœœwngá mú búgœ fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúú.

⁴ Bóólógá búúú bwá á bæ cínœwng wá, bwá mú gwág bôw, bwá mú ñgœ lás mpóóúgá nyân ná: «Wúga mbíi yúúúúgá wé jí? ⁵ Í mbœm jœla ná bwá kusha labínda ñi odanarí mitœd mílœl, bwá kwíínd mímbúmbúwá nœ ndí.» Bwá mú bul jum múdá wœœwngá. ⁶ Yésus mú ci nœ bwo ná: «Bídúgá nyœ ná shee! Jí bí ñgœ lúg nyœ lâm ntáni yí? A má sá mœ jœjœ sóólúgá. ⁷ Binœñ mímbúmbúwá bí ñjul jwôw dêsh, bi bí nœ ñkul sá bwo mœnywa ja jêsh bí má œœl yí. Ñji sœnœñ bí sá ábálé ji mwôw mœsh. ⁸ Mudá éga má sá bímbí nyœ ámœ kwag yí. Nyœ má bwey gwáágulé mœ labínda nyúúúúúú, shú máóulya mâm. ⁹ Bábólé, má jaaw bí ná, kúl jêsh bwá bá cúnda Jœjœ Kœel ga shí nyêsh dí yí, bwá bá námá ðu jaaw

13:24 Mat 24.29 13:26 Mat 24.30 13:30 Mat 16.28 13:32 Mis 1.7 13:33 14.42

13:34 Mat 25.14-15; Luk 19.12-13 14:1 11.18 14:3 Luk 7.37-38 * 14:3 alabátrœ: Nyœ

á bæ dúl váál kwóógú, bwá á ðu mœ ífúfuundú í bwíl nœ ndí yí. † 14:3 nâr: Kœlœ wœœwng í ðu mpœ námá nda ntaga.

sâ mûdá éga má sá mæ yí, buud da táduga nyæ.»

*Yúdas má kusha næ Yésus
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Nâ ndéé, Yúdas Iskariyót, ñgwól múúd á gwoong *ómpwíin wûm næ óbá, músæ kâ dúgya næ milúlúú myâ ofada ná a kâ kusha bwo næ Yésus.
¹¹ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá mú gwág nywa. Bwá mú kaag ná bwá é yæ nyæ *mwaanê. Yúdas músæ zæ sâ fwámé fwála á jí næ ñkul sá ná bwá bíig Yésus yí.

*Yésus bánôñ ompwíin bé bwá sá Páska
(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)*

¹² Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka jê. Jwôw dæongú wá bwá á da cigæ ncwæmbe Páska, í njúl námá jwôw á shúshwóógú á zañ ibulééd yâ kú næ *lævur yí. Ntó wá *ómpwíin ó Yésus bwá á zæ jí nyæ ná: «Jáyé kúl wó céél ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?»
¹³ Yésus mú lwâm ompwíin bé óbá, nyæ næ bwo ná: «Kægá ñgwála! Bí é bwæma næ ñgwól múúd, a ñgé ñkêny káágé majúwó. Bí ó bæ nyæ!
¹⁴ Njów nyá é kâ nyíi yí, bí ci næ amádí njów ná Yíiguli má ci ná wo lwóg sá kúl bánôñ ompwíin bé bwá é da dína Páska yí.
¹⁵ Nyæ e lwágulæ bí fúm ánúñí njów á gwówád, í njúl kwambulá. Cínong wá bí é kwísha shé zañ Páska yé.»
¹⁶ Ompwíin bwá mú kâ jé ñgwála, kâ kwey ísá byêsh mbií nyæ á jaaw bwo yí. Bwá mú shín kwísha dína Páska.

¹⁷ Já kugú í a bíi shí yí, bánôñ *buud ò lwámá bé wûm næ óbá bwá mú jê.
¹⁸ Ntó, bwá ñgæ da, Yésus mú ci næ bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ñgwól múúd á na bídí, shénón ñgé da wa yé, nyæ é kusha næ mæ.»
¹⁹ Ompwíin bwá mú gwág sâ jæongú cey lámúd, bwá mú ñgæ jí nyæ ñgwúd ñgwúd ná: «Ye jisæ mæ?»
²⁰ Nyæ

mú bæsa næ bwo ná: «Jísæ ñgwúd á bí buud wûm næ óbá, nyæong sáná ñgæ juwo mæbwê shúyá ñgwúd dí yé.
²¹ *Mwân mæ Múúd nywáá, nyæ é kâ námá nda jisæ bwey bæ cilyá shú dé dí ná. Nji mæntágula næ múúd mæ kéénzh nyæ yé; í á yida nywá bul jæla ná muud wæongú kú byél.»

²² Bwá ñgæ da ntáni, Yésus mú ñwa bulééd, yæ Zembí cúncésh ná ndéé, a mú fêy bulééd, yæ ómpwíin bé. Nyæ næ bwo ná: «Ñwagá, bí dág. Nyúul nyâm wá ga.»
²³ Mpásæ na, nyæ mú ñwa bálá wáan, yæ Zembí akíba, nyæ mú kala bwo. Bêsh bwá mú ñgul.
²⁴ Nyæ mú ci næ bwo ná: «Mæcii mâm wá mâni, mæcii mâ sâ, má zâ shwiy shí, zæ cé búúd ñkí bulya má.
²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, mæ abulé ná kwo ñgul wáan ni, kâ wóós ja má bá ñgul ncuncumbæ Faan má Zembí dí yí.»

*Pyêr nyæ é kílya Yésus
(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)*

²⁶ Bwá mú ka sey Zembí isusa í gúmá ná ndéé bwá músæ kyey kâ *Mbáñ wóolivyé dí.
²⁷ Yésus mú ci næ bwo ná: «Bí e lánguwo búgád næcé mæ. Sâ jæongú wá jisæ cilyá Kálad Zembí dí yí ná: “Mæ é nyífa mbaagulæ itow, incwæmbe í sæonz í mú shín ciima.”
²⁸ Nji, ja má bá gwûm yí, mæ bá tééd kâ Galilé, bí kâ bá kwey mæ nûñ.»
²⁹ Pyêr mú ci næ né ná: «Tæem bæ ná bóólúgá bêsh bwá lánguwo búgád næcé wo, mæe mæ abulé bwæle lánguwo.»
³⁰ Ntó wá Yésus mú ci næ né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo e kílya mæ ija ílól búlú gaád, ñgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábæé.»
³¹ Pyêr mú nyíngæ kâ shwóg, mpu báásulæ ná: «Tæem bæ ná í wóós ná shwá yág shwiy ñgwúdâ, mæ kú bwæle kílya wo». Bóól *ómpwíin bêsh bwá mú námá ñgæ ci ntó.

14:12 MmN 12.1-14

14:12 MmN 12.15-20

14:17 Yuá 13.2, 21-30

14:18 Sôm 41.10

14:23 1Kr 10.16

14:24 Mat 26.28

14:26

Luk 22.39; Yuá 18.1

14:27 Zak 13.7; Mak

14.50-52; Yuá 16.32

14:28 16.7

14:30 14.72

*Yésus má jægula nə Zembî
Getsemane
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)*

³² Nə ndeé, Yésus bə́nə́ŋ *ompwíín bə́ bwá músə kumə kúl bwá də́ jə́w ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té má ké sá májægula yí.» ³³ A músə jə́w Pyêr, nə Zhâk, nə Yuánes, bə́nə́ŋ bwá mú kə kóómb shús. Yésus mú ngə́ bə́ kú ná gwáduga lám ná shee, mbə́əm í ngə́ shwíy nyə́ nyúúlád. ³⁴ Nyə́ nə́ bwo ná: «Lám wúsə́ mə́ nə́ məcə́y ki mə́ é yə́. Jigá ŋkasə́ wa shí.» ³⁵ A mú ŋwá shísh shwóg, kə́ wusə́ nyúúl shí mbúbudí. A mú jægula nə́ Zembî ná, ŋkí jí nə́ ŋkul bə́ ntó, a kándug nyə́ baan lá mácéy nə́ ifwaas ni shwóg-shwóg. ³⁶ Nyə́ ná: «Abba! Pə́pa! Sâ í ádé káád wo. Yílúg mə́ bálá mácéy ga! Teem bə́ ntó, í kú bə́ nda má céél ná, ŋji nda wó céél ná!» ³⁷ Nyə́ mú wə́ol shí, zə́ kwey ompwíín bə́ ólól ígwád. Nyə́ nə́ Pyêr ná: «Shímun! Wo ngə́ bále kə́ gwád í? Wo cugé nə́ ŋkul jí ŋkasə́ tə́o ŋji wə́la ŋgwúdá? ³⁸ Jigá ŋkasə́, jægula nə́ Zembî, bi bə́g kú biil mábwə́búlánád. Lám wúsə́ nə́ yéesh mə́ kyéy jə́ kuú njeə́nd; ŋji nyúúl í cúgé nə́ ŋkul kwag kuú njeə́nd wə́əng.» ³⁹ A mú nyingə́ shísh shwóg, kə́ nyingə́ jægula nə́ Zembî, mbií nyə́ ámə́ fwo jægula yí. ⁴⁰ A músə́ nyingə́ zə́ ómpwíín bə́ dí, zə́ námá nyingə́ kwey bwo ígwád nə́cé mísh má á ngə́ ntám bwo, bwá kú ná mpu sâ bwá bí nə́ ŋkul jaaw nyə́ yí. ⁴¹ Ja áléel nyə́ á nyingə́ zə́ yí, nyə́ á ci nə́ bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə́ gwád, bí woga! Í má shín. Baan í má jé. Bwə́ zə́ keenzh *Mwân mə́ Múúd mə́bwə́ má ósól ó mábəd́ dí. ⁴² Tówúgá, sə́ kyéyug. Muud má kusha nə́ mə́ ó zág yé.»

*Bwá bií Yésus
(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)*

⁴³ Yésus ngə́ ná lás ntúni, seegya ná, Yúdas nyə́ á bə́ námá gwoong *Ómpwíín wúm nə́ óbá dí yé mú cúwo, a ngə́ zə́ nə́ mə́ma kında búúd, bwó nə́ ikafwele nə́ mə́búla. Milúlúú myá ofada, nə́ *Oyíguli ó mácéx, nə́ ocúmbá buud wá lə́əm wə́ bwá á nti bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyə́ á kusha nə́ nyə́ yé, nyə́ a bwey kwambulə́ nə́ buud óni ná: «Muud má é kə́ fúlal, sə́ sə́nya mímpu yé, nyə́ wə́ éne, bi ó bií nyə́, bi ó ká ná nyə́ kú wúya.» ⁴⁵ Námá ŋji Yúdas nyə́ á cúwo yí, nyə́ a cə́ kə́ ŋji wə́ Yésus, nyə́ nə́ né ná: «*Rabi!» A mú fúlal nyə́. ⁴⁶ Buud óni bwá mú ntə́g kə́ Yésus, bwá mú bií nyə́. ⁴⁷ Ŋji, ŋgwól múúd gwoong mə́ Yésus má wéem kafwele jé, taad ŋgwól sóol mə́sáal mə́ Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə́ lwə́. ⁴⁸ Ná ndeé, Yésus mú zə́ ci nə́ buud óni ná: «Bí ngə́ zə́ nə́ ikafwele nə́ mə́búla zálə́ bií mə́, mə́ jisə́ zhilə́ŋgaanə́? ⁴⁹ Ngaá ná shé á də́ bə́ jwə́w dēsh kúl ŋgwúd, mə́ ngə́ jíguli buud *Lun má Zembî dí, bi kú séémb mbwə́ ná bi má bií mə́. Ŋji bi má bií mə́ ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwə́mag.» ⁵⁰ Ompwíín bēsh bwá mú myaas nyə́, bwá shín fúnda. ⁵¹ Wúl shwanzó í á ngə́ bə́ nyə́ mpásə́, í njúl ŋji nə́ *sanda nyúúlád. Nda bwá á ŋwá námá bií nyə́ ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwá mú kə́ nə́ Yésus wə́ Ajəláci á ofada. Milúlúú myá ofada, nə́ ocúmbá buud nə́ *Oyíguli ó mácéx, bēsh bwá mú kə́ seengya cínəng. ⁵⁴ Pyêr nyə́ nyə́ á ngə́ bə́ bwo shwóg-shwóg ná ndeé kə́ wóos nūŋ lun. A mú kə́ jí shí, bə́nə́ŋ bíl ífulísh, ngə́ gwáalə́ kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myá ofada, bə́nə́ŋ *Gwoong ósəmbye ó mílósú wá Zembî jēsh bwá á ngə́ sə́ njagə́ bwá jéég nyə́ ná ndeé bwá gwú nyə́ nə́ ndí yí. Ŋji, bwá á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwá á ngə́ búgə́

nyə milású, nji isâ bwə á ngə ci yí í kú ngə bwəma. ⁵⁷ Ntó, bóól búúd bwə mú tów otátálí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ngə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzə Zembí búúd bwə á lwə nə məbwə ga. Ná ndeé, nyə é shumə Mpáánzə íshús nji mwów málól, nyân í kú bə ná məbwə mə búúd wə mə shúmə.» ⁵⁹ Nji bwə á tɛem ci ntó, milású myán mí á shígə bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajəláci á ofada mú tów tətəlí mísh mə buud óniíd, a mú jí Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwə ngə bwaagulə wo ní?» Yésus njúl nji kál-kál, kú bɛsa tɔɔ sâ. ⁶¹ Ntó, Ajəláci mú nyingə jí nyə ná: «Ye wo jí *Kříst, *Mwân mə Zembí sá ngə gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó, bí é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwə mənɔwúm mə Zembí á nkul nyêsh dí, bí mə bá námə dúg nyə, a ngə zə mínkúdád.»

⁶³ Ajəláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «Jí shé mə kwo sɔ owúshined yí? ⁶⁴ Biméfwó bí mə gwág nda á mə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu ná. Bí mə dúg ná jí?» Bêsh bwə mú sámb ná á jəlá nə yə. ⁶⁵ Ná ndeé, bóólúgá búúd wá cínəng bwə mú tééd ngələ sey nyə məntənd mpwóombúd, bwə cɛglə nyə sâ míshúd, ngə wá nyə ikúda, bwə ngə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo jí *muud micúndá, jaawəg sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulísh í mú ngə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kályá Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadá dí, seegya ná ngwól múdá mə də sêy wə Ajəláci á ofada mú wóós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ngə gwáalə kuda, nyə dúg nyə ná figá-figá. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námə gwoong mə Yésus muud á Nazarét dí.» ⁶⁸ Pyêr

mú kályá nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sâ gwáméfwó wó ngə cɛel ci yí.» Ntó, nyə mí wú cínəng, cúwo tón, kə fúm í á bə mbê dí koogú yí, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wəəng mú nyingə dúg Pyêr cínəngá, nyə nə buud bwə á bə nyádi koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoong jáh.» ⁷⁰ Pyêr mú nyingə kályá. Kú bwey ná, buud bwə á bə cínəng wá, bwə mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Jisə búbálé ná wo jisə muud á gwoong jáh, nəcé wo jisə námə múúd á Galilé.» ⁷¹ Pyêr mú kályá nyə nə məma nkaaal, nyə ná: «Nkí mə bwiing ijóó, nkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ngə ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábɛɛ. Pyêr mú táduga sâ Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «Ngwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛɛ, wo e kályá mə ija ílól.» A mú cwáil nə yə.

15

Yésus təl kəədud wə Pilát
(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

¹ Mán məlám, ná námə mpámán mpámán, milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud wá ləəm, nə *Oyíguli ó mácéx nə *Gwoong ósəmbye ó mílású wá Zembí bwə mú sɛɛngya ná bwə zə sámb lésú mə Yésus. Bwə mú wóolə Yésus mənəkada, kə cwáməbələ Pilát. ² Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mə ci óni.» ³ Milúlúú myá ofada mí mú ngə bul búgə Yésus lésú. ⁴ Pilát mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dúg bímbí mílású bwə ngə búgə wo myá. Ná wo abésáyé?» ⁵ Yésus kú bɛsa tɔɔ ciyá. Pilát mú káam.

⁶ Pilát nyə á də bə ná, ja jêsh zâh nyísó yí, a bíd mbwug ngwúd, wəəng ləəm í ámə gwáámə nyə yí. ⁷ Í á ka bə, ngwól múúd nə jínə ná

Barábas b́nđñ b́ól búúd bwá á sá ná buud bwá sáág miŋgáádá nă iŋwŭ, bwá gwú múúd cínɔŋg, bwá mú ka kă mímbwugăd. ⁸ Nt́, áncuncuma buud mú bád mbún í dă kă mpáánzá milású yí, kă jí Pilát ná nyə sáág bwo sâ nyə dă bwey sá nă ñkəndí yí. ⁹ Pilát mú jí bwo ná: «Ye bí má jii ná mă bídúg bí Njwŭ Oyúden?» ¹⁰ Nyə á ci nt́ năc é nyə á bwey mpu ná milúlúú myâ ofada mí ñgə kusha nă Yésus zhíñd. ¹¹ Ja Pilát má jí bwo ntáni yí, milúlúú myâ ofada mí má shwúguli lɔm nă Pilát bídúg Barábas. ¹² Pilát mú kwo jí bwo ná: «Ká mă sáág nyəɔŋg bí ñgə jŵw nă Njwŭ Oyúden yé ntúdelé?» ¹³ Bwá mú nyiŋgə kîm gwów-gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî!» ¹⁴ Pilát mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwá mú kwo kîm gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî!» ¹⁵ Nda Pilát nyə á cɛel cweel lɔm mpimbə ná, nyə mú bíd bwo Barábas. Nyə lwâm búúd ná bwá fyámúság Yésus milwón. Nyə mú yə bwo Yésus ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dî.

¹⁶ Ozimbí bwá mú kă nă Yésus lun má Pilát dí cwŭ. Bwá mú seɛŋg ózimbí bēsh cínɔŋg. ¹⁷ Bwá mú bwééd nyə káándá ícî atítî. Bwá ñwa kwoolú íbiin-bíin, lwŵ *tŭm gŭmá, jil nyə lúúd. ¹⁸ Bwá mú ñgə báda nyə mabédá mă cóógú ná: «Yé Njwŭ Oyúden, sá ñgə báág nă wo.» ¹⁹ Bwá mú nyífə nyə mbwu lúúd, sey nyə məntənd, bwá ñgə kúđ məbwón shí nyədí mpwóombúđ nda bwá ñgə yə nyə gŭmá. ²⁰ Ja bwá má shîn cágula nyə ntáni yí, bwá mú yil nyə káándá ícî atítî, bwééd nyə mikáándá myé, bwá mú kă nă nyə, kələ bwambulə nyə kwolós dî.

*Bwá bwambulə Yésus kwolós dî
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43;*

Yuá 19.16-24)

²¹ Bwá ñgə kă ntáni, bwá mú bwəma nă ñgwól múúd ñgə wú ífambá, Shímun, muud á Sirén, śóŋgú má Aləguzándrə bá Rúfus. Bwá mú yímbuli nyə ná nyə ñkényug Yésus kwolós. ²² Bwá mú ñgə kă nă Yésus kă jé kúl bwá dă jŵw ná Golgota yí. Jíná dɔɔŋg í ká ná «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwá mú ñwá yə nyə wáan fulá nă mîr* ná a ñgúlug, a mú ban. ²⁴ Bwá mú bwambulə nyə kwolós dí, bwá mú wusə mpaambá ná bwá kawula mikáándá myé, muud yêsh á gwoŋg jáj bə nă kɔw. ²⁵ Bwá á bwambulə nyə kwolós dí, jwŵw í mú məbaan ibuu má mpámán mpámán. ²⁶ Bwá á cilə cwoomb bwá á gwú nyə nă ndí yí nyədí kwolós dí ná «Njwŭ *Oyúden wá éga». ²⁷ Bwá á bwambulə nyə kwolós dí, b́nđñ izhilunŋaanə íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwə məncwŭm, jíga jéd nyədí mbwə məkóól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálaad Zembí mí á bwəma ná: «Bwá á lŵ nyə gwoŋg izhilunŋaanəd.»]

²⁹ Buud bwá mú ñgə lŵ cínɔŋg, bwá ñgə lwíy nyə, bwá ñgə sagusə milúu nă məzhwámá. Bwá nă né ná: «Ná wo wá éga! Wo muud jii nă ñkul búgə *Mpáánzá Zembí ná ndéé wo kwo sá ñji mwów málóól shumálə nyúl yé, ³⁰ cugug woméfwó, shulág, wú kwolós níđ». ³¹ Milúlúú myâ ofada nă *Oyíguli ó mácéɛɛ bwá mú námá ñgə cágula nyə, bwá ñgə ci bwámé nă bwámé ná: «Nyə á dă cug buud oshús, ñji a káád cugúla nyáméfwó. ³² Yé *Kříst Njwŭ-buud á *Izəyél! shuləg shí kíkídíga, sá dŷgúg ná, sá ka *búgula wo». Tɛem bə búúd b́nđñ bwá á bə íkwolós dí wá, bwá á ñgə námá lwíy nyə.

15:9 Mat 27.11 **15:11** Mis 3.13-14 **15:15** 10.34 **15:17** Luk 23.11 **15:18** Mat 27.11
15:19 14.65 **15:21** Rom 16.13 * **15:23** mîr: Nyə á bə mól məkúl má líf bwá á dă sá b́ól ólabínda nă míl mímyudú nă ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **15:24** Sôm 22.19 **15:26** Mat 27.11 **15:27** Iza 53.12 † **15:28** Míl micilyá mí ayág mí cugé nă íciyá íni.
15:29 Sôm 22.8; 109.25 **15:29** 14.58 **15:32** Mat 27.11

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ñkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlólól má mpwó-kugú. ³⁴ Məwəla məlólól dí, Yésus músə kəm nə ñkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó má ké ná: «Zembí waam, Zembí waam, wó myaas mə ná jí?» ³⁵ Ja bóól búúd bwé á bə cínəng wá bwé á gwág ntó yí, bwé ná: «Gwágá, a ñgə jəw Eli.» ³⁶ Ñgwól múúd mú tí kúlá, kə ñwa eponzh, juwo məlwəg mə ábibyenzhá dí, a fəen shwóg lá lííd. A mú kənd ná Yésus ñgúləg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dúg jíni, ñkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntəg kəm nə ñkulú, a mú jímal. ³⁸ Seegya ná məmə *sanda í á də kaləwo *Mpráánzə Zembí yí í mú seel tátám nə cáŋ wú gwəw wóós shí. ³⁹ Lúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dúg mbii Yésus nyə á jímal yí, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə *Mwān mə Zembí.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwé á bə cínəng bwé tál shwóg-shwóg ka də dúg. Mariya á Magədəla, nə Mariya nyəngú mə Yózes bá Zhák á ntombú, zə keel Salúma, bwé á bə gwoong búdá jəng dí. ⁴¹ Budá bəngú bwé á də sēy nə Yésus ja nyə á bə Galilē yí. Bóólúgá búdá ñkí bulya bənonj bwé á bád zə Yurəsəlem wá, bwé á bə námə cínəng.

Bwé ké dul Yésus

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Ñgwól múúd nə jíná ná Yóseb, muud á Arimaté, nyə á bə námə gwoong mílúlúú myá loom dí. Nyə á də bwánd Faan mə Zembí. Jwəw dəngú, kugú í mú ñgə bii shí, baan bwé də kwísha ísá yá Sábaad† yí, Yóseb wəngú mú kə nə ñkánj wə Pilát, kə gwáamb mbimbə mə Yésus.

⁴⁴ Nji Pilát nyə á gwág ná Yésus mə leelá yə yí, a mú bul bî. A mú jəw lúlúú ízimbi, zə wəmbələ ñkí Yésus mə ñwá bwey yə. ⁴⁵ Ja á mə shín gwág mpəsá mə lúlúú ízimbi yí, a mú magələ ná Yóseb kəg ñwa mbimbə. ⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumə, nyə kə shul mbimbə shí, wóolə wo ndómbó wəngú, kə dul shwəŋ dí. Bwé á lúmə shwəŋ nyəngú fifim məkwóógú. A mú bíngal məma kwóógú, juwal shwəŋ. ⁴⁷ Mariya á Magədəla bá Mariya nyəngú mə Zhák, bwé mú ñgə mpu dúg kúl bwé á dul nyə yí.

16

Yésus mə gwúm

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)

¹ Ja Sábaad mə shín yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magədəla, nə Salúma, nə Mariya nyəngú mə Zhák, bwé mú kə kusə ólabinda ná bwé bá kə gwáagələ mbimbə mə Yésus. ² Ná ndéé, jwəw shwénde mə dú tééd yí, bwé mú kə wóós shwəŋ dí ná námə mpámán mpámán, lúú jwəw í ñgə kúnəw cwíil. ³ Bwé mú ñgə jí bwámé nə bwámé ná: «Zá nyə é kə bíngal shé kwóógú dúśə shwəŋ dí yí?» ⁴ Bwé ka bən mísh, bwé mú dúg məma kwóógú ní í mbwúg koogú. ⁵ Bwé mú nyíi shwəŋ dí, kə kwey wúl shwənzə í njúl njínjilí, kómb á mbwə məncwúm, nyə nə mikáándə mí áfufumə. Bwé mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwənzə ní mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ñgə sɔ́ Yésus, muud á Nazarət bwé á bwəmbələ kwólós dí yé! A cúgé wa, a mə gwúm. Dúgá kúl bwé á bwíŋ nyə yí. ⁷ Ná ndéé, leelá kə, kə jaaw *ómpwín bé nə Pyér ná a mə kə shwóg, kə bwánd bí Galilē. Núnj wə bínəŋ bí é dúgya yé, námə nda

15:33 Amo 8.9 **15:34** Sôm 22.1 **15:36** Sôm 69.22 **15:38** MmN 26.31; Heb 10.19-20

15:39 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 **15:40** Luk 8.1-3 † **15:42-43** Jwəw lu Sábaad í á də bə, tééd mpwó-kugú shí á jwəw lá flaadé, kə jí kugú á səsaađé. Oyúden bwé á shígé də sēy jwəw dəngúđ.

16:6 8.31 **16:7** 14.28; Luk 24.34

nyə á bwiing bí ná.» ⁸ Ntó, bwə mú wɛɛnzɔ wú shwɔŋ dí bwə ɲə́ lilya, mílám kú bə ná shɛɛ; í mú sá ná bwə nda jaaw tɔɔ muud.

Yésus mə lwóya nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwúm mpámán mpámán a jwôw lú shwénde. Nyə á ka tééd lwóya nyúul wə Mariya á Magudála, mudá nyə á yíl məjamb zəŋgbá yé. ¹⁰ Mudá wɔɔŋgá mú kə jaaw buud ó gwoonɔ ɔ Yésus sá jɔɔŋgá, nəcé bwə á bə nə məɛɛy mílámúd, bwə ka ɲə́ jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus mə gwúm, nyə shí námə dúg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛɛm jaaw bwo ntó, bwə á shígé magulə.

¹² Mpúsə na, bóól ómpwíin bé óbá, bwə ɲə́ kə bwədí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúul nyé wúl mbií shús. ¹³ Buud obá bɔɔŋgá bwə mú nyiŋgə nə mpúsə, kə jaaw bɔɔŋgá ómpwíin bwə á lúgə Yurúsəlem wá, bāŋ námə ɲi məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyiŋgə lwóya nyúul nyé ómpwíin wúm nə ɲgwúd dí, bwə ɲə́ də. Cínɔŋg a mú jum bwo nəcé bwə á shígé *magulə kéel búúd bwə á jaaw bwo ná a mə gwúm shwɔŋ dí yí. Bwə á bə ɲkí lal mílám. ¹⁵ Ná ndɛɛ́, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bi kág cúndə Jɔjɔ Kéel, muud yêsh gwágúg. ¹⁶ Nyɔɔŋg mə bá *búgula, bwə juwo nyə yé, nyə wə mə bá *dúg cug yé. Nyɔɔŋg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgúli yā kandugə. ¹⁷ Ntó, bɔɔŋg bwə bá búgula wá, bwə bá də sá *məshimbá: bwə bá də yíl búúd məjamb jínə dáámúd, bwə lás mákál məshús, ¹⁸ bwə bii ónywā nə məbwə. ɲkí bwə dá gwoog, sá kú sá bwo. Bwə keel mimbəl məbwə, mimbəl myɔɔŋgú mí yál.»

Yésus mə kə gwôw

* **16:9** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 9 kə kumə 20. **16:15** Mat 28.19 **16:16** Mis 2.38 **16:17** Mis 8.7; 16.17 mákál məshús: Mis 2.4; 10.46; 19.6; 1Kr 14 **16:18** ónywā: Luk 10.19; Mis 28.3-6 yál: Mis 4.30; 5.16; 8.7; Zhk 5.14-15 **16:19** Mat 22.44 **16:20** Heb 2.4

¹⁹ Ja Yésus mə shín lás nə bwo ntáni yí, a mú ɲkəŋ kə gwôw, kə ji mbwə məncwúm mə Zembí dí. ²⁰ Ná ndɛɛ́, *ompwíin bé bwə mú nyiŋgə, kə ɲə́ cúndə Jɔjɔ Kéel ikál byêsh. Cwamba Yésus nyə á də yə bwo ɲkul ísɛy byáŋúd. A lwágulə nə minjígulá myáŋ mí á bə tátəlí nəcé bwə á də sá məshimbá.]

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálaad éga. Njií, tɛɛm bə ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwə á shigé bə mímbyágá mí Oyúden wá, bəɔng bwə á dɛ lás Gurêk wá. A ngə féel bwo iciyá bísó nə nkul yáág bwo gwágúlə dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijâm nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ngə lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaád námə nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwəbúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilé yí (4.14-9.50).

(3) Njɔɔnd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sósólúgú nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmá nyə á gwúm shwoɔn dí yí (22-24).

Sə bí nə nkul ci ná lúú ciyá á kálaad wusə 19.10: «Mwân mə Múúd nyə á zə sɔ bəɔng bwə á jimb wá, zə cug bwo.» Zembí mə mpú ná buud bəsh bwə ngə cugə kú nə nyə wá búsə njimbúlá. Gwə wə nyə á nti Yésus-Kríst yí, ná a zég cug bəɔng bəsh bwə é lég nyə wá. Yésus mə dɛ bul julə búúd bwə ngə bwəma nə mpyóɔn wá, nda: osól ɔ mísám, íkákágá, mimbúmbúwá, mimbəl nə ojínə ɔ búúd.

Mətédúlə mə cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múúd, zhwoɔ buud bwə á mə ngə she cilə nkúmba lâɔn á isâ í á sɔy wa sádí yí. ² Bwə á ngə jaaw isâ námə nda búúd bwə á dág byo téd mətédúléd wá

bwə á bwiing sə ná. Buud bəɔngú wə bwə ngə sá iséy í bwiingúlə mílósú mí Zembí. ³ Nə ndéé mə mə ka námə kwey ná mə jálá nə cilə wo isâ byəɔngá téégyá nda í á ngə sɔy ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jəsh téd mətédúléd. ⁴ Mə jii ná wo mpúg ná minjígúlá wə á nwa myá mí bálé bə búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byél

⁵ Ngwól fada nyə á bə ná Zakarí ja Herod nyə á bə njwú-buud á Yudéa yí. Fada wəɔngú bənbəɔn Abiya wə bwə á bə jáɔn gwoɔng. Mudá yé nyə á bə ná Ílisabet, a njúl shilə bag ɔ Arəɔn. ⁶ Bəsh obá nə mudúm nə mudá bwə á bə otátəlí ɔ búúd mísh mə Zembí dí, bwə dágá mpu sá Zembí məgwág, dɛ bɛ isâ byəsh Cwámba ngə ci ná í bəg yí nə məcɛɛ mé məsh mbií á kú nə sá á jumág. ⁷ Nji bwə áshigé bə nə mwán nəcé Ílisabet nyə á bə kundú, bəsh obá bwə á bə ntəg bwə mú icwúcwúúl.

⁸ Dúlúgá jwəw di íí, Zakarí nyə á ngə sá iséy í fada byé nda í á bə jwəɔn á gwoɔng jáɔn ná. ⁹ Ofada bwə á dɛ wusə mpaambə ná bwə féesh nyəɔng kág nyíi *Mpáanzə Zembí yé. Bwə á ka námə wusə jini jaá, mpaambə mú féesh Zakarí ná nyə wə kág nyíi kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lə jígalúlə cáá ni dí, buud ɔ kúl búúd bəsh bwə á bə tón bwə ngə jəgula nə Zembí ¹¹ Ngwól *éngales mə Yawé mú zə lwóya nyúúl wə Zakarí, zə təw nyə ngɛɛ mbwə mənəcwúm, *alatâr bwə dɛ jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitádúgá mí á búbulə Zakarí lúúd nə dágúlə nyə á dág éngales yí, a mú bul bə nə ífwaas. ¹³ Nji, éngales mú ci nə nyə ná: «Zakarí, kú bɛɛɔ fúnda, nəcé Zembí mə nwa məjəgula mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudúm, wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kəɔs nə məshusug, ncúlyá buud bwə bá

námá bə nə məshusug nə byélále mwân wəŋg mə bá byél yí. ¹⁵ Nəcə a bá bə fwámé múúd mísh mə Zembí dí. Nyə abúlé bwelé ŋul málwəg kú ŋgul gúl sá ányinyaanə. A bá bwey bə lwándúlá nə Nkəŋkə Shíshim a njúl ná mwə mə nyóŋgúd. ¹⁶ A bá námá sá nə bóól búúd wá bag ɔ *Izəŋyél bwé nyíngəg zə wə Zembí wāŋ Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lāŋ mə Zembí nə *shíshim nə ŋkul Eli nyə á bə nə ndí yí. A bá zə sá ŋkwambulə mpədúgá osóŋgú bəŋŋə bwān. A bá námá sá nə bəŋg bwá á du bə nə məlwə wá bwá céndúg kú njəond, bwá bə nə fəg á otátəlí ɔ búúd. Ntó, a bá kwəməsa Cwáməba kúl búúd í njúl nyə fwámé kwééshá.» ¹⁸ Zakarí mú ci nə éŋgəles ná: «Mə músə cwúcwúúl, mudá waamé mə námá jaas; mə e bá wámbulə sá wó ŋgə ci ni ntədélê?» ¹⁹ Éŋgəles mú bəsa nə nyə ná: «Mə wə Gabryél, mə ji mísh mə Zembí dí, mə ŋgə sēy nə nyə. Nyə ámə ntí mə ná mə zəg lésa nə wo, zə jaaw wo jəjə mákál mání. ²⁰ Nji, nda wó mə ka bə kú *magulə íciyá byām ná, wo é bə fífi. Wo bá ji kú lás kə wós jwəw ísá mə ámə zə jaaw wo ini í bá bwəma yí. Nəcə byáá í bá bwəma dán wəlad.»

²¹ Í á bə na, kúl búúd jāŋ í ŋgə bwánd Zakarí. Buud bwé mú ŋgə káam ná a mə bul bwey nūŋ Mpáánzə Zembí dí cwú.

²² Ja Zakarí nyə á ka cúwo tóŋ yí, nyə á bə kú ná nə ŋkul mə lésa nə buud. Bwé mú mpu ná a shí dúg gúl sá nūŋ fúm á ci dí. Nyə á ŋgə fufə nji məbwə. Nyə á shwal bə fífi. ²³ Ja nyə á shínal mé mwəw mə ísəy yá Mpáánzə Zembí yí, nyə á ka nyíngə kə bwédí.

²⁴ Fwála mú cə, mudá yé Ilísabet músə bə nə bum. A mú shwaaw tāŋ oŋkwoond otóŋ kú lwóya nyúul, a

ŋgə ci ná: ²⁵ «Sá Cwáməba mə sá mə wə ga. A mə ntí mísh mé mádí zə yíl mə shwōn mə á bə nə ndí búúd bām dí yí.»

Yésus mə bá byél

²⁶ Ja bum mə wós Ilísabet ŋkwoond saman dí yí, Zembí mú kənd *éŋgəles Gabryél ŋgwála á Galilé bwé du jəw ná Nazarét yí. ²⁷ Nyə á kənd nyə ná a kəg lésa nə ncwíyē sás lú múdá í á bə wu ná Mariya yí. Sás dəŋg í á bə nə cəŋlá bá nə Yóseb, muud á bag ɔ *Dávid. ²⁸ Éŋgəles mú nyí Mariya njəw ci nə nyə ná: «Mə báág nə wo, Yawé ji nə wo, a mə sá mpaam nə jə lām.» ²⁹ Iciyá ini í mú sá Mariya mitədúgá búbulə lúúd. A mú ŋgə jī lámúd nə wāŋ mbií məbədə í kə né ji. ³⁰ Éŋgəles mú ci nə nyə ná: «Mariya, kú bəeg fúndə. Nəcə wo mə bwəma nə ocúncəsh ɔ Zembí. ³¹ Dugí, wə zə bə nə bum, wo bá byá mwámudúm, wo gwiid nyə ná Yésus. ³² A bá bə fwámé múúd. Bwé bá du jəw nyə ná *Mwān mə Zembí a gwów-gwəw. Zembí wúsú Yawé mə bá yə nyə ijwúga í mpááməb jé Dávid. ³³ A bá jwú nə bag ɔ *Yákwab kandugə á kandugə, ijwúga byé í abulé bə nə məshíné.» ³⁴ Mariya mú ci nə éŋgəles ná: «Jāŋ í bá bə ntədélé, mē kú fwo mpu múdúm?» ³⁵ Éŋgəles mú bəsa nə nyə nə «ŋkəŋkə Shíshim mə bá zə wódí, ŋkul mə Zembí a gwów-gwəw í mú búdal wo nda gúgúwá í du búdal múúd ná. Gwá wé í bá sá nə mwān wó bá byá yé mə bá bə fééshá, bwé du jəw nyə ná Mwān mə Zembí. ³⁶ Dugí, mbyél wə Ilísabet mə zə bə nə bum ícwúúlúd. A bá námá byá mwámudúm. Nyə muud bwé á du ci ná a ji kundú yé, bum mú nyə ŋkwoond saman dí. ³⁷ Mpuŋ ná sá cúgə nə ŋkul bwelé ntə Zembí.» ³⁸ Mariya mú ci ná: «Mə ji sól məsáál

1:15 Ilh 6.3; OoM 13.4-5; Luk 7.33 1:17 Mal 3.1, 23-24 (Bible Segond 4.6); Mat 17.10-13; Mak 9.13; Yuá 1.21 1:18 Mət 17.17; 18.11 1:19 Dan 8.16 1:25 Mət 30.23 1:27 Mat 1.16 1:31 Iza 7.14; Mat 1.21; Luk 2.21; Mis 4.12 1:32 Iza 9.6; 2Sa 7.16; Mat 20.30-31 1:33 Dan 7.14 1:35 Mat 1.18; Luk 4.18 1:37 Mət 18.14; Mat 19.26; Mak 10.27; Luk 18.27

mə Yawé. A sáág mə nda wó mé ci ná.» Engəles mú kyey.

Maríya mə kə dúg Ilísabet

³⁹ Námə fwála dɔɔŋgú di, Maríya mú ŋwa zhí lɛlúlə kə ŋwəla á kóɔmb Yudéa jísə mímɔ́ɔ́n mímɔ́ɔ́n yí. ⁴⁰ A mú kə nyí Zakarí dí njów, báda Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyə á gwág məbɔ́dá mə Maríya yí, mwân nyə á lugusa nyə mwɔ́ dī, Ilísabet músə lwánd nə Ŋkɛ́ŋkɛ́ Shíshim nə cwóó. ⁴² A mú kím məma ŋkwimbyé, nyə ná: «Wo ji nə ibwádán ntɔ́ bɔ́ɔ́lúgá búdá bēsh, mwân jí wo mwô dí yé jí námə nə ibwádán. ⁴³ Jí í mpú sâ nə nyɔ́ɔ́ŋgú mə Cwámɔ́ba waamə zág mádí yí. ⁴⁴ Nəcə dúgí, nji málwə məm mə ámə gwág məbɔ́dá mwɔ́ yí, mwân nyə ámə lugusa mə nə məshusug mwô dī. ⁴⁵ Wɛɛ mə jəla, wɛɛ muud mə *búgala nə sâ jēsh Cwámɔ́ba mə sá nə bwá jááwug wo yí í é bwəma yé.»

Maríya mə ságúsə Zembí

⁴⁶ Maríya mú ci ná: Zembí waam, wo jí məma Zembí. ⁴⁷ Shíshim wám í ŋgə kɔ́ɔs nə məshusug nəcé cugye waamə Zembí. ⁴⁸ Nəcə a mə bəle ntí mísh dúg zhizhe lwaá dé á mudá. Haaw! Tééd fwála gaád buud wá ikala byēsh bwá bá du ci ná: «mɛɛ mə jəla.» ⁴⁹ Nəcə Zembí á ŋkul nyēsh mə sá mə məma ísá. Jíná dé dúsə nə gúmá ntɔ́ sâ jēsh. ⁵⁰ Lám məcɛy yé wúsə nə bagá shú búúd bwá ŋwá nyə nə fúndúgú wá kə wóós ikala ikala. ⁵¹ A mə lwóya ŋkúl nyé. A mə sá nə buud bwá du ŋkény mánnyúúl wá bwá címagá. ⁵² A mə yíl íŋkácíd í búúd íjija í ící byáŋhúd wusə shí, a bân ózhizhe ɔ́ búúd gwɔ́w.

⁵³ Buud bwá á bə nə məfúfə wá, a mə yə bwo zhwog tɔ́ɔm a nyiŋg búúd ɔ́ tɔ́ɔm məbwə ocwúd.

⁵⁴ A mə zə kwiid bag ɔ́ sɔ́l məsáal yé *Izurəyél,

a mə tɔ́duga lám məcɛy yé,

⁵⁵ nda nyə á kaag impáámɔ́bɔ́ bísú shú mə *Aburaham bə́nɔ́ŋ mpwɔ́ŋ buud nyé kandugə á kandugə ná.

⁵⁶ Maríya bá Ilísabet bwá á já je bə óŋkwoond olɔ́l nə ndéé Maríya músə nyiŋgə kə bwádí.

Byélé mə Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wəla lə byeyí í á ka wóós Ilísabet. A mú byá mwámudúm. ⁵⁸ Nə buud bə́nɔ́ŋ bwá á bə jáŋ ban wá, nə mimbyél nyé bwá mú gwág nə Yawé mə bul gwág nyə cɛy lámúd. Bə́nɔ́ŋ bwá mú ka zə taag.

⁵⁹ Jwɔ́w mwân nyə a wóós mwɔ́w mwɔ́ɔmb yí, bwá mú zə nə bwá zə sá nyə ábiwáág. Bwá mú cɛel gwiid nyə nə Zakarí nda sóóŋgú. ⁶⁰ Nji nyɔ́ɔ́ŋgú mú ci ná: «Mbò! Jíná dé wə Yuánes.» ⁶¹ Bwá mú ci nə nyə ná: «Muud ŋgwúd nə ŋgwúd cugé nə jíná lú Yuánes njów búúd wán wēsh dī.» ⁶² Bwá mú du lésha nə sóóŋgú mwân du fufə nji məbwə jíla nyə jíná á céél gwiid mwân yí. ⁶³ Sóóŋgú mwân mú gwáámɔ́b nə bwá yég nyə kwóógú nə a zág cilə cíɔ́ŋg. A mú cilə ná: «Jíná dé wə Yuánes.» Buud bēsh bwá mú bul káam. ⁶⁴ Seegya ntág nə Zakarí mpɔ́ mə bāŋ, júm mú nyə fúlí nə a je lás. A mú shwal bān kál ŋgə yə Zembí məshwúmb. ⁶⁵ Buud ɔ́ ban bé bwá mú bə nə fúndúgú. Nə ndéé buud bwá mú ŋgə bwiŋŋ lāŋ á isá í á s̄y íni shí Yudéa á mímɔ́ɔ́n nyēsh. ⁶⁶ Buud bēsh bwá á gwág lāŋ wɔ́ɔŋg wá bwá á bə kú bwɛɛ yíl lám cíɔ́ŋg, Bwá mú du jí ná: «Múmwán ɔ́ɔŋg í bá bə jí e? Búbálé, ŋkul mə Yawé í á ŋgə nyín cug mə mwân wɔ́ɔŋgúd.»

Zakarí mə cúnda cúnda mə Zembí

67 Mwân sósngú yé Zakarî mú lwánd nê Nkênkê Shíshim ná cwóó, a mú cúndê cúndê má Zembî, nyê ná:

68 Gúmá nê Yawé, Zembî á *Izaráyêl nêcé a má kwiid kúl búúd jé, yîl bwo manyámád.

69 A má wéeshali sé nkácid cugye mpwong buud má sôl masaal yé *Dávid dí.

70 Nyê a shí bwey dâ jaaw kéel dsoongá,

*buud o micúndá bé nyê á féesh yág wá dâ jaaw.

71 Nyê á kaag ná a bá zê yîl sá manyámá má mízhízhín mísúd,

a yîl sé mæbwê má bsoong bwá ngé mpii sé wád.

72 A má lwágulê ná a jî nê lâm mácey nê odá;

a má téduga sô nyê á sá nê bwo yî.

73 Nêcé nyê á keen bábalé nê Dâ *Aburaham ná í bá bê ná

74 á ká shîn yîl sé mæbwê má búúd bwá ngé lumbuli nê sé wá dí, sé má bá dâ yê nyê gúmá kú nê ifwaas,

75 sá ngé lwóya ná sá básê buud bé, sá ngé cugê túteli nyádi míshúd, ngé cugê nda búúd o kúl jé bwá jálá nê cugê ná,

sé bê ntó mwôw má cug masú mêsh.

76 Múmwán, bwá bá dâ jôw wo ná *muud micúndá má Zembî á gwôw-gwôw.

Nêcé wo bá ká Cwámba shwóg, ká kwambulê nyê zhií

77 kúl búúd jé í mpúg ná a ngé zê ná a zé cug bwo,

juu bwo nê *misám myáj.

78 Zembî wúsú jî bul bê nê lâm mácey.

A má nti sé mænkenya má ngé zhu gwôw

nda msoong mæ jwôw ja í dâ cúwo yí,

79 má zág kwan bsoong bwá ngé cugê yídúgú shwiy dí wá, má zág sá ná sé cúgagi ná shee.

80 Mwân nyê á ka námá ngé wîy, *shíshim yé ngé nwa nkul. Nyê á dâ jî máshí má shwéeshá ná ndéé ká wóós jwôw nyê á ká lwóya nyúúl kúl búúd jé dí yí.

2

Byélé má Yésus

1 Í á zê bê máni mwôw dí, *Káazel Ogust nyê á cilê ná buud o shí mishwun bêsh bwá kág cilya ilân dí.

2 Ilân bwelêlê sây wá cí. Í á bê Kirínus njúl ngwámuna á faan lá Sirí. 3 Ntó buud bêsh bwá á ka ká ngé cilya, muud ká ngwála í dúgyá nê beend jé yíid. 4 Yóseb mú námá tí Nazarét faan lá Galilé, bád ká Betulehem, ngwála mæ *Dávid faan lá Yudéa, nêcé nyê á bê mwân á njôw búúd mæ Dávid. 5 Nyê á ngé ká ilân dí, bá Mariya, mudá í á bê ná bá bwá zé béya yé, Mariya wsoong njúl nê bum.

6 Í á ka bê, bwá njúl nûn, fwála lú byeyí mú wóós Mariya. 7 A mú byá mwân yé acumbâ, mwámudûm. A mú wá nyê bwámád a bwíig nyê kúl bwá á dâ wá itow idêw ná í dúg dâ yí, nêcé bwá áshigé bê nê bwágé njôw ójôn.

Obaagulê ó itow bwá dúg wáéngales

8 Obaagulê ó itow bwá á bê shí nysoongúd bwá ngé jî mifum tóón íbugád ngé baagulê itow byán.

9 Ngwól *éngales mæ Yawé mú zê wóós bwo na, mænkenwa mæ Cwámba má mú lyê bwo nê mænkenya ná kesh. Ifwaas í músê jág bíi bwo. 10 Nji, éngales mú cí nê bwo ná: «Kúgá fúnda, nêcé mæ ngé zê bí nê jôjô kéel í é sá kúl búúd jêsh mæma máshusag yí. 11 Cugye

má byêl bí múús ηgwála mə *Dávid. Nyə wá *Kříst Cwamba. ¹² Bì é yag nyə nə məyīgýé mága: bí é kwey kúkény í mbwúg bwámád kúl bwá du wá itəw idāw ná í dúg də yí.»

¹³ Seegya ná kúdə zhwog wəéngəles wá gwôw bwá mú zə kwey nyíni bwá ηgə yə Zembî gúmá susad ná:

¹⁴ Zembî bág nə gúmá jon á gwôw-gwôwúđ;

wa shí, buud Zembî má gwág nywa wá bwá cúgəg nə shee.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəéngəles bwá má béegya nə bwo kə jon dí yí, obaagulə ó itəw bwá mú ci bwámé nə bwámé ná: «Sá kágá Betulehem kə dúg sâ í má s̄y Zembî má sá ná sá mpúg ga.» ¹⁶ Bwá mú ηgə kə ná cá-cá, bwá mú kə kwey Mariya nə Yóseb nə kúkény í mbwúg kúl bwá du wá itəw idāw ná í dúg də yí. ¹⁷ Ja bwá má dúg nyə yí, bwá mú bwiing sâ éngəles nyə ámə jaaw bwo shú má múmwán jəng yí. ¹⁸ Buud bēsh bwá á ηgə gwág bwo wá bwá á ηgə bul káam sâ bwá á ηgə bwiing yí. ¹⁹ Mariya nyə nyə á baagulə isá byəng lāmúd, a ηgə bigas byo. ²⁰ Nə ndéé obaagulə ó itəw bwá mú nyiingə bwá ηgə yə Zembî gúmá, ηgə yə nyə məshwúmb nə isá byēsh bwá ámə gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námə nji nda éngəles nyə á jaaw bwo ná.

Bwá kə nə kúkény Yésus mpáanzá

²¹ Ja jwôw lú mwəəmb í á wós yí, í mú bə fwála ná bwá sáág mwân ábiwáág. Bwá mú gwiid nyə nə Yésus, jínə éngəles nyə á jaaw Mariya a kú fwo ηwa bum yí.

²² Nə ndéé í mú zə bə fwála ná bwá sáág ηgusa íci Moyíz nyə a ci yí. Bwá mú bád kə nə mwân Yurúsəlem kələ lwóya nyə wá Yawé, ²³ námə nda jí cilyá *mbwoomb máççé dí ná, ná: «Mwámudûm yēsh mə tééd byél yé, bwá kənd nyə koogú ná a bág shú má

Yawé.» ²⁴ Í á jii ná bwá kág yána ílím í *mátúnuga námə nda jí cilyá nda mbwoomb máççé dí ná, bwá kə nə məwúwo məbá ηkí icwə í máfaf íbá.

²⁵ Ngwól múúd nyə á du bə Yurúsəlem ná Símayon. Nyə á bə tətəlí muud, nyə a wá lâm wá Zembî. Nyə á bə nə Nkəηkə Shíshim. Nyə á du bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izarəyél milám shí yé. ²⁶ Nkəηkə Shíshim í á lwágulə nyə ntáməd ná nyə abúle yə a kú fwo dúg *Kříst Yawé mə bá nti yé. ²⁷ Muud wəəngú Nkəηkə Shíshim í á sá ná a kág *Lun má Zembî. Ja óbyəl ə Yésus bwá á zə nə mwân Lun ná bwá zə sá nyə nda mbwoomb máççé í ηgə ci ná, ²⁸ nyə á ηwa mwân nyádí məbwád a mú yə Zembî cúncəsh, nyə ná:

²⁹ Mása, jaá ga í músə wo je bíđ ná lwaá dwô í yág nə shee

nda wó á ci ná,
³⁰ nəcé mish mām má má dúg nda wó zə cug sə ná,

³¹ cugúlə wó á kwəməsa ikúl í búúd byēsh í ηgə dúg yí.

³² Jísə məηkenya má bá sá ná ikúl íshús í mpúg wo yí, kúl gwô Izarəyél í bág nə gúmá yí.

³³ Yésus sóηgá nə nyəəngú bwá á ηgə káam sá jēsh Símayon nyə á ηgə ci shú dé dí yí. ³⁴ Símayon mú bwádan nə bwo, nyə nə Mariya nyəəngú mə Yésus ná: «Mwân éga Zembî má ntí nyə ná a zág sá ná zhwog buud ə Izarəyél bwá búlág, zhwog buud wəəl. A bá bə gúl sá má Zembî í bá ntə búúd ηkul yí, sâ búúd bwá abúle magulə yí. ³⁵ A bá zə sá ná zhwog buud mítédúgá myáη mí mpúyég. Wəe ntāg íí, məçey mə bá nyisuli wo lāmúd nda kafwəle.»

³⁶ Ngwól *múúd micúndə á mudá nyə á bə námə cínəng ná Ana, a njúl shilə mə Fanuél bəend mə Azər dí. Mudá wəəngú nyə á bə a má bul jaas. Nyə a béya a mú cugə

2:14 Iza 57.19; Mat 10.13, 34; Mak 9.50; Luk 1.79; 10.5-6; 12.51; 19.38, 42; 24.36; Yuá 4.27; Mis 10.36; Ifz 2.14, 17 **2:19** 2.51 **2:21** 1.31 **2:30** Iza 52.10 **2:32** Iza 42.6; 49.6; 46.13 6.16-17 **2:22** Ləv 12; Ilη 18.15-16 **2:23** MmN 13.2 **2:34** Iza 8.14; 1Pr 2.8 **2:37** 1Tm 5.5; Mat

nə ɲgwũm mimbũ zəŋgbá. ³⁷ Nyə á ji kúsə kə wóós mimbũ məwũm mwəɔmb nə mínɔ̄. Nyə á shíge də bwelé kə shwóg-shwóg nə Luɲ mə Zembí. Nyə á də sá Zembí iséy byé nə mwásə nə bulú a dúgə ci idáw, də yə Zembí gúmá. ³⁸ Nyə á bə námə cínɔ̄ɲgá ja bwá á bə nə Yésus Luɲ yí, a mú yə Zembí akíba; buud bəsh bwá á ɲgə bwánd nə Zembí mə bá zə yíl Yurúsəlem mənnyámád wá, Ana nyə á ɲgə jaaw lāɲ mə mwān.

³⁹ Ja obyəl ɔ Yésus bwá á shīn sá isá byēsh Mécɛɛ mə Yawé mə ɲgə ci yí, bwá á ka nyiɲgə kə bwádí ɲgwála Nazarēt, faan lə Galilē. ⁴⁰ Mwān nyə á ka námə ɲgə w̄y, *shíshim yé ɲgə ɲwa ɲkul, a njúl mpaam mə Zembí dí.

Yésus mə nyin mpáánzə Zembí a njúl kákágə

⁴¹ Obyəl ɔ Yésus bwá á də kə zāɲ páska dí Yurúsəlem mbũ wēsh. ⁴² Bwá á ka námə kwo bád kə nda fúlú í á bə nə, Yésus njúl mimbũ wũm nə mímbá, bwá mú kə nə nyə. ⁴³ Ja zāɲ í á shīn yí, obyəl bé bwá mú nyiɲgə. Yésus mú lúg Yurúsəlem bwá kú mpu. ⁴⁴ Bwá á ɲgə téduga nə Yésus bənɔ̄ɲ buud ɔ gwoonɲ búsə zhíd. Bwá músə kyey mwásə ncindí. Nə ndéé bwá mú ka zə ɲgə sɔ nyə mímbýel nə mímbíí myáɲ dí. ⁴⁵ Nda bwá áshíge kwey nyə nə, bwá mú nyiɲgə nə məsɔ́ɲgá kə Yurúsəlem. ⁴⁶ Í á ka zə bə, bwá mə sɔ nyə nə sɔ tāɲ mwəw məlɔ́l, bwá mú kə kwey nyə a njúl tām oyíɲguli ɔ mécɛɛ *Luɲ mə Zembí, a ɲgə gwágulə bwo, a ɲgə jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bəsh bwá á ɲgə gwág nyə wá bwá á ɲgə káam fúg nyé nə məmpɛsá mé. Bwá á ɲgə káam mbíí á nə fúg də jímb lúúd. ⁴⁸ Ja obyəl bé bwá á dúg nyə yí, bwá á jág bul káam. Nyəɔɲgá mú ci nə nyə nə:

2:38 Iza 52.9 **2:41** MmN 12.1-27; 23.14-17

* **3:1** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó nə «ɲgwáməna nyə á ɲgə jwú nə mpál nɔ̄ á ɲkúm̄ba faan yé». Dúgág námə Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mís 13.1. **3:3** Mís 13.24; 19.4; Luk 24.47 **3:4** Iza 40.3-5 **3:6** 2.30-31; Mís 28.28

«Mwān waam, jí wó mə sá sə ntāni ni? Wo mpú nə sá shwóɔɲgá sə mə ɲgə sɔ wo nə milām gwəw?» ⁴⁹ Nyə mú ci nə bwo nə: «Bí ámə ɲgə sɔ mə nə jí? Bɪ ampúyé nə mə jəlá nə də bə isá í Dá dí?» ⁵⁰ Nji bāɲ bwá áshíge mpu gwág sá nyə á ci nə bwo yí. ⁵¹ Yésus bənɔ̄ɲ bwo bwá mú shulə kə Nazarēt, a ɲgə magulə ijwūga byáɲ. Nyəɔɲgá mú baagulə isá ini byēsh lámád. ⁵² Yésus nyə á ka ɲgə wəɔf, fúg ɲgə kwíduli, mpaam mə Zembí ɲgə kwíduli, a ɲgə bə jə kágə mísh mə Zembí nə mísh mə búúdəd.

3

*Iséy í Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)*

¹ Í á ka zə bə, ijwūga í *Káázəl Tiber í mə wóós mbũ wũm nə tóɔn dí, Pons Pilát mú bə ɲgwáməna á faan lú Yudéa, Herod nyə Tatarâk* á Galilē, mínyɔ̄ɲ yé Fílíp nə faan lú Ityurē nə Trakonítídí, Lisanuyas nə faan lú Abilen. ² Í á bə Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jəɔɲgá, kéel mə Zembí í á wóós wə Yuánes mwān mə Zakarí a njúl shí a shwéeshád.

³ Nyə á ka zə ɲgə kyey shí nyēsh á fundú ɲgwəɔ Zhurdé, ɲgə cúndə nə: «Céndúgá mitédúgá, bí duwan, Zembí nyə é juu bí nə *mísám mín.»

⁴ Í á bə ntó nda jisə cilyá kálad mə *múúd micúndə Izayí dí nə. Nəcə jisə nə:

Muud ɲgə cúndə shí a shwéeshád, a ɲgə ci nə:

«Kwambuləgá zhíí mə Cwám̄ba, bí ság kwūɲ jé.

⁵ Bulalugá íbí byēsh,

bí bwú mímbún mí anúní nə mi acíg-cíg myēsh səl shí,

bí ság məbúgə.

Sandaləgá ikúl í ákukwowulá, sá byo nə səndɔ̄ɲ

2:49 Yuá 2.16 **2:51** 2.19 **2:52** 1Sa 2.26

6 muud yêsh ka bá dúg cugúl Zembî mæ bá cug búúd yí.»

7 Buud bwá á du zæ wá Yuánes áncuncuma zálæ du duwan wá, nyæ á ka du ci næ bwo ná: «Yé iyælukag íga! Bi má bále fúnda mpimbæ Zembî má bá lwóya yí? Zá ámæ kéwuli bí éne? 8 Kágá wúmæ fwámé mpúmá† í lwágúl ná bi má cénd mítádúgá yí. Kúgá bæ nji dúlæ téduga ná: “Sé bân sá bí mpwoŋ buud má *Aburaham” næcé mæ mpú jaaw bí ná Zembî ji næ ŋkul shwópla mákwóogá mága, sá mwo bwân ó Aburaham. 9 Mpugá ná zân í wál zæ sámb míkóplé mí ílí máshugud. Bwá é cal lí jêsh í ádé wúmæ fwámé mpúmá yí, bwá kal gwo kudad.»

10 Buud bwá mú zæ ji nyæ ná: «Sé má jálá næ sá jí?» 11 A mú bæsa næ bwo ná: «Muud jí næ ishimí íbá yé kéénzhug ŋgwúd yæ nyæŋg cugé næ ndí yé. Muud jí næ idáw yé sáág námá ntó.» 12 Ōŋwenye ó tóya bwá mú námá zæ ná bwá zæ duwan. Bwá mú jí nyæ ná: «Yíguli e, sá má jálá næ sá jí?» 13 Nyæ næ bwo ná: «Dugá jí búúd nji sá mácéxé má yó bí ŋkul ná bí dúg jí yí, bí kú nteŋg.» 14 Ozimbi bwá mú námá jí nyæ ná: «Sé bân sá má jálá næ sá jí?» Nyæ næ bwo ná: «Kúgá mánda múúd næ sá jé ŋkí ntág ná bí mæ lwó múúd mpæl. Magulágá ná myána bwá ŋgá jána næ bí má má jala.»

15 Nda búúd bwá á ŋgæ bwánd bwá ŋgá téduga ná Yuánes ó má jée bæ Mesí ná, 16 Yuánes nyæ á ci næ bwo ná: «Μεε má ŋgæ duu bí næ májúwó. Nji ŋgwól múúd ŋgæ zæ, a ji næ mpífé cý mæ. Mæ ampíyáyé ná mæ cínuyug nyæ mikwoolú mí máŋgwub. Nywáá má bá duu bí næ Ŋkéké Shíshim næ kuda. 17 A mbid fwafuga mbwád. A bá zæ béég búúd nda bwá du fyaf ŋkwáándó ná; a ŋwa

fwámé mpúmá wá ŋkundá déd, a yíl ílwáásé shwu kuda jí kú bwæle jíma yíid.» 18 Yuánes nyæ á kwo námá ŋgæ jaaw bwo Jójó Kéel, a ŋgá yáág næ bwo ná bwá mágulæg. 19 Í á ka zæ wóós ná, nyæ á jum Herod á Tatarák næcé lésú má Herodyád, mudá má mínyoná næ mósól mábôw mêsh nyæ á du sá má. 20 Herod mú kwádælé dúl bôw cínŋg gwôw, wá Yuánes mímbwugud.

21 Í á ka bæ gúl ja ná, nda búúd bæsh bwá á ŋgæ duwan ná, Yésus mú námá kæ duwan. Ná ndéé, ja nyæ á ŋgæ jægala yí, jon í mú bân, 22 Ŋkéké Shíshim mú nyín næ nyúul nda faf í mú shulæ nyæ nyúúlád. Kál í mú zhu jon dí ná: «Wo wá Mwân waamâ alâm. Lâm wâm wêsh wúsæ wódí.»

Impáámé í Yésus

(Mat 1.1-17)

23 Ja Yésus nyæ a tééd sáal dé yí, nyæ á bæ kala múúd á je bæ mímbú mæwúm málól. Buud bwá á ŋgæ téduga ná a ji mwân mæ Yóseb, Yóseb mwân mæ Heli, 24 Heli mwân mæ Matat, Matat mwân mæ Lévi, Lévi mwân mæ Melukí, Melukí mwân mæ Yanay, Yanay mwân mæ Yóseb. 25 Yóseb mwân mæ Matatíyas, Matatíyas mwân mæ Amos, Amos mwân mæ Nahum, Nahum mwân mæ Hesuli, Hesuli mwân mæ Nagay, 26 Nagay mwân mæ Maad, Maad mwân mæ Matatíyas, Matatíyas mwân mæ Símayon, Símayon mwân mæ Yósek, Yósek mwân mæ Yoda. 27 Yoda mwân mæ Yoanan, Yoanan mwân mæ Résa, Résa mwân mæ Zorobábel, Zorobábel mwân mæ Salátíyel, Salátíyel mwân mæ Neri; 28 Neri mwân mæ Melukí, Melukí mwân mæ Adi, Adi mwân mæ Kosam, Kosam mwân mæ Elumadam, Elumadam mwân mæ Er. 29 Er mwân mæ Yésus, Yésus mwân mæ Elyazar, Elyazar mwân

3:7 Mat 3.7; Luk 21.5-36 3:8 1.54-55; Mat 3.9 † 3:8 Mpumá nyæŋg wá misóólégá. 3:9 Mat 7.19 3:16 Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 3:19 Mat 14.3-4; Mak 6.17-18 3:21 5.16 3:22 4.18 Mwân: Sôm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13 3:27 Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2 3:30 Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14

mə Yorím, Yorím mwân mə Matat, Matat mwân mə Lévi. ³⁰ Lévi mwân mə Símuyon, Símuyon mwân mə Yúda, Yúda mwân mə Yóseb, Yóseb mwân mə Yonam, Yonam mwân mə Eliyakim. ³¹ Eliyakim mwân mə Məleya, Məleya mwân mə Məna, Məna mwân mə Matata, Matata mwân mə Natan, Natan mwân mə *Dávid. ³² Dávid mwân mə Yése, Yése mwân mə Yobed, Yobed mwân mə Bowaz, Bowaz mwân mə Sala, Sala mwân mə Naáson. ³³ Naáson mwân mə Aminadab, Aminadab mwân mə Adəmin, Adəmin mwân mə Arni, Arni mwân mə Hesaron, Hesaron mwân mə Fares, Fares mwân mə Yúda; ³⁴ Yúda mwân mə *Yákwab, Yákwab mwân mə *Izaag, Izaag mwân mə *Aburaham, Aburaham mwân mə Tara, Tara mwân mə Nakor; ³⁵ Nakor mwân mə Seruk, Seruk mwân mə Ragow, Ragow mwân mə Falek, Falek mwân mə Eber, Eber mwân mə Sala; ³⁶ Sala mwân mə Kaynam, Kaynam mwân mə Arfagusaad, Arfagusaad mwân mə Sem, Sem mwân mə *Nówe, Nówe mwân mə Lamək; ³⁷ Lamək mwân mə Matusalem, Matusalem mwân mə Inoog, Inoog mwân mə Yared, Yared mwân mə Maluleel, Maluleel mwân mə Kaynam. ³⁸ Kaynam mwân mə Inos, Inos mwân mə Set, Set mwân mə Adam, Adam mwân mə Zembî.

4

*Sátan mə bwówúló Yésus
(Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)*

¹ Yésus nyə a wú Zhurdə a mə shîn lwánd nə Nkə̀nkə̀ Shíshim ná cwóó. Nkə̀nkə̀ Shíshim mú kə nə nyə shí a shwéeshád. ² Njwú məjamb mú kə bwówulə nyə wu tân mwôw məwum mánə. Yésus nyə a shígé də tóo sâ mwôw məwngúd ná ndéé ja mwôw məwng mə á shîn yí a mú gwág zha. ³ Njwú məjamb mú ci nə nyə ná:

«ŋkí wo ji *Mwân mə Zembî, cíg nə kwóógú ga ná í nyéég idâw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Muud cugé nə ŋkul cugə nji nə idâw”.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə gwów-gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan mə shí mishwun mēsh nji ja ŋgwúd ná cág. ⁶ A mú ci nə nyə ná: «Mə é yə wo ijwuga ná wo jwúg nə məfaan mənî mēsh wo ŋwa gúmá jáŋ, nəcé mə wá jí nə byo. Mə ji nə ŋkul yána byo yə múúd yēsh mə céél yə yé. ⁷ Ntó, ŋkí wo kúd mpwoombá wa shí yə mə gúmá, byēsh í é bə ísá byô.» ⁸ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugá kúd mpwoombá shí nji wá Zembî woó Yawé. Nji nyə wá wó dúg yə gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kə nə nyə Yurúsəlem, kə təl nyə zhwááŋgê *Mpáánzə Zembî dí gwôw. A mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo ji Mwân mə Zembî, bídúg nyúul wú wa kə kud shí, ¹⁰ nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mə bá lésha nə *wəéŋgəles bé ná bwá bááguləg wo. ¹¹ Bwá é ŋkēny wo məbwád, kuú wô í nda bwim bəógú.”»

¹² Yésus mú bəsa nə né ná: «Ciyá jisə ná: “Wo ajáláyé nə bwówulə Zembî woó Yawé.”»

¹³ Ja Njwú məjamb mə shîn bwówulə Yésus mimbii myēsh ntáni yí, a mú kyey béégya nə Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

*Mətédúlé mə ísəy mə Yésus
(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)*

¹⁴ Yésus mú nyiŋgə kə Galilé a njúl nə ŋkul á Nkə̀nkə̀ Shíshim. Jíná dé í mú ŋgə jwə cínəŋg yēsh. ¹⁵ Nyə á ŋgə yə buud minjígulá *mámpáánzə mə minjígulá mə *Oyúden dí, buud bēsh bwá ŋgə yə nyə gúmá.

¹⁶ Ná ndéé nyə á ka kə Nazarēt wú nyə á wəof wá. A mú kə

nyíi *mpáánzə minjígúla jwôw lá Sábaad nda nyə á du bwey sá ná. Nyə á ka tɔw tətəlí ná a lɔ Kálaad Zembí. ¹⁷ Bwə mú yə nyə ɲgwól kálaad Izayí *muud micúndá nyə á cilə yé. A mú wɛɛf kálaad ná ndeé a mú kwey kúkúl jísə cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mə Yawé wúsə mádí nəcə nyə a gwáágulə mə məwúda ná mə zág bwiing mímbúmbúwá Jɔjɔ Kéel.

Nyə á nti mə ná mə zág jaaw mímbwug ná: «Bi mə wú mímbwug dí»,

mə jaaw wəancím-ncím ná: «Mísh mə má bəŋ bí».

Nyə á nti mə ná mə zág fɛɛmushi búúd bwə cúgə nə ɲkul shwə mánnyúul wá,

¹⁹ mə zə cúnda mbú Yawé mə bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyə á ka fúlə kálaad ná ndeé a mú yə fulísh á *Mpáánzə Zembí, a mú ji shí. Buud bəsh bwə á bə mpáánzə minjígúla wá bwə mú mpu kənd mísh nyədí. ²¹ A mú tééd lásúla nə bwo, nyə ná: «Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembí bí ámə gwág mə ámə lɔ ní í mə bwəma múús.»

²² Buud bəsh bwə á ɲgə ságusə nyə. Bəsh bwə á ɲgə káam jɔjɔ íciyá í á ɲgə wú nyədí mpu dí yí, bwə ɲgə ci ná: «Mwān mə Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci nə bwo ná: «Mə mpú ná bí é kənd mə kaanə í du ci ná: “Yé jwówada, lwagug wóméfwó” yí. Sá á shí gwág ísā wó á sá Kapernawúm yí. Sáág námə byo wa wódí kwáádá.» ²⁴ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bwə abwélé mpu lég múúd micúndá nyədí kwáádá. ²⁵ Mə jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyə á bə yí, ja jɔŋ í á feed təŋ mimbú mílɔl nə ɔŋkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bə shí nyəsh yí, zhwog mikúsə mí búdá mí á bə *Izəɾəyél. ²⁶ Nji Zembí

nyə a shígé kənd Eli mikúsə myəɔŋg dí! Cwúnd! kú bə tóo ɲgwúd dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wə wúl kúsə múdá á nŋ. ²⁷ Mizázaamá mí á bə námə Izəɾəyél ɲkí bulya ja mə múúd micúndá Elizé nyə á bə yí. Nji, ɲgwúd nə ɲgwúd í áshígé lwəgəwa; í á bə nji Naaman muud á Sirí.» ²⁸ Buud bəsh bwə á bə mpáánzə minjígúla wá bwə mú nyada nə a lásúla ntó. ²⁹ Bwə mú tɔw shí, wáám bə nə nyə ɲgwála dí tóón, kə bád nə nyə mbəŋ dí gwôw. ɲgwála wəɔŋg í á bə lwəyá mbəŋúd. Bwə mú kə nə nyə wu gwôw ná bwə kə ságəwo nyə wusə mbəŋ dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cɔ bwo mpədúgá ná ndeé a mú kyey.

*Yésus mə lwóyá ɲkul ijwúga
(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)*

³¹ A mú shulə kə Kapernawúm, wúl ɲgwála á faan lá Galilé. A mú du yə búúd minjígúla mwôw mə ósábaad dí. ³² Buud bwə mú bul káam mbíi nyə á ɲgə jígali yí, nəcə ciyá jé í á du bə nə kéénd.

³³ ɲgwól múúd nyə á ka bə *mpáánzə minjígúla a ɲjúl nə bów-bôw shíshim jamb, a mú kím nə ɲkulú ná: ³⁴ «Eéékýé! Yé Yésus muud á Nazarét! Shé bəŋ nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgula sə? Mɛɛ mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd mə Zembí.» ³⁵ Yésus mú ɲkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!» Jamb í mú wusə múúd wəɔŋg shí nə tām buud. Í mú wú nyə nyúúlúd kú sá nyə məbôw. ³⁶ Buud bəsh bwə mú bul káam, bwə ɲgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbíi lésú wí nə kéénd nə ɲkul ijwúga ntúga ga? Muud éga mə ɲkáánd nə bów-bôw míshíshim, mí wú?» ³⁷ Jínó dé í mú jwɔ kúkúl jəsh faan dɔɔŋgúd.

4:18 1.68 **4:18** Iza 61.1-2; Mat 11.5; Luk 7.22 **4:18** 1.35; 3.16, 22; 4.1, 14; 10.21; 24.49; Mat 1.18, 20; 3.11, 16; 4.1; 12.18, 28, 31-32; 28.19; Mak 1.8, 10, 12; 3.29; Mis 1.2, 5, 8; 2.4, 17, 18 **4:19** Lav 25.10 **4:22** Yuá 6.42 **4:24** Yuá 4.44 **4:25** 10j 17.1, 8-16 **4:27** 20j 5.1-14 **4:32** Mat 7.28-29 **4:34** Mak 3.11

Yésus má lwag ncuýá mimbâl
(Mak 1.29-34)

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáánzə minjígulá, a mú kə Shímun dí njów. Shímun wəŋgə ayôŋ nə yôŋ nyə á bií cii yé á mudá nə táás. Bwə mú ci nə Yésus nə a saág sâ shú déd. ³⁹ Yésus mú shísh kə jwaagawo nyádí, ŋkáánd nə ayôŋ nə yôŋ. Ayôŋ nə yôŋ mú bíd nyə. Mudá wəŋg mú wəəl cé nə cé tééd ntəŋ ŋgələ ŋwa njugú wəŋ.

⁴⁰ Ja jwəw í á ŋgə jímə yí, buud bēsh bwə á bə nə mimbâl mimbii mimbii wá bwə á zə nə myo wə Yésus. A mú ŋgə bəd myo məbwə nə ndéé mí ŋgə yâl. ⁴¹ Zhwoŋ buud məjamb má á ŋgə wú má ŋgə kím ná: «Wo ji *Mwân má Zembî.» A mú ŋgə ŋkáánd nə mwə, a kú magulə nə má ŋgəŋ nə lás ntó, nəcé má á ŋgə mpu ná a jisə *Kříst.

⁴² Ja mán í á ləm yí, Yésus nyə a cúwo tóŋŋ kə kúl búúd bwə áshigé bə yí. Buud bwə mú ka kə sɣ nyə áncuncuma nə ndéé bwə mú kə kwey nyə. Bwə mú cəel bií nyə nə a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í jii nə mə kág námə bwiŋŋ Jəjə Kéel á Faan má Zembî míl mŋŋwálad. Gwə wə nyə á nti mə nə mə zág sá yí.» ⁴⁴ Nyə á ka kə ŋgə cúndə *mámpáánzə má minjígulá má *Oyúden má Yudeá* dí.

5

Yésus mə tééd jówulə ómpwíín
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹ Dúl jwəw, Yésus nyə á bə a tál bwŋŋ lú cwoogú cínúdí á Genezarēt; buud bwə á ka zə bul shúsə nyə ŋgələ gwágulə Milésú mí Zembî. ² A mú dág mósól mábá na ncindyə cwoogúd. Buud ó shwey bwə á shulə mósól məŋgúd, bwə ka ŋgə gusa məwód máŋ. ³ Yésus mú kəwa dúl byóól dəŋgúd. Dəŋ í á bə dé mə

Shímun. A mú ci nə Shímun nə a wúŋ nə byóól bwŋŋéd shísh ŋgəé bwag. A mú ji shí na byóólúd ka ŋgə yə buud minjígulá.

⁴ Ja nyə á yow lásələ yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálug byóól dwō kúl jí ŋkí jímə yí bi wúsəŋ məwód májúwód nə bwə julə óshū.»

⁵ Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sé má ntəŋ búlú ncindí kú bií təə sá. Mə zə wusə məwód ŋjə nəcé wo má ci.» ⁶ Bwə mú wusə məwód nə ndéé bwə mú bií ncuýá oshū, məwód má ŋgə nyey. ⁷ Bwə mú də mas búúd ó gwoŋŋ bəŋ bwə á bə dúl byóólúd wá məbwə nə bwə zág kwíínd bwo. Bwə mú zə, bəŋŋə bwə mú wá óshū mábá mēsh dí ŋə ndéé má mú tééd nə má nyasulə májúwód.

⁸ Nda Shímun Pyēr nyə á dág ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwŋŋ shí, nyə ná: «Cwáməba, wúŋ mə kúnə-kúnə nəcé mə ji sósól *míisám.»

⁹ Wəŋŋ mbií bwə á bií oshū yí í á sá bəŋŋə buud bə bēsh ŋkŋŋkúúnd.

¹⁰ Təem bə Zhək bá Yuánes bwān ó Zhébedé bwə á bə buud ó gwoŋŋ ɔ Shímun wá bwə á bə námə nə ŋkŋŋkúúnd. Nə ndéé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bəeg fúndə, tééd fwalə gaád wo zə bá də julə búúd.»

¹¹ Bwə mú zə nə mósól cínúdí nə ndéé bwə lúgə ntəŋ isá byēsh, bə Yésus.

Yésus má lwag zúzaamə

(Mat 8.1-4; Mak 10.40-45)

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bə wúl ŋgwála dí. Ŋgwól múúd nyə á bə cínəŋgú nə zaamə nyúúlúd nə jəəd. Ja múúd wəŋŋ nyə á dág Yésus yí, nyə á ləel zə jwaagawo kúd mpwóombú mándəlúd, jəgula nə nyə ná: «Cwáməba, ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə nə səndŋŋ.»

¹³ Yésus mú sééŋmə mbwə, kúnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Má magulə. Nyúúl í bəg wo nə səndŋŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúlúd.

14 Nji Yésus mú tâl nyə mpándí ná ci a kú jaaw tɔɔ muud sâ í má s̄y yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyîz nyə á ci yí shú yálulə wó má yâl ni. Bwə mpúg nə wo mú mpwogé.» 15 Lâŋ má Yésus í mú ŋgə bul kyey, buud bwə mú bul ŋgə seŋgya áncuncuma, ŋgə zə gwágulə nyə, ŋgə námá zə lwəgəwə məbwəs máŋ. 16 Nji, nyə mú kə, nyáméfwó íkál í áshígé bə nə buud yí, kə jəgala nə Zembí.

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)*

17 Yésus nyə á ŋgə yə buud minjígálá dúl jwówúd. Ból *Ofarizyênə *Oŋkumə ó máccɛɛ bwə á zhu mílɔɔm myésh myâ Galilé nə Yudéa, ból zhu námá Yurúsələm. Yésus nyə á bə nə ŋkul mə Cwáməba shú ná buud məbwəs má ŋgəg nə yâl. 18 Ká dúg ná, ból búúd bwə mú wósə bwə ŋgə ŋkəny mbúmbwúgú táádéd. Bwə mú ŋgə s̄p ná bwə nyíngál nyə njów kənd nyə kál Yésus nyə á bə yí. 19 Bwə áshígé ka bə nə wú bwə nyíngálúg nyə, nəcé buud bálə áncuncuma. Bwə mú ntág bád nə nyə kwáminú kə cúwo luun ná ndéé bwə shul nyə nə táádé jé wə Yésus na tám buud.

20 Yésus mú dúg nə buud bɔɔŋgú búə nə fwámé búgá, a mú ci ná: «Amudúm, mə má juu wo nə *misəm myô.» 21 *Oyígali ó máccɛɛ bənŋə Ofarizyênə bwə mú tééd ŋgələ lás bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúd ŋgə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu éga? Ngwól zə jí nə ŋkul juu búúd nə misəm myéd kwoŋ Zembí nyáméfwó?»

22 Yésus músə mpu sâ bwə á ŋgə táduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Ji bí ŋgə ci bídí mílámúd yí? 23 Jí í búl bə kúná-kúná? Ye cílə nə muud ná: «Mə má juu wo nə misəm myô», yə

ná: «Wɔɔlúg, wo kyéyug?» 24 Má ka cɛɛl ná bí mpúg ná *Mwân mə Múúd ji nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misəm myán wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wə mbúmbwúgú, nyə nə nyə ná: «Má ci nə wo ná, wɔɔlúg, wo ŋkənyúg táádé gwô, wo nyíngəg kə njów.» 25 Námá cé nə cé, mbúmbwúgú mú wɔɔl bwə ŋgə dúg, a mú ŋkəny táádé jé, kyey kə njów a ŋgə yə Zembí gúmá. 26 Buud bəsh bwə mú káam mbíí á ná fəg də jímb lúúd. Bwə mú yə Zembí gúmá bwə mú bul bə nə ifwaas, bwə mú ŋgə lás ná: «Sə má dúg *ísá í mímbúgú múús.»

Bwə ádé fəla sâ ágúgwáan nə acwúú

(Mat 9.9-17; Mak 2.13-22)

27 Ja ísá íni í má shín yí, Yésus mú cúwo tóŋn, a mú dúg ŋwenyɛ tóya bwə á də jów ná Lévi yé njúl kál bwə á də jána tóya yí. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bɛg mə.» 28 Lévi mú lúgə ísá byésh, tów bɛ Yésus.

29 A mú kə sá məma dína nyádí njów. Ŋwenyɛ ó tóya nə ból búúd bwə á kə cínəŋg áncuncuma, bənŋə bwə mú kə də. 30 *Ofarizyênə bənŋə *Oyígali ó máccɛɛ bwə mú kə ŋgə nyímbala nə *ompwíín ó Yésus ná: «Nəcə jí bínŋə ŋwenyɛ ɔ tóya nə ból osól ɔ məbów bí ŋgə bále də nə ŋgul yí?»

31 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jí jwówuda, í də bə mímbəl. 32 Mə a shígé zə jów ótútəlí ɔ búúd ná bwə céndúg mítádúgá, mə á yida zə jów osól ɔ məbów.»

33 Bwə mú ci nə nyə ná: «Ompwíín ó Yuánes báá bwə də ci idaw yále Zembí gúmá, ompwíín ó Ofarizyênə bwə də námá sá ntó; wɛɛ bwô bəŋ ku ci.» 34 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má ŋwa bá yí, a tâl zāŋ, a jów óshwá bé; ye bí búə nə ŋkul sá ná oshwá bé bwə yidag zə nə məcɛy lámúd bənŋə muud bá bwə njúl kál

ngwúd? ³⁵ Mbô! Nji móól mwôw má ngə zə, bwə bá yíl bwo muud bá yí. Mwôw mɔɔŋgú dí ó shwá bé bwə ka bá ci idáw.»

³⁶ A mú námá kənd bwo kaanə ná: «Bwə ádé nyaa káándá ágúgwáan* ɲwa kúl cínɔŋgú, kə wá bágá bwoodú káándád. Múúd mə ká sá ntó, í é bə, a má nyaa káándá ágúgwáan, kúl jé kú nyiŋgə mpiya nə káándá á bwoodúd. ³⁷ Ntó námá, bwə ádé ɲwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad; ɲkwanɣá wáan í é sá ná lenya búndúg, wáan shwiya shí. ³⁸ Ntó, í jii ná bwə dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanud. ³⁹ Muud cugé nə ɲkul bə ná a shín ɲgul málwəg má má lyəɲ má a nyiŋgə gwág yéesh íkwan. Mbô! Bwə də ci nə málwəg má má lyəɲ má wá măsá fwámé málwəg.»

6

Yésus nə məcɛɛ má Sábaad

(*Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6*)

¹ Í á wóós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə á ngə lína ifambá í *blé. *Ompwíin bé bwə mú ka ngə búgə mikɔŋg mí blé, ngə nyamusə ná ndéé ngə də. ² Bóólúgá búúd wá gwoonɣ *Ofarizyɛɲ bwə mú lás nə bwo ná: «Nəc é jí bí ɲgə sá sá məcɛɛ má amágúláyé nə muud sáág jwôw lú Sábaad yí?»

³ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə lə sá *Dávid nyə á sá ja bəndɔŋ buud bé bwə á gwág zha yí? ⁴ Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, ɲwa ibuléd í á də bə ci shú yələ Zembí gúmá yí də, a yə námá búúd bé bwə də. Í ɲjúl ná məcɛɛ má ngə ci ná nji ofada wə bwə á jəla nə də də byo, kú nə ngwól múúd shús.» ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mwān mə Múúd ɲgə jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

⁶ Í á nyiŋgə bə dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə a nyíi

*mpáanzə minjígulá, a mú də yə búúd minjígulá. Ngwól múúd nyə á bə cínɔŋgú nə mbwə məncwúm shwáámbúlə. ⁷ *Oyííguli ó məcɛɛ bəndɔŋ Ofarizyɛɲ bwə mú ngə fáf Yésus ná bwə dúg ɲkí nyə é lwag múúd jwôw lú Sábaad, bwə shwəman nyə.

⁸ Yésus mú bwey mpu mítádúgá bwə á ngə táduga bwədí mílámúd myá. A mú ci nə muud á mbwə shwáámbúlə ná: «Tówúg tútəlí, wo kág tów na tām buud.» Muud wɔɔŋg mú kə, kə tów. ⁹ Yésus mú ci nə buud ná: «Mə shílá ná bí ná ye məcɛɛ má magulə ná sá sáág mənywa jwôw lú Sábaad, ye ná sá sáág məbôw, ye ná sá cúgug buud, ye ná sá gwúg?»

¹⁰ A mú cing mpwóómbú ngə dúg bəsh nyádí mákoogá ná ndéé nyə nə muud á shwáámbúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé. ¹¹ *Onkumə ó məcɛɛ bəndɔŋ Ofarizyɛɲ bwə mú bə nə impimbə nda bwə é cwíil. Bwə mú ngə séɲusa məkəl bwámé nə bwámé ɲgəlá sə sá bí nə ɲkul sá Yésus yí.

Yésus mə féesh búúd ə lwámá bé

(*Mat 10.1-4; Mak 3.13-19*)

¹² Í á zə bə na dúl fwála dí ná, Yésus nyə a bád mbámábúɲúd kə jəgula nə Zembí. Nyə a shínal bulú ncindí a ngə jəgula. ¹³ Ja mán í á ləm yí, nyə a jôw ompwíin bé a mú féesh wúm nə óbá cínɔŋgú, a mú gwiid bwo ná *buud ə lwámá. ¹⁴ Í á bə, nə Shímun nyə á gwiid nə Pyêr yé, nə André mínyonə mə Pyêr wɔɔŋgá, nə Zhâk nə Yuánes, nə Fílíp, nə Batəlamí, ¹⁵ nə Matiyô, nə Tómas, nə Zhâk mwān má Alfé, nə Shímun nyə á bə kaambulə lɔɔm yé, ¹⁶ nə Yúdas mwān mə Zhâk, zə keel Yúdas Iskariyôt muud nyə á zə kusha nə Yésus yé.

* **5:36** Na jii kúl káándá í afwóyé kə mājúwó ná ndéé í juli yí. **6:1** Mbá 23.25 **6:2** MmN 20.8-10 **6:3** 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9 **6:6** Mak 2.27-28 **6:11** Yuá 5.16, 18 **6:12** 5.16 **6:14** Mis 1.13; Yuá 1.40-44

Yésus mæ lwag mímbâl

(*Mat 4.24-25; Mak 3.7-11*)

¹⁷ Yésus nyə á ka shula wú nə bwo mbúnjúd zə tów kúl í á bæ mbwaanuzalə yí. Ncúlyá *ompwíin bé nə kúdə zhwog buud bwə á bæ cínəng áncuncuma bwə ngə zhu Yudeá yēsh nə Yurúsəlem, bóól zhu fundú mân á kóómb míngwála myā Tir nə Sidon. ¹⁸ Buud bəəngá bwə á zə ná bwə zə gwágulə Yésus zə ngə lwəgəwə məbwas máj. Bəəng bów-bów míshíshim mí á də təl cwúnd dí wá bwə ngə yál. ¹⁹ Buud bēsh bwə á ngə sý nə bwə kúnýá nə Yésus nəcé nyúl nkúl í á ngə wú nyədəí ngə lwag bwo bēsh.

Yésus mæ yá búúd mínjǫgúlá

(*Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21*)

²⁰ Yésus mú bân mísh dúg *ompwíin bé, a mú ci nə bwo ná: Bí buud ɔ mábúwa bí má jəla, nəcé Faan má Zembí dí shú dún. ²¹ Bí buud bí ngə gwág zha kidíga wá, bí má jəla, nəcé bí mæ bá bæ nə jíl. Bí bəəng bí ngə jii məyə kidíga wá, bí má jəla, nəcé bí mæ bá bæ nə məshusug. ²² Buud bwə bá mpíi bí, bwə ban ná bí kú ná də seəngya nə bwo, bwə lwíy bí, bwə ŋwa míná mún nda sá nycé nəcé bí ngələ bɛ *Mwân mæ Múúd. Ja í bə nə bí ntó yí, bí má jəla. ²³ Jwəw í bə nə bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kəw nə məshusug, nəcé bí mæ bá kə bæ nə məma myána gwəw. Mpugá nə nda bwə ngə sá bí ni, ntó námə wə ímpáambə byán í á də sá *buud ɔ micúndá yé.

²⁴ Ká məntágula nə bí buud ɔ kúm, nəcé wún təəm wēsh ɔ bí bí nə ndí ni.

²⁵ Məntágula nə bí buud bí nə jíl wá,

nəcé bí mæ bá bæ nə zha.

Məntágula nə bí buud bí ngə gwo kidíga wá,

nəcé bí mæ bá tədəwə, bí jii máyə.

²⁶ Məntágula nə bí ja búúd bēsh bwə fáág bí, ci nə bí nji mənýwa yí.

Mbí ngwúd wəəng námə wə ímpáambə byán í á də sá buud ɔ micúndá wá məshügá yí.

²⁷ «Nji, mæ mə ci nə bí buud bí ngə gwágulə mæ wá ná, cəəlugá mizhízhín mín, bí sá bəəng bwə ngə mpíi bí wá mənýwa. ²⁸ Bwádánúgá nə buud bwə shwó bí wá, bí jəgula nə Zembí shú bəəng bwə ngə cúg bí wá. ²⁹ Nkí muud mæ nyífá wo bóónz mbánjúd, yég námə nyə wúl mbán. Nkí muud mæ mándá wo nə kúúd gwō, wo kú kaambulə nyə nə wáma gwō á cwū. ³⁰ Nkí muud mæ gwáamb wo sá, yég nyə; nyəəng mæ mándá wo nə sá gwō yé, bí dúg a kág nə gwo. ³¹ Ságá buud sá bí má céél ná bwə sáág bí yí.

³² «ŋkí bí má də cəel nji buud bwə céél námə bí wá, buud bí nə nkul ka lə bí ntədélé? Ngeá nə osóol ɔ *mísəm bwə də námə cəel nji buud bwə céél bwo wá? ³³ Nkí bí má sá búúd mənýwa nji bəəng bwə sá námə bí mənýwa wá, buud bí nə nkul ka lə bí ntədélé? Ngeá nə osóol ɔ mísəm bwə də námə sá ntó? ³⁴ Nkí bí má də kənd íkwálá nji wú bí má bwánd nə búgá ná bwə é nyíng bí wá, buud bí nə nkul ka lə bí ntədélé? Ngeá nə osóol ɔ mísəm bwə də námə kənd íkwálá nji wú bwə də nyíng bwo tán ngwúd wá?

³⁵ «Bí bân, cəəlugá mizhízhín mín, dúgá sá búúd mənýwa, bí də yə búúd íkwálá kú bwánd nə bwə nyíngug bí. Ntó, Zembí mæ bá yə bí məma myána; í é mpúy ná bí búəsə bwân ó Zembí a gwów-gwów. Nəcé nywáá ji nə jə lám təem bæ shú búúd bwə anjé nə yə

6:19 Mat 9.20 **6:20** Mat 5–7 **6:20** Zhk 2.5 **6:21** Mbá 7.16-17; Zhe 31.25; Sóm 126.5; Iza 61.3 **6:22** Mat 5.11; Yuá 16.2; Mis 5.41; 1Pr 4.14 **6:23** Mat 5.12 **6:24** Mat 19.23-24; Zhk 5.1 **6:25** 1Kr 4.8 **6:26** Zhk 4.4; Zhe 5.31 **6:29** Rom 12.17; 1Kr 6.7 **6:35** yə búúd íkwálá: Lav 25.35-36

nyə akíba wá, tɛɛm bæ shú bɔɔŋg wá mbíya milám. ³⁶ Dugá lwóya lâm ñkúnkwonɔŋ nda Sónŋgú wán mé du lwóya lâm ñkúnkwonɔŋ ná.

³⁷ «Kúgá du jéég búúd minjagá, bwá ka námá bá du bæ kú jéég bí minjagá. Kúgá du yə búúd intúgúlí í mábɛɛ mán, bwá ka námá bá du bæ kú yə bí intúgúlí í mábɛɛ mán. Dugá juu búúd nə məbɛɛ mán, bwá ka námá bá du juu bí nə mán mábɛɛ. ³⁸ Dugá sá yána, bwá bág námá du sá bí yána. Bwá bá du shwu bí isâ mɛma kwáám káándád, í njúl njinyá, bwá san í ngé sɔw. Nəcə yuug bí é du yigula bóól búúd ná ndí yí, gwá námá ó bwá bá du yigula bí nə ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námá kənd bwo kaaná ná: «Ŋgwól áncím-ncím ji nə ñkul jaand nə ñgwól? Ngaá ná bēsh bwá é bála bñd?» ⁴⁰ Mpwíín nyə ádé bwele ntɔ yíguli; nji, *mpwíín mé mpú ñwa ñjígúlá yé mé du námá bæ nda yíguli.

⁴¹ «Nəcə jí wó ngé mpu dúg ntand shwú jí mínyɔŋhə wóó jús dí, nji wo kú dúg mbwŋhə wí dwó jús dí yí? ⁴² Ntədəlé wó jí nə ñkul ci ná wo yíl mínyɔŋhə wóó ntand shwú júsúd wɛɛ kú dúg mbwŋhə wúsá wo dwó júsúd yí? Yé múúd məkəŋ, fwog yíl mbwŋhə wódí júsúd; ja jɔɔŋgá wə wó é ka dúg nda wó jí nə ñkul yíl mínyɔŋhə wóó ntand shwú júsúd ná.

⁴³ «Fwámé líí dí í dú wúmə íbumá í abúbɔw; líí abúbɔw kú námá wúmə fwámé íbumá. ⁴⁴ Líí jēsh í du mpŋy íbumád. Bwá ádé mwáág ífumbí ñgwúdáánzə dí, kú saag mábudá ñgwuŋd. ⁴⁵ Jɔjɔ múúd lâm yé wúsə nə jɔjɔ kwɔɔzú, í ka du wéeshuli jɔjɔ isâ; bów-bów múúd yé lâm nə bów-bów kwɔɔzú, ka námá du wéeshuli bów-bów isâ. Sâ múúd ngé bul téduga lámúd yí, gwá wə mpu yé í dú lás yí. ⁴⁶ Bí ñgə jŋw mə ná Cwámba! Cwámba! Ká nəcé jí bí

básó kú sá sâ mé ngé ci yí? ⁴⁷ Muud yēsh mə zə mádí zə gwágulə lāsú mé ngé lás ga, a sá nda mé ngé ci ná, muud wɔɔŋgú jisə mbií múúd mé zə lwágulə bí ga. ⁴⁸ A ji nda muud mə sá ná, ja á zə shumə njŋw yí, a tédé fáág shí nə fáág fáág fáág, a mú kə təl mífim kwóógúd. Ja mpŋhə i wós yí, kwuŋgú tɛɛm du nyífa njŋw wɔɔŋgúd, í kú bwele shwágusa, nəcé í bələ fwámé shumyá. ⁴⁹ Nji, ñkí muud mə gwágulə lāsú mé ngé lás yí, a kú sá nda mé ngé ci ná, a jisə nda muud mə shúmə njŋw mátag dí kú fáág nə ndéé kə təl mífim kwóógúd yé. Kwuŋgú mə ká nyífa njŋw wɔɔŋgúd, í búg shugula shí nə mpuu.»

7

Yésus mé lwag sɔól məsáal mə wúl lúlúú ózimbí
(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyə a shín lás lāsú yé nə wēsh kúl búúd í ngé gwág yí, nyə á kyey kə Kapernawúm. ² Wúl lúlúú múúd í á du jwú nə ozimbí təd yí í á bæ nŋh, lwaá dé á lâm í á ngə bwás ñkí yáág nə í zə yə. ³ Lúlúú ózimbí ni í á ka gwáduga Yésus. A mú kənd búbaalé ocúmbá buud wə *Oyúden ná bwá kág jagula nə nyə né a zág lwag nyə lwaá dé. ⁴ Ocúmbá buud bɔɔŋg bwá mú kə wós wə Yésus, kə bul bul téeŋ nyə məbwə ná: «Muud éne mé jəla nə wo kwíndúŋ nyə, ⁵ nəcé á cɛɛl lwonɔŋ búúd jisú, nyə wə nyə a lwɔ sá *mpáánzə minjígúlá nyísú.»

⁶ Yésus mú ñwa zhíí, bənonɔŋ bwá mú kə. Nə bwá wál bá kə kumə njŋw, lúlúú ózimbí mú kənd óshwə bé nə bwá kág ci nə Yésus ná: «Cwámba, kú bul ntágulə nyúúl, nəcé mə ampíyáyé nə wo nyíŋ mádí njŋw. ⁷ Gwá wə mé shígé kwey tátəlí nə mə zág məmɛfwó zə bwəma nə wo yí. Jeg lás lásúŋ, sɔól məsáal waamə yálúŋ. ⁸ Nəcə mə ji nə omása

bwé ngé jwú nə mə wá. Mə ji námá nə ozimbí má ngé jwú nə ndí wá. Nyəng yēsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəng má é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyə á faag njwú ozimbí éne ja nyə á gwág á má lás ntáni yí. A mú yid dág búúd bwé á ngə bɛ nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Má jaaw bí ná mə afwóyé bwele dág múúd nə fwámé búgá nda nyíga, tɛem bə kúl búúd *Izarəyél dɛ» ¹⁰ Buud bwé á zə lwámád wá bwé mú nyingə, kə njów má lúlúú ózimbí, bwé mú kə kwey sóol məsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúmushi mwân mə wúl kúsá múdá

¹¹ Yésus nyə á ka kə ngwála á Nayín, bánəŋ *ompwíin bé nə bóól zhwog buud ɔ bwé á ngə kə. ¹² Bwé ngələ shísh ngéé mpumbé ngwála, dág ná, buud bwé ngé kə nə mbimbə ná bwé kə dɛl. Í á bə cágə lú mwân, nyəngú njúl kúsə. Zhwog buud ɔ ngwála bwé á ngə lugal nyə.

¹³ Cwámba nyə á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyə á dág kúsá múdá wəng yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ngə jii.» ¹⁴ A mú shísh kə kúnya nə tanjá. Buud bwé á ngə nkény wá bwé mú shigula. Yésus mú lás ná: «Mwá ncwəmə, juumág! Má ci nə wo ntó.» ¹⁵ Mbimbə mú wəol ji njínjilí, tééd ntəg ngələ lás. Yésus mú nwa nyə nying yə nyóngə.

¹⁶ Buud bəsh bwé mú bə nə inkuŋkúúnd. Bwé mú ngə yə Zembí məshwúmb bwé ngə ci ná: «Məma *múúd micúndá má wós sódí. Zembí má zə kwiid kúl búúd jé.» ¹⁷ Lâŋ má Yésus í mú ngə kala ná ndéé í mú kyey Yudéa yēsh nə cínəng mákoogá məkoogá yēsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud (Mat 11.2-19)

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólúgú míni myēsh nə *ompwíin bé. Nyə á ka jəw óbá cínəngú, ¹⁹ a mú kənd bwo wá Yésus ná bwé kəg jí nyə ná: «Ye wo wá muud sá ngé bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíin ó Yuánes bwé mú kə wós wá Yésus, bwé mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ngə nti sá ná sá zág jí wo ná: “Ye wo wá muud sá á ngə bwánd ná a bá zə yé, ye sá kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námá fwála dəngú di, Yésus mú lwag zhwog buud məbwas, shínal íjám, yíl məjamb, bəny zhwog wəancím-ncím mísh. ²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí má dág yí nə sá bí má gwág yí. Wəancím-ncím bwé ngə mpu dəgya; mimbúmbwúgú mí ngé kyey tətəlí, mizázaamá mí ngə yál, wəakúməlwə bwé ngə mpú gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, inkuŋkwónjələ í búúd í mú ngə gwág Jəjə Kéel. ²³ Muud nyə é bə kú bwəma nə bəngú mádí yé, nywáá mə jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwé má nyingə yí, Yésus mú zə ləsha nə buud bwé á bə cínəng áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwéeshá dí yí, bí á də kə dág jí? Ye gúl ká í dágə ntəŋ nə fufó? ²⁵ Nkí í á shígé bə ntó, bí á də kə dág jí? Ye ngwól múud dágə bwáád íjimé í mimbwéedí? Mbə, buud bwé dá bwáád íjimé í mimbwéedí də cəgə cəg əlal-ŋkul wá bwé də bə mínjəw mí ójwú-buudəd. ²⁶ Ká bi á də kə dág jí? Ye *muud micúndá má Zembí? Haaw, má jaaw bí ná nyəng bí á kə də dág yé má ntə ŋkwónj múúd micúndá má Zembí. ²⁷ Nəcé nyə wá Zembí nyə á ci nda jísə cilyá nyádí Kálad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd

mbwiiŋgye lâŋ waamá ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhií.”

²⁸ Má ka jaaw bí ná, mpóduká buud bēsh bwá má byēl mímwə mí búdáđ wá, kú ná muud mə ntə Yuánes. Nji tēem bə ntó, muud mə bul bə zhizhe Faan má Zembî dí yé, á ntə Yuánes. ²⁹ Buud bēsh tēem bə óŋwenye ɔ tóya bwá á ngə duwan wə Yuánes wá, báá bwá á ngə magulə ná Zembî ji tətəli. ³⁰ Nji, *Ofarizyēŋ bánōŋ *Oŋkume ó máceŋ bāŋ buud bwá á ban ná bwá adúwáné wə Yuánes wá, bwá á ban sâ Zembî nyə á yagúlə shú dán dí yí.

³¹ «Mə kág ná yīga kala búúd á múús nə ozó? Mə kág ci ná búsə ntədəle? ³² Búsə nda ikágé bísə shishé íseŋgyá dí yí, bíl í ngə kámbula nə bílúgá ná: “Sə má lwə bí ilúlwōŋ í ábulya məkəl, bi kú sáág; sə má nyingə wá mingwa mí shwiy, bi kú jii”. ³³ Ntə wə í ngə bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-díy, kú ngul məlwəg; bi ná: “A ji nə jamb.” ³⁴ Mwān mə Múúd mə zə, a ngə də a ngə ngul, bi ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ngule məlwəg. A ji námá shwə óŋwenye ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.” ³⁵ Nji buud bēsh bwá ngə bə fəg má Zembî wá bwá ngə lwó ná jisə jəjə sâ.»

Yésus má juu ngwól múdá

³⁶ Ngwól *Farizyēŋ nyə á jōw Yésus ná a kág nyádi njów bá bwá ká də. Yésus mú kə nyíi njów má Farizyēŋ wəŋgá kə ŋwa jiya shú dólə. ³⁷ Ngwól múdá nyə á də bə sól *mísám cínəŋ ngwála, nyə á ka mpu ná Yésus ji wə Farizyēŋ éne, a ngə də. Ká dúg íí, múdá wəŋgá má wós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí. ³⁸ A mú zə tōw Yésus mpúsə, ŋge kóómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle ná ndéé a fim nyə mwo nə

shilú jé, a músə ngə ywó nyə mwo nə mpu, a nywə mwo labínda. ³⁹ Ja Farizyēŋ nyə á jōw Yésus yé nyə á dúg sólúgá wəŋg yí, nyə á ngə lás nyádi lámúd ná: «Muud éga mbâm bə *múúd micúndə má Zembî, ŋki a má mpu múdá ngə kúnnya nə nyə éga mbii múdá á jisə yí, a mpu ná a jisə sól misám.»

⁴⁰ Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, má ceel jaaw wo gúl sâ.» Shímun ná: «Yíguli, jaawúg.» ⁴¹ «Ŋwól múúd nyə á bə nə buud obá bwá mbíd nyə mpwála; ngwól nə mpwála odanarí mítəd mítóon, ngwólúgá nə odanarí məwūm mátóon. ⁴² Nda bwá áshigé bə nə *mwaané bwá nyíng nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwála nyəŋg. Búud obá óniíd, nyáyé nyə é bul ceel múúd mpwála wāŋ yé?» ⁴³ Shímun mú bəsa ná: «Mə tódúgá ná í é bə nyəŋg á má bíd nə məma mpwála yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo má sámb mbii í jála yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wə mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo má dúg múdá éga? Mə ámə nyíi wa wódí njów, wo shigé shwú mə məjúwó məkuú; nji nywáá, a má gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fim mə mwo nə shilú jé. ⁴⁵ Wo shigé námá ywó mə mpu; nji nywáá, té nyə ámə nyíi wa yí, a ji nji a ngə ywó mə məkuú. ⁴⁶ Wo shigé nywə mə məwúdá lúúd; nji nywáá má nywə mə labínda məkuú. ⁴⁷ Gwó wə má ká jaaw wo ná, misám myé mí á tēem bulya nda jí, a má bii íjuugá yā misám myəŋg myēsh; gwó wə á búl bə nə ceelí nə mə yí. Nəcə, muud bwá də juu nə isá cíg-cíg yé a də námá bə nə ceelí cíg-cíg.» ⁴⁸ A músə ci nə mudá ná: «Wo má bə nə ijuugá nə misám myō.» ⁴⁹ Buud bwá á bə dína dí wá bwá mú ngə lás bwá dí mílámúd ná: «Nyáyé

7:29 Mat 21.32 7:29 3.7, 12 7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 7:33 1.15 7:34 Mat 9.10 7:36 11.37 7:37 Mat 26.6-7; Mak 14.3 * 7:37 alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógá, bwá á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. 7:39 7.16 7:42 Mat 18.27 7:44 Mat 18.4; 1Tm 5.10 7:46 Sóm 23.5 7:48 5.20; Mat 9.2; Mak 2.5 7:50 Mat 9.22

múúd éga nye? A bálé juu múúd nə misám?»⁵⁰ Yésus mú cɪ nə mudá ná: «Wo má *dúg cug nəcé búgá gwó. Wεε kaág nə sheε.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mprəsə isâ íni, í á zə bə ná, Yésus nyə á ngə kyey míngwála nə mándúd ngə jíguli buud, a ngə cúnda Jəjə Kéel á Faan mə Zembí. *Buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwá á ngə lúgal nyə, ² nə bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bóól nyə á lwag wá. Í á bə, nə Mariya bwá á du jəw nə Mədalína məjamb zəngbá má á wú yé, ³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á du vyee jús isâ í Herod dí yé, nə Susána, nə bóól búdá. Budá bəɔng bwá á du ngə kwíind Yésus bə́nə́ɔ́ ngə buud ɔ lwámá bé nə məbii máɔ.

⁴ Buud bwá á ka zə seɛngya ŋkí jág bulya, bwá ngə wú míngwála myēsh, ngə zə nyádí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: ⁵ «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myeeg mpəg. Ja á má ngə myeeg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nə zhií. Buud bwá mú nyaal nywo nə məkuú, inunú í zə ntág shín lúu. ⁶ Nyúl kə shugula kwóógúd, í mú kə ná ndeé í mú shwáás nəcé kú nə məbwaas. ⁷ Nyúl mú shugula ibiin-bíinəd. Bə́nə́ɔ́ ibiin-bíin bwá mú kə ná ndeé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njií, nyúlúgá mú kə shugula jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumə ngwúd wúmə íbumé təd.» A mú cɪ nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)

⁹ *Ompwíin bé bwá mú jí nyə nda kanda wəɔng í kə ná. ¹⁰ A mú bɛsa nə bwo ná: «Zembí nyə a má sá nə bí báá mpúg mindimba myá Faan dé;

nji a sá nə bóól bə́ɔ́ ngə gwág njí mikaaná; bwá bə́g, bwá tɛɛm kənd mísh, bwá kú dúg; bwá tɛɛm gwágulə, bwá kú wámbulə.

¹¹ «Kanda ni í kə ntága: Mpəg wə Milású mí Zembí. ¹² Buud búsə ka bə tə́ɔ́ nda zhií nə zhií wá, jísə bəɔng bwá dú gwág, njí Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milású mí Zembí lámúd, nə bwá á bá *búgula nə ndeé bwá *bə nə cug. ¹³ Bəɔng búsə tə́ɔ́ nda kwóógúd gwów wá, nyísə bəɔng búsə ná, ja bwá gwág Milású mí Zembí, bwá lág myə nə məshusəg; njí bwá kú nə mikəɔ́lə bwádí cəgəd, bwá du búgula njí kákúl baan. Bwá ká bwəma nə məkəgulu, bwá julə mánnyúl. ¹⁴ Mpəg í á shugula ibiin-bíin dí yí, jísə buud búsə ná, bwá ká shín gwág Milású mí Zembí, bwá kə, yágúwó nə təɔm nə məlugə má cug í mú káda bwo, bwá nda wúmə mpúmə nə ndeé í tí. ¹⁵ Mpəg í á shugula shí átutagú dí yí, nyísə buud báá búsə ná, bwá gwág Milású mí Zembí nə jə mílám myá tátəlí, bwá bii myə, bwá mú wúmə mpúmə nəcé bələ nə zény.

Kaanə lámba (Mak 4.21-25)

¹⁶ «Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dí, ŋkí ná a kə təl dwo shí gwoŋá. Bwá du yida təl lámba cé lámba dí nə buud bwá nyíi njəw wá bwá dúgúg məŋkɛnya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndimba í bá bwən kú búguli, ŋkí sá á shwoó í bwən kú mpúy, kú wóós məŋkɛnyad. ¹⁸ Bɪ ó ka du bey nə mbii bí má du gwágulə isâ yí. Mpugá ná mú muud jí nə baalé fug yé, Zembí mə bá kwádulə nyə nywo. Njí nyəɔng cúgé námə fwo bə nə ndí yé, Zembí mə bá məel yíl nyə búbaalé á ngə *búgula ná a jí nə ndí yí.»

¹⁹ Nyəɔngú mə Yésus bə́nə́ɔ́ omínyəɔ́ bə́ bwá músə jə ná bwá

8:2 23.49, 55-56; 24.1-10; Mat 27.55-56, 61; 28.1, 8-10; Mak 15.40-41, 47; 16.1, 8 **8:8** Mat 11.15
8:10 Mat 13.14-15 **8:14** 1Tm 6.9-10 **8:16** 11.33; Mat 5.15 **8:17** 12.2; Mat 10.26 **8:18**

zə nyádí. Nji, bwə a shíégə bə nə ŋkuul mə shísh nyə kúná-kúnə nəcé buud buláá bulya. ²⁰ Bwə mú ka jaaw Yésus ná: «Nyɔɔŋgá woó bánɔŋ omínyɔŋá bwó búsa na tóón, bwə ŋgə jii dág wo.» ²¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Nyɔɔŋgá waamá nə omínyɔŋá báamá wə buud bwə ŋgə gwág Milású mí Zembí bwə ŋgə sá nda mí ŋgə ci ná.»

Yésus má cweel ŋkwɔ

(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)

²² Í á bə dúlúgá jwówád nə, Yésus má kəwa byóólád bánɔŋ ompwíín bə, a mú ci nə bwo ná: «Sə línáagá mǎŋ mága kə fanwíny.» Bwə músə wú bwúŋád kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwád ompwíín bə bwə ŋgə júgə. Məma ŋkwɔ músə zə kuŋŋ mǎŋ, məjúwó má mú lwándala byóólád, í mú bə bwo ŋkí wagəwo. ²⁴ Ompwíín bwə mú kə juumashi nyə ná: «Mása, Mása, sə wál zə yə.»

A músə juum, a ŋkáánd nə ŋkwɔ, ŋkáánd nə ikwɔ í məjúwó, byēsh í mú cwaaləwo, mǎŋ má mú bə ná shee. ²⁵ A mú ci nə bwo ná: «Búgə jín jí ŋgow?» Inkuŋkúúnd í mú bii bwo, bwə ŋgə bul bí. Bwə mú ŋgə nyímbala bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúđ éga nye! A ká námá lás, tɔɔ ŋkwɔ, tɔɔ məjúwó í bálé sá nyə məgwág hí?»

Yésus mə yíl njumbúlu məjamb

(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bwə mú kə səl byóól shí á Ogerazenyé, nə beendyá nə Galilé. ²⁷ Yésus ŋgə námá wú byóólád tɔw shí, ŋgwól múúđ a ŋgwála mú zə bwəma nə nyə. Muud wɔɔŋgá nyə á bə nə məjamb. Bweyála nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji mínjów, də ji nji məshwɔŋ dí. ²⁸ Dúgúla múúđ éne nyə á dúg Yésus yí, nyə a bwú ŋkwiiimbyé a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə kím ná: «Yé Yésus *Mwàn mə Zembí á gwów-gwów, shwə bǎŋ nə iney? Mə jəgula nə wo,

kú beeg tál mə cwúndəd.» ²⁹ Nəcə Yésus nyə a lás nə bów-bów shíshim mpəl dí ná í wúg muud wɔɔŋg nyúúúlád. Í á də bád nyə ija, bwə dúgə wóolə nyə nə mikwoolú mí inkwánz, də wá nyə mimbwagə məkuúđ shú ná bwə baagula nyə. Nji nyə á də tí isá ini byēsh, jamb í mú də kə nə nyə ikúl í á də bə kú nə buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwò wə zə?» Nyə ná: «Jíná dām wə Kínda,» nəcé ncúlyá məjamb má á bə nyə nyúúúlád. ³¹ Məjamb má mú téég Yésus məbwə ná a kú ci nə bwo mpəl dí ná bwə kág bí ncíməd. ³² Na, məma sɔɔnz óŋkuú í á bə í ŋgə də cínɔŋg mbǎŋúđ. Məjamb má mú téég Yésus məbwə ná a mágúləg ná má kág nyíi óŋkuúđ. A mú magula. ³³ Məjamb má músə wú múúđ éne dí, kə nyíi óŋkuúđ. Dɔ lú óŋkuú dɔɔŋg dēsh mú dad wú mbǎŋúđ kə juwa mǎŋ nə ndeé fudə. ³⁴ Buud bwə á ŋgə baagula onkuú wá, dúgúla bwə má dúg sə í ámə cɔ yí, bwə mú wɛɛnz kə ŋgə jaaw buud ŋgwála nə mílɔɔm mílɔɔm. ³⁵ Buud bwə mú wú kwáádə zə, zálə dúg sə í ámə cɔ yí. Bwə mú zə kwey múúđ məjamb má á wú éne a njúl nə mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí məkuú. Bwə mú gwág inkuŋkúúnd. ³⁶ Buud bwə á dúg sóólúgú í á sɛy wá bwə mú jaaw bwo nda njumbúlu wɔɔŋg í á *dúg cug ná. ³⁷ Ná ndeé, zhwoog buud bēsh wá shí Ogerazenyé bwə mú zə, zə ci nə Yésus ná a kyéyug wú bwádí shíd, nəcé í á bə fwámé inkuŋkúúnd í má bii bwo. Yésus mú nyiŋgə kəwa byóólád, nyiŋgə nə mpásə.

³⁸ Muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə ná a ŋwág nyə nyádí gwoonɔud. Yésus mú yidá nyiŋgə nyə ná: ³⁹ «Nyíngág kə wódí njów kə jaaw sə jēsh Zembí má sá wo yí.» A músə kyey, línə ŋgwála wēsh a ŋgə jaaw sə jēsh Yésus má sá nyə yí.

Yésus má gwûmushi shilə mə Zharus

(*Mat 9.18-26; Mak 5.21-43*)

⁴⁰ Nyingələ Yésus nyə á nyingə yí, buud bwə á shwas nyə áncuncuma, nəc é í á bə bwə ngə bwánd nyə.

⁴¹ Ká dág ná, ngwól múúd nə jíná ná Zharus, a njúl njwú á *mpáánzə minjígúgála, mə zə nə ndé zə kúd məbwəy shí, téég Yésus məbwə ná a kég nyí nyádí njów. ⁴² Muud wəngú nyə á bə nə súsású ngwúd nə ngwúd í njúl nə mimbú wúm nə mimbá. Súsású jəngá í á ngə júgula.

Ja Yésus má tí njənd kələ wu yí, buud bwə mú zə ngə shúsə nyə ikómb byəsh.

⁴³ Ngwól múdá nyə á bə cínəng məcií mə á də wú nyə nyúúléd té mimbú wúm nə mimbá. Mudá wəngú nyə á kəenzh məbí mé mēsh mínjów mí məbyan dí nji a kú yál.

⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ngəε mpásə kwon, a mú kúnya nə nyə lwə lá káandə, məcií tđw ntəg nyə.

⁴⁵ Nə ndé Yésus mú ci ná: «Zə mə kúnya nə mə éne?» Buud bēsh bwə mú ngə kúlya ná ndé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwə ngə bə wo áncuncuma bwə ngə shúsə wo.»

⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Ngwól múúd mə kúnya nə mə. Mə mə gwádəga nyúl mpífə mə wú mə nyúúléd.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ngə lilya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóombúd, zə jaaw búúd bēsh sá í ámə sá ná a kúnýág nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wám, wo mə *dág cug nəcé búgə gwō. Kaág ná shεε.»

⁴⁹ A ngə ná lás ntáni, muud mú wós wúlə wə njwú á mpáánzə minjígúgála, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwō mə yə, kú ná bεεg ntágulə Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bεεg fúndə, bég

nji nə búgə, nyə é cugə.» ⁵¹ Ja Yésus mə kə wós njów yí, a mú ban nə ngwól múúd shús kú nyí, nji Pyēr nə Yuánes nə Zhák nə sóngú mwán nə nyəngú mwán. ⁵² Bēsh bwə á ngə jii súsású jəngú, ngə tədəwa. Yésus mú ci ná: «Kúgá ngə jii, nyə afwóyε yə, a ngə yida já.» ⁵³ Nda bāy bwə á mpu ná súsású mə yə ná, bwə á yida ngə cágulə Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwəd, a mú ci gwōw-gwōw ná: «Mwán, wəólég!» ⁵⁵ *Jím mə mwán mú nyingə zə nyə nyúúléd, a mú wəól cé nə cé. Yésus mú ci ná bwə yég nyə sá mə dā. ⁵⁶ Obyól ə mwán bwə mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwə kú jaaw múúd sá í ámə cə yí.

9

Yésus má kənd búúd ə lwámá bé
(*Mat 10.1-14; Mak 6.6-13*)

¹ Yésus nyə á ka jəw *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ηkul nə kéénd á dálə yíl búúd məjamb, nə ηkul á dálə lwag bwo məbwəs. ² A mú kənd bwo ná bwə kég ngə cúndə Faan mə Zembí, kə ngə lwag mimbəl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ηwa íbadəga í njənd, tə wagatig, tə baamətálá, kú kə nə buléd, kú kə nə mwaané; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ó ji njów bí ámə nyí yíd, bí ka bá tí cínəngú kə shwóg. ⁵ Búúd bwə ká bá bə kú lég bí wúl ngwəla dí, bí wú cínəngú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wəngú í lwágulə bwo ná bwə mə byaagulə.» ⁶ Buud ə lwámá bəng bwə mú kyey, ngə kə míləəm míləəm, ngə kə bwiing Jəy Kéel, bwə ngə lwag buud kúl jēsh.

Herod mə jág Yésus
(*Mat 14.1-2; Mak 6.14-16*)

8:43 Ləv 15.25-27 **8:44** Mat 9.20 **8:48** Mat 9.22 **8:52** Yuá 11.11-13 **8:54** Mak 5.41

8:56 Mak 7.36 **9:1** 10.1-12 **9:2** 11.2 **9:3** 22.35 **9:5** Mis 13.51 * **9:5** Ja Oyúden bwə á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwə á də lwágulə ná, kúkal shí bwə ámə təl mákuú máy yí, bwə mə kál gwə nə buud bí cínəng wá ná bwə músə sá nyéé.

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág isâ byêsh í á ngə sîy yí. A mú bə kú ná mpu sâ á tédúgág yí, nəc é bóól búúđ bwá á ngə ci ná Yuánes má gwúm; ⁸ bóól ná Eli wú má nyiŋgə lwóya nyúúl éne; bóól ná ngwól *múúđ micúndə ayág wə má gwúm éne. ⁹ Herod mú ci ná: «Mə wə mə a cígə Yuánes cūŋ. Nyáyé múúđ nyε mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ngə sɔ ná a dág Yésus.

Yésus mə yá búúđ idāw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

¹⁰ *Buud ó lwámá bwá á ka nyiŋgə. Bwá mú zə jaaw Yésus sâ jêsh bwá á sá yí. Yésus mú ŋwa bwo, bánŋ bwá wú búúđ dí, kə bwáméfwó ŋgeé ŋgwála bwá dú jŋw ná Betasayída yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwá mú mpu ná bwá ngə kə nūŋ, bwá mú bε nyə áncuncuma. Yésus mú lág bwo, a mú ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembí yí, a ngé lwag bəŋg bwá á ngə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ɔ lwámá wúm nə óbá bwá mú shísh wə Yésus zə ci nə nyə ná: «Cígə nə bwo ná bwá nyiŋgəg, bwá kág ngə já mákwáádə nə ibaafə yá wa kúnə-kúnə, bwá kə sɔ sâ má dē nəc é sá bí wa bugád.» ¹³ A mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sâ má dē.» Bwá nə né ná: «Sá cugé nə sâ, nji íbəléd itóŋ nə oshú óbá. Ka nji ná séméfwó sá má kə kusə búúđ zga bēsh idāw, í ka tεem kwaga nə bwo.» ¹⁴ Buud bwá á bə cíŋŋgú je bə budúm otóshin otóŋ. Yésus mú ci nə *ompwíin ná bwá jílug bwo shí ikínda ikínda, kínda jêsh nə buud je bə máwúm mátóŋ. ¹⁵ Bwá mú námá sá ntó, shín jil búúđ bēsh shí. ¹⁶ A mú ka ŋwa íbəléd itóŋ nə oshú óbá óni, a bān mísh gwōw, yə Zembí

akíba. A mú fēy byo yə ómpwíin bē bwá kə ngə yə buud. ¹⁷ Buud bēsh bwá mú də, jíłə, idāw lág. Bwá mú sεŋg íkál í á lág yí, wá mábwumúđ tāŋ mábwumú wúm nə mábá.

Yésus jisə Mesí

(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

¹⁸ Í á ka zə bə, a má kə koogá kə jəgula nə Zembí, ompwíin bē bwá mú kə sεŋgya nə nyə. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ngə ci nə mə jisə zé?» ¹⁹ Bwá mú bεsa ná: «Bóól búúđ bwá ngə ci nə wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóólúgá nə wo jisə Eli, bóólúgá nə wo jisə ngwól *múúđ micúndə ayág má gwúm yé.» ²⁰ A mú ci nə bwo ná: «Ká bí bāŋ bí ngə ci nə mə jisə zé?» Pyēr mú bεsa ná: «Wo jisə *Kríst Zembí nyə á nti yé.»

Buud bwá bε Kríst wá

bwá bá námá jug

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

²¹ Yésus mú mpu báásulə bwo ná ci bwá kú bwele jaaw múúđ ntó. ²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúđ ná ocúmbá buud wá ləŋm nə milúluú myá ofada nə *Oyíguli ó mácxε bwá kág jág jugashi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntāg nyə. Nji a bá gwúm shwŋ dí jwów lá léł.» ²³ A mú ci nə bēsh ná: «ŋkí muud má cεl bε mə, a bég kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé jwów dēsh, bε mə. ²⁴ Nəc é, múúđ mə ká kaambalə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəŋg mə jímbál cug jé nəc é mə yé, a faam. ²⁵ Ŋkí muud má bii mábii mēsh mā shí ga, nji a yə, ŋkí ntāg nə a ntámá cug jé, wáyé mfií nyə é bə nə ndí cíŋŋg yí? ²⁶ Mpugá nə muud mə gwág mə shwōn, gwág íciyá byām shwōn yé, Mwān mə Múúđ mə bá námá gwág nyə shwōn ja á bá

9:7 9.19 † 9:7 Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ŋgwámuna nyə á ngə jwú nə mpál nɔ á ŋkúmba faan yé». Dúgág námá Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1. 9:9 23.8 9:10 Mat 15.32-39 9:10 6.13; 10.17 9:17 20j 4.43-44 9:18 5.16 9:19 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 9:20 Mat 16.16; Luk 22.67 9:21 9.36 9:22 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 9:23 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 9:26 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12

zə a ɲə́ ɲkənəwa məɲkənəwa mə
nə məɲkənəwa mə Sónɲá, bənɲə
míféshá mí *wə́ɲgəles myé dí yí.
27 Bábálé má jaaw bí ná, bóól búúd
búsə wa óga, bwə abále bwəle yə,
bwə kú fwo dúg Faan mə Zembí.»

*Yésus mə lwóya mílwaná myé
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)*

28 Í á ka zə bə, Yésus mə shín
lás lésú ní, mwəw mə mú cə je
bə mwəomb, nyə á ɲwa Pyêr nə
Yuánəs nə Zhâk. Bónɲə bwə mú bád
mbúɲád gwəw kə jəgula nə Zembí.
29 Ja nyə á ɲə́ jəgula yí, mpwoombá
nyé í á shwə́ɲla, mikáándə myé mí
mú bə ɲkí fumə, mí ɲə́ faan nda
ɲjəs. 30 Seegya nə buud obá, Moyíz
bá Eli bwə mú bwə ɲə́ lésə nə
nyə. 31 Moyíz bá Eli bwə á lwóya
mənyúúl mílwanád. Bwə mú ɲə́
lésə nə Yésus shú shwiy á bá kə
yə Yurúsəlem yí. 32 Na nyə á bə,
Pyêr bənɲə buud ó gwoonɲə bé bwə
mú ígwád ná cúg. Bwə á ka juum,
bwə mú dúg Yésus ɲə́ jə́ ɲkənəwa,
buud obá bwə ɲə́ lésə nə nyə.
33 Ja Moyíz bá Eli bwə á ɲə́ béégya
nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus
nə: «Mása, nywaále ɲə́lə jí wa. Sə
shúməgá məbanda məlól, ɲgwúd
shú dwə, dúl shú mə Moyíz, dúlúgá
shú mə Eli.» Nyə a shíé mpu sá nyə
á ɲə́ ci yí.

34 A ɲə́ ná lás ntáni, seegya
nə gúndə í mə zə búdal bəsh.
Iɲkunjúúnd í mú bii bwo ja bwə
mə dúg gúndə mə búdal bwo yí.
35 Kál í mú wú gúndə jəonɲə dí ná:
«Mwán waam mə á féesh wə éga.
Ságə nyə məgwág.» 36 Ja kál í mə
shín lás ntáni yí, bwə mú dúg Yésus
ɲjə nyəməfwó. Bwə mú jí ókál-ókál.
Bwə á jí mwəw məonɲəd kú jaaw
təw muud sá bwə á dúg yí.

*Yésus mə lwag wúl mbəl jamb
(Mat 17.14-21; Mak 9.14-27)*

37 Jwəw í á bə cínəonɲə yí, bwə mə
shulə wú mbəɲ dí, buud bwə mú
zə bwəmə nə nyə áncuncuma. 38 Ká
gwág í, ɲwól múúd mə kím na
məɲkúmbə mə búúd dí ná: «Yíguli,
mə jəgula nə wo, kəndəg mísh dúg
mwán waamə dí. Mə jí nə nyə ɲjə
ɲgwúd éne. 39 Jamb í də bii nyə, a mú
də kím, ífúlug í dúgə wóss nyə mpud.
Jamb í də jugəshi nyə nə ndéé í ka
təem zə ɲə́ bíd nyə í mə fwo líduga.
40 Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwə
nə bwə yílúg nyə jamb dəonɲə, bwə
shíé kwag.» 41 Yésus músə káam ná:
«Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí
mitádúgə e! Mə e bá kə nə bí ntáni
kə wóss ɲəw? Mə é bá jísw bí kə
kumə jáyé ja? Zaə mə nə mwán woó
wəonɲə.» 42 Mwán ɲə́ shísh wə Yésus
í, jamb mú kadəwo nyə shí, ɲə́
jə́ sagəsə nyə. Yésus mú ɲkáand nə
jamb, a lwag mwán nə ndéé a nyíɲə
kəndə nyə wə sóɲɲə. 43 Dúgúlə búúd
bəsh bwə á dúg misólúgə mí Zembí
yí, bwə á káam ntə ɲkúl.

Buud bəsh bwə ɲə́ ná káam isá
byəsh Yésus nyə á ɲə́ sá yí, nyə
mú ci nə ompwíin bé ná: 44 «Mpuɡá
gwágulə lésú mə zə lás ga: *Mwán
mə Múúd wál bá zə kaanz məbwə
mə búúəd.» 45 Njə bəɲ bwə á shíé
mpu gwág lésú wəonɲə, í á bə bwo
shwílyá nə bwə kú gwág nda í kə
ná. Bwə á ka ɲə́ fúndə jílə nyə lésú
wəonɲə.

Zə mə ntə bóól

(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

46 Bwə mú zə tééd sɲɲúsálə məkəl
nə bwə cəel mpu nyəonɲə jí bul bə
fwámə múúd bwədí gwoonɲə dí yé.
47 Njə Yésus nyə á bwey mpu sá bwə
á ɲə́ téduga bwədí mílaməd yí. A
mú ɲwa gúl kúkágə, təl nyədí kúná-
kúnə. 48 A mú ci nə bwo ɲə́: «Muud
mə ləg kúkágə gə jíndə dām dí yé, a mə
ləg mə. Muud mə ləg ntəg mə yé, nyə
aləgé mə, a ləg múúd nyə á nti mə yé.

Mpugá ná muud mə ɲwá nyáméfwó zhizhe mpédúgá nyín yé, nyə wə jí fwámé múúd ntɔ́ bɔ́l.»

Muud mə bə́ kú lúmbali yé ɲgə magulə

(Mak 9.38-41)

⁴⁹ Yuánes mú ka zə lás ci ná: «Mása, sá ámə dúg ɲgwól múúd ɲgə balan nə jínə dwò, ɲgə yíl buud məjamb nə ndí. Sə ámə ka kaambələ nə nyə ná a kú ná ɲgə sá nəcə a cugé sádí gwoonɲg dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Kúgá dɛ kaambələ ná a kú ɲgə sá, nəcə muud nyə aɲgɛ nə mpii bí yé, jí bídí kóómbád.»

⁵¹ Fwála í á bə́ ná Yésus mə zə́ bá ɲkəɲ wú shí ga dí yí í á ɲgə shísh. Ntɔ́ Yésus nyə á ɲwa cígúlá ná tɔ́ jí tɔ́ jí a kə́ Yurúsəlem. ⁵² Nyə á ka lwám bɔ́l búúd ná bwə́ kə́g nyə shwóg. Bwə́ mú ɲwa zhí, kə́ nyíi dúl dánd á Samariya dí ná bwə́ kə́ kwə́musa, Yésus bə́g kə́ shígula cínɲg. ⁵³ Nji, buud ɔ́ dánd dɔ́ɲgú bwə́ mú ban ná bwə́ alágé nyə nəcə nyə á ɲgə kə́ ɲgɛ́ Yurúsəlem. ⁵⁴ Nda *ómpwíín bə́ Zhák bá Yuánes bwə́ á dúg ntɔ́ ná, bwə́ á ci nə nyə ná: «Cwámbe, ye wó jí ná sá jówúg kuda í shúləg wú gwów zə́ cumbal jígal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, ɲkáánd nə bwo, †[nyə ná: «Bi ampúyé wə́ɲg shíshim í ɲgə shwambələ bí ní.»] ⁵⁶ Bwə́ mú ɲwa zhí kə́ dúl dándúd.

Bɛ́lə Yésus

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwə́ ɲgə kyey zhí nə zhí, ɲgwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə́ zə́ bá dɛ wo kúl jəsh wó bá dɛ kə́ yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontɔ́ bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwán mə́ Múúd cugé nə ɲkúmba kúl á dúg já yí.» ⁵⁹ A mú ci nə ɲgwól múúd ná: «Bɛ́g mə.» Nyíni nə né ná: «Cwámbe, fwog bíd mə, mə kə́g

dəl sóɲgú waamə.» ⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə́ mí dúlɲg mímbimbə́ myáɲ. Wɛɛ, kaág ɲgə bwiɲg buud Faan mə́ Zɛmbí.»

⁶¹ ɲgwól múúd mú námá ci nə nyə ná: «Cwámbe, mə́ zə́ bɛ wo. Nji bwándúg ná mə́ fwóg kə́ jəna nə ɲjów búúd wám.» ⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə́ kə́ ɲkəny bə́ɲg ná á waad fambá, a nyiɲgə yág dúg mpásə, muud wə́ɲgú cugé nə mfií Faan mə́ Zɛmbí dí.»

10

Yésus mə́ kə́nd búúd mə́wúm zə́ɲgá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwámbe nyə á shín lás isá íni yí, nyə á cwééd *ompwíín mə́wúm zə́ɲgá nə óbá* a mú kə́nd bwo ná bwə́ ɲgə́g nə kə́ óbá óbá íkúl byəsh nyáméfwó nyə á jəla nə kə́ yí. ² Nyə á lás nə bwo ná: «Dugá, idəw í mə́ tí fambá mə́ɲkund mə́ɲkund, nji buud bwə́ kə́ saag wá búsə́ cíg-cíg. Ntɔ́ wə́ mə́ cí nə́ə: jə́galagá nə amádí fambá ná a kə́ndɲg buud, bwə́ zə́g saag. ³ Kə́gá, mə́ mə́ kə́nd bí nda bwán ɔ́ íncwə́mbe mpédúgá ɔ́ɲkweny. ⁴ Muud kú kə́ nə *mwaanə́ ɲkí kwáám. Muud kú ɲwa bɔ́l osílúfaas; muud kú kə́ jí mə́bádád zhí nə zhí.

⁵ «Njów wə́sh bí mə́ nyíi yí, fwogá ci ná: “Zɛmbí sáág ná bí bə́g ná sheɛ.” ⁶ ɲkí ɲgwól muud á ná sheɛ jí cínɲgú, mə́bádá mún mə́ kə́ nyádí; ɲkí ntɔ́ dí, mə́ nyiɲgə zə́ bídí. ⁷ Bí ɔ́ jí ɲjów wə́ɲgúd, bí dɛ də́ nə ɲgul isá bwə́ é dɛ yə́ bí yí, nəcə sól mə́sáal mə́ jəlá nə bə́ nə myə́na. Bí kú bá dɛ kyey míɲjów míɲjów. ⁸ ɲgwála wə́sh bí é nyíi buud lə́g bí yí, bí ɔ́ dé isá bwə́ yə́ bí cínɲg yí, ⁹ bí ɔ́ lwag mímbəl myá cínɲg, bí jaaw bwo ná Faan mə́ Zɛmbí í mú bí kúnə-kúna.

9:50 11.23; Mat 12.30 **9:51** 24.50-51; Mat 19.1; Mak 10.1; Mis 1.9 **9:52** 10.33 **9:54** 20j 1.10, 12 † **9:55** Míl mícilyá mí ayág mí cúgə́ nə íciyá íni. **9:61** 10j 19.20 **9:62** 11.2; Flp 3.13

10:1 9.1-6 * **10:1** Míl mícilyá mí ayág mí ɲgə́ ci ná bwə́ á bə́ nji mə́wúm zə́ɲgá. **10:4** 22.35; 20j 4.29 **10:5** 2.14 **10:7** 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 **10:9** 11.2 **10:11** Mis 13.51; 18.6

10 Wɔɔŋg ɲgwála bí mé nyíi buud kú lág bí yí, bí kə tām dánd kə lás ná: 11 “Sá mé kudə yə bí fumbýá a ɲgwála wán í ámə nada sá mákuú dí yí. Nji mpugá ná Faan má Zembí í mé shísh kúná-kúnə.” 12 Mə mpú jaaw bí ná jwɔw Zembí mə bá zə sámb búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm ntɔ ɲgwála wɔɔŋg. 13 Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betasayída námá. Nəcə bímbí lú *máshimbá mə mə wóós bídí má, mə á mbəm wóós Tir nə Sidon, buud ɔ nŋj bwá á mbəm námá bwey bwáád mɪŋkud jɪ ífí dí ná bwá cénd mítádúgá. 14 Nə ndéé, cígálé mílésú dí, intágúlí i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. 15 Bí bāŋ buud ɔ Kapernawŭm, bí ɲgə téduga nə bí mə bá kə gwɔw? Mbɔ, bí mə bá yidá shulə kə bāŋ mɪnjɪm. 16 Muud mə gwágúlá bí yé, mə gwágulə mə. Muud mə bá kú gwágulə bí yé, mə bə kú gwágulə mə. Muud mə bá ntág kú gwágulə mə yé, a mə bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

Ompwíin bwá mə kə nyiŋgə nə məshusug

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

17 *Ompwíin məwŭm zəŋgbá nə óbá† bwá mú kə nyiŋgə nə məshusug bwá ɲgə cí ná: «Cwámba, tɛɛm bə məjamb mə ámə ɲgə bə nə məgwág nə sá ja sá ámə ɲgə lás nə mwɔ jíná dwô dí yí.» 18 A mú cí nə bwo ná: «Mə á ɲgə dúg *Sátan ɲgə kud wú gwɔw nda nɲəs. 19 Mə mə yə bí ɲkul ijwŭnda nə bí nyáálug onywá nə wəacálaafə nə məkuú, bí nyaal námə mpífə mə múúd ɲgə lúmbulí nə bí yé† nyêsh, sá kú sá bí. 20 Nji bí kú bul gwág məshusug nə məjamb ɲgələ magulə

ijwŭga bín, yidagá gwág məshusug nə mínə mán bələ cilyá gwɔw jɔŋ dí.» 21 Námə wəla dɔɔŋgú dí, Yésus mú kɔɔs nə məshusug mə Nkɛŋkɛ Shíshim, a mú cí ná: «Pəpa, Cwámba á gwɔw nə shí, mə yə wo gúmə nəcə wo á shweel ompuyə bánŋŋ buud ɔ fəg isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. Haaw Pəpa, ntó wə wó á cɛel ná í bág yé. 22 Dá nyə a cwámbulə mə isá byêsh. Kú nə muud mə mpú Zembí Mwân, nji Sóŋŋgú; kú námə nə muud mə mpú Zembí Sóŋŋgú, nji mwân nə muud yêsh mwân mə céél sá ná a mpúg yé.» 23 A mú yág dúg ómpwíin bɛ, cí nə nji bwo ná: «Bí bāŋ mísh mán mə mə jala nəcə mə ɲgə dúg isá bí ɲgə dúg íni. 24 Búbálé mə jaaw bí ná, zhwoŋg *buud ɔ mícúndá nə mɪnjwú-buud mí á cɛel dúg sá bí ɲgə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwá á cɛel gwág sá bí ɲgə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

Kanda Jɔjɔ múúd á Samariya

(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)

25 Ka dúg ná, ɲgwól *Nkume məcɛɛ mə zə bwówalə nyə jí nyə ná: «Yíŋgúli, mə sáág jí ná mə lágúg cug á kandugə kandugə?» 26 Nyə ntág nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dí yí? Wó də lɔ cínɔŋg nə jí?» 27 A mú bɛsa ná: «Wó jalá nə cɛel Zembí woó Yawé nə lám wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə ɲkul nywô nyêsh, nə lúú wô wêsh. Wo cɛel námə múúd yêsh jísə wo kúná-kúnə yé nda woméfwó.» 28 Yésus nə né ná: «Wo mə bɛsa mbíí í jəla yí. Sáág ntó wo bāg də cug.» 29 Nyɛ, cɛelúlə lwágulə ná a jɪ tətəlí, a mú jí Yésus ná: «Muud jí mə kúná-kúnə wə zó?»

30 Yésus mú nyiŋgə lás, a mú cí ná: «Ŋgwól múúd nyə á ɲgə wú Yurúsalem ɲgə shulə kə Zheríko.

10:12 Mat 10.15 10:13 Iza 23.1-16 10:15 Iza 14.13, 15 10:16 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20 10:17 9.10; Mak 6.30 † 10:17 Míl mícilyá mí ayág mí ɲgə cí ná bwá á bə nji məwŭm zəŋgbá. 10:18 Yuá 12.31; Mbá 12.9 10:19 Sôm 91.13 † 10:19 múúd ɲgə lúmbulí nə bí yé: Wá jísə Sátan. 10:20 MmN 32.32; Flp 4.3; Mbá 3.5 10:21 4.18; Mat 11.25 10:22 Mat 11.27 10:24 1Pr 1.10-12 10:25 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 10:27 Mat 22.37, 39 10:28 Ləv 18.5; Rom 10.5; Gal 3.12; Yuá 13.17

Izhilunḡaaná í mú bií nyə zhííd, déég nyə isá byé byēsh, yíd nyə ná ndeé lágə nyə cíg-cíg ná á fuda. ³¹ Í mú jé ná ḡwól fada kyéyug zhíi nyəḡḡád. A mú dúg múúd wəḡḡá, a mú cə lúú tál ḡwəw. ³² ḡḡwól *Levit mú námá zə wós kúl jəḡḡád, a dúg múúd éne, a cə lúú tál ḡwəw. ³³ Nji ḡḡwól múúd á Samariya ḡḡó námá kyey yé njənd íí, a mú wós kúl múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á má dúg nyə yí, lám mú bul cey nyə cwú. ³⁴ A mú shísh kúnə-kúnə, a lwag nyə məfəḡ nə məwúdə nə wáan ná ndeé a shín wólə. A mú ḡkəny nyə bəd nyədí jakáás dí, kə nə nyə njów ójəḡ kə kweemb nyə. ³⁵ Mán mələm, muud á Samariya mú ḡwa ódanarí obá, yə múúd njów ójəḡ. Nyə nə né ná: “Kweembugá mə muud éga. Bímbí dēsh wo é kwo keenzh shú dé yí, mə é zə nyiḡ wo ja mə é nyiḡə yí””. ³⁶ Yésus mú jí ná: «Búúd olól óni bēsh dí, nyáyé nyə á bə muud izhilunḡaaná í á yíd yé kúnə-kúnə yé?» ³⁷ Yíḡuli məcəḡ ná: «Jísə nyəḡḡ nyə á ḡwág nyə cey lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Kaág, wo kág sá ntó.»

Lāḡ mə Mááta bá Maríya

³⁸ Ja Yésus bə́nəḡ *ompwíin bə́ bwə á ḡḡə kyey yí, bwə á kə nyíi dúl dándúd. ḡḡwól múdá nyə á bə dánd dəḡḡ dí ná Mááta, a mú lág bwə nyədí njów. ³⁹ Mudá wəḡḡ nyə á bə nə mínyəḡ ná Maríya. Nyə á zə ji Cwámba shí məkuú, də ḡwágulə lésú yé. ⁴⁰ Mááta nyə nyə á ḡḡə yíḡḡə nə zhwoḡ iság-ság shú ójəḡ. A mú ka zə, zə ci nə Cwámba ná: «Ja Maríya mə yida bíd ná mə ḡḡéḡ nə sēy məmífwo ga, sá jəḡḡ í acíyé wo sá? Cíḡ nə nyə ná a zəḡ kwiid mə.» ⁴¹ Cwámba mú bə́sa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ḡḡə kənd lám ḡwəw ḡḡə ntəḡulə nyúúl nə zhwoḡ

isá. ⁴² Sá jí nə mfíi yí jí nji ḡḡwúd. Maríya mə fēésh sá í búl nywa yí, muud nyə abúle kwo ḡwa nyə ḡwo.»

11

Yésus mə jíḡulí ómpwíin məjəḡula (Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwəw dí, Yésus nyə á bə gúl kúkúlúd a ḡḡə jəḡula. Ja nyə á yəw jəḡulálə yí, ḡḡwól *mpwíin yé mú ci nə nyə ná: «Cwámba, jíḡulíḡ sə́ jəḡulálə nda Yuánes nyə a jíḡuli bə́ ómpwíin ná.» ² Yésus mú ci nə bwə ná: «Ja bí mə bá də́ jəḡula yí, bí ə́ bá də́ ci ná:

Pə́pa,

Jínə dwə́ í bə́ḡ nə ḡúmə ntə́ sá jēsh.

Ijwúga byə́ í zəḡ.

³ Yə́ḡ sə́ idə́w í jálá nə sə́ yí jwə́w dēsh.

⁴ Juug sə́ *míśám míśú

nəcé sə́ ḡḡə námə́ juu buud bwə́ ḡḡə byaagulə́ nə sə́ wá.

Wo kú bíd nə mə́bwə́bəlán mə́ ntə́ sə́ ḡkul.»

⁵ A mú nyiḡə́ ci nə bwə́ ná: «Shé fwóḡá ná ci nə ḡḡwól múúd na bídí jí nə yé shwə́. Muud wəḡḡá ka kə́ wə́ shwə́ yé mpwó-bulú kə́ ci nə nyə́ ná: “Wey e, kwalug ná mə́ ibuléd ilól ⁶ nəcé ḡḡwól shwə́ waamə́ ḡḡə zhu njə́nd dí, a mə́ wós mə́ kə́ njów mə́ kú nə sá mə́ yə́ nyə́.” ⁷ Shé fwóḡá ná ci nə shwə́ yé mə́ bə́sa nə nyə́ nūḡ njów dí cwú ná: “Kú zə́ ntəḡulə́ mə́, sənə́ḡ bwān bām sə́ mə́ bwey já shí, mə́ cugé nə ḡkul wə́l zə́ yə́ wo ibuléd.” ⁸ Mə́ jaaw bí ná, tēem bə́ ná a cugé nə ḡkul wə́l zə́ yə́ nyə́ ibuléd ná a jí shwə́ yé, nyə́ é wə́l nəcé ḡḡwól sálə́ kə́ḡḡá ḡḡwóómbulú, nyə́ é zə́ yə́ nyə́ sá jēsh á ḡḡə́ ḡwáamb yí.

⁹ «Mēē mə́ ka ci nə bí ná: ḡwáambúḡá Zembí, nyə́ é yə́ bí; sḡḡá, nyə́ e lwó bí; kudəḡá mbē, nyə́ é juw. ¹⁰ Nəcé muud mə́ ḡwáamb yé nyə́ é bíi, muud mə́ sḡ́ yé nyə́ é kwey,

10:33 múúd á Samariya: Mat 10.5; Luk 9.52; 17.11, 16; Yuá 4.9, 39-40; Mís 1.8; 8.1, 5, 14-17, 25; 9.31 **10:38** Yuá 11.2; 12.2-3 **11:1** 5.16 **11:2** Ijwúga byə́: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mís 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 **11:3** 12.22-32 **11:7** 18.5 **11:9** Mat 7.7

múúd mə ká kudə mpumbé, bwə juw nyə wə. ¹¹ Nyáyé sóŋgú mwân na bídí gwoonŋ dí jí nə ŋkul sá nə mwân yé gwaáamb nyə shú, a yidá yə nyə kuwó nywá yé? ¹² Nkí ntəg ná Mwân yé gwaáamb nyə kíí, a yidá yə nyə acélaafá? ¹³ Nkámúsá bí, tɛɛm bə nda bí búəsə nə mbíya mílám ni, bí mə də yə bwân bún isá í ányunywaá. Nkámusa nə Dá á gwôw; ŋkí bí mə gwaáamb nyə Nkəŋkə Shíshim, a yə bí.»

Yésus mə lwag ákúmálwə a fífi

(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyə á ŋgə yíl muud jamb í á wá nyə mánkədad nə a bəg fífi yí. Í á ka bə nə, ja jamb í á wú yí, muud wəonŋú nyə a téeđ lásúlə, buud bəsh bwə mú ŋgə káam. ¹⁵ Bóól búúd wá cínəŋgú bəŋ bwə mú yidá ci nə Beluzebul* wə ŋgə yə Yésus ŋkul nə a ŋgəg nə yíl buud məjamb. ¹⁶ Bóólágá bwə mú zə nə njígá məbwəbúlán wə Yésus, zə ci nə a wéeshúg bwo gúl *sá í ntə búúd ŋkwón yí, í ŋgə zhu gwôw. ¹⁷ Nyə mú mpu mítədúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwə ká bóóg ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dəonŋ í é jéx nə mpaá. Búúd ɔ wúl njów bwə ká bóóg ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wəonŋ jímb. ¹⁸ Bí ŋgə ci nə Beluzebul wə ŋgə yə mə ŋkul nə mə ŋgəg nə yíl buud məjamb. Ntə jí nə *Sátan mə yida nyinŋə cuwo, ŋgə yíl nyəméfwó. Ká dé faan í é ka tšw na ntədél? ¹⁹ Nkí Beluzebul wə ŋgə yə mə ŋkul nə mə ŋgəg yíl buud məjamb nda bí ŋgə ci nə, zə nyə ŋgə yə buud bún ŋkul nyəonŋú? Ngaá bwáméfwó bwə ŋgə mpu lwágulə bí nə sán nə bí búəsə nə məbɛx? ²⁰ Nji, ŋkí nyinə mbwə mə Zembí wá í ŋgə yə mə ŋkul nə mə yílúg buud məjamb íí, mpugá

nə Faan mə Zembí í mú wa. ²¹ Ja ŋkuŋkúl múúd wí nə fwámé isá í dóómb í ŋgə baagulə njów yé yí, muud cugé nə ŋkul kúnya nə məbii mé. ²² Nji múúd mə ntə nyə ŋkul yé mə ká námə zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwəzə mə dóómb á də *búgula má, muud wəonŋ mú ka tɛɛm ŋwa məbii mé ŋgə kaaw buud. ²³ Muud mə bə kú kɛɛm mə yé ŋgə lúmbuli nə mə. Muud mə bə kú zə wá məbwə nə sáná sə sééŋgug yé, a ŋgə yida caam.»

Yésus mə yə búúd minjígúla mim-bii mimbii
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bôw shíshim í də wú múúd nyúúlúđ yí, í də kə ŋgə jéxla məshí má mishwéeshá ŋgələ sə wogá. Nji ŋkí í bə kú kwey wogá, í mú tədəga ná: «Mə zə nyinŋə kə mádí njów kúl mə á fwo də jí yí.» ²⁵ Í ká zə kwey njów ŋgwámbulá, sá jəsh jə kwambulá, ²⁶ í é kə ŋwa mílúgá míshíshim zəŋgbá mí njúl nə ŋkúđ ntə wáméfwó, bánón bəsh bwə mú kə nyíi njów, kwambulə jíya cínəŋg. Nə ndéé, cug mə múúd wəonŋú í mú nyinŋə jág bôw, ntə mbií í á fwó də bə yí.»

²⁷ Í á ka zə bə, Yésus ŋgə lás ntáni, ŋgwól múdá mú wéeshuli kəl mánkúmbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyééŋg wo yé nywáá mə jəla.» ²⁸ Yésus nyə mú ci ná: «Buud bwə ŋgə gwág Milású mí Zembí wá, bwə ŋgə sá nda mí ŋgə ci nə, bwó wə bwə mə jəla.»

²⁹ Buud bwə á ka ŋgə sɛɛŋgəya ŋkí bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mbɛɛ kala búúd í njúl ŋkí bôw, í bálé jí nə mə wéeshúg bwo gúl *sá í ntə búúd ŋkwón yí! Bwə abúlé dág gúl sá í ntə búúd ŋkwón yí, nji jəonŋ í á bə nə Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyə á bə sá í á ntə buud ɔ Ninivə ŋkul ná, ntə námə wə *Mwân mə Múúd

11:14 Mat 9.32-34 * **11:15** Beluzebul wə Njwú ibôw-bôw í míshishim. **11:16** Mak 8.11; Mat 16.1 **11:20** 17.21 **11:21** Iza 49.24 **11:23** 9.50; Mak 9.40 **11:26** 2Pr 2.20 **11:28** 8.21 **11:29** Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 **11:30** Zhn 2.1 **11:31** 10j 10.1-10

nyá é bæ sâ í ntó búúd ɔ kala ga ŋkul yé. ³¹ Jwôw Zembî mæ bá zə sámb búúd milású yí, Cî á mudá í á wú *mákóól má jwôw† yí í bá tów tátálí yə kala búúd ga mæbɛɛ́. Nəcé nyə á gwaa zhu íjumə í shíd zə gwágulə fɛg mə Sálumun. Dugá, sâ í ntó Sálumun yí jísə wa. ³² Buud ó Ninivə bwə bá námə tów tátálí, yə kala búúd ga mæbɛɛ́. Nəcé báá bwə á cénd mítádúgá ja bwə á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sâ í ntó Zhwónas yí jísə wa. ³³ Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba ná ndéé a kə shweel dwo shí táwuli. Í dɛ bæ a yida təl dwo cé lámba dí nə buud bwə nyí njów wá bwə dágúg mənkenya. ³⁴ Jús dwò dúsə lámba á nyúúl nywò. Jús dwò í ká bæ kú nə bwás íí, nyúúl nywò nyêsh bæ mənkenyad. Nji, jús dwò í ká bæ ŋkí bôw, nyúúl nywò bæ yídúgúd. ³⁵ Ntó, wo ó bey ná mənkenya mäsə wódí má mə bəg yídúgú. ³⁶ Ŋkí nyúúl nywò nyêsh í bæ mənkenya dí kú nə kúkúl jísə yídúgúd yí, nyúúl nywò nyêsh í faan nda ja lámba í kwan wo nə mənkenya mé yí.»

Yésus mə lás nə Ofarizyêŋ bəndəŋ
Oŋkume ó mácɛɛ́
(Mat 23; Mak 12.38-39)

³⁷ Ja Yésus nyə a shîn lás yí ŋgwól *Farizyêŋ nyə a jów nyə ná a kəg də nyádí njów. Yésus nyə á ka námə kə, kə ji shí kólə də. ³⁸ Farizyêŋ éne mú káam ná Yésus nyə a shígé sá ŋgusa bwə dɛ sá shúshwóógú ná bwə zág də yí. ³⁹ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Bi bəŋ Ofarizyêŋ bi mə dɛ sá ná bí gusa kwon bálá nə kwon shúyá, cwú nyɛ njúl bí lwándálá nə isá í mánda, nə bów-bów isá. ⁴⁰ Yé ílad íga! Ngaá nə muud nyə á sá tóón yé, nyə námə wə nyə a sá cwú? ⁴¹ Yidagá kɛɛnzɛ ísá bísó

cwú yí, yə mímbúbúwá, isá byêsh í mú bæ bí ŋkí ŋkɛ́. ⁴² Məntágula nə bí Ofarizyêŋ nəcé isá nda mânt nə ru† nə bíl íkáá í də byêsh, bí ŋgə yə Zembî *ŋkəw wúm á isá byəŋgú, bí yida mpyəny cugələ buud tátálí nə cɛɛlúlə Zembî. Í njúl nə sâ bí mə jálá nə sá wə ni, kú yida mpyəny byəŋg bí ŋgə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nə bí Ofarizyêŋ nəcé bi mə cɛɛl kə dɛ ji nji íjiya yá shwóg ja bí básə *məmpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí yí; bi mə cɛɛl námə ná buud bwə dág bəda bí məbədá mə gúmá mənəkumbə mə búúd dí. ⁴⁴ Məntágula nə bí nəcé bi básə nda məshwon mäsə kú nə məyigyé; buud bwə dɛ kyey mwo gwôw kú mpu.»

⁴⁵ Ŋgwól *Ŋkume mácɛɛ́ mú bɛsa nə Yésus ná: «Yíguli, ja wó ŋgə lás ntáni ni, wo ŋgələ námə lwíy sá óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nə bí *Oŋkume ó mácɛɛ́ námə, nəcé bi mə dɛ zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl nə biméfwó bí ádé bwelɛ sásal nyinə ná bí mə kwiid bwo nə ŋkényúlə myo. ⁴⁷ Məntágula nə bí nəcé bí ŋgə lwə məshwon mə *búúd ɔ mícúndə ímpáambə bín í á dɛ gwú yí. ⁴⁸ Ntó ji ná bí ŋgə bwaagulə misóólúgú mí ímpáambə bín, bí ŋgə gwág myo nywa. Bəŋ bwə á gwú, bi mú zə lwə məshwon. ⁴⁹ Gwə wə jí ná, Zembî nyə á ci fág nyé dí ná: “Mə bá dɛ kənd bwo buud ɔ mícúndə nə *buud ɔ lwámá. Bwə bá dɛ gwú bóól wá cínəŋgá, bwə lwágulə bóólúgá cúwálí. ⁵⁰ Bwə bá dɛ sá ntó shú ná kala búúd ga í bəg tów kəod dí nəcé məcií mə búúd ɔ mícúndə bəsh bwə á gwúyow tééd mətéédúlə mə shí wá. ⁵¹ Í bá bæ, tééd məcií mə Abel zə wósó mí mə Zakarí nyə á gwúyow mpədúgá

† 11:31 məkóól má jwôw: Ciyá ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.
 11:32 Zhn 3.5 11:33 8.16; Mak 4.21 11:37 7.36 11:38 Mak 7.2-4; Mat 15.2 11:41 12.33 11:42 Mat 23.23; Luk 18.12 † 11:42 mânt nə ru: Jísə íkáá bwə dɛ lugashi jáamb nə ndí yí, isá nda mäsəb. 11:43 20.46; Mak 12.38-39 11:47 Mis 7.52 11:49 6.13 11:51 Mat 4.8-10; 2Ib 24.20-22

*alatâr nê Njów Zembî yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí ná kala búúd ga í bá tów kəod dí nəcê məcî məɔŋg. ⁵² Mantáɣula nê bí Oŋkumê ó máççɛ nəcê bi a mál mánda juwuga jí nê ŋkul juw búúd mbê ná bwá bəg nê mpúyá yí. Biméfwó bi anyíyé mpúyá wəɔŋgád, bí kú námá nyiŋgə bíd ná bəɔŋg bwá ŋgá cɛel nyí wá, bwá nyííɣ.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú njów wəɔŋg dí cúwo tón yí, *Oyíguli ó máççɛ bə́nəŋ Ofarizyēŋ bwá á ŋgə nánda lə nyə nə zhwoɣ mishílí ŋgə jí nyə isá mimbii mimbii, ⁵⁴ bwá ŋgá bwéél ná a lásúg gúl sá abábəw.

12

*Buud bwá jalá nê fúnda nji Zembî
(Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)*

¹ Ja jəɔŋgá, buud bwá á sɛŋgya ŋkí jág bulya mbií bwá cúgə nê ŋkul lə yí, bóól bwá ŋgá nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo téd lás nê *omp-wíín bɛ ná: «Jígá ncə nê *Ofarizyēŋ *lavur wáŋ, ntó ji ná kwába búás nê ndí yí. ² Kú nê sá á mbúdúlá í bá bwên kú búguli, ŋkí sá á shwoó í bwên kú mpúy. ³ Gwá wə jí ná, sá jəsh bí mál lás yídúgúd yí, í bá gwíg mənkenyad; jəɔŋg bí mál nyímbúlá nê muud lwád kúl fúm yí, bwá bá ŋgə cúnda gwo íkwalúminúd.

⁴ «Má ci nê bí oshwá bəm ná, kúgá du fúnda búúd bí nê ŋkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mpásə wəɔŋg wá. ⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí mál jalá nê fúnda yé. Fúndəgá muud jí nê ŋkul ijwúga ná a gwú múúd, a kənd námá nyə kuda á kandugə dí yé. Haaw, mə ŋgə ci ná nyə wə bí mál jalá nê fúnda yé. ⁶ Nɣáá ná bwá du kusha mímbá-kwáádə mítəon ífáda íbá? Tɛem bə ntó, Zembî nyə awúsáyé tə mbá-kwáádə ŋgwúd. ⁷ Bi bəŋ ntág í, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í

shilú bíśá bí mílúúd yí. Ná ndéé, kúgá du fúnda. Mpugá ná bí mál cey Zembî lámúd cə mimbá-kwáádə ŋkí bulya.

⁸ «Má jaaw bí ná muud yəsh mə mágúlá mə mísh mál búúd dí yé, *Mwân mə Múúd mə bá námá magulə nyə mísh mál *wəéŋgəles ó Zembî dí. ⁹ Nji, nyəɔŋg mə kílyá mə mísh mál búúd dí yé, Mwán mə Múúd nyə é kílyá námá nyə mísh mál wəéŋgəles ó Zembî dí. ¹⁰ Muud yəsh mə bá jág lás nê Mwân mə Múúd yé mál bá bə nê ijuugá. Nji nyəɔŋg mə bá kə nê *bwaasúlə mpu wə ŋkəŋkə Shíshim yé nyə abúle bə nê ijuugá. ¹¹ Ja bwá bá du kə nê bí *mám páánzə mál mínjígúlá mál *Oyúden dí, nê ósémbye ə mílású dí, ŋkí ójwú ó ləom dí yí, bi kú bá du yágəwo mbií bí mál bá shwə mánýúul yí, kú yágəwo íciyá í kəod. ¹² Nəcê ŋkəŋkə Shíshim mə bá du jíguli bí ləsú bí mál bá du lás yí cə jəɔŋgúd.»

*Fwámé mábii
(Mat 6.25-34)*

¹³ Nɣwól múúd nyə á ka lás mənɣúmə mə búúd dí ná: «Yíguli, cíg nê mínyəŋə waamə ná a káawug sá məbii sóŋgú wúsú nyə a ləgə sə nê ndí má.» ¹⁴ Yésus mú ci nê nyə ná: «Muud éga, zə nyə a təl mə ná mə dúg sámb bí mílású du kaaw bí mənɣəw?» ¹⁵ A mú ci nê bəsh ná: «Bi ó bey, bi ə káálúgə nê ŋkóóg. Nəcê, muud tɛem bə nê məbii mənɣkund mənɣkund í, cug jé í cúgə məbii dí.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bə nê məshí; məshí məɔŋg mál á ka zə wéesháli nyə zhwoɣ məbii. ¹⁷ A mú ka zə ŋgə jí lámúd ná: “Mə cugə nê kúl mál é ŋkúnd məbii mām yí. Mə é ka sá ntədél?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwəɣ byām, mə lwə byəɔŋg í búl bwaag yí, mə mú ŋkúnd *blé waamə nê məbii mām

cínɔŋg. ¹⁹Mə músə ci nə lâm wâm ná: Yé lâm, wo mú nə zhwog məbii má ŋkúndú ná wo é dɔ balan nə mwo mimbú mimbú. Wogagá ja gaád, wo dág wo ŋgul wo zhwimbya.” ²⁰Zembî mú ci nə muud wɔɔŋgú ná: “Yé lad, ŋkí mə yíl wo cug gwô búlú gaád isâ wó má shîn ŋkúnd íni í bə isâ í zó?” ²¹Yésus mú ci ná: «Muud má dɔ ŋkúnd məbii shú nyáméfwó, kú nə məbii mə jálá mísh má Zembî dí yé, nda í dɔ bə nə nyə wə ní.»

²²Yésus mú ci nə *ompwíin bé ná: «Má ka ci nə bí ná, bí kú dɔ yágwɔ cug jín ná bí é də jí. Bí kú yágwɔ mánnyúul mán ná bí é bwaád jí. ²³Cug í ntɔ idêw, nyúul ntɔ míkáándá? ²⁴Mpugá dúg íŋkwólɔŋkwɔ. Í ádé bɛ məmpəg, kú mwáágulə mpúmá, í cúgé nə ifwɔɔ, kú nə owaag ɔ idêw. Nji, Zembî ŋgə wífl byo. Nkəmusə nə bî, bí búsə nə mfií cɔ íŋkwólɔŋkwɔ. ²⁵Zá á na bídí jí nə ŋkul bə ná, nəcé a ŋgələ yágúwó, a kwádulə jwôw ŋgwúd nyádí cug dí yé? ²⁶Ŋkí bí cugé nə ŋkul sá súsúsá acíg-cíg, bí má ka dɔ yágwɔ bíl nəcé jí?

²⁷«Mpugá dúg nda ofuláwa bwá dɔ wíy ná. Bwá ádé yíŋga nə iséy, kú tiŋ míkáándá. Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sálumun nyə á tɛem jág bul bə nə gúmá, nyə a shígé bwelə bwaád nda ofuláwa. ²⁸Ŋkámásá Zembî mə fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda jí ná bwá é wusə kuda dí mán yé, ŋkəmusə nə bî; bí wə nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búúd wá tag búgá ógal. ²⁹Nji bí báá, kúgá dɔ sɔ sâ bí é də yí nə sâ bí é ŋgul yí; kúgá dɔ yágwɔ. ³⁰Ikúl ishús yâ shí mishwun wá í dú ŋgə wáduga sɔ isâ íni byêsh. Bí báá kúgá dɔ sɔ byo, nəcé Sónŋgú wán mə mpú ná í jii bí isâ byɔɔŋgú. ³¹Yidagá dɔ təl isâ í dúgyá ná Faan má Zembî yí shwóg, Zembî ka dɔ kwádulə bí isâ íni.

³²«Yé súsúúzú íncwəmbɛ, kúgá fúndə tɔɔ sá nəcé Sónŋgú wán nyə á gwág nywa ná a yó bí Faan dé. ³³Kushagá məbii mún bí kááwug mimbúbúwá *mwaanê wɔɔŋg. Kwəmusagá mimanŋa mí ábúle bwelə cósog myá, ŋkúndúgá məkwɔɔzú mə bá bə kú bóóg má gwôw kúl íjúwál í cúgé nə ŋkul kumə, oshê kú námá də yí. ³⁴Nəcé kúl byɔɔg dán mbwúg yí, cínɔŋg wá lâm wán í é bə námá yé.»

Məcum má jɔjɔ sɔɔl məsáal
(Mat 24.43-51)

³⁵«Yáásúlágá wəáfigusa, bí jí ŋkasə. ³⁶Bágá nda buud bwá ŋgə bwánd mása wán ná a ŋgə wú zan bá dí wá. Bwá ŋgə bwánd ná ja nyə é wós yí, á ká námá kudə mbê, bwá ɔ juw. ³⁷Məlwaa má bá bə ná, mása wán ká wós, a zə kwey bwo bwá njúl onkasə má, məlwaa mɔɔŋg má má má jəla. Búbálé, má jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jilá bwo shí ná bwá dág, nyə mú ka sɛy nə bwo. ³⁸Ŋkí mása mə wós tām bulú ŋkí ŋgwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaa má ŋgə bwánd ntó, məlwaa mɔɔŋg má má jəla. ³⁹Mpugá nə amádí njów mbəm dɔ mpu wəla júwál í é zə yí, a kú bíd ná júwál búgág nyə njów júwo isâ. ⁴⁰Ntó, bí má jálá nə dɔ jí ŋkwəmusá, nəcé *Mwán mə Múúd mə bá zə wəla bí ábúle ŋgə táduga ná nyə é zə yí.»

⁴¹Pyêr músə ka ci ná: «Lású wó ŋgə lás ní, ye í ŋgə dúgya nji nə sâ, ye í dúgyá nə buud bəsh?» ⁴²Cwamba mú bɛsa ná: «Dáyé kulág dásá abúgúlág í njúl ŋkí kɛ mása má təl ná í bəg lúlúú á osóɔl ɔ məsáal í dɔ yə bwo idêw wəla í jəla yí? ⁴³Sóɔl məsáal wɔɔŋg nywáá má jəla nəcé mása nyə é zə kwey í ŋgə sá iséy byé. ⁴⁴Búbálé, má jaaw bí

ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isâ í njów byêsh. ⁴⁵ Nji ñkí sòl mäsáal mé yida ná: “Cwám̄ba waamá nyə áleleé nyingə”, a mú ka ji yidáal ósól ɔ mäsáal wá budâ nə wa budûm, nə dálə dæg, nə ñgulúle ná ndeé shwág ii, ⁴⁶ mása yé má bá zə wós nyə dúl jwówád maseegyâ, wəla á shígé ñgə téduga yí. Mása nyə é yə nyə intúgúli í ányinyaanə, a kənd nyə kál búúd ɔ məkəñ bwə ñgə bwəma nə ñkâd yí. ⁴⁷ Lwaá dí ná, í ñgə mpu sá mása yé ñgə jii yí nji í kú kwəmsa, í kú sá nda mása mə jí ná, lwaá dɔɔng í du bwəma nə bígə áyiyáág. ⁴⁸ Dɔɔng dí ná, í kú mpu sá mása ñgə jii yí, í mú ñgə sá isâ í jálá nə bígə yí nyə é bwəma nə bígə kú bul yáág. Muud yêsh bwə du yə isâ ñkí bulya yé, nyə námá wə bwə du gwáamb ñkí bulya yé. Nyɔɔng bwə du yə isâ kú nə ñkágúlá yé nyə námá wə bwə du jí ñkí bulya yé.

Yésus mə yá búúd minj#gúla

(*Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26*)

⁴⁹ «Mə á zə ná mə zə jida kuda shí gaád. Mə mú námá ka jii ná kuda jɔɔng í jídug. ⁵⁰ Má jəlá nə duwan wúl nduwán, lám í cúgə mə ná shee té nduwán wɔɔng í afwóyé bə yí. ⁵¹ Bí ñgə téduga ná mə á zə sá ná buud bwə cúgəg ná shee shí ga dí? Mbô! Má jaaw bí ná mə má yidá zə nə mbéégí d̄. ⁵² Nəcə í zə bá du bə ná buud otɔɔn bwə ñgə cugə njów ñgwúdú, bwə béegyá; olól lumbuli nə óbá, óbá lumbuli nə olól. ⁵³ Mbéégí mən̄kɔmú í bá bə; sóɔngú lumbuli nə mwān, mwān lumbuli nə sóɔngú; nyɔɔngú lumbuli nə sás dé, sás lumbuli nə nyɔɔngú yé; mpóómbúlú á mudâ lumbuli nə cól, cól lumbuli nə mpóómbúlú á mudâ.»

⁵⁴ Yésus nyə á ci námá nə buud bwə á bə áncuncuma wá ná: «Bí mə du bə ja bí mə dúg ñkúdu í mə bád

kóómb jwôw í du jímə yí, ñgaá bí ci ná mpú mə zə nywô; mpú nywô námá? ⁵⁵ Ja ñkwô mə dú kung wúle ñgeε *mákóól mə jwôw* yí, ñgaá bí mə du ci ná yásá í é yáág, yásá yáág námá? ⁵⁶ Bí bí nə məkəñ. Bí mə du mpu yag íyuuɡ í shí nə ya gwôw; ká nəcə jí bí ampúyé yag sâ í ñgə síy mwôw mága dí yí?

⁵⁷ «Biméfwó bí cugé nə ñkul mpu sámb ná: “Tútəlí wə éga.” Nəcə jí? ⁵⁸ Ñkí wo mə byaagulə nə ñgwól múúd ná ndeé a ñgə kə nə wo wə sémbye milású, sɔɔg ná wo kwámbuləgí nə nyə zhíid. Nəcə nyə a bá kə nə wo wə sémbye milású ná ndeé sémbye milású mú kənd wo wə fulísh, fulísh kə wá wo mímbwugád. ⁵⁹ Mə mpú jaaw wo ná wo cugé nə ñkul wú mímbwug myɔɔngúdu wo kú fwo tɔ wôn jɔɔngú kə wós fáda á məshínéd.»

13

Buud bwə jalá nə cənd mítádúgá

¹ Ból búúd bwə mú zə wós ja jɔɔngúdu zə jaaw nyə sâ Pilát nyə a sá ból búúd ɔ Galilé yí. Ná nyə a gwú bwo, a fula mácií mán nə mæcií mə ílám í *mátúnuga byán. ² Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá ná buud ɔ Galilé bɔɔng bwə á jɛɛ ntó nəcə bwə bulúle bul sá *mísám ntɔ bólúgá búúd ɔ Galilé bəsh ii? ³ Mbô! Má yida ci nə bí ná ñkí bí mə bá kú cənd mítádúgá, bí bəsh nə bá námá jɛɛ mbií ñgwúdú wɔɔng. ⁴ Ñkí ntág ná ye buud wúm nə mwɔɔmb wámbá á Siloy í á káda í shín gwú wá, bān ɔ bwə á bul bə nə məbyaagulə ntɔ ból búúd ɔ Yurásəlem bəsh? ⁵ Mbô! Má yidá ci nə bí ná ñkí bí mə bá kú cənd mítádúgá, bí bəsh mə bá námá jɛɛ mbií ñgwúdú wɔɔng.»

⁶ A mú námá kənd bwo kanda ga ná: «Ñgwól múúd nyə á bə nə *figyé tál nyédí fambá *vinyə. Nyə

12:47 Zhk 4.17 **12:50** Mak 10.38 **12:51** 2.14 **12:52** 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12

12:53 Msh 7.6 **12:55** məkóól mə jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ɔ ciyá dí. **13:3** Sóm 7.13 **13:6** Mat 21.19; Mak 11.13

á ka kə sɔ̄ mpumə líí jəŋgád a kú kwey. ⁷ A mú ci nə muud nyə á dɔ̄ baagulə nyə fambə yé ná: wo má dúg í? Mimbú mílól ɔ̄ míga, mə ŋgə sɔ̄ mpumə wa figyē égaád mə kú kwey. Cígálág gwo. Í é ŋgə fándá laa shí na ntó ŋgwas ná jí? ⁸ Mbaagulə fambə mú bɛsa nə nyə ná: “Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbú gaád. Mə e fáág na mákoogú məkoogú, mə shwu mándəlú má kund, ⁹ ja jəŋgú wə í bá jee wúmə yí. Nkí í ka námə bá nyingə bə kú wúmə, wo ka bá cal.”»

Yésus mə lwag ŋgwól múdá jwɔ̄w lú sábaad

¹⁰ Dúl jwɔ̄w lú Sábaad íí, Yésus nyə á bə nyúl *mpáánzə minjígúlá dí. Nyə á ŋgə yə buud minjígúlá. ¹¹ Ŋgwól múdá nyə á ka bə cínəŋgú nə wúl shíshim í á sá ná a jámúg mbúbmbɛlí té mimbú wúm nə mwəomb, kú bwele sɛg bə tətəlí. ¹² Ja Yésus nyə á dúg mudá wəŋg yí, nyə á jɔ̄w nyə ci nə nyə ná: «Muda, wo má wú mányámá mə jám gwó dí.» ¹³ A mú bəd nyə məbwə, mudá mú sɛg námə cé nə cé, a mú yə Zembí gúmá. ¹⁴ Njwú á mpáánzə minjígúlá mú gwág bəw nə Yésus mə jág sá nə lwagúlə múúd jwɔ̄w lú sábaad. A mú lámusa nə buud ná: «Mwɔ̄w búúd básə nə ŋkul sɛy má másə mwɔ̄w másaman. Zəgá dɔ̄ lwəgɔ̄wa mwɔ̄w məŋgúd; kú bə jwɔ̄w lú Sábaad.» ¹⁵ Cwámba mú bɛsa nə nyə ná: «Bí bí buud ɔ̄ mákəŋ. Ŋgaá bí má dɔ̄ bə jwɔ̄w lú Sábaad muud yəsh ciny nteny jé ŋkí kabulí jé kúl í dɔ̄ dɔ̄ yí kə nə gwo kə ŋgula gwo məjúwó? ¹⁶ Ká, ŋkəmusə nə shilə bag ɔ̄ *Aburəham *Sátan nyə a má wólə té mimbú wúm nə mwəomb éga. Ye í shígé jəla ná nyé ŋkáda nyəŋg í wíínzhag jwɔ̄w lú Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bəsh bwə á dɔ̄ lúmbəli nə nyə

wá bwə á bə nə shwôn nə ŋkwed. Bólúgá zhwo g buud bəsh bwə á bə nə məshusug nə *isí í mímbúgú Yésus nyə á ŋgə sá yí.

Yésus mə lwágulə búúd Faan mə Zembí mikaanád

(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci ná: «Faan mə Zembí dúsə nda jí e, mə kág ná yíga dwo nə jí? ¹⁹ Dúsə nda búbumə *mutárud múúd mə ŋwá kə myeeg nyádí fambə yí. Ja í dú kɔ̄ yí, í dɔ̄ gwaa, bə fwámé lííí, inunú zə lwɔ̄ maage nyádí mílɔ̄wud.» ²⁰ A mú nyingə ci ná: «Mə yígag ná Faan mə Zembí nə jí? ²¹ Dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ŋwa wə, a fugə nə məmpíí mə ŋgug buléd málól yí, í é sá nə ŋgug wəŋg wəsh í búndəwag.»

Mpumbé ámámánda

(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyə á ka ŋgə líina mingwála nə mánd a ŋgə yə buud minjígúlá, a ŋgə kə ŋgəé Yurúsəlem. ²³ Ŋgwól múúd mú ka ci nə nyə ná: «Cwámba, ye nji búbaalé buud wə bwə bá *dúg cug?» Cwámba mú ci ná ²⁴ «Yáágúgá nə bí nyíig mpumbé ámámánda dí. Nəcə mə jaaw bí ná zhwo g buud bwə há sɔ̄ ná bwə nyíig, nji bwə ábúle nyíi. ²⁵ Ja ámádí njɔ̄w mə bá wəol zə fad mbê bí lúg tóon yí, bí mə bá tééd kudələ mbê bí ŋgə ci ná: “Mása, juwúg sə mbê”. A bá ci nə bí ná: “Mə ampúyé bí dán shug.” ²⁶ Bí mú bá ci nə nyə ná: “Ŋgaá nə shé á dɔ̄ dɔ̄ dɔ̄ ŋgul kəl ŋgwúd? Wo á dɔ̄ námə yə buud minjígúlá sádí íkúlúd.” ²⁷ Nyə nə bí ná: “Mə ŋgə ci nə bí fwámé ci ná, məe mə ampúyé bí dán shug. Wúgá mə na, bí á ŋgə bɛ məzhíí má olíŋgí.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jəŋgú, bí mə bá dúg *Aburəham nə *Izaag nə *Yákwab bəndəŋ *buud ɔ̄ mícúndə bəsh bwə

njúl Faan má Zembí dí, bi bân bi njúl tóón. Bi mæ bá ka bæ cínəŋgá nji bí ŋgá bwam nə məyâ. ²⁹ Buud bwá bá zhu kóómb jwôw í dæ cúwo yí, zhu kóómb í dæ jíma yí, zhu *mánəcwúm má jwôw* nə *mákóól má jwôw†, bwá zə ji shí zə də dína Faan má Zembí dí. ³⁰ Ntó, bóól ncúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá tów mpúsə, bəŋŋ bwá tál mpúsə wá, bwá bá tów shwóg.»

Yésus nə Herod

³¹ Námə wəla dəŋgá, bóólúgá *Ofarizyēŋ bwá mú shísh zə ci nə Yésus ná: «Kyeýúg, wúg wa nəcé Herod ŋgə cəel gwú wo.» ³² A mú ci nə bwo ná: «Kəgá ci nə muud kwába wəŋŋ ná: “Dugí mə ŋgə yíl buud məjamb mə ŋgə lwag mimbəl múús nə mán. Mə bá casulə ísəy byám wāŋ mánúd”. ³³ Nji í jii ná mə kəg shwóg múús nə mán nə wāŋ mán. Nəcə í cúgé nə ŋkul bæ ná *muud micúndá bwámagi nə shwiy kəl shúsúd, nji Yurúsəlem.»

Yésus mə gwág cey Yurúsəlem lámúd (Mat 23.37-39)

³⁴ «Eéé Yurúsəlem ŋgə gwú buud ə micúndá éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ŋgə sá ná, buud Zembí ŋgə nti lwámád wódí wá, wo ŋgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúlə má á tééd ná mə sɛɛŋg bwān bwō nda ábiyá kúwó má dæ sɛɛŋg bwān bé máfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁵ Ká, dugá njów wán í zə lúg cwúdugá. Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námə kíkídíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyingə nyín nji ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyəŋŋ ŋgə zə jíná má Cwámə dí yé”.»

* **13:29** mənəcwúm má jwôw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.

† **13:29** makóól má jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **13:30** Mat 19.30 **13:35** Sôm 118.26; Eze 10.18-19 **14:1** Mak 2.27-28 **14:5** 13.15-16; Mat 12.11 **14:7** 20.46 **14:8** Mik 25.7 **14:11** Mat 23.12

14

Yésus mə lwag mbəl jwôw lá Sábaad

¹ Í ká zə bæ dúl jwôw lá Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyēŋ dí njów kələ də. Ja nyə á kə ni, Ofarizyēŋ bwá á ŋgə fáf nyə. ² Ka dúg nə, ŋgwól múúd nyə á bæ a njúl Yésus dí shwóg, muud wəŋŋá ŋgə bwás ság məjúwó. ³ Yésus mú lás ci nə *Ōŋkume ó məcəŋ bəŋŋŋ Ofarizyēŋ ná: «Ye məcəŋ míshé má ŋgə magulə ná sə lwágug buud jwôw lá Sábaad, ye mə aŋgə nə magulə ntó?»

⁴ Bwá mú ji ókúl-ókúl nda bəsa. Yésus mú ŋwa mbəl, lwag nyə ná ndeé a mú bíd nyə ná a kəg. ⁵ A mú ci nə Ōŋkume ó məcəŋ bəŋŋŋ Ofarizyēŋ ná: «Zə jí nə ŋkul bæ na bídí ná, mwān yé, ŋkí ntāg nteny jé í kud taamb dí, a kú læl cáas kə yíl gwo nəcé í bələ jwôw lá Sábaad yé?» ⁶ Bwá mú bæ kú nə ŋkul ná bwá bəsa nə nyə.

Zembí wə má dæ bân búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a dúg ná buud bwá á bæ fééshá ná bwá zəg də wá, bwá á ŋgə féésh jílə nji íjiya í gúmád; a mú kənd bwo kaaná ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zāŋ báád yí, kú kə ŋwa jiya gúmá. Wo ampúyé ŋkí nyə ámə jôw námə ŋgwól múúd mə jálá nə gúmá ntə wo yé. ⁹ Ja múúd wəŋŋá nyə e wóós yí, bwá é ci nə wo ná: “Yəg nyə jiya”, í njúl ná bwá ámə jôw bíná bəsh. Wo é ka ŋgə kə nə shwōn kə ŋwa jiya wəámpyal-kogú. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwá jów wo yí, kaəg ŋwa jiya wəámpyal-kogú shú ná ja múúd nyə ámə jôw wo yé má wóós yí, a cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ŋwa fwámé jiya”. Ja jəŋŋá, wo é bul ŋwa gúmá mísh má búúd bínŋŋ bí ámə bæ fééshá wád. ¹¹ Nəcə, muud mə bân nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə

shí; nyɔɔŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwó bá bân nyə gwɔw.»

¹² Yésus mú námá ci nə *Farizyɛŋ nyə á jɔw nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idáw ŋkí dína yí, kú ŋgə jɔw oshwá bwó ŋkí omínyoŋɔ́ bwó nə mimbyél myó. Nda ŋgə jɔw buud ɔ kúm bínɔŋ básé məbwugúlu wá. Nda ŋgə jɔw mbií búúd wɔɔŋgá, nəcé bwó á bá námá jɔw wo jáŋ ja, í mú bæ ná bwó má nying wo sá wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówág mímbúmbúwá nə ɔ á ijám, nə buud bwó də nyêsh wá nə wəancím-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wɛɛ má jəla, nəcé bwó cúgé nə sá bwó nying wo manywa mwò nə ndí yí. Zembí nyə á bá nying wo mwo jwɔw á bá gwúmushi ótátálí ɔ búúd yí.»

Kanda məma zâ

(Mat 20.1-14)

¹⁵ Ngwól múúd á buud bwó á ŋgə də wá, ja á má gwág ntúni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idəw Faan mə Zembí dí yé nywáá má jəla.» ¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgwól múúd nyə á kwəməsa nə a sá məma dína; a mú jɔw búúd ŋkí bulya. ¹⁷ Nyə á ka kənd sósól məsáal yé ja wəla lu dína í á wóos yí, nə á kág ci nə buud nyə á jɔw wá ná: “Zəgá, isá byêsh í mú mitéégyá”. ¹⁸ Nji, bəsh bwó mú ŋgə yida lwágulə nə bwó cúgé nə fwála ná bwó kág dínad. Ashúshwóógá ná: “Mə má kúnɔw kusə fambá, í jii ná mə kág dúg gwo, má jəgula nə wo, bídúg nə mə bág kú zə.” ¹⁹ Ngwól ná: “Mə má kúnɔw kusə mímbáág mí ínteny íbá íbá tãŋ mimbáág mitóon; mə ké sheé myo, má jəgula nə wo, bídúg nə mə bág kú zə.” ²⁰ Ngwólúgá ná: “Mə má kúnɔw bá múdá, gwá wé má cúgé nə ŋkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sósól məsáal mú nyingə zə wə məsa yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwó ámə ŋgə bəsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sósól

məsáal yé ná: “Né cā. Kaág wa ŋgwála íkúl búúd bwó də sɛɛŋgya yí, nə mínjwóŋ minjwóŋ kə ŋgə ŋwa mimbúmbúwá nə ɔ á ijám, nə wəancím-ncím nə bəɔŋg bwó ŋgé nyêsh wá wo zég nə bwo wa.” ²² Né ndéé sósól məsáal mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í mə bæ nda wó ámə jii ná. Nji fwála dúsə ná njɔw.” ²³ Mása músə ci nə nyə ná: “Kaág məzhií məzhií nə ífambə kə ŋgə yámbəli buud ná bwó zég nyí, njɔw í lwándúg mə. ²⁴ Mə jaaw bí ná buud má ámə jɔw wá, ŋgwúd nə ŋgwúd nyə ákageé tɔɔ sá mádí dínad.”»

Bəla mpwíin mə Yésus í cúgé tagú-tagú sá

(Mat 10.37-38)

²⁵ Zhwoŋ məŋkúmbə mə búúd má á ŋgə kə sámbá nə Yésus. A mú yid ci nə bwo ná: ²⁶ «Ŋkí muud mə zə mádí a nda cɛel mə ntɔ sósóŋgú bá nyɔɔŋgú, ntɔ múdá yé, ntɔ bwān bé, ntɔ ómínyoŋɔ́ bé nə okósól bé, a kú cɛel mə ntɔ námá cug jé gwáméfwó, muud wɔɔŋgá cugé nə ŋkul bæ *mpwíin waamə. ²⁷ Muud mə bá kú ŋkəny kwolós jé nyáméfwó ŋgə bə mə yé, a cugé nə ŋkul bæ mpwíin waamə.

²⁸ «Zə jí nə ŋkul sá na bídí ná ja á céél lwɔ́ cwámbə yí, a tééd nji lwɔ́lə kú fwo ji shí fwo bála tãŋ á jəlá nə kɛenzh yé? A jəlá nə fwo bála, a dúg ŋkí a ji nə bímbí lə mábii á jí nə ŋkul lwɔ́ njɔw nə ndí shínal má. ²⁹ Nəcé í á bá bæ nə a shín lím njɔw nə ndéé a kú nyingə bæ nə ŋkul mə shínal málwɔ́ga. Buud bwó bá də dúg wá bwó ka bá də cágula, ³⁰ də ci ná: “Muud éga nyə a tééd ná a lwɔ́ njɔw a kú nə ŋkul mə shínal ísɛy.” ³¹ Í kwo námá bæ ná, wáyé njwú-buud wúsə nə ŋkul tí kə lúmbəli dósómb nə wúl cî, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jəlá nə fwo faas ŋkí nyə nə buud otósóshin wúm a ji nə ŋkul lúmbəli nə nyɔɔŋg zág dósómb dí nyádi nə buud

otóóshin məwûm məbá yé. ³² Nkí a dúg ná a cugé nà ñkul lúmbali dóómb dɔɔŋgá, nyə é bwey fwo kənd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwá kə jí nyə ná í jii ná bə́nɔ́ŋ bwá bág ná shee. ³³ Ntɔ́ jí ná, muud yēsh jí na bídí ná nyə ayílé lâm məbíi mēd yé, muud wɔɔŋgá cugé nà ñkul bə́ mpwíín waamâ.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsə jɔ́ sâ. Nji ñkí ca í cwâl, jí bwá é nyiŋgə wá dwo məgwâm nə ndí yí? ³⁵ Kú nə sâ. Í mú bə́ kú nə mfií tɔɔ shú mändəlú, tɔɔ shú kund; bwá shwu dwo tóón. Muud jí nə məlwá mə gwág yé, a gwág.»

15

Məshusug ja múúd misəm mə cénd mítádúgá yí

¹ Zhwog zhwog oŋwenye ɔ́ tóya nə bóól búúd ɔ́ *mísəm bēsh bwá á ñgə zə wá Yésus ná bwá zə gwágulə nyə. ² *Ofarizyēŋ bə́nɔ́ŋ *Oyíguli ó máccəx bwá mú ñgə nyímbula nə nyə ñgə ci ná: «Muud éga ñgə mpu lág buud ɔ́ misəm bə́nɔ́ŋ ñgə də kəl ñgwúdí!»

Kanda ncwəmbə í á jimb yí

(Mat 18.12-14)

³ Yésus mú ka zə ñwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nə ñkul sá ná, nyə nə íncwəmbə təd, ñgwúd á cínɔ́ŋg jímb, a kú sɔ́ gwo yé? Ngaá ná nyə é lúgə byɔɔŋg yá məwûm ibuú nə ibuu bugád, a fwo kə sɔ́ jɔɔŋg í ámə jímb yí ná ndéé kə wóós ja nyə é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ngaá ná nyə é bə́ nə məshusug, a bəd gwo záməbag ⁶ a mú nyiŋgə kə njów, kə seɛŋg óshwá bé nə buud bə́nɔ́ŋ bú́sə məbwugálu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcé mə mə kwey ncwəmbə jâm í ámə jímb yí?” ⁷ Mə jaaw bí ná məshusug mə bá námə bə́ ntɔ́ jɔŋ dí nə muud *mísəm ñgwúd mə cénd tédúgá yé,

ntɔ́ mbií məsə́ nə ñkul bə́ nə otátəlí ɔ́ búúd məwûm ibuú nə ibuú bwá anjé nə jí céndúlə tédúgá wá.

Kanda sanj mwaané í á jimb yí

⁸ «Shé fwógá ná nyiŋgə ci ná ñgwól múdá ñgə bə́ nə misan jí *mwaané wûm, ñgwúd mú jímb. Ngaá ná nyə é jida lám̄ba, a wáambulə njów ñgə mpu sɔ́ sanj ná ndéé kə wóós ja nyə é kwey wə́ yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ngaá ná nyə é seɛŋg bé óshwá nə budá bə́nɔ́ŋ bú́sə məbwugálu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcé mə mə kwey sanj mwaané wâm í ámə jímb yí?” ¹⁰ Gwá wá mə jááw bí ná məshusug mə də bə́ *wə́ŋgəles ó Zembí dí ja múúd *mísəm ñgwúd mə cénd mítádúgá yí.»

Kanda mwân á caamú-caamú

¹¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Ŋg-wól múúd nyə á bə́ nə bwán óbá budûm nə budûm. ¹² Á ntombú mú ci nə sóŋgú ná: “Pəpa, yəg mə nyâm ñkəw lú məbíi mə jálá nə bə́ nə ndí yí”. Sóŋgú wánj mú kaaw bwo məbíi mé. ¹³ Baalé mwəw mə mú cɔ́, mwân á ntombú mú kusha nyé ñkəw lú məbíi ná ndéé a mú kyey kə wúl lɔɔm á shwóg-shwógúd. A mú kə gwiimb cug núŋ ná ndéé shín caam byɔɔg dé. ¹⁴ Ja nyə á shín keenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wóós lɔɔm wɔɔŋgúd. Mwân éne mú zə bə́ məfúfəd. ¹⁵ A mú zə kə nyíi ísáyúd wə́ wúl mbyágá á shí nyɔɔŋg. Muud wɔɔŋgú mú kənd nyə nyádí məshíd kə də wífl nyə oŋkuú. ¹⁶ Ja nyə á ñgə wífl oŋkuú bɔɔŋg yí, nyə á də bə́ nə yéesh ná a dá mímwag mi mpúmó oŋkuú bɔɔŋg bwá á də də myá, nji kú nə muud mə yə nyə.

¹⁷ «A mú zə nyiŋg lâm, zə téduga ná: “A zhwog idáw ósól ɔ́ məsáal ɔ́ sóŋgú waam bēsh bú́sə nə ndí yí e! Məe mə ñgə fudə nə zha wa? ¹⁸ Mə zə nyiŋgə kə wá sóŋgú waamə. Mə é kə ci nə nyə ná: Pəpa, mə á mə səm nə Zembí, mə səm nə wo. ¹⁹ Mə

ampíyáyé ná ná wo ñwág mæ ná mwân woó. Ñwag mæ nda ñgwól sóól mäsáal woó.”²⁰ Mwân éne mú zæ tí kæ wá sóónǵá.

«A mú ñgæ kæ ná ndeé sóónǵá mú dúg nyæ a ñgá ná gwaa zæ. A mú bul gwág nyæ cey lámúd. A mú kæ ná kúlá kæ shwíy nyæ nyúúúlád kúlal nyæ.²¹ Mwân mú ci ná sóónǵá ná: “Pápa, mæ á má sêm ná Zembî, mæ sêm ná wo. Mæ ampíyáyé ná ná wo ñwág mæ ná mwân woó”.²² Sóónǵá mú ci ná osóol o mäsáal bé ná: “Né câ! Zægá ná káándá í búl bæ káándá gúmá yí, zæ bwééd nyæ. Wágá nyæ lwondó mbwád, bí wá nyæ osílúfaas mækuúd.²³ Bí ka námá zæ ná mwâ nteny a wónǵá zæ cigá tán lúm, sá dég, sá zhwiimbya.²⁴ Næcé mwân waam éga nyæ á yæ, a má gwúm; nyæ á jím, a má nyín.” Bwá mú tééd zǵ.

²⁵ «Í á bæ na mwân a cúmbá njúl ífambó. Ja nyæ á ka ñgæ nyíngæ yí, a mú ñgæ zæ, zæ wóós kúná-kúná ná njów, a mú gwág íbwamúgá-bwámúg ná isusa.²⁶ A mú jôw ñgwól mwá mpáánzé zæ jî nyæ sâ í ñgá cǵ yí.²⁷ Mwâ mpáánzé mú jaaw nyæ ná: “Mínyonǵá woó má wóós. Shwóónǵá nyæ ámæ cigá mwâ nteny á wónǵá næcé mínyonǵá woó má nyíngæ zæ mpwogé.”²⁸ Mwân a cúmbá mú gwág bôw, a ban ná nyæ anyíyé njów. Sóónǵá mú cúwo tóón kæ téég nyæ mæbwâ.²⁹ A mú ci ná sóónǵá ná: “Mæ má sêy ná wo mimbú mimbú kú bwele mpyêny ciyá gwô tæ ñgwúd. Nji, wo abwélé yæ mæ tæ nji mwá taw ná sánónǵ oshwá bâm sá zhwiimbyag.³⁰ Nji, mwân woó nyæ á shín kæ keenzh wo byæog dwô kálæ ñgæ cugæ ná budá ó janǵa éga, ja á má wóós yí, wo má cigá nyæ mwá nteny a wónǵá.”³¹ Sóónǵá mú ci ná nyæ ná: “Mwân waam wo njul ná mæ wa mwôw mêsh isâ byâm bísé isâ byô.³² Nji í ámæ jî ná sá zhwiimbyag næcé

mínyonǵá woó éne, mæ ñgæ dúg nyæ na nda nyæ á yæ ná ndeé a má gwúm; nyæ a jím, a má nyín.”»

16

Kanda kulág á inkwíl

¹ Yésus nyæ á nyíngæ ci ná *omp-wíin bé ná: «Ñgwól múúd byæog nyæ á bæ ná kulág. Í mú zæ búguli wá muud éne ná kulág dæonǵá í ñgæ caam nyæ mæbii.² Muud byæog mú jôw kulág zæ ci ná nyæ ná: “Wæonǵ lǵh má ñgá gwág ga wí ná jî? Zaá shitógud, mæ wámúblág nda wó ñgá kyey ná iséy byô ná.”³ Kulág mú zæ lás lámúd ná: “Ja Mása mæ zé yíl mæ íkulág dí ga, mæ e sá ntúdel? Mæ cugé ná ñkul ná mæ kág fulæ mándalú, bæ mámpæg. Sálæ námá shwôn ná mæ bág muud miñgwóómbúlú.⁴ Mæ má mpu sâ má zé sá yí. Í jî ná ja bwá é yíl mæ íkulág dí yí, mæ bág ná buud bwá é ða ñwa mæ bwádí wá.”⁵ Buud bwá á ñgæ bæ ná Mása yé mæmpwálá wá, a mú ñgæ jôw bwo ñgwúd ñgwúd. Nyæ ná ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamé mpwálá tan ne?”⁶ Muud mpwálá ná: “Mæ mbid nyæ mæwúde mæfwánda wúm*.” Kulág mú ci ná nyæ ná: “Lógúg, fáb lú mpwálá dwó wá ga; jigú shí wo léélug cilæ ná mæfwánda mæwúm mátóon.”⁷ Nye ná ñgwól ná: “Wæe jî ná mpwálá tan ne?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé tæd.” Nyæ ná né ná: “Lógúg, fáb lú mpwálá dwó wá ga. Cilag ná mæwúm mwæomb.”⁸ Mása músæ yæ kulág á inkwíl ná mæshwúm næcé a sálæ sóólúgú mákyê. Næcé í ñgæ nyín ná buud bwá ñgá bæ cug á shí ga wá bwá ñgæ bul kyé mpádúgá nyáñ ntǵ bæonǵ búsé búúð o máñkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyíngæ ci ná: «Mæe má ci ná bí ná, balanúgá ná *mwaanê inkwíl ñgæ cæx mæshwá ná ndí: ja bí má bá bæ máfúfæ dí yí, oshwá bán bæonǵ bwá bág ñwa bí mábanda má

15:24 Ifz 2.5 * 16:6 mæfwánda wúm: Iciyá í gurêk í ñgæ ci gúl sâ nda olitres 2100. 16:8 Ifz 5.8 † 16:9 Móól mákál má ñgæ ci ná ná: Zembî bág ñwa bí nyádí njów kandúgæ kandúgæ. 16:10 19.17-19; Mat 25.21-23

kandugə kandugə dɪ́. ¹⁰ Muud mə báágúlá ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagula námə ísá í anúnɪ kú teeg búúd məbwón. Muud mə tág búúd məbwón ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd məbwón ísá í anúnɪ dí. ¹¹ Nkí bí mə tééd teeg búúd məbwón ja bí mə bálán nə mwaanê ñkwíl yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bə nə məsus lámúd yé? ¹² Bí mə ká tééd teeg búúd məbwón nə sá ñkán, zə nyə é yə bí jəŋg í jálá nə bə sá jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgə nə ñkul sêy nə omása obá ja ñgwúd, nəcé nyə é mpíi ñgwól, a cɛel ñgwól; gúl ja nyə e gwág nə ñgwól, a mpyêny ñgwól. Bí cúgə nə ñkul sêy nə Zembí bí ñgá sêy nə mwaanê ja ñgwúd» ¹⁴ *Ofarizyên, nda bwó á du bul cɛel mwaanê ná, bwó á ñgə gwágulə lású ni wêsh bwó ñgə cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ñgə cɛel lwóya mísh mə búúd dí nə bí básə otátəlɪ ɔ búúd, ñji Zembí mə mpú mílám mín; nəcé sá búúd bwó dúg nə fwámé sá yí, Zembí nyə mə dúg gwo sá nyé. ¹⁶ *Mbwoomb máççə nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á ñgə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kálə wú fwála mə Yuánes íi, Jəjə Kéel á Faan mə Zembí wó í ñgə bwiingya, muud yêsh ka ñgə nádawo nə ñkul nyé nyêsh nə á ñwa kəw cínəŋg. ¹⁷ Jisə ñkí fwanawo nə gwôw nə shí í cəg, ntə nə gúl lúlándə kanğá á mbwoomb máççə í jímbug. ¹⁸ Muud yêsh mə yíl múdá yé bá a nyingə bâ múdá shús yé, mə sá mínəomb. Muud mə bâ múdá bwó ámə yíl bá yé, mə sá mínəomb.»

Kanda múúd byəəg bá Lazâr

¹⁹ «Ñgwól múúd nyə bə nə byəəg, a dúgə bwáád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwó du bwáád myá. Nyə á du cəgə cəg áyíyáág, du sá ídína jwôw dêsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula

múúd nə Lazâr, nə nyúul məfəñ məfəñ, í á du já múúd byəəg wəəŋg dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á du bə nə yéesh nə á də məmpulú mə á du kud wú múúd byəəg dí táwəli dí yí. Nji, ompyə bwó á du zə jáal nyə məfəñ. ²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəəŋgəles bwó mú kə nə nyə kə jééç *Aburaham dí budud. Muud byəəg mú námə yə, a mú dəw. ²³ Kə wós nún ban mínjím, muud byəəg mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl ñkááŋgə dí ntáni, a mú bən mísh, a mú dúg Lazâr njóóg Aburaham budud. ²⁴ A mú kámb Aburaham, nyə ná: “Eéé Pəpá Aburaham, bwígúç mə nə ñkwonjú. Kəndúç Lazâr kəç juwo nyínə mbwə məjúwód zə cweel mə júm; mĩŋgwíle míga mí ñgə sá mə ñkááŋgə mbíya.” ²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwán waam, wo á shí bə nə təəm ja wó á ñgə cəgə yí, Lazâr nyə ñgə bwəma nə micúŋ. Ja ga dí, Lazâr micúŋ myé mí mə cwaaləwo, wɛɛ mú cwa bwəma nə ñkááŋgə. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntəg nə məma bí ncímə jisə shé wa tətám nə buud bwó céél wú wa zə nún wá bwó cúgə nə ñkul lína; bəəŋg bwó céél wú nún zə kəga wá bwó kú lína.” ²⁷ Muud byəəg mú ci ná: “Pəpa, nda jí ntó ná, mə jəgula nə wo: kəndúç Lazâr njów mə sósŋgú waamə. ²⁸ Omínyəŋə bəm básə nún ótəən. A kəç lás nə bwo nə bwó ó bɛy, bwó kú bá zə wa kúl mə jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyəŋə bwó básə nə Macçə mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə, bwó bəç myo.” ³⁰ Muud byəəg ná: “Nda bə ntó, Pəpá Aburaham. Nji, ñkí muud mə wú mínjím kə lésha nə bwo, bwó é cənd mítádúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Ñkí bwó bá kú bə micilyá mí Moyíz bəndəñ buud ɔ micúndə, mpug nə muud tɛɛm gwúm mínjím kə lésha nə bwo, bwó ábúlé magulə ləŋ yé.”»

17

Yésus mæ yá búúd minjǵgúlá

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwiín bé ná: «Cug í cúgé nə ηkul bæ kú nə kwal-bɔɔgú. Nji, ηkwée muud mæ bá bóól kwal-bɔɔgú yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwé kálug nyə mæma kwóógú cúnád kúl nyə nə dwo mân, ntɔ nə a kwálug ηgwúd á ikákágá iga bɔɔgú. ³ Bi ó bey. Nkí mínyoná woó má sêm nə wo, jumág nyə. A ká cénd mítádúgá, wo juu nyə. ⁴ Nkí ηkúmba jwôw a sêm nə wo ija zangbá, a du námá zə wódí ija zangbá zə du ci ná: “Mæ má cénd téduga,” juugú nyə.»

⁵ *Buud ɔ lwámá bwé mú ci nə Cwámba ná: «Kwádúlg sá búgá.» ⁶ Cwámba mú ci ná: «Bi mbêm bæ ná búgá tɔɔ nji cig-cig bímbí búbumá *mutárud, bí je ci nə líí sikomôr ga ná: “Munág kə tów mân”, líí sá bí mægwág. ⁷ Zó á na bídí jí nə ηkul sá ná nkí a mbid lwaá dé í du waad nyə ifambó nkí ntâg ná í du wáil nyə iwoó, lwaá dɔɔng ηgá wóós wúle ísáyúd, nyə nə lwaá ná: “Lælugú zə jí shí zə də?” ⁸ Ye nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwæmusag mæ idêw, wo yáásulə áfigusa zə sêy nə mæ. Má ká shîn də mæ ηgul, wo ka tæem də nə ηgul gwô ja?” ⁹ Ye nyə e lɔ lwaá dé nə nyə nə sá ísá byêsh nyə ámæ lwám nyə ná a sáág yí? ¹⁰ Ntó námá wé jísá shú dánád yé. Ja bí má shîn sá sá jêsh bwé ámæ lwám bí ná bi sáág yí, ηwagá biméfwó ná: “Sé búse ozhizhe osóól ɔ mäsáal wá kú nə mfíí, sé má sá nji sá í ámæ bæ ná sé sáág yí.»»

Wúl zúzaamá í zó yə Yésus akíba

¹¹ Yésus nyə á ηgə kyey Samariya nə Galilé, ηgə kə Yurúsælém. ¹² Ja nyə á ηgə nyíi dúl dánd dí yí, mizúzaamá wúm mí á zə nə mí zə bwæma nə nyə, nji mí mú tów shwóg-shwóg kú fwo kumə nyádí.

¹³ Mí mú bân mákál gwôw ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bwíígú sá ná ηkwoná.» ¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci ná: «Kəgá lwóya mænnyúúl ófada dí.» Bwé má ka námá ηgə kə ná bwé ká ófada dí, bwé mú yál zhíd, mænnyúúl bæ bwo ná sændôn. ¹⁵ Ngwólúgá nywáá, ja á má dúg ná a má yál yí, a mú cuwəli nyingə, a mú ηgə zə a ηgá lás gwów-gwów ηgə yə Zembí gúmá. ¹⁶ A mú zə kúl nyúúl Yésus dí shí makuú, kúd mpwoombá shí yə Yésus akíba. Nyân nyə á bæ muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «Ŋgáá ná bēsh wúm bwé ámæ yál? Ká bóól ibuu búse ηgow? ¹⁸ Ntó ná bwé bēsh dí, kú nə muud mæ zə yə Zembí gúmá nji njôn muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tówúg wo kyéyug wo má *dúg cug nəcé búgá gwô.»

Mbí Mwân mæ Múúd mæ bá zə yí (Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyên bwé á jí Yésus ná: «Faan má Zembí í bá ka zə jáyé ja?» A mú bɛsa nə bwo ná: «Faan má Zembí í abulé zə nda gúl yangá-yángá sá búúd bwé bá beny yí. ²¹ Í abulé bæ sá ná bwé ci ná: “Gwó wé jí wa ga”, nkí ná: “Gwó wé jí wáádá mí!” Nəcé Faan má Zembí dása na bídí.»

²² A mú ci nə *ompwiín ná: «Móól mwôw mæ bá bæ, bi mæ bá gwág yéesh ná bi má dúg *Mwân mæ Múúd nə ijwúga byé tɔɔ nji jwôw ηgwúd, nji bi kú dúg. ²³ Bwé bá du ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádá,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá du kə, bi kú bɛ, ²⁴ nəcé, jwów Mwân mæ Múúd mæ bá zə yí, a bá zə námá nda njəs í du yas wú biga íjumə kə wóós biga dí ná. ²⁵ Nji í bá fwo jí ná a bâng bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(Mat 24.37-39)

²⁶ «Mwôw Mwân mæ Múúd mæ bá zə má, ísá í bá sýy námá nda í á sýy ja mæ *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwé

á ðu ðə, ðu ŋgul, bwé béya, bélushi námə bwān bāŋ nə ndeé kə wós jwōw Nōwe nyə a nyí məma byóól dí yí. Mᵾəŋ í mú zə byaluga nə buud ná ndeé jaŋgulə ísá byēsh. ²⁸ Ntó námə wé í á bə mwōw mə Lót dí yé. Buud bwé á ðu ðə, ðu ŋgul, bwé ðu sá míkus, ðu bɛ mǎmpəg, shumə mínjów. ²⁹ Nji jwōw Lót nyə a wú Sódóm yí, Zembí nyə a sá ná kuda nə fumbyá ágúgwô í nywǎg nda mpú, zə jaŋgulə búúd bēsh. ³⁰ Mbií ŋgwúd wǎŋŋ námə wé í bá bə ja Mwān mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(Mat 24.17-18; Mak 13.15-16)

³¹ «Jwōw ðǎŋŋ í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminé*, kú bá shulə nə a kə ŋwa sá. Nyǎŋŋ mə bá bə fambá yé, kú ná námə kwo kə kwáádá. ³² Bǐ ɔ tédúgá sá í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá sǎ ná á kaambələ nə cug jé yé, a bá jǐmbal gwo. Nyǎŋŋ mə jǐmbál cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambələ nə gwo.

(Mat 24.40-41)

³⁴ «Má jaaw bí ná, í bá bə búúl jǎŋŋ dí nə buud óbá bwé mbwúg gwǎŋé ŋgwúd, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lág. ³⁵ Budá óbá bwé ŋgó jí isá kúl ŋgwúd dí, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lág. ³⁶ [Budúm óbá bwé bá bə fambá, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lág.]†» ³⁷ Ompwíín bwé mú jǐ nyə ná: «Cwámba, sá jǎŋŋ í bá sǎy ŋgow?» A mú bɛsa nə bwo ná: «Kúl mbimbə í bá bə yí, cínŋŋ wé ómpal ó bá sɛŋgya yé.»

18

Kanda kúsá múdá bá sébye milású

¹ Yésus nyə á ji zə lwágulə bwo ná bwé dúg jəgula ja jēsh kú teeg mǎnyúul. Gwé wé nyə á kənd bwo

kanda ga yí. ² Nyə á ci ná: «Ŋgwól sébye milású nyə á bə wúl ŋgwála dí kú fúndə Zembí, kú bish tǎo muud. ³ Wúl kúsá múdá í á bə námə ŋgwála wǎŋŋ dí, í mú ðu zə ci nə sébye milású éne ná: “Ŋgwól múúd ŋə lúmbəli nə mə, kyemug mə.” ⁴ Sébye milású nyə á ka ðu ban məlú məlú nə nyə aláse lésú yé wǎŋŋ.

«Nji a mú zə ci ná: “Tɛem bə nə mə afúndəyé Zembí mə kú námə bish tǎo muud íí, ⁵ mə zə kyem kúsá múdá ga nəcé mə mə gwág nyə kǎŋgá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.”» ⁶ Cwámba mú ci nə *ompwíín ná: «Bǐ mə gwág sá sébye milású á olǐŋŋé éne mə ci yí? ⁷ Ŋkəmusa nə Zembí, ŋkí buud bé nyə á mə fēēsh wá bwé jǐilya nyádí nə mwásó nə bulú, yé nyə é sá nə bwé cáag bwánd? ⁸ Má jaaw bí ná nyə é lɛel kyem bwo ná máás. Nji, ja *Mwān mə Múúd mə bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgə shí ga dí e?»

Kanda Farizyēŋ bá ŋwenye tóya

⁹ Bóól búúd bwé ðu téduga nə búsa otátəlí, bwé ŋwa bóólúgá mpyóŋ nə mpyóŋ. Yésus nyə á ka kənd kanda shú dánúđ, nyə ná: ¹⁰ «Buud óbá bwé á zə kə *Luŋ mə Zembí nə bwé kə jəgula nə Zembí. Ŋgwól nyə á bə *Farizyēŋ, ŋgwólúgá nye ŋwenye tóya. ¹¹ Farizyēŋ nyə a tǎw tútəlí a mú ðu jəgula nyáméfwó dí ná: “Yé Zembí, mə yé wo cúnécəsh nəcé mə cugé nda bóólúgá búúd. Bí ijúwál, bwé cɛel olǐŋŋé, nə minɔomb, tɛem bə nda ŋwenye tóya éga, mə cugé nda nya. ¹² Má ðu ci ídǎw ija íbá ŋkúmba shwéndɛ; mə ðu jéna *ŋkəw wúm á sá jēsh mə bí yí.” ¹³ Ŋwenye tóya nywáá nyə a tǎw shwóg-shwóg. A kú námə she bān tǎo mpwoombú ná a yág ŋgeɛ jonŋ dí; nyə á yida

17:28 Mət 19.24-25 **17:31** Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * **17:31** Ja bwé á ðu lwǎ minjów yí, bwé ðu mɛ kwáminé námə nda mǎnyuŋg. Kwáminé í á ðu bə ŋkí lal, buud kə ðu ŋgə kyey wu gwów, muud jee námə kə woga wu. **17:32** Mət 19.26 **17:33** 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35 † **17:36** Sá jís cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mǐcilyá mí ayág mí cúgə nə gwo. **17:37** Zhb 39.30 **18:1** 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 **18:5** 11.7-8 **18:12** 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 **18:13** 5.8; Sôm 51.3, 5

du *bí mbwê bwd dí a ñgá ci ná: “Yé Zembî, bwíngúg mæ ná ñkwonjá, mæ jí sól *misám.” ¹⁴ Mæ jaaw bí ná á mazhúgálá éga nyə á kə nyədí njów Zembî má sá ná a bág títálí nyədí míshúd, kú bə ashúshwóógú nye. Nəcə, muud mæ bân nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə shí; nyəñg mæ səl nyáméfwó shí yé, bwá bá bân nyə gwów.»

*Yésus mæ bwádan nə ikúkágá
(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)*

¹⁵ Bóól búúd bwá á zə námá nə ikúkény wə Yésus ná a kúnyág nə byo. *Ompwíín, nda bwá á dúg ntó ná, bwá mú lás nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú jów bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágá í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcə Faan má Zembî dúsə sá á mbií búúd wáj. ¹⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan má Zembî mæmægulá mæ kúkágá yé, muud wəñgá cúgə nə ñkul nyíí cínəng.»

*Cí á bulya mæbii
(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)*

¹⁸ Wúl cí *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jjə Yígali, jáyé jə sá má sáág ná mæ bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida cí nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mæ ná jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, njí Zembî nyáméfwó. ²⁰ Wo mpú dí mæççé mága? “Wo kú sá mínəmb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sóñgú woó nə nyəñgú woó.” ²¹ Cí nə Yésus ná: «Mə ñgə bç mæççé mənî mēsh, tééd wú ikágád zə kumə múús.» ²² Ja Yésus má gwág ntáni yí a mú cí nə nyə ná: «Sá ñgwúd í ñgə ná fúfə wo: kaá kusha isá byêsh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mímbúmbúwá *mwaanê wəñgú, wo ka bá kə bə nə mæbii gwów; ság ntó wo ka zə bç nə.»

²³ Cí wəñg mú shúsula nə mpəsá má Yésus, nəcə nyə á bə nə zhwog mæbii. ²⁴ Yésus mú dúg * [ná a má shúsula], a mú cí nə: «A kwowulálə ná buud bí nə mæbii wá bwá nyííg Faan má Zembî dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamó nyííg luun lá ndundu dí, ntə ná muud á bulya mæbii nyííg Faan má Zembî dí.»

²⁶ Buud bwá á ñgə gwágulə Yésus wá bwá á ñgə cí ná: «Ká zó jí nə ñkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bçsa nə bwo ná: «Isá í ntə múúd ñkul yí, Zembî nywáá jí nə ñkul sá byo.» ²⁸ Pyêr mú cí ná: «Sá báá sá á má lúgə isá byêsh, sá zə bç wo.» ²⁹ A mú cí nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ñkí muud mæ lúgə təo njów, təo mudá, təo omínyəñá, təo obyól, təo bwân shú Faan má Zembî, ³⁰ nyə é nyíngə bii isá byəñg byêsh ñkí bulya té nyə é ñgə cugə wa shí yí, a bá námá cugə kandugə kandugə cug í zág yííd.»

*Yésus má jaaw ná a bá yə
(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)*

³¹ Yésus nyə á ka ñwa *ompwíín wúm nə óbá bē, a mú cí nə bwo ná: «Dugá, sá ñgálə bád kə Yurúsələm óga. Isá byêsh *búúd ə mícúndə bwá á cilə shú má *Mwân mæ Múúd yí í zó kə bwəma. ³² A zó kə kaanz mæbwə má ikúl ishúsúd, a bwəma nə cóógá, buud cug nyə, bwo sey nyə mæntənd nyúúlád. ³³ Bwá é fyáməsə nyə milwón, bwá gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwów áléel.» ³⁴ Bāñ bwá áshígé ñgə mpu gwág nda lésú wəñg í á ñgə kə ná. Í á bə bwo sá shwoó, bwá kú wámbulə sá Yésus nyə á ñgə cí yí.

*Yésus má lwag áncím-ncím
(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)*

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ñgə shísh Zheríkó yí, gwól áncím-ncím nyə á bə zhíí dí koogú, a ñgə gwáám b buud *mwaanê. ³⁶ Nyə á ka gwág

buud bwá ngé cɔ́ áncuncuma, a mú jî ná: «Jí í ngé cɔ́ yí?» ³⁷ Bwá mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarét wə ngé cɔ́ éne. ³⁸ A mú kîm ná: «Yésus Mwān mə *Dávid, bwígúg mə ná ŋkwoná!» ³⁹ Buud bwá á ngə kyey mpwoombú gwoonɔg dí wá bwá mú ŋkáánd nə nyə ná a jíg kál-kál. Nyɛ mú yidá mpu bān kál gwów ná: «Mwān mə Dávid, bwígúg mə ná ŋkwoná.» ⁴⁰ Yésus mú tōw, a mú ci ná bwá zág nə nya. Ja áncím-ncím má zə wóós nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jî nyə ná ⁴¹ «Wó jî ná mə sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwám̄ba, mísh mām mə kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwō mə kwóg dúgya. Wo mə *dúg cug nacé búgá gwó.» ⁴³ Námá cé nə cé, mísh má mú kwo dúgya nyə. A mú ngə bɛ Yésus a ngə yə Zembí gúmá. Buud bēsh bwá á dúg sósólúgú wəonɔg wá bwá mú ngə yə Zembí məshwúmb.

19

Zashé mə cénd mítádúgá

¹ Ná ndéé Yésus mú nyíi Zheríko, a mú ngə lína ngwála. ² Ngwól múúd nyə á bə cínɔnɔg ná Zashé, a njúl ŋwenye tóya, a mbíd zhwog məbii. ³ Nyə á ngə sɔ́ ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bə nə ŋkul mə dúg nyə nacé buud bwá á bə áncuncuma, Zashé nyɛ njúl ntāg wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kúlá kə shwóg kə bád sikomōr* dí shú ná a bāg dúg Yésus ja á bá cɔ́ cínɔnɔg shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóós kákúl jəonɔg dí yí, nyə a bān mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, lɛɛlɔg shulə nacé í jî ná mə jíg wódí njów múús.» ⁶ Zashé mú lɛɛl shulə, a mú kə lág Yésus nə məshusug. ⁷ Nda búúd bwá á dúg ntó ná, bēsh bwá á ngə nyímbula ná:

«A mə kə nyíi kə ji múúd misám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tōw tátálí ci nə Yésus ná: «Cwám̄ba e, mə zó kaaw məbii mām tátám ná cāɲ, mə yə mimbúbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntāg mánda múúd nə sá jé mə nyiɲ nyə gwo ija inɔ́.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembí mə cug búúd ó njów ga múús, nacé a ji námá múúd á bag mə *Aburrahā. ¹⁰ Nacé *Mwān mə Múúd nyə á zə sɔ́ bəonɔg bwá á jimb wá, zə cugushi bwo.»

Kanda mísanɲ wúm

¹¹ Buud bwá mú gwág lású Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lású shwóg kənd bwo kanda nacé bwá á ngə téduga ná, nda a mú kúná-kúnə nə Yurúsalem ná Faan mə Zembí í zə nyín. ¹² Ntó Yésus mú ci ná: «Ŋgwól múúd nyə a byél njów mící dí. Nyə á ka zə bə ná a kó nyúl shí a shwóg-shwógúdí bwá ká tál nyə Njwú-buud ná ndéé a mú nyiɲgə. ¹³ Ja á mə bə ná a zə tí yí, a mú jów osól ɔ́ mäsáal bə wúm, zə yə bwo *mwaanê, muud yêsh sáɲ mína† ŋgwúd; nyə nə bwo ná: “Ngəgá nə sá omákíd nə mwaanê éne té mə é bə njəond dí yí.” ¹⁴ Nji, nda búúd ó ləom yé bwá á də mpii nyə ná, bwá á kənd buud nyádí mpúsə kə jaaw ná: “Sá acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwá á shín tál nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyiɲgə. A mú zə wóós, a mú jów osól ɔ́ mäsáal bə nyə á kaaw mwaanê wá ná bwá zág lwágulə nyə nda mákíd máɲ mə á kyey ná. ¹⁶ Ashúshwóógú mú zə wóós, nyə ná: “Mása, sanɲ wō í á mə sá ná mə bíig misanɲ wúm.” ¹⁷ Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Ἐθαύη, wo ji jəɲɔ́ sól mäsáal. Wo mə bə mə abúgúlág nə súsúsá ácíg-cíg. Mə mə yə wo ijwúga ná wo jwúg nə

18:38 Mat 20.30-31 **18:42** Mat 9.22 * **19:4** sikomōr: Jísə dúl váál líí í á də bul bə mbwaananzələ shí á Yudéa (10j 10.27; 11b 27.28; 21b 1.15; 9.27), tə shíshín á Zhurdé dí (Luk 19.4); bwá á də námá sá məbósmbú nə ndé. Buud ɔ́ Igípten bwá á də bɛ líí jəonɔg (Sóm 78.47). **19:7** Mat 9.10 **19:8** MmN 21.36; Eze 33.14-16 **19:9** 13.16; Mis 16.31 **19:10** Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15 **19:11** 11.2; Mis 1.6 **19:12** Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36 † **19:13** Sanɲ mína ŋgwúd í á də bə odanarí təd. **19:14** Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 **19:17** 12.42-44; 16.10

mingwála wûm.”¹⁸ Sóol mäsáal ábēē mú námá zə, nyə ná: “Mása, sanj wô í á má sá ná mə bíig misanj mitóon.”¹⁹ Njwú-buud mú námá ci nə nyə ná: “Mə má yə námá wo ijwûga ná wo jwúg nə mingwála mitóon.”

²⁰ «Ŋgwól mú námá zə, nyə ná: “Mása, sanj wô wə ga. Mə a fálə wo nábúkən dí ná ndeé mə baagulə.²¹ Mə á ngə fúndə wo nəcə wo ji muud ŋkúd; wó du ŋwa sâ jí ná wo dí wo á bwúg yí, wo du saag isâ bísá ná wo dí wo á bɛ yí.”²² Njwú-buud mú ci nə nyān ná: “Mə zə sámb wo lésú wô na wódí íciyád. Wo ji bów-bôw sóol mäsáal. Wó á ngə mpu ná mə ji muud ŋkúd, mə du ŋwa isâ bísá ná mə dí mə a bwúg yí, mə du saag isâ bí ná mə dí mə á bɛ yí.”²³ Ká nəcə jí wó áshígé kə wá mə mwaanē waamə bān dí, ná ja má wós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwôw yí?”²⁴ A mú ci nə buud bwə á bə cínəng wá ná: “Déégúgá nyə sanj ni bi yóg nyəng jí nə misanj wûm yé.”²⁵ Bwə mú ci nə nyə ná: “Cwám̄ba, á bwey fwo bə nə misanj wûm.”²⁶ Mə mpú jaaw bí ná muud jí nə baalé yé, Zembí mə bá kwádulə nyə. Nji nyəng cúgə nə ndí yé, Zembí mə bá mēel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí.²⁷ “Nə ndeé mizhízhíh myām mí á ban ná mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cigə bwo məcúnj mə ngə dág.”²⁸ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí nyə a tōw shwóg ŋwa zhíí kələ Yurúsalem.

Yésus mə zə nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19)

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Betáfazhe nə Betaní, a mú kə wós ngé mbún bwə dú jōw ná *Mbún wóolivyē yí. A mú lwâm *ómpwíín óbá.³⁰ Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námá jé bi kwey cwə jakáás

cɛɛlá, í njúl ná tō muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndí.³¹ Nkí muud mə jí bí ná nəcə jí bí ngə ciny gwo yí, bí bɛsa nə nyə ná: “Cwám̄ba wə ngə jii gwo.”³² Buud nyə á lwâm wá bwə mú kə, kə námá kwey isâ nda nyə á ci ná.³³ Ja bwə má ciny cwə jakáás yí, wəamádí bə bwə mú ci nə bwo ná: «Bí mə ciny gwo nəcə jí?»³⁴ Bwə ná: «Cwám̄ba wə ngə jii gwo.»³⁵ Bwə mú zə Yésus nə cwə jakáás jəng, bwə ngə yíl mikáándá myān ngə jēel gwo kwonud, bwə mú jil Yésus gwôw.³⁶ Yésus mú ngə kə jakáás dí, buud bwə ngə taalə mikáándá myān zhíid.

³⁷ Ja nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Mbún wóolivyē yí, ompwíín bēsh bwə á bə áncuncuma wá bwə mú bə nə məshusug, bwə mú ngə yə Zembí məshwúmb gwów-gwôw nəcə məma misóólúgú mí ŋkúl bwə á dág myá.³⁸ Bwə mú ngə ci ná: Gúmá í bág nə Njwú-buud ngə zə jíná má Cwám̄ba dí yé.

Jon í bág nə shee,
gúmá jon lə gwów dí cwú.

³⁹ Bóólúgá *Ofarizyēn bwə á bə na mánkumbə mə búúd dí wá bwə mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, wo alásé nə ompwíín bwô ná bwə yówug kímúlə?»⁴⁰ A mú bɛsa nə bwo ná: «Mə jaaw bí ná ŋkí bwə ji kúl-kúl, məkwóógú kím.»

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ngə shísh ngwála ná ndeé ja nyə á dág wə yí, nyə á jii yə nə gwágúlə wə cey lámúd.⁴² A mú ci ná: «Eéé! Jwôw gaád wo mbəm mpu nda wó jéllá nə sɔ ná wo jíig ná shee ná! Ká jísə wo shwílyá, mísh mwô kú dág.⁴³ Nəcə mósól mwôw mə bá bə wo nə mizhízhíh myô mí bá láá wo nə mimyágá, mí lyə wo nə dəomb, shúsə wo ikóómb byēsh.⁴⁴ Bwə bá caam wo nə bwân bwô, lúgə wo shí nə shí kú nə tō kwóógú í

mbád dúlégáád. Í bá bæ wo ntó nácé wo a shígé mpu fwála Zembî nyə á zə ná a zə cugushi wo yí.»

Yésus mə wíng búúd ó mikus Mpáánzó Zembî

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

⁴⁵ Nə ndéé, Yésus mú kə nyí *Luŋ má Zembî, a mú kə wíng búúd bwá á ngə sá mikus cínong wá, ⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Njów wám í bá bæ njów májəgula.” Bi bāŋ má yida sá ná í bəg daage lú íjúwál!»

⁴⁷ Nyə á ka də yə buud minjígúla Luŋ má Zembî jwów dēsh. Ná ndéé, nə Milúlúú myá ofada, nə *Oyíguli ó mácéx, nə míci mí kúl búúd mí mú ngə sə ná mí gwú nyə. ⁴⁸ Nji bwá áshígé mpu nda bwá sáág ná, nácé mənjkúmbə mə búúd mēsh má á də gwágulə nyə nə lám wēsh.

20

Nkul ijwúga mə Yésus í ngə zhu ngow

(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Í á bæ dúl jwówúd ná, Yésus ngə yə buud minjígúla *Luŋ má Zembî, a ngə jaaw Jəjə Kéel, seegya ná milúlúú myá ofada, nə *Oyíguli ó mácéx, nə ocúmbá buud bwá má wós. ² Bwá mú jí nyə ná: «Jaawug sê. Nyáyé ŋkul wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ŋkul nyəngə?» ³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njígá. ⁴ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bæ nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembî, ye ŋkul á buud?» ⁵ Bwá mú táduga ná: «ŋkí sə má ci ná: “gwów”, nyə e jí sə ná: “Ká nácé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sə má ká mēel ci ná í á bæ ŋkul á buud íí, kúl búúd jēsh gwú sə nə məkwóógú, nácé bēsh bwá ngə magulə nə Yuánes nyə á bæ

*muud micúndá.» ⁷ Bwá mú bəsa ná bwá ampúyé kúl í á ngə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ájááwé námá bí ŋkul má ngə sá misóólégú míga nə ndí yí.»

Kanda ósól ə mäsáal ó abúbdw (Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «ŋgwól múúd nyə a sá fambá *vinyə a mú yə búúd fambá jəng mácéd. A músə kə njəond dí ná nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú mómwáágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sól mäsáal yé ná a kəg ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. Nji buud bəngú bwá mú kə danğulə cú sól mäsáal ná ndéé nying nyə məbwə məbwə. ¹¹ Muud fambá mú ŋwa cigúla ná á nyingə námá kənd ŋgwól sól mäsáal yé. Bwá mú námá kə danğulə cú nyāŋ, séémbuli nyə nə məlwíy ná ndéé nying nyə məbwə məbwə. ¹² Muud fambá ná á nyingə námá kənd sól mäsáal áléel. Bwá mú kə wá nyāŋ məfəŋ ná ndéé bwá wíng nyə.

¹³ «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág ná e? Mə zə kənd mwān waam má búl cēel yé, ka bwá é gwəp nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwá á lúg nə fambá wá, dúgúla bwá á dúg *Mwān mə Múúd fambá má wós yí, bwá á nyímbəla bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgí wə éne. Shé gwúgá nyə shé bāg lúg nə lúgí.” ¹⁵ Bwá mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncá.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá má bá sá búúd óni ntədəl? ¹⁶ Ngaá ná a bá zə gwú bwo ná ndéé a ŋwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwá á gwág á má ci ntó yí, bwá á lás ná: «Mbô! Í cúgé nə ŋkul bæ ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúg bwo ná figá-figá, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí kə ná jí?»

19:46 Iza 56.7; Zhe 7.11 19:47 21.37; 22.53; Mat 26.55; Mak 14.49; Yuá 18.20 19:48 20.19; 22.2 20:6 Mat 14.5 20:9 Iza 5.1-2 20:10 2Ib 36.15-16 20:13 3.22 20:16 21.20-24

20:17 Sóm 118.22 * 20:17 kwóógú lú lámuga: Í á də bæ kwóógú bwá á də tééd jil mándalúd yí, dwó wə bwá á də bə ja bwá lám mənnyng mə njów yí.

Kwóógú ólwóye bwá á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lá lúmuga *.
 18 Muud mə bá bál kwóógú dɔɔŋg dí yé mə bá kweshuli búg; nyɔɔŋg kwóógú dɔɔŋg í bá káda yé mə bá cuguli.»¹⁹ Oyíguli ó mǎcɛɛ bǎnǎn milúlúú myá ofada bwá á mpu ná lású wǎŋ wá Yésus nyə á ŋgə lás kaanád ni. Bwá mú tééd ŋgələ sǵ məzhií ná bwá bii nyə námə wala dɔɔŋgúd. Nji bwá á ka ŋgə fúnda məŋkúmbə mə búúd.

Otówe ɔ shwóg ó Oyúden bwá bwéél Yésus

(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)

²⁰ Ná ndéé bwá mú ŋgə baagusa Yésus. Bwá kə kənd búúd ná bwá kóg nda buud wá tátəlí. Bwá ká du bwéél ná ka bwá é gwág gúl ciyá í ajáláyé yí, bwá kusha nə nyə, a bə mǎnyámá má ŋgwámuna dí, nyádi mpál dí.²¹ Buud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sə ŋgə mpu ná lású wó nə njígúla wó bísa tátəlí. Wó du námə dúg búúd nji nda njígúla wó wí ná. Wo ŋgə jíguli sə cug á Zembí búbálé.»²² Ntó, jaawug sá. Ye mǎcɛɛ máshé má ŋgə magulə ná sə jénág tóya mə *Káázəl, ye má aŋgə nə magulə?»

²³ Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəŋ mán, a mú ci nə bwo ná:
²⁴ «Lwógá ná mə saŋ *danarí†. Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwá á lúlə wa ga?» Bwá ná: «Jísə Káázəl.»
²⁵ Nyə ntág nə bwo ná: «Ntó, yégá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.»²⁶ Bwá mú kú nə sá bwá júmug Yésus mishé búúd dí yí; bwá mú bul káam mpəsá ni, bwá shwal fad mímpu.

Osadwisyêŋ bwá bwéél Yésus

(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

²⁷ Gúl búbaalê *Osadwisyêŋ, buud bwá du ci nə mimbimbə mí ábúle gwúm məshwon dí wá, í á ka

zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁸ «Yíguli, Moyíz nyə á yə sə cɛɛ ná: «Nkí muud mə yá kundú, mínyɔŋú yé mə jəlá nə shúgala nə kúsə yé, a byág nyɔɔŋg má yə yé mpwon buud.»²⁹ Bóól ómínyɔŋú bwá á byél wa zəŋgbá budúm nə budúm. Acúbá mú bə múdá, a mú yə kú nə mwán.
³⁰ Nyɔɔŋg nyə á bɛ nə nyə yé mú ŋwa múdá,³¹ álél ŋwa námə nyə, nə ndéé bəsh zəŋgbá bwá á ŋwa mudá wɔɔŋgá, bwá ŋgə yə kú byá mwán.
³² Zhúgála zhúgála, mudá mú námə yə. ³³ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ŋwa mudá? Ngaá ná bəsh bwá á shí bə ógwúm bé?»

³⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Buud wá cug ga bwá ŋgə bə, budúm bə búdá, budá kə məbáád.
³⁵ Nji, bɔɔŋg bwá bá nyín nə bwá jəlá nə gwúm bwá cugə cug í zág wá, bwá ábúle dɔ sá məbá: budúm nda ná bə búdá, budá nda ná kə məbáád.
³⁶ Bwá ábúle ná námə bə nə ŋkul yə, nəcé bwá bá bə nda *wəéŋgəles. Bwá bá bə bwán ó Zembí nəcé í bá bə bwá mə wú shwiy dí kə cugud.
³⁷ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm məshwon dí, Moyíz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ŋgwiile ŋkaŋ dí yí; nyə á jəw Cwámə ná Zembí mə *Aburaham, Zembí mə *Izaag, Zembí mə *Yákab.
³⁸ Ntó ji nə Zembí cugé Zembí mimbimbə, a ji yidá bə Zembí á buud bwá ŋgə cugə wá. Ntó ji shú déd nə bəsh bwá ŋgə cugə.»

³⁹ Bóólégá *Oyíguli ó mǎcɛɛ bwá mú lás ci ná: «Yíguli, wo mə mpu lás.»⁴⁰ Bwá áshigé ná nyiŋgə bwele jí Yésus tɔɔ njígá ŋgwúd nə ŋgwúd.

Ye Mesí ji mwán mə Dávid

(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

⁴¹ A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwá mpú du ci nó *Kříst jí

20:18 1Pr 2.8 **20:19** 19.48 **20:20** 11.53-54 † **20:24** danarí: Í á bə mwaané á Rom bwá á du jéna tóya nə ndí yí (wo je dag Mat 22.18-9). **20:25** Rom 13.7 **20:27** Mis 4.1-2; 23.6-8 **20:28** Mbá 25.5-6; Mat 38.8 **20:36** 1Yn 3.1-2 **20:37** MmN 3.2, 6 **20:39** Mak 12.32 **20:40** Mat 22.46; Mak 12.34 **20:41** Mat 20.30-31 **20:42** Sóm 110.1; Mís 2.33-35

mwân mə Dávid yé? ⁴² Nğaá Dávid nyə á ci nyádí kálaad Osôm dí ná:

Cwám̄ba† nyə á ci nə Cwám̄ba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwê mæncwûm, ⁴³ kə wóós ja mə é culushi mízhízhín myô,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁴ Nkí Dávid má bwey jôw *Kříst ná Cwám̄ba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntudele?»

⁴⁵ Yésus mú ci nə *ompwíin bé buud bēsh bwá ngá gwág ná: ⁴⁶ «Bí ɔ káálágé nə Oyígulí ó máceɛ bwá céél dɛ mɛɛla nə ɲwɔɔla ɲwɔɔla íjud wá, bwá céél námé ná buud bwá dúg báda bwo mabáda má gúmá mǎŋkúmbə mə búúd dí wá, bwá námá wá bwá céél dúlə kə ji nji íjiya yá shwóg ja búśé *mámpáánzə má mínjígulá má *Oyúden dí yí, nə dúlə dɛ ji nji lúú táwuli dí ja bwá dú kə ídina dí yí. ⁴⁷ Bwá dɛ déég míkúśé mí búdá isá byáŋ byēsh ka dɛ sá igwaa-gwaa í mǎjəgula nə bwá dúgúg nə búśə íjɔɔ í búúd. Intágulí byáŋ í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

21

Yána mə kúsá múdá
(Mak 12.41-44)

¹ Yésus nyə a bân mísh a mú dúg ofwó búúd bwá ngá wá mǎyóna máŋ jaadé mǎyóna má *Mpáánzə Zembí dí. ² A mú námá dúg wúl mbúbúwá kúsá múdá ngá wá isusáŋ íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mbúbúwá kúsá múdá ni má wá mǎyóna ɔ́ búúd bēsh. ⁴ Nəcə buud óni bwá ámə ngə wá óni, bwá ámə ngə ɲwa mǎmpugə má byəɔg dáŋád. Ká nyɛ, a njúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ngə cugə nə ndí yí.»

Luj má Zembí í bá cūm
(Mat 24.1-3; Mak 13.1-3)

⁵ Bóól búúd bwá á ngə faag *Luj mə Zembí bwá ngá ci nə mǎlwóga má cínɔŋg mǎsə nə jɔɔ mǎkwóógú, jɔɔ isá búúd bwá á ngə yə Zembí yí í ngá kwádulə íjɔɔ. Nda bwá á ngə faag ntó ná, Yésus mú ci ná: ⁶ «Sá bí ngá dúg ŋkí nywa ni í bá cūm jēsh, dúl kwóógú í ábálé lúg na í mbád dúl gwów.» ⁷ Bwá mú ka jí nyə ná: «Yígulí, jāŋ sá í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sá ná í wál zə sɔy?»

Yésus má jaaw nda mácey má bá tééd ná

(Mat 24.4-8; Mak 13.5-8)

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwá bāg zə kənd bí jugú. Nəcə buud ŋkí bulya bwá bá dɛ zə nə jíná dām zə ci ná: “Mə wá *Kříst,” bwá ná: “Wəla í má wóós.” Bí kú bá dɛ bɛ bwo. ⁹ Ja bí má bá dɛ gwág mílāŋ mí mǎómb yí, bí kú bá dɛ gwág wagəwo. Bí tɛɛm gwág ná buud bwá mú ngə sá mǎŋgáádə nə íjwú, bí kú bá gwág wagəwo. Nəcə í bá jii ná isá byəɔŋg í ngá ngə téeéd fwo sɔy; nji, í ábálé leel bə mǎshíné má shí.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Gúl lwoŋ í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl, ¹¹ shí í bá dɛ jág ntanɲasa, zha á ifí mpu nə okwaa-gjumə ó mǎbwás í bá dɛ bə íkúl íkúl, isá í áwuwagəwə nə mǎma isá í ntó búúd fug yí í bá dɛ zhu gwów jon dí.»

Zembí mə bá kwíind

(Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13)

¹² «Nji, shúshwóógú nə isá íni byēsh í bág, bwá bá dɛ bii bí, dɛ lwágulə bí cúwáí, bwá bá dɛ kusha nə bí mǎbwá mə wáamádí wá *mámpáánzə má mínjígulá má *Oyúden, bwá wá bí mímbwugəd. Bí mə bá dɛ kaad mísh mə ójwú ó lɔɔm nə buud ó anání dí nəcə jíná dām. ¹³ Nji sǎlágú wəɔŋg wēsh í bá bə shú ná bí kág bwaagulə sá bí

† 20:42 Cwám̄ba: Wa, ja ashúshwóógú jíśə “Yawé”, mbii í ngá wu Sôm 110.1 dí yí. 20:46 11.43; 14.7 21:1 20j 12.10 21:4 2Kr 8.12 21:6 19.44 21:7 17.22-24 21:10 Mak 13.8 21:12 Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4 21:12 Mis 12.1-4; 18.12-17; Mis 24-26 21:14 12.11-12

má mpú shú dâm yí. ¹⁴ Bweyugá wá milúúd ná bí ajáláyé nà bá ðu kwamusa mbii bí má bá ðu shwə mánýúúl yí. ¹⁵ Məméfwó mə bá ðu yə bí iciyá í lású nà fəg mbií í bá ðu bæ ná, buud bēsh bwə bá ðu lumbali nà bí wá, ηgwúd nà ηgwúd kú tí sá bí má cí yí, ηgwúd nà ηgwúd kú wá íciyá í onkwafad. ¹⁶ Obyâl bán bwáméfwó, təə omínyəηâ bán, təə mimbyêl mín nà oshwá bán bwə bá ðu kusha nà bí, bwə sá ná bí b́ól ηkí bulya bí bwəmag nà shwiý. ¹⁷ Buud bēsh bwə bá mpíi bí nəc é jíná dâm. ¹⁸ Nji, sâ í ábálé sá bí təə bíbíyá. ¹⁹ Bí ó bá jísəw kə wós mshínéd, bí mú bá cəgə.

(Mat 24.15-22; Mak 13.14-20)

²⁰ «Nji, ja bí má bá dúg ígwoonη í d́ómb í má lyə Yurúsəlem ná kesh yí, bí ə bá mpu ná Yurúsəlem wál zə c̄im. ²¹ Nə ndeé, buud bwə bá bæ Yudéa wá bwə bāg fúndə kə mímbúmbúηúd! Bəonη bwə bá bæ tām ηgwála wá, bwə bāg wú; bəonη bwə bá bæ mpúsə miləəm wá, bwə kú bá zə ηgwála. ²² Nəc é mwôw məonη mə bá bæ mwôw Zembí mə bá zə yə búúd intúgálí Mə, sá jēsh Mícilyá mí ηgə cí yí í bá bwəma. ²³ Nkwéé budá bwə bá bæ nə məbum, nə bəonη bwə bá ηgə nyééηη bwān mwôw məonη dí wá! Bwə bá bul ηkúηkwəη. Nəc é məntágula mə bá bul bæ ləəm dí, mpimbə mə Zembí í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ B́ól bwə bá gwúyəw nə ikafwele, b́ól kə míkwámúd ikúl byēsh í cúgé Oyúden dí; ikúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurúsəlem, tagulə nyaal nyə ná ndeé kə kumə mshíné mə jwanηa dán.»

Ja Mwān mə Múúd mə bá bæ ná a wál zə yí

(Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)

²⁵ «*Məshimbá mə bá wós jwôw nə ηkwoond nə wəacén-céníd. Shí

í bá bæ ná, ilwoη í bá bæ ífwaasud, muud kú wəof nəc é māη mə bá sá məma ncíndá, ikwə bul junηya. ²⁶ Buud bwə bá ηgə kân nə fúndúgú ηgólə bwánd cúg é í bá wós shí mishwun yí, nəc é isâ byēsh bí sá nə mpífá jəη dí yí í bá kúηgula. ²⁷ Ja jəonηgá, bwə bá ka dúg *Mwān mə Múúd ηgə zə míηkúdí, a zág nə mpífá nə milwaná. ²⁸ Ja isâ byəonη í bá tééd ηgólə s̄iy yí, bí ə bá ság mánýúúl íjjiyad, bí bān milúu nəc é í bá bæ wəla bí má bá zə wú mánýámád yí í mú kúnə-kúnə.»

²⁹ A mú kənd bwo kaanə ná: «ŋwagá yuug nə *figyē nə bíl ílí byēsh. ³⁰ Ja mənəcuug mə agúgwāan mə ηgə kə yí, ηgá bí má ðu mpu cínəonη ná ompú bwə mú kúnə-kúnə. ³¹ Nt́ó námá, ja bí má bá dúg isâ byəonη í ηgə s̄iy yí, mpugá ná Faan mə Zembí í mú kúnə-kúnə.

³² «Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábálé c̄ə, isâ íni byēsh kú fwo s̄iy. ³³ Gwów nə shí í bá c̄ə, nji iciyá byām kú c̄ə.»

Ompwíin ó Yésus bwə jalá nə ðu ji ηkwəmusá

³⁴ «Bí ó bəy ná milām mí kág bá wamba bí mázəη nə ηηgulə nə zh-wiimbyálə nə cūg dí ná ndeé, jwôw dəonηú zə bá byalə nə bí ³⁵ nda wód í ðu byalə nə cúdú ná. Nəc é jwôw dəonη í bá bii búúd ə shí mishwun óga bēsh. ³⁶ Jigá ηkasé, bí ðu jəgula nə Zembí ja jēsh shú ná bí bāg faam isâ byəonη byēsh dí, bí mú bá kə wós ótátəlí mísh mə *Mwān mə Múúd dí.»

³⁷ Yésus nyə á ðu sá ná, mwásé wēsh a ji *Luη mə Zembí a ηgə yə buud minjígulá; mpwó-bulú, a kə mbúbáη á wəolivyé kə c̄iηgali búlú wu. ³⁸ Buud bwə á ka ðu zə nyádí cínəonη Luη ná kúndé mán zə ðu gwágulə nyə.

22

*Yúdas má kusha nà Yésus
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)*

¹ Wəla lu *Páska í á ngə shísh. Páska nyə á bə zaŋ bwə á dɛ də íbuléd yá kú nə *lɔvur yí. ² Milúlúú myá ofada bənŋə *Oyíguli ó máççə bwə á ngə sɔ məzhií nə bwə gwú Yésus, bwə á ka ngə fúndə mənjkúmbə mə búúđ.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

³ Yúdas bwə á dɛ jɔw nə dúl jíná nə Iskariyót yé, a njúl ngwól múúđ á gwoonɔ *ómpwíin wúm nə óbá, *Sátan mú nyíi nyə lámúd. ⁴ Yúdas músə zə kə, kə lésha nə milúlúú myá ofada bənŋə ojwú wə buud bwə á dɛ baagulə *Luŋ mə Zembí wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá nə bwə bíig Yésus ná. ⁵ Bwə mú gwág nywa, bənŋə bwə mú bə cəŋ nə bwə é yə nyə *mwaanê. ⁶ Yúdas mú ka ngə sɔ fwámé fwála á jí nə ŋkul sá nə bwə bíig Yésus mənjkúmbə mə búúđ kú mpu yí.

*Ompwíin ó Yésus bwə kwəməsa
Páska*

(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)

⁷ Jwəw lu zəŋ bwə dɛ tééd dələ íbuléd yá kú nə *lɔvur yí í mú ka wóós. Jwəw dɔonɔ wə bwə dɛ cígə nçwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwám Pyêr bá Yuánes ná: «Kagá kwísha sə dína Páska, sə bəg kə də.» ⁹ Bwə mú jí nyə ná: «Wo ngə cɛel ná sə kég kwísha gwo ngow?» ¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyíi ngwála yí, bí é bwəma nə ngwól múúđ ngə ŋkəny káágə májúwó; bí ó bɛ múúđ wəonɔ kə wóós njów nyə é nyíi yí. ¹¹ Bí mú cɛi nə muud njów ná: “Yíguli má cɛi ná wo lwóg sə kúl bənŋə *ómpwíin bə bwə é də dína Páska yí.” ¹² Nyə e lwágulə bí fúm ánání njów á gwówúđ, í njúl kwambulá. Cínɔŋ wə bí é kwísha shé zaŋ Páska yé.» ¹³ Ompwíin bwə mú kə ngwála, bwə

mú kə kwey ísá námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwə mú kwísha dína Páska.

*Dína mə Cwáməba
(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)*

¹⁴ Ja wəla lu dína í á wóós yí, Yésus nyə á kə jí shí, bənŋə *buud ɔ lwámá bə. ¹⁵ A mú cɛi nə bwo ná: «Mə ámə bul jíi ná sənŋə bí sə dóg *Páska éga té mə afwóyé bwəma nə cún yí. ¹⁶ Mə jaaw bí ná mə abulé ná kwo də ídəw í Páska kə wóós ja Zembí mə bá fɛég sóólúgú á cínɔŋ nyádí Faan dí yí.» ¹⁷ Nə ndeé, a mú ŋwa bálá, a yə Zembí akíba, a mú cɛi ná: «Ŋwagá bálá málwəg ga bí káawulag mpádúgá nyín. ¹⁸ Mə jaaw bí ná, tééd kíkídíga mə ánguléé ná wáan ní; mə bá kwo ŋgul gwo nji ja Faan mə Zembí í bá zə tów yí.»

¹⁹ Nə ndeé a mú ŋwa buléd, a yə Zembí akíba ná ndeé, a mú fɛy buléd, a yə ómpwíin, nyə nə bwo ná: «Nyúúl nyám í mə kaanz shú dən dí wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, dɛ tédugá mə.» ²⁰ Námə mbíi ŋgwúdu, ja bwə mə shín də yí, a mú námə ŋwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jísə sɔ á gúgwáan í zə síy mácií mām dí yí. Nəcé mæcií mām mə zə shwiy shí, zə cé bí.

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé jí wa, sənŋə ngə də. ²² Nəcé *Mwán mə Múúđ mə zə kə nda ççéla mə Zembí wí ná. Nji məntágula nə múúđ mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwə mú ngə séŋusa məkəl bwámé nə bwámé, ngə jí ná zə nyə e sá sóólúgú wəonɔ na mpádúgá nyánúđ?

*Fwámé múúđ mpádúgá buud ɔ
lwámá*

(Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

²⁴ *Buud ɔ lwámá bwə á séŋusa məkəl ná bwə cɛel mpu nyəonɔ jí bul bə fwámé múúđ bwádí gwoonɔ dí yé. ²⁵ Yésus mú cɛi nə bwo ná: «Micí myá ikúl ishús mí ngə nteɛŋg

ijwûga byán; buud ɔ mpâl bwá ngə yida jii ná buud bwá ñwág bwo ná ijɔɔ i búud. ²⁶ Í ajáláyé nə bə ntó bí bân dj. Nyɔɔng yêsh mə céél bul bə fwó múud gwoong jín dí yé, yídag bə nda nyə wá má búl bə mwántombú; nyɔɔng mə tów bí shwóg yé séyág nə bóólúgá. ²⁷ Mpódúgá muud njúl shí ngə də yé nə nyɔɔng ngə sêy nə nyə yé, zó jí fwámé múúud? Ngeá ná nyɔɔng njúl shí ngə də yé? Nji, mɛɛ má yidá ñwa jiya sóol mäsáal mpódúgá nyínúud.

²⁸ «Bi báá, bí má kyey nə mə zə wóós wəla lú mákugulu dām dí. ²⁹ Ná ndéé mə ji nə ñkul yə bí Faan má Zembî nda Dâ nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə ñkul sá ntó shú ná bi bág də nə ñgul mádí táwuli dí ja má bá bə mádí Faan dí yí, bí ji námá icaangád sám b íbænd wúm nə íbá yâ *Izəyêl milású.»

Pyêr mə bá kúlya Yésus
(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan má gwáám bə ñkúl ná a zé fyá bí nə məbwəbúlán nda múdá má də fyá máwúudə ná. ³² Nji mɛɛ mə ámə jəgula shú dwó dí ná búgə gwó í bəg kú tag. Ná ndéé, wo ɔ bá ka lələshi ómínyɔɔñá bwó ja wó é bá cénd kuú njəond yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámba, mə ji kwéeshá ná tɔɔ mímbwug shwə kə, tɔɔ shwiy shwə bəsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, má jaaw wo ná shúshwóógú ná ñgwúm kúwó kwáágúg wo e kúlya ija ilóol ná wo ampúyé mə.»

Wəla lə gwáná
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja má á lwám bí kú nə *mwaané, kú nə məkwám, kú nə osílúfaas yí, jí í á fúfə bí?» Bwó ná: «Kú nə sâ.» ³⁶ A

mú ci nə bwo ná: «Í zé yidá bə ja ga dí ná, ñkí muud jii nə mwaané, a ñwa; ñkí muud jii nə kwáám, a ñwa; muud cúgé nə kafwəle yé kusha kúúud jé, kusə kafwəle. ³⁷ Nəcé má jaaw bí ná micilyá míga mí jəlá nə bwəma cug jām dí. Micilyá mí ná: “Bwə á sɛɛng bəññə izhiləngaaná.” Ntó jii ná, sâ í dúgyá nə mə yí í jəlá nə sɛy nda í jí ná.» ³⁸ Bwó mú ci nə nyə ná: «Cwámba, dugi ikafwəle íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bímí ni í jəla.» ³⁹ A mú cúwo tóón, kə *Mbún wəolivyé nda nyə á də bwey sá ná. *Ompwíin bə bwó mú bɛ nyə.

Yésus má jəgula nə Zembî
Getsemane

(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

⁴⁰ Ja bwó má kə wóós kúkúl jɔɔng dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «Jəgulağá nə Zembî, bí bəg kú biil məbwəbúlánúud.» ⁴¹ Nye, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé bəplá dí nə ñkul shúg yí. A mú kúd məbwóɔñ shí, tééd ñgələ jəgula nə Zembî, ⁴² nyə ná: «Pəpa, ñkí wó cɛɛl, yílúg mə bálá mácey ga! Nji, kú bə nda má jí ná, í síyág nda wó céél ná.» ⁴³ [Ná ndéé, ñgwól *éngəles mú wóós zhúlə gwów, zə ñgə lələshi nya. ⁴⁴ Ifwaas í shwiy í mú bul bií nyə, a mú bul nyiñgə jəgula nə Zembî, gúñ í mú də wú nyə nyúúúud nda íbəbəl í mácií də kud shí.]*

⁴⁵ A músə yəw jəgulələ, a bən zə kóómb ómpwíin bwó á bə yí. A mú zə kwey ná məcey mə lám má mə kənd bwo ígwád. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Nə jii! Bí ñgə já? Wóoləgá, bí jəgulağ, bí bəg kú biil məbwəbúlánúud.»

Bwó zə bií Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)

⁴⁷ Yésus ñgə ná lás ntáni, see-gya ná məma kında búúud má cúwo, Yúdas təl bwo shwóg. Yúdas nyə á

22:26 9.48; Mat 23.11; Mak 9.35 22:27 Yuá 13.4-5, 12-17 22:30 Mat 19.28 22:31 22.3 22:32 Mat 16.18; Yuá 21.15-17 22:34 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 22:35 9.2-3; 10.4 22:37 Iza 53.12 22:39 5.16 22:39 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1 22:42 Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * 22:44 Sâ jəsh jísə cilyá wa ímpánzə íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí cúgé nə byo.

bə námá muud á gwoonŋ *búúd ɔ lwámá wúm nə óbá yé mú shísh wá Yésus, zə fálalú nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó ná wo zá kusha nə *Mwân mə Múúd máfúlula dí?» ⁴⁹ Ja búúd bə́nɔ́n Yésus bwá á bə gwoonŋ wá bwá á dúg sá í á ngə sɔy jooŋg yí, bwá á jí nyə ná: «Cwamba, ye sá gwánág nə ikafwele?» ⁵⁰ Ngwól mú wéem kafwele jé, taad ngwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá á mbwá mənchwúm. ⁵¹ Yésus mú ci nə: «Yɔwugá ntáni». A mú kúnnya nə muud éne lwə, í mú yál. ⁵² Yésus mú lás nə milúlúú myá ofada bə́nɔ́n ojwú wá buud bwá á ɔ́ ɔ́ baagulə *Luŋ mə Zembí wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ngə zə nə ikafwele nə məbálə zələ bií mə, mə jisə zhiləŋgaanə? ⁵³ Ngaá nə shé á ɔ́ ɔ́ bə jwəw dēsh kúl ngwúd Luŋ mə Zembí dí, bí kú séémb mbwə ná bí mə bií mə. Nji, wəla dún wə mə wóós ga, wəla mə *Sátan muud mə ɔ́ ɔ́ kuŋg máyídúgú yé.»

⁵⁴ Bwá mú bií nyə, kə nə nyə nə ndéé kə nyí njów mə Ajəláci á ofada. Í á bə, Pyêr ngə bɛ bwo nə fwámé cé.

*Pyêr mə kíllyá Yésus
(Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)*

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tām mbaadá bwá mú seɛŋgya zə ji shí; Pyêr mú námá zə ji cínəŋg bwádí. ⁵⁶ Dúl sás í á ɔ́ ɔ́ sɛy nə Ajəláci á ofada yí í mú dúg nyə na mənkenya mə kudad. Sás ɔ́ ɔ́ ŋg mú mpu shimal dúg ná ndéé a mú ci nə: «Muud éga nyə á bə námá gwoonŋ mə Yésus dí.» ⁵⁷ Pyêr mú kíllyá nyə, nyə ná: «Amuda, mə ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú cɔ́, ngwól múúd mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Wo jí námá ngwól múúd wán.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bə mə.» ⁵⁹ Fwála mə cɔ́ je bə wəla ngwúd ntáni, ngwól múúd mú nyingə zə báásulə ná: «Jí ntó, muud éga bə́nɔ́n Yésus wá bwá á bə. Ngaá

a jí námá muud á Galilé?» ⁶⁰ Pyêr mú ci nə: «Mə ampúyé sá wó ngə ci yí.» Pyêr ngə ná lás ntáni, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwamba mú yid dúg Pyêr nə shi shi shi. Pyêr mú tóduga ciyá Yésus nyə ámə ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú nə ngwúm kúwó kwáágúg múús í, wo e kíllyá mə ija ilóol.» ⁶² Pyêr mú cúwo tóón kə ɔ́ ɔ́ nyəsh nə yá. ⁶³ Buud bwá á bə bwá mbíd Yésus wá bwá á ngə cágulə Yésus, bwá ngə yíd nyə. ⁶⁴ Bwá á cɛɛlə nyə sá míshúɔ́ kə ngə ci nə nyə ná: «Lwóg nə wo jí *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» ⁶⁵ Bwá mú ngə jág lás nə nyə bíl íciyá í málwíy.

Bwá ŋwa cígúlá nə Yésus mə jalá nə yə

(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)

⁶⁶ Mán mələm, gúfágá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó máccɛ bwá á seɛŋgya. Bwá mú zə nə Yésus bwádí *Gwoonŋ ósémbye ó mílósú wá Zembí dí. ⁶⁷ Bwá mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo jisə *Kříst, jaawugú sə». Nyə nə bwo ná: «Mə teem jaaw bí, bí ámaguləyé. ⁶⁸ Mə jí námá bí njígá na, bí ábɛsayé mə. ⁶⁹ Nji, tééd kíkídíga, *Mwân mə Múúd nyə é kə jí shí mbwə mənchwúm mə Zembí á ŋkul nyəsh dí.» ⁷⁰ Bəsh ntág ná: «Ntó jí ná wo jí *Mwân mə Zembí?» Nyə nə bwo ná: «Bíméfwó bí ngə ci ntó, mə jisə nyə.» ⁷¹ Bwá mú ntág ci nə: «Jí shé mə kwo sɔ́ owúshined yí? Sáméfwó mə gwág á mə lás.»

23

*Yésus mə kə kaad wə Pilát
(Mat 27.11-14; Mak 15.2-5)*

¹ Gúfágá búúd jəsh mú tów kyey kə nə Yésus wá Pilát. ² Kə wóós nún, bwá mú ngə búgə nyə lósú ná: «Sə ámə kwey múúd éga ngə sá nə lwon búúd jísú mitódúgá mí ngəg nə

búbulə mílúúú, a ηgə ci ná nyə wə jísə Mesí, Njwú-buud; a ηgə sá ná bwə kú jóna *Káázəl tóya.» ³ Pilát mú jí nyə ná: «Ye wə jísə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bəsa ná: «Wo má ci óni.» ⁴ Pilát mú ci nə milúúú myá ofada nə mənjkumbə mə búúú ná: «Mə akwéyé ná muud éga má shwey wòη.» ⁵ Bwə mú ci nə nyə ná: «A ηgə shwambulə kúl búúú jísú. A má ηgə yə bwo minjígúálá wú Galilé, wósós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilát má gwág ntáni yí, a mú jí ηkí Yésus jí muud á Galilé. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus jí muud á faan lá íjwúga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwə kəg nə nyə wə Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsəlem mwòw məɔηgúú.

Yésus mə ká kaad wə Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə məshusug ja nyə á dúg Yésus yí. Nacé bwey nyə á du bwey sɔ ná a dúg nyə nə isá nyə á du gwág shú dé dí yí. Nyə á ηgə bwánd nə búgə ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg. ⁹ A mú jí Yésus zhwoη minjígá, nji Yésus kú bəsa. ¹⁰ Milúúú myá ofada bənòη *Oyígúli ó mósəξ bwə á bə cínəηgú bwə ηgə búgə Yésus milósú nə ηkúú. ¹¹ Herod bənòη ifulish byé bwə ηgə ηwa nyə mpyóη nə mpyóη, ηgə cágalə nyə. Bwə mú bwééd nyə jəjə jud ná ndeé nyiηg nyə ná bwə kəg nə nyə wə Pilát. ¹² Herod bá Pilát buud bwə á du bə nə ifamuga wá, bwə mú cəξ shwə jwòw dəɔηgúú.

Yésus má nyiηgə kə kaad wə Pilát

¹³ Pilát mú sɛɛηg mílúúú myá ofada, nə micí nə buud bəsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mǎdí ná a ηgə shwúgúli kúl búúú jín. Ká dɔgá, mə má jí nyə minjígá bi ηgə gwág. Mɛɛ má kwey ná a cugé nə tɔə wòη isá byəsh bí ηgə cɛɛl bwaagalə nyə yíú. ¹⁵ Herod má kwey námə ná a cugé

nə məbyaagalə, gwə wə á má nyiηgə nti sə nyə yí. Ntó jí ná muud éga nyə asáyé gúl sá shwiy. ¹⁶ Mə zə yə nyə intúgúli ná ndeé mə bíd nyə.»

*Bwə ban Yésus, cɛɛl Barábas
(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)*

¹⁷ * [Pilát nyə á du bə nə fúlu ná zəη *Páska í ká bə, a bíd búúú wúl mbwug.] ¹⁸ Bəsh bwə mú kím ja ηgwúú ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wəɔηgú nyə á kə mímbwug dí nacé bwə á sá ná buud bwə sáag minjígáúú nə ijwú, bwə gwú námə múúú. ²⁰ Pilát mú kwo ləsha nə buud bwə á ηgə shwəman Yésus wá gúl ja ná, ny-wáá má cɛɛl bíd nyə. ²¹ Bwə mú kím ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.» ²² Pilát mú nyiηgə ci nə bwo ja áléel ná: «Dáyé bòw á má sá yí? Mə akwéyé ná a má shwey wòη í jálá nə shwiy yí. Mə zə sá nə bwə fyámúsəg nyə milwóη ná ndeé mə bíd nyə.» ²³ Bwə mú nyiηgə kím ná a bwámbuləg Yésus kwolós dí, oηkwiimbyé ηgə yáag yáagúg. ²⁴ Pilát mú ηwa cígúálá ná a zə sá sá bwə ηgə jíi yí. ²⁵ A mú bíd múúú bwə á ηgə gwáámb yé, muud nyə á kə mímbwug dí nacé cínú-cində nə məgwú mə múúú yé; a mú yə bwo Yésus ná bwə kəg sá nyə nda bwə dúg ná.

*Bwə kə nə Yésus kwolós dí
(Mat 27.31-38; Mak 15.20-28;
Yuá 19.16-24)*

²⁶ Ja bwə á ka ηgə kə nə Yésus yí, bwə á bii Shímun á Sirén ηgə wú ífambə, bwə mú zhimb nyə kwolós ná a ηkényúg, ηgə bə Yésus. ²⁷ Zhwoη buud wá kúl búúú, nə budá bwə á ηgə bə, bwə ηgə *bí məbwə íbəd dí†, bwə ηgə təduwa. ²⁸ Yésus mú yid dúg búdá bəɔηgú, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jíi mə, jügá biméfwó nə bwán bán, ²⁹ nacé í bá wósós ná buud bwə

23:7 3.1 23:8 9.9 23:11 Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2 * 23:17 Micilyá míni mí cugé bóól ókáláad wá yágúú. 23:18 Mis 3.13-14 † 23:27 bí məbwə íbəd dí: Bílə mbwə bəd dí í á du lwágulə ná muud má bul gwág sá í ηgə sɔy yí cey lámád. 23:29 21.23

bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí má jəla, bá buud bwá abwélé ŋwa mábum, kú bwele nyééŋg bwân wá.” Mwôw búúd bwá bá lás ntó má má ŋgə zə. ³⁰ Nə ndeé bwá bá ci nə mimbáŋ ná: “Kádágá sâ,” bwá nə iŋkwúndúgú ná: “Shweelagá sâ.” ³¹ Nkámúsá ná bwá fwó sá líí á bús nda bwá ŋgə sá ga, jâŋ í bá bæ nə fumbə ntədəlé?» ³² Ja bwá á ŋgə kə nə Yésus yí, bwá á ŋgə námá kə nə míl mímbewúlú mí búúd mímbe ná bwá ké gwú bəndəŋ.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí (Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)

³³ Ja bwá má kə wóós kál bwá də jôw ná «Bwundú lúú» yí, bwá mú bwambulə Yésus kwolós dí, bəndəŋ mímbewúlú mí búúd mímbe myəŋg, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə məncwúm, nyíga jéd nyədəí mbwə məkóól. ³⁴ †[Nə ndeé Yésus mú lás ná: «Pupa, juug bwo, nəcé bwá ampúyé sâ bwá ŋgə sá yí.»] Bwá mú wusə mpaambə shú kaawələ míkáándá mí Yésus. ³⁵ Zhwoŋ buud bwá á bæ bwá tál də dág.

Mbúwúlú múúd í cénd mítədəgá

Micí mí mú ŋgə cágulə Yésus, ŋgə ci ná: «Nyə á də dí cugushi buud í, a cugug nyəmefwó, ŋkí a jí *Kříst, muud Zembí nyə a féesh yé». ³⁶ Ozimbi bwá á ŋgə námá cágulə nyə; bwá mú shish nyədəí kə yə nyə məlwəg má ábibeŋzhə. ³⁷ Bwá ná: «ŋkí wo jí Njwú *Oyúden, cugug wómefwó.» ³⁸ Bwá á cilə cilyá, bwambulə nyə wə ŋge lúúd gwów ná «Njwú Oyúden wə éga.» ³⁹ Wúl mbúwúlú í á bæ námá jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «ŋgaá wo wə jí Kříst? Cugugú wómefwó wo ka námá cug sâ.» ⁴⁰ Wúl mbúwúlú mú feel, jum nyə ná: «O! Wo jí námá íntúgúlí nda nyə, wo ka bæ kú fúnda

Zembí? ⁴¹ Shwə bəŋ mə jəla nə íntúgúlí íga, nəcé shwə a sá námá ísá í jálá nə shwə bəg nə íntúgúlí yí. Ká nye, nyə abwélé sá sá abúbəw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ə bá tədəgá mə ja wó bá zə nə ijwúga byə yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbələ, má jaaw wo ná, shwə é bæ múús *Paradis.»

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwôw í á bæ í mú ŋge tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyəsh ná ŋkwed kə wóós məwəla məlól mə mpwókugú, ⁴⁵ jwôw í má shwaaw, *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembí yí í mú seel tətám nə cáŋ. ⁴⁶ Yésus mú kím gwów-gwôw ná: «Pupa, mə má keel *jím jám wódí məbwəd.» Nə ndeé a mú jímál.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúlúú ízimbi má dág ísá í á ŋgə sý yí, a mú yə Zembí gúmə, nyə ná: «Búbələ, muud éga nyə á bæ tətəlí muud.» ⁴⁸ Buud bəsh bwá á ŋgə zə nə míkúl áncuncuma ná bwá zə dág lugə-lugə sá wá, ja bwá má dág ísá í á ŋgə sý yí, bwá mú ŋgə nyiŋgə bwá ŋgə *bí məbwə íbud dí nə məcey mə lám. ⁴⁹ Buud bəsh bəndəŋ Yésus bwá á bæ nə wónŋg wá nə budá bəndəŋ bwá á ŋgə kyey té wúl Galilé wá bwá á bæ bwá tál shwóg-shwóg ka də dág.

⁵⁰ Nə ndeé, ŋgwól múúd nə jíná ná Yóseb mú zə wóós, a njúl tətəlí muud nə jəjə lám, a njúl námá muud á gwoŋg mílúlúú myá ləəm. ⁵¹ Nyə á bæ muud Arimaté, nyə a shígé bæ cáŋ nə cígúlá bwá á ŋwa yí nə sá jəsh bwá á ŋgə sá yí. Nywáá nyə á ŋgə jí a ŋgə bwánd Faan má Zembí. ⁵² Nyə á ka kə wə Pilát, kə gwáamb nyə mbimbə má Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómb dí nə ndeé kə wá nyúl shwoŋ bwá á bwagalə kwóógúd yí,

23:30 Ozé 10.8; Mbú 6.16 **23:31** 1Pr 4.17 **23:33** Iza 53.12 **23:34** Sôm 22.19; Mat 5.44;

Luk 6.28; Mis 7.60 † **23:34** Isá bisó cilyá íyug íga dí cwú yí í cúgé bóól ókáláad wá yágúd. **23:35** Sôm 22.8 **23:36** Sôm 69.22 **23:37** Mat 27.11 **23:43** 2Kr 12.3 **23:44** Amo 8.9 **23:46** Sôm 31.6; Mis 7.59 **23:47** tətəlí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14 **23:49** 8.2-3; Sôm 38.12

í njúl bwé nda fwo bwele bwíng wúl mbimbə cínəng cwū. ⁵⁴ Jwōw dəəng í á bə ntāg jwōw bwé dú kwəməsa Sábaad yí, kwəməsálə wəəng í á shí námá tééd.

⁵⁵ Budá bənəh Yésus bwé á du ngə kyey té wúlə Galilē wá bwé á ngə bə Yóseb kə wós shwoŋ dí, kə dúg nda nyə á wá mbimbə má Yésus cínəng ná. ⁵⁶ Bwé mú nyingə, bwé kə kwəməsa isá í ámpə-məcud nə olabínda. Bwé mú woga jwōw lú Sábaad nda cəɛ í á ngə ci ná.

24

Yésus mə gwúm

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8)

¹ Jwōw shwéndə má dú tééd yí, ná námə mpúmán mpúmán, bwé á ká zə kə nə olabínda bwé á kwəməsa wá shwoŋ dí. ² Bwé mú kə kwey ná məmə kwóógú í ámə du juwal shwoŋ yí í músə í mbwúg koogú.* ³ Bwé mú nyí shwoŋ dí, nji, bwé kú kwey mbimbə mə Cwáməba Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwé ngə ná ntíya, seegya nji buud obá bwé mú bwé tál bwo ná kúnə-kúnə, bwé njúl nə mikáándə mí ngə ŋkənəwa. ⁵ Inkunjúúnd í mú shwíy búdá nyúúlúd, bwé mú kúd məmpwoombú shí. Buud obá bəəng bwé mú ci nə bwo ná: «Nəcé jí bí má zə sə múúd ngə cugə yé mímbimbə dí yí? ⁶ A cugé wa, a má gwúm. Tádúgágá nda nyə á lás nə bí binəh njúl Galilē ná. ⁷ Ngaá nyə á ci ná í jí nə *Mwân mə Múúd káanzug məbwə má búúd ə *mísəməd, bwé bwambələ nyə kwolós dí nə ndéé a mú gwúm jwōw álél.» ⁸ Budá bwé mú nyingə téduga lésú wəəng.

⁹ Ná ndéé bwé mú wú shwoŋ dí kə bwíing *búúd ə lwámá wúm nə ngwúd isá ini byəsh, bwé bwíing námə ból *ómpwín bəsh. ¹⁰ Í á bə, nə Mariya á Magudála, nə Yuána, nə

Mariya nyəəngú mə Zhák, nə bólúgá bənəh bwé á bə wá. Bwé á ngə bwíing buud ə lwámá isá byəəng, ¹¹ nji buud ə lwámá bwé á ngə ŋwa bwo nda buud bwé ngə ci isá bís kú nə wúmbálé yí, bwé áshígé magulə lâŋ wáŋ. ¹² Nji, Pyêr mú tōw, a mú kə nə kúlə shwoŋ dí. A mú bəələ, a mú dúg nji obándáshi bwé á dul Yésus nə ndí wá. A mú nyingə kə njów a ngə káam sá í ámə sŷy yí.

Ompwín obá bwé bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwōw ngwúd dəəngú, *ompwín ə Yésus obá bwé á ngə kə dánd bwé á du jōw ná Imawus yí. Wúlə Yurəsəlem kə wu í á jee bə okílómda wúm nə óbá†. ¹⁴ Bwé á ngə kə bwé ngə lésə mpédúgá nyáŋ, ngə bwíing isá byəsh í á sŷy yí. ¹⁵ Í mú kə wós ná, bwé ngə kə ntáni bwé ngə lésə ngə faas í, Yésus nyəməfwó mú zə kwey bwo, bənəh bwé mú ngə kə. ¹⁶ Nji mísh máŋ má á bə nda gúl sá í á ngə ntágulə, bwé áshígé yag nyə. ¹⁷ A mú ci nə bwo ná: «Myáyé mílāŋ bí ngə zə bwíingya zhí nə zhí míga?» Bwé mú shigula, bwé ngə nyín nda bwé má shúsula nə zhwoŋy. ¹⁸ Nyəəng nyə á bə nə jínə nə Kleyopas yé mú bəsa ná: «Nji wo wá jí ná wo njúl Yurəsəlem wo kú mpu isá í má sŷy mwōw mága dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé isá?» Bwé ná nyə ná: «Isá í dúgyá nə Yésus á Nazarət yí! Muud nyə á bə *muud micúndə yé, misólúgú myé nə iciyá byé í dúgá bə ŋkí lal ŋkúl mísh má Zembí nə mísh má búúd bəsh dí. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda milúlúú myá ofada nə otówe ə shwóg bású bwé á kusha nə nyə ná a yág, bwé bwambələ nyə kwolós dí ná? ²¹ Sá á ngə bwánd nə búgə ná nyə wə nyə é zə yíl *Izəryél mənyámád. Nji

23:55 8.2-3 23:56 MmN 20.10 * 24:2 Mat 28.2 ngə ci ná éngəles wə nyə a bíngal kwóógú dəəngú kənd koogú. Dúgúg ivəgali í shwoŋ Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí. 24:6 9.21-22 24:9 Mak 16.10-11; Luk 8.2-3 † 24:13 Osətád məwúm məsaman. 24:19 7.16 24:21 1.68; 2.38

í áshígé ná bæ ntó. Múús ji jwôw álél bwá shínála sá isâ byoŋgû. ²² Í má meel nyiŋgə bæ, bóól búdá wā sádí gwoŋg bwá má zə ntágulə sá milúu, ná bwá ámə kə shwoŋ dí mpámán mpámán, ²³ bwá shígé kwey mbimbə yé cínŋg; bwá mú zə jaaw ná bwá ámə dúg *wəéŋgəles, wəéŋgəles bəŋg bwá mú jaaw bwo ná Yésus ŋgə cugə. ²⁴ Bóól búúd ó gwoŋg jísú bwá shí námá kə shwoŋ dí, bwá kə kwey isâ nda búdá bwá ámə jaaw ná; nji nyé, bwá shígé dúg nyə.»

²⁵ Nyé mú ka zə lás nə bwo ná: «A bí má bæ nə shúg e! A bí caála *magulə nə isâ búúd ɔ mícúndə bwá á ci yí bísə búbálé e! ²⁶ Ŋgaá ná í á jii ná *Kříst jügug ntúni nə ndéé a mú nyiŋgə ŋwa gúmá jé?» ²⁷ A mú ka zə sá ná bwá mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálaad Zembí ŋgə ci ná, tééd nə Micilyá mí Moyíz kala nə mí mí búúd ɔ mícúndə. ²⁸ Bwá mú ŋgə shísh kúnə-kúnə nə dánd bwá á ŋgə kə yí. Yésus nyé mú sá nda a cŋ kə nə njəond shwóg. ²⁹ Bwá mú yáág nə nyə ná a kú cŋ, bwá nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugú má bii shí, jwôw í mú bul kə.» A mú nyíi njów ná a ji cínŋg bwá dí. ³⁰ Í mú zə bæ ná, ja bəŋŋ bwá má zə ji shí ná bwá də yí, Yésus mú ŋwa buléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fəy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh má mú ka tɛem bəŋ bwo ná ndéé bwá mú yag nyə. Nji, a mú jimb bwo míshúd. ³² Bwá mú ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ŋgə lésha nə sá zhíi nə zhíi ŋgə féég sə mícilyá mí Kálaad Zembí yí, ŋgaá ná milám mí ámə ŋgə bæ sá ná gwŋŋ-gwŋŋ nə fwámé yéesh ii?» ³³ Bwá mú tí njəond námá wəla dəŋgúd nyiŋgə kə Yurúsəlem. Bwá

mú kə kwey *búúd ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd bəŋŋ buud bwá á zə sɛɛŋgya nə bwo wá. ³⁴ Bwá mú kə jaaw bwo ná jísə búbálé ná Cwámə má gwúm, Shímun shí dúg nyə. ³⁵ Bwá mú bwiŋg bwo sâ í ámə bæ nə bwo zhíi nə zhíi yí nə nda bwá ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fəy buléd ná.

Yésus mə lwágulə ompwítn bé nyúul

³⁶ Bwá ŋgə bwiŋg bwo gwo ntúni, Yésus má cúwo, zə tów bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ³⁷ Məma yáág-yáág iŋkŋkúúnd í mú shwíy bwo nyúúlád, bwá ŋgə dúg ná *jím wə bwá má dúg ni. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ŋgə búbulə yí? Jí bí ŋgə bæ nə məshwán milámád yí? ³⁹ Dúgúgá məbwə nə məkuú mām. Jísə mpú bæ mə wə éga. Kúnyágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bæ nə ifúndə nə iyasə nda bí ŋgə dúg mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ŋgə ci ntúni a ŋgə lwágulə bwo məbwə nə məkuú mé. ⁴¹ Bwá á bæ bwá mú nə məshusug, bwá ŋgə káam, nji bwá kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sâ má dá wa?» ⁴² Bwá mú yə nyə kál shú mbufá. ⁴³ A mú ŋwa gwo, a mú də bwá ŋgə dúg. ⁴⁴ A mú ci nə bwo ná: «Sâ má á bwey də jaaw bí ja shé á də bæ yí ŋni; mə á də jaaw bí ná isâ bísə cilyá shú dām Cɛɛ mə Moyíz dí nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndə nə osóm dí yí byəsh í jalá nə bá sŋ.» ⁴⁵ A mú bəny bwo fəg nə bwá gwágúg mícilyá mí Kálaad Zembí. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ntúga “Kříst mə bá jug ná ndéé a gwúm jwôw áléləud, ⁴⁷ bwá ka bá də cúndə jíná déd ná buud bwá céndúg mitédúgá, Zembí mú juu bwo. Cúndə wəŋg í

24:24 24.12; Yuá 20.3-10 **24:25** 24.45 **24:27** 24.44 **24:32** 24.45 **24:34** Mak 16.7; 1Kr 15.4-5 **24:36** 1Kr 15.5 Səlugá milám shí: Luk 2.14 **24:37** Mat 14.26; Mak 6.49 **24:41** Yuá 21.5, 10; Mis 10.41 **24:44** 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ɔ mícúndə: Iza 52.13-53.12; Ozé 6.2 osóm: Sóm 22.69 **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9 **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19 **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27 **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31

bá tééd Yurúsalem í mú kala ílwoŋ byêsh.”⁴⁸ Bì wó búśá ówúshined wá isâ byəŋg. ⁴⁹ Ná ndeé, mə bá ntí bí sâ Dâ nyə á kaag bí yí. Bì bân jigá wa ŋgwála kə kumə ja mpífə í bá zhu gwôw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus mə ká gwôw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ŋgwála kə nə bwo kúná-kúnə nə Betanî. Kə wóś nûŋ, a mú bân məbwê bwádan nə bwo. ⁵¹ A ŋgá bwádan nə bwo ntúni, a mú ŋgə béégya nə bwo, ŋgə ŋkâŋ kə gwôw. ⁵² Bân bwé mú kúďow shí yə nyə gúmə nə ndeé bwé mú nyingə kə Yurúsalem nə məshusəg milâm ná cwóó. ⁵³ Bwé mú kə ji *Luŋ mə Zembî kú ná kwo wú, də ságusə Zembî.

Jɔɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíin Yésus nyə á bul cɛel yé (13.23; 21.20), mínyɔŋɔ mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga nğə salan nə bɔɔŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes nğə jii ná buud bwá mpúg nə Yésus-Kríst jisə Mwân má Zembí. Sə bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá məsə cilyá wa mə məsə shú nə bi maguləg nə Yésus jisə Kríst, Mwân má Zembí, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jíná déd».

Téed lúu 2 kə wóós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zangbá Yésus nyə á sá, búúd bwá nğə káam má. Məshimbá mɔɔŋg mə sá nə sə mpúg nə Yésus ji búbálé Mwân má Zembí.

Téed lúu 13 kə wóós 21 dí, Yuánes nğə bwiŋg nda Yésus nyə á nğə kwəməsa nə a zó bá wú shí ga dí ná. A lwágulə məcwŋŋ Yésus nyə á cwŋny ompwíin bə shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula nə Zembí bəd nyə ompwíin bə məbwád nə (17). Yuánes mə nyingə námə lwágulə nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyingə námə lwágulə nda Yésus nyə á gwúm, a lwóya nyúúl nə ompwíin bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə ŋkul mənyúúléd (20-21).

Ciyá í á nyɛɛ muud

¹ Mátéédúlé mə isâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembí wə bwá á bə. Ciyá jɔɔŋg í á bə ntəg Zembí. ² Bá Zembí wə bwá á bə mətéédúlé mə isâ byêsh dí. ³ Gwə wə í á té isâ byêsh; kú nə tɔɔ sá wo é kwey nə Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jɔɔŋg dí, cug jɔɔŋg í njúl məŋkenya nğələ kwan buud. ⁵ Məŋkenya mə á nğə faan yídúgú; nji, yídúgú í áshigé magulə ləg məŋkenya.

⁶ Nğwól múúd nyə á bə nə Yuánes, Zembí wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə nə a zəg bwiŋg sá í dúgyá nə məŋkenya mɔɔŋg yí, shú nə buud bəsh bwá búgúləg nəcə bwiŋgyá jɔɔŋg. ⁸ Nyə dí nyə á bə məŋkenya; nyə á yida zə bwiŋg sá í dúgyá nə məŋkenya yí. ⁹ Məŋkenya mɔɔŋg mə á bə fwámé məŋkenya, mə ná, ja mə zə shí ga dí yí, mə zə kwan búúd bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwə námə wə í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shigé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bə dí, nji buud bə nda magulə ləg gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á ləg gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo ŋkul nə bwá bəg bwán ɔ Zembí. ¹³ Bəŋ bwá mə byél, kú bə byélé í nğə wú mácií dí yí, kú námə bə váál búúd bwá dú nğə byá nə yéesh jəŋ yí, nda nyingə bə nə muud nyə ámə jii ná a byá mwân; bwá mə byél byélé á nə Zembí wə mə byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyɛɛ muud, í á cugə wa sódí. Cug jé í á bə cug mílwanə, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sə á beny mílwanə myé, mí njúl mílwanə mí Mwán mə byél cúg məwɔ mə Sóŋgú dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiŋg ləŋ yé, a lás gwów-gwów ná: «Muud mə á jaaw bí wə éne. Nyə wə mə á ci yé, ná: muud nğə zə mádí mpúsə; nji, a mə tšw mə

1:1 Mat 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbú 19.13-16 * **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo ji nə ŋkul dág Yuánes 1.14). **1:3** 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mat 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 **1:13** 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 **1:14** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 mílwanə mí Mwán mə byél cúg məwɔ mə Sóŋgú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36

shwóg, næcé nyə wə nyə a tééd fwo bæ nə mə. Muud wəɔŋg wə éne» ¹⁶ Sá bəsh sá á má bæ nə kəw nyádi zhwog təəm dí, a ŋgə cugə nə sá nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcə Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb máceɛ, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé dúg Zembí. Nji, Cúgá lú Mwán dé nyáméfwó má jéég bud dí, dúsá námá Zembí yí, dwə wə í á sá ná Zembí mpúyúg.

Yésus mə tééd ísý

(Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17)

¹⁹ Oyúden bwə á kənd ofada nə *Olevít kə shilə Yuánes ná: «Wo wə zə?» A mú ka bwiiŋg bwo sá Yésus jísé yí. ²⁰ Nyə á mpu məm ná: «Mee dí jísé *Kríst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwə á ka námá jí nyə ná: «Ká wo wə zə? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wə *Muud micúnda†?» Nyə ná: «Mbô». ²² Bwə mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wə zə? Sá kág bəsa nə buud bwə ámə nti sá wá ná jí? Woméfwó ŋgə ci ná wo wə zə?» ²³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə wə kál í ŋgə cúnda shí a shwéeshád yí, ŋgə ci ná: “Súgúgá zhií mə Cwamba í bəg tətəlí” námá nda múúd micúnda Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevít bwə á kəndəw wá bwə á bə *Ofarizyən. ²⁵ Bwə mú ka jí nyə ná: «ŋkí wo dí Kríst, wo kú bæ Eli, wo kú nyiŋgə bæ múúd micúnda, næcé jí wó ŋgə duu buud yí?» Yuánes mú bəsa nə bwo ná ²⁶ «Mee mə ŋgə duu buud məjúwód. Nji ŋgwól múúd jí na mpédúgá nyínád, bí ampúyé nyə. ²⁷ A ŋgə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé ná mə cínuyug nyə mik-woolú mí mǎŋgwub məkuúd.» ²⁸ Sá

ní í á ŋgə sŷy Betaní, Zhurdé fanwíny, kúl Yuánes nyə á ŋgə duu buud yí.

²⁹ Ná ndeé, mán mələm, Yuánes nyə a dúg Yésus ŋgə zə nyádi, a mú ci ná: «Dugá, *Mwán Ncwəmbə mə Zembí wə éga, nyə wə má zə yíl búúd ɔ shí ga *sám wán. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ŋgə zə mádí mpúsə; nji, nyə wə nyə a tééd zə nə mə, næcé nyə wə nyə a tééd fwo bæ nə mə.” Nyə wə má á ŋgə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jii ná bag ɔ *Izəyél bwə mpúg nyə ná, gwə wə má á zə ŋgə duu buud məjúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ŋgə shulə wú gwəw nda faf ná ndeé zə jí nyə nyúúlád. ³³ Mee mə a shígé fwo də mpu nyə ɔ; nji muud nyə á nti mə ná mə zəg ŋgə duu buud məjúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim mə shulə zə jí nyúúlád yé, nyə wə má bá də duu búúd Ŋkəŋkə Shíshiməd.” ³⁴ Mee mə a shí ntág dúg, mə ŋgə bwaagulə ná nyə wə jí Mwán mə Zembí.»

Ompwíin wə ashúshwóógá

(Mat 4.18-22)

³⁵ Í á ka zə bæ mán mələm, Yuánes bəndəŋ bóól *ómpwíin bé óbá bwə njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ŋgə cə, a mú ci ná: «Dugá, *Mwán Ncwəmbə mə Zembí wə éga.» ³⁷ Ompwíin óbá bəŋgə bwə mú gwág sá Yuánes nyə á ŋgə ci yí ná ndeé bwə mú kə ŋgə bə Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwə ŋgə bə nyə, a mú jí bwo ná: «Bí ŋgə sə jí?» Bwə nə né ná: «*Rabi, wó də jí ŋgow?» (Rabi mə kə ná «Yíguli».) ³⁹ Nyə ntág nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwə mú ka kə dúg kúl á də jí yí, ná ndeé, bwə mú jí cínəŋg nyádi

1:17 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12 **1:19**

5.33 **1:20** 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwə á ŋgə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ŋgwól Múúd micúnda njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18).

1:23 Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mís 13.25 **1:28** 10.40; Mat 3.13 **1:29** 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbú 5.6 **1:30** 1.15 **1:32** Mat 3.16 **1:34** Mwán mə Zembí: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mís 9.20 **1:36** 1.29 **1:40** Mat 4.18-20

Ƶwðw dɔɔŋgúd. Í á bə Ƶwðw í mú ŋgeɛ mǎwəla mənɔ̄ mǎ mpwó-kugá.

⁴⁰ Ompwíin óbá bwé á gwág sǎ Yuánes nyə á ŋgə ci yí ná ndeé bwé mú bɛ Yésus wá, ŋgwólúgá nyə á bə André mínyonɔ̄ mǎ Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wó mínyonɔ̄ yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sá mǎ bwəma nə Mesî (jíná dɔɔŋg í kə ná Kríst).» ⁴² A mú kə nə nyə wó Yésus. Yésus mú də dúg Shímun ná ndeé a mú ci nə nyə ná: «ŋgaá ná wo wó Shímun, shwóóŋgú ná Yuánes; wo bá zə də Ƶwðw ná Séfas» (jíná dɔɔŋg í kə ná Pyêr).

⁴³ Mán mǎlǎm, Yésus nyə a ŋwa cígúlá ná a kə Galilé. A mú bwəma nə Filíp, a mú ci nə Filíp ná: «Bɛg mǎ.» ⁴⁴ Filíp nyə á bə muud á Betusayída, dánd mǎ André bá Pyêr.

⁴⁵ Filíp mú ka kə wó Natanaél kə ci nə nyə ná: «Sá mǎ bwəma nə Yésus á Nazarêt, mwân mǎ Yóseb bwé ŋgə ci ókálaad ɔ mǎcɛɛ mǎ Moyíz nə bɔɔŋg ɔ *búúd ɔ mícúndád yé.» ⁴⁶ Natanaél mú ci nə Filíp ná: «Ye sǎ ányunywaá jí nə ŋkul zhu Nazarêt?» ⁴⁷ Filíp mú ka ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaél ŋgə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga jí fwámé mwá *Izɔrəyél, kú yíl, kú bəd.» ⁴⁸ Natanaél mú jí nyə ná: «Wɛɛ mǎ mpú mǎ nə ntədɛl?» Yésus mú bɛsa ná: «Mə ámə ŋgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú *figyê di, biná Filíp kú fwo lésha.» ⁴⁹ Natanaél mú ci ná: «Rabi, wɛɛ jí Mwân mǎ Zembí, wɛɛ jí Cí á Izɔrəyél.» ⁵⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo mǎ *búgula nəcɛ mǎ jaawáwə wo ná mə á ŋgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú figyê di; mpug ná wo bá dúg ísá í bá nyingə bul bə í anúní yí.» ⁵¹ A mú nyingə ci ná: «Búbálé, mǎ jaaw bí ná, bí mǎ bá dúg jon ná bagó, *wəngəles ó Zembí bwé dúgá bád də shulə *Mwân mǎ

Múúd nyúúléd.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpúsə mwðw mǎbá, ŋgwól múúd nyə á ŋwa bá ŋgwəla á Galilé bwé Ƶwó ná Kana yí, bwé á ka sá zaŋ. Maríya á nyɔɔŋgú mə Yésus nyə á bə cínɔŋg. ² Bwé á Ƶwó námá Yésus ná a kág zǎŋ nyɔɔŋgúd, tɔɔ *ompwíin bé. ³ Í á ka zə bə, mǎlwəg ka zə fúfə, Yésus nyɔɔŋgú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwé cúgé ná nə mǎlwəg.» ⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwə bǎŋ nə ínɛy? Wəla dǎm í afwóyé wós.» ⁵ Nyɔɔŋgú mú ci nə osóol ɔ mǎsáal ná: «Bí ɔ sǎ sǎ jêsh nyə é ci nə bí sáag yí.» ⁶ Na jí ná, idɔɔla ísaman í á bə í tél na, *Oyúden bwé á də balan nə byo dúlə gusa míngusa mí íci. Idɔɔla byɔɔŋg í á bə cǐgá nə mǎkwóógú, í njúl ná dɔɔla ŋgwúd je kə ílwunǵá í mǎjúwó ŋkí mwəomb ŋkí wúm nə íbá.* ⁷ Yésus mú ci nə osóol ɔ mǎsáal ná: «Lwándúlágá mǎjúwó ná idɔɔla íníid.» Bwé mú lwándulə byo ná cwós. ⁸ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Kagá dɔɔlə ja níid bí kág yə múúd ŋgə sǎ dína yé.» Bwé mú dɔɔlə, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ŋgə sǎ dína yé mú kagulə mǎjúwó mǎ mǎ shín nyɛɛ mǎlwəg mǎni; nyə a shígé mpu kúl mǎlwəg mɔɔŋg mǎ á ŋgə wú yí, osóol ɔ mǎsáal báá, buud bwé á dɔɔlə mǎjúwó wá, bwé ŋgə mpu. ¹⁰ A mú Ƶwó múúd nyə á ŋwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwé də sǎ ídina yí, bwé də tééd fwo yə búúd mǎlwəg mǎ búl nywa má, ka zə shúgula nə mɔɔŋg mǎ abúlé nywa má ja búúd bwé mú ŋgə shwág yí. Ká wɛɛ wo ámə nyingə baagulə mǎlwəg mə anyunywaá zə wós wəla ga dí?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyə a tééd sǎ wəni, nyə a sǎ dwo ŋgwəla á Galilé

1:41 4.25 **1:42** Mat 10.2; 16.18 **1:45** Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3 **1:49** 1.34; 12.13; Mat 27.42 **2:1** 4.46 **2:4** 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53 **2:6** Mak

7.3-4 * **2:6** Na jí je bə ólitre mǎwúm mwəomb ŋkí tǎd. **2:11** Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mís 2.22; Rom 15.19

bwá jów ná Kana yí lwóya milwaná myé, ompwíin bé bwá mú *búgala nyə.

¹²Ja isâ ini í má shîn yí, a mú shulə kə Kapernawûm, bəndə nyənyə yé nə omínyəhə bé nə ompwíin bé. Nji, bwá á jì wu nji búbaalé mwôw.

Yésus mə wíng búúd ə mikus Luŋ má Zembî

(*Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48*)

¹³Nda zâŋ Páska í á bə í mú kúnə-kúnə ná, Yésus nyə á ka bád kə Yurúsəlem. ¹⁴A mú kə kwey ná, nə buud bwá á ngə kusha inteny wá, nə bənyng bwá á ngə kusha itow nə məfaf wá, nə bənyng bwá á ngə sá icénd í *mwaanə wá bwá má kə jì nə mikus *Luŋ má Zembî. ¹⁵A mú ŋwa mikwoolú sá lwónə ná ndeé wíng yíl bəsh Luŋ má Zembî, wíng námə itow nə inteny. A mú ngə lwágəsə omwaanə búúd bwá á ngə sá icénd wá, shîn lwág itáwəli byəŋ. ¹⁶Nyə nə buud bwá á ngə kusha məfaf wá ná: «Yílúgá isâ íga wa. Kúgá ŋwa njów má papa nda watála.» ¹⁷*Ompwíin bé bwá mú téduga nda jì cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Ceelí má ngə ceeł njów wô yí, í ngə gwə mə lámúd nda kuda.»

¹⁸Oyúden bwá mú zə lás nə nyə ná: «Wo ngə zə sá isâ ini ná wo má fwo ka lwágulə sá dáyé *shimbá?» ¹⁹Yésus nə bwo ná: «Caamugá *Mpáánzə Zembî ga, mə nyingəg lwə bi nywo nji mwôw málól.» ²⁰*Oyúden ná: «Jí! Mpáánzə ni, məlwəga mé má á ŋwa buud mimbú məwum mánə nə mísaman, wəe má ci ná wo é lwə nywo nji mwôw málól?» ²¹Ndug nyúul nyé wá nywáá nyə á ngə jów ná Mpáánzə yí. ²²Ompwíin bé bwá á kə nyingə téduga lésú Yésus nyə a lás wənyngú

ja nyə gwum yí, bwá mú *magulə Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulə námə lésú yé.

²³Í á ka ngə bə na ná, ja Yésus nyə á bə zâŋ Páska dí Yurúsəlem yí, zhwoŋ buud bwá á *búgala jínə dé nə dúgúlə məshimbá nyə á ngə sá má. ²⁴Nji Yésus nyə a shígé ngə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ngə mpu bəsh. ²⁵Í áshígé nyingə jì ná muud zəg jaaw nyə ná mbéé jì ntúga, keel jì ntúga. Nyəmfwó nyə á ngə mpu sá jì múúd lámúd yí.

3

Yésus bá Nikodēm

¹Ngwól múúd nyə á ka bə gwoonyng *Ofarizyən dí nə jínə ná Nikodēm; nyə á bə námə tówə shwóg *Oyúden. ²Muud éne nyə á ka kə dág Yésus mpwó-bulú kə ci nə nya ná: «*Rabi sá ngə mpu ná wo jì yígali ngə zhu wá Zembî yé. Nəcé, muud cugé nə ŋkul sá *məshimbá wó ngə sá mága ŋkí Zembî nyə ayáyé nyə ŋkul.» ³Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ŋkí muud mə bə kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé nə ŋkul dág Faan má Zembî.» ⁴Nikodēm mú jì nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúul múúd jì nə ŋkul nyingə byél yé? Ye a jì nə ŋkul nyingə nyí nyónyngú mwô dí ja ábée ná ndeé a mú nyingə byél?» ⁵Yésus mú bəsa ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, ŋkí muud mə bə kú byél zhií á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə ŋkul nyí Faan má Zembî dí. ⁶Byeyí á shí ga í də byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. ⁷Kú káam ná má ci nə wo ná bi má jəlá nə byél byélé ágúgwáan. ⁸Ŋkwə má də kuŋg kál á kúŋg yí, wo ngə gwág ncíndá nyé, nji wo nda mpu kóomb á ngə zhu yí nə kóomb á ngə kə yí. Ntó námə wá jì nə muud má byél byélé Shíshim yé.»

2:12 Mat 4.13 **2:13** 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 **2:16** Luk 2.49 **2:17** Sóm 69.10
2:18 2.11 **2:19** Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 **2:21** 1Kr 6.19 **2:22** 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27 **2:23** 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9 **3:1** Nikodēm: 7.50; 19.39 **3:2** Mat 22.16; Yuá 2.11 **3:3** 1.13 * **3:3** Kál jəsh sá ngə ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, ból bwá ngə ci ná «byél byélé á gwôw». **3:5** Tit 3.5 **3:6** 6.63 **3:8** Ekl 11.5

⁹ Nikodê m mú ci nə nyə ná: «Jāh jí nə ŋkul bə na ntədəl?» ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wee muud ŋgə jíguli bwán ó *Izarəyél yé wo ampúyé isá ini? ¹¹ Búbálé, má jaaw wo ná, sə ŋgə lás sá sá má mpú yí, sə ŋgə bwiing sá sá á dúg yí, nji bí nda magulə sá sə ŋgə bwiing yí. ¹² Ja má lás nə bí isá yá shí ga, bí nda *magulə yí, bi búsə nə ŋkul magulə yá gwōw na ntədəl? ¹³ Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwōw, námá nji *Mwān mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé. ¹⁴ Né ndeé, námá nda Moyíz nyə a bān vuguli nywā gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwə bág námá bān Mwān mə Múúd gwōw, ¹⁵ shú ná muud yēsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Nəcə, Zembí nyə á cēel buud ó shí ga nə mbíya yáág-yáág cēelí, váál á ná, nyə a yána Cúgá lú Mwán dé ná muud yēsh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, a yidag bə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Mpugá ná Zembí nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zág yə búúd intúgúlí, í á yida bə ná a zág sá ná buud bwə fáámug. ¹⁸ Muud mə búgula nyə yé nyə ányingəyé ná bwəma nə intúgúlí; muud mə yídá bə kú búgula yé, intúgúlí byé í má bwey bə; í má bwey bə nəcə a má bə kú búgula Cúgá lú Mwán mə Zembí. ¹⁹ Dugá, Zembí nyə a sá ná sémyé mílésú í mpúyág, nyə a sá ntúga: nyə á nti mənkenya shí ga dí, buud bwə mú yida cēel mǎyídúgú cǎ mənkenya. Bwə á sá ntó nəcə bōw bwo misóólúgú. ²⁰ Jí ná muud yēsh mə də sá mǎbōw yé má də mpíi mənkenya, nyə ádé kə kúl mǎsú yí, a fúndə ná misóólúgú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ŋgə bə obúbálé yé má də kə kúl mənkenya mǎsú yí, í nyínúg ná a ŋgə

sá misóólúgú myé váál Zembí ŋgə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja isá ini í má shín yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bənōh *ompwíin bə. A mú kə ji nə bwo wu, a ŋgə duu buud. ²³ Í á bə, Yuánes ŋgə námá duu buud Inōn, kúnə-kúnə nə Salím, nəcə mǎjúwó má á bə wu ŋkí bulya. Buud bwə á ka də kə, də kə duwan. ²⁴ Na nyə á bə bwə kú fwo wá Yuánes mím bwugud. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bənōh ŋgwól *Yúden bwə á ka zə séŋusa məkəl shú sá í dúgyá nə ŋgusa yábə yí. ²⁶ Bwə mú kə wə Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bi á bə Zhurdə fanwíny wó á ŋgə bwaagulə lán yé yé, a ŋgə duu buud, buud bēsh bwə mú ŋgə kə nyódi.» ²⁷ Yuánes mú bəsa ná: «Muud cugé nə ŋkul bə nə sá, Zembí kú fwo yə nyə. ²⁸ Biméfwó bí búsə mǎ owúshined nə mǎ á ci ná: “Mee dí jisó *Kříst, mee ji nji muud Zembí nyə á nti Kříst dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mə ŋwá bá yé, nyə wə jí nə mudá; shwə yé tál cínōngú ŋgə gwágulə nyə yé, nyə é bul bə nə mashusug ja á gwág kál má múúd bá yí. Váál mǎshusug dōōng wə má jí nə ndí yí, mǎshusug ntǎ nji. ³⁰ Í jii ná jínə má Yésus ŋgəg nə jwə, mee dām ŋgə jímb jímbúg.

³¹ «Muud ŋgə zhu gwów yé ŋgə cǎ buud bēsh; nyōōng ŋgə zhu shí yé jí námá nji muud a shí, a lás námá nji sá í dúgyá nə shí yí. Muud ŋgə zhu gwów jon dí yé ŋgə cǎ buud bēsh. ³² A ŋgə bwaagulə sá nyə á dúg yí nə sá nyə á gwág yí, nji, buud bwə ángē nə magulə sá á ŋgə bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágulə bwaagulələ wōōng yé má lwágulə ná Zembí ji búbálé. ³⁴ Nəcə muud Zembí nyə á nti yé má də lás íciyá í Zembí;

3:11 3.32; 8.26 **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5 **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6 **3:14** Ilj 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 **3:15** 20.31 **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 **3:17** 12.47 **3:18** 5.22 **3:19** 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13 **3:21** 1Yn 2.4 **3:22** 4.1-2 **3:24** Mat 4.12; 14.3 **3:26** 1.29-34 **3:27** 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 **3:28** 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10 **3:29** Mat 9.15 **3:31** 8.23; 15.19; 1Yn 4.5 **3:32** 3.11

nacé, Zembí mæ yá nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dá má cɛɛl Mwán, nyə a má bəd nyə isá byəsh mábwád. ³⁶ Muud mæ *búgúlá Mwán mæ Zembí yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mæ bán nə nyə abúgúláyé *Mwán má Zembí yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembí yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyēn bwé má gwáduga ná a mú ngə bul bə nə *ompwíin ntɔ Yuánes, a ngə duu buud ntɔ nyə. ² Nji, Yésus nyəmfwó nyə a shígé ngə duu buud, ompwíin wə bwé á ngə duu. ³ Nə ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a kə Galilē. ⁴ Nə ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wós ngwála á Samariya bwé dū jōw ná Sikār yí, ngwála wəɔng í njúl kúná-kúnə nə fambá *Yákwb nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwūn mæ Yákwb í njúl cínəng. Yésus nyə á ka bə a má tag nə njənd, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bə na, jwów í mú ngeɛ tólóg dí.

⁷ A njúl na ntáni, ngwól mudá á Samariya mú wós ná a zə dɔ májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yág mæ májúwó má ngul.» ⁸ Í á bə ompwíin bwé má kə ngwála ná bwé kə kusə ídāw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Nə ji? Wo mwā *Yúden, wo balé gwáám mæ shilə Samariya májúwó? Jān í á mæ té na ntədəl?» Mpugá ná *Oyúden bánən nə buud ɔ Samariya bwé áde bə nə wóngó. ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sá Zembí má yána yí, wo kú mpu múúd ngə gwáám wo májúwó yé. Wo mbəm mpu, nki wo wə má yida gwáám nyə májúwó, a

mú yə wo májúwó má cug.» ¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwámba, taamb jí nə gwaálə shí, wo ntág kú nə dɔɔla; wo é ka nwa májúwó má cug ngow? ¹² Ye wó bul bə fwámé múúd ntɔ mpáám bə jísú Yákwb muud nyə á yə sə taamb ga yé? Nyəmfwó nyə á ngul májúwó má wa, bwán bə ngul námá, tə iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Muud yēsh mæ ngúl májúwó mága yé, nyə é nyiŋgə gwág shwáásúlə minú; ¹⁴ nji, muud mæ bá ngul májúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyiŋgə bwele gwág shwáásúlə minú, májúwó məɔng má bá bə nyə bwūn í bá dū wéeshali májúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwámba, yág mæ májúwó məɔngá mæ bág bə kú ná nyiŋgə gwág shwáásúlə minú, mæ nda ná bá nyiŋgə jii ná mæ zə dɔ májúwó wa.» ¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jōw ngwūm woó, biná zág.» ¹⁷ Mudá ná: «Mæ cugé nə ngwūm.» Yésus nə né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé nə ngwūm. ¹⁸ Nacé wo a má bə nə ogwūm ótəɔn, nyəɔng wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ngwūm woó. Wo má bwiŋg bábálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwámba, mæ dúg ná wo ji *muud micúndó. ²⁰ Odá bwé á dū yə Zembí gúmá wa mbán gaád; bi bān má ci ná Yurúsəlem wə búúd bwé kág dū nyə gúmá yé.» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sá má cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bi kú ná dū yə Dá gúmá wa mbán gaád, kú námá nyiŋgə bə Yurúsəlem. ²² Bí ngə kənd gúmá kál bí ampúyé yí; sə bān sə ngə kənd kál sə má mpú yí, nacé cugushilə Zembí ngə cugushi buud yí í ngə cingya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəɔng ntág námá wága, wəla á nə fwámé búúd bwé yə Dá gúmá wá bwé é yə nyə gúmá nə *shíshim nə obábálé. Váál búúd i yə nyə gúmá

3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 **3:36** 3.16 **4:1** 3.22 **4:4** 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 **4:5** Mat 33.19; 48.22 **4:9** 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53 **4:10** 4.26; 7.37 **4:12** 8.53 **4:13** 6.35; 7.37 **4:15** 6.34 **4:19** 9.17; Mat 21.46 **4:20** Mbá 12.5-14; Sôm 122.1-5 **4:22** Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4 **4:23** 3.3-8; 2Kr 3.17; Flp 3.3

ntó wá Dâ ngé sọ yí. ²⁴ Zembî jì shíshim, buud bwé yə nyə gúmá wá bwé jalá nə yə nyə gúmá nə shíshim, nə obábálé.» ²⁵ Mudá mú ci nə nyə ná: «Mə mpú ná Mesí zag, nyə wé bwé ngé jôw ná *Kříst yé. Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə jaaw sá isâ byêsh.» ²⁶ Yésus ntâg nə né ná: «Mə wəwəng wé ngé lésha nə wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwé mú ntâg wós, bwé mú ngə káam ná Yésus ngə lésha nə mudá; nji, tə muud nyə a shígé jì nyə ná: «Wo ngə jii jí?» Nkí ntâg ná: «Nəcə jí wó ngə lésha nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lágə dọpla jé na, kyey kə kwáádá kə jôw búúđ ná: ²⁹ «Zəgá kə dág ngwól múúđ má jaaw mə sá jêsh má á sá yí, ye í cúgé je bə Kříst í?» ³⁰ Buud bwé mú tí kwáádá, kə kósomb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwíin bwé mú ngə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntâg nə bwo ná: «Mεε jì ná mə dág idâw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíin bwé mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ngwól múúđ nyə ámə zə yə nyə bíl idâw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Idâw byâm wé mə sáág sá múúđ nyə á nti mə yé mə jí yí. ³⁵ Ngaá bí ngə ci ná í má lág óhkwoond onđ ná fwála bwé jalá nə saag ífambá yí í wósúsúg í? Uhúu. Mεε má ka ci ná: Kəndugá mísh bí dúgúg, idâw í má shín wiy ífambá, í mú fwála lú mäsaağ. ³⁶ Muud məsaag mú ngə bwey nwa myána, a ngə seeng mpumá shú cəg á kandugə kandugə; ná ndeé, mbəol məmpəg bá bēsh muud məsaag bwé gwág məshusəg mbií ngwúđ. ³⁷ Wúl kaaná í du ci ná: muud mə bə mpəg yé, nə yé; nyəwəng mə sáag yé, nə yé. Sâ kaaná wəwəng ngə ci yí jí búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kág saag ídâw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwé á sēy, bwé wéénd gún; bí bān mú kə saag ígún byánhúđ.»

³⁹ Zhwog buud wá ngwála Samariya wəwəng bwé á *búgula Yésus nəcə bwaagalála múdá nyó á bwaagalə ná: «A má jaaw mə sá jêsh má á sá yí». ⁴⁰ Ná ndeé, ja búúđ ɔ Samariya bwé á zə wós wé Yésus yí, bwé á jəgula nə nyə ná a jíg na bwádí; a mú ja cínəngú mwəw məbá. ⁴¹ Buud bwé mú nyiŋgə jág bul zə búgula nəcə ngələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwé mú ngə ci nə mudá ná: «Sá ngə búgula ja gaád nəcə sáméfwó sá má gwág nyə nə məlwə məsá, kú ná nyiŋgə bə nəcə bwiŋgúla wə, sá má ka mpu ná nyə wé jí bále bə Cəgye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpásə mwəw məbá mání, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyáméfwó nyə á bwey bwaagalə ná: «Bwé áde gúmal *múúđ micúndá má Zembî nyéđí kwáádá». ⁴⁵ Nji, ja nyə á wós Galilé yí, buud ɔ Galilé bwé á jəend nyə nəcə bwé á shí dág sá jêsh nyə á sá Yurúsəlem fwála lu zān yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyiŋgə kə Kana á Galilé, wú nyə á sá ná məjúwó má nyéég məlwəg wá. Wúl lúluú ósól ɔ məsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ngə bwas. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus má wú Yudéa, a má wós Galilé. A mú kə nyéđí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcə, nyə á ngə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dág *máshimbá nə *isá í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúluú ósól ɔ məsáal mú ci nə nyə ná: «Leəlug kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí». ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cəgə.» Muud éne mú *magulə ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngə ná ka shulə kə, ósól ɔ məsáal bé bwé mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná

mwán yé ηgə cugə. ⁵² A mú jì bwo wəla bwás í ámə shîn mwán yí, bwə mú jaaw nyə ná: «Nyúúl í ámə mp-wambəwo nyə nəkugú wəla ηgwúd á tām mwásá.» ⁵³ Sónǵú mwán mú yag ná wəla dɔɔŋg dí wə Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwân woó ηgə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wəsh bwə mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábeê Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyingə zə Galilê óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétésda

¹ Ja isâ íni í má shîn yí, *Oyúden bwə mú zə bə nə zəŋ. Yésus nyə á ka námá kə Yurúsalem zâŋ nyɔɔŋgúd. ² Gúl cwoogú í á ka dɛ bə nûŋ Yurúsalem, bwə dǵg jôw gwo heburâ dí ná Bétésda. Cwoogú jɔɔŋg í á dɛ bə nə mənýíngulé* mátóɔn, í njúl kúná-kúnə nə mpumbé bwə á gwiid ná Mpumbé Itəw yí. ³ Ncúlyá mimbəl mí a ka dɛ já na mánýíngulé mənǵíd, nə wəancím-ncím, nə wə á íbúgúlé í mákuú, nə bɔɔŋg bwə á bə nə bíl íkál í nyúúl í má shwáám wá. †[Bwə á dɛ já cínɔŋgú dɛ bwánd ná məjúwó má búsulag. ⁴ Nəcə, ηgwól *éggəles nyə á dɛ shulə cwoogúd bíl íja, dɛ zə busal məjúwó. Nə ndeé, mbəl í bwélé kul nyúúl cwoogúd ja á má busal yí, í yâl, tɔɔ ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ ηgwól múúd nyə á ka bə cínɔŋgú, bwás má jì nyə nyúúléd mimbú məwúm málól nə mwɔɔmb. ⁶ Yésus mú dǵg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jì ná: «Ye wo cɛel yâl?» ⁷ Mbəl wɔɔŋg mú bɛsa nə nyə ná: «É yé Cwámba, mə cugé nə muud mə kúl mə cwoogúd ja məjúwó má

ηgə busula yí. Í dɛ bə, mə ηgə ná nywá kə, ηgwól múúd nywáá má lɛel kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wɔɔlúg, wo báágúg tanú gwô, wo kyéyug.» ⁹ Muud wɔɔŋgú mú yâl námá cé nə cé, a mú báág tanú jé ná ndeé tééd njɔɔnd. Isâ íni í á ηgə sɪy jwów lú Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwə mú ka ci nə muud nyə á yâl éne ná: «Sábaad wə éga, jísə wo ci ná wo kú ηkêny tanú gwô.»

¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Nwag tanú gwô wo kyéyug”».

¹² Bwə nə né ná: «Nyáyé múúd nye nyə ámə ci nə wo ná: “Nwagú tanú gwô wo kyéyug” éne?» ¹³ Nji, muud nyə á yâl yé nyə a shígé ná mpu múúd wɔɔŋgú; í á bə Yésus má nyɔɔs cínɔŋg búúd bwə á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cɔ yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luŋ mə Zembí, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo má yâl dí? Wo kú ná nyingə sá *sám, wo a bá bwəma nə sá í búl yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə ámə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwə mú tééd ná bwə lwágulə Yésus cúwáli, nəcé a sálə sóólúgú ni jwów lú Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bɛsa nə Oyúden bɔɔŋg ná: «Dá ηgə ná séy zə wóos fwála gaád; məe mə séy námá.» ¹⁸ Ja nyə á məel ci ntáni yí, Oyúden bwə mú nyingə bul sɔ ná bwə gwú nyə; kú bə nji nəcé á dɛ yád Sábaad íí, nyə á nyingə námá ci nə Zembí jì Sónǵú yé, ntó jì ná a ηgə təl nyəméfwó cé ηgwúd nə Zembí.

Nkul ijwúga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Mwân cugé nə ηkul sá sá nə lúú yé, a sá námá nji sá á dǵg Dá má sá yí. Sâ

4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 mənýíngulé: Sâ sə ηgə jôw ná nyingúlé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jísə milwoŋ mí mǎmpin mimbá, bwə ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág. † 5:3 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bísə na mpádǵá iyuug íbá íni yí. 5:8 Mat 9.6-7 5:9 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 5:10 MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 5:13 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 5:14 Mat 9.2; Zhk 5.16 5:15 9.11 5:18 sɔ ná bwə gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyingə námá ci nə Zembí jì Sónǵú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 5:19 1.34 5:20 3.35

jêsh Dâ má sá ntâg yí, Mwân má sá námá gwo. ²⁰ Nacé Dâ ngə cɛel Mwân, a ka ngə lwágulə nyə sá jêsh á ngə sá yí; a bá námá lwágulə nyə misóólúgú mí nyingə ntə míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ má du gwúmushi búúd, du nyingə yə bwo cug; mbií ngwúnd wəɔngú, Mwân má du námá sá ná, muud á cɛel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dâ nyə asámbe tɔɔ muud lésú, nyə a má yida yə Mwân ŋkul ná a dúg cígal mílósú myêsh. ²³ A sá ntó ná buud bêsh bwé gúmálúg Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bə kú gúmál Mwân yé, nyə agúmálé námé Dâ muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə gwágúlá ciyá jâm a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyingə bwəma nə intúgúlí, a má yida wú shwiy dí kə cugud. ²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔng ntâg námá wága, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl má *Mwân má Zembí yí. Bɔɔng bwé bá ntâg gwág dwo wá, bwé bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá ná, Dâ ji amádí á cug, a má ka námá sá ná Mwân bəg amádí á cug. ²⁷ Nda Mwân jí Mwân mə Múúd† ná, Dâ má yə nyə ŋkul ná a dúg sámb mílósú. ²⁸ Kúgá káam sá jɔɔng; nacé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd búsá méshwɔŋ dí wá bwé bá gwág kəl má *Mwân mə Múúd yí. ²⁹ Bɔɔng bwé bá bə ná bwé á sá mánywa wá, bwé bá gwúm méshwɔŋ dí, zə lág cug; bɔɔng bwé bá bə ná bwé á sá mábɔw wá, bwé bá gwúm méshwɔŋ dí, zə bwəma nə intúgúlí. ³⁰ Mɛɛ, mə cugé nə ŋkul sá sá nə lúú wám, má du sámb mílósú nda má du gwág nə Pəpá ná; mə du

cígal mílósú tətəlí, nacé mə ádé sɔ́ nə mə sá sá má jí yí, nji nə mə sá sá múúd nyə á nti mə yé ngə jí yí.

³¹ «Í mbəm bə ná məmɛfwó wá ngə bwiing lán wám, bwiingúlə wəɔng í nda bə sá búúd bwé máguləg yí. ³² Ká, muud shús wá ngə bwiing lán wám, mə mpú ntâg ná bwiingúlə wəɔng wúsə búbálé. ³³ Bɪ á kənd buud wá YuánesŠ, nyə á shí ntâg bwiing bí búbálé waamə. ³⁴ Mɛɛ mə anɔ́ ntâg bwánd ná muud bwiingug lán wám; mə ngə yida lás ntúni shú ná bɪ dúgúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ngə kwan yí, bɪ á shí ntâg jí ná bɪ má kɔɔs nə mánkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mɛɛ jí nə wúl bwiingúlə í ngə bwiing lán wám, wán í ntə wəɔng Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólúgú Dâ nyə á yə mə ŋkul nə mə sáag myá, mə ngə sá myo, mí ngə bwiing lán wám ná Dâ wá nyə á nti mə. ³⁷ Dâ muud nyə á nti mə yé nyamɛfwó ngə bwiing lán wám. Bɪ abwélé gwág kəl dé, kú bwɛle dúg mpwóombú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyɛ ŋwa jija bídí mílámúd, nacé bɪ anɔ́ nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bɪ ngə sɔ́ ná bɪ mpúg micilyá myá Kálad Zembí, bɪ ngə téduga ná bɪ é kwey cug á kandugə kandugə cínɔng; í njúl ná micilyá myəɔng mí ngə bwiing lán wám. ⁴⁰ Nji bɪ acéélé zə mádí ná bɪ bəg nə cug.

⁴¹ «Mə anɔ́ nə jí ná buud bwé gúmálúg mə. ⁴² Nji, mə mpú bí, mə mpú ná mílám mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dâ wá nyə á nti mə nyádí jínád, nji bɪ alágé mə; ŋkí ngwól múúd mə zó dé jínád íí, bí yida lág nyé. ⁴⁴ Bɪ bí nə ŋkul búgula ná ntadelé bɪ ngə sɔ́ gúmá mənyúúl má búúd dí? Bɪ cugé

5:21 Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 **5:22** 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 † **5:27** Mwân mə Múúd: Ntó má ká ná «Mesí Zembí nyə á nti yé». (Wo jí nə ŋkul dég Dan 7.14.) **5:29** 11.24 **5:30** 4.34 **5:31** 5.36 **5:33** 1.15, 19, 34 **5:33** Lán ní í jalá nə bə sá í ngə sɔ́y Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. **5:36** 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 **5:37** 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 **5:38** 16.9 **5:39** Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 **5:41** 7.18 **5:44** 5.41

nə ɲkul búgula, nəcé bi aɲgê nə sɔ́ gúmá í ɲgə zhu wə Zembí á ɲgwúd nə ɲgwúd yí. ⁴⁵ Kúgá ɲgə táduga ná mə bá shwáman bí wə Dá. Moyíz muud bí á má kə kəl mílám nyádí yé, nyə wə má bá shwáman bí. ⁴⁶ Nəcé, bi mbâm ɲgə búgula Moyíz íí, ɲki bi má búgula námə mə, nəcé lán wâm wə Moyíz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí aɲgê nə *magulə micilyá myé ni, bí é ka *magulə íciyá byâm na ntudel?»

6

Yésus mə yá ncúlyá buud idâw

(*Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17*)

¹ Ja ísá íni í má shîn yí, Yésus mú lína máɲ má Galilé bwá da námə jów ná Tiberyad yí, kə faɲwíny. ² Buud bwá mú ɲgə bɛ nyə áncuncuma, nəcé bwá á ɲgə dúg a ɲgə lwag mimbəl máshimbád. ³ A mú ka bád mbámbáɲád, kə ji shí wu gwôw, bánɲɲ *ompwíin bé. ⁴ Na ji ntág ná, *Oyúden zan *Páska nyáɲ í mú kúná-kúnə.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg ná ncúlyá buud bwá ɲgə zə nyádí, a mú ka jí Fílíp ná: «Sá é ka kusə íbuléd ɲgow ná buud óga bwá dóg?» ⁶ Nyə á jí ntó ná a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ɲgə bwey mpu sá á zə sá yí. ⁷ Fílíp mú bɛsa nə nyə ná: «Sá tɛem kusə íbuléd tán odanarí mítəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á ná muud yəsh bə nə jé kúkúl.» ⁸ Nyəɲɲ *mpwíin mə Yésus bwá á da jów ná André yé, mínyɲɲá má Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí nə íbuléd ítóɲn wa, íbuléd í *orzə, nə oshú óbá; ká bímbí dɔɲɲ dí nə ɲkul ka sá zhwog buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jilugá buud shí.» Zhwog ákanda nyə á bə kúkúl jɔɲɲgúd, buud bwá mú shîn jí shí, je bə búúd otóóshin

otóɲn lólə ɲji budúm. ¹¹ Yésus mú ɲwa íbuléd, a mú yə Zembí akíba ɲə ndéé a mú kaaw búud bwá á bə cínɔɲɲ wá. A mú námə sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwá á jí yí. ¹² Ja búúd bwá mə də nə ndéé jílə yí, a mú ci nə ompwíin bé ná: «Kwósúgá íkál í má lúg yí, í kú bə sá yúúdúgá.» ¹³ Bwá mú kwós íkál í íbuléd í á lúg ja búúd bwá á shîn də yí, í mú lwánd mábwumú wúm nə mábá.

¹⁴ Ja búúd óni bwá má dúg Yésus má sá *shimbá yí, bwá mú ɲgə ci ná: «Búbálé, *muud micúndá nyə á bə ná a bá zə shí ga dí óni». ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwá é zə ɲwa nyə ná bwá kó təl nyə ɲjwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiɲɲə bád mbámbáɲád nyəméfwó kú nə muud.

Yésus má kyey májúwód gwôw

¹⁶ Mpwó-kugá, *ompwíin bé bwá mú shulə kə máɲ. ¹⁷ Bwá mú kəwa byóólád, tí kə faɲwíny, Kapernawúm. Í á bə yídúgá í má bii shí, Yésus kú fwo nyiɲɲə sɛɛɲgya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ɲkwô nyə á ka zə kuɲɲ, ikwô tów máɲ ná shwuu. ¹⁹ Bwá mú ka ɲgə júgə ná ndéé, ja bwá má kə shwóg je bə ókílómadá otóɲn ɲki ósaman * yí, bwá mú dúg Yésus ɲgə kyey májúwó dí gwôw, a ɲgə shish kúná-kúnə nə byóól dán; bwá mú gwág íkukwende. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wə éne, kúgá fúndə.» ²¹ Bwá mú cɛɛl ɲwa nyə byóólád, ɲji byóól mú lɛɛl kumá bwúɲ, kál bwá á ɲgə kə yí.

Idâw yá cug

(*Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26*)

²² Mán mələm, ncúlyá buud bwá á lág gúl kóómb máɲ wá, bwá mú dúg ná byóól í á bə cínɔɲɲú ɲji ɲgwúdagá, dwó ntág wə í á kə nə *ompwíin yí, Yésus nyə a shígé bád

5:45 Mbá 31.24-29 5:46 Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 5:47 Luk 16.29-31 6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 6:3 mbámbáɲád: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 6:4 2.13 6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 6:11 21.9, 13 6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23 6:15 5.13; 18.36 * 6:19 Osatád məwúm mábá nə ótóɲn, ɲki ntág məwúm málóól. 6:23 6.11

byóól doonǵúd; ompwiín bwá á kə bwáméfwó. ²³ Nji, mósólúgá mósól má á shí wú Tiberyad, nyingə zə kúná-kúnə nə kúl Cwámba nyə á yə Zembí akíba nə ndéé bwá mú də yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwá mú dúg nə tɔo Yésus, tɔo ompwiín bé bwá cúgé cínɔŋg. Bwá mú ntág bád mósól mɔonǵúd kə Kapernawúm, kə sɔ Yésus. ²⁵ Bwá mú kə kwey nyə nūŋ m̄n̄ fərwíny, bwá mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáyé ja?» ²⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi anǵé nə sɔ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí nǵə sɔ mə nəcé bí ámə də íbuléd nə ndéé jíla. ²⁷ Kúgá nǵə yáág nə bi bág nə idəw í də kaag yí, yidagá yáág shú byɔonǵ í kwíínd nə muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wə *Mwân mə Múúud mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcə a ji nyɔonǵ Dá nyə a wá məyiigyé má íjwúga yé.» ²⁸ Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misósólúgú mí Zembí wə ntudəl, sə sáág jí?» ²⁹ Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sósólúgú má Zembí wúsə nə bi búgúlág muud Zembí nyə á nti yé.» ³⁰ Bwá nə né ná: «Wo má fwo sá jáyé sá í ntɔ buud fug nə sə dúgúg nə ndéé sə mú *búgula wo? Wáyé sósólúgú wo má fwo sá yí?» ³¹ Osósónǵú búsu bwá á də də *mána ja bwá á bə shí a shwééshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: “Nyə á yə bwo idəw í á nǵə zhu jon dí yí!”» ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Moyíz námə dí nyə á yə bí idəw í á də zhu jon dí yí, Sósónǵú waam wə má yə bí fwámé idəw í nǵə zhu jon dí yí. ³³ Fwámé idəw í Zembí bisə byɔonǵ í wú jon dí, zə yə búúud ɔ shí cug yí.» ³⁴ Bwá nə né ná: «Cwámba, dɔg yə sə idəw byɔonǵú ja jəsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mee jisə

idəw yə cug. Muud mə zə mádí yé, nyə abulé nyingə bwelə gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyingə bwelə gwág shwáásúlə miná. ³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bi má dúg mə, nji bi anǵé nə *magula. ³⁷ Búúud bəsh Dá mə yə mə wá bwá é zə mádí; mə abulé ntág wíŋg múúud mə zə mádí yé. ³⁸ Nəcə, mee mə á shulə wú gwɔw nə mə zə sá sá múúud nyə á nti mə yé nǵə jí yí, kú bə sá má nǵə jí yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sá á nǵə jí yí jí sə ná, mə kú jímbal tɔo muud nǵwúud á sámbá búúud nyə á yə mə yí, mə bág yida gwúmushi bwo jwów á məzhúgúlá. ⁴⁰ Mə nǵə ci nə sá Dá nǵə jí yí jí sə ná, muud yəsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bág nə cug á kandugə kandugə; mə ka bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá.»

⁴¹ *Oyúden bwá á ka nǵə cwaduga nə Yésus, nə a cílə ná: «Mə wə jí sə idəw í á wú jon dí yí.» ⁴² Bwá á nǵə cwaduga ná: «Nǵáá nyə wə Yésus mwân mə Yóseb? Sə má mpú dí sósónǵú bá nyɔonǵú? Ká, a zə nǵə ci ná: “Mee jisə idəw í á wú jon dí yí.”»

⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá nǵə cwaduga biméfwó nə biméfwó. ⁴⁴ Muud cugé nə nǵul zə mádí té Dá, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dá ká námə ka julə múúud í, muud mú zə mádí, mə ka bá gwúmushi nyə jwów á məzhúgúlá. ⁴⁵ Nǵáá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bəsh bwá bá nwa mínjígúlá wə Zembí”. Kagá mpu nə muud yəsh má gwág Dá, a nwa njígúlá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntɔ jí nə muud nyə abwélé dúg Dá; námə nji muud nyə á zhu wə Zembí yé, nywáá wə nyə a dúg Dá. ⁴⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cug á kandugə kandugə. ⁴⁸ Mə wə jí sə idəw yə cug. ⁴⁹ Osósónǵú bín bwá á də də mána ja bwá á bə shí

6:26 2.11 6:27 6.35 6:29 2.23 6:31 Sóm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49 6:33 6.41, 51 6:34 4.15; Mat 6.11 6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37 6:36 16.9; 20.29 6:37 17.2, 24 6:38 4.34; Mat 26.39 6:39 10.28; 17.12; 18.9 6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24 6:42 Mat 13.55 6:45 Iza 54.13 6:46 1.18 6:48 6.35; Mbá 2.17 6:49 6.31

a shwéeshá dí yí, nji bwá á shí yá.
 50 Idâw í ñgá wú jon dí yí byáá, í ñgá zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yá. 51 Mə wá jisá idâw yá cug í ñgá wú jon dí yí. Múúd mə ká də idâw byəñgá, a bá cugə kandugə kandugə. Idâw mə é yána yí bísə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ɔ shí ga bwá bág nə cug.»

52 Oyúden bwá mú ka bə nə zhuyá bwámé nə bwámé bwá ñgá shilə ná: «Nyíga nye ji nə ñkul yə sá mishwun myé na ntədəlé ná sá dág?» 53 Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mə ká bə kú də mishwun mi Mwân mə Múúd, bí má ká bə kú ñgul mácií mé, bí kú *bə nə cug. 54 Muud mə dá mishwun myâm ñgul mácií mâm yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwúmashi nyə jwów á məzhúgúlá. 55 Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə idâw, məcií mâm məñgul. 56 Muud mə dá mishwun myâm, ñgul mácií mâm yé má nada nə mə, mə má ñwa jiya nyádi lámúd. 57 Nda Dá á cug nyə á nti mə ná, á ñgá ntág sá ná mə cugəg ná, muud mə dá mə yé, mə wá mə é ñgá sá ná a ñgəg nə cugə. 58 Idâw í á wú jon dí yí byáá í cugé nda idâw ímpáámbə bín í á də yí. Bâñ bwá á də, nji bwá á shí yá. Muud mə də bíga yé, nywáá má bá cugə kandugə kandugə.»

59 Lású Yésus nyə lás ja nyə á ñgə yə buud minjígúlá wəni, nyə á ñgə yə buud minjígúlá myəñg *mpáánzə minjígúlá á Kapernawúm.

60 Ja ompwíin bé bwá á gwág lású yé wəñg yí, bóól ñkí bulya bwá á ci ná: «Wəni lésú í bul nyaan, muud cugé ná nə ñkul ñgə nyiñgə gwágulə wə.» 61 Yésus mú mpu ná ompwíin bé bwá ñgə cwaduga, a mú ji bwo ná: «Lású wâm í má kwal bí bəəgú?

62 Bi mbâm ka mœl dág Mwân mə Múúd ñgá bád kə kúl nyə á fwo də bwey bə yí, í ka bə nə? 63 Shíshim má Zembí wá í də sá ná muud cugəg, ñkul mə múúd í ádé kwíind təə sá. Lású má ñgá lás nə bí ni wúsə shú ná Shíshim má Zembí í zág bídí zə yə bí cug. 64 Nji, bóól búúd wá na bídí bwá ñgə nə magulə mə.» Yésus nyə á ci ntáni nəcə, tééd jwów nyə á tééd yələ búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ñgə mpu buud bwá áshígé ñgə magulə nyə wá, a bwey námə mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. 65 Nyə á nyiñgə námə ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ñkul zə mádí, Dá kú fwo sá ná nyāñ zág.» 66 Tééd na fwála niíd wá zhwoğ ompwíin bé bwá á wú nyádi gwoonğ dí kú ná nyiñgə ñgə kyey nə nyə yí.

67 Yésus nyə á ka ci nə wa wúm nə óbá ná: «Bi báá bí akyéyé?» 68 Shímun Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Cwámba, sá é ká nyiñgə kə wá zə? Wœe ji nə iciyá í də yə búúd cug yí. 69 Sá má magulə, sá má mpu ntág ná wo jisə Nkəñkə múúd má Zembí.» 70 Yésus mú bəsa bwo ná: «Ñgá mə wá mə a féesh bí buud wúm nə óbá? Ká dugá, ñgwól á na bídí jisə nə jamb.» 71 Nyə á ñgə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəcə, Yúdas nyə á tœem bə muud á sámbá ompwíin wúm nə óbá, nyə á bə nə nyə wá má bá kusha nə Yésus.

7

*Omínyəñ ɔ Yésus kú nə búgá
(Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)*

1 Ja ísá íni í má shîn yí, Yésus mú kə ñgə kyey Galilé. Nyə a shígé cœl kə Yudéa, *Oyúden bwá á ñgə sə ná bwá gwú nyə. 2 Í á bə ntág í, Oyúden zan nyáñ bwá á də jôw nə Zan məbanda* yí í mú kúnə-kúnə.

6:53 Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26 6:56 15.4-5 6:62 Mis 1.9-11 6:63 3.5-8; 2Kr 3.6
 6:64 13.11; 16.9 6:67 Mat 16.15-20; Mak 1.24 6:71 12.4 7:1 5.18 7:2 Ləv 23.33-34;

Mbá 16.13-15 * 7:2 Zan məbanda í á də bə, Oyúden də ji məbanda dí, də téduga váál Zembí nyə á ñgə baagulə bwo ja bwá á ñgə cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dégúg vugali fəb 486.

3 Yésus omínyonhâ bé bwá mú ci ná nyə ná: «Wúg wa wo kág Yudéa, *ompwíin bwô bwá kág námá dág misóólúgú wó ngə sá myá. 4 Ja múúd má céél ná bwá mpúg nyə yí, nyə ádé nyingə ngə sá isá ishwoó ishwoó. Məma misóólúgú wó ngə sá míni, í jji ná wo lwóyág myo bəl-bəl dí.» 5 Í á bə na, omínyonhâ bé bwáméfwó nda *búgula nyə. 6 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Fwála dām í afwóyé bə; bi bāh bi búsa nə fwála ija byəsh.» 7 Buud ɔ shí ga bwá cúgé nə ŋkul mpíi bí; bwá ngə mpíi mē, nəcé mə ngə bwaagula bwo ná bōw bwo misóólúgú. 8 Bi báá kagá, mεε mə akéé zāh nūid, nəcé fwála dām í afwóyé bwəma. 9 Ja nyə á shīn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lúg Galilé.

Yésus zāh dí Yurúsəlem

10 Yésus nyə á ka námá zə bád kə zāh dí omínyonhâ bé bwá mə bwey kə. Nyə á kə nda muud ngə shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dí. 11 Oyúden bwá á ngə sə nyə zāh dí, bwá ngə jí ná: «A jí ngow?» 12 Buud bwá á ngə bul lás lésú yé íkínda dí; bóól bwá ngə ci ná: «A jí jə múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ngə yida kul buud jugú». 13 Nji, isá íni byəsh í á ngə bə, muud kú cwééd nyə ná kpwoó, bwá ngə fúnda *Oyúden.

14 Zāh í á ka zə wóós tātám†. Yésus mú bád kə Luŋ má Zembí kə ngə yə buud minjígúla. 15 Oyúden bwá mú ngə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dúga bímbí lú kwas ntudélé nye nda sá shikúl?» 16 Yésus mú bəsa bwo ná: «Njígúla má ngə jíguli yí í áhŋé nə zhu mámféwó dí; í ngə zhu wə muud nyə á nti mə yé. 17 Múúd mə ká cεel sá sá Zembí mə jí yí, a ka mpu ŋkí njígúla wām í ngə zhu wə Zembí, ŋkí mə ngə té wo nə lúu.

18 Muud má du té íbwiingyá nə lúu yé, a du sə ná gúmə í kág nyədí; nji, muud mə sə nə gúmə í kág wə muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tátalí, a cugé nə məshīgá. 19 Ngaá Moyíz nyə a shí yə bí *mbwoomb mácéε? Nji, kú nə tə muud ngə baagula mwo. Nəcé jí bí ngə sə ná bí mə gwú mə yí?» 20 Buud bwá mú bəsa nə nyə ná: «Jamb í ngə ntágula wo. Zə ngə sə ná a gwú wo?» 21 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mεε mə a sá nji sóólúgú† ngwúd, í má tí bí məkuú shí. 22 Ngaá Moyíz nyə á ci ná bí dúg sá ábiwáág, í njúl ná nyə dí nyə a tééd dúla sá ábiwáág, odá wə bwá á tééd. Nji, nda Moyíz nyə á ci ná bí dúg sá ná, bí mú du sá ábiwáág wəonhú tə jwów lú Sábaad. 23 Bi má magulə ná bí é du sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nəcé bí acéélé caam cεε má Moyíz; ká nəcé jí bí má gwág bōw ja má lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? 24 Kúgá ná du ŋwa ísá nji váal bí ngə dúg yí, dugá ŋwa ísá váal í jála yí.»

25 Bóól búúd ɔ Yurúsəlem bwá á ka ngə ci ná: «Ŋgaá muud bwá ngə sə ná bwá gwú wə éga? 26 Ká dugá, nywáá ngə lás bəl-bəl dí, bwá nda ci nyə tə sá. Ye micí mísú mí má mpu fwámé mpu ná nyə wə jisə *Kříst e? 27 Sə bāh sá má mpú kál múúd éga ngə zhu yí, í njúl ná, ja Kříst mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kál á bá zhu yí.» 28 Ná ndéé, Yésus ngə yə buud minjígúla *Luŋ má Zembí, a má shwal ci gwów-gwów ná: «Bí mə mpú mə εε? Bí mpu námá kál má ngə zhu yí! Ká mə a shígé zə nə lúu wām, muud nyə á nti mə yé jisə abúgúlág; nji bí ampúyé nyə. 29 Mεε mə mpú nyə, mə ngə zhu nyədí, nyə wə nyə a nti mə.» 30 Nji nyə á lás ntáni yí, bwá mú ngə sə məzhí ná bwá bíi nyə; nji,

7:5 16.9 7:6 2.4 7:7 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 7:11 11.56 7:13 9.22 † 7:14 Zāh í á du já mwəw zāhgbá; tātám zāh jisə mwəw málóol shwóg, mwəw málóol mpús. 7:15 Mat 13.54; Luk 2.47 7:16 12.49; 14.10 7:18 5.41; 8.50; 12.43 7:19 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 7:20 8.48 7:21 5.9 ‡ 7:21 Yésus ngə ci lwagúla nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). 7:22 Mat 17.9-14; Ləv 12.3 7:23 5.9 7:24 8.15 7:25 5.18 7:26 4.25; 18.20 7:27 9.29 7:28 8.55; 17.8, 21, 25 7:30 2.4; 7.44

muud nyə a shíge kúnya nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wóós. ³¹ Í á ka bə na mənjkúmbə mə búúd mání dí ná, bóól nkí bulya bwá á *búgula nyə; bwá mú ngə ci ná: «Ja Kríst mə bá zə yí, ye a bá nyingə bul sá *məshimbá cə múúd éga?»

Bwá cɛɛl bii Yésus

³² *Ofarizyên bwá á ka gwág buud bwá ngə nyímbəla ntó lúu má Yésus dí. Bánòh mílúlúú myâ ofada bwá mú kənd ifulish ná bwá kág bii nyə. ³³ Yésus mú ci ná: «Sánòh bí é ngə na bə fúfwálá ná ndéé, mə mú kə wə muud nyə á nti mə yé. ³⁴ Bi mə bá sə mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə nkul bá kə kál má bá bə yí.» ³⁵ *Oyúden bwá mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ngow á bá ka kə ná sá nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd bású bwá á má kə ngə ji mílóm mí Ogurék dí wá, kə ngə yə Ogurék minjígúlá? ³⁶ A cí nə “Bi mə bá sə mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə nkul bá kə kál má bá bə yí.” Ntó má kə ná ji?»

³⁷ Jwów á məshíné, jwów zəh í ká də busulá yí, Yésus nyə a tów tətəlí a mú ci gwów gwów ná: «Nkí muud ngə gwág shwáásúlə minú, a zág mádí zə ngul. ³⁸ Muud mə búgúla mə yé, məjúwó má cug má é də júg wú nyə lámúd nda mingwóó, námá nda Kálaad Zembí ngə ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ngə lás ntó yí, nyə á ngə ci Nkənkə Shíshim í á bə ná, buud bəsh bwá bá *búgula nyə wá bwá bá lág yí; í á bə, Nkənkə Shíshim kú fwo zə nəcé Yésus nyə a shíge fwo njwa gúma.

Buud ícé íbá

⁴⁰ Í á ka bə, ja búúd bwá á gwág lésú yé ni yí, bóól bwá á ngə ci ná: «Bábálé, muud éga wə jís *Múúd

micúnda*»; ⁴¹ bóól bəh ná: «Kríst wə éne», bóólúgá ka ngə ci ná: «Kríst cugé nə nkul zhu Galilé. ⁴² Ngaá Kálaad Zembí ngə ci gúl kákúlúd ná *Kríst mə bá zhu mpwon buud mə *Dávid dí? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betulehem.» ⁴³ Buud bwá mú bə ícé íbá lúu má Yésus dí. ⁴⁴ Bóólúgá bwá mú ngə ji ná bwá bii nyə; nji, muud nyə a shíge kúnya nə nyə.

⁴⁵ Ifulish í má ka kə nyingə. Mílúlúú myâ ofada bánòh *Ofarizyên bwá mú ji bwo ná: «Bi má bə kú zə nə nyə? Nəcé ji?» ⁴⁶ Ifulish ná: «Muud nyə afwóyé bwəle lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyên ntág ná: «Bi má námá bíd ná a kálug bí jugú éé? ⁴⁸ Ye bí má fwo bwəle dág wúl cí nkí ngwól Farizyên mə *búgúla nyə? ⁴⁹ Zhwog buud bí ngə dág bwá ngə *búgula nyə óni bwá ámpúyé məcəé, básə nə məlweemyá.» ⁵⁰ Nikodém muud nyə á fwo kə wá Yésus yé nyə á bə sámbá míci míníid; a mú ka cí nə bwo ná: ⁵¹ «Ye məcəé məsú má magulə ná shé yág muud məbəé a kú fwo kaad, sə mpu sá nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwá nə né ná: «Wo á zhu námá Galilé? Fwog ná mpu faas, wo ákweye ná ngwól múúd micúnda nyə a má bwəle zhu Galilé.» ⁵³ †[Bwá mú bwálya, ngə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil mínəmb dí yé

¹ Yésus nye mú kə mbámbán á wəolivyé.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyingə kə *Luŋ má Zembí, buud bəsh bwá mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ngəla yə bwo minjígúlá.

³ Ná ndéé, *Oyígali ó məcəé bánòh *Ofarizyên bwá mú ngə zə nə ngwól

7:31 2.23 7:33 8.14 7:33 13.33; 16.5 7:34 8.21; 13.36 7:37 Ləv 23.36; Yuá 4.10, 14;

Mbá 22.17 § 7:37 Zəh í á fwo də ngə sýy təh mwəw zəngbá kú fwo kyeeɛ, í ka kə busulə jwów lú mwəmb (Wo ji nə nkul dág sá ni Ləv 23.36). 7:39 14.16; 17.1 7:40 6.14 * 7:40 Oyúden bwá á ngə bwánd ná Zembí mə bá nti bwo ngwól Múúd micúnda njúl nda Moyíz; Moyíz nyəmfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 7:50 3.1-2 7:51 Mbá 1.16-17; 17.6 † 7:53 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 7.53 kə kumə 8.11. 8:2 Mat 26.55

múdá ná a má biil mínɔɔmbud. Bwé mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwé nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ngə sá minɔɔmb. ⁵ Moyíz nyə á yə sá ŋkul *mbwoomb mácxééd ná sá dúg lúmə váál búdá ɔga məkwóógú ná ndéé bwé fudə. Ká wεε má ci nə ji?»

⁶ Bwé á jî nyə ntúni bwé ngə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lílɪŋɔ ná ndéé bwé ɔ kə shwáman nyə. Nji, Yésus mú nyɔw shí, a mú ngə cilə nə nyinɔ jé mándəlúd. ⁷ Bâŋ bwé mú ngə yáág ngə jî nyə. Ná ndéé, a mú bân, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámbád yé téédúg ŋkêny kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyiŋgə nyɔw shí, ngə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd ɔni bwé má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwé mú ngə nyɔɔs ŋgwúd ŋgwúd ná ndéé bēsh, tééd ɔcúmbá wóós ɔntombú. Yésus mú lég na nyəmfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰ Ná ndéé, Yésus mú nyiŋgə bân, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwé mú ŋgow? Kú nə muud mə sámb ná wó jalá nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámba, kú nə muud.» Yésus ntág nə nyə ná: «Mə asámbé námá. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyiŋgə sá sám.»]

Yésus, mənkenya má shí ga

¹² Yésus mú nyiŋgə lás nə buud ná: «Mə wé jisə máŋkenya má ngə kwan buud wá shí ga má. Muud mə bɛ mə yé nyə abulé bwéle kyey yídúgúd, a bá yida bə nə mənkenya má cug.» ¹³ Ja *Ofarizyēŋ bwé má gwág ntó yí, bwé mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ngə bwiŋg lán wó ntúni kú nə muud mə bwáágulə? Jíni bwiŋgyá cúgé sá búúd bwé máguləg yí.» ¹⁴ A mú bɛsa bwo ná: «Tεεm bə ná məmfwó má bwiŋg lán wám, bwiŋgyá jâm

jisə sá búúd bwé máguləg yí; mə mpú kúl má ngə wú yí, nə kúl má ngə kə yí. Bi bân bi ampúyé kúl má ngə wú yí, nə kúl má ngə kə yí. ¹⁵ Bí ngə sámb milású nji váál dán á buud; mεε mə asámbé tɔɔ muud lású. ¹⁶ Í ká ntág bə nə mə sámb lású, sémbyé wám bə tátəlí, nəcé mə cugé məmfwó, sá Dá muud nyə á nti mə wé búsá. ¹⁷ Ngaá jisə cilyá mácxé mánúd ná buud bwé jalá nə magulə bwiŋgyá á buud obá? ¹⁸ Mə ngə bwiŋg lán wám, Dá muud nyə á nti mə yé ngə námá bwiŋg.» ¹⁹ Bwé mú ka ci nə nyə ná: «Shwóŋgú ji ŋgow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyé tɔɔ mə, tɔɔ Sóŋgú waamâ. Bi mbâm mpu mə, ŋki bi má mpu námá Sóŋgú waamâ.»

²⁰ Yésus nyə á ngə lás ntúni a ngə yə buud minjígulá *Luŋ má Zembí, a njúl kúl kúm í á bə yí, muud kú séém b mbwé ná á bii nya. Bwé á shígé bii nyə nəcé í á bə wəla dé kú fwo wóós.

Yésus mə zó kyey

²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Mə zó kyey, bi mə bá sɔ mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə *sám wán. Bi cugé nə ŋkul kə kúl má zó kə yí.» ²² *Oyúden bwé mú ngə ci ná: «Ja á ngə ci ná: “bí cugé nə ŋkul kə kúl má zó kə yí” ni, ye a zó gwílya nyúúl?» ²³ A mú ci nə bwo ná: «Bi bân bi búsə buud ɔ shí ga, mεε jisə muud a gwɔw. Bi bân shug dán dúsa wa shí gaád, mεε shug dâm cúgé wa shí gaád. ²⁴ Gwé wé mə ámə ci nə bí né bi mə bá yə nə misám mín yí. Nəcé, bí má ká bə kú *magulə ná mə jisə*, bi mə bá yə nə misám mín.» ²⁵ Bwé mú jî nyə ná: «Wo wé zó?» Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə jisə nda má ngə bwey jaaw bí té sá ámə tééd yí ná. ²⁶ Mə jî nə zhwog

8:5 Mbá 22.22-24 **8:6** Mat 22.15 **8:7** Mbá 17.7; 13.10 **8:9** Mat 22.22 **8:11** 5.14
8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14;
1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 **8:13** 5.31-32 **8:14** 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28;
17.8; 20.17 **8:15** 7.24 **8:17** Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4
8:21 8.14 **8:23** 3.31 **8:24** 13.19 * **8:24** Ciyá ni í jalá nə bə sá Zembí nyə á ci kúl nyə á
lěsha nə Moyíz yí. (Wo jî nə ŋkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ngə lwágulə ná nyə wé Zembí.

isâ má lás nê bî, nê byoɔŋg bîsô ná mæ sâmbúg yí. Nji, muud nyə á nti mæ yé jisə búbálé, mæ ηgə ntág jaaw buud sâ mæ á gwág nê nyə yí.» ²⁷ Bwó á shígé gwág na ná nyə á ηgə ci Zembî Sóɔŋgú. ²⁸ Yésus mú ka ci nê bwo ná: «Ja bí má bá bân *Mwân mæ Múúd yí, bí má bá ka mpu ná mæ jisə†, mæ aŋgê nê sá tɔɔ sâ nê lúu wâm, mæ ηgə lás námá nda Dâ nyə á jíguli mæ ná. ²⁹ Sá muud nyə á nti mæ wé búsó. Nyə á shígé lúgə mæ mæmé, nêcé mæe má dæ sá nji sâ á jí nê ηkul magulə yí.»

³⁰ Ja Yésus nyə á ηgə lás ntáni yí, zhwoɔg buud bwó á *búgula nyə.

Nə bwán ó Aburaham, nə bwán ó Njwú majamb

³¹ Yésus nyə á ka ci nê *Oyúden bwó á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá di, mpu ná bí búsó wámbulə bə *Ómpwíin bâm, ³² bí ka mpu obúbálé, obúbálé bɔɔŋgú ka bá sá ná bí bág ofulí.» ³³ Bwó mú bɛsa nê nyə ná: «Sé búsó mpwoŋ mæ *Aburaham, sé abwélé bə málwaa mæ múúd. Nêcé jí wó mpú ci nê sá ná: “Bí ka bá bə ofulí” yí?» ³⁴ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, muud yésh mæ sá *sám yé, jisə lwaá lú mísám. ³⁵ Lwaá í ádé ntág ji njów kandugə, mwân a njów nywáá má dæ ji kandugə kandugə.

³⁶ Ná ndéé, Mwân mæ Zembî mæ ká yíl bí ményámád íí, bí bə fwámé ofulí.

³⁷ Mæ mpú ná bí búsó mpwoŋ mæ Aburaham; ká bí ηgə sɔ ná bí mæ gwú mæ, nêcé kéel dâm í aŋgê nê jəla nê bî. ³⁸ Mæe ηgə jaaw sâ má á dúg wé Dâ yí; bí bân ηgə ntág sá isâ bí á gwág nê sóɔŋgú wán yí.» ³⁹ Bwó mú bɛsa nê nyə ná: «Sóɔŋgú wúsú wé Aburaham.» Yésus ntág nê bwo ná: «Í mbám bə ná sóɔŋgú wán wé Aburaham íí, kí bí ηgə sá misóólúgú

Aburaham nyə a sá myá. ⁴⁰ Ká dugá, bí mú ηgə cɛel gwú mæ, í njúl ná mæe má jaaw bí búbálé má á gwág nê Zembî yé. Aburaham nyə á shígé sá ntó. ⁴¹ Bí ηgə sá misóólúgú mí sóɔŋgú wán.» Bwó mú ci nê nyə ná: «Sé cugé bwân wá tóɔn, sé búsó nê sóɔŋgú ηgwúd ji Zembî.» ⁴² Yésus nê bwo ná: «Í mbâm bə nê sóɔŋgú wán wé Zembî, kí bí ηgə cɛel mæ, nêcé ja má jí wa ga, mæ á zhu nyódí. Mæ a shígé ntág zə nê lúu wâm, nyə wé nyə á nti mæ. ⁴³ Ká nêcé jí bí aŋgê nê gwág lású wâm yí? Jisə nêcé bí cugé nê ηkul gwágulə kéel dâm. ⁴⁴ Sóɔŋgú wán wé Njwú majamb, bí ka námá ηgə cɛel sá isâ sóɔŋgú wán má dú gwág yéesh yí. A jí ηgwúl buud tééd mátéédúléd; a cugé nê ηkul bwele bwiing obúbálé, nêcé obúbálé bwá cugé nyódí cugəd. Yé bwiingulə íjɔɔ í bwey námá dæ nyín ná a jí amádí íjɔɔ, nêcé a jí mbíya njínjɔɔ, nyə wé íjɔɔ sóɔŋgú. ⁴⁵ Ká bí aŋgê nê búgula mæ nêcé mæe ηgə jaaw bí obúbálé. ⁴⁶ Zó á na bídí jí nê ηkul máalə mæ ná mæ má sâm yé? Ká, mæe ηgə jaaw bí obúbálé, bí má ban ka *magulə mæ nê jí? ⁴⁷ Múúd mæ ká bə yé má Zembî, a gwágulə mákéel má Zembî. Ká bí bân bí agwáguláyé, nêcé bí cugé bɔɔŋg wé Zembî.»

⁴⁸ Oyúden bwó mú bɛsa nê nyə ná: «Sé shí mpu ci ná wo jí mwá Samariya, ná wo jí nê jamb. ⁴⁹ Yésus mú bɛsa nê bwo ná: «Mæe cugé nê jamb, mæe ηgə gúmal Sóɔŋgú waamə, bí bân kú gúmal mæ. ⁵⁰ Mæe mæ aŋgê nê sɔ ná má ηwa gúmal. Muud ηgə sɔ ná mæ bág nê gúmal yé jisə, nyə wé má dæ cígal mílású. ⁵¹ Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mæ ká bɛ íciyá byám, a kú bá bwele yə.» ⁵² Bwó nê né ná: «Sé má ka mpu ja gaád ná wo jí nê jamb. Aburaham

8:28 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ηgwúd nê 8.24 nê 8.58: á cɛel ci ná «Bí mæ bá mpu múúd má jí yé.» **8:30** 2.23 **8:31** 14.15; 15.8 **8:33** Mat 3.9; Rom 4.12 **8:34** Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19 **8:35** MmN 21.2 **8:36** Gal 5.1 **8:37** 5.18 **8:39** 8.33 **8:41** Mbá 32.6; Iza 63.16 **8:42** 1Yn 5.1 **8:44** Mat 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8 **8:46** 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5 **8:47** 10.27; 18.37 **8:48** 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22 **8:50** 7.18 **8:51** 5.24

nyə á yə, *buud ɔ mícúndá yə; wɛɛ má ci ná: múúd mə ká bɛ íciyá byâm, a kú bá bwɛɛ yə. ⁵³ Wɛɛ má bul bæ fwámé múúd ntə sósɔŋgá wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntə námá búúd ɔ mícúndá buud bwá á ŋgə yə wá? Wo ŋgə cɛɛl ci ná wo ji jí?» ⁵⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Má ká ŋgə ŋwa gúmá məmɛfwó, í bæ ntó cwag. Dá wə ŋgə sá ná mə ŋwág gúmá, nyə muud bí ŋgə kudə íbúd ná: «A jisə Zembí wúsú» yé. ⁵⁵ Bì ampúyé ntâg námá nyə. Mɛɛ mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bæ njínjǝǝ nda bì. Ká mɛɛ mə mpú nyə, mə ŋgə ntâg námá bɛ íciyá byé. ⁵⁶ Sósɔŋgá wán Aburaham nyə á bwɛy kɔɔs nə məshusug nə tэдúgála ná a bá dág jwów mə bá wós yí; nyə a shí námá dág jwów dɔɔŋgá, a kɔɔs ntâg nə məshusug». ⁵⁷ Ja Oyúden bwá má gwág ntúni yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mətɔɔn, wó ci ná wo a dág Aburaham hí?» ⁵⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Aburaham nda námá fwo bæ, mə jisə†.» ⁵⁹ Oyúden bwá mú ntâg ŋkɛny məkwóógú ná bwá lúmá nyə; Yésus mú shwaaw ná ndéé, nyɔɔs cúwo tɔɔn.

9

Yésus má lwag ancím-ncím

¹ Yésus ŋgə cǝ ntúni, a mú dág ŋgwól múúd ná nye nyə a byél a njúl ancím-ncím. ² *Ompwíin bwá mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél ancím-ncím ni, í á bæ nəcé *sám má zə, ye nyəmɛfwó sám yé, ye obyál bé?» ³ Yésus mú bɛsa ná: «Í á shígé bæ nəcé sám, mbô; kú bæ tɔɔ sám yé, kú námá nyiŋgə bæ sám obyál bé. Í á yida bæ ná buud bwá dágúg sá Zembí jí nə ŋkul sá yí na nyádí. ⁴ Í jii ná shé sáág iséy í múúd

nyə á nti mə yé, té mwásə wúsə ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntâg nə ŋkul sɛy mpwó-bulú. ⁵ Té má jí ná wa shí ga dí yí, mə wə jí mánkenya mə ŋgə kwan buud wá shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín ci ntúni yí, a mú sey mántənd shí, a fugə mwɔ nə mändəlú ná ndéé, a bwiid ancím-ncím ish wáfá byɔɔŋg míshúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyúg kə gusa cwoogú bwá jów ná Siloy yí» (Siloy mə kə ná: «muud lwámá»). Ancím-ncím mú kə, kə gusa ná ndéé a mú nyiŋgə a ŋgə dúgya. ⁸ Ná ndéé, nə buud bə́nɔŋ bwá á du bæ məbwugálu wá, nə bɔɔŋg bwá á du dág a dágə gwaámɔ buud isá wá, bwá mú ŋgə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á du ji wá a dágə gwaámɔ búúd isá yé?» ⁹ Í á ka bæ, bóól bwá ŋgə ci ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbô! A yida bɛɛla nyə.» Nyəmɛfwó mú ŋgə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwá mú jí nyə ná: «Ntədəlé mísh mə ámə bāŋ wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwá ŋgə jów ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wáfá bwiid mə míshúd, a mú ci nə mə ná mə kág gusa Siloy. Mə ámə ka námá kə, kə gusa ná ndéé, mísh mə mú dúgya mə.» ¹² Bwá mú shilə nyə ná: «Muud wɔɔŋgá ji ŋgow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwá mú kə nə muud nyə á du bæ ancím-ncím éne *Ofarizyɛŋ dí. ¹⁴ Jwów Yésus nyə á fugə ish wáfá bwiid múúd éne míshúd ni í á bæ ntâg jwów lú Sábaad. ¹⁵ Ofarizyɛŋ bwá mú námá jí múúd éne váál mísh mə ámə dúgya nyə yí. A mú bɛsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wáfá míshúd ná ndéé, mə mú kə gusa, mə músə ntâg dúgya.» ¹⁶ Ja bwá má gwág ntó yí, bóól Ofarizyɛŋ bwá mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sá ni yé nyə aŋgə nə wú wə Zembí. Dugá, nyə agúmálé jwów lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sɔɔl misám ji nə ŋkul sá mbii

*shimbá ni?» Bwá mú bæ nà mbéégí mpádúgá nyán. ¹⁷ Bwá mú nyingə jì áncím-ncím ná: «Wεε ηgə dúg ná muud nyə ámə bēny wo mísh éne jì ntədəl?» Nyə ná: «A jì *muud micúndá má Zembî.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwá mú sá məshwán ná muud éne nyə a shígé bæ áncím-ncím ná ndéé mísh má mú dúgya nyə. Bwá mú ntəg kənd búúd kə jəw obyəl bé, ¹⁹ zə jì bwo ná: «Ye mwán wán bí má də ci ná nyə a byél áncím-ncím wá éga? Ka ntədəlé a mú ηgə dúgya yé?» ²⁰ Obyəl bwá mú bəsa ná: «Sá má mpú ná mwán wúsú wá éne, ná nyə a byél áncím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zə wóós ja gaád ná a ηgəg nə dúgya yí, sá bāη sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyə ámə bēny nyə mísh yé. Shílágá nyəméfwó, a bəsa, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyəl bwá á bəsa ntáni nəcé bwá á fúndá Oyúden. Oyúden bwá á bwey təw cāη ná ηkí muud má məm ná Yésus jì *Křist íí, bwá yíl múúd wəwηg *mpáanzá minjígúlad. ²³ Gwá wá bwá á shwal ci ná: «Shílágá nyəméfwó, a cugé ná mwántombú, nyəméfwó bəsa sá í dúgyá nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyēη bwá mú nyingə jəw múúd nyə á də bæ áncím-ncím éne ja ábeé zə ci nə nyə ná: «Yóg Zembî gúmá. Sá má mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne jì sóol misám.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «ηkí a jì sóol misám óo, məε mə ámpúyé. Mεε mə mpú nji sá ηgwúd ná: mə á də bæ áncím-ncím, mə mú ηgə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwá mú nyingə jì nyə ná: «Nyə ámə sá wo jì? Ntədəlé nyə ámə bēny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «ηgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bì má cεel ná mə nyingəg jaaw bí ja ábeé? Bì wál námá cεel zə bæ ómpwín bε?» ²⁸ Bwá mú lwīy nyə ná ndéé bwá ná: «Wo wá jì *mpwín yé. Sá báá, sá búsə ompwín ó Moyíz. ²⁹ Sá má

mpú ná Zembî nyə a lésa nə Moyíz, sá ámpúyé nyíni nyεε ηgə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á də bæ áncím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bí ámpúyé á ηgə zhu wá; ká nywáá má bēny dí mə mísh íí. ³¹ Sá má mpú ná Zembî nyə ádé magulə májəgula má ósól o misám. Nji, muud ηgə yə Zembî gúmá yé, á ηgə sá sá Zembî mə jí yé, Zembî magulə májəgula mé. ³² Sá abwélé námá fwo gwág ná muud má bēny áncím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbām bæ ná muud éne nyə aηgē nə wú wá Zembî, a kú bæ nə ηkul mə sá təw sá.» ³⁴ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Wεε mbéé sá í á byél misámúd ncindí nə ncindí yí, wó cεel zə yə sá minjígúlá?» Bwá mú ntəg wīηg nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwá ámə wīηg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jì nyə ná: «Ye wo búgúlá *Mwán mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwamba, Mwán mə Múúd wá zə ná mə búgúlag nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wá wó ηgə dúg á ηgə lésa nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwamba, mə má *búgula.» A mú kúd mpwóómbú shí na wá Yésus.

³⁹ Ná ndéé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí ná mə zə sámb ηkúmba lésú. Sémyé lésú wəwηg wúsə ná mə zə sá nə wəáncím-ncím bwá dúgyág, buud bwá ηgə dúgya wá bæ wááncím-ncím.» ⁴⁰ Búbaalé Ofarizyēη bwá á bæ cínəηg wá bwá mú gwág á má ci ntó, bwá mú shilə nyə ná: «Ntó jì ná sá bí námá wááncím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bì mbām bæ wááncím-ncím, bí kú bæ nə misám. Ká bí ηgə ci ná: “Sá ηgə dúgya”, sám wán í má nada.»

10

Jəjə mbaagulə itəw

¹ «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə kə ηkáál itəw dí yé má ká bæ kú nyíi mpumbéd, a yida kə kyey zhí

shúsád, kə ntɔ kósgúlád gwɔw, nyíni múúd jisə juwál, a jisə zhilɔŋgaaná. ² Muud nywáá má nyíi mpumbé dí yé, mbaagulə itɔw wá éne. ³ Í də bə, muud má də baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itɔw í mú gwág mbaagulə wáj kál. A mú ngə jɔw itɔw byé, jɔw tɔw jəsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shín cúwál byəsh tóón yí, a kə tɔw byo shwóg, í ka ngə bɛ nyə nəcé í ngə yag kál dé. ⁵ Itɔw í cúgé nə ŋkul bwele bɛ njínə muud, í yida ngə túb nyə, nəcé í ádé yag mákál má ójínə ɔ búúd.» ⁶ Yésus nyə á ŋwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wámbalə sá nyə á ngə cɛel ci yí.

⁷ Ná ndeé, a mú ka nyiŋgə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mee wá jisə mpumbé ŋkáál itɔw. ⁸ Buud bəsh bwá á tééd zə nə mə wá básə ijúwál, izhilɔŋgaaná, itɔw í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jisə mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dúg cug; nyə é də nyíi, də cúwo, a kwey ídəw. ¹⁰ Juwál í də zə nji ná í zə júwo, zə gwú, zə caam. Mee mə á zə shú ná buud bwá bəg nə cug, bwá bəg nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jisə jɔjɔ mbaagulə itɔw. Jɔjɔ mbaagulə má də keenzh cug jé shú itɔw byé. ¹² Nyɔɔŋg mbaagulə mə séy nji shú *mwaané yé, a cugé fwámé mbaagulə itɔw, a mpú ná itɔw í cúgé nyə byé yí; á də bə, á ká dúg ŋkweny ngə zə, a myaas itɔw, a túb; ŋkweny mú zə ngə bii itɔw, itɔw í ngə cɛma. ¹³ A sá ntó nəcé a ngə sɛy ibamba, itɔw í acéyé nyə lámád.

¹⁴ «Mee wá jisə jɔjɔ mbaagulə itɔw, mə mpú itɔw byám, itɔw byám mpu mə, ¹⁵ námá nda Dá mə mpú mə, mə

mpu námá nyə ná. Má keenzh cug jám shú itɔw. ¹⁶ Mə ji námá nə bíl itɔw, byâŋ í cúgé wa ŋkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námá nə byo, í é gwágulə kál dâm ná ndeé sɔɔnz mú bə ŋgwúdá, mbaagulə námá ŋgwúdá. ¹⁷ Dá má cɛel mə nəcé mə keenzh cug jám ná mə bá nyiŋgə ŋwa gwo. ¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jám; məmɛfwó wá má keenzh gwo. Mə ji nə ŋkul mə keenzh cug jám, mə nə ŋkul mə nyiŋgə ŋwa gwo: wáda Dá nyə á yə mə wá cí.»

¹⁹ Lású Yésus nyə á ngə lás ni í á sá mbéégí mpádúgá *Oyúden. ²⁰ Bóólúgá ŋkí bulya bwá á ngə ci ná: «Jamb í má bii nyə, í mú ngə sá ná a lásúg ilis-lis; kúgá ná ngə gwágulə nyə.» ²¹ Bóólúgá ná: «Ilis-lis í jamb dí íni; jamb í cúgé nə ŋkul bwele bəny áncím-ncím mɛsh.»

Bwá kudəwa Yésus

²² Zan ifúb mpáánzə* í á ngə sɛy Yurásalem, í á bə fwála lu ŋkwân. ²³ Yésus nyə á ka bə *Luŋ má Zembí, a ngə kyey kúl bwá á gwiid ná Nyíngulé† má Sálumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə jii nyə ná: «Wo é ka bá səl sá milám shí jáyé ja? Ŋkí wo wá jisə *Křist, jaawug sá ná kpwoó.» ²⁵ Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bi ngə shwána. Misóólúgú má ngə sá jíná má Dá dí myá mí ngə námá lwágulə ntó. ²⁶ Mí ngə tɛem lwágulə ntó, bí ngə shwána shwánag, nəcé bí cugé mádí sɔɔnz itɔw dí. ²⁷ Itɔw byám í də gwágulə kál dâm; mə mpú byo, í də bɛ mə. ²⁸ Mee ngə ntâg yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwele yə, muud nyə abúle námá bwele déég

10:4 10.27; Mbú 14.4 **10:6** 16.25 **10:8** Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 **10:9** 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 **10:11** jɔjɔ mbaagulə itɔw: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 keenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 **10:12** Mis 20.29 **10:14** 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19** 9.16 **10:20** 8.48 * **10:22** Bwá á də táduga jwów Yúdas Makabé nyə á nyiŋgə fúb alatâr á Mpáánzə yí, nyə a sá gwo ŋgɛé mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sá sá ngə jɔw ná nyiŋgulé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jisə millwoŋ mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgáwá bəg. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39

mə byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé mə ntə múúd yêsh ñkúlud; muud cugé nə ñkul déég nyə sâ mbwád. ³⁰ Sá Dâ sá básə nda muud ñgwúd.»

³¹ Oyúden bwá mú nyingə ñkêny məkwoógú ná bwá gwú nyə nə ndí. ³² Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Mə mə lwágulə bí jəjə misóólúgú mí ñgə zhu wá Dâ myá, bí mə cɛel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jəjə sóólúgú; sá mə yida cɛel gwú wo nəcé wo ñgə lás nə Zembî *bwaasúlə mpu; wɛɛ njúl muud, wo ñgə bóle ci ná wo jî Zembî.» ³⁴ Yésus mú fɛel ná: «Ŋgáá cilyá wúsə bídí kálaad məcəéd ná: “Bí básə ozembî” ³⁵ Na mə lwágulə ná buud Zembî nyə á ñgə lás nə ndí wá, Kálaad Zembî mə jəw bwo ná ozembî. Ká jî? Muud nyə ajáláyé nə yíl sá Kálaad Zembî ñgə ci yí. ³⁶ Bí bəñ bí mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féésh, a mú nti shí ga dí yé, bí mə ci ná mə ñgə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé mə ñgələ bwaagulə ná mə jî Mwàn mə Zembî. ³⁷ Nkí mə aŋgə nə sá misóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. ³⁸ Nji, ñkí mə ñgə sá myo, bí tɛɛm ñgə shwána mə, *maguləgá misóólúgú; bí mə ká magulə myo, bí yag, bí mpu námə ná Dâ njul mádí, mə njúl wá Dâ.» ³⁹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá mú nyingə sɔ ná bwá bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə lína kə Zhurdɛ fanwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ñgə duu buud yí, a mú kə jî wu. ⁴¹ Zhwoɔg buud bwá mú də zə nyádí. Bwá mú də ci ná: «Yuánes nyə a shígé bwele sá tɔɔ *shimbá; nji, sá jêsh nyə á ci shú mə múúd éga yí jísə búbálé.» ⁴² Zhwoɔg buud bwá mú *búgula Yésus kákúl jəɔŋgúd.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ Ngwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, loom mə Mariya bá mínyəñə shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka kwas. ² Lazâr nyə á kwas éne nyə á bə nɛwúm mə Mariya, Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda məkuúd, a fim mwo nə shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwá á ka kənd Yésus məkál ná: «Cwámaba, muud woó ñgə kwas.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál mənî yí, nyə á ci ná: «Bwas ni í cugé kwas shwiy, í yida bə kwas í é sá ná Zembî ñwág gúmá yí, í ka námə sá ná *Mwàn mə Zembî ñwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á də bul cɛel Mááta bá mínyəñə shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Ná ndéé, nyə á tɛɛm gwág nə Lazâr ñgə kwas íí, nyə á fwo nyingə cinguli mwəw mábá kúl nyə á bə yí. ⁷ Mprésə mwəw mábá mɔɔŋgə, a mú ka ci nə *ompwíin bɛ ná: «Shé nyingəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwá mə nywá fwo kúnəw gwú wo nə məkwoógú nūñ Yudéa, wó cɛel námə nyingə kə wu?» ⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgáá mwásə wí nə məwəla wúm nə mábá? Múúd mə ká ñgə kyey məwəla mɔɔŋg di, nyə abúle ñgə mága, nəcé nyə é ñgə dúg ñgúnŋəñ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ñgə mága, nəcé kú nə ñgúnŋəñ lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shîn ci ntáni yí, nyə ná: «Shwá wúsú Lazâr mə kə gwád, nji, mə é kə juumushi nyə.» ¹² Ompwíin ntág ná: «Cwámaba, ñkí Lazâr mə kə gwá di, nyə é yál.» ¹³ Í á bə, Yésus ñgə cɛel ci ná Lazâr mə yə, bəñ bwá ñgə dúg ná a ñgə ci gwó múúd mə də ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwɔó ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jəɔŋg í é sá

10:30 5.18; 17.21 **10:31** 11.8 **10:33** Ləv 24.16; Mat 26.65 **10:34** Sòm 82.6 **10:36** 1.34
10:38 10.25 **10:39** 7.30; 8.20 **10:40** 1.28 **10:41** 1.29-34; 3.27-28 **10:42** 2.23 **11:1**
12.1-3; Luk 10.38-39 **11:3** 11.36 **11:4** 9.3; 17.1 **11:8** 8.59; 10.31 **11:9** 8.12; 12.35-36
11:11 Mat 9.24 **11:16** Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24

ná bi búgúlág. Ná ndéé, ìŋkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwá á ðu námá nyingə jôw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ómpwíin ná: «Ìŋkyená, shénôŋ Cwámba bêsh kág námá yə.»

Yésus ji Cug

¹⁷ Ja Yésus má kə wóós yí, a má kə kwey ná Lazâr má bwey ðəw mwôw mánô. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsə jee bæ ókílo máda ólól* ná, ¹⁹ zhwoŋ *Oyúden bwá á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə ncwûm wáŋ. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóós yí, nyə á læel kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nyə njúl ná shí, njôw. ²¹ Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bæ wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə. ²² Nji, tə kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sá jêsh wó é gwáamb nyə yí.» ²³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwûm woó mə bá gwûm.» ²⁴ Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwûm ja búúd bwá bá gwûm jwów á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wə má ðu gwûmushi búúd, ðu nyingə yə bwo cug. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛɛm yə, a bá nyingə cugə. ²⁶ Muud ŋgá ntâg cugə yé ká *búgula mə, a kú bá bwelə yə. Ye wo *magulə ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə má magulə ná wo jisə *Kříst, *Mwân má Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta mə shín ci ntáni yí, a mə kyey kə jôw mínyoŋê shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwámba mə wóós, a ŋgə jôw wo.» ²⁹ Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tów ná máás kə wə Yésus. ³⁰ Í á bæ, Yésus kú fwo nyíi baŋ loomud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. ³¹ Oyúden bənôŋ Mariya bwá á bæ njôw bwá ŋgə cɛel cweel nyə lâm wá bwá mú dúg á tów ná máás cúwo tóón. Bwá mú bɛ nyə, bwá ŋgə dúg

nə a kə jii shwóŋud. ³² Mariya má kə kumə kúl Yésus nyə á bæ yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí makuú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bæ wa, ŋki ncwûm waamá shígé yə.» ³³ Yésus mú dúg Mariya bənôŋ Oyúden bwá á ŋgə lúgal nyə wá bwá ŋgə jii, mbəom mú shwiy nyə nyúúlúd, mitédúgá búbulə nyə lámúd. ³⁴ A mú jii ná: «Bi á ðul nyə ŋgow?» Bwá nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwámba.» ³⁵ Yésus mú ntâg jii. ³⁶ Oyúden bwá mú ŋgə ci ná: «Bi má dúg íi, nyə á bul cɛel nyə ɛɛ.» ³⁷ Bóólúgá wá bwádí sámád bāŋ bwá mú ŋgə ci ná: «Ŋgáá muud éga wə nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bæ nə ŋkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwûmúshí Lazâr

³⁸ Yésus mbəom mú nyingə shwiy nyúúlúd, a mú kə kúl bwá á ðul Lazâr yí. Shwoŋ í á bæ ku, mbwagulá kwóógú, bwá ka fad nə dúl kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwámba, a mə ðəw mwôw mánô múús, a mú ŋgə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgáá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ŋwa gúmá ná.» ⁴¹ Bwá mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bān mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dā, mə yə wo akíba nəcə wo ámə magulə májəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ŋgə mpu ná wó ðu magulə májəgula mām ja jêsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwoŋ buud bwá mə lyɛ mə óga bwá mpúg ná wo wə wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á mə shín lás ntáni yí, a mú kím nə ŋkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bæ mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ŋgwóólá mákuú nə məbwəd, mpwóómbú ŋgwóólá nə kúl káándá. Yésus mú ci nə buud ná:

* **11:18** Osutád wûm nə ótón. **11:21** 11.32
24; 8.51 **11:27** 1.34; 4.25 **11:32** 11.21
27.60 **11:42** 12.30 **11:44** 20.6-7

11:24 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 **11:25** 5.21,
11:35 Luk 19.41 **11:37** 9.6 **11:38** 20.1; Mat

«Wiinzhugá nyə isâ ini bi bídúg nyə, a kág.»

Cinjá-cindô ná Yésus yág

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwog *Oyúden bwə á zə wə Mariya wá, bwə á dúg sá Yésus nyə a sá yí, bwə mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bósólúgá bwə á kə *Ofarizyên dí, kə jaaw bwo sá Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myâ ofada bánônj Ofarizyên bwə mú seɛɛɛg *Gwoonj ósémbye ó mílású wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ɛgə bul sá *məshimbá. Shé má sá ntədəl? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ɛgəg nə kə shwóg íí, buud bəsh bwə é búgula nyə ná ndeé, buud ɔ Róma bwə zə ntág íí, zə búgə Mpáánzə íshé, bwú námá ləom íshé.» ⁴⁹ Ngwól múud wáj nə jíná ná Kayíf íí, nyə muud nyə á bə Ajeláci á ofada mbú wəonj dí yé mú ci ná: «Bi agwágé təə sá na lésú níí. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bə bí nə mfíí ná muud ɛgwúnd yág shú kúl búúd jəsh ncindí, ləom í nda jɛ wəsh íí?» ⁵¹ Lésú nyə á lás wəonj, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajeláci á ofada mbú wəonj dí ná, nyə a lás tāj *muud micúndá ná í á jii ná Yésus yág shú ləom wəsh; ⁵² kú námá bə nji shú ləom wáméfwó, a yá shú ná bwân ɔ Zembî básá ícimí ícimí wá bwə séɛɛɛgyag bə sá ɛgwúnd. ⁵³ Jwəw ní wə bwə á ɛwa cigulá ná bwə gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyə mú yəw ɛgələ kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden básá yí; a mú kə kóomb ləom jisə ɛgɛɛ shí a shwéeshá dí yí, bánônj *ompwíín bə kə ji dánd bwə á də jəw ná Ífrēm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúná-kúnə ná, zhwoj buud bwə á ɛgə wú mákwáádá mánjúd ɛgə

bád kə Yurásələm ná bwə ká ɛgə gusa miɛgusa mi yábə†. ⁵⁶ Bwə á ka ɛgə sɔ Yésus ná ndeé, kúl bwə á bə *Luj má Zembî yí, bwə á ɛgə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg ná ji? Nyə ajeyé zə zāj dí.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada bánônj Ofarizyên bwə má ci ná í bəg ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlág, bwə kág bii nyə.»

12

Labínda mə Maríya

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í má lúg mwəw məsaman ná *Páska *Oyúden zəg bə, Yésus má kə Betaní, dánd mə Lazăr Yésus nyə a gwúmushi yé. ² Bósól búúd ɔ dánd dəonj, bwə á ka sá dína lúu mə Yésus dí. Mááta nyə á bə a ɛgə sá milwámá dína jəonj, Lazăr njúl sámbá búúd bánônj Yésus bwə á ɛgə də wád. ³ Maríya mú ka ɛwa labínda álal-kus bwə á sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ɛwa labínda ní kúl njwəmbə, zə gwáágulə Yésus məkuúd ná ndeé a mú fim nyə mwo nə shilú jé; məcud mə labínda mə mú lwánd njəw wəsh. ⁴ Ngwól *mpwíín mə Yésus nyə á bə cínəonj ná Yúdas Iskariyôt, mpwíín nyə á bə ná nyə wə mə bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne mə dúg nda Maríya nyə á gwáágulə Yésus labínda nâr ná, a mə ci ná ⁵ «jí bwə ámə bə kú kusha labínda éga odanarí† mitəd milól ná ndeé bwə kwíind mímbúbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni ná a baam nə mímbúbúwá. Nyə á ci ntó nəcé nyə á bə juwâl; nda nyə á də bii manja *mwaané ná, nyə á də júwo mwaané cínəonj. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne ná shee. A mə sá sóólúgú ní, ɛgələ bwey tədəga

11:45 2.23 11:47 2.11; Mat 26.3-5; Mis 4.16 11:49 18.14 11:52 10.16 11:53 5.18

11:54 5.13; 7.1 11:55 2.13; Ilj 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † 11:55 Oyúden bwə á də sá miɛgusa ná bwə gusa milám myánj shú zələ də Páska. 11:56 7.11 12:1 11.1-2 12:2 Luk 10.40 12:3 Luk 7.37-38 * 12:3 nâr: Jisə wúl kəplə í dúgə mpə námá nda ntanga. 12:4 Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 12:5 Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † 12:5 danarí: Danarí ɛgwúnd í á də kwaga nə myóna myâ ɛkúmba jwəw. 12:7 19.40 12:8 Mbá 15.11

nda bwé bá dul mə ní. ⁸ Nəcə bí é du ji nə mimbúmbúwá mwôw mêsh, nji sánôh bí sá ábúlé ji mwôw mêsh.»
⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwé mə gwág nə Yésus ji Bétaní; bwé á ka ngə kə wu, kú bul bə nji shú dé, bwé á ngə námá kə nə bwé ká dúg Lazâr nyə á gwûmushi yé. ¹⁰ Nə ndéé, milúluú myâ ofada mí mú nwa cígúlá nə bwé jəlá nə gwú námá Lazâr, ¹¹ nəcé sâ í á bə nə nyə yí í á sá nə kúdə zhwog Oyúden bwé béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyí Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán mələm, ncúlyá buud bwé á zə zâh dí wá bwé mú gwág nə Yésus ngə zə Yurúsalem. ¹³ Bwé mú ngə nwa mán mə lándú nə ndéé, kə lóg nyə bwé ngə kím ná:

Hosána! Gúmá í bág nə nyəng ngə zə jíná mə Cwámba dí yé,
 Njwú-buud á Izəryél.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálaad Zembí ngə cí ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn†, kú fúnda.
 Dugí njwú woó ngə zə.
 A mbád cwə jakáás dí.

¹⁶ *Ompwíin ó Yésus bwé áshígé fwo wámbulə sâ í á ngə sîy yí fwála dɔɔngú. Bwé á ka kə téduga gwo ja Yésus nyə á nwa gúmá yí; bwé mú mpu ná í á bə cilyá shú mə Yésus, sóólúgú wɔɔng námá wə bwé á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwé á bə ja nyə á jôw Lazâr gwûmushi nyə yí, bwé ngə bwiing lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwé á ngə zə bwəma nə nyə nəcé bwé á gwág nə nyə a sá *shimbá dɔɔngú. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyên bwé mú ka ngə cí bwámé nə bwámé ná: «Bi

mə dúg í? Bi cugé nə nkol sá sâ. Dugá loom wêsh ngə kə nyádí!»

Gúmá mə Yésus

²⁰ Búbaalé Ogurêk bwé á bád námá zə Yurúsalem nə bwé zə yə Zembí gúmá zâh níid. ²¹ Bwé á ka kə dúgya nə Fílíp á mwâ Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sə ngə cɛɛl dúg Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw Andrê, bá bəsh bwé mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla mə wóos, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə nwa gúmá yí. ²⁴ Búbulé, mə jaaw bí ná, bumə mpəg í amə kə mándəlúd yí, í ká kə ji kú yə, í bwên gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə mən̄kund mən̄kund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jimbəl gwo; muud mə yidá bə kú nywílyə nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ Nkí muud mə cɛɛl síya nə mə, a bə mə, í mú bə ná, kúl mə jisá yí, muud ngə síya nə mə yé bə námá cínəng. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

²⁷ «Nda bí mə dúg éga, mitədúgá mí mə búbulə mə lámúd. Ká mə cíg nə jî? Nə Dâ, ság nə mə fáámug nə cúh ngə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nə mə zəg bwəma nə cúh wɔɔng. ²⁸ Dâ, ság nə jíná dwó í nwağ gúmá.» A ká námá shîn lás ntáni, kál mú wú jon dí ná: «Mə mə sá, mə é nyinğə námá sâ.» ²⁹ Buud bwé á bə cínəngú áncuncuma wá bwé á gwág kál dɔɔngú, bwé mú cí ná jisə njummpú; bóólúgú nə ngwól *éngales mə ləsha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka cí ná: «Kál ní shígé lás na shú dām, í amə yida bə shú dán. ³¹ Nəcə shí ga í zə bwəma nə sémyé mílósú kíkidíga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mɛɛ, ja mə bá wú shí gaád bânəw gwów yí, mə bá julə búúd bəsh mádí.»

12:9 11.43-44 **12:11** 11.45 **12:13** Sóm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9

† **12:15** Siyôn: Nyə á bə məma mbúnj bwé á lwə ngwəla á Yurúsalem cínəng gwów yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8 **12:23** 2.4; 12.16

12:24 Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26** 14.3; 17.24 **12:27** 12.23; Mat 26.38 **12:28** 17.1; Mat 3.17; 17.5 **12:31** 5.22; 14.30; 16.11 **12:32** 3.14 **12:33** 18.32

³³Ja Yésus nyə á ngə ci ntáni yí, nyə á ngə lwágulə váál shwíy á bá yə yí. ³⁴Zhwog buud óni bwə mú bɛsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb məcɛɛ dí ná *Kříst mə bá cugə kambugə kambugə. Wó nyingə zə jaaw sá ná í bá jii ná Mwân mə Múúd bənówúg gwów, ntó nyɛ wə jí? Mwân mə MúúdS wəɔng wə zə?» ³⁵Yésus mú bɛsa bwo ná: «Məɳkenya mäsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí búśá ná nə məɳkenya yí, yídúgú í kú bá zə byaluga nə bí; nəcə, muud mə kyéy yídúgú yé nyə ádé mpu kúl á ngə kə yí. ³⁶Ngəgá nə *búgula məɳkenya té məɳkenya mäsə ná bídí yí, bí ngəg nə bə bwân ó məɳkenya.» Ja Yésus nyə a shîn lās nə bwo ntáni yí, nyə a béeɣya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwə á búgúláyé Yésus

³⁷Yésus nyə á tɛɛm sá bímbí lú *máshimbá mání buud bwə ngə dúg íí, buud bwə áshígé *búgula nyə. ³⁸Sá jəɔng í á sá ná ciyá má Izayí *muud micúndó í bwəmag. Nyə á ci ná: Cwám̄ba, zə nyə a búgula kéel sá á ngə bwiing yí? Zə Cwám̄ba nyə a lwágulə mpífá nyé yé?

³⁹Gwá wə í sá ná buud óni bwə bəg kú búgula sá Izayí nyə á ci yí.

⁴⁰Zembí nyə a shwu bwo ncím míshád, a ləlushi bwo milâm, nəcə mísh mánj má á bá dúg, milâm myáj mí á bá wám̄bulə, bwə á bá cénd kuú njəɔnd, ná ndéé mə mú lwag bwo.

⁴¹Izayí nyə á lās ntó nəcə nyə á bwey dúg milwaná mí Yésus, a mú lās sá í dúgyá nə Yésus yí. ⁴²Í á tɛɛm bə ntó, bóól zhwog buud wə sámbá ótówə ɔ shwóg bwə á shí búgula Yésus. Nji, bwə áshígé bə nə ɳkul

məm nyə mísh má búúd dí, bwə á ngə fúndə ná *Ofarizyɛɳ bwə á bá yíl bwo *mpáánzə minjígulá. ⁴³Nəcə bwə á cɛel njwa gúmə mísh má búúd dí, kú bə mísh má Zembí dí.

⁴⁴Nji, tɛɛm bə ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwów ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə, a búgúlá námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵Muud má dúg mə yé, a má dúg námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶Mɛɛ muud jísə máɳkenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yêsh mə búgúlá mə yé bəg kú nyingə ngə cugə yídúgú.

⁴⁷«Muud mə gwágulə lású má ngə lās yé, nji a kú sá nda má ngə ci ná, mə dí má yó nyə intúgúlí; mə áyayé nyə intúgúlí nəcə mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ɔ shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ɔ shí bwə fáámug. ⁴⁸Muud mə ká ban mə, ban lású má ngə lās yí, muud wəɔng má bwey bə nə sá í bá yə nyə intúgúlí yí; lású má ngə lās ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá. ⁴⁹Mə aɳgə nə lās nə lúu wâm; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sá má bəg də ci yí nə sá má bəg də bwiing yí. ⁵⁰Mə mpú ntəg ná sá Dâ mə cí ná í bəg yí, gwə wə í də yə búúd cug á kambugə kambugə. Ná ndéé, sá jêsh má ngə lās yí, mə ngə lās nda Dâ nyə á ci ná mə dúg lās ná.»

13

Ngusa mákuí

¹Í á ka zə bə, zanj *Páska í ngə bə ná í zə tééd íí, Yésus nyə á ngə bwey mpu ná wəla í má wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cɛel buud bé ná, nyə á ka námə cɛel bwo kə wóós máshíné má cug jé. ²Ná ndéé, bánɔɳ buud bé bwə á ka ngə də; bwə ngə də ntáni, ndug Njwú məjamb má bwey wá Yúdas mwân

12:34 Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14 Zembí nyə á nti yé. (Wo jí nə ɳkul dúg Dan 7.14.)

12:38 Iza 53.1; Rom 10.16

12:40 Iza 6.10

7.18 **12:44** 5.24 **12:45** 14.9; 5.18 **12:46**

12:50 4.34 **13:1** 2.4 **13:2** 12.4; Luk 22.3

§ 12:34 Mwân mə Múúd: Ntó má kó ná «Mesí

12:35 7.33; 8.12 **12:36** 5.13 **12:37** 16.9

12:41 Iza 6.1-3 **12:42** 2.23; 9.22 **12:43**

12.35-36 **12:47** 3.17; 5.22 **12:49** 7.16-17

13:3 3.35; 8.14

mə Shímun Iskariyôt tódúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Nə ndeé, Yésus nywáá nyə á ngə bwey mpu ná Dá nyə a mə sá ná a jwúg nə isá byêsh, a ngə mpu ná nyə á zhu wə Dá, a zə námə nyingə kə wə Dá. ⁴ Yésus ngə bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándə nyə á bə nə ndí gwów yí, a mú ηwa táwala cęęlə kugud. ⁵ A mú shwu mǎjúwó bishim dí, tééd ngələ gusa *ompwiín bə makuú, ngə fim nə táwala nyə á cęęlə kug dí yé.

⁶ Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyêr mé mákuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámaba? Wó gusa mə makuú?» ⁷ Yésus nə né ná: «Sá mə ngə sá ga, wo cugé nə ηkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgala wámbulə gwo.» ⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abulé bwele gusa mə makuú.» Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Má ka bə kú gusa wo makuú, wo nda ná nyingə bə múúd waamâ.» ⁹ Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Ŋkí ntó Cwámaba, kú gusa mə nji makuú; gusag námə mə məbwə, nə lúu!» ¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé mə də jii ná bwə gúsag nyə nji makuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyêsh, nəcé á bwey bə fúbán. Bì báá bì básə ntâg mífúbán, nji kú bə bî bēsh.» ¹¹ Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwə wə nyə á ci nə bwo ná: «Bì bēsh dí básə mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a shín gusa ompwiín bə makuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándə yé nə ndeé a mú nyingə kə jii shí, də. A mú jii bwo ná: «Sá mə ámə sá bí ni, ye bî mə mpú nda í kə ná? ¹³ Bì mə də dí jôw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwámaba.” Bì mə də mpu sá, nəcé mə jisə Yíguli, mə Cwámaba. ¹⁴ Ŋkí mə Yíguli, mə Cwámaba, mə mə gusa bí makuú, bî

mə jəla námə nə də sá ntó mpédúgá nyín. ¹⁵ Nəcé yuug wə mə mə yə bî ni. Nda mə ámə sá bí ni, dəgá síya ntó. ¹⁶ Bábálé, mə jaaw bí ná, lwaá í ádé bwele ntə mása, *muud lwámá nda bwele ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. ¹⁷ Bì mə mpu ntó wə ni; bî mə ká də sá ntó, bî mə jəla. ¹⁸ Mə aŋgə nə ci bî bēsh. Mə mpú búúd mə á féesh wá. Nji, í jii ná sá jí cilyá Kálad Zembí dí yí bwmag. Jí cilyá ná: “Muud sá ngə də səŋ ηgwúd yé mə tééd ná a lúmbáli nə mə”. ¹⁹ Mə mə fwo bwey jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo sŷy, shú ná ja í bá sŷy yí, bî bág *magulə nə mə jisə. ²⁰ Bábálé, mə jaaw bí ná, muud mə lág múúd lwámá wam yé, a mə lág mə; muud mə lág ntâg mə yé mə lág múúd nyə á nti mə yé.»

*Yúdas mə zə kusha nə Yésus
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21;
Luk 22.21-23)*

²¹ Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, mitódúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Bábálé, mə jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» ²² *Ompwiín bwə mú ngə dǎgya mpédúgá nyəŋ ngə sǎ ná bwə mpúg muud Yésus ngə ci yé. ²³ Mpwiín Yésus nyə á də bul cęel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogá. ²⁴ Shímun Pyêr mú ngə nyúg nyə mpu ná: «Shílóg nyə muud á ngə ci yé.» ²⁵ Mpwiín wəŋŋ mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jii nyə ná: «Cwámaba, jisə zə eé?» ²⁶ Yésus mú bęsa ná: «Mə zə juwo kál buléd ídăwud, muud mə é yə yé, muud wəŋŋ wə éčí.» Yésus mú ηwa kál buléd juwo ídăw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. ²⁷ Nji Yésus mə yə nyə kál buléd ni yí, *Sátan mə nyí wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Leelug sá sá wó ngə jii ná wo sá yí.» ²⁸ Buud bwə á bə cínŋŋ wá, kú nə tǎŋ ηgwúd nyə á mpu sá

13:4 Luk 12.37 **13:10** 15.3 **13:11** 6.64, 70-71 **13:12** Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 **13:15** 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 **13:16** 15.20; Mat 10.24 **13:17** Zhk 1.25 **13:18** Sôm 41.10; Yuá 17.12 **13:19** 8.24; 14.29; 16.4 **13:20** Mat 10.40 **13:23** 19.26; 20.2; 21.7, 20 **13:27** 13.2 **13:29** 12.6

Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. ²⁹ Nda í á bə ná Yúdas nyə á du bii manja *mwaanə ná, bóól bwá á ngə téduga ná Yésus nyə á ngə ci nə nyə ná a kэг kusə ísá í zâŋ, ŋkí ntâg ná a kэг yə mímbúbúwá gúl sâ. ³⁰ Yúdas nye nyə á shwal cúwo tóón ja nyə á ŋwa kúl buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

³¹ Nji Yúdas nyə a cúwo tóón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ŋwa gúmá ja gaád, a mə sá námá ná Zembí ŋwág gúmá. ³² Zembí nyáméfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námá zə lwóya gwo. ³³ Yé bwán bâm, sánŋh bí sá é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sọ mə; ná ndeé, námá nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námá nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ŋkul kə kúl mə zə kə yí.” ³⁴ Mə yə bí cę agúgwáan, dásə ná: “Ciilagá biméfwó nə biméfwó. Námá nda mə á ccel bí ná, ciilagá biméfwó nə biméfwó. ³⁵ Sâ í é sá ná buud bwá dúg mpu ná bi búsə ompwíin bâm yí jisə ccelí bí é ngə ciila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kúlya Yésus

(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámba e, wo kə ngow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ŋkul bę mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgala bę mə.» ³⁷ Pyêr mú bęsa ná: «Cwámba, mə cugé nə ŋkul ka bę wo kíkídíga nəcé ji? Mə ji nə ŋkul keenzh cug jám shú dwò.» ³⁸ Yésus mú bęsa ná: «Wo ji nə ŋkul bále keenzh cug gwò shú dâm? Búbálé, mə jaaw wo ná, shúshwóógú ná ŋgwúm kúwó kwáágúgi, wo e kúlya mə ija ílól.»

14

Yésus jisə zhí

13:31 17.1 13:33 8.14 13:34 15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23; 4.11; 2Yn 5-6 13:35 1Yn 3.14
13:36 8.14; 21.19 13:38 18.27 14:1 14.27 14:3 12.26 14:5 Tómas: 20.24 14:6
Heb 10.20 14:7 8.19 14:9 12.45 14:10 3.35 14:11 5.18, 36; 10.37-38 14:13 15.16;
17.1 * 14:14 Míl míciyá mí ayág mí cugé nə “mə”. 14:15 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6
14:16 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4

¹ «Mitádúgá mí nda beeg búbulə bí mílúúd. Búgúlágá Zembí, bí *búgula mə. ² Njów mə Dâ wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ŋkul ji yí. Í mbəam bə kú bə ntó, ŋki mə mə námá jaaw bí. Mə zə kə kwambələ bí jiya. ³ Ja mə bá shín kwambələ bí jiya yí, mə bá nyingə zə ŋwa bí, kə nə bí. Mə bá kə nə bí nə bi bág námá bə kúl mə jisə yí. ⁴ Bi mə mpú ntâg zhí í kə kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwámba, sə bân nda mpu kúl wó zə kə yí, sá é ka mpu zhí á wu ntədəle?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wə jisə zhí, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nə ŋkul kə wə Dâ kú cingya mádí. ⁷ Í kə bə ná bi mə mpú mə, bi é mpu námá Sóŋgú waamé. Nə ndeé, tééd kíkídíga, bí mə mpu nyə, bí mə námá dúg nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwámba, lwóg sə Dâ, bímbí dɔɔŋg í é jəla nə sâ.» ⁹ Yésus ná: «O Fílíp! Wo afwóyé mpu mə? Bímbí shwə mə ji ga? Muud mə dúg mə yé, mə dúg Dâ. Nəcə jí wó nyingə ci ná mə lwóg bí Dâ yí? ¹⁰ Ye wo anğə nə *magulə nə mə ji Dâ dí cwú, Dâ njúl mádí cwú? Lású wəsh mə ngə lás nə bí yí, mə anğə nə ci tɔɔ ciyá nə lúu wám. Dâ muud njúl mádí cwú wə ngə sá misóólúgú myé. ¹¹ Magaləgá nə mə jisə Dâ dí cwú, Dâ njúl mádí cwú. Nywágá námá ka magulə nə dúgúlə misóólúgú mə ngə sá myá. ¹² Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgúlá mə yé, a bá námá sá misóólúgú mə ngə sá myá; a bá námá sá myoɔŋg mí búl nyingə ntɔ myá. A bá sá myo nəcé mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sâ jəsh bí mə bá gwáámə nə jíná dâm yí, mə bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá ná Sóŋgú ŋwág gúmá. ¹⁴ Bí mə kə gwáámə *[mə] gúl sâ nə jíná dâm, mə sá gwo.»

Yésus mə kaag ómpwíin Nkétkét

Shíshim

¹⁵ «Bí má ká ccel mæ, bi e wá mílúú máççç mām dí, ¹⁶ mæe ka bá jøgula næ Dâ. A bá nti bí ηgwól múúd mæ bá zæ dá bándulæ bí yé, binónη nyân zæ bá ji kandugæ kandugæ. ¹⁷ Nyân wó Shíshim óbúbálé; Shíshim búúú ò shí ga bwá cúgé næ ηkul lég yí. Bwá cúgé næ ηkul lég nyæ næcé bwá áηgê næ dúg nyæ, bwá ámpúyé námá nyæ. Bi bân bi mæ mpú nyæ, næcé binónη wó búsó, a bá námá ηwa jiya bídí. ¹⁸ Mæ abúlé lágæ bí bwân ónyulú, mæ bá nyiηgæ zæ bídí. ¹⁹ Í má lág búbaalé fwála, buud bwá á nyiηgæyé ná dúg mæ. Bi bân bi mæ bá dúg mæ mæ ηgá cugæ, bi ka ntág bá cugæ. ²⁰ Jwôw döçηgú, bi má bá mpu ná mæ ji Sóçηgú waam dí cwû, bi njúl mádí cwû, mæ námá bídí cwû. ²¹ Nkí muud mæ gwág ísâ byêsh má ηgá ci ná í bág yí, a bæ byo, muud wöçηg má ccel mæ. Í njúl ntág ná, muud mæ céél mæ yé, Dâ nyæ é ccel nyæ, mæ mú námá ccel nyæ, mæ sá ná a mpúg mæ.»

²² Yûdæ, kú bæ Yúdas Iskariyôt, mú ci næ nyæ ná: «Cwám̄ba, wo sá ná sá mpúg wo, kú sá ná buud ò shí ga bwá mpúg wo, ntó nyæ wó ntædel?» ²³ Yésus mú bæsa ná: «Múúú mæ ká ccel mæ, nyæ e sá sâ má ηgá ci yí, Dâ mú bá ccel nyæ; ná ndeé, sá bá zæ nyádí zæ ji jiya. ²⁴ Muud nyé acéélé mæ yé, nyæ á bæyé næ mægwág næ lésú wâm. Í njúl ná lésú bí ηgá gwág mæ ηgá lás ni í áηgê næ zhu mádí, í ηgæ zhu wó Dâ muud nyæ á nti mæ yé. ²⁵ Mæ á ðu jaaw bí ísâ íni sônñη bí sá njúl ná. ²⁶ Nji, muud mæ bá ðu zæ bándulæ bí yé, Nkêñkê Shíshim Dâ mæ bá nti bí jínó dáámud yé, a bá jíguli bí ísâ byêsh, a ðu sá ná bí dúg tæduga ísâ byêsh má á jaaw bí yí. ²⁷ Mæ lágó bí næ mætæla, mæ yó bí mætæla mām. Mæ ayáyé bí mwo nda búúú ò shí ga

bwá ðu yæ bí ná. Mitédúgá mí nda bæeg búbulæ bí mílúúú, kúgá bæ næ ífwaas. ²⁸ Bi a shí gwág má á ci næ bí ná: “Mæ é kyey, nji mæ bá nyiηgæ zæ.” Í mbâm bæ ná bi má ccel mæ, kí bi má gwág mæshusug ná mæ zæ kæ wó Dâ, næcé Dâ mæ çç mæ. ²⁹ Má bwey ná jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo sîy, shú ná bi bág *búgula ja í bá sîy yí. ³⁰ Tééd kíkidíga, mæ á nyiηgæyé ná ηgæ bul lésha næ bi, næcé cí á shí ga ηgæ zæ. A cúgé yida bæ næ tæç zhízhíí ná a sá mæ sâ; ³¹ í yida jii ná buud bwá mpúg ná má ccel Dâ, má ðu sá ísâ nji váál Dâ nyæ á ççlæ ná mæ bág ðu sá yí. Tówúgá shé wúgá wa!»

15*Fwámé shug lá kwoolú vînya*

¹ «Mæ wó jísó fwámé shug lá kwoolú *vînya, Dâ jisæ mbæol. ² Lôw wêsh í nódó mádí í kú næ ibumá yí, a yíl wo. Wöçηg wêsh í ηgá wúmæ yí, a kwambulæ wo shú ná í nyiηgæg mpu wúmæ. ³ Bi má bwey ntág bæ mífúbán, minjígulá má má jíguli bí myá mí má bwey fúb bí. ⁴ Nadagá næ mæ, námá nda má má nada næ bí ná. Lôw lí í cúgé næ ηkul wúmæ ntáni, í kú bæ í nódó kug lííd. Námá váál ηgwúú, bí cúgé næ ηkul bæ næ mpumá ηkí bi anádáyé næ mæ yí. ⁵ Mæ wó jísó shug lá kwoolú vînya, bi bân mílôw. Nyöçηg mæ nádá næ mæ, mæ ηwa jiya nyádí lámud yé, a bá bæ næ ibumá mæηkund mæηkund; bi mæ mpú ná bí cúgé næ ηkul sá sâ mæ kú bæ. ⁶ Múúú mæ ká bæ kú nada næ mæ, bwá bá wusæ nyæ tóón, a mú bæ nda lôw kwoolú vînya í áshígé wúmæ yí. Mílów myöçηg mí ðu shwáás ná ndeé, bwá cwéég myo kul kuda dí, mí kæ jígæ. ⁷ Bí má ká nada næ mæ, iciyá byâm ηwa jiya bídí mílámud íí, bí je gwáám̄b sâ jêsh bí má jí yí,

14:17 1Kr 2.10-16 14:19 16.16; 8.14 14:20 5.18 14:21 14.15 14:23 Mbá 3.20 14:24 7.16 14:26 14.16 14:27 16.33; 20.19, 21 14:28 8.14 14:29 13.19 14:30 12.31 14:31 15.10; Mat 26.46 15:1 Ozê 10.1; Sôm 80.9-12 15:2 Mat 3.10 15:3 13.10 15:4 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24 15:6 Mat 7.19 15:7 15.16 15:8 14.13; 17.1

í bæ. ⁸ Zhií bí bí nē ŋkul sá ná Dâ ŋwág gúmá yí nyísē ná, bí bág nē ibumá mēŋkund mēŋkund íí, lwágulē ná bí búšē *ompwíin báamā. ⁹ Mē má cēel bí námá nda Dâ mā céél mā ná; nadagá mádí cēelíd. ¹⁰ Bí má ká wá mílúu máccēx mām dí, bí nada mádí cēelíd, námá nda má má wá lúu máccēx má Dâ dí, mā nada nyádi cēelíd ná.

¹¹ «Mē má lás nē bí ntúni nēcé má jii nē mēshusug mām má kálag bídí, bí bág nē mēshusug kú nē ŋji. ¹² Cēx dām wá: Ciilagá biméfwó nē biméfwó námá nda má céél bí ná. ¹³ Gúl cēelí í anyŋgé ntō jōŋg jii ná muud má kēenzh cug jé shú oshwá bé yí. ¹⁴ Bí má ká wá mílúu máccēx mām dí, bí búšē oshwá bām. ¹⁵ Mē aŋgē ná ŋwa bí ná osóol o māsáal, sóol māsáal nyē áde mpu sá mása yé ŋó sá yí. Mē ŋgē ŋwa bí ná oshwá bām, mā a má sá ná bí mpúg sá jēsh mā á gwág nē Sóŋgú waam yí. ¹⁶ Bí dí bí a féesh mā; mā wó mā a féesh bí, mā yē bí séy ná bí kóg, kē ŋgē bæ nē ibumá, ibumá byōŋg í jii kandugē. Í ká bæ ntó, Dâ dū bá yē bí sá jēsh bí má bá dū gwáamb nē jíná dām yí. ¹⁷ Sā má ŋgē ci ná bí sáag yí jí nē bí cílag biméfwó nē biméfwó.»

Zhiy a shí ga

¹⁸ «Búúd o shí ga bwó ká mpíi bí, mpugá ná bwó á fwo námá tééd mpíi mā. ¹⁹ Bí mbâm bæ búúd o shí ga, ki buud o shí ga bwó má cēel bí ná bí búšē buud bán. Ká, bí cugé búúd o shí ga, mā a féesh bí, mā wá mbéégí mpédúgá binónj bwo, gwó wó búúd o shí ga bwó ŋgē mpíi bí yí. ²⁰ Bí o tédúgá lású má á lás nē bí yí, ná: “Lwaá í áde bwele ntō mása”. Kagá mpu ná ŋkí bwó á lwágulē mā cúwáíí, bwó bá námá lwágulē bí cúwáíí; ŋkí bwó á bæ nē

māgwág nē lású wām, bwó bá námá bæ nē māgwág nē lású wán. ²¹ Bwó bá dū sá bí isá íni byēsh nēcé bí bálē búúd bām, bán bwó ámpúyé ntāg muud nyē á nti mā yé. ²² Mē a mbâm bæ kú zē, zē lésha nē bwo, bwó nda bæ nē *sám; ká, bwó cugé nē kōod bwó káádug shú sám wán ja gaád yí. ²³ Muud ŋgē mpíi mā yé ŋgē mpíi Sóŋgú waamā. ²⁴ Mē a mbâm bæ kú sá mísóólúgú má á sá bwódí myá, mísóólúgú múúd nyē abwélé sá myá, bwó nda bæ nē sám; ká, bwó á má dúg mísóólúgú myōŋgú, ŋji bwó ŋgē mpíi sá, nē mā nē Sóŋgú waamā. ²⁵ Ŋji, í ŋgē bæ ntó shú ná sá jisá cilyá bwódí máccēx dí yí í bwámag; jisá cilyá ná: “Bwó á mpíi mā kú nē sá má á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mā bá dū zē bándulē bí yé mā bá zē, nyē wó Shíshim óbábélé má Dâ. Mē bá ŋwa nyē wó Dâ, mā nti bí. Ja á bá zē yí, a bá zē dū bwiinj sá í dúgyá nē mā yí. ²⁷ Bí, bí mā bá námá dū bwiinj sá í dúgyá nē mā yí, nēcé shé á má bæ sámbá té mátéédulé.»

16

¹ «Mē ŋgē bwey jaaw bí isá íni shú ná bí nda bá bíil mēbwébulánéd. ² Mpugá ná bwó bá dū yíí bí *mámpáanzó má mínjígulád. Dúl wála í bá ntāg zē bæ ná, buud bwó bá dū téduga ná ja nyāŋ mā gwú ŋgwól a bídí yí, a má yē Zembí gúmá fwámé yē. ³ Bwó bá dū sá ntó nēcé bwó áshígé mpu Dâ, kú námá mpu mā. ⁴ Ŋji, mā ŋgē bwey jaaw bí isá íni shú ná ja wála dōŋg í bá wóos yí, bí o bá téduga ná mā á shí jaaw bí.»

Séy Ŋkēŋkē Shíshim mā bá zē dū séy yí

«Mē a shígé fwo bwey jaaw bí isá íni mátéédulé nēcé sánŋ bí sá á bæ ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád íí, mā zé kē

wó muud nyə á nti mə yé, təə muud a bídí sámbá nyə ashílé ntág mə ná: “Wo ká ηgow?” ⁶ Nji, nda má ηgə jaaw bí isá ini ná, bí má shín bul bə nə məcey mílámúd. ⁷ Nji, tεem bə ntó, mə má jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfií ná mə kyéyug; má ká bə kú kə, muud mə bá zə du bándulə bí yé kú zə bídí. Má ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntág zə yí, a bá zə sá ná buud ɔ shí ga bwə mpúg iwushí búśá nə ndí kóómb á *sám, nə otútálí, nə sémyé mílósú yí. ⁹ Iwushí búśá nə ndí kóómb á sám yí bísə ná bwə abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwə nyingə bə nə iwushí kóómb á otútálí dī; byán bísə nəcé mə zə kə wə Dá, bí ányingəyé ná dúg mə. ^{*} ¹¹ Bwə ka námə nyingə bə nə iwushí kóómb á sémyé mílósúd; bísə nəcé Zembí mə bwey sámb Cí á shí ga lósú yé†.

¹² «Mə jí ná nə zhwog isá nə mə ηgə ná jaaw bí; nji, bí cugé nə ηkul jisəw byo kíkídiga. ¹³ Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí ná ndéé bí wámbulə óbúbálé bēsh. Nyə abúlé du lás isá nə lúú yé, a bá du kala bí isá bwə bá du jaaw nyə yí, a du jaaw bí isá í bá síy yí. ¹⁴ A bá sá ná mə ηwág gúmə, nəcé a bá du lág isá byám a du jaaw bí. ¹⁵ Sá jēsh Sóηgú waam jí nə ndí yí jisə sá jām, gwə wə mə cí nə á bá jaaw bí isá á bá lág mádí yí.»

Məcey mə lâm mə bá nyee məshusug

¹⁶ «Í má lúg búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̆, bí mú nyingə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ómpwíin bwə mú ηgə cí bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ηgə ceel cí yí? A cí ná: “Í má lúg búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə

c̆, bí mú nyingə dúg mə.” Nyə ámə fwo námə cí ná: “Mə zə kə wə Dá.” Ntó má kə ná jí?» ¹⁸ Bwə ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyə mə kə ná jí? Sə ampúyé sá á ηgə ceel cí yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu ná bwə wál ceel zə jí nyə mishílí, a mú ka cí nə bwo ná: «Mə ámə cí nə bí ná: “Í má lúg búbaalé fwála, bí á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̆, bí mú nyingə dúg mə.” Gwə wə bí ηgə s̆ bímífwó nə bímífwó ná bí mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə bá jí máyə, bí tədəwa, buud ɔ shí ga bāη bwə ηgə zhwiimbya. Bí mə bá bə nə məcey mə lâm, nji məcey məəηg mə bá nyee bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lə byéyí í du wóós yí, ηgá á du bə nə məcey. Ngaá ja á mə byá yí nyə ádé ná téduga məcey, a yida gwág məshusug ná a mə byá? ²² Námə mbií ηgwúd wəəηgú, bí búśə nə məcey ja gaad; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwəle déég bí māη məshusug. ²³ Ja jwəw dəəηg í bá bə yí, bí abúle ná nyingə jí mə shílí təə gúl sá nə gúl. Búbálé, mə jaaw bí ná, bí má ká gwáamb Dá sá nə jíná dām, a yə bí gwo. ²⁴ Wóós nə kíkídiga, bí afwóyé ná gwáamb sá nə jíná dām. Gwáambúgá, bí é bii, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntə shí ga

²⁵ «Mə mə ηgə lás nə bí lósú ní wēsh ómpwokwoond dī. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəəηgú, mə abúle ná du lás nə bí ntó, mə bá du jaaw bí isá í dúgyá nə Dá yí ná kpwəó kpwəó. ²⁶ Jwəw dəəηgú, bí mə bá gwáamb Dá isá nə jíná dām, mə acíyé ná mə bá jəgala nə nyə shú dán, mbò; ²⁷ nyáméfwó mə ceel bí. A ceel

16:7 14.16 **16:8** Mís 24.25 **16:9** 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * **16:10** Yésus nyə á ηgə ceel cí ná: Zembí nyə e lwágulə otútálí bé nə kəndalə Mwān yé kwolós dī shú mísám mí búúđ, nə ndéé a mú bān ηwa nyə gwəw nyədí caəηgód. **16:11** 12.31 † **16:11** Iwushí bísə ná buud ɔ shí ga bwə amágúláyé ná Zembí mə bwey sámb nyə lósú yé. **16:13** 14.16; 15.26; Mís 16.6-10; 1Yn 2.27 **16:14** 17.1 **16:15** 17.10 **16:16** 14.19 **16:22** 15.11 **16:23** 15.16 **16:25** Mat 13.34 **16:28** 8.14

bí nəcé bi á cɛel mə, bí magulə nə mə á wú wə Zembî. ²⁸ Mə á wú wə Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád í, mə zə wú wa shí mishwun kə wə Dâ.»

²⁹ *Ompwíin bé bwá mú ci nə nyə ná: «Wo má dúg í, wo mú ηgə lás ja gaád ná kpwoó kpwoó, kú ná nyinǵə bə ómpwokwoond dî. ³⁰ Sá má mpu ja gaád ná wɛɛ mə mpú sâ jêsh, ná í ajíyɛ ná muud shílág wo shílí. Gwə wə sá má ka magulə nə wo a wú wə Zembî yí.» ³¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bí má ka tɛem magulə ja gaád ɛɛ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bə, í má bwey námə bə, wəla á ná bí é ciima, muud yêsh kə jé kómb, bí lágə mə məmɛfwó. Nji, mə cugé məmɛfwó, sá Dâ wə búsá. ³³ Mə ηgə bwey jaaw bí isá íni shú ná bí bóg nə mətəla mádí kwonud. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntəg; nji bí ó lwóyá ηkán, mɛɛ má ntə *mánkul mâ shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shîn lás ntəni yí, nyə bən mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wəla mə wóós. Ság ná Mwân woó ηwág gúmá shú ná Mwân woó kág námə yə wo gúmá. ² A ηwág gúmá shú ná a yág buud bəsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ηkul ná a jwúg nə buud bəsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jəɲg jísə ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ηgwúd nə ηgwúd jísə yé, ka námə mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mə má sá ná wo ηwág gúmá shí gaád, mə má casulə ísɛy wo á ci ná mə sáág yí. ⁵ Dâ, mə á bwey du bə nə gúmá wódí koogú, shí nə gwów nda fwo bə; ság ja gaád ná mə nyínǵəg bə nə gúmá jəɲg wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpádúgá buud ɔ shí ga wá, mə á má sá ná bwá mpúg sâ wó jísə yí. Bwá á bə buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwá mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwá má mpu ja gaád ná sâ jêsh wo á yə mə yí í á wú wódí, ⁸ nəcé iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwá á má bii byo, bwá á má mpu fwámé mpu ná mə á wú wódí, bwá á má ntág magulə ná wo á nti mə. ⁹ Mə ηgə jəgula shú dáj, kú bə shú búúd ɔ shí ga; mə ηgə jəgula shú búúd wo á yə mə wá, nəcé búsə buud bwô. ¹⁰ Sâ jêsh má jí nə ndí yí jísə sâ gwô, jəɲg jêsh wó jí nə ndí yí jísə sâ jām. Buud wo á yə mə wá bwá á má sá ná mə ηwág gúmá. ¹¹ Mə ányinǵəyé ná bə wa shí, mə ηgə zə núη wódí, nji bəη búsə ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé sɛɛŋgya nə məbôw yé, baaguləg bwo nə ηkul nyísə wódí jíná dí yí, ηkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwá bəg sâ ηgwúd námə nda mə nə wo, shwə búsə sâ ηgwúd ná. ¹² Ja sánəj sá á bə yí, mə á ηgə baagulə bwo nə ηkul nyísə wódí jíná dí yí; mə á du baagusə bwo ná ndɛé, təɔ ηgwúd nyə a shigé jimb, sasaalə námə nji nyəɲg nyə á bə ná a bá jimb yé. Ntó, sâ jí mícilyád yí í á má bwama. ¹³ Mə ηgə zə wódí ja gaád; mə ηgə ná lás lésú ga mə njúl wa shí shú ná məshusəg mām má kálag bwádí kú nə nji. ¹⁴ Mə á yə bwo iciyá byô, buud ɔ shí ga bwá mú ntág mpíi bwo; bwá mpíi bwo nəcé baá bwá cugé búúd ɔ shí ga, námə nda má cugé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mə acíyɛ ná wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Má yida ci ná wo báaguləg bwo, Mbúwúlú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwá cugé búúd ɔ shí ga, námə nda má cugé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság ná bwá ηgəg nə bɛ obúbálé bwô, bwá ka ηgə bɛégya nə məbôw; kéel dwô dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti

16:32 Zak 13.7; Mat 26.31, 56 16:33 7.7; 14.27; 1Yn 5.4 17:1 2.4; 11.4; 12.16, 23, 41; 13.31-32; 14.13; 15.8; 16.14; 17.10, 22, 24 17:2 3.35; 5.24; Mat 28.18 17:3 1Yn 5.20 17:4 4.34 17:5 1.1-2; 8.58; 17.24 17:6 17.26 17:10 15.8 17:11 6.39; 13.18 bwá bəg sâ ηgwúd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 17:13 15.11 17:14 7.7; 8.23 17:15 Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 17:18 20.21

mə shí gaád, mə zə námá kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mə tál náméfwó jām cé shú ná obábálé bwó saág ná bwó béégyág nə məbôw.

²⁰ «Mə anğê nə bul jəgula nji shú dánj. Mə jəgula námá shú búúd bēsh bwó bá *búgula mə nəcé lánj wánj wá. ²¹ Mə jəgula nə wo ná bēsh bwó bəg sâ ηgwúd. Dâ, wo ji mádí cwû, mə njúl wódí cwû*. Námá nda shwó búsé ntó ná, mə jəgula nə wo ná bwó bəg námá shwó dí cwû, buud ɔ shí ga bwó mágulgəg ná wo á nti mə. ²² Mə a má yə bwo milwaná wo á yə mə myá, nə bwó bəg sâ ηgwúd námá nda shwó búsé sâ ηgwúd ná, ²³ í bəg ná, mə njúl bwódí cwû, wo njúl mádí cwû, bwó mú bə sâ ηgwúdá váál í jəla yí, buud bwó mú mpu ná wo á nti mə, wó cɛɛl ntāg námá bwo nda wó cɛɛl mə ná. ²⁴ Dâ, mə jii ná kúl má jísé yí, sánŋŋ buud wo á yə mə wá sá bəg, bwó bényug milwaná wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcé wo á bwey cɛɛl mə wo nda fwo fwɔ shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tátəlí yé, buud ɔ shí ga bwó ámpúyé wo, məɛ mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwó á má mpu ná wo á nti mə. ²⁶ Mə a má sá ná bwó mpúg sâ wó jísé yí, mə é nyiŋgə námá ηgə sá, shú ná váál cɛɛlí wó cɛɛl mə yí í bəg bwódí ícug dí, mə njúl bwódí ícugúd.»

18

*Bwó zə bii Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50;
Luk 22.47-53)*

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, nyə á kyey, bəŋŋŋ *ompwíín bɛ bwó mú ntɔ Kédron, kə fanjwíny; gúl fambá í á dɔ bə nŋŋ, bəŋŋŋ ompwíín bɛ bwó á dɔ bwey kə cínŋŋ. ² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey dɔ mpu kúkúl jəŋgá,

nəcé Yésus nyə á kə dɔ sɛɛŋgya nə ompwíín bɛ wu ija ija. ³ Milúlúú myá ofada bəŋŋŋ *Ofarizyēŋ bwó á kə kənd kında ózimbi nə ifulish ná bwó kəg bii Yésus. Bwó á kə ηwa imɔɔs nə məlamba nə məkwɔɔ mə dóómb. Yúdas mú ηwa bwo, bəŋŋŋ bwó mú kə fambá jəŋgád. ⁴ Yésus nyə á ηgə bwey mpu sâ í zə bə nə nyə yí; a mú kə shísh bwódí, kə ji bwo ná: «Bí ηgə sɔ zə?» ⁵ Bwó ná: «Sə ηgə sɔ Yésus á Nazarēt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wə éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bəŋŋŋ buud óni bwó njúl sámbá. ⁶ Í á kə bə, Yésus ká námá ci nə bwo ná: «Mə wə éga», seegy nji bwó mú ηgə cúculə nə mikwoŋ nə ndéé kə ηgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiŋgə ji bwo ná: «Bí ηgə sɔ zə?» Bwó ná: «Sə ηgə sɔ Yésus á Nazarēt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wə éga”. Nkí mə wə bí ηgə sɔ yé, bídúgá búga, báá bwó kəg.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwómag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal təɔ ηgwúd.» ¹⁰ Nə ndéé, Shímun Pyēr nyə á bə nə kafwele. A mú wéém gwo, taad ηgwól sóɔl məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə á mbwó mancwúm. Sóɔl məsáal wəŋŋ nyə á bə nə jíná ná Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyēr ná: «Fɛɛnég kafwele gwô kúl í dɔ ji yí. Ye mə bəg kú ηgul bálá Dâ má yə mə yí?» ¹² Nə ndéé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wánj, nə ifulish í *Oyúden bwó mú bii Yésus, wóɔlə nyə məŋkəda.

*Bwó kə nə Yésus wə Hána
(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54;
Luk 22.54)*

¹³ Bwó mú téd fwo kə nə nyə wə Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəŋŋ dí yé. ¹⁴ Kayíf wəŋŋ wə nyə á ci nə

17:21 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, nkí muud mə nyí mə nyúúlád, a kwey wo; nkí a nyí wo nyúúlád, a kwey mə. **17:24** 12.26; 17.5 **17:25** 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 **17:26** 17.6
18:1 Mat 26.36 **18:2** 12.4; Luk 21.37; 22.39 **18:3** 7.32, 45 **18:9** 6.39 **18:10** Luk 22.36, 38 **18:11** Mat 20.22; 26.39 **18:13** 18.24; Luk 3.2 **18:14** 11.49-50

*Oyúden ná í yida bæ nà mfií nà muud ñgwúd yóg shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

Pyêr mæ kúlyá Yésus

(*Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Shímun Pyêr bá ñgwól *mpwíín bwá á ñgə bɛ Yésus kúl bwá á ñgə kə nə nyə yí. Kálə wós Ajəláci á ofada dí njów, mpwíín éne nywáá bánññ Yésus bwá mú nyí, nəcə Ajəláci á ofada nyə á du mpu mpwíín wəñg. ¹⁶ Pyêr nyɛ nyə a lúg tóón, kúnə-kúnə ná mpumbé. Mpwíín Ajəláci á ofada nyə á du mpu éne mú zə tóón, zə lésha nə mudá nyə á du baagələ mpumbé yé ná ndéé nyíngal Pyêr cwú. ¹⁷ Mudá nyə á du baagələ mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ŋgaá wo ji námá mpwíín mæ múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bæ mē! Mæ cugé mpwíín yé.» ¹⁸ Osól ɔ mäsáal bánññ ifulish bwá á bæ bwá má jida kuda máág, ka ñgə gwáalə, nəcə yōñ. Pyêr nyə á ka námá ñgə gwáalə kuda cínəñg bwádí.

Ajəláci á ofada mæ shílə Yésus mishílí

(*Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Ajəláci á ofada mú ñgə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíín bé nə minjígúalə nyə á du jígúli myá. ²⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə á du lás nə buud bēsh ná kpwəó-kpwəó, mə á du yə buud minjígúalə ja jêsh *mámpáánzə má minjígúaləd nə *Luñ má Zembí dí, kúl *Oyúden bēsh bwá á du seɛngya yí, mə a shigé du lás məshwoó məshwoó. ²¹ Nəcə jí wó zə ñgə jí mæ mishílí yí? Shílóg búúd bwá á du gwág mæ wá sâ mæ á du lás yí, bwá mpû sâ má á du ci yí.» ²² Ja gúl fulish má gwág Yésus má bɛsa ntáni yí, a má tí Yésus bóónz, a bâm nə nyə ná: «Wo bɛsa nə Ajəláci á ofada ntáni?» ²³ Yésus mú bɛsa ná:

«Ŋkí mæ á mæ jag lás í, lwóg sâ mæ á mæ jág ci yí. Ká, űkí mæ á mæ mpu lás í, nəcə jí wó yíd mæ yí?» ²⁴ Hána mú ci ná bwá kág nə Yésus wá Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl mánkədad.

Pyêr mæ kwo kúlyá Yésus

(*Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62*)

²⁵ Na nyə á bæ, Shímun Pyêr ñgə gwáalə kuda. Bwá mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá wo ji námá *mpwíín yé?» Pyêr mú kúlyá nya, nyə ná: «Kú bæ mē! Mæ cugé mpwíín yé.» ²⁶ Ngwól sóol mäsáal má Ajəláci á ofada, a njúl nə byél nə muud Pyêr nyə á mæ sámb lwá yé, mú máalə nyə ná: «Ŋgaá mæ shí dúg bíná nūñ fambó?» ²⁷ Pyêr mú námá nyíngə kúlyá nya, ñgwúm kúwó í wá kwáág ntág.

Bwá kə nə Yésus wá Pilát

(*Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5*)

²⁸ Ná ndéé, bwá mú wú nə Yésus wá Kayíf, kə nə nyə luñ mæ ñgwámuna. Í á bæ mán í má ñgə lâm. Nji, bwá áshigé nyí luñ, ná bwá á bá lweegushi ícug ná ndéé bwá kú ná nə zhií bwá də *Paska. ²⁹ Pilát mú wú luñ kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ñgə ci ná muud éga nyə á mæ sá jí?» ³⁰ Bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Sə á mæ zə yə wo nyə ntáni ntó a kú sá sâ?» ³¹ Pilát mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, bíméfwó bí kág sámb nyə lésú váál mácɛɛ mán má ñgə ci yí.» *Oyúden ná: «Məɛɛ mäsú má ángé nə yə sá ñkul ná sá gwúg muud.» ³² Ciyá ni í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágələ váál shwiy á jálá nə bá yə yí.

³³ Pilát mú nyíngə nyí luñ. A mú jów Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Ye wo ñgə ci ntáni nə lúú wó, ye bóól búúd bwá á mæ jaaw wo ntó shú dâm?» ³⁵ Pilát mú bɛsa nə nyə ná: «Ye mæ jí mwá Yúden? Ləom wó

nə milúluú myâ ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?»
³⁶ Yésus mú bəsa ná: «Ijwûga byâm í cúgə yâ shí ga; í mbəm bə ntó, ki buud bâm bwá má zə lúmbúlíd, zə kaambulə nə Oyúden ná bwá nda bii mə. Ká, ijwûga byâm í cúgə yâ wa.»
³⁷ Pilát mú ci nə nyə ná: «Ntó jí ná wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo má ci, mə jí Njwú-buud. Nkí mə á zə byél shí gaád íí, í á bə shú nkúmba sâ: ná mə zág lwágulə búúd sâ bwá jów ná obúbálé yí. Buud bəsh bás búúd wá obúbálé wá bwá də gwágulə sâ má cí yí.»
³⁸ Pilát mú jí ná: «Jí jí ná obúbálé yí?»

Bwá sámb ná Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Njí nyə á ci ntáni yí, a mú nyingə wú luŋ cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Mee mə adúgə ná múúd éga má sá gúl sâ mábəxé bí má jíí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Njí, í də bwey bə ná mə dág bíd bí mbwug ɲgwúđ fwála lə Páska; ná ndéé, ye bí má jíí ná mə bídúg bí Njwú *Oyúden?»
⁴⁰ Bəsh bwá mú nyingə kím ná: «Mbó! Kú bə nyə! Yidagá bíd sá Barábas!»
 Barábas éne nyə njúl zhilanġaaná.

19

¹ Ná ndéé, Pilát mú kə, kə sá ná bwá fyámúság Yésus milwón.
² Ozimbi bwá mú ɲwa ísâ yá mægwaagulə, bwá lwə *túm gúmó ná ndéé jil Yésus lúúd; bwá mú námə bwééd nyə káándó ící atítíí. ³ Bwá mú də shísh nyádí də zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sə ɲgə báág nə wo»; bwá mú ɲgə nyífə nyə məmpóónz.
⁴ Pilát mú nyingə wú luŋ, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwá zág yə bí nyə; nji mpugá ná mə adúgə nkúmba sâ á má sá yí.»
⁵ Bwá mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmó á mægwaagulə

nə káándó ící atítíí. Pilát nə bwo ná: «Dugá, muud wə éga.»
⁶ Dúgúlə mílúluú myâ ofada bánŋ ifulísh bwá á dág Yésus yí, bwá á zə jí kímúlə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.»
 Pilát mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bí bwámbuləg nyə kwolós dí, mee mə adúgə nkúmba sâ á má sá yí.»

⁷ Oyúden bwá mú fəel ná: «Sə búsa nə dúl cəx, dwó wə í ɲgə ci ná á jalá nə yə, nəcé a ɲgə jaaw nyúúl ná a jí Mwân mə Zembí.»
⁸ Ja Pilát nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwendé.
⁹ A mú nyingə kə luŋ kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ɲgow?»
 Yésus kú bəsa. ¹⁰ Pilát ntəg nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayálané mə? Wo ampúyé ná mə jí nə ɲkul mə bíd wo, mə jí námə nə ɲkul mə sá ná bwá bwámbuləg wo kwolós dí?»
¹¹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Í mbəm bə Zembí kú yə wo ɲkul nyəŋgú, wo kú sá mə sâ. Gwə wə jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.»
¹² Tééd fwála ní dí, Pilát nyə á ɲgə sə zhií ná a bíd Yésus, Oyúden bwá mú ɲgə kím ná: «Wó ká bíd nyə, sə mpu ná wo cugé shwə mə *Káazel. Nəcə muud yəsh mə ɲwá ící nə buđ yé má lwágulə ná a jí zhízhíy má Káazel.»

¹³ Njí Pilát nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə jí jiya nyə á də cígal mílósú yí, kúl bwá á də jəw nə Mbaadə á məkwoógú məkwoógú yí, heburə dí ná Gabáta.
¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwá dú kwəmasa *Páska yí, jwów í mú ɲgeé tólóg dí. Pilát mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.»
¹⁵ Bwá mú ɲgə kím ná: «Njí shwiy, nji shwiy. Bwambuləg nyə kwolósud.»
 Pilát ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wán kwolós dí?»
 Milúluú myâ ofada mí mú bəsa ná: «Sə búsa nə Njwú-buud

nji Káázɛl.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dí.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí (Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)

Bwá mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyəméfwó mú ngə ɲkény kwolós jé, ngə wú ɲgwála, ngə kə kúl bwá jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburə dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwá mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bə́nđɲ bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tátám. ¹⁹ Pilát nyə á ka cilə búbóómbú bwá kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dí ná: «Yésus á Nazarət, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwá á lɔ́ búbóómbú jə́ɲg, nəcé kúl bwá á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúná-kúnə nə ɲgwála, cilyá í á bə ntág heburə dí, nə latɛ́ dí, nə gurək dí. ²¹ Milúlúú myá ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilát ná: «Kú bɛɛg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.» ²² Pilát mú ci nə bwo ná: «Sá má má cilə yí, gwá wá má má cilə yí.»

²³ Ja ózimbi bwá á shín bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwá á ka ɲwa mikáándə myé bwá kaaw mənkwə mənɔ́, muud nyé ɲkwə, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jāɲ í á bə síyá ncindí, wú gwəw wóós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbi bwá mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwə bya, dúg múúd nyə é ɲwa yé». Í mú sɲy nda gúl kákúl mícilyá mí Kálad Zembí í ngə ci ná, ná: «Bwá á kawula mikáándə myám nji, bwá á jwə bya shú mbwéedí wám». Ntúni wá ózimbi bwá á sá yé.

²⁵ Í á bə, nyəɲgú yé bá mínɲɲú bwá təl nyə kúná-kúnə nə kwolós, nə Maríya mudá má Klópas, nə Maríya á Magudála. ²⁶ Yésus mú dúg

nyóɲgú, *mpwíin Yésus nyə á du cɛɛl yé təl nyə kúná-kúnə. A mú ci nə nyəɲgú ná: «Dugí Muda, mwán woó wá éga.» ²⁷ A mú námé ci nə mpwíin ná: «Dugí nyəɲgú woó.» Tééd wəla ní di, mpwíin wəɲg mú ɲwa nyóɲgú má Yésus, kə jil nyədí.

Shwiy mə Yésus (Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Ja í má shín bə ntúni yí, Yésus ngə mpu ná isá byəsh í má shín cishuli, nyə á ka ci ná: «Mə ngə gwág shwáásulə mínú»; ciyá jəɲg í mú sá ná sá í á bə cilyá Kálad Zembí dí yí í bwámag váál í jála yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bə í təl nə məlwəg má ábibyenzhá; bwá mú ɲwa eponzh, juwo cínəɲg məlwəg má ábibyenzhá dí, ka fɛɛn mbúmbwá *izop dí. Bwá mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg má ábibyenzhá máni yí, nyə ná: «Súsúsá jəsh í má bə.» A mú jweeg lúu, a mú nyiɲg kənd *jím jé wá Zembí.

Məciú nə məjúwó

³¹ Na nyə á bə, í njúl jwəw bwá dú kwəməsa Sábaad yí. *Oyúden bwá áshígé ka cɛɛl nə mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə wóós jwəw lú Sábaad. Í á ngə ntág bə ná nyāɲ Sábaad nyə é cɔ́ bóólúgá bəsh*. Nə ndeé, bwá á ka kə ji Pilát ná a yág bwo ɲkul ná bwá búgág buud óni məkuú, ka yíl bwo íkwolós dí. ³² Ozimbi bwá mú kə, kə búgə áshúshwóógú məkuú, búgə námə ábɛɛ. ³³ Ja bwá á kə wóós wá Yésus yí, bwá mú kwey ná a má bwey yə, bwá nda ntág búgə nyə məkuú. ³⁴ Ngwól zimbi mú yida ɲwa kwəɔ́, juwo nyə ntág lú mwə dí, məjúwó nə məciú má ó júg ntág. ³⁵ Muud ngə bwiɲg isá íni yé nyə a dúg byo nə mísh mé. Bwiɲgálə á ngə bwiɲg yí wúsa nda óbábələ bwá ngə magulə ná; a mpú ná a ngə bwiɲg

19:24 Sóm 22.19 19:25 Mat 27.55-56; Luk 23.49 19:26 13.23 19:28 Sóm 22.16 19:29 Sóm 69.22 19:31 Mbá 21.22-23 * 19:31 Nyə é cɔ́ bóólúgá bəsh nəcé a bwámálə nə Páska. 19:34 1Yn 5.6 19:35 15.27; 21.24 19:36 Sóm 34.20-21; MmN 12.46

sâ jísá búbálé yí. A ηgə bwiinj gwo shú ná bi búgúlág námá. ³⁶ Í á s̄y ntáni ná sâ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwámag, ná: «Təə yasá jé ηgwúd nə ηgwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyingə námá bə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Bwá bá dág múúd bwá á cúwal nyúúl yé.»

Bwá ká dul Yésus
(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47;
Luk 23.50-56)

³⁸ ηgwól múúd nyə á du bə Ari-matē ná Yóseb, nyə á du bə *mp-wiín mə Yésus shwoód a dágé fúndə *Oyúden. Ja ózimbí bwá á shín kə búgə buud ɔ íkwolós məkuú bwá juwo Yésus kwə́ɔ́ ntág lá mwɔ́ dí yí, Yóseb nyə á ka wá Pilát ná Pilát yég nyə wáda ná a kég yíl mbimbə mə Yésus kwolós dī. Pilát mú magulə. Yóseb mú kə ηwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kə wə́ Yésus gúl búlú dí yé mú námə zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwá á du jōw ná aloēs† yí falá nə mîr†. Falá wə́ɔ́ng wēsh í á jee bə okílo məwūm məlól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodēm bwá á ka ηwa mbimbə mə Yésus, bwá falə wo nə obándashi, wá ólabínda, váál Oyúden bwá dú sá ja bwá dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambə í á du bə nūñ kál Yésus nyə á bə kwolós dí yí, nyúl shwōη njúl cínəηgú gúgwáan, bwá kú fwo bwele dul múúd cwū. ⁴² Nda jwōw də́ɔ́ng í á bə jwōw bwá dú kwə́m̄sa Sábaad yí ná, bwá á shwal wá mbimbə mə Yésus shwon nyə́ɔ́ngúd nəcé í á bə kúnə-kúnə.

20

Ompwiín bwá ká dág shwon
(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹ Jwōw shwéndə mə dá tééd yí, ná námə yídúgú yídúgú, Maríya á Magudála nyə á kə shwon dí. A mú

kə kwey kwóogú kú ná nyingə bə kál í á ηgə juwal shwon yí. ² A mú kə nə kál wə́ Shímun Pyēr bá nyə́ɔ́ng *mpwiín Yésus nyə á du cəel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwá má yíl Cwamba shwōηud, sá ampúyé kál bwá mə kənd nyə yí.» ³ Pyēr mú cúwo tóón, ηgwól mpwiín cúwo námə, bwá mú kə kál bwá á dul Yésus yí. ⁴ Bēsh obá bwá á ηgə kə nə mikálá, nji, ηgwól nyə á ηgə bul ju cɔ́ Pyēr, a mú kə tééd kumə shwon dí. ⁵ A mú bə́ɔ́lə, a mú dág nji obándashi bwá á dul Yésus nə ndí wá bwə́ mbwúgú. Nji nyə á shígé nyíi shwon dí cwū. ⁶ Shímun Pyēr nyə á ηgə bə́ nyə, a mú zə wóós jé ja, a nyíi shwōηud. A mú du dág obándashi bwá á bə bwə́ mbwúg cínəηg wá. ⁷ A mú námə du dág kál káándə́ bwá á wə́ɔ́lə mbimbə líu nə ndí yí, jāη í á shígé bə kál obándashi bwá á bə yí, í á bə yé falá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ηgwól mpwiín, nyə́ɔ́ng nyə á tééd wóós yé, mú ka zə nyíi shwōηud, a mú dág, a mú *magulə. ⁹ Í á bə nəcé bwá áshígé fwo mpu wámbulə sâ í á bə mícilyád yí, nə Yésus mə́ jə́lá nə bá gwūm. ¹⁰ Ja ómpwiín bwá á shín dág ntáni yí, bwá á ka nyingə kə bwádí.

Maríya á Magudála mə dág Yésus
(Mak 16.9-11)

¹¹ Maríya nyə á lúg tóón, shwon dí kúnə-kúnə a ηgə jii. Nyə á ka námə kə bə́ɔ́lə shwon a ηgə jii. ¹² A mú dág wə́éηgəles obá nə mikáándə́ mí áfufumə́ bwá njúl kál mbimbə mə Yésus í á bə í mbwúg yí, nyíga ηgeé kóómb lúú, nyíga ηgeé kóómb məkuú. ¹³ Wə́éηgəles bwá mú jī nyə ná: «Amuda, jí wó ηgə́ jii yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwá má yíl Cwamba waamə́ wa, mə ampúyé kál bwá mə́ kənd nyə yí.» ¹⁴ A ηgə́ ná lás ntáni, a mú yid, a dág ntə́g Yésus təl, nji

19:37 Zak 12.10; Mbú 1.7 **19:38** 9.22 **19:39** 3.1-2 † **19:39** aloēs: Í á bə labínda bwá á du gwáágulə mimbimbə yé. † **19:39** mîr: Nyə á bə mə́səl mákál mə líf bwá á du sá bóól ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **19:40** 12.7 **20:2** 13.23 **20:6** 11.44 **20:9** Sóm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 **20:13** 20.2 **20:14** 21.4; Luk 24.16

a kú mpu ná jísə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ηgə jii yí? Wo ηgə sɔ zə?» Mariya mú táduga ná muud mə də sɛy cínəηgú fambá wə ηgə jí nyə ntúni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ηkí wo wə wo ámə yíl nyə, jaawug mə kúl wo ámə kə kənd nyə yí, mə kə ηwa nyə.» ¹⁶ Yésus mú jōw nyə nə jínə dé ná: «Mariya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə hebərə dí ná: «Rabúni», ntó mə kə ná «Yíguli.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnya nə mə, nəcé mə afwóyɛ bád kə wə Sóóηgú waamə. Yidagú kə jaaw ómínyəηú bām nə mə zə bád kə wə Sóóηgú waamə jísə námə Sóóηgú wán yé, wə Zembí waamə jísə námə Zembí wán yé.» ¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíin ná: «Mə ámə dóg Cwám̄ba», a mú ntəg jaaw bwo nda Cwám̄ba nyə ámə ci ná.

Ompwíin bwə dóg Yésus

(*Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49*)

¹⁹ Námə mpwó-kugú á jwōw ηgwúd nə ηgwúd ni, jwōw shwéndɛ mə də tééd yí, *ómpwíin bwə á bə njōw. Bwə á ηgə jí nə mimpumbé minjuwulá, ηgələ fúndə *Oyúɗɛn. Seegya ná, Yésus mə cúwo, zə tōw bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁰ Ja á mə ci ntúni yí, a mú lwágulə bwo məbwə nə ntúg lú mwɔ. Ompwíin bwə mú bul gwág məshusug nə dógulə Cwám̄ba. ²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Námə nda Dā nyə á nti mə ná, mə ka námə kənd bí.» ²² Ja á mə shín ci ntúni yí, a mú yámb bwo ηgúl, nyə ná: «Légúgá Nkɛηkɛ Shíshim; ²³ buud bí mə bá də juu nə *misəm wá, bwə bá də lég ljuugá; bəəηg bí ábúle də juu wá, bwə ábúle də lég ljuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ηgwól múúd á buud wúm nə óbá, nyəəηg bwə á də námə nyingə jōw nə Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ómpwíin bé dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíin bwə á ka jaaw nyə ná: «Sə báá sə ámə dóg Cwám̄ba». Nyɛ mú ci nə bwo ná: «Mə jii nə mə dógúg məluun mə məsún nyádí məbwəd, mə wá nyinə cínəηgú, mə juwo mbwə kúl bwə á juwo nyə kwəz ntúg lú mwɔ dí yí. Té mə afwóyɛ dóg iyuug byəəηg yí, mə cugé nə ηkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwéndɛ ncindí nyə a bwəma yí, ompwíin ó Yésus bwə á nyingə bə sɛəηgyá njōw, bəndəη Tómas jāη ja. Seegya ná, Yésus mə zə, zə tōw bwo na tútám, mimpumbé mí njúl minjuwulá, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁷ Nyə ntəg nə Tómas ná: «Ntúg nyinə mbwə gwō wa, dɔgí məbwə mām; ntúg mbwə zə wá wa mədí ntúg lú mwɔ dí, yəwug ηgələ sə məshwán, maguləg.» ²⁸ Tómas mú bɛsa nə nyə ná: «Cwám̄ba waamə nə Zembí waam.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo mə ka magulə nəcé wo dógulə mə! Buud bwə ηgə magulə bwə kú fwo dóg mə wá, báá bwə mə jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sə námə móól zh-wog məshimbá ompwíin bé bwə ηgə dóg; māη mə cugé cilyá wa kálad égaád. ³¹ Məəηg məsə cilyá wa mə məsə shú nə bí maguləg nə Yésus jisə *Kříst, *Mwán mə Zembí, bí mə ká magulə ntó bí *bə nə cug jínə déd.

21

Ompwíin zəηgbá bwə dóg Yésus

¹ Nə ndeé, fwála í á zə cɔ; Yésus mú námə nyingə zə lwóya *ómpwíin bé nyúul ncindye māj Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwə á də námə nyingə jōw nə Wáás yé, nə Natanaël muud á Kana faan

lá Galilé, nə bwân ó Zhébedé, nə bóól ómpwíín bé óbá bwá á bə bwá njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshû». Bwá ntâg ná né ná: «Shé má zə kə.» Bwá mú kə, kə kəwa byóólúd. Nji, bwá áshígé bii tɔɔ shú búlú níí. ⁴ Ná ndéé, ja mán í má zə ηgə lâm yí, Yésus mú zə, zə tɔw cínú, ompwíín nda mpu ná jísə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Nááá, bwân e, bi á bəyé nə búbaalé óshû na?» Bwá ná: «Mbô.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dán kóómb byóól á mbwə mənçwùm, bi é bii óshû.» Bwá mú wusə, wód í mú bii óshû bímbí á ná bwá kú ná nə ηkul júgə. ⁷ Mpwíín Yésus nyə á dɔ cɛel yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwám̄ba wá éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág ná jísə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a má bwáád míkáándá, má kal nyúúl májúwó. ⁸ Bóól bwá mú ηgə zə nə byóól bwá ηgə julə oshû lwándúla wódád ná cwóó. Bwá áshígé bul bə shwóg-shwóg nə bwûη, í á jee bə nji omáda təd*. ⁹ Ja bwá má wóós cínú yí, bwá mú kwey kuda máág, oshú bwá mbád cínɔηg, nə íbuléd. ¹⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bóól óshû bí má bii óni.» ¹¹ Shímun Pyêr mú nyingə kəwa byóólúd, a mú kə julə wód lwándúla nə məma óshû təd nə məwùm mátóon nə ólól. Oshú bwá á tɛem bə ntáni, wód í áshígé nyey. ¹² Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Tɔɔ muud nyə áshígé jî nyə ná: «Wo wá zə?» Bêsh bwá á ηgə bwey mpu ná jísə Cwám̄ba. ¹³ Ná ndéé, Yésus mú shísh, a ηwa íbuléd yə bwo, a ηwa námá óshû yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyálə nyúúl ómpwíín bé dí ja nyə á shîn gwúm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwá má shîn də yí, Yésus mú jî Shímun Pyêr ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə çɔ bímbí

búga bwá céel mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Wíflúg mə bwân ó nçwəmbɛ bām.» ¹⁶ Yésus mú nyingə jî nyə ja ábée ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbɛ.» ¹⁷ Yésus mú nyingə jî nyə ja aléel ná: «Shímun mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Pyêr mú bə nə məcəy mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cɛel mə?» A mú ntâg bɛsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú ísá byêsh, wo mpú ntâg ná má cɛel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíflúg mə incwəmbɛ byám. ¹⁸ Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á dɔ bə nçwámá yí, woméfwó wo á dɔ çɛɛlə kandá, wo kə kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúul yí, wo bá dɔ téeηg mábwá, buud oshús dɔ çɛɛlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cɛel kə yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ηgə lwágulə mbíi shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembí gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dúg *mpwíín Yésus nyə á dɔ cɛel yé ηgə zə nyádi mpás, mpwíín nyə á jágəwo Yésus bəd dí ja bwá á ηgə də yí, jî nyə ná: «Cwám̄ba, zə nyə é kusha nə wo?» ²¹ Ja Pyêr má dúg mpwíín éne yí, a má jî Yésus ná: «Nyíga nyə mə bá shúgala ntədəl?» ²² Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínɔηg yí? Wɛɛ bɛg mə.» ²³ Téeéd fwála ni dí, lâη mú kyey óbúgala bêsh dí ná mpwíín wɔɔηgú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíín wɔɔηgú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínɔηg yí?»

21:3 Luk 5.5 **21:4** 20.14; Luk 24.16 **21:6** Luk 5.5-7 **21:7** 13.23; Mat 14.29 *** 21:8** Okudé mitəd mimbá. **21:11** Luk 5.6 **21:13** 6.11; Mat 14.19; 15.36 **21:14** 20.19, 26 **21:15** Wíflúg mə bwân ó nçwəmbɛ bām: 10.14-16; Mis 20.28; 1Pr 5.2 **21:18** 2Pr 1.14 **21:19** 13.36 **21:20** 13.23, 25 **21:24** 15.27; 19.35

²⁴ Mpwíin wɔɔŋg wɔ́ ŋgɔ́ bwiing
 isâ íga, nyə wɔ́ nyə á cilə byo; sá
 mó mpú ntág ná bwiingúlə yé wúsə
 nda óbúbálé bwɔ́ ŋgɔ́ magulə ná. ²⁵
 Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yi bísə.
 Byêsh í á mbêŋ ŋgə kə mícilyá di,
 shí ga bə bíbilyá shú ókálaad ə mícilyá
 mɔɔŋg.

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá Isâ í dúgyá nə kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ Iwámá, jisə cilyá ábeé mə Lúkas Kálaad Zembí dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ Iwámá ɔ Yésus bwá á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mətéédulé mə kálaad mə Iwágulə sə ná Yésus nyə á bwəndɛ fəg shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fəg nyɔɔngú ná sán sán (1.8): «bi mə bá lág nkúl í bá zhu wá Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wósɔs íjumə í shí byêsh dî.»

Kálaad Misóólúgú jí ka bə nə məma mə́nkəw məbá:

- (1) Ja Yésus mə shín kə gwów yí, a mə nti búúd bé Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim nyúúlád jwów lú Pantekôt. *Dɔ mə Zembí í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.
- (2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námə ná ndéé kə kumə Róma, shug lú lɔmud (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wá ngə bul nyín: í bul bə mínjɔond milól nyə a sá myá.

Kyeyále Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowala ní í cúgé nji sáal búúd ɔ Iwámá bənəh oshwá báj; í bul bə ná Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim wá nyə á ngə sá ná Dɔ mə Zembí í ngəg nə bwaag.

Zembí nyə á kaag buud Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóogú ná mə bwiing sá jêsh Yésus nyə a sá yí, nə jɔɔng jêsh nyə á jíguli yí tééd mətéédulé ² kə wósɔs jwów nyə á bən kə gwów yí. Jwów

dɔɔngú, nə nkul á Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim, nyə á fwo shín Iwágulə *buud ɔ Iwámá bé nyə á féesh wá sá bwá jálá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ Iwámá bé bɔɔng dí wá nyə á Iwóya nyúul mpúsə micún nə shwiy dé yí. Nyə a Iwágulə bwo iyuug mimbii mimbii ná a jisə kuwó, bwá ngə dúg nyə tən mwów məwúm mánɔ, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan mə Zembí yí.

⁴ Í á ka zə bə, dáni jwówúd íí, bənəh bwá ngə də, a mú báásulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dá nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.» ⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nye nyə á duu buud nə məjúwó, bí bən bi mə zə bá duwan nə Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim námə mwów mágáad.» ⁶ Bêsh bwá mú ka jí nyə cún ngwúd ná: «Cwámbe e, ye ja gaád wá wó zə kwo tál íjwúga yá *Izəwəyél yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bí dí bí ná bi mpúg məfwála nə ija Dá nyəməfwó nyə á tál yí. ⁸ Nji, bi mə bá lág nkúl í bá zhu wá Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wósɔs íjumə í shí byêsh dî.»

*Yésus mə kə gwów
(Luk 24.50-53)*

⁹ Ja nyə á shín lás nə bwo ntáni yí, bwá ngə dúg nyə, a mú nkāh kə gwów, nkúdú mú shweel nyə, mísh mán mə kú ná dúg nyə. ¹⁰ Bwá ngə ná dúg ngɛɛ jon dí wú nyə á kə wá, seegyá nə buud obá bwá mə wósɔs bwo na koogú, bwá njúl nə mimb-wéedí mí áfufumá. ¹¹ Buud óni bwá mú ci nə bwo ná: «Yé búúd ɔ Galilé, jí bí mə ká bwèn na də dúg jon dí yí? Yésus mə bən kə jon dí béegyá nə bí éne, nyə é bá námə kwo zə mbií ngwúd bí ámə dúg a ngə kə jon dí ní.»

1:1 Luk 1.1-4 **1:2** 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36-42, 46-51; 1Tm 3.16 **1:4** Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16 **1:6** Luk 24.21 **1:7** Mak 13.32 **1:8** Luk 24.47-48 bi músə bá bwiing lán wám: 1.21-22; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39; Yuá 15.27 **1:9** Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22 **1:10** Luk 24.4
1:11 Luk 21.27; Mbú 1.7 **1:12** Luk 24.52

12 Ntó, bwá mú tí njònd wúlə mbúmbáŋ á wəolivyê, kálə Yurúsələm, cínəŋgá jisə cé zhíí múúd mə kyéy jwôw lú sábaad yí* . 13 Ja bwá mə wós Yurúsələm yí, bwá mú bád fúm á njów dí gwôw, kúl bwá á də sɛɛŋgya yí, nə Pyêr, nə Yuánes, nə Zhâk bá André, nə Fílíp bá Tómas, nə Batələmí bá Matiyô, nə Zhâk á mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə gwoonŋ á məcɛy mə lɔɔm dí yé, nə Yúda mwân mə Zhâk. 14 Bêsh bwá á də sá zény məjəgula lâm ŋgwúd, bənəŋ bóól búdá, nə Mariya nyɔɔŋgá mə Yésus, nə omínyɔŋá ú Yésus.

Bwá féesh jilá mə Yúdas

15 Dúl jwówád ntúni, obúgula bwá mə sɛɛŋgya je bə tâŋ buud təd nə məwúm məbá, Pyêr nyə á tōw shí, a mú ci nə bwo nó: 16 «Bwááŋg ó, Nkɛŋkɛ Shíshim nyə a lás mpu mə *Dávid dí, sá jɔɔŋg jisə cilyá shú mə Yúdas. Nyə wə nyə á ŋgə kə nə buud bwá á kə bii Yésus wá. Í á jii nə sá jisə mícilyá mí Kálaad Zembí dí yí í bwámag. 17 Yúdas nyə á bə námə gwoonŋ jisúd, Zembí nyə a yə námə nyə ŋkɔw sáal gaád. 18 Nji, *mwaanê bwá á jəna nə nyə nə a sáág olíŋgá nyə á sá wá, nyə á kusə shí nə mwaanê wɔɔŋg. Nyə á ka kə kadəwa shí cínəŋg mbúbudí, a mú kɔɔd tám kug, iség nə incuwa ciim shí nə shíí. 19 Buud ɔ Yurúsələm bêsh bwá á shí mpu sá jɔɔŋg, nə ndeé bwá á gwiid shí nyɔɔŋg nə Akéludama, ntó mə ké nə “Shí məcír”. 20 Mpuɡá nə jisə cilyá kálaad osôm dí nó: “Dénd dé í lágúg wuul, muud kú ná bá ji cínəŋg”. Í njúl námə kwo bə cilyá nó: “Ŋgwól múúd ŋwág jiya jé”.

21 «Ntó, sə búsə nə bóól búúd wa, buud sənəŋ bwo sə á də ŋgə jaand ja

sənəŋ Cwámba Yésus sə á bə gwoonŋ yí, 22 téeđ nduwán mə Yuánes Nduubud kə kumə ja nyə á bən kə jɔŋ dí yí. Í jii nə ŋgwól múúd á cínəŋg zág sɛɛŋgya nə sə, sənəŋ zə ŋgə bwiŋg gwúmálə Cwámba nyə a gwúm yí.» 23 Bwá mú lwágulə búúd obá, nə Yóseb nyə á bə nə dúl jínə nə Barsábas, bwá dúgə námə nyiŋgə jŋw nə Yustos yé, nə Matiyas. 24 Nə ndeé, buud bwá mú jəgula nə Zembí nó: «Cwámba e, wo muud mə mpú mílám mí búúd bêsh yé, lwóg sá nyɔɔŋg wó mə féesh wa búúd obá óga dí yé, 25 a zág ŋwa jiya wa sáal *búúd ɔ lwámád, nəcé Yúdas nywáá nyə á myaas jiya jɔɔŋgá, a kə ŋwa jɔɔŋg í á jəla nə nyə yí.» 26 Bwá mú jwə bya shú búúd obá bɔɔŋg, mpaambá í mú féesh Matiyas, bwá músə sɛɛŋg nyə nə buud ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd.

2

Nkɛŋkɛ Shíshim mə shulə jwôw lú Pantekôt

1 Ja jwôw lú Pantekôt í á wós yí, bêsh bwá á bə bwá njúl kəkəl ŋgwúd. 2 Seegya nə nyúl ncíndé mú zhu gwôw námə nda ja məma ŋkwə mə də kung yí. Ncíndé nyɔɔŋg í mú lwánd njów bwá á bə yí wəsh nə cwóó. 3 Nə ndeé bwá mú dúg bíl isá í ŋgə wós nda məjúm mə kúda. Isá byɔɔŋg í mú ŋgə bóóg ŋgə kə badəwo muud yəsh nyúúlád. 4 Bêsh bwá mú lwánd nə Nkɛŋkɛ Shíshim nə cwóó, bwá mú téeđ ŋgólə lás mósól məkəl nda Shíshim í á ŋgə sá nə bwá lásúg nə.

5 Í á bə *Oyúden bwá njúl Yurúsələm, Oyúden bwá mə wá lâm wə Zembí wá, bwá á zhu ílwoŋ í búúd byəsh bíś jɔŋ dí shí yí. 6 Ja

* 1:12 Cɛɛ mə Moyíz í á də ci nə ŋkí muud mə cɛɛl sá njònd jwôw lú Sábaad í, a kú ntə kílomáda ŋgwúd. 1:13 Luk 6.14-16 1:14 Luk 23.49 1:16 Sôm 41.10 1:18 Mat 27.3-8 † 1:18 Bwəɔɔdagí ləŋ ga nə wɔɔŋg wúsə Mat. 27.5 yí. 1:20 Sôm 69.26; 109.8 1:21 Luk 1.2; 3.21; 24.51 1:24 Yuá 2.24-25 1:26 Mik 16.33 2:1 Ləv 23.15-21; Mbá 16.9-11 2:3 Luk 3.16 2:4 bwá mú lwánd nə Nkɛŋkɛ Shíshim nə cwóó: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mósól məkəl: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12

sâ ni má gwíng lœm nœ lœm yí, búúd bwé mú zœ sœngya bwé kú mpu sâ bwé cig yí nœcé muud yêsh ngólœ gwág obúgula bwé ngó lás kál lú byélé dé. ⁷ Fug í á jimb bwo mílúúd, bwé ngó jág bul káam, bwé mú ngœ ci ná: «Ŋgaá ná búúd bwé ngó lás óga bêsh búsa buud wâ Galilé? ⁸ Ká ntudelé í mpú zœ bœ ná sô ngóg nœ gwág bwé ngó lás mækál mäsú, muud yêsh yag kál lú byélé dé yé? ⁹ Nœ Oparut, nœ buud ó Mēdī nœ bœng wâ Elam, nœ bœng bwé dœ ji Mæzhuputamī nœ Yúdœa, nœ bœng wâ Kapados námá, nœ Pōŋ nœ Azī, ¹⁰ nœ Frizhī, nœ Pamūfilī námá, nœ Igípten, nœ mœfaan má Libī mā ngœé ngwála Sirên, nœ buud bwé ámœ zhu Róma wá, ¹¹ fwámé Oyúden, nœ ojón bwé á zœ nyíi mísoon Oyúden dí wá, nœ buud ó Kūrēt nœ Arabī. Ntudelé sô ngó gwág buud óga bwé ngó bwiing mœma misóólúgá mí Zembī sádi mákál má byélé dí yé?» ¹² Bêsh fug í á jimb mílúúd, bwé kú ná mpu sâ bwé cig yí. Bwé mú ka ngœ ci bwámé nœ bwámé ná: «Jáyé í má bœ ga?» ¹³ Bóólúgá bân bwé mú ngœ cágula obúgula, bwé ná: «Bwé má lwánd nœ mœlwæg.»

Pyêr mœ lás kaand

¹⁴ Pyêr bânōŋ *buud œ lwámá wûm nœ ngwúd bwé mú ka zœ tœw tâm buud. Pyêr mú bân kál gwów-gwôw, lás nœ bwo ná: «Yé *Oyúden nœ bi bêsh buud bí ngó ji Yurúsalem wá, bi œ mpú nti málwœ kœga mádi, bi má jalá nœ mpu sâ ga. ¹⁵ Buud óga bwé anjê nœ fudœ nœ mœlwæg nda bí ngó ci ná. Ŋgaá ná jwôw dúsœ ná nji mœwœla ibuu mā mpámán mpámán. ¹⁶ Í yidá bœ ná sâ Zhuwêl *muud micúndó nyœ á jaaw yí, gwé wé í má bwémá ga, nyœ á ci ná:

¹⁷ Í bá bœ ná, mwôw mā mæzhúgúlâ,

2:7 1.11 2:12 1Kr 14.23 2:17 Zhu 3.1-5 dœ bœ wo kú kœ gwéd. 2:21 22.16; Rom 10.13 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4 3.15; Luk 24.5 2:25 Sôm 16.8-11

mœ bá shwu múúd yêsh Shíshim wâm.

Zembī má ci ntó.

Bwân bân wâ budûm nœ wâ budá bwé bá cúndœ micúndó myâm,

mæncwámá mæn má dág *mæntamá má á mísh ná bagó*,

icwúcwúul bín dág mántamá.

¹⁸ Ji ntó. Mœ bá shwu ósóol œ mäsáal bâm Shíshim wâm mwôw mœngúd,

tœ osóol œ mäsáal wá budûm, tœ wâ budá,

bêsh bwé mú bœ búúd œ micúndó.

¹⁹ Mœ bá wéeshuli *ísâ í mímbúgú gwów jonud,

mœ sâ *ísâ í ntó búúd ŋkwón yí shí mishwun.

Í bá bœ, nœ mæcií nœ kuda, nœ ngúdó yíle,

²⁰ shúshwóógá nœ mwásé má Cwámba í zág wóós,

mœma mwásé ŋkŋŋkœnœwâ wœng, jwôw í bá shwópla bœ yídúgú, mbyôl bœ mæcií.

²¹ Ná ndéé, múúd yêsh mœ bá kâm jôw jíná má Cwámba yé, a bá Cugœ.

²² «Bag ó *Izurâyêl, gwágúlágá sâ má ngó ci yí. Zembī nyœ a wéeshuli bí *mæshimbá nœ isâ í mímbúgú nœ isâ í ntó búúd ŋkwón yí. Nyœ a wéeshuli byo mœbwâ má Yésus á Nazarêt dí nda bí má bwéy mpu ná. Ntó ji ná Zembī nyœ á mpu lwóya ná nyœ wá nyœ á nti bí Yésus á Nazarêt wœngú, ²³ Zembī mú sá ná bi bíig muud wœngú námá nda nyéméfwó Zembī nyœ á ŋwa cigúlá ná, nda nyœ á bwey mpu ná. Bi á kusha nyœ nœ buud búsa kú bish mæcœœ wá, bí sá ná bwé gwúg nyœ, bwé músœ bwambulœ nyœ kwolós dí. ²⁴ Nji, Zembī nyœ a gwúmushi nyœ, a fœmushi nyœ nœ shwiy nœcé shwiy í á shígé nywá bœ nœ ŋkul máánd nyœ

* 2:17 ntamá á mísh ná bagó: Wâŋj mbii ntamá í 2:22 Luk 24.19; Yuá 3.2; Mís 2.43; 4.30; 5.12-16; 2:23 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15 2:24

kandugæ. ²⁵ Dávid nyæ á wámbulæ ci shú déd ná:

Mæ á ðu dúg Cwámba mádí shwóg ja jêsh,

næcé a jisæ mádí mbwê mæncwûm shú ná sâ kú bwεε fwágusæ mæ.

²⁶ Ntó, lâm wâm wúsæ næ mæshusug, jûm dâm í ηgæ κoos næ jámbá.

Ka nyingæ bul bæ ná ifúndá byâm í bá ηgæ woga næ búgá,

²⁷ næcé wo abúlé sá ná mæ kág myeesh banj mínjîm, wo abúlé bíd ná jɔjɔ sóol mæsáal wó kág bwo shwónud.

²⁸ Wo a sá ná mæ mpúg mæzhîí mæ cug,

wo bá lwándulæ mæ næ mæshusug ja má bá dúg wó yí.

²⁹ «Bwááηg, magulágá ná mæ jááwug bí ná kpwoɔ ná, mpáámbé íshé *Dávid nyæ a shí yæ, nyæ á ðaw, shwonj nyé nyísæ ná wa sádí zæ wóós múús. ³⁰ Nji, nda nyæ á bæ muud micúndá ná, nyæ á bwey mpu ná Zembî nyæ á kaag nyæ, a keen búbálé ná a bá jil ηgwól mwân yé, mæbyá mé mâ nyæméfwo, a bá jil nyæ nyádí jiya ící dí. ³¹ Nyæ á bwey dúg ná Yésus mæ bá gwûm, gwûmúlæ wœηg wá nyæ á ηgæ ci ja nyæ á lás ná:

“Bwá á shígé myaas nyæ banj mínjîm, nyúúl nyé í á shígé bwo shwónud”. ³² «Yésus wœηgá, Zembî nyæ á gwûmushi nyæ, sá bêsh sá búse owúshined wâ lân wœηg. ³³ Mbwê mæncwûm má Zembî í á bân nyæ gwôw. Nkêηkê Shîshim Zembî nyæ á kaag yé, a má lág nyæ wá Dâ, a má shwu ná nyæ, gwá wá bí ηgá gwág bí ηgá dúg næ sá ga. ³⁴⁻³⁵ Dávid nyæméfwo nyæ a shígé kæ gwôw, nji nyæ á ci ná:

Yawé nyæ á ci næ Cwámba wâm ná: “Jig shí wa mádí mbwê mæncwûm

kæ wóós ja mæ é culæshi mízhízhîj myô,

wo nyaál myo næ mækuú yí!”

³⁶ Yé bag ɔ Izuræyêl bêsh, bí má jalá næ ka mpu kú næ mæshwán ná Yésus bí á bwambulæ kwolós dí yé, Zembî má sá ná a bág Cwámba, a bæ *Kríst.»

Obúgula á Yésus á ashúshwóógú

³⁷ Kaand ni nyæ á kwiyy buud milâm, bwé mú jî Pyêr bânêη *buud ɔ lwámá ná: «Bwááηg e, sá sááηg ntudelé?» ³⁸ Pyêr mú bæsa næ bwo ná: «Céndúgá mitádúgá, muud yêsh dúwanugí jiná má Yésus-Kríst dí, Zembî jwúg bí næ *misám mín.

Ntó, bi mú lág yána má Zembî, yána ðœηg wá Nkêηkê Shîshim. ³⁹ Næcé ηkaagá má Zembî í dúgyá næ bí, næ bwân bân, næ bóól búúd bêsh búús óshwóg-óshwóg wá, bímbí dêsh Zembî mæ bá jêw yí.»

⁴⁰ Pyêr mú námé kwo ηgæ lás næ bwo bíl zhwog iciyá na, ηgæ cwîny bwo, nyæ næ bwo ná: «Túbúgá wú na kala búúd á lílîηgî níid.»

⁴¹ Buud bwé á magulæ kaand yé wá, bwé á duwan. Jwôw ðœηgá, buud bwé á kwíðuli *Dɔ lú óbúgula dí kúná-kúnæ buud otóóshin olóol. ⁴² Obúgula bêsh bwé á ðu sá zény bæfêl mínjîgúlá mí búúd ɔ lwámá,

zény cug seηηgí á omínyœηjâ, zény dálæ féya buléd, næ zény dálæ ji íseηgyá í májœgulad. ⁴³ Buud bêsh bwé á bæ næ gwóógá, buud ɔ lwámá bwé ηgá bul sá *ísâ í mímbúgú næ *ísâ í ntó búúd ηkwónj yí. ⁴⁴ Buud bêsh bwé á *búgula wá bwé á ðu bæ kúl ηgwúd, bwé seηηg isâ byánj ðu bíi byo seηηgí. ⁴⁵ Bwé á ηgæ kusha mæbii máη næ isâ byánj, bwé ka ðu kawula *mwaanê wœηgá námé nda múúd yêsh nyæ á bæ næ mæyángan ná.

⁴⁶ Bêsh bwé á ðu sá zény kôlæ *Luj

2:27 13.35 2:29 10j 2.10; Mis 13.36 2:30 2Sa 7.12-13, 16 2:31 Sôm 16.10 2:32 1.8 2:33 Mbwê mæncwûm má Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Nkêηkê Shîshim Zembî nyæ á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26 2:34-35 Sôm 110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 2:36 3.15 2:37 16.30; Luk 3.10, 12, 14 2:38 3.19; Luk 3.3 2:39 Iza 57.18-19; Ifz 2.17 2:41 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 2:44 4.32-35 2:46 Luk 24.53

má Zembî jwôw dêsh mbiî ñgwúð; bwá ðu féya buléd mínjów minjów, bwá ðu ðe ídâw byân nê mæshusug, kú nê muud mæ ñkêny nyúul. ⁴⁷ Bwá ðu ságusæ Zembî, bóól búúð bêsh ðu ñwa bwo nê mæjilæ. Cwámba nyæ á ðu cug buud jwôw dêsh, a ðu kwádulæ bwo *Dɔ̄ dî.

3

Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgá

¹ Pyêr bá Yuánes bwá á ka zæ kæ *Luñ má Zembî wæla lú májægula ðí, mæwæla mælóol mã mpwókugá. ² Ngwól múúð nyæ á byêl mbúmbwúgá. Buud bwá á ka ðu ñkêny nyæ jwôw dêsh ðu kæ jil nyæ mpumbé Luñ bwá ðu jôw ná: «Jɔ̄ Mbê» yí, a ka ðu gwáámb búúð bwá ká Luñ wá kwíindyá. ³ Múúð éne nyæ á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ñgá bæ ná bwá zé nyíi Luñ, a mú gwáámb bwo kwíindyá. ⁴ Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyæ ná figá-figá, bwá nê né ná: «Ntiig mísh kága.» ⁵ Muud éne mú kænd mísh bwáðí a ñgá táduga ná a zé lág gúl sâ. ⁶ Pyêr músæ ci nê nyæ ná: «Mæ cugé nê *mwaanê, mæ kú nê or. Sá mú jí nê ndî yí, gwá wá má yé wo yí. Jíná má Yésus-Kríst á Nazarêt dí, tówúg tátálí wo kyéyug!» ⁷ Ná ndéé a mú bií nyæ mbwæ mæncwúmúð, bân. Ná má cé nê cé, mækuú nê mæcugúlu má músæ lal múúð éne. ⁸ A mú sáanz tów tátálí ná cæðek. A mú tééd ñgólæ kyey. A mú kæ, bânñh bwo bwá mú kæ nyíi Luñ má Zembî, a ñgá kyey, a ñgá kôw, a ñgá ságusæ Zembî. ⁹ Buud bêsh bwá mú dúg nyæ a ñgá kyey, a ñgá kôw, a ñgá ságusæ Zembî, ¹⁰ bwá ñgá mpu yag nyæ ná muud nyæ á ðu jî mpumbé Luñ bwá ðu jôw ná Jɔ̄ Mbê, a dúgá gwáámb búúð mikwíindyá

yé, nyæ wá éne. Bwá mú ñgá jág bul káam sâ í má sîy yí, ikukwende bií bwo. ¹¹ Muud éne nyæ á shígé ná kwo béégya nê Pyêr bá Yuánes. Buud bêsh bwo mú zæ nê mikálá kú ná mpu sâ bwá cíg yí, zæ lyç bwo na wú bwá á bæ kúl bwá á gwiid ná Nyíngulé* má Sólumun yí.

Pyêr má lás kaand

¹² Nda Pyêr nyæ á dúg ntáni ná, nyæ á ka lás nê buud, nyæ ná: «Yé bag ɔ̄ *Izæyêl, næcé jí bí ñgá bul káam sâ í má sîy ni yí? Jí bí ñgá dúg sá ná ñkaamá námá nda ñkul nyíús wá í má sá ná muud éga kyéyug tátálí yí, ñkí ntâg ná sá bulúlæ wá milâm wá Zembî wá í má sá yí? ¹³ Zembî má *Aburáham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab, Zembî odá má sá ná sóol mæsáal yé Yésus bág nê gúmá. Yésus bí bân bí á kæenzh yé, bí á ban mísh má Pilât dí yé, í njúl ná Pilât nywáá nyæ á ñgæ cæel bíð nyæ. ¹⁴ Bí á ban muud Zembî nyæ a féesh yé, tátálí muud, bí yidá jî ná Pilât gwágúg ñgwúl buud ñkúnkwónúla, a bíð nyæ. ¹⁵ Muud nyæ a té cug yé, bí bân bí a gwúl nyæ, Zembî nywáá mú gwúmushi nyæ. Sá búsa owúshined wá lán wæñg. ¹⁶ Næcé búgúlálæ Jíná má Yésus í, Jíná ðæñg í má lúlushi múúð bí má dúg, bí má bwey mpu éga. Búgúlálæ Yésus wá í má sá ná a yálúg fwámé yâl nda bí bêsh má dúg éga. ¹⁷ Ná ndéé, bwaanng, mæ mpú ná sóólúgá wêsh bínñh otówe ɔ̄ shwóg bân bí á sá yí, í á bæ næcé íjág. ¹⁸ Njî, Zembî nyæ á bwey jaaw mímpu mí *búúð ɔ̄ micúndá bé bêsh dí ná *Kríst yé má bæ bwæma nê micúnj ná ndéé a yæ, sâ jœñg wá í má bwæma ntáni ni. ¹⁹ Kagá cénd mítédúgá, bí cénd kuú njœnd, ja jœngá Zembî mú jímbal *misám mín; ²⁰ bí má ká sá ntó Cwámba mæ bá sá ná bí bág ná

2:47 2.41 3:1 10.3, 9, 30 3:2 14.8 3:8 14.10; Yuá 5.14 3:11 5.12; Yuá 10.23 * 3:11 Nyíngulé: Sá sá ñgá jôw ná nyíngulé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jísæ milwoñ mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminá gwôw ná gúgúwá bág. 3:13 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 3:15 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 3:16 Mat 9.22 3:17 Luk 23.34; 1Tm 1.13 3:18 5.42; Luk 24.27, 44-46 3:19 2.38

bud-bud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bég Kríst wún yé. ²¹ Í jii ná Yésus wəŋgú fwóg ji jon dí kə wóós ja isá byēsh í bá kwo síy ógúgwáán yí. Zembí nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búúd ɔ micúndá bé nyə á féesh yág wá. ²² Nəcé Moyíz nyə a shí ci ná: “Cwám̄ba Zembí mə bá nti bí ngwól múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bì ɔ bá gwágulə nyə sâ jēsh nyə é bá ci bí yí. ²³ Muud yēsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndá wəŋg yé, nyə abúle ná bə máláŋ m̄a kúl búúd jishéd, a bá gwúyɔw.” ²⁴ Buud ɔ micúndá bēsh, tééd wə Samyél kala nə bəŋg bēsh bwá á zə nyédí mpásə wá bwá á shí bwey d̄u byiing lāŋ á mwôw méga. ²⁵ Bì búsə bwân ɔ búúd ɔ micúndá, bí á ngə námə byél Zembí njúl nə sɔ nə impáám̄b bín. Nyə a sá sɔ jəŋgú ja nyə á ci nə Aburaham ná: “Minjów mí búúd myā shí ga myēsh mí bá d̄u lág ibwádán mpwɔŋ buud nywô d̄i.” ²⁶ Shú dán wə Zembí nyə á tééd wéeshuli sóol mäsáal yé yé, a nti nyə ná a zég bwádan nə bí, a sá ná muud yēsh yówwug bów-bôw fúlú.»

4

Bwá zə bii Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwá ngə ná lésha ná buud ntáni, nə ofada, nə njwú á buud bwá á d̄u baagulə *Luŋ má Zembí wá, nə *Osadwisyêŋ bwá mú zə wóós, ² bwá ngə bul gwág bôw nə Pyêr bá Yuánes ngələ yə buud minjígulá ngə jaaw ná buud bwá bá gwúm nda Yésus nyə a gwúm ná. ³ Buud óni bwá mú bii Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwá bá lás lésú wáŋ mpwómwásá. Nəcé í á bə kugú má bii shí.

⁴ Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwá á gwág kéel wá, bwá á *búgula. Tāŋ obúgula í mú bád kə kumə kúná-kúnə ótósšhin ótón.*

Pyêr bá Yuánes bwá zə tōw kəɔdud

⁵ Mán mələm, ótōwe ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ɔ máccɛɛ bwá á bə Yurúsəlem wá bwá mú zə seŋgya. ⁶ Ajəláci á ofada bwá á d̄u jôw ná Hána yé nyə á bə cínəŋg, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləguzándrə, nə mimbyél myēsh myā wájəláci wá ofada. ⁷ Bwá mú zə nə Pyêr bá Yuánes zə tál bwo cwánúd na búúd óni dí. Bwá mú ngə jì bwo mishílí. Bwá nə bwo n̄ə: «Bì ámə sá sóólúgú wún ni nə nyáyé ŋkul? Bì ámə cwééd jíná má zə?» ⁸ Ntó, Pyêr njúl lwándulá nə Nkɛŋkɛ Shíshim mú ka zə bɛsa nə bwo ná: «Yé ótōwe ɔ shwóg wá kúl búúd, yé ocúmbá buud, ⁹ sá tál kəɔd dí múús nəcé sá sálə mbəl múúd mənɔywa. Bì ngə jì sá sâ sá ámə sá shú ná a bég mpwogé yí. ¹⁰ Bì bēsh nə bag ɔ *Izəɔyél bēsh, mpugá ná muud bí ngə dúg éga má bə mpwogé jíná má Yésus-Kríst á Nazarét d̄i, Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé. Nyə wə Zembí nyə a gwúmushi yé, nyə wə má sá ná muud éga bág mpwogé nda a tál éga. ¹¹ Nəcé Yésus jisə “kwóógú bí olwóyɛ bí á myaas yí, dwó wə í má shúgula kwóógú lú lámuga† yí”. ¹² Kú nə ngwól múúd jí nə ŋkul yíl búúd mábôw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nəcé kú nə dúl jíná lú múúd sə má jélá nə *dég cug nə nd̄i wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwá mú bul káám dúgúlə ná Pyêr bá Yuánes bwá ngə lás ná kpwóó-kpwóó. Bwá á bul káám nəcé mpúlə ná Pyêr bá Yuánes búsə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngə yida

3:22 Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 **3:24** 3.18 **3:25** Mat 12.3; Gal 3.8, 16 **3:26** 13.46; 18.6; Rom 1.16 **4:1** Osadwisyêŋ: 5.17; 23.8; Luk 20.27 **4:1** Luk 22.4, 52 **4:2** 2.24; 4.33; 17.18; 26.23

4:3 5.18 **4:4** 2.41 * **4:4** Tāŋ ni nyisə l̄l̄ə nji budúm nə budúm. **4:7** Luk 20.2 **4:8** 2.4

4:10 3.6; 3.15 **4:11** Sôm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † **4:11** kwóógú lú lámuga: Kwóógú bwá á d̄u tééd jil mándəlúl yí, dwó wə bwá á d̄u bɛ ja bwá lám mənɔyung mə njów yí. Bwá á d̄u lw̄ɔ mbii sá ngə dég məlwóga má shiméd múús yí. (Sá ga jisə námə Mat 21.42.) **4:12** Mat 1.21; 1Kr 3.11

mpûy ná básə buud ó gwoonŋ mə Yésus. ¹⁴ Nda bwə á ngə námə dúg muud nyə á yâl éne təl na bwədí koogú ná, bwə á shígé ná kwo bə nə sâ bwə cí. ¹⁵ Bwə mú ci nə Pyēr bá Yuánes ná bwə wúg na *mpáánzə milású á Zembî dí, bwə cúwóg tóón. Osémbye ó milású bwə mú ka ngə sɔ sâ bwə cíg nə bwo yí. ¹⁶ Bwə ná: «Sə saág buud óga ntudel? Jísə mpu bə ná bwə mə sá *shimbá. Í cugé ná kwo bə shwoó, buud ó Yurúsəlem bēsh bwə mə mpu ntó, sə cugé nə ŋkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé ná lâŋ ni í kwágagí nə muud yēsh. Ntó, sə mpúg yáásulə bwo məlwə ná ci bwə kú ná kwo lésha nə muud nə jínə mə Yésus.»

¹⁸ Bwə mú jəw bwo, zə mpu yáásulə bwo məlwə ná ci bwə kú ná kwo lésha nə muud nə jínə mə Yésus, ŋkí ná bwə kwo jíiguli búúd gúl sâ jínə dəonŋúd. ¹⁹ Pyēr bá Yuánes bwə mú bəsa nə bwo ná: «Biméfwó faasugá. Ye í jəla mísh mə Zembî dí ná sə yídag gwág nə bí, kú gwág nə Zembî? ²⁰ Sə bāŋ sə cugé nə ŋkul yəw bwiingulə sâ sə á dúg nə gwág yí.» ²¹ Buud ó gúfúgá ósémbye ó milású bwə mú kwo mpu báásulə bwo ci ná ndeé, bwə músə bíd bwo kú sá bwo sâ. Bwə dúg ná ŋkí bwə yə bwo intúgúli, í bəw, nəcé buud bēsh bwə á ngə bul ságusə Zembî nə sâ í á sɔy yí. ²² Muud nyə á yâl shimbád yé wəonŋ nyə á bə kala múúd í mə cɔ mimbú məwúm mánŋ yí.

Obúgula bwə jəgula nə Zembî

²³ Pyēr bá Yuánes, ja buud óni bwə á bíd bwo yí, bwə á kə búúd bāŋ dí, kə jaaw bwo lésú wēsh milúlúú myā ofada nə ocúmbá buud bwə á lás nə bwo yí. ²⁴ Nda bwə á gwág lésú wəonŋ ná, bēsh bwə á bān mákəl jəgula nə Zembî lám ŋgwúd bwə ná: «Mása, wo wə wo a sá gwəw nə shí nə māŋ nə isā byēsh bí cínəŋ

yí. ²⁵ Wo wə wo á balan nə Ŋkəŋkə Shíshim lás mpu mə sóol məsáal woó mpááməb jísú *Dávid dí, ci ná: Nəcə jí ilwon í búl cugula ntúga yí? Nəcə jí ikúl í búl wá mílúú mítádúgá mí kú nə wúmbálé dí yí?

²⁶ Ojwú ó shí bwə mə sɛɛŋgya, otówe ó shwóg bwə bəduga nə bēsh bwə zə lúmbuli nə Cwámba á shí nyēsh bá Krist yé.

²⁷ Nəcə Herod bá Pons Pilāt bwə mə bále zə sɛɛŋgya nə ikúl í cugé *Oyúden yí nə Dɔ mə *Izarəyél. Bwə mə zə sɛɛŋgya wa ŋwála gaád ná bwə zə lúmbuli nə Yésus, jɔjɔ sóol məsáal wə wó á gwágulə məwúdá yé. ²⁸ Bwə sá ná isā byēsh í bwəmag nda wó á bwey ŋwa cígúlá nə ŋkul nywó nə tádúgá woó ná í bāg bə ná. ²⁹ Cwámba e, ntúig mísh ja gaád wo dúgúg nda bwə ŋgə cɛel juwal sə ná. Ság ná osóol ó məsáal bwə bwə bwiingug kéel dwó ná kpwoó-kpwoó. ³⁰ Shéembúg mbwə wó, mimbəl mí ŋgəg nə yâl, *isā í ntɔ búúd ŋkwón yí nə *isā í mímbúgú í ŋgəg nə sɔy Jínə mə jɔjɔ Sóol məsáal woó Yésus dí.»

³¹ Ja bwə á shín jəgula yí, kákúl bwə á bə yí í mú ntanəsa, bēsh bwə mú lwánd nə Ŋkəŋkə Shíshim ná cwóó, bwə mú ŋgə bwiing Milású mí Zembî ná kpwoó-kpwoó.

Obúgula bwə cugə nə isā byāŋ sɛɛŋgí

³² Ncúlyá buud bwə á *búgula wá bwə á ngə cugə lám ŋgwúd, nə tádúgá ŋgwúd. Kú nə muud nyə á ŋkwandəwa nə mé məbii yé. Bēsh bwə á də balan nə məbii máŋ sɛɛŋgí. ³³ *Buud ó lwámá bwə á ngə bwiing lám gwúmúlə Cwámba Yésus nyə a gwúm nə məma ŋkúl yí, Zembî ŋgə bul lwágulə bēsh məma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nə muud á *Dɔ lú óbúgula nyə á kwo bə nə məyāngan. Bəonŋ bēsh bwə á bə nə məshí ŋkí minjəw wá, bwə á ngə kusha myo, də zə

nə *mwaanê wəɔŋg ³⁵ ɗə zə bwííḡ búúd ɔ lwámá shí məkúú. Bwá ka ɗə kaaw búúd nda máyāŋgan má á ɗə bə ná. ³⁶ Ntɔ, ŋgwól múúd á Shíprə ná jínə ná Yóseb, nyə á bə mwā *Levít, búúd ɔ lwámá bwá á kwo gwiid ná Barnábas. Jínə ɗəɔŋg í kə ná «Muud mə dú bándulə búúd yé». ³⁷ Nyə á bə nə fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nə mwaanê wəɔŋg zə bwííḡ búúd ɔ lwámá shí məkúú.

5

Lâŋ mə Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ŋgwól múúd nə jínə ná Ananíyas bá mudá yé Safira bwá á zə tɔw cúnj. Muud éne mú námə zə kusha dúl bii dé. ² Nə ndeé bá mudá yé bwá mú tɔw cúnj, a mú béég ŋgwól *mwaanê, a bwííḡ shú dé. A músə kə nə ŋgwól kə bwííḡ *búúd ɔ lwámá shí məkúú. ³ Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jí í sá ná *Sátan jwúg nə lâm wô wêsh wó mú shweel ŋgwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shiig Nkəŋkə Shíshim? ⁴ Nḡáá ná shí í ámə bə shí nywô? Ja wó ámə ka ntâg kusha nywo yí, ŋḡáá ná mwaanê wəɔŋg nyə ámə bə mwaanê woó? Ntudelé wó ámə mpu wá wáni tɔduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shiig wá, Zembî wá wó ámə shiig yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá ini yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh bwá á ŋḡə gwág lâŋ ni wá. ⁶ Məncwámá má á tɔw shí, fúlə nyə ná ndeé bwá mú kə dul.

⁷ Fwámé fwála í mú cɔ, je bə máwəla məlól ntúni. Mudá mə Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sá í ámə sŷy yí. ⁸ Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawág shé. Ye bímbí ga wə bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí ɗəɔŋg wá ni.» ⁹ Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Nəcə jí bí ámə mpu tɔw

cúnj ná bi mə zə shweenzh Shíshim mə Cwámə yí? Dugí, búúd bwá ámə kə dul ŋgwóm woó wá, bwá mú na mpumbéd máni. Bwá é kə námə nə wo.» ¹⁰ Námə cé ɗəɔŋḡá, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkúú, a mú fudə. Məncwámá má ŋḡə námə nyíi njów, má mú kwey nyə mbimbə. Bwá mú kə nə nyə kə dul ŋgwóm dí koogá. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh, tɔə bəɔŋg wá *Dɔ lú óbúḡala, tɔə bəɔŋg bwá á ŋḡə gwág nji lâŋ wá.

Buud ɔ lwámá bwá sá zhwog məshimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwá á ŋḡə sá zhwog *isá í ntɔ búúd ŋkwónj yí, nə *isá í mímbəḡú máŋkúmbə má búúd dí. Bēsh bwá á bə cúnj ŋgwúd, bwá njúl kál bwá á gwiid ná Nyíŋḡalé* má Sələmun yí. ¹³ Muud nyə a shíḡé ná kwo kə sɛɛŋgya nə bwo. Nji, zhwog buud bwá á ŋḡə bul ságusə bwo. ¹⁴ Buud ŋkí bul bulya bwá á ŋḡə *búḡala Cwámə, nə budúm nə budá, bwá mú zə ŋḡə kwídali gwoonj dí, ¹⁵ mbií í á wóós ná buud bwá á ŋḡə zə nə mímbəl ítáádə nə ítanjúd, ŋḡə zə bwííḡ koogú lə njwónj. Bwá á ŋḡə sá ná ja Pyêr nyə e cɔ yí, ka shishim jé í é kúnya nə wúl mbəl cínəŋg. ¹⁶ Buud bwá á kə cig wú mílɔom myá kúnə-kúnə nə Yurúsəlem, bwá ŋḡə zə nə mímbəl nə bəɔŋg buud məjamb má á təl cwúnd dí wá, bēsh bwá mú ŋḡə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwá zə bwəma nə zhŷj

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wá ŋkəomú *Osadwisyēŋ bənonj bwá á bə cúnj wá bwá á ka zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwəḡwə. ¹⁸ Bwá mú bii bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dí. ¹⁹ ŋgwól *éŋḡales mə Yawé músə zə mpwóbulú, zə juw mímpumbé myá njów mímbwug, wéeshali búúd ɔ lwámá

5:2 4.35 5:3 Yuá 13.2 5:9 1Kr 10.9 5:12 2.22; 3.11 * 5:12 Nyíŋḡalé: Sá sá ŋḡə jɔw ná nyíŋḡalé ni í cúḡé zhizhe mpumbé; jísə milwoŋ mí mámpinj mímbá, bwá ka wá kwáminá gwów ná gúḡawá bəḡ. 5:14 2.41 5:15 19.11-12; Luk 4.40 5:17 4.1-2 5:19 12.7-10

tóón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luŋ mə Zembî, bi kəg bwiing búúd sá jêsh í dúgyá nə cug ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwá á gwág ntáni yí, bwá á kə nyíi Luŋ mə Zembî ná námá mpámán mpámán, bwá mú ηgə yə buud minjígúlá.

Ajaláci á ofada nə buud bəónŋ bwá á bæ cúŋ wá bwá mú seηg *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembî nə seηgyá milúlúú mí bag ó Izurəyêl. Bwá mú kənd búúd njów mímbwug ná bwá kəg ηwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í má kə wóós wu, bwá kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwá músə nyiŋgə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sá ámə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándələ í tál ηgə baagələ. Nji ja sá ámə juw yí sá shíge kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja njwú á buud bwá á də baagələ Luŋ mə Zembî wá bəónŋ milúlúú myá ofada bwá mə gwág ntáni yí, fəg í mú jimb bwo mílúú. Bwá mú ηgə jî ná ntó nyə wə ntədəl?

²⁵ Ngwól múúú mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí ámə wá mímbwug dí wá bwá təl kúga Luŋ mə Zembî, bwá ηgə yə buud minjígúlá». ²⁶ Ná ndeé, njwú á Luŋ mə Zembî bəónŋ ifulish bwá mú kə ηwa bwo. Nji, bwá á ηgə zə nə bwo ná shee kú cúg bwo, bwá ηgə fúndə nə buud bwá á bá gwú bwo nə məkwóógá. ²⁷ Bwá mú zə nə bwo zə təl mpwoombú gúfúgá ósémbye ó mílású. Ajaláci á ofada mú tééd jílə bwo mishíli. ²⁸ Nyə ná: «Ŋgaá sə á shí bwey təl bí ci ná bi kú ná ηgə jíguli buud jínə níid. Nji, ja ga, bi mə lwándulə njígúlá wún Yurúsəlem yêsh. Bi ηgə námá ceel yə sə mpwəne shwiy mə múúú éne.» ²⁹ Pyêr bəónŋ buud ɔ lwámá bwá mú bəsa ná: «Sá mə jalá nə sá məgwág nə Zembî, kú bæ búúd. ³⁰ Zembî odá nyə a gwúmashi Yésus bí á gwú nə məbwə

mán bwambulələ nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembî nywáá nyə a mə bən nyə nə mbwə məncwúm yé, a təl nyə amádí á sá jêsh, təl námə nyə Cugye buud shú ná buud ɔ *Izurəyêl bwá céndúg mítédúgá, Zembî mú juu bwo nə *misám myáŋ. ³² Sá búse owúshined wá isá byəonŋú, nə sá, nə Ŋkəŋkə Shíshim Zembî nyə á yə buud bwá ηgə sá nyə məgwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósémbye ɔ mílású bwá mú jág nyada nə mbií lású ni. Bwá ná bwá zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ηgwól *Farizyên á *Gwoonŋ ósémbye ó mílású wá Zembî, nyəonŋ bwá á də jəw nə Gamalyel yé, nyə á bæ yíguli məceɛ, buud bəsh bwá dúgú bul gwóŋ nyə. A mú zə təw, nyə ná bwá fwóg wéeshali búúd óni tóón fúfwálá. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bé ná: «Bag ó Izurəyêl, bi ó káálúgə nə sá bí mə céél sá búúd óga ni. ³⁶ Nəcé, í afwóyé námə bwey, Tədas nyə á wóós wa, zə jaaw nyúúł ná ndeé buud je bæ mitəd minŋ zə bə nyə. Nji, a mú gwúyow, buud bwá á bə nyə wá bəsh bwá mú ciima, jəŋ í mú shîn. ³⁷ Mpúsə wəonŋú, Yúdas á Galilə mú námə zə wóós mwəw iləŋ í á ηgə sŋy yí. A mú námə zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bəsh bwá á bə nyə wá bwá mú námə shîn ciima. ³⁸ Gwə wə mə cí nə bí ná, fwogá yil mílam búúd óga dí, bí bíd bwo ná shee. Nəcé, ηkí mítédúgá myáŋ nə sóólúgú wəŋ í ηgə zhu búúd dí, mí é shîn jimb mímfwó. ³⁹ Í ká yida bæ ná í ηgə zhu wə Zembî, bí cugé nə ηkul caam bwo. Bi ó bey ná bi bəg lúmbuli nə Zembî.» Bwá mú gwág nyə, ⁴⁰ bwá mú jəw búúd ɔ lwámá, zə fyáməsə bwo milwóŋ ná ndeé bwá mú təl bwo ci ná bwá kú ná ləsha nə buud jínə mə Yésus dí. Bwá mú ntəg bíd bwo.

⁴¹ Buud ɔ lwámá bwá mú wú mpwóombú Gwoonŋ ósémbye ó mílású

wá Zembî dí. Bwá mú ñgə kə bwá ñgə bul gwág nywa ná bwá má mpyíya ná cùgó jíná má Yésus dí. ⁴² Bwá á shígé yow bwiingúlə Jɔjɔ Kéél má Krist Yésus. Bwá á dɔ bwiing dwo jwôw dêsh, tɔ Lun má Zembî, tɔ minjôw minjôw.

6

Bwá zə tâl ójaákwon

¹ Ja *ómpwíin bwá á zə ñgə bul bulya yí, milígya mí á zə bə. *Oyúden bwá á janəwo ná cug Ogurêk wá bwá á ñgə tədəwa ná Wəheburá. Nəcə mikúsə myáñ mí á ñgə bwəma ná mpyóñ mənkwəw má idəw mā jwôw dêsh dí. ² *Buud ɔ lwámá wúm ná óbá bwá mú seɛng ómpwíin bēsh, zə ci ná bwo ná: «Í ajáláyé ná sá dág tâl bwiingúlə Milésú mí Zembî, fwo dɔ zə kaaw idəw. ³ Gwá wá jí ná, bwaanɔ, sɔgá buud zanɔbá ná mpádúgá nyínú, bɔɔng búúd bwá ñgə bwiing lāñ wāñ ná búə ijɔ i búúd wá, bwá njúl lwándúlá ná Shíshim ná fug wá, sá tâlúg bwo ísáy í kaawúlə mábiid. ⁴ Sə bāñ sá é ka wá mílúú nji májəgula dí ná bwiingúlə kéel dí.» ⁵ Buud bēsh bwá mú magulə tádúgá wɔɔng. Bwá mú fēesh Itiyen a njúl lwándúlá ná búgə ná Nkɛñkɛ Shíshim ná cwóó. Bwá fēesh námá Filíp, ná Prokor, ná Nikanor, ná Timon ná Parəmenas, zə bəd Níkwálá muud Antyósh nyə á nyí míəɔn Oyúden dí yé. ⁶ Bwá mú kə ná bwo búúd ɔ lwámá dí, buud ɔ lwámá bwá mú jəgula ná Zembî, bwá mú bəd bwo məbwə. ⁷ Milésú mí Zembî mí mú ñgə kə shwóg ná shwóg, tâñ ompwíin í ñgə kwíduli Yurúsalem, ncúlyá ofada bwá mú magulə búgúlálə Yésus.

Bwá zə bií Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bə lwándúlá ná mpaam má Zembî ná ñkul ná cwóó.

A mú ñgə sá *isá í mímbúgú ná məma *isá í ntó búúd ñkwón yí, buud bēsh bwá ñgə dág. ⁹ Bóól búúd bānñ Itiyen bwá mú zə sɛñsə məkəl. Í á bə bóól búúd wá *mpáánzə mínjígulá á buud bwá á wú məlwəá dí wá, bwá njúl buud ó Sirên ná Aləguzandrí, zə keel *Oyúden bwá á zhu Silisí ná Azí wá. ¹⁰ Nji, bwá á shígé bə ná ñkul mə kwag Itiyen nəcə nyə á ñgə lás ná fug Nkɛñkɛ Shíshim á ñgə yə nyə yí. ¹¹ Bwá mú kusə búúd ná bwá zág máalə Itiyen ná: «Sə ámə gwág múúd éga ñgə *lás ná Moyíz bá Zembî bwaasúlə mpu.» ¹² Bwá mú shwambulə búúd bēsh, ná ocúmbá buud, ná *Oyíguli ó máceɛ bwá mú zə bií Itiyen, kə ná nyə mpáánzə mílészú á Zembî dí. ¹³ Bwá mú kwəmsə bóól ówúshinəd wá məshígá ná bwá kág máalə ná: «Muud éga má dɔ jág lás ná kúl í búl bə ci yí, ná Məcəɛ má Moyíz ja jēsh. ¹⁴ Səməfwó sá ámə gwág a ñgə ci ná Yésus á Nazarét mə bá caam *Mpáánzə Zembî, a cənd íjám ná ijag yá odá Moyíz nyə a lúgə yí.» ¹⁵ Buud bēsh bwá á bə *Gwoonɔ ósəmbye ó mílészú wá Zembî dí wá bwá mú ñgə dág Itiyen ná figə-figə, bwá mú dág ná mpwoombú nyé nyísə nda mpwoombú *éngəles.

7

Itiyen mə lás kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sá bwá ñgə ci wə ní jísə bānda bə ntó?» ² Itiyen mú bɛsə ná: «Yé bwáánɔ, yé ódā, gwágúlágá. Mpáámbə íshé *Abərahəm njúl ná shí á Məzhuputamí, a kú fwó kə ji Sharan, Zembî á milwanə nyə a lwóya nyúúl nyédí, ³ zə ci ná nyə ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya ná njów búúd wə, wo kág shí má bá lwágulə wo yíid.” ⁴ Ntó, Abərahəm mú wú

5:42 *Krist Yésus: 9.22; 17.3; 18.5, 28; Luk 24.25-27 6:1 2.45; 4.35 6:3 1Tm 3.7-13 6:6 13.2-3; 14.23; 1Tm 4.14; 2Tm 1.6 6:7 2.41 6:8 2.22 6:10 6.3; Luk 21.15 6:11 Mat 26.59-61 6:13 18.13; 21.28; Zhe 26.11 7:2 22.1 7:3 Mat 12.1; Heb 11.8-10 7:4 Mat 11.31; 12.4

shí Okaladyê dî, a mú kə ji Karaŋ. Mpúsə shwiy mə sóŋgá, Zembí mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ŋkəw wa shí gaád, kú námá bə tóó bímbí múúd ji nə ŋkul təl kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwəŋ buud nyé ka bá shúgala nə nywo. Í á bə cínəŋgú Aburaham njúl kú fwo bə nə mwān. ⁶ Zembí mú ci nə nyə ná: “Mpwəŋ buud nywó í bá kə ji ízhaá shíd. Buud ó wu bwó bá sá bwo məlwaá bwó cúg bwo tən mimbú mitəd minđ. ⁷ Nji, lwəŋ búúd í bá wá bwo málwaa dí ni, mə bá yə gwo intúgúlí, bag dwó í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə də yə mə gúmá.” ⁸ Zembí músə sá bá sɔ. Sɔ jəŋgú mé məyigyé wə ábiwáág. Ntó Aburaham mú byá *Izaag a sá nyə ábiwáág jwəw lú mwəomb mpúsə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námá nyə ntó. Yákwab byá námá ímpáámbé í á fwɔ ibeend wúm nə íbá íshé yí, a sá námá byo ábiwáág. ⁹ Ímpáámbé bíshé íni í á ka zə shíŋ Yóseb. Bwó mú kusha nə nyə ná a kág Igípten. Nji, Zembí nyə á bə nə nyə. ¹⁰ A mú ŋgə sey yíl nyə *incwaw í ntəg byəŋg byəsh dí ná ndeé a kə yə nyə fəg mísh mə Farawəŋ njwú-buud á Igípten dí, a sá ná Farawəŋ gwágúg nyə nywa lámúd. Farawəŋ mú təl nyə ŋgwáməna á Igípten yəsh, tɛem bə nyáméfwó Farawəŋ dí njəw. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yəsh dí, kumə Kanaan, incwaw í ntəg bul yáág, ímpáámbé í íshé kú ná nə sá bwó dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idəw bíse Igípten ná nyə á ka kənd ímpáámbé í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwó á kwo kə ja ábeé yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawəŋ músə zə mpu mpwəŋ buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná

bwó kág ŋwa sóŋgú Yákwab nə njəw buud yé wəsh tən buud məwúm zəŋgbá nə ótəon. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bəndəŋ ímpáámbé bíshé. ¹⁶ Bwó á nyingə nə bwo, kə dəl Síkem, shwəŋ Aburaham nyə á kusə bwān ó Imor dí nə *mwaané yí.

¹⁷ «Ŋkaagó Zembí nyə á kaag Aburaham yí í á ŋgə bə ná í zə bwəma. Nda wəla dəŋg í á ŋgə shísh ná, kúl búúd jé í á ŋgə zə bulya, í ŋgə bul mpyáanz nūŋ Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburaham í á ŋgə mpyáanz ntó nə ndeé kə wóos ja wúl njwú-buud í á ŋwa ijwúga yí, wəŋg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wəŋg í á ka zə cəgə nə mpwəŋ buud íshé məshügá dí. A mú cúg ódá nə bów-bəw lám nyə á bə nə ndí yí nə ndeé a sá ná bwó ŋgəg nə myaas ikákény byán í ŋgəg nə fudə. ²⁰ Fwálá dəŋg wə Moyíz nyə a byél yí. Zembí nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyəl bé bwó mú wífl nyə bwádí njəw tən onkwoond olól, ²¹ nə ndeé, ja bwó á ka námá kə myaas nyə yí, sás mə Farawəŋ mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tən nda yé mwān. ²² Moyíz mú nyíngala mpúyá á Igípten wəsh dí ná ndeé á mú zə bə ŋkácíd íciyá nə mísóólúgúd.

²³ «Ja nyə á zə bə nə mimbú məwúm mánə yí, tédúgá í mú wóos nyə lámúd ná a kág dúg ómínyəŋú bé Bag ó *Izəyəyl. ²⁴ A mú dúg ŋgwól mwān Igípten ŋgə sá ŋgwól mwān Izəyəyl. Moyíz mú kɛem mwān Izəyəyl, a cú mwān Igípten. ²⁵ Nyə á ŋgə táduga ná kúl jé Izəyəyl bwó é mpu ná Zembí mə zó balan nə nyə, zə cəg bwo. Nji, bwó á shígé mpu ntó. ²⁶ Jwəw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwān ó Izəyəyl óbá bwó ŋgə shuya. A mú ka cɛel béég bwo

7:5 Mat 12.7 7:6 Mat 15.13-14 7:8 Mat 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9 Mat 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mat 41.37-44 7:11 Mat 41.54; 42.1-2, 5 7:13 Mat 45.1, 3, 16 7:14 Mat 45.9-10, 18; 46.6-7, 27 7:16 Mat 23.3-16; 49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13 7:17 MmN 1.7-8 7:19 MmN 1.10-11, 22 7:20 MmN 2.2-10; Heb 11.23 7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27

ná bwá jíg ná shee, nyə nə bwo ná: “Bí búsə omínyəŋə, nəcé jí bí ngə síya yí?” ²⁷ Nji, nyəŋg nyə á ngə sá ngwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zá nyə á tál wo cí ná wo dúg sámb sá milású?” ²⁸ Wó ceeł zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igípten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyíz nyə a gwág ntúni yí, nyə a túb, a mú kə ji shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudúm óbá yé.

³⁰ «Nyə á ji wu mimbú məwúm mánə, ngwól *əngəles mə Cwámba mú zə lwóya nyə nyúúl míngwiiled, míngwiile mí ngə man kwasa dí nún shí a shwéeshá á mbámbún Sinayí. ³¹ Moyíz mú káam sá nyə á ngə dúg jəŋgá. A mú ka shísh ná a ké mpu dúg. Kál mə Cwámba í mú gwúg í ngə cí ná ³² “Mə óni, mə Zembí impáámbə byò, Zembí mə Abaraham, Zembí mə Izaag, Zembí mə Yákwb.” Moyíz mú tééd lilyále, a kú ná kwo sə ná a mpúg dúg. ³³ Nə ndeé, Cwámba mú cí nə nyə ná: “Yílég mán gwub məkuúd nəcé kúl shí wó tál ní í músə nda mə. ³⁴ Mə mə nti mísh, mə mə dúg bəw dēsh bwə ngə sá kúl jām Igípten yí. Mə mə gwág nda bwə ngə leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igípten.”

³⁵ «Engəles nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembí nyə á kənd nyə, a kə tál Moyíz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwə á ban Moyíz wəŋg, bwə jí nyə ná: “Zá nyə á tál wo cí ná wo zág də sámb sá milású?” ³⁶ Moyíz wəŋg wə nyə á kə yíl bwo málwaa dí Igípten yé, a ngə sá *isá í mimbúgú nə *isá í ntə búúd nkwón yí wu, tɛɛm bə ja bwə á lína mán mə atítí yí, tɛɛm bə ja bwə á ngə kyey shí a shwéeshá dí tən mimbú məwúm mánə yí. ³⁷ Nyə wə nyə

á cí nə Bag ó Izəryél ná: “Zembí mə bá nti bí ngwól *múúd micúndə nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyíz wəŋg wə nyə á bə mpádúgá əngəles nyə á ngə lésha nə nyə yé bənəŋ odá, ja kúl búúd jíshé í á sá gúfúgá mbún Sinayí shí a shwéeshád yí. Nyə wə a lág milású myá cug wə əngəles, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwə á shigé ceeł sá nyə məgwág. Bwə lámusa nə nyə, milám də nyingə kə nji Igípten. ⁴⁰ Bwə mú cí nə Arəon ná: “Ság ozembí bwə é də təw sə shwóg wá. Sə bən sə ampúyé ná sá í mə bə nə Moyíz muud á kə yíl sə Igípten yé.” ⁴¹ Bwə mú lúle mwā nteny tən zembí áyadúg, bwə sá nyə *mətúnuga nda Zembí, bwə sá məshusug gúmalále sá bwə ámə sá nə məbwə mán yí. ⁴² Zembí nyə á ka ntág yid bwo kwon, a mú sá nə bwə nyíngulág ngəle yə wəacén-cení wā jon gúmə. Sə jəŋg wə jisə cilyá kálad búúd ə micúndəd ná:

Bag ó Izəryél,

ye bí á cigə mə ocúdu

nkí ná bí á sá mə *mətúnuga

mimbú məwúm mánə bí á bə shí a shwéeshá dí myá?

⁴³ Ngaá ná bí á yida də nkény banda mə Molok*,

nə yuug ácén-cení bí á sá shú mə Zembí wán Refan yí?

Ngaá nə bí á yida də kúd məmpwoombú mándəlúd

də yə mbéé íyuug í zembí bí á sá yí gúmə?

Sá jəŋg wə í sá ná mə bəg kənd bí múkwám dí

shwóg-shwóg cə *Babilon.

⁴⁴ «Nji, ja ódá bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, bwə á shí bə nə banda í á də lwágulə ná Zembí jisə bwádí yí. Muud nyə á də lésha nə Moyíz yé nyə á cí nə né ná a kég sá

7:29 MmN 2.15, 21-22; 18.3-4 7:30 MmN 3.1-10 7:35 MmN 2.14; 3.2 7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; Ilj 14.33; 20.1-11 7:37 3.22-23 7:38 MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19 7:39 Ilj 14.3 7:40 MmN 32.1-8 7:42 Amo 5.25-27 Molok: Ləv 18.11 * 7:43 Mán məbanda mə a də bə, bwə laad káandə mbíí á ná bwə ká wəef í bə banda. 7:44 banda í á də lwágulə ná Zembí jisə bwádí yí: MmN 25.9, 40 7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6

banda dɔɔŋgá, a bɛ yuug nyə á dɔg yí. ⁴⁵ Odá bwá á shí ngə kala banda dɔɔŋgá ikala i búúd byēsh í á ngə byēl yíid. Bɔɔŋg bánŋh Yeshuwa bwá á ntɔ shí Zembí nyə a wíiŋg wəamádí yí, bwá á kə námə nə dwo wu, í mú jì wu kə wósós fwála mə *Dávid.

⁴⁶ «Zembí nyə á bul cɛel Dávid wɔɔŋgá. Ntɔ Dávid mú jì Zembí nə a sáag nyə mpaam nə a lwɔg bag ɔ Yákwab njɔw Zembí. ⁴⁷ Sálɔmun wá nyə á yida lwɔ nyə njɔw. ⁴⁸ Nji, Zembí a gwów-gwów nyə ádé jì mínjɔw məbwə mə búúd mə ámə lwɔ myá, námə nda múúd micúndə nyə á ci ná. ⁴⁹ Nyə á ci ná:

Jon dúsə jija íci jām.

Shí nyísə kúl mə də təl mákuu yí.

Wáyé njɔw bí bí nə ŋkul lwɔ mə yí?

Cwámə mə shílá ntɔ.

Ŋgow mə jì nə ŋkul kə woga yé?

⁵⁰ Ngaá nə mə wə mə a sá isá íni byēsh?

⁵¹ «Bi búsə nə núŋ. Bí ngə sá Zembí məlwə. Bi búsə nji bi ó də sá ngáádə nə Nkɛŋkɛ Shíshim, námə nda impáámə bíni í a də sá ná.

⁵² Nyáyé múúd micúndə impáámə bíni í á shígé lwágulə cúwáli yé? Bwá á də gwú bɔɔŋg bwá á də bwey zə jaaw nə Tátəlí Muud mə bá zə wá. Tútəlí muud wɔɔŋgá wə bí á kɛɛnzɔ, bí mú gwú yé. ⁵³ Bi buud bí á lóg *mbwoomb máccɛ wəéŋgəles bwá á yə bí má, nə məmpándí mēsh má cínŋg wá, bi abéxyé mwo.»

Bwá gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd ɔ gúfágá ósəmbye ɔ mílósú bwá á gwág iciyá íni yí, bwá á shwal gwág Itiyen yáag-yáag mpimbə, bwá ngə fúgal məjə.

⁵⁵ Itiyen nyɛ, lwándúlá nə Nkɛŋkɛ Shíshim nə cwós, mú kənd mísh jon dí, a mú dɔg máŋkənəwə mə Zembí, Yésus təl Zembí məbwə məncwúm.

⁵⁶ A mú ci ná: «Dugá, mə ngə dɔg jon í mə bāŋ. *Mwān mə Múúd təl Zembí məbwə məncwúm.» ⁵⁷ Bwá mú bwú məmə ɔŋkwíimbyé, bwá ngə fad məlwə máŋ; bēsh nə lám ngwúdú, bwá shwal kə shwiy nyə nyúúlúd. ⁵⁸ Bwá julə wú nə nyə ngwála, kə lúmə nyə məkwóógú. Buud bwá á ngə sá sósólúgá wɔɔŋg wá bwá á yíl iwáma byáŋ kə bwíg gúl ncúncwámá shí məkuu. Ncúncwámá jɔɔŋg wə Sól. ⁵⁹ Bwá ngə lúmə Itiyen məkwóógú ntáni, Itiyen mú jɔw Zembí, nyə ná: «Cwámə Yésus, lógúg *jím jām.» ⁶⁰ Nə ndéé, a mú kúd məbwóŋ shí, a kím nə ŋkulú ná: «Cwámə, wo kú lɔ bwo *səm bwá ngə sá ga.» Nji nyə á shín ci ntáni yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugushi Dɔ lú óbúgula

¹ Sól nyə á bə cāŋ nə buud bwá á gwú Itiyen wá. *Dɔ lú óbúgula í á bə Yurúsəlem yí í á zə bul bwəmə nə cúwáli mwów mɔɔŋgúd. Obúgula bēsh bwá mə shín nyuŋgula wú Yurúsəlem, kə məshí má Yudéa nə Samariya; í lóg cínŋgú nji *buud ɔ lwámá. ² Bósól búúd bwá á wá mílám wə Zembí wá bwá á kə dɔl Itiyen, bwá sá námə nyə shwiy mbíi áyíyáag. ³ Sól nyɛ nyə á ngə yáag nə á jaŋgulə Dɔ lú óbúgula. Nyə á də ngə nyíi mínjɔw mínjɔw, də ngə bíi óbúgula, budá nə budúm, də kə wá bwo mímbwugud.

Jɔjɔ Kéel í zə kə Samariya

⁴ Buud bwá á cīma Yurúsəlem wá bēsh bwá á ngə kə məzhíi məzhíi, bwá ngə bwiŋg Jɔjɔ Kéel á lân mə Yésus. ⁵ Ntɔ, Fílíp nyə á shulə kə wúl ngwála á Samariya, a mú kə bwiŋg buud ó wu lân mə *Křist.

7:46 Sóm 132.1-5 7:47 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 7:48 17.24-25 7:49 Iza 66.1-2 7:51 MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ó də sá ngáádə nə Nkɛŋkɛ Shíshim; Iza 63.10; Eze 2.3-5 7:52 Luk 11.47-48 7:53 7.38; Heb 2.2 7:54 Sóm 37.12; 112.10 7:55 Mat 26.64; Mís 2.33 7:56 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 7:58 22.20 7:59 Sóm 31.6; Luk 23.46 7:60 Luk 23.34 8:1 8.4; 11.19 8:3 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9; Gal 1.13 8:4 2.41

⁶ Buud ó wu bēsh bwó mú kænd milám ísá Fílíp nyə á ngə ci yíid, muud ngwúd nə ngwúd kú sá núŋ nəcé bwó á ngə gwáduga *məshimbá nyə á ngə sá má, bwó ngə námá dág mwo. ⁷ Nəcə zhwoğ buud bwó á bə nə məjamb wá, məjamb má á də wú má ngə kím məma óŋkwiimbyé, mimbúmbwúgú nə bəəŋg bwó á də nyēsh wá bwó ngə yál. ⁸ Ngwála wəəŋg wēsh í mú bə nə məma məshusug.

⁹ Í njúl ná ngwól múúd nyə á də bə ngwála wəəŋgúd nə jíná ná Shímun. Muud wəəŋgú nyə á də sá májig, buud bēsh wá Samariya bwó mú də bul káam nyə, nyə mú námá də jaaw nyúul ná á bul bə. ¹⁰ Buud bēsh, tééd ozhizhe kə kumə məma fwámé búúd, bēsh bwó á də ŋwa Shímun nə gwóógá, bwó ná: «Muud éne jisə ŋkul má Zembí, nyəəŋg bwó də ci ná í búl ntə yí.» ¹¹ Bwó á kænd milám nyədí nəcé nyə á bwey bul sá ná bwó káamúg nyə nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwó á *magalə Jəjə Kéél Fílíp nyə á ngə bwiing bwo shú Faan má Zembí nə shú jíná má Yésus-Krist yí, bwó á ngə duwan, nə budúm nə budá námá. ¹³ Shímun wəəŋgú nyəməfwó nyə a *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béégəya nə nyə, a ngə dág məma ísá í ntə búúd ŋkul yí nə məshimbá má á ngə sŷy má, a ngə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwó kə Samariya

¹⁴ *Buud ɔ lwámá bwó á bə Yurúsəlem wá bwó á ka gwág nə buud ó Samariya bwó má lág Milású mí Zembí. Bwó mú kænd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bəŋ, ja bwó á shulə kə Samariya yí, bwó á jəgula nə Zembí shú ná obúgula wá wu bwó ləgúg Nkəŋkə Shíshim. ¹⁶ Nəcə, í á bə cínəŋgú, Nkəŋkə Shíshim kú fwo shulə tə múúd ngwúd dī. Bwó á yida shín ngə duwan jíná má

Cwámba Yésus dī. ¹⁷ Nə ndeé, Pyêr bá Yuánes bwó mú ngə bəd bwo məbwə, bwó mú ngə lág Nkəŋkə Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dág ná buud bwó ngə lág Nkəŋkə Shíshim ja buud ɔ lwámá bwó bəd bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaané ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mə ŋkul ni, muud yēsh má é bəd məbwə yé ləgúg Nkəŋkə Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Bíná mwaané woó bēsh ná mpaá, nəcé wó ámə téduga ná bwó də kusə yána má Zembí nə mwaané. ²¹ Wo cugé nə ŋkəw wa sá gaád, kú nə təə sá, nəcé lám wó í cugé tətəlí nə Zembí. ²² Céndág bów-bów tédugá wó ni, wo jəgulağ nə Zembí, ka nyə é juu wo nə yuug í ámə wóós wo lámúd ni. ²³ Mə dág ná byó íwúmbúg í má bul yáág. Olfiŋgí bwó má bií wo kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná: «Biméfwó jəgulağá nə Zembí shú dām nə təə sá ngwúd bí má ci na ni í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwó mú shín lwóya búgə ján, bwiing kéel mə Cwámba ná ndeé bwó mú nyiŋgə kə Yurúsəlem. Bwó mú ngə bwiing Jəjə Kéél zhíí nə zhíí zhwoğ miləəm myá Samariya dī.

Muud Ityopí má zə lág Jəjə Kéél

²⁶ Ngwól *éngəles mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeyúg kə ŋgeə *məkóól má jwəw, zhíí í də shulə wú Yurúsəlem kə Gaza, zhíí nyísə kú jwəzəla búúd yí.» ²⁷ Fílíp mú námá tí njəənd kú fadələ. Ndug nə ngwól múúd Ityopí, a njúl myáágá, a njúl lúlúú ósól ɔ məsáal ɔ cí mudá á Ityopí bwó á də jəw ná Kandás yé, muud wəəŋgú njúl kulág məbii mə cí mēsh dī, nyə á kə Yurúsəlem kələ yə Zembí gúmə; ²⁸ nyə á ngə nyiŋgə a njúl nyədí mətúwa dī, a ngə lə kálaad má *múúd micúndá Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə Fílíp ná: «Shíshúg

kə kumə mətúwa éñəd.» ³⁰ Fílíp mú læl kə, a mú gwág múúd éne ηgə l̥ kálaad mə múúd micúndó Izayí. Fílíp mú jí nyə ná: «Ye wo ηgə mpu gwág sâ wó ηgə l̥ ní?» ³¹ Muud éne mú b̥sa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədélé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú j̥w Fílíp ná a kəwag mətúwa dí kə jí nyədí koogú. ³² Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembí nyə á ηgə l̥ wə ga:

Nyə á bə nda təw bwə ηgə kə nə ndí ná bwə kə cígə yí,

námə nda mwā n̄cwəmbə bwə ηgə sámb mimyɔ́ yí.

Nyə a shígé b̄ny mpu ná a lás.

³³ Bwə á séémbəli nyə, bwə nyaal nyə ηkaam nyé nə məkuú.

Zə jí nə ηkul bá bwiing l̄h á mpwəŋ buud nyé yé? Kú nə muud!

Bwə á sámb nyə jé cəg shí gaád.

³⁴ Myáágə mú jí Fílíp ná: «Mə jəgula nə wo, féélúg mə, zə múúd micúndó ηgə cí yé? Ye nyəmfwó, yə muud shús?» ³⁵ Fílíp mú ka zə tééd lásulə. A mú zə bwiing nyə Jəjə Kéél mə Yésus téédulə na kúkúl micilyá nííd. ³⁶ Bá bwə mú ηgə kə nə ndéé bwə mú kə wósó júwó. Myáágə mú cí nə Fílíp ná: «Dugí, məjúwó wə mága. Jí í ntágúlə ná mə kú duwan yí?» ³⁷ **[Fílíp mú cí nə nyə ná: «ηkí wo *búgula nə lâm wô wêsh, wo je duwan.» Nyə ná: «Mə mə *magulə ná Yésus-Kríst jisə *Mwân mə Zembí.»]* ³⁸ A mú cí nə bwə tálúg mətúwa. Bêsh obá bwə mú shulə məjúwód, nə Fílíp, nə myáágə. Fílíp mú duu nyə. ³⁹ Ja bwə á ηgə səw wú məjúwód yí, Shíshim mə Yawé í a ηkény Fílíp kyey nə nyə, myáágə kú ná nyingə d̄g nyə. Nj̄, a mú kə nə nj̄ənd yé shwógi nə mashusəg. ⁴⁰ Fílíp mú kə bə nj̄i Azot. A mú ηgə bwiing Jəjə Kéél mánd nə mánd nə ndéé kə wósó Sezaré.

9

Sôl mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sôl, nyə ηgə ná cwambalə *ompwíin ó Cwám̄ba, a ηgə gwú bwo. Nyə á ka kə wə Ajəláci á ofada, ² ná Ajəláci yág nyə kálaad mə yə nyə ηkul ná a kəg Damás, a kəg ηgə d̄g *məmpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden mà n̄h. A ká kwey búúd bwə ηgə bə zhí mə Cwám̄ba, a bii bēsh təw bud̄m təw budá, a wólə bwo məηkəda, a kə nə bwo Yurúsəlem. ³ Nyə á ka kə nə ndéé ηgələ shísh kúnə-kúnə nə Damás, a mú seegya n̄ji məηkənya mə mə zhu jəŋ dí zə kwan kúl nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kəl í ηgə cí nə nyə ná: «Sôl, Sôl, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntáni yí?» ⁵ Nyə ntág ná: «Wo zə e, Cwám̄ba?» Cwám̄ba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó ηgə lwágulə cúwáí yé. ⁶ Sâ ηgwúd, wólúg, wo kúməg ηgwála, bwə é jaaw wo sâ wó jálə nə sá yí.» ⁷ Buud zə gwoong bə bwə á shígula, bwə shwal jí ókúl-ókúl, fəg jimb bwo mílúúd. Bwə á ηgə gwág n̄ji kəl í ηgə lás, bwə kú d̄g múúd nyə á ηgə lás yé. ⁸ Sôl m̄sə wól shí, mísh mə njúl nyə ná bagə n̄ji a kú ηgə d̄g. Bwə mú bii nyə mbwád kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə á já mwəw málól, mísh kú d̄gya nyə, a kú də, a kú ηgul.

¹⁰ Ngwól múúd nyə á bə Damás nə jínə ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mə Yésus. Muud wəŋg mú d̄g *ntamə á mísh ná bagə, Cwám̄ba ηgə j̄w nyə ná: «Ananíyas!» Nyə ná: «Cwám̄ba, mə wə éga.» ¹¹ Cwám̄ba mú cí nə nyə ná: «Tówúg, wo kəg njwón bwə d̄u j̄w ná «njwón á tətəlí» yí, kə s̄ Sôl muud á Tárəs n̄h nj̄w mə Yúdas. A ηgə jəgula námə nda mə ηgə lás éga. ¹² Nyə ámə d̄g ntamə á mísh ná bagə, muud bwə j̄w ná Ananíyas yé

8:32 Iza 53.7-8 **8:35** Luk 24.27 **8:36** Mat 28.19 * **8:37** Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. **8:39** 1Oj 18.12 **8:40** 21.8 **9:1** 8.3 **9:2** 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22 **9:3** Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6 **9:5** 1Kr 15.8 **9:8** 13.11 **9:11** 21.39; 22.3 **9:12** Mak 8.23-25

má nyíi njów zə bəd nyə məbwə nə mísh má dúgyág nyə.»¹³ Ananíyas mú bəsa ná: «Cwám̄ba, mə mə bul gwáduga múúd éne, bímbí lú məbđw á má sá buud bwđ Yurúsalem yí.¹⁴ Tεem bə wa nyəmэфwó, milúlúú myā ofada mí á yə nyə ηkul ná a zəg bíi búúd bēsh bwá ηgó k̄m jōw jíná dwō wá.»¹⁵ Cwám̄ba mú ci nə nyə ná: «Kaág, nəcé mə mə féesh múúd éne ná a bág mə sá ísέy shú ná ikúl í cúgέ Oyúden yí nə ojwú-buud bán̄ nə Bag ó *Izarəyél bwá mpúg jíná dām.¹⁶ Məməfwó mə é lwágulə nyə bímbí lú minjugú á bá jug shú dām myá.»

¹⁷ Ananíyas mú kə, kə nyíi njów, bəd nyə məbwə, ci nə nyə ná: «Sól mwaan̄g, Cwám̄ba Yésus wo á bwəma nə nyə zhíd ηgólə zə wa yé, nyə ámə ntí mə shú ná mísh mwō má nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nkəηkə Shíshim.»¹⁸ Bíl ísá í mú shugula wú nyə míshád í njúl nda ifufā. Mísh má mú nyíngə dúgya nyə nə ndéé a mú shwal duwan.¹⁹ Ná ndéé, a mú də ídāw, ηkul í mú kwo wóos nyə nyúúləd. Bán̄n̄ ompwíin wā Damás bwá á ji baalé mwōw.²⁰ Kú námə kwo len̄g fwála, Sól mú shwal ηgə kə mampáanzə má mínjígúlá mə Oyúden dí, kə ηgə cúndə ná Yésus jisə *Mwān mə Zembí.²¹ Buud bēsh bwá á ηgə gwág nyə wá bwá á ηgə káam mbií á ná fug də jimb lúúd, bwá ηgə ci ná: «ηgaá ná buud bēsh bwá á də k̄m jōw jíná ga Yurúsalem wá muud éga wá nyə á lwágulə bwo njugú yé? ηgaá ná nyə á zə wa ná a zə bíi bəon̄g wā wa, a wóolə bwo mən̄kəda kə nə bwo milúlúú myā ofada dí?»

²² Nji Sól nywáá nyə á ηgə yáág nə jaawúlə Jj̄j̄ Kéel yáág yáágúg, a də fad Oyúden wā Damás mimpu nə dálə mpu lwágulə bwo ná Yésus

wá jisá *Kríst.²³ Ja fwámé baalé mwōw má á c̄j̄ yí, Oyúden bwá á cw̄j̄ yuug nə bwá gwú nyə.²⁴ Sól mú mpu shwushwaga jəon̄g. Bwá á bə bwá mú ηgə baagwə mimpumbé mí ηgwála* mwásə nə bulú ná bwá gwú nyə.²⁵ Nda ómpwíin bé bwá a mpu ntó ná, bwá á ηwa nyə gúl búlúd, wá kúdád, bwá mú nteηguli nyə nyun̄g dí gwōw kə shul tóón.

²⁶ Kə wóos Yurúsalem, Sól nyə á c̄eel kə s̄eηngya nə bóól ómpwíin. Nji, bēsh bwá á ηgə fúndə nyə, bwá kú fwo *magulə ná a músə mpwíin.²⁷ Barnábas músə ηwa nyə, kə nə nyə *búúd ə lwámá dí. A kə bwiin̄g bwo nda Sól nyə á dúg Cwám̄ba zhíd ná, nə nda Cwám̄ba nyə á lás nə nyə ná, nə nda nyə á bwiin̄g kéel Damás jíná má Yésus dí kú fúndə muud ná.²⁸ Tééd ja jəon̄gá, Sól bán̄n̄ buud ə lwámá bwá mú bəduga gwoon̄g, bán̄n̄ bwá mú ηgə kyey ηgwála nə ηgwála, a ηgə bwiin̄g kéel á jíná má Cwám̄ba, kú fúndə mísh má búúd.²⁹ Nyə á də námə lésha nə Oyúden bwá á janəwo nə cug Ogarék wá, bán̄n̄ də námə s̄eηusa məkál. Nji, bān̄ bwá mú s̄j̄ ná bwá gwú nyə.³⁰ Nda ómínyon̄h̄ wā búgə bwá á mpu ntó ná, bwá á kə nə nyə Sezaré, bwá mú kənd nyə Tarus.³¹ *D̄j̄ lú obúgula í á ka ηgə cugə ná sh̄eη Yudéa yēsh, nə Galilé, nə Samariya, gwoon̄g í ηgə lal búgád, obúgula bwá ηgə gw̄j̄j̄ Cwám̄ba. Nkəηkə Shíshim ηgə sá ná buud ηkí bul bulya bwá zəg ηgə nyíi gwoon̄gud.

Pyēr má lwag Ene, gwūmushi Tabita

³² Í á ka zə bə, Pyēr ηgə kyey kálə ηgə dúg obúgula, nyə á ka námə shulə kə dúg bəon̄g wā Lida.³³ A mú

9:15 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24; Rom 1.5

9:20 17.2; Luk 22.70 **9:21** 8.1; 9.13-14

9:16 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28

9:22 5.42 **9:23** 23.12 **9:23** 2Kr 11.32-33

* **9:24** mimpumbé mí ηgwála: Bwá á də lw̄j̄ min̄gwála, bwá sá məma nyun̄g lȳ ηgwála wēsh, bwá ka l̄ḡə mimpumbé búúd ə jálá nə də nyíi ηgwála myá. **9:26** 9.3-6, 20; Gal 1.18 **9:27** Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 **9:30** 11.25; Gal 1.21

kə kwey ηgwól múúd nūη ná Ene. Muud wəɔŋ nyə á bə mbúmbwúgá, a má já shí tǎη mimbú mwəɔmb. ³⁴ Pyêr mú cí nə nyə ná: «Ene, Yésus-Kríst má lwag wo. Wəɔlúg wo báágúg tanǎ gwô.» Námá cé nə cé, Ene mú wəɔl. ³⁵ Buud bēsh bwá á bə Lida nə mbwaanzulə shí á Sarona wá bwá mú dág nyə, bwá mú cénd kuú ηjəɔnd, yid wə Cwám̄ba.

³⁶ Ngwól *mpwíin á mudá nyə á bə Zhwópe nə jínə ná Tabita. Jínə dəɔŋg í kə ná Dórakas.† Mudá wəɔŋgú nyə á bul də sá jəjə misóólúgá, a də bul yə mímbúmbúwá isá. ³⁷ Í á ka zə bə máni mwôw dí ná Tabita nyə á bwás ná ndéé a mú yə. Bwá mú gusa nyə ná ndéé kə bwáig fúm á njów dí gwôw. ³⁸ Ompwíin bwá á ka gwág ná Pyêr ji Lida, Lida njúl kúná-kúnə nə Zhwópe. Bwá mú kənd búúd obá kə téég nyə məbwə ná: «Oshwoŋ! Lələgá zə kúga, kú neela.» ³⁹ Pyêr mú námá tōw shí, bəndəη buud óni bwá mú kə. Ja nyə á kə wósós yí, bwá á kə nə nyə fúm á gwówád. Mikúsá myēsh mí mú zə nə məyə nyédí, zə ηgə lwágulə nyə ijud nə ikúúd Dórakas nyə á də laad bwo ja bəndəη bwá á bə yí. ⁴⁰ Pyêr mú wéeshuli búúd bēsh tóón, a mú kúd məbwóη shí, a jəgula nə Zembí ná ndéé a mú yid kósomb gwəŋǎ mbimbəd, a cí ná: «Tabita, wəɔlúg.» Tabita mú bēny mísh, a mú dág Pyêr, a músə wəɔl ji njínjilí. ⁴¹ Pyêr músə bíi nyə mbwəd, tál nyə tətəlí. A músə jōw óbúgula nə mikúsə, a yə bwo nyə kuwó. ⁴² Sá jəɔŋg í mú mpúy Zhwópe yēsh, zhwoŋ buud bwá mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³ Pyêr nyə á ji cínəŋg Zhwópe fwámé zhwoŋ mwôw, a njul njów má Shímun nyə á də sá ísáy í ikúúdí í cúdí yé.

† **9:36** Dórakas: Ciyá Dórakas í kə ná mpindú.

9:40 Mak 5.40-41 **9:43** 10.6, 32 **10:1** 10.30-33 **10:1** 27.1, 3; Luk 7.2, 5 * **10:9** kwáminú: Ja bwá á də lwəŋ minjów yí, bwá də mə kwáminú námá nda mənyung. Kwáminú í á də bə ηkí lal, buud ka də ηgə kyey wu gwôw, muud jee námá kə woga wu. **10:11** 7.56 **10:12** Ləv 11.1-47; Eze 4.14

10

Ísáy nə misóólúgá mí Kərunēy

¹ Ngwól múúd nyə á bə Sezarē nə jínə ná Kərunēy. Nyə á bə lúlúú ózimbi təd, kında ózimbi ánání dí, kında bwá á də jōw ná «kında Itali» yí. ² Muud wəɔŋgú nyə á kənd lám wə Zembí, bəndəη njów yé wēsh də bul gwəŋ Zembí. Ntó, nyə á də bul sá buud wá kúl *Oyúden mikwíindyá, a də jəgula nə Zembí ja jēsh. ³ Dúl jwôw, ηgε məwəla məlól mã mpwó-kugú, nyə a dág *ntamá á mísh ná bagá, a dág *ēngəles má Zembí má zə nyíi nyə njów, zə jōw nyə ná: «Kərunēy». ⁴ Kərunēy mú dág nyə ná figá-figá ná ndéé nda ífwaas í á bii nyə ná, a mú cí ná: «Ná jí e, Cwám̄ba?» Engəles nə né ná: «Məjəgula mwó nə mikwíindyá wó ηgə kwíind buud myá mí mə wósós wə Zembí, Zembí nyə awúsáyé myo. ⁵ Ntó, kəndág búúd Zhwópe ja gaád, bwá kág jōw ηgwól múúd jí nūη ná Shímun bwá də jōw nə dúl jínə ná Pyêr yé, ⁶ a njul wə ηgwól múúd má də sá ísáy í ikúúdí í cúdí yé, bwá də námá jōw muud wəɔŋg ná Shímun. Njów yé wúsə ncindye mǎη.»

⁷ Ja engəles nyə á zə lésha nə nyə ni nyə á kyey yí, Kərunēy nyə á jōw ol-waábulə obá, nə ηgwól zimbí á bəɔŋg bwá á bul sēy nə nyə wá, a njúl né nyə a mə wá lám wə Zembí. ⁸ A mú shín bwiing bwo sá jēsh nə ndéé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə kə wə Kərunēy

⁹ Mán məlám, buud óni bwá ηkág bwá mú kúná-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a kə sá məjəgula. Í á bə ηgε tólóg dí. ¹⁰ A mú gwág zha nə yéesh ná á də. Í á bə bwá ηgá ná jáám̄b idaw, seegya a músə nda *shíshim yé mə wú nyédí nyúúlad. ¹¹ A mú dág jəŋ í mə bǎη,

gúl sâ nda *sanda í kál málwê mánñ ðî, í ngé shulê wú jon ðî ngə zə shí. 12 Sá jəŋŋ í á bə nə mímbíí mí ócúúú myésh: nə bəŋŋ wâ məkúúú mánñ, nə bəŋŋ bwá ðə julə mímwə shí wá, nə inunú yâ gwôw cínəŋ cwû. 13 A mú gwág kál í ngé ci nə nyə ná: «Pyêr, tówúg wo gwúg isâ íní wo dág!» 14 Pyêr mú bəsa ná: «Mbô, Cwám̄ba. Nəcə mə abwélé ðə sâ jí nə nyéé mísh má Zembî ðí yí, ñkí sâ íci.» 15 Kál í mú nyiŋgá kwo lás ci nə nyə ná: «Sâ Zembî má fúb yí, wəe kú bəeg nyiŋgá ci ná jísə sâ abúbôw.» 16 Í á sâ ntāni ija ilóol, sâ jəŋŋ í mú ñkâŋ kə gwôw. 17 Pyêr fəg má jímb lúúú nə sâ nyə ámə dúg nī nda í kə ná, ndug buud Kərunêy nyə ámə lwâm wá, bwá má sɔ njów má Shímun ná sɔ sɔ, bwo má kwey, bwá təl mpumbéd. 18 Bwá mú jəw búúú ə njów, jí bwo Shímun bwá ðə jəw ná dúl jíná ná Pyêr yé ñkí cínəŋ wá á ðə jí yé. 19 Pyêr ngé ná ca téduga nda sâ nyə ámə dúg yí í kə ná, Ñkəŋkə Shíshim mú ci nə nyə ná: «Dəgí, buud olóol bwá ngə sɔ wo. 20 Tówúg wo shúləg, binónŋ bí kəg. Wo kú zhízhigə nəcə mə wá mə ámə ntí bwo.»

21 Pyêr músə shulə kə bwəma nə buud bəŋŋ, nyə nə bwo ná: «Mə wá éga, mə muud bí ngé sɔ yé. Jí bí ámə zə sá yí?» 22 Bwá nə né ná: «Kərunêy wá nyə ámə ntí sá, Kərunêy á lúúú ózimbí təd, a jí tətəlí muud, a gwóŋ Zembî, lwon buud *Oyúden jəsh í ngə jaaw lāŋ yé ñkí nywa. Ngwól Eŋgəles má Zembî nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kəg nyádí njów, a kəg gwágulə sâ wó é bwiŋŋ nyə yí.»

23 Pyêr mú nyiŋgal bwo njów, bənónŋ bwá mú já. Mán məlām, a mú wəol, bənónŋ bwá mú kə. Bóol ómínyəŋə wá Zhwópe bwá mú kə lúgal nyə.

24 Jwôw í á kwo bə yí, bwá mú kumə Sezarê. Kərunêy nyə

á ngə bwánd bwo, a má shín sɛɛŋg mímbýél myé nə bé óshwá ó abúgúlág. 25 Ja Pyêr nyə á bə nə a zə nyí njów yí, Kərunêy nyə á lələú kə səl nyáméfwó shí, kúðəw Pyêr shí məkúú nyə yə gúmə. 26 Pyêr mú bān nyə, nyə nə né ná: «Búnúg, mə jí námə múúú nda wo.»

27 Bá bwá mú ngə ləsha ná ndéé kə nyí njów. A mú kə kwey ná zhwoog buud bwá ámə sɛɛŋgya. 28 Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bí mə mpú ná mwā Yúden jí ci kú sɛɛŋgya nə mwān il-won, kú námə shísh nyə kúná-kúnə. Njí, Zembî má lwágulə mə nə mə ajláyé nə dúg ngwól múúú nda sâ jí nə nyéé mísh má Zembî ðí yí, ñkí sâ íci. 29 Gwá wá í ámə sá ná, njí má ámə gwág njúwúú yí, mə ámə zə kú nə onkwafad. Ná ndéé, mə ngə ka cɛɛl mpu sâ bí ámə jəw mə nə ndí yí.» 30 Kərunêy mú bəsa ná: «Í má sá mwôw mánñ múús, mə á ngə sá məjəgula ŋgeé mawəla məlól mā mpwó-kugú mádí njów, mə mú dúg njí ngwól muud təl mə mpwóómbúd nə mikáandé mí aŋkəŋkəŋəwá, 31 a ngé ci nə mə ná: “Kərunêy, Zembî má magulə məjəgula mwô, nyə awúsáyé míkwíindyá wó ngé kwíind buud nə ndí myá. 32 Kəndúg búúú Zhwópe bwá kəg jəw wo Shímun jí nə dúl jíná ná Pyêr yé. A njul njów má Shímun mə ðə sá ísəy í íkúúúú í cúúú yé, ncindyə māŋ.” 33 Ntə námə má á ka lələú kənd buud kə jəw wo yé. Wo má mpu sá nə zələ. Ná ndéé, sá bəsh sɔ təl mísh má Zembî ðí ja gaád ná sá má gwágulə sâ jəsh Zembî nyə ámə lwām wo ná wo jááwəg sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

34 Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbálé, mə má mpu ná Zembî nyə a dé dúg búúú məmpwoombá. 35 Jísə njí ná muud yəsh mə gwóŋ Zembî a sá tətəlí yé, təə a jí jáyé lwon búúú

dí, Zembî mæ gwág nyə nywa tɛɛm bæ nə a jì jáyɛ kúl búúd dí, tɔɔ jáyɛ dí. ³⁶ Nyə á kənd bag ɔ *Izəɾəyɛl məkəl. A bwiing bwo Jɔjɔ Kéél ná buud bwá mú nə n̄kúl jee cugə nə Zembî ná shɛɛ nəcɛ Yésus-Kríst, nyə wá jí Cwám̄ba á buud bɛsh. ³⁷ Bì mæ mpú mæma sâ í á ngə s̄iy tɛéd Galilɛ kə wóos Yudéa mpúsə nduwán Yuánes nyə á ngə cúndə yí. ³⁸ Bì mæ mpú ná Zembî nyə a gwáágulə Yésus á Nazarɛt Shíshim, yə nyə mæma n̄kúl. Yésus wɔɔngə nyə á ka ngə kə íkúl íkúl, ngə sâ buud mənɔywa, ngə lwag bɔɔng bɛsh Njwú məjamb nyə á ngə lwágulə cúnj wá, nəcɛ Zembî nyə á bæ nyódí. ³⁹ Sə bân sá á shí dág sâ jêsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsalem yí, nyə muud bwá á bwambulə kwolós dí bwá gwú yé. ⁴⁰ Zembî nyə a gwúmashi nyə jwɔw álél, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jêsh dí, í á bæ nji sá owúshinɛd Zembî nyə á bwey féesh wá. Mpúsə gwúmálə nyə á gwúm yí, sánɔn sá á də, sá ngul. ⁴² Nyə a lwám sá ná sá cúndág kéel, sá bwaagulə ná nyə wá Zembî nyə a tɛl ná a bág sámb mikuwó nə mimbimbə milású yé. ⁴³ *Buud ɔ micúndá bɛsh bwá ngə bwiing lánj yé ná muud yêsh mæ *búgúlá nyə yé a bæ nə ijuugá í *mísəm nəcɛ jínə dé.»

⁴⁴ Pyêr ngə ná lás ntúni, Nkɛnkɛ Shíshim mú shulə wá buud bɛsh bwá á ngə gwágulə lású yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwá á bæ misíyá mí ábiwáág wá, bɔɔng bɛsh bánɔn Pyêr bwá á bæ gwoong wá, bwá mú káam mbii á ná fag dū jimb lúúd. Bwá á jág bul káam ná Zembî mæ bále yə búúd bwá cugé Oyúden wá Nkɛnkɛ Shíshim. ⁴⁶ Nəcɛ bwá á gwág buud bɔɔng bwá ngə lás mákálúd, bwá ngə ságusə Zembî. Ntó wá Pyêr nyə á ka ci nɔ: ⁴⁷ «Ye sá nyíngəg ban nə

buud óga ná bwá kú duwan, í njúl ná bwá mæ lág námá Nkɛnkɛ Shíshim nda sɔ?» ⁴⁸ A mú lwám ná bwá dúwanugí jínə mæ Yésus-Kríst dí. Bwá mú ci nə nyə ná bánɔn bwá kwóg ná já baalé mwɔw.

11

Pyêr ngə bwiing sâ Zembî nyə á sâ yí

¹ Nə *buud ɔ lwámá nə obúgula wá Yudéa bwá á ka gwág ná ikúl í cugé *Oyúden yí bwá mæ námá lág Milású mí Zembî. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsalem yí, buud ó ábiwáág bwá á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwá nə né nɔ: «Wo mæ kə nyi búúd wá kú ábiwáág dí, binɔn də ídɔw səj ngwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə tɛéd jaawúlə bwo sâ í á cɔ yí nə oféél-féélí bɛsh, nyə ná ⁵ «Mɛɛ mæ á bæ Zhwópe. Mæ ngə jəgula nə Zembî, mæ mú seegya nji mæ músə nda *shíshim wám mæ wú mádí nyúúlúd. Mæ mú dág *ntamá á mísh ná bagá, gúl sâ nda *sanda í njúl ngwólúlá mælwə mánɔ í ngə shulə wú gwɔw ngə zə mádí. ⁶ Mæ á ka kənd mísh, mæ mpu dág sâ jɔɔng, mæ mú dág ná cínɔng cwú í á bæ, nə ocúdu wá makuú mánɔ nə bɔɔng wá jugá, nə bɔɔng bwá dū júlə mímwə shí wá, nə inunú yá gwɔw. ⁷ Mæ mú námá gwág kál í ngə ci nə mæ nɔ: “Pyêr, tówág, wo gwúg isá íni wo dág!” ⁸ Mæ nɔ: “Mbɔ, Cwám̄ba. Nəcɛ sâ jí nə nyéé mísh mæ Zembî dí yí, nə sâ íci í abwélé kə mádí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíngə lás nə mæ ja ábɛé í ngə wú gwɔw nɔ: “Sâ Zembî mæ fúb yí, kú bɛɛg nyíngə ci nə jísə sâ abúbɔw.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilól, sâ jɔɔng jêsh mú n̄kâɛ kə gwɔw. ¹¹ Ka seegya ná, námá wəla dɔɔngú dí, buud olól bwá mú wóos njów sá á bæ yí, bwá ngə zhu Sezaré, ná bwá á mæ ntí bwo mádí. ¹² Shíshim

10:36 Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbú 19.16 **10:38** Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2
10:39 3.15 **10:41** 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13 **10:42** 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1;
 1Pr 4.5 **10:43** 13.38; Zhe 31.34 **10:44** 2.4 **10:47** 8.36 **10:48** 19.5 **11:3** 10.28; Gal
 2.12 **11:5** 10.11-20

mú ci nə mə né sán̄n̄h kág, mə nda zhízhigə. Bóól obúgula ósaman bwá mú zə, sán̄n̄h mú bɛ búúd bəɔŋg ná ndéé bwá mú kə nə sá njów mə múúd bí ngó ci éne. ¹³ A mú jaaw sá nda nyə á dúg *éngales tál nyə njów ngó ci nə nyə ná: “Kəndug búúd Zhwópe bwá kág jów Shímun bwá də jów nə dúl jíná ná Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiing wo kéel í é yə wo cug nə njów wô wêsh yí”. ¹⁵ Mə á ka námá tééd ná mə bwiing bwo kéel, seegya nji Nkékê Shíshim mə shwi y bwo nyúúléd námá nda í á bə nə sá mátéédulé* dí ná. ¹⁶ Mə mú téduga ciyá Cwám̄ba nyə á ci yí ná: “Yuánes nyə á ngə duu buud nə məjúwó, bi bāŋ bi é duwan nə Nkékê Shíshim”. ¹⁷ Ntó, nkí Zembí mə yə búúd yána dé nda nyə a yə námá sá ja sá á *búgula Yésus yí, mə wá zá ná mə sáág ngáádá nə Zembí?» ¹⁸ Ja bwá á gwág ntáni yí, bwá á saləwo, bwá mú ságusə Zembí, bwá ná: «Ntó ji ná Zembí mə yə ikúl í cúgé Oyúden yí zhíí ná bwá céndúg mítédúgá bwá ŋwa cug.»

Jǝǝ Kéel í zə kə ikul ishúsúd

¹⁹ Ja bwá á gwú Itiyen yí, məma lumbálí í á zə bɛ obúgula, bwá mú shín ciima, ngə kə ikul ikul kə kumə Fenisí, nə Shíprə nə Antyósh. Bwá á ngə bwiing nji *Oyúden kéel. ²⁰ Nji, bóól búúd bwá á bə cínəŋg bwá njúl buud ó Shíprə nə buud ó Sirên. Bāŋ bwá á kə kumə Antyósh, bwá mú bwiing Ogurêk Jǝǝ Kéel mə Cwám̄ba Yésus. ²¹ Cwám̄ba nyə á ngə kwíind bwo nə ŋkul nyé, zhwoŋ buud bwá mú *búgula, bwá cénd kuú njəənd, yid wá Cwám̄ba. ²² *Dǝ lú óbúgula á Yurúsələm í á ka gwáduga lāŋ wəəŋg. Bwá mú kənd Barnábas wu Antyósh. ²³ Barnábas wəəŋg, ja nyə á jé Antyósh a dúg nda Zembí nyə a lwóya mpaam nyé

nyə, nyə á bul bə nə məshusug, a mú cwíny obúgula bēsh ná bwá jíig gwoəŋg mə Cwám̄ba dí nə milām myāŋ myēsh. ²⁴ Nyə á bə jǝ múúd, a njúl lwándúlá nə jǝǝ Shíshim nə búgə ná cwóó. Bóólúgá ncúlyá buud bwá mú kwíduli Dǝ lú óbúgula dí.

²⁵ Barnábas nyə á ka kə Tárus nə a kə ŋwa Sól. ²⁶ Nda nyə á kwey nyə ná, nyə á zə nə nyə Antyósh. Bá bwá mú já cínəŋgú mbúncindí, bwá ngó sɛəŋgya nə Dǝ lú óbúgula, bwá ngó yə ncúlyá buud minjígulá. Nūŋ Antyósh wá *ompwíin bwá á tééd gwiidəw nə okristen yé.

²⁷ Í á ka zə bə na dúl baan dí ná, bóól *búúd ɔ mícúndə bwá á shulə wú Yurúsələm kə Antyósh. ²⁸ Ngwól á bwo, nə jíná ná Agabus, músə zə lás nda Shíshim nyə a lwágulə nyə ná. A mú jaaw ná məma yáág-yáág zha í bá bə shí nyēsh dí. Zha nyəəŋg í á shí námá bə fwála Klóod nyə á bə Káázəl yí. ²⁹ Ntó, ompwíin bwá mú ŋwa cígulá ná bwá zə sɛəŋg míkwiindyá, muud yēsh wá bímbí á jí nə ŋkul wá yí, bwá kənd bəəŋg óbúgula wá Yudéa. ³⁰ Bwá á sá námá ntó, bwá mú kənd Barnábas bá Sól nə míkwiindyá, bwá kə yə ócumbá buud wá Yudéa.

12

Engales mə ká yúl Pyêr mímbwugud

¹ Baan dəəŋgú Njwú-buud Herod nyə a tééd ná a zə ngə jugushi bóól búúd ó *Dǝ lú óbúgula. ² A mú gwú Zhâk mínyəŋú mə Yuánes nə kafwəle. ³ Nda nyə á dúg ná *Oyúden bwá á ngə gwág nywa sâ jəəŋg ná, nyə á ka námá bii Pyêr, í njúl fwála lú zan bwá də də ibuléd yâ kú nə *ləvur yí. ⁴ Nyə á bii nyə ntáni, a mú kə wá nyə mímbwug dí, a tál íkínda í ízimbi in̄ə ná í bááguləg nyə, kínda ízimbi jēsh nə ozimbi

11:14 16.31 11:15 2.4 * 11:15 Jwəw lú Pantekót. (Dúgág Mis 2.4.) 11:16 1.5 11:18 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21 11:19 8.1-4 11:20 Yuá 7.35 11:21 2.41 11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31 11:25 9.30 11:27 13.1; 15.32 11:28 21.10 11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10 12:4 4.3

on̄. Nyə a ngə téduga ná a bá ka zə təl nyə kood dí nda mán yí, Pyêr nyə á bá c̄y yí. ⁵ Pyêr nyə á ka bæ mímbwugəd. D̄ɔ lú óbúgula d̄an̄, ngə báásulə məjəgula ngəlá jəgula nə Zembî shú d̄éd kú yow.

⁶ Búlú í á bæ nə Herod mə bá təl Pyêr kood dí nda mán yí, Pyêr nyə á bæ a mbwúg gwəd ngwóólú lá m̄əŋkəda nə mikwoolú mí ɪŋkwánz mímbá. Nyə a bæ a mbwúg mpədúgá ózimbi obá, isándálé í təl mpumbéd.

⁷ Ka seegya ná ngwól *éngales mə Yawé mə jé, kál fúm jəɔŋg mə shwal bæ nə məŋkenya nə ngəŋ. Éngales mú yíd Pyêr bugálu dí, juumashi nyə, nyə nə né ná: «Nə cá! Wóólúg!» Mikwoolú mí ɪŋkwánz mí mú shugula wú Pyêr məbwəd. ⁸ Éngales mú kwo ci nə nyə ná: «C̄ɛɛlágú kanda wo bwáád m̄əŋgwub.» A mú námá sá ntó. Éngales ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo b̄ɛg mə.» ⁹ Pyêr mú cúwo tóón ngə b̄ɛ éngales, a kú fwo mpu magulə ná s̄á éngales ngə sá yí jísə bábálé. Nyə á ngə ŋwa nda *ntamá á mísh ná bagá. ¹⁰ Ja bwé mə c̄y cé isándálé ashúshwóógú, bwé c̄y ábēé yí, bwé mú jé njuwag ɪŋkwánz á ŋgɛɛ ngwála. Njuwag wəɔŋg mú juw bwo wáméfwó. Nji bwé á wóós tóón kə njwón dí yí, éngales mú kyey, béegya nə Pyêr. ¹¹ Fug mú zə Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mə mə ka mpu já gaád bábálé nə Cwámba nyə ámə nti éngales yé, zə tí yíl mə məbwé mə Herod dí nə mə fáámug nə s̄á Oyúden bwé ngə j̄i sá mə yí.» ¹² Nda nyə á shín mpu ntó ná, nyə á ka kə njów mə Mariya nyəɔŋgú mə Yuánes bwé á kwo d̄a j̄ow nə Márkus yé. Cínəng wé zhwoɔg buud bwé á bæ bwé mə seengya, bwé ngə jəgula nə Zembî yé. ¹³ Nyə á ka kudə mbê. Ngwól s̄óól məsáal mudá nə jínə nə Rôd mú shísh mbéd kə gwágulə. ¹⁴ A mú yag Pyêr kál nə ndeé, a kú fwo

juw mbê, a mú yida nyingə nə kálé nə məshusug kə jaaw búúd nə Pyêr təl na mbéd tóón. ¹⁵ Bwé mú ci nə né ná: «Wo ji lad». Nyee mú námə bwaagulə nə a ngə jaaw bábálé. Bwé ná: «Éngales yé wé éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyingə bul kudə mbê. Bwé mú juw, bwé mú dág nyə, fug mú jimb bwo mílúúd. ¹⁷ Nyee mú fufə bwo mbwə nə bwé jíg kál-kál. A mú bwiing bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wéeshuli nyə tóón ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhák b̄án̄ŋ b̄óól bwáəŋg b̄esh». A músə kyey kə kál shúsúd.

¹⁸ Ja mán í á ləm yí, ózimbi məkuú mə á t̄ow shí ná a Pyêr, bwé kú mpu s̄á í ámə s̄ty yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd məs̄ɔ́gúgú, nji bwé kú kwey Pyêr. A mú təl isándálé koodəd nə ndeé a mú lwám buud nə bwé gwúg byo. Herod músə shulə wú Yudéa kə Sezaré, kə ji wu.

Éngales mə zə sá ná Herod yág

²⁰ Herod nyə á ka zə bæ nə mbiya zhwun̄ə nə buud ɔ Tir nə bəɔŋg wá Sidon. Nda búúd bəɔŋg bwé á mpu nə məbii m̄an̄ mə á d̄a bul zhu ləom mə Herod ná, bwé á ka t̄ow c̄an̄ nə bwé jəlá nə kə d̄ug nyə, a sáág nə b̄án̄ŋ bwé j̄iig nə shee. Bwé mú kə kwambulə nə mwá mpáánzə* yé Blastos ná a sáág nə b̄án̄ŋ Herod bwé bwámag. ²¹ Jwôw lú mpwəmə d̄əɔŋgú, Herod mú bwáád m̄ikáándá mí íc̄i myé nə ndeé a mú kə ji jiya íc̄i d̄i. A mú ka zə lās nə buud óni kaand. ²² Buud óni bwé mú shwal wá yáŋgá ná: «D̄áni kál d̄əsə nji kál lú Zembî, kú bæ kál lú múúd.» ²³ Ka seegya ná ngwól *éngales mə Yawé mə yíd nyə nəcé a bálə kú yə Zembî gúmə jé. A mú yə, mishwóómbú d̄alə nyə.

²⁴ Milású mí Zembî myáá mí mú námə ngə kə nji shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá b̄an̄ Sól bwé mú shín

12:5 Zhk 5.16 12:7 5.19 12:12 Yuánes bwé á kwo d̄a j̄ow nə Márkus yé: 12.25; 13.13; 15.37;

Kol 4.10 12:18 5.22-24 * 12:20 mwá mpáánzə: Mwān wəɔŋgə nyə á bæ kágə mílwámá á fúm mə Herod. 12:22 Eze 28.2 12:24 2.41 12:25 11.29-30

sá lwámá bwá á kə Yurúsəlem yí né ndeé bwá mú nyingə. Ja bwá nyingə ní, bwá mú kə nə Yuánes bwá á kwo də jəw ná Mərkus yé.

13

Nkəŋkə Shíshim mə féesh Sól bá Barnábas

¹ Də lú óbúgula í á bə Antyósh yí í á bə nə *buud ɔ micúndə nə oyígali. Barnábas nyə á bə cínəŋ, nə Símayon bwá á kwo də jəw ná Nizher yé, nə Lusyus múúd á Sirên, nə Manaen bá cî Herod á tatarâk* bá wəf kúl ηgwúd yé, nə Sól. ² Dúl jwəw bwá á ηgə sá mísəon bwá ηgə ci idəw yí, Nkəŋkə Shíshim nyə á ci nə bwo ná: «Télúgá mə Barnábas bá Sól koogú, bwá zə kə sá sáal má má féesh bwo ná bwá sáag yí.» ³ Né ndeé, bwá mú jəgula nə Zembí bwá ηgə ci idəw, bwá mú bəd Barnábas bá Sól məbwə, bwá mú bíd bwo ná bwá kyéyug. ⁴ Ja Nkəŋkə Shíshim má kənd Barnábas bá Sól lwámád ntáni yí, báá bwá mú shulə kə Seləsi, bwá mú ηwa byól cə kə kóomb ηkwamə† á Shíprə.

⁵ Bwá á kə wóos Salaminə, ηgə bwiiŋg Milású mí Zembí *mámpáanzə má minjígulá má *Oyúden dí, bwá ηgə kə nə Yuánes təŋ kágə mílwámá. ⁶ Bwá mú lína ηkwamə nyəŋg nyēsh né ndeé kə wóos ηgwəla á Pafos. Bwá á kə kwey ηgwól mwā Yúden nūŋ Pafos nə jínə né Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud micúndə á məshügə. ⁷ Bar-Yésus éne bá ηgwámuna Serzhus Polus wə bwá á ηgə cugə. Ngwámuna nywáá njúl nə fug, nyə á ka jəw Barnábas bá Sól nəcé nyə á bə nə məma yéesh né á gwág kéel má Zembí. ⁸ Nji, Elimas† mú ηgə laa bwo, a ηgə yida cəel shwúgali

ηgwámuna ná a kú *búgula. Jínə lú Elimas í kə ná muud ncidə. ⁹ Sól, bwá jəw ná Pwól yé, má lwánə nə Nkəŋkə Shíshim ná cwóó músə ka dág Elimas ná figá-figá, ¹⁰ a mú lás nə nyə ná: «Yífl yé mása məkəŋ nə məshügə éga, yé mwān mə Njwú məjamb, yé múúd jí kú cəel otátəlí éga! Wo ayówé ηgələ cəel ntáma jəjə íyug i Cwámba? ¹¹ Wo zə dág ja gaád. Mbwə má Zembí í má bí wo. Wo zə fwo bə áncím-ncím, kú ná dág məŋkenya má jwəw. Wo é jí ntó fwámé fwála.» Pwól ká námə shín lás ntáni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas míshád, a mú ηgə lyəda kukúl ηgwúd ηgə sə muud bíig nyə mbwád yé. ¹² Nji ηgwámuna nyə á dág sá í á sŋy ní yí, nyə shwal bə mbúgula, njígulá nyə á gwág shú má Cwámba yí í má bí nyə.

Pwól Antyósh á Písidi

¹³ Pwól bəndəŋ buud ɔ gwoong bə bwá mú kəwa byólúd Pafos, kə Perzhe kóomb shí á Paməfilí. Yuánes mú kə béegya nə bwo nūŋ, nye mú nyingə kə Yurúsəlem. ¹⁴ Bəŋ bwá mú tí Perzhe, ηgə kə ná ndeé kə wóos Antyósh á Písidi. Bwá mú kə nyí *mpáanzə minjígulá dí jwəw lú Sábaad, kə jí shí. ¹⁵ Ja lələ *mbwoomb məcəŋ nə micilyá mí búúd ɔ micúndə í á shín yí, otəwe ɔ shwóg wā mpáanzə minjígulá bwá mú ci nə bwo ná: «Bwaəŋg, ηkí bí búsə nə gúl sá bí bí nə ηkul bándulə búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwól mú təw tətəlí, a fəfə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ɔ *Izəyəl nə bəŋg bwá ηgə gwəŋg Zembí wá, bí ɔ gwágulá mə. ¹⁷ Zembí á kúl búúd Izəyəl jísú ga nyə a féesh osóŋgú búsú. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kág bul mpyáanz nūŋ jiya á Igípten dí. Né ndeé nyə a yíl

13:1 11.27 * 13:1 Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá mákaa; nji í kə ná «ηgwámuna nyə á ηgə jwú nə mpál nə á nkumba faan yé». Dégég námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. 13:2 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16 13:3 6.6 13:4 10.19; 15.39 † 13:4 ηkwamə: Nyíse bwádə lú shí tátam májúwó.

13:5 17.2 13:8 2Tm 3.8 † 13:8 Elimas: Dúl jínə dé wə Bar-Yésus. 13:11 9.8; 22.11 13:13 13.5; 15.38 13:14 17.2 13:15 15.21 13:17 MmN 1.7; Mbá 5.15 13:18 MmN 16.35; Ilŋ 14.33-34; Mbá 29.4

bwo nûŋ nə mbwê ŋkûl yé. ¹⁸ A mú ŋgə jísow bwo shí a shwéeshá dí kə wóós je kumə mimbû məwûm mánŋ. ¹⁹ A mú jaŋgulə ílwoŋ í búúd zaŋgbá shí á Kanaanə nə ndeé a yə ódá shí nyáŋ tâŋ lúgí ²⁰ shú mímbû kúnə-kúnə mitəd minŋ nə məwûm mátóon.

«Mpúsə wəŋgá a mú du wéeshuli bwo osémbye ɔ mílású nə ndeé zə wóós fwála mə *múúd micúndə Samyél. ²¹ Ja jəŋgú bwo mú jii nə bwə bəg nə wáŋ njwú-buud. Zembí mú yə bwo Sawul mwân mə Kís a njúl mbyágá á beend mə Bəŋzhamê. Sawul mú jwú nə bwo tâŋ mimbû məwûm mánŋ. ²² Zembí mú yíl nyə, a mú tâl bwo *Dávid njwú-buud. Dávid wəŋg wá Zembí nyə á bwiing lâŋ yé nə: “Mə mə dúg nə Dávid mwân mə Yése jisə muud mə kwaga nə tédúgá wám yé, nyə wə mə bá du sá sá jêsh mə bá du jii nə a sáág yí.” ²³ Nyádí mpwoŋ buud dí wə Zembí nyə á lwándálə mpu yé, a wéeshuli Yésus cugye buud á Izarəyél yé. ²⁴ Shúshwóógú nə cugye wəŋg zəg, Yuánes nyə a zə jíguli kúl búúd Izarəyél jêsh nduwán tâŋ yuug nə bwə mə cénd mítédúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəŋgú nyə á ŋgə shínal sáal dé yí, nyə á ŋgə ci nə buud nə: “Bí ŋgə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ŋgə téduga nə mə jísə yé. Nji, ŋgwól múúd zag mádí mpúsə. Mə ampíyáyé nə mə cínyug nyə mikwoolú mí mánŋgwub məkuúd.” ²⁶ Bwáŋŋ bəsh, tə mpwoŋ buud mə *Aburaham tə bí bəŋg bí ŋgə gwóŋ Zembí wá, shé wə Zembí nyə á nti kéel á cug dəŋg wá. ²⁷ Buud ó Yurúsəlem bəsh nə otówe ɔ shwóg bāŋ bwə á shígé mpu Yésus. Bwə á yida cəglə nyə shwiy. Ntó, bwə á sá nə iciyá í búúd ɔ micúndə shé mə du lə ósábaad bəsh dí yí í bwəmag.

²⁸ Tεem bə nda bwə á shígé kwey nyə nə məbεε nə a yóg nə, bāŋ bwə á ci nə Pilát nə a gwúg nyə. ²⁹ Námə nji bwə á shín sá isá byêsh í á bə cilyá Kálaad Zembí dí shú dé dí yí, bwə á shul yíl nyə líd bwə kə wá nyə shwóŋud. ³⁰ Nji, Zembí nyə a gwúmushi nyə. ³¹ Nyə a lwóya nyúúl məlú məlú, buud bánŋ bwə á zhu Galilé bád kə Yurúsəlem wá bwə á ŋgə dúg nyə. Buud bəŋg wə bwə músə owúshined bé kúl búúd jêsh dí. ³² Jəjə kéel dəŋg námə wə sə ŋgə bwiing bí yí, ŋkaagə Zembí nyə a kaag odá yí. ³³ Zembí nyə a sá nə ŋkaagə nyəŋg í zəg bwəma nə sá bwán gwúmúshilə nyə á gwúmushi Yésus yí. Sā jəŋg wə jísə cilyá Sóm ábeé dí yí, nə: “Wo jii mwân waamá, mə mə byá wo múús”. ³⁴ Jí ntó. Zembí nyə a gwúmushi nyə ákandug, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, nə: “Mə bá yə bí jəjə ísá mə á kaag Dávid yí, məŋkaagə mə cúgé nə ŋkul salan má”. ³⁵ Gwə námə wə á ŋgə báásulə gúl kúkúl cilyá dí nə: “Wo abulé bíd nə jəjə sóol məsáal wə kəg bwo shwóŋud”. ³⁶ Dávid nywáa nyə a shí sá mítédúgá mí Zembí fwála déd. A mú yə, a daw nə osóŋgú bə, a bwo. ³⁷ Nji, nyəŋg Zembí nyə a gwúmushi yé nywáa nyə a shígé bwo. ³⁸ Bwaŋg bí mə jəlá nə mpu ntó nə nyə wə mə sá nə bí gwágúg kéel ijuugá í *mísəm mín. Məcεε mə Moyíz bí á du bε mə mə á shígé sá nə bí ŋgəg nə bə otátəlí. ³⁹ Nji Yésus wə jísə nə muud yêsh mə búgúlá nyə yé, a bə tətəlí ncindí nə ncindí. ⁴⁰ Bí ó bey nə sá búúd ɔ micúndə bwə á ci yí, í bwəmag nə bí. Bwə á ci nə:

⁴¹ Bí buud ɔ mpyóŋ, dágá, káámúgá, bí jimbúg!

Nəcə, té bí ŋgə ná dúgya yí, mə zə bá sá gúl sá bí ŋgə dúg,

13:19 Mbá 7.1; Zho 14.1 **13:20** OoM 2.16; 1Sa 3.20 **13:21** 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 **13:22** 1Sa 16.12; 13.14 **13:23** Iza 11.1; Rom 1.3; Mbá 5.5 **13:24** Luk 3.3 **13:25** Luk 3.15-16 **13:27** 3.17 **13:28** Luk 23.4, 14-15, 21-23 **13:29** Luk 23.50-56 **13:30** 3.15 **13:31** 1.3, 8 **13:32** Sóm 2.7; Rom 1.3-4 **13:34** Iza 55.3 **13:35** Sóm 16.10 **13:36** 2.29 **13:38** 10.43; 15.10 **13:39** Rom 4.25; 6.7; 10.4 **13:41** Aba 1.5

sâ jí ná ñkí bi mə gwág ñji lân
bí kú *magulə yí.»

⁴² Ja Pwôl bá Barnábas bwá á cúwo tóón yí, búúd bwá á jəgula nə bwo ná bwá bəg kwo zə bwiing bwo lân ñgwúd ni Sábaad mə bá bə yé.
⁴³ Ja buud bwá á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwá á wá milám mísəon wáj dí wá bwá á bə Pwôl bá Barnábas bənnə ñkə ñgə ləsha. Pwôl bá Barnábas bwá mú ñgə wá bwo ñkul milámúd nə bwá wág icəg byáñ mpaam mə Zembí dí.

⁴⁴ Sábaad nyə á bə yé, buud bwá á zə seəngya je bə buud ɔ ñgwála bəsh nə bwá zə gwágulə kéel mə Cwámba.
⁴⁵ Nda bóól Oyúden bwá á dúg bímbí lú ncúlyá buud bəəng nə, bwá á ka zə mpii Pwôl bá Barnábas váál áwuwaɣwə, bwá mú ñgə shwána bwo, ñgə lwíy bwo. ⁴⁶ Pwôl bá Barnábas bwá mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jəla ná bi wá téédúg gwág Milású mí Zembí. Nda bí bəñ mə ka ban myo ná, bi mə lwágulə ná bi ampiyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sá bəñ mə zə ləsha nə ikúl í cúgé Oyúden yí.
⁴⁷ Nəcé Cwámba nyə á ci nə sá ná: “Mə mə tál wo ná wo bəg məñkenya mə ilwon, nə wo kəg nə cug kə wóós íjumə í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwág ntáni yí, bwá á bul bə nə məshusug bwá ñgə ságusə kéel mə Cwámba. Bəəng bwá á bə féeshá ná bwá dúgúg cug á kandugə kandugə wá bwá mú bə óbúgula. ⁴⁹ Kéel mə Cwámba í á kyey loom wəəng wəsh. ⁵⁰ Oyúden bwá á ka shwambulə fwámé búdá ɔ loom bwá á də gwəzə Zembí wá. Bwá mú zə lwágulə Pwôl bá Barnábas cúwúlí nə ndeé bwá wáám bwo kə ntə minji mí shí nyəñ. ⁵¹ Pwôl bá Barnábas bwá mú kudə fumbyá məkuú máñúdš shú dán, báá bwá

mú kə Ikóniyum. ⁵² *Ompwíin bwá mú lúg lwándúlá nə məshusug nə ñkəñkə Shíshim ná cwóó.

14

Pwôl bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bə, ja bwá á wóós Ikóniyum yí, Pwôl bá Barnábas bwá á kə mpáánzə minjígúla. Bwá á kə ləsha nə buud mbíí á ná *Oyúden nə Ogarék ñkí bul bulya bwá *magulə búgə. ² Bəəng Oyúden bwá á shígé magulə búgə wá, bwá mú zə sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwá shíñg obúgula. ³ Nji, Pwôl bá Barnábas bəñ bwá á ji cínəngú fwámé mwəw, bwá ñgə lás kú nə ifwaas. Bwá á ñgə bul ñwa ñkul wə Cwámba. Cwámba ñgə námə magulə kéel bwá á ñgə bwiing yí, a ñgə yə bwo ñkul, bwá ñgə sá *ísá í ntə búúd ñkwón yí, nə *ísá í mímbúgú. ⁴ Buud ɔ ñgwála bwá mú béegyá ígwoəng íbá, gúl í ñgə bə ishwambulə í Oyúden, gúl í ñgə magulə *buud ɔ lwámá. ⁵ Nə Oyúden, nə bóól búúd bwá cúgé Oyúden wá, nə otówe ɔ shwóg bəñ bwá mú zə sá yuug nə bwá jugəshi búúd ɔ lwámá, bwá lúmə bwo məkwóógá. ⁶ Nda búúd ɔ lwámá bwá á mpu yuug jəəng nə, bwá mú túb kə Lístrə nə Dərbə, mingwála myá Likawəní, nə cínəng məkoogá məkoogá. ⁷ Bwá mú kə ñgə bwiing jəjə Kéel wu.

Pwôl bá Barnábas Listrə

⁸ Ngwól múúd nyə á bə nún Listrə kú bwele tów tətəlí nə məkuú mé. Nyə a byél mbúmbwúgá, nyə a shígé bwele kyey. ⁹ Dúl jwəw, muud wəəng nyə á ka ñgə gwágulə nda Pwôl nyə á ñgə lás ná. Pwôl mú dúg nyə ná figə-figə, a mú dúg nə muud éne ji nə búgə nə a ji nə ñkul

13:43 11.23 **13:44** 17.2 **13:46** 3.26; 18.6 **13:47** Iza 49.6 **13:48** 11.18 **13:49** 2.41

13:51 18.6; Luk 9.5 § **13:51** Ja Oyúden bwá á də kudə fumbyá məkuú dí yí, bwá á də lwágulə ná, kákál shí bwá ámə tál məkuú máñ yí, bwá mə kál gwo nə buud bí cínəng wá, nə bwá músa sá nyéé. **14:1** 17.2 **14:2** 13.45 **14:3** 2.22 **14:5** 14.19; 2Tm 3.11 **14:6** Mat 10.23 **14:8** 3.2

yál. ¹⁰ Pwól mú ci nə né gwów-gwóww ná: «Tówág tátálí nə məkuú mwô». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ngólə kyey. ¹¹ Buud bwá á bə cínəng wá bwá mú dúg sá Pwól má sá yí. Bwá mú ngə lás gwów-gwóww kál lú Likawani dájúđ ná: «Ozembí bwá má bə nda buud ná ndéé bwá má shulə zə sáđi». ¹² Bwá mú ngə jəw Barnábas ná Zəs, Pwól nyε ná Hermes* nəcé nyə wə nyə á du bə nə ciyá lésú. ¹³ Buud bwá á du *búgula Zəs wá bwá á du bə nə mpáanzə ngéé nyíngulé ngwála dī. Fada á yábə wəngú mú sə nwa míngwúm mí ntəny nə íkəlugú-kəlug í du lugushi dánd lú zān yí, bəndən buud bwá mú zə kə ngεε nyíngulé ngwála. Bwá á cεel kə cigə intəny ná bwá sá Pwól bá Barnábas *mətúnuga nda ozembí.

Pwól bá Barnábas bwá jíguli búúd fwámé Zembí

¹⁴ Ja *búúd ə lwámá, Barnábas bá Pwól bwá má gwág ntó yí, bwá mú nyaa mikáándá†, bwá mú sáanz kə nə onkwimbyé tām buud, ¹⁵ bwá ná: «Buud óga, jáyé ni? Sə bú sə námə búúd nda bí. Sə ngə yida bwiing bí Jəjə Kéél ná bí bíđúg isá í íkás íni, bí céndúg kuú njəond yid wá Zembí á kuwô. Nyə wə nyə a té gwóww nə shí, nə māj nə isá byēsh bí sá cínəng yí. ¹⁶ Nyə á ka yida bíđ té zhúlə yág ná ilwəŋ í búúd byēsh í ngóg nə bε byáj ijám nə ijag, ¹⁷ nji nyε kú bíđ ngólə lwágulə ná a jisə, a ngə námə sá bwo mpaam. Ntó námə wá á ngə nti bí ompú bwá ngə zhu gwów yé, a ngə yə bí məfwála mámpəg má jála nə buguban yí, a yə bí zhwog idəw, a lwándulə bí məshusug mílámúđ». ¹⁸ Nji, bwá á tεem lās nə buud óni ntəni, buud óni bwá á shígé lεel magulə ná bwá bíđ sálə bwo *mətúnuga.

¹⁹ Bóól *Oyúden bwá mú zə wós bwá ngə zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwá mú zə kwambulə nə buud ná ndéé bwá mú lúmə Pwól məkwóógú ná lúmə lúmə, bwá julə nyə shí nə shí ná ndéé kə wusə bugád. Bwá á téduga ná a má yə. ²⁰ Nji, *ompwíin bwá mú kə lyε nyə. Pwól mú wəol, a mú nyingə kə ngwála. Mán mələm, a músə kyey kə Dérbə, bá Barnábas.

²¹ Bwá mú kə bwiing Jəjə Kéél nūn Dérbə ná ndéé bwá mú bə nə ompwíin fwámé bímbí. Bwá músə nyingə kə Lístrə, cə kə Ikóniyum kə wós Antyósh. ²² Bwá á ngə wá ompwíin ŋkul mílámúđ, bwá ngə cwíny bwo ná bwá sáag zény búgə. Bwá á ngə lwágulə bwo ná bwá mpúg ná: «Sə má jəlá nə ngə bwəma nə *incwaw í ntug, sə ngə ntə ngə ntə ngə ntə ná ndéé sə mú ka nyíi Faan má Zembí dī.» ²³ Bwá á ngə sá ná, *Də lú óbúgula dēsh dī, bwá féesh bwo ocúmbá buud, bwá ci idəw jəgula nə Zembí, bwá mú nwa bwo cwámbulə Cwámba wáj bwá á *búgula yé.

Pwól bá Barnábas bwá nyingə kə Antyósh

²⁴ Bwá mú líina Pisidí, kə kumə Paməfilí, ²⁵ bwá bwiing kéel mə Zembí Perzhə ná ndéé bwá mú shulə kə Antalya. ²⁶ Kálə wú Antalya, bwá mú nwa byóól kə Antyósh wú bwá á zhu ja mpaam má Zembí í á féesh bwo ná bwá sáag sáal bwá má sá yí. ²⁷ Ja bwá á kə jé yí, bwá á sεεng *Də lú óbúgula, jaaw bwo sá jēsh Zembí nyə á yə bwo ŋkul ná bwá sáag yí, bul bə ná ndéé nda Zembí nyə a má juw zhí ná ikúl í cúgé *Oyúden yí í máguləg búgə ná. ²⁸ Bəndən *ompwíin bwá mú ji na fwámé məma fwála.

15

Sεεngyá á Yurəsəlem

14:11 28.6 * **14:12** nə Zəs nə Hermes: Ogarék bwá á ngə téduga ná Pwól bá Barnábas búsa ozembí. **14:13** 10.25-26; Dan 2.46 † **14:14** nyaa mikáándá: Oyúden bwá á du nyaa mikáándá jaá mpimbə má bul bíi lám yí. **14:15** MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 **14:16** 17.30 **14:17** Sóm 147.8; Zhe 5.24 **14:19** 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25 **14:22** 11.23 **14:23** 6.6; Tit 1.5 **14:26** 13.1-2 **14:27** 11.18; 15.12

1 Bóól búúd bwá á shulə wú Yudea zə ngə jííngulí obúgula ná: «Ŋkí bi mə bə kú síya ábiwáág nda Cəç mə Moyíz í ngə ci ná, bí cugé nə ŋkul *dúg cug.» 2 Buud bəəngú bə́nə́ŋ Pwól bá Barnábas bwá mú zə sɛ́ɲusa mákəl, í mú sá fwámé zhuyá. Cígulá í mú zə bə ná Pwól nə Barnábas, nə bóól óbúgula bwá kág nə lésú wəəng Yurúsəlem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bə́nə́ŋ ocúmbá buud. 3 *Dɔ́ lú óbúgula í músə kənd bwo. Bwá mú lína Fenisí nə Samariya, bwá ngə bwiing buud nda ikúl ishús í má cénd mítádúgá ná. Sə jəəng í mú ngə bul sá bóól óbúgula məshusəg. 4 Ja bwá mə kə jé Yurúsəlem yí, nə Dɔ́ lú óbúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bəsh bwá mú ləg bwo. Bəŋ bwá músə jaaw bwo bímbi dəsh Zembí mə balan nə bwo sáal dé dí yí. 5 Bóól óbúgula bwá á bə ŋkəəmú *Ofarizyən dí wá bwá mú báásulə ná í ji ná ikúl í ngə cénd mítádúgá yí í ngəg nə síya ábiwáág, bwá bə námə Məçç mə Moyíz. 6 Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwá mú ka zə sɛəngya, zələ faas lésú wəəng. 7 Buud bwá mú námə bul sɛ́ɲusa mákəl. Ntó, Pyēr mú ka zə lás. Nyə ná: «Bwaəng, bi mə bwey mpu ná Zembí nyə a fəesh mə wa bídí mwəw mə ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kág bwiing ikúl ishús Jəjɔ́ Kéél, bwá búgúləg. 8 Nyɛɛ muud mə mpú milám mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a mə magulə ikúl, a yə bwo Ŋkəŋkə Shíshim námə nda nyə á yə sá ná. 9 Nyə a shígé wá mbéégí mpədúgá sənəŋ ikúl. Nyə a fúb námə bwo milám nəcé bwá bələ nə búgá. 10 Nəcé jí bí é ka zə shweenzh Zembí, zə zhimb *ómpwíin məma mbag wúsá nə təə impáámbə bísu, təə séməfwó sə á shígé bə nə ŋkul mə jíəw yí? 11 Nji

sə ngə *magulə ná sə mə dúg cug mpáam mə Cwámba Yésus dí, ntó námə wá jí nə ikúl yé.» 12 Buud bəsh bwá mú ji ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda Zembí nyə á balan nə bwo, *isá í ntɔ́ búúd ŋkwóŋ yí nə *isá í mímbúgú í ngə sɛy ikúl ishús dí ná. 13 Ja bwá mə shín bwiing yí, Zhàk mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaəng, bi ɔ gwágulə mə. 14 Shímun mə kúnəw shín jaaw sə nda Zembí nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh ikúl ishúsúđ kə fəesh búúd bwá ngə bə jínə dé cínəng wá. 15 Sóólúgú wəəng í bwəma nə sá *búúd ɔ mícúndə bwá á ci yí. Nəcé jíə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

16 Mpúsə isá íni, mə bá kwo zə lwə́ banda mə *Dávid.

Mə bá sɛəng íbúgulə yá cínəng nə ndéé mə kwo təl banda dəəng tətəlí.

17 Ja jəəngú, buud bəsh bwá bá sɔ́ Cwámba.

Haaw, buud ɔ ílwoŋ byəsh mə á jəw nə í bəg jínə dām yí.

Ntó wá Cwámba nyə á ci yé.

18 A mə sá íyug byé sə mə bwey mpu wúlə yág yí.

19 «Sə jəəng wá mé mə dúg ná, ilwoŋ í búúd í ngə cénd kuú njəənd ngə yid wá Zembí yí, sə ajáláyé nə wá bwo məkwowula cugud.

20 Nji, sə cíləg bwo ná bwá sásúləg məlwəagəwə mə ózembí ɔ́ áyadúg, nə məlwəagəwə mə jəngálə múúd biná kú nə bə, nə məlwəagəwə mə dələ cúdu nyə əmə yə məcií kú shwiy yé, nə dələ məcií. 21 Sə mə mpú ná tééd íkala í búúd í ayág óbwiingye ɔ́ ləŋ ɔ́ Moyíz bəsə míngwála myéshud. Mwəw mə Sábaad məsh dí, bwá lɔ́ micilyá myé *məmpáanzə mə mínjígulá məshud.»

22 Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ́ lú óbúgula dəsh

15:1 Ləv 12.3; Gal 5.2 15:2 Gal 2.1-10 15:4 15.12 15:7 10.1-43 15:8 2.4; 10.44 15:9 10.35 15:10 15.19; Gal 2.16; 3.10-12; Ifz 2.5-8 15:12 2.22 15:16 Amo 9.11-12; Iza 45.21 15:19 Gal 5.3 15:20 15.29; 21.25 dala cúdu: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jəngálə múúd biná kú nə bə: Ləv 18.6-18 cúdu nyə əmə yə məcií kú shwiy yé: Ləv 17.15 dələ məcií: Ləv 17.10-14 15:21 13.15 15:22 11.18; 16.4

bwé mú dúg ná bwé jalá nà féesh bósól búúd bánññ Pwól nà Barnábas bwé kág Antyósh. Bwé músæ kænd bósól fwámé búúd wá Dɔ: nà Yúde bwé á du námá jôw nà Barnábas yé, nà Sílas. ²³ Bwé mú kænd bwo nà kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nà ocúmbá buud nà bósól óbúgala bësh, sá má bída bí obúgala bí cúgé Oyúden wá, bí bœng búsá Antyósh nà Sirí nà Silisí wá. ²⁴ Sá má gwág kúga nà bósól búúd búsú bwé á zə nà minjígulá myán nññ bídí zə sá nà mitédúgá mí búbúlág bí mílámúd. Sá dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwé wé sá bësh sá ámə bə cún nà sá má féesh búúd bwé zág nññ bídí, bánññ Barnábas bá Pwól omínyonñ búsú wá cœlí, ²⁶ buud bwé á má kœenzh ícug byán shú jínə má Cwámaba wúsú Yésus-Krist wá. ²⁷ Sá má ka nti bí Yúde bá Sílas nà bwé zág báásulə jaaw bí sá sá ngə cilə ga. ²⁸ Nə Nkɛŋkɛ Shíshim, nə sá, sá má dúg nà sá ajéláyé nə zhimb bí wúl mbag, sá má cilə bí nji isá bí cúgé nə ŋkul kwanz yí: ²⁹ bi má jalá nə sásulə ocúdu buud bwé ámə cígə shú ózembí ó áyadúg wá, bi kú du də mácií, kú də cúdu nyə ámə yə mæcií kú shwiy yé, bí kú du sá jaŋga. Bi má ká du sásulə ísá íní, í bə bí mpwogé. Bi ó ji ná shee.

³⁰ Yúde bá Sílas bánññ Pwól nə Barnábas bwé mú béégya nə óbúgala, bwé mú shulə kə Antyósh. Bwé mú kə seŋg óbúgala, yə bwo kálaad. ³¹ Bwé mú lɔ kálaad ná ndéé a mú wá bwo ŋkul mílámúd, bësh bwé mú bul bə nə məshusug. ³² Nda Yúde bá Sílas bwé á bə *buud ɔ micúndé ná, bwé á ka námá kwo du lésha nə óbúgala, du cwíny bwo, du wá bwo ŋkul mílámúd. ³³ Bwé á ji cínongú fwámé fwála ná ndéé óbúgala bwé mú jóna nə bwo ná

bwé nyíngəg ná shee kə kwey búúd bwé á nti bwo wá. ³⁴ * [Nji Sílas mú kwey ná nyə anyíngáyé, nyə má ji wu.]

³⁵ Pwól bá bññ Barnábas bwé á ji námá cínong Antyósh. Bánññ bósól óbúgala bwé ngə yə buud minjígulá, bwé ngə bwíing jɔjɔ lân á kéel mə Cwámaba.

³⁶ Mpúsə baalé mwôw, Pwól mú ci nə Barnábas ná: «Shwé nyíngəg ná kə ngə dúg omínyonñ búsú míngwála myésh shwé á bwíing kéel mə Cwámaba myá. Í jii ná shwé mpúg nda bwé mú ngə bə ná.» ³⁷ Barnábas nyə á ka námá jii ná bwé kág nə Yuánes nyə á bə nə dúl jínə ná Márkus yé. ³⁸ Pwól nyə mú dúg ná bwé ajéláyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mpánɔulə bwo nə iséy, kə béégya nə bwo Pamafilí yé.

³⁹ Bwé mú séŋusa mákəl ná ndéé bwé mú béégya. Barnábas mú ŋwa Márkus, báá bwé mú ŋwa byóól kə Shíprə.

Pwól mə zə nyíngə kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwól nyə mú féesh Sílas ná bá bwé kə. Obúgala bwé mú jôw Cwámaba ná a jaándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwól mú jaand Sirí nə Silisí, a ngə wá mədɔ má óbúgala ŋkul mílámúd.

16

¹ A mú kə wós Dérbə, kumə Lístrə. A mú kə kwey ngwól *mpwíin nññ nə jínə ná Timoté. Timoté wœngú nyœngú njúl shilə *Yúden mbúgala Yésus, sóngú nyə njúl mwá Gərək. ² Obúgala wá Lístrə nə Ikóniyum bwé á ngə bwíing lân má Timoté nə a ji jɔ múúd. ³ Pwól nyə á ka cœl ná bá bwé kə. A mú ŋwa nyə, a sá nyə abíwáág nəcə ngələ bæemb *Oyúden wá shí nyœng nəcə nda bwé á bwey mpu ná sóngú jisə

15:24 Gal 1.7; 5.10 15:28 10.19; 15.20; Luk 11.46 15:32 11.23, 27 * 15:34 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 15:37 12.12 15:38 13.13 15:39 13.4 15:40 14.26 16:1 14.6 Timoté: Rom 16.21; 1Kr 4.17; Flp 2.19; 2Tm 1.5 16:2 6.3; Flp 2.20, 22 16:3 Gal 2.3-5; 1Kr 9.20 16:4 15.22-29

mwâ Garêk ná. ⁴ Míngwála myêsh bwá á ngə kə myá, bwá á ngə kala obúgula micígulá *búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsalem bwá á ŋwa myá, bwá ngə tál obúgula makuú shí ná bwá bég micígulá myəŋg. ⁵ Məɖ mə óbúgula mə mú ngə lal, buud bwá ngə kwíɖuli jwôw dêsh. ⁶ Pwôl nə gwoŋg jé bwá mú lína Frizhî nə shí á Galátia lína línág nəcə Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á shígé magulə nə buud bwiŋgug kéel Azi. ⁷ Ja bwá mə kə wóós íjumə í Mishî yí, bwá mú ŋwá kə Bitinî, nji Shíshim mə Yésus kú magulə. ⁸ Bwá mú ka lína Mishî nə ndeé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlú dí, Pwôl mú dúg *ntamə á mísh ná bagá, ŋgwól múúd Masedwân tál ngə téég nyə məbwə ná: «Zá Masedwân, zə kwíind sâ.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sá á shwal zə sɔ ná sá mə kə Masedwân, sá ngə mpu bábálé ná Zembî ngə jôw sá wu ná sá kág bwiŋg kéel. ¹¹ Sá mú ŋwa byóól Truwás, sá kə ná tíŋ kə wóós Samoturas. Mán məlám sá ɔ kumə Neyapolis. ¹² Tíle cínŋgú sá mú kə Filipî, ŋgwála ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipî wəŋgú njúl ŋgwála ózhul ɔ Róma, sá mú ji cínŋgú baalé mwôw. ¹³ Jwôw lú Sábaad sá mú cúwo wú ŋgwála, kə bwúnj lú ŋgwəɔ, wú sá á téduga ná bwá á kwambulə ŋkúmba kúl shú məjəgula wá. Sá á ka bə sá njúl núnj, sá ngə lésha nə budá bwá á sɛŋgya cínŋg wá. ¹⁴ Ngwól múdá nə jínə ná Lidiya nyə á zhu ŋgwála á Tiyatír, nyə á du kusha ijimə í mikáándə mí atítú; mudá wəŋgú nyə á du gwəɔ Zembî. A mú du gwágulə Pwôl ná ndeé Cwámba mú bəny nyə lám ná a máguləg lósú mə Pwôl. ¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njów bé bəsh yí, nyə á téég sə məbwə ná: «Ŋkí bi má kwey nə mə ji mbúgula mə Cwámba, zəgá ji mádí njów.» A mú yímbuli sá ná sá máguləg.

Sáal mə Pwôl bá Sílas Filipî

¹⁶ Í á ka zə bə, dúl jwôw sá ngə kə kúl sá á du jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sâ. Sás dəŋg í á du sá ísəy í málwaa. Nyə á bə nə jamb lú lweendí, lweendí jəŋg dúgə yə buud bwá á bə nə nyə wá zhwog məbii. ¹⁷ Sás dəŋg mú zə ngə bɛ Pwôl, a ngə kím gwów-gwów ná: «Buud óga búəə osóol ɔ məsáal ɔ Zembî á gwów-gwów. Bwá ngə jaaw bí zhií á cug.» ¹⁸ Nyə á ka námə du sá ntáni mwôw ŋkí bulya ná ndeé Pwôl mú lwáduga nyə, a mú yid dúg nyə mpásə, a mú lás nə jamb ná: «Jínə mə Yésus-Krist dí, mə yímbuli wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námə cúwo cé nə cé. ¹⁹ Nda búud bwá á bə nə nyə wá bwá á dúg ná búgə jánj bwá du bə nə məbii yí í mə jím ná, bwá mú bii Pwôl bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósəmye ɔ mílású dí wú buud bwá á du sɛŋgya tám dánd wá. ²⁰ Bwá mú kə lwóya bwo ótəwe ɔ shwóg dí, kə shwəman bwo ná: «Buud óga bwá mə tál sá ŋgwála ná shwu. Bəŋ bwá njúl *Oyúden, ²¹ bwá ngə zə jíguli buud məfúlú mə ajáláyé ná sá buud ɔ Róma sá bwélég magulə má.» ²² Buud bwá á bə cínŋg áncuncuma wá bəsh bwá mú shwal mpú bwo. Otəwe ɔ shwóg bwá mú tí bwo mikáándə, bwá lwám buud ná bwá yídúg bwo nə milwónj. ²³ Bwá mú danjula cú bwo na ná ndeé bwá kə wusə bwo njów mímbwug, bwá nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ngə baagusa sá buud óga.» ²⁴ Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntáni yí, a kə ntəg fad bwo kúl fúm dí cwú, a wá bwo mímbwagə mákuúd. ²⁵ Ngéé tám bulú, Pwôl bá Sílas bwá mú ngə jəgula nə Zembî bwá ngə sey isusa gúmalələ Zembî. Bwá á ngə sá ntó míl mímbwug myêsh mí ngə gwágulə bwo. ²⁶ Seegya ná shí í

mú jág ntaŋsa mbií á ná mǎnyuŋ mǎ njǒw mímbwug má ŋgǎ shwágusa máshugud. Mimpumbé myêsh mí mú námá leel shîn juw, mímbwug myêsh mǎŋkæda shîn sémb. ²⁷ Mása á njǒw mímbwug músǎ juum. A mú dúg mímpumbé ná bagá, a mú ntâg wéem kafwεε ná a gwílyá nyúul, a ŋgǎ tǎduga ná mímbwug mí má shîn túb. ²⁸ Pwôl músǎ ka kím ná ŋkulú ná: «Kú sǎ wóméfwó mǎbôw. Sǎ bêsh sǎ búsa wa.» ²⁹ Mása á njǒw mímbwug mú jǒw buud ná bwǎ zǎg nyǎ ná mǎlámba. A mú ŋgǎ lilya, a mú fwágawa kǎ, kǎ búla Pwôl bá Sílas shí mǎkuú, ³⁰ a mú ŋwa bwo kǎ ná bwo tóŋ kǎ jǐ bwo ná: «Omása e, mǎ sǎág jǐ shú ná mǎ dúgúg cug?» ³¹ Bwǎ mú bǝsa ná nyǎ ná: «Búgúlág Cwámǎ Yésus, wo bâg *dúg cug, ná woméfwó ná njǒw wô wêsh.» ³² Bwǎ mú bwiing bwo kéel mǎ Cwámǎ, ná nyǎ ná buud ǝ njǒw bé bêsh. ³³ Námá wǎla dǎŋgá, tâm bulú, mǎsa á njǒw mímbwug mú kǎ ná bwo kǎ gusa bwo mǎfǎŋ ná ndeé, ná nyǎ ná buud ǝ njǒw bé bêsh bwǎ mú duwan. ³⁴ A mú kǎ ná bwo nyádí njǒw kǎ yǎ bwo idâw. Ná nyǎ ná njǒw yé wêsh bwǎ mú kǎas ná máshusug nǎcé bwǎ búgúlálǎ Zembí.

³⁵ Ja mán í á lâm yí, otówe ǝ shwóg bwǎ á ka kǎnd ifulísh kǎ cǐ ná mǎsa á njǒw mímbwug ná: «bídúg búúd óni bwǎ kág.» ³⁶ A mú kǎ jaaw Pwôl ná: «Otówe ǝ shwóg bwǎ má nti búúd zǎ cǐ ná mǎ ná mǎ bídúg bí, bí kyéyug. Ntǎ, bí báá, cúwógá tóŋ bí kág ná sheε.» ³⁷ Na wǎ Pwôl mǎ cǐ ná bwo ná: «Bwǎ áma yíd sǎ tâm buud kú námá jǐ sǎ kǎod, í njúl ná sǎ búsa buud ǝ Róma. Bwǎ mú wusa sǎ mímbwugud. Ja gaád bwǎ cǎel zǎ bíd sǎ nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábayé ntó! Bwáméfwó bwǎ zǎg bíd sǎ!» ³⁸ Ifulísh í mú kǎ jaaw

otówe ǝ shwóg iciyá íni byêsh. Bwǎ mú bul bǎ ná ifwaas ná gwágula ná buud bǎŋg búsa buud ǝ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwǎ mú kǎ cweel bwo milâm, wéeshuli bwo tóŋ, bwǎ mú jǎgula ná bwo ná bwǎ kyéyug wú ŋgwǎla wǎŋgúd. ⁴⁰ Pwôl bá Sílas bwǎ mú wú njǒw mímbwug bwǎ mú kǎ Lidiya dí njǒw. Bwǎ mú dǎ cwíny óbúgula ná ndeé bwǎ músǎ kyey.

17

Sáal mǎ Pwôl Tesaloníka ná Beré

¹ Bwǎ mú lína Amfípolis ná Apoloniya, bwǎ kǎ wós Tesaloníka wú *Oyúden bwǎ á bǎ ná *mpáanzǎ minjígulá wǎ. ² Pwôl mú kǎ bwǎma ná Oyúden bǎŋgú námá nda nyǎ á dǎ bwey sǎ ná. Bǎnǎŋ bwǎ mú jǐ mwôw má Sábaad mǎlǎol, a ŋgǎ lésha ná bwo, ³ ŋgǎ jíguli bwo nda mícilyá mí Kálad Zembí mí ŋgǎ cǐ ná. Ná: «Í á jǎla ná *Kříst júgug ná ndeé a yǎ, a mú gwúm.» Nyǎ ná bwo ná: «Kříst wǎŋg wǎ Yésus má ŋgǎ bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwǎ mú magulǎ njígulá wǎŋg. Bwǎ mú seŋgya gwoonŋ ná Pwôl bá Sílas. Bóól zhwog Ogarék bwǎ á dǎ gwǎŋ Zembí wǎ bwǎ mú námá sǎ ntó, tǎem bǎ námá bóól ncúlyá fwámé búdá wǎ cǎŋgá. ⁵ Njǐ, Oyúden bwǎ mú zǎ jág shîn bwo. Bwǎ mú kusǎ wǎámbeshé-mbéshe wǎ nyaan milâm bwǎ á dǎ jǐ ntó kú ná iséy wǎ, bwǎ zǎ shwambulǎ búúd ná ndeé tâl ŋgwǎla ná shwu. Bwǎ músǎ kǎ Yason dí njǒw ná bwǎ kǎ bii Pwôl bá Sílas, zǎ ná bwo tâm buud. ⁶ Nda bwǎ á shígé kwey bwo ná, bwǎ mú bii Yason bǎnǎŋ bóól óbúgula, kǎ ná bwo ójwú ó lǎm dí bwǎ ŋgǎ kǎm ná: «Mǎŋkúmbǎ mǎ búúd má ŋgǎ wǎ zhizhǎom shí nyêsh myá mí má wós wa. ⁷ Yason nyǎ a bále lég bwo nyádí njǒw, í njúl ná bwǎ aŋgê ná bísh mǎcǝŋ mǎ Káazel, bwǎ ŋgǎ yida

16:27 12.18-19 16:30 2.37; 11.14; Yuá 6.28-29 16:33 16.15 16:37 22.25-29; 23.27
16:40 11.23 17:1 1Te 2.1-2 17:2 9.20; 13.5, 14, 44; 14.1; 16.13; 17.10, 17; 18.5, 26; 19.8-9;
28.17 17:3 3.18 17:4 13.50; 16.14; 17.17 17:5 Yason: Rom 16.21 17:6 16.20 17:7
Luk 23.2; Yuá 19.12

ci ná wúl Njwú-buud íshús wúsə, ná wə wə Yésus.» ⁸ Onkwimbyé bán óni bwə mú kənd buud milám gwōw təə ojwú ó ləəm bəsh. ⁹ Ojwú bwə á zə bíd Yason bánònɔ́ b́ól óbúgula óni nji bwə mə fwo wá myána kwiidálə mányúul.

¹⁰ Obúgula bwə mú ləélú kənd Pwól bá Sílas Beré bulú nə bulú. Ja bán bwə á kə wóos Beré yí, bwə á kə mpáánzə minjígulá. ¹¹ Oyúden wá Beré bwə á bə nə jə milám ntə bəəng wá Tesaloníka. Báá, bwə á ləg kéel nə məjigəwə, bwə mú də bigas mícilyá mí Kálaad Zembí jwōw dēsh shú ná bwə dúg mpu nkí minjígulá mí Pwól mísə tútəlí. ¹² Zhwoɡ buud bán bwə á *búgula, nə b́ól zhwoɡ budá Ogurék, fwámé búdá, nə zhwoɡ budúm námə. ¹³ Ja Oyúden wá Tesaloníka bwə á gwág nə Pwól mə kə námə bwiing Milású mí Zembí Beré yí, bwə á tí námə kə wu, kə wá zhizhəəm, kə sá ná buud mitédúgá mí búbúləg mílúú. ¹⁴ Obúgula bwə mú ntəg ləel nwa Pwól kənd nyə kóomb á mən. Sílas bá bán Timoté bwə mú ləg Beré. ¹⁵ Buud bwə á kə ləgal Pwól wá bwə á kə nə nyə kə kumə Atən, bán bwə mú nyingə. Pwól mú nti bwo nə məkəl shú mə Sílas bá Timoté nə bwə ləélug kə kwey nyə.

Sáal mə Pwól Atən

¹⁶ Ja Pwól nyə á ngə bwánd Sílas bá Timoté Atən yí, lám í á bul cey nyə cwú nə dúgúlə ná buud ɔ ngwála wəəngú bwə á ngə gwəpə zhwoɡ ivugulí í ózembí ó áyadúg. ¹⁷ Nyə á ka də kə *mpáánzə minjígulá kə də ləsha nə bwo nə b́ól búúw bwə á də gúmal Zembí wá, a də námə kə jwōw dēsh tām dánd kə də ləsha nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ B́ól məmə wəáfaas mitédúgá bwə á də námə ləsha nə nyə, bwə njúl buud ɔ Epikyur nə bəəng ɔ Stoyik. B́ól bwə mú ka də

jí ná: «Jí gwóméfwó lás-lás múúw ga ngə ci yí?» B́ólúgá ná: «Jísə nda a ngə bwiing lân ózembí sə abwélé gwág wá.» Nəcə Pwól nyə á ngə bwiing lân mə Yésus nə gwúmúlə nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwə á ka ntəg nwa Pwól, kə nə nyə buud onúni bwə á də sɛɛngya Areyopagos dí wá. Bwə nə né ná: «Fwoɡ ná mpu jaaw sə wó njígulá ágúgwáan wó ngə kyey nə ndí ni. ²⁰ Wo mə sá ná məlwə məsú mə gwágúg isá í ágúgwáan. Sə mə cɛel wámbulə isá byəəngá.» ²¹ Buud ɔ Atən bəsh nə ojón bwə á də ji wu wá bwə á də cínɔgali fwála dán nji dúlə ngə bwiing nə ngə gwágulə milám mí ágúgwáan mí ngə kúnəw wóos myá.

²² Nə ndé, Pwól tál na tútám Areyopagos a mú ka zə lás nə buud ná: «Yé búúw ɔ Atən, mə mə dúg nə íkóomb byésh dí bi mə jág bul cɛel yábá. ²³ Nəcə ja mə mə ngə kyey bídí ngwála ngə dúg bín isá bí ngə yə gúmə yí, mə ámə kwey ngwól *alatár nə cilyá ná: “Nyíga ji shú mə Zembí sə ampúyé é”. Sə bí bán ngə yə gúmə kú mpu ni, gwə wá mə mə ngə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyēsh nə isá b́isə cínəng yé, á ji Cwámba á gwōw nə shí yé, nyə ádé ji məmpáánzə búúw bwə shúmə nə məbwə má. ²⁵ Sáal dé í ádé sɛy məbwə mə búúw dí námə nda á jii ná buud bwə sáág nyə gúl sá. Nyɛɛ muud ngə yə sə bəsh cug nə məyowada nə bíl isá byésh yé, sá í cúgé nə nkul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwon í búúw byésh í ngə zhu wə muud ngwúd, ná ilwon byəəng í jígú shí nyēsh dí. Nyə á cɛɛlə buud məfwála mə cug, a tál námə bwo minji mí máshí bwə ngə jí má. ²⁷ Nyə a sá ntó ná buud bwə śpəg nyə, bwə ngəg bwówulə ka bwə é kwey nyə, í njúl ná a cugé shwóg-shwóg nə sá. ²⁸ Nəcə, cug sə ngə cugə yí, í ngə zhu nyádí, nyə wə ngə sá ná sə ngəg

nə kuwo, nyə wə ɲǝ sá nǝ sǝ bǝg sǝ sǝ bǝsǝ yí. Sǝ jǝɲg wǝ bǝól ócile ó ókǝlaad bǝn bǝwǝ á ci yí, nǝ: “Nǝcé sǝ bǝsǝ mpǝg jǝ”.²⁹ Nda sǝ bǝsǝ kǝ bǝ mpwɔɲ buud nyé nǝ, sǝ ajǝlǝyé nǝ tǝdǝga nǝ Zembí jisǝ nda or ɲkí nda kwóógǝ bǝwǝ dǝ lúǝ *mwaanǝ nǝ ndí yí ɲkí gúl jimǝ kwóógǝ sǝ búúd ɔ ikǝɲ bǝwǝ yǝgúlǝ nǝ milúu nǝ ndéé bǝwǝ mú caag yí.³⁰ Zembí nyǝ ɲɲǝ ná nǝ kǝnd mish mǝfwǝla búúd bǝwǝ á dǝ bǝ jǝg dí má. Nji, a ɲǝ jǝw buud bǝsh ikúl byǝsh bwo njúl yí nǝ bǝwǝ céndǝg mítǝdǝgǝ.³¹ Nyǝ á mǝ tǝl ɲkúmba jwǝw á bá cígal mǝlǝsú myǝ shí nyǝsh sémbýé á tǝtǝlí yí nda múúd nyǝ á féesh yé mǝ bá zǝ sǝmb nǝ. Nyǝ a lwǝgúlǝ buud bǝsh yuug nǝ nyǝ á féesh muud wǝɲgǝ gwúmǝshíǝ nyǝ á gwúmǝshi nyǝ yí.»

³² Nji bǝwǝ á gwǝg Pwól mǝ ci nǝ muud nyǝ a gwúm yí, bǝól bǝwǝ mú tééd ɲǝgǝlǝ cágulǝ nyǝ, bǝólúgǝ bǝɲ nǝ né nǝ: «Sǝ é bá kwo gwǝgúlǝ wo nǝ lâɲ wǝ ní gúl ja.»³³ Na wǝ Pwól nyǝ á zǝ béégya nǝ bwo yé.³⁴ Nji, bǝólúgǝ báá bǝwǝ á shí leedya nǝ nyǝ, bǝwǝ *búgula. Í á bǝ buud nda Denis muud Areyopagos, nǝ mudá bǝwǝ á dǝ jǝw ná Damaris yé, nǝ bǝólúgǝ námǝ na.

18

Sǝal mǝ Pwól Kǝrǝnt

¹ Ja ísǝ íni í mǝ shín bǝ ntúni yí, Pwól músǝ wú Atǝn kǝ Kǝrǝnt.² A mú kǝ kwey ɲǝwól *Yúden nún nǝ jínǝ nǝ Akilas, a njúl muud á Pǝɲ. Akilas éne bá mudá yé Priska bǝwǝ á ɲǝg kúnǝw wǝós, bǝwǝ ɲǝg zhu Itali nǝcé Klóod nyǝ a wúnɲ Oyúden bǝsh nǝ bǝwǝ wúg Róma. Pwól mú sǝɲɲya nǝ bwo.³ Nda í á nyín nǝ bǝnǝɲ bǝwǝ á jǝg váál ísǝy ɲǝwúd nǝ, bǝnǝɲ bǝwǝ mú ji kul ɲǝwúd dǝ sǝy. Bǝwǝ

á dǝ laad mǝbanda nǝ mǝkáándǝ*.⁴ Pwól nyǝ á kǝ dǝ kǝ lésha nǝ buud *mpǝáanzǝ minjǝgúlǝ dí mwǝw mǝ Sǝbaad mǝsh, a dǝgǝ mpu sǝ nǝ Oyúden nǝ Ogurǝk bǝwǝ mǝgulǝg kéel.⁵ Ja Sílas bá Timoté bǝwǝ á wǝós wúlǝ Masedwǝn yí, Pwól nyǝ á kǝ zǝ wǝ nyúul nyé nyǝsh bwiɲgúlǝ kéel dí, a ɲǝg mpu bwaagúlǝ Oyúden nǝ Yésus wǝ jisǝ *Kǝrist.⁶ Nji, Oyúden bǝwǝ mú zǝ bul fam nyǝ, bǝwǝ dǝ jǝg lwíy nyǝ. Pwól mú kǝ samǝsǝ mǝkáándǝ nyǝ nǝ bwo ná: «Mpwene wún mǝ jǝgawǝ nǝ bimǝfwó, kú bǝ mǝ. Mǝe mǝ zǝ kǝ yǝg kǝómb búúd bǝwǝ cúgé Oyúden wǝ jaá gaád.»⁷ A mú wú na kǝ nyíi njǝw mǝ ɲǝwól múúd bǝwǝ á dǝ jǝw nǝ Titiyos Yustos yé. Muud wǝɲgǝ nyǝ á dǝ gúmal Zembí, njǝw yé ní i njúl koogǝ lu mpǝáanzǝ minjǝgúlǝ.⁸ Kǝrispus múúd nyǝ á bǝ njwú á mpǝáanzǝ minjǝgúlǝ yé nyǝ a *búgula Cwǝmba nǝ njǝw yé wǝsh. Zhwog buud ó Kǝrǝnt bǝwǝ á dǝ gwǝg Pwól wǝ bǝwǝ á búgula námǝ, bǝwǝ mú ɲǝg duwan.⁹ Pwól mú dǝg *ntamá á mish nǝ bagǝ gúl búlúd Cwǝmba ɲǝg ci nǝ nyǝ ná: «Wo kú fúnda. Wǝe ɲǝg nǝ lás, wo kú ji kúl-kál,¹⁰ nǝcé mǝ ji nǝ wo, múúd cugé nǝ ɲkul kúnýa nǝ wo nǝ a sǝ wo bǝw. Mǝ ji nǝ búúd ɲkí bulýa wa ɲǝwǝla gaád.»¹¹ Pwól nyǝ á ji na mbú ncindí nǝ ɔɲkwoond ósaman, a ɲǝg bwiɲɲ bwo Milǝsǝ mí Zembí.

¹² Nji, ja Galiyǝɲ nyǝ á bǝ ɲǝgwǝmǝna íjwúga yǝ Róma í á tǝl Akayí yí, Oyúden bǝsh bǝwǝ á tǝw cinǝ-cindǝ nǝ Pwól, bǝwǝ mú bií nyǝ kǝ nǝ nyǝ ósǝmbye ɔ mǝlǝsú dí¹³ kǝ shwǝman nyǝ ná: «Muud éga ɲǝg shwúguli buud nǝ bǝwǝ yǝg Zembí gúmǝ mbií í yídǝ lúmbuli nǝ Mǝcǝɲ yí.»¹⁴ Pwól mú nywǝ cǝel lás, ɲji Galiyǝɲ mú ci nǝ Oyúden

17:29 19.26; Iza 44.9-20 17:30 14.16; Rom 2.4 17:31 3.15; 10.42 18:2 Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19 18:3 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9 * 18:3 Mǝɲ mǝbanda mǝ a dǝ bǝ, bǝwǝ laad kǝándǝ mbií á nǝ bǝwǝ kǝ wǝef í bǝ banda. 18:5 11.18 18:5 3.26; 5.42 18:6 13.51; 20.26 18:8 8.36 18:9 Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 18:13 6.13 18:14 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31

ná: «Í mbêm bæ ná muud éne má shwey gúl wõŋ ŋkí ná a má sá gúl sâ áyíyáág, mæ lég shwáman jín nda í jála ná, yé Oyúden. ¹⁵ Nji, nda jís ná bí ŋgə shuya shú sâ í dúgyá nə minjígúla mín, nə míné mán, nə mæcɛɛ mán ná, biméfwó lásúgá isâ bín. Mæ acéélé lás mbií lású ní.» ¹⁶ A músə nying bwo ná bwo wúg njów mílású. ¹⁷ Bêsh bwá mú bií Sostên njwû á mpáánzə minjígúla, də danɔlæ cú nyə námə na mpumbé njów mílású Galiyôŋ kú bish. ¹⁸ Pwól nyə á nyingə kwo ji Kórênt fwámé zhwoɔg mwôw ná ndéé a mú jóna nə obúgula, a mú kəwa byóólád kyey kə Sirí, bânðŋ Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kɛnya lúú Saŋkrê nə ŋkaagá nyə á sá yí. ¹⁹ Bwá mú kə kumə Ifêz, Pwól mú béégya nə Akilas bá mudá. Nyɛɛ mú kə mpáánzə minjígúla kə lésha nə Oyúden. ²⁰ Bwá mú bií nyə ná bânðŋ bwá nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban. ²¹ A mú jóna nə bwo, nyə ná: «ŋkí Zembí má magulə, mæ é bá nyingə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólád kyey wú Ifêz. ²² Bwá mú kə səl byóól Sezarê. Pwól mú bád kə, kə báda *Dɔ́ lú obúgula, a músə ka shulə kə Antyósh. ²³ A mú ji wu baalé fwála ná ndéé a mú kyey. A lína shí Galátia a cɔ́ Frizhí, a ŋgə yə *ompwíin mæcwûŋ ŋgólə wa bwo ŋkul búgád.

Apolos má bwiing kéel Ifêz nə Kórênt

²⁴ Ngwól *Yúden nə jíná ná Apolos nyə á bæ muud á Alaguzandrí, nyə á ka zə wóos Ifêz. Nyə á bæ nə cɔŋ lású, a njúl námə nə fwámé mpúyá kéel má Zembí. ²⁵ Nyə á shí jíg isâ í dúgyá nə zhií mæ Cwámba yí. Nyə á bæ nə mæma yéesh ísý a mú də bwiing isâ í Yésus, a də jíguli byo njígúla á tútəlí í njúl ná nyə á mpu nji nduwán má Yuánes. ²⁶ Nyə á ka

də bwiing kéel *mpáánzə minjígúla dí, kú fúndə múúd. Priska bá Akilas bwá mú də gwágulə nyə nə ndéé bwá mú ŋwa nyə bwádí njów zə nyingə mpu lwágulə nyə zhií má Zembí ná sán sán. ²⁷ Nda nyə á ka ŋgə cɛel kə Akayí ná, obúgula bēsh bwá mú wá nyə ŋkul lámúd, bwá cilə bəŋŋ wá wu ná bwá bāg ŋwa nyə nə mæshusəg. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam má Zembí í mú sá ná a bāg nə mæma mfíi shú obúgula. ²⁸ Iciyá í lású byé í á də sá ná mæshwán *Oyúden bwá á də cɛel sá má má bāg zhizhe. Nyə á də mpu lwágulə bwo mícilyá myá Kálaad Zembí dí ná Yésus wá jísə *Kríst.

19

Pwól mæ kə Ifêz

¹ Í á ka zə bæ, ja Apolos nyə á bæ Kórênt ní, Pwól nyə á shín lína shí á mimbán ná ndéé a mú shulə kə Ifêz. Nyə á ka kə kwey bóól *ómpwíin nûŋ, ² a mú jî bwo ná: «Ye bi a shí lég Ŋkɛŋkɛ Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwá nə né ná: «Sá afwóyé námə bwelə gwág ná Ŋkɛŋkɛ Shíshim jisə.» ³ A mú kwo jî ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwá ná: «Nduwán má Yuánes.» ⁴ Pwól mú ka cɪ ná: «Nduwán má Yuánes í á bæ shú búúd bwá á magulə ná bwá cénd mítádúgá wá. Yuánes nyə á ŋgə lwágulə kúl búúd ná bwá búgúlág múúd ŋgə zə nyádí mpúsə yé. Muud wəŋŋ wá Yésus.»

⁵ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá á duwan jíná má Cwámba Yésus dí. ⁶ Ja Pwól nyə á bəd bwo mæbwə yí, Ŋkɛŋkɛ Shíshim mú zə bwádí, bwá mú ŋgə lās mákálúd bwá ŋgə cúndə micúndə mí Zembí. ⁷ Bwá á je bæ buud wúm nə óbá.

⁸ Pwól nyə á kə nyíi *mpáánzə minjígúla, nyə a də bwiing kéel cínŋŋ tãŋ oŋkwoond olól kú fúndə mísh mæ buud, a ŋgə lésha nə buud,

a ηgá sá ná bwá mágulæg sâ í dúgya nə Faan má Zembî, ⁹ Nda bóól bwá á ηgə sá lal lúú bwá kú magulə sá nyə á ηgə ci yí bwá ηgə yida *lás nə zhií mə Cwámba bwaasúla mpu tām buud ná, Pwól nyə á ka ntāg béégya nə bwo, a ηwa ómpwíin, a kə də lésha nə bwo jwōw dēsh shikúl má Tirános dî. ¹⁰ Nyə a sá ntó tāj mimbū mímbá, í mú sá ná buud ɔ Azí bēsh bwá gwágúg kéel mə Cwámba, tɔɔ *Oyúden tɔɔ Ogarêk.

¹¹ Zembî nyə a wéeshuli *mashimbá má álal-ηkul mábwə má Pwól dî, ¹² mbií í á bə ná bwá á də ηwa onábukən nə mikáándé mí á də kúnnya nə Pwól myá, bwá də báaw mímbəl nə myo, məbwas bíd mímbəl myɔɔηgú, məjamb wū.

¹³ Bóól óηkəɔ ɔ Oyúden bwá á də kyey mílɔəm mílɔəm də yíl búúd məjamb wá, bwá mú zə tééd ná bwá də jōw jíné má Cwámba Yésus ná í lwágug minjumbúlu. Bwá á də ci ná: «Mə yímbúli bí jíné má Yésus Pwól ηgə cúnda yéd.» ¹⁴ Ntó, bóól búúd zanjgá bwá njúl bwān ɔ wúl lúlúú ófada Oyúden bwá də jōw ná Skéva yé, bwá á ka námá zə sá sóólúgú wɔɔηg. ¹⁵ Ntó jamb í á zə fēel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námá Pwól, bí bāη wá ozé?» ¹⁶ Muud nyə á bə nə jamb ni yé mú ncoη bwo nyúúlud, figə bēsh shí ntə bwo ηkul. Nyə a sá bwo ná ndéé bwá mú wɛɛnzɔ na njōw ni dî oshushwáas nə məfəη nyúúlud ná jəəd. ¹⁷ Buud ɔ Ifēz bēsh, tɔɔ Oyúden tɔɔ Ogarêk bwá mú gwág lāη wɔɔηg, í mú sá bwo ifwaas ná ndéé jíné má Cwámba Yésus í mú jwɔ. ¹⁸ Ncúlyá buud wā bɔɔηg bwá á búgula wá bwá mú zə ηgə magulə məbōw máη, bwá ηgə bágulə isá bwá á də sá yí tām buud. ¹⁹ Bóól zhwog buud bwá á də sá májig wá bwá mú də zə nə okálaad bɔɔηg də zə ηkúnd tām buud ná ndéé jígal. Bwá á bála bímbí lú okálaad dɔɔηg ná í á

kumə misanη mí *mwaanē otóóshin məwūm mətóon. ²⁰ Ná ndéé, kéel í á ηgə mpyáánz nə ηkul mə Cwámba, misóólágú mí ηgə s̄y.

Məma zhizhəəm á Ifēz

²¹ Ja isá ini í á shîn s̄y yí, Pwól mú zə bii tédúgá ná á kyey Masedwān nə Akayí kə Yurúsəlem. Nyə ná: «Ja má bá kumə Yurúsəlem yí, í bá námá ji ná mə kəg Róma.» ²² A mú kand bóól ósól ɔ mäsáal bé óbá Masedwān, nə Timoté nə Erást. Nyee mú ləηguli fwámé fwála Azí. ²³ Fwála dɔɔηg wá ícucu í á zə bə shú zhíí mə Cwámba yí.

²⁴ Ngwól álúlə igwámúgə nə jíné ná Dəmitrí nyə á də lúlə kwóógú bwá də lúlə *mwaanē nə ndí yí, də sá ímpámpáánz í zembî á mudá bwá á də jōw ná Artemís yé. Sâ jɔɔηg í á də sá ná buud bwá á də sá iság-ság í məbwə wá bwo búig fwámé məbii. ²⁵ Nyə á ka sɛɛηg buud ɔ iság-ság bɔɔηgú nə bóól búúd bēsh bwá də sá mbií mäsáal mɔɔηg wá, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí mə mpú ná iséy íga wá í ηgə yə shé məbugəbaan. ²⁶ Bí ηgə dî gwág nda í mú ηgə lís ná! Ná, tɔɔ wa Ifēz tɔɔ Azí yēsh, Pwól éne má shîn sá ná zhwog buud bwá máguləg lāη yé ná ozembî buud bwá lúlə nə məbwə wá bwá cúgə ózembî. ²⁷ Sâ jɔɔηg í é sá ná iséy bí sú í bəg zhizhe. Kú námá bul bə nji ntó, í é sá námá ná mpáánz má Artemís məma zembî á mudá í nyínúg zhizhe, buud bwá mú dúg nywo nda sâ cwag, í kú ná nyiηgə bə nə gú má Azí nə shí nyēsh bwá ηgə gúmal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwá á gwág ntūni yí, bwá mú nyada, bwá mú tééd ηgólə kīn ná: «Artemís á buud ɔ Ifēz jisə sá anúní.» ²⁹ Ngwála wēsh mú shwal tōw ná shwu. Buud bwá mú cíg kə mpáánz í sɛɛηgyá. Bwá bii búúd ɔ gwoɔηg ɔ Pwól, Gáyus bá Aristárug,

buud wâ Masedwân, julâ kə nə bwo wu mpáánzə iseeŋgyá. ³⁰ Pwól mú ci ná a kə lwóya nyúul wu tám buud. Nji, *ompwíin bwá mú ban ná a kú kə. ³¹ Bóól búúd ɔ Azí bwá á bə oshwá bé wá bwá mú námə kənd búúd kə téég nyə məbwə ná a kú tál mákuú mpáánzə iseeŋgyá. ³² Í á shwal zə bə buud ŋgə kím ntáni, nyāŋ kím yé ŋkwimbyé, nyāŋ kím yé. Í mú bə áfúlukumbê, bóól ncúlyá buud kú námə mpu sâ gwáméfwó í ámə seeŋg búúd yí. ³³ Bóól búúd bwá mú mpu jaaw Aləguzándrə sâ í ŋgə cə yí, nyə muud *Oyúden bwá í tál shwóg yé. A mú ŋgə fafə buud mbwá ná bwá gwágúlág, á cəel lwágulə búúd sâ jísə yí. ³⁴ Nji bwá á yag ná a ji Yúden yí, buud bəsh bwá á shwal ŋgə kím nda ŋwa ná: «Artemís á buud ɔ Iféz jisə sâ anáni.» Bwá á kím ntó nə ndeé je bə tân məwəla məbá.

³⁵ Muud nyə á də cilə isá í ŋwəla yé mú ka zə mpu jil búúd ná shee. A mú lás nə bwo ná: «Ye búúd ɔ Iféz, nyáyé múúd á shí ga mə jág ná nji wa Iféz wə mpáánzə mə Artemís məmə zembí á mudá nyísá yé, nji wa námə wə vuguli jé í á kud wú gwów yí jísə yé? ³⁶ Muud cugé nə ŋkul shwána sâ jəŋg. Ntó, bi mə jəlá nə ji ná shee bi kú jigəwa ná bi mə sá wúl sóólúgú kú fwo téduga. ³⁷ Bí ámə zə nə buud óga wa í njúl ná bwá asáyé zembí á mudá wúsú bəw, kú námə *lás nə né bwaasúle mpu. ³⁸ Nkí Dəmitrí bənəŋ buud ɔ íság-ság bé básə nə lású nə muud, ŋgaá ná mílósú mí də lís njów mílósú, ogwáməna básə námə! Bwá kəg nə lású wāŋ íshwáman dī. ³⁹ Nkí bi má ka bə nə gúl sâ bí ŋgə shwaag yí, í jəlá nə lís fwámé seeŋgyád. ⁴⁰ Jəŋg sə ŋgə sá múús ga jisə ojwú jee wáám bə sə ná sə ŋgə wá zhizhəom ləoməd. Sə básə ná nə ŋkul ka jaaw

búúd ná seeŋgya ga jisə shú jí?» ⁴¹ Nji nyə á shín lás ntáni yí, a mú ci nə buud ná bwá bwílyág.

20

Pwól mə wú Iféz

¹ Ja zhizhəom ni nyə a shín yí, Pwól nyə a jəw *ompwíin, a zə cwíny bwo. A mú jəna nə bwo ná ndeé a músə tí kə Masedwân. ² A mú kyey máshí məəŋg dí a ŋgə cwíny obúgula ŋkí bulya ná ndeé a mú kə kumə shí Ogurək. ³ A mú já cínəŋgú oŋkwoond olóol. Nyə á ka bə ná a ŋwa byóól kə Sirí. Nji nda nyə á gwáduga ná *Oyúden bwá ŋgə bwéel nyə ná, a mú nyiŋgə kə Masedwân. ⁴ Buud ó gwoŋg bé bwá á bə, nə Sopater mə Pírus muud á Berê, nə Aristarug bá Səgundo búúd ó Tesaloníka, nə Gáyus á Dərbə bá Timoté, nə Tishik bá Trofím buud ó Azí. ⁵ Bāŋ bwá á kə shwóg kə bwánd sə Truwás. ⁶ Sə bāŋ sə á ka zə tí njəond Filipí ja mwəw bwá á də də íbuléd yá kú nə *ləvur mə á shín yí. Sə mú ŋwa byóól, sə já zhíid mwəw mátəon nə ndeé sə mú kə kwey bwo Truwás. Sə á ji cínəŋgú mwəw zəŋgbá.

⁷ Sə á ka seeŋgya jwəw shwéndə mə də téed yí ná sə mə zə féya buléd. Nda Pwól nyə á bə ná nyə é kyey mán mələm ná, nyə á ka ŋgə ləsha nə buud, a ka julə kaand nə ndeé kə wóós tám bulú. ⁸ Kúl sə á bə fúm á njów dí gwów wá, məlámba mə á bə minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bə a njúl vúnded, ncwámá dəəŋgú nə jínə ná Etíkus. Nyə á ka zə cə gwád ná cúg, Pwól nyə ŋgə kə nə kaand shwóg. Nda gwə í á bul bíi Etíkus ná, nyə á yəŋ wú nūŋ bádyé áléel* á njówúd zə kadəwa shí. Bwá zə wəel nyə, a mə yə. ¹⁰ Pwól mú shulə. A mú ləelú kə, kə ŋkəny ncwámá ni məbwád. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kənd

20:1 11.23 **20:4** 19.29 Timoté: 16.1 Tishik: Ifz 6.21 Trofím: 21.29 **20:7** 2.42, 46 * **20:9** bádyé áléel: Njów gwów í də bə wúl njów mbád wúlúgád. Kúkúl í ŋgə ciy na ni jisə, wo lə minjów myəəŋgú mílól wúlə shí kə gwəw. **20:10** 10j 17.21

mílâm gwôw. Jîm jé jísə ná nyə nyúúlád.» ¹¹ Pwôl mú nyingə bád, a mú fêy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg ná ndeé mán mú ləm. A músa kyey. ¹² Bwá mú kyey nə ncwámá ni kuwó. Sâ jəŋg í á bə məma sâ í á mpu yə buud ŋkul yí.

¹³ Sə mú kə shwóg, sə ŋwa byóól kə Asos wú í á bə ná sánón Pwôl sə é kə nyingə lad gwoonŋ wá. Nyee, nyə á kyey njwón nə njwón nda nyá á ccel ná. ¹⁴ Pwôl mú kə kwey sə Asos. Sə mú ŋwa nyə byóólád sə músa kə Mítîlên. ¹⁵ Wúlə cínəŋgú, sə mú kə nə byóól m̄əj ná ndeé mán meləm sə mú kumə ná beendya nə Kyos. Jwôw í á bə yí sə kumə ŋgeé Sámos, jwôw í á kwo bə yí sə mú kumə Milêt. ¹⁶ Pwôl nyə á ŋgə bul jii ná a kyey m̄əj nə m̄əj, cə Ifez kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azi. Nyə á ŋgə cáas ná ŋki fwála dí nə ŋkul bə, a bə Yurúsalem jwôw lú Pantekôt.

Pwôl mə jáná nə ocúmbá buud wá Ifez

¹⁷ Sə njúl na Milêt í, Pwôl nyə á kənd muud Ifez kə jôw ocúmbá buud wá *Də lú óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwá á zə wóos nyédi yí, nyə á lás nə bwo ná: «Bi mə mpú nda mə á cugə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw mə á wóos Azi yí. ¹⁹ Nə mə a sēy nə Cwamba mə kú bwele ŋkēny nyúl, mə ŋgə sēy nə micún nə mindəolú mə á ŋgə bwəma nə ndí nə mələámb *Oyúden bwá á ŋgə ndēny mə má. ²⁰ Bi mə mpú ná mə a shígé shweel gúl fwámé sâ í á jəla nə kwíind bí yí, nji mə á bwiing bí kéel, mə də yə bí minjígulá tām buud nə bídí minjów, ²¹ mə ŋgə báásulə Oyúden nə Ogurək bēsh ná bwá céndúg mítédúgá zə wə Zembí, bwá búgúlág Cwamba wúsú Yésus. ²² Ja ga, Nkēŋkē Shíshim mə bíi mə

mbwug, mə wə ŋkág Yurúsalem kú mpu sâ í ŋgə bwánd mə shwóga éga. ²³ Sâ jísə yí jí nji nə míngwála minŋwála, Nkēŋkē Shíshim ŋgə jaaw mə ná mən̄kada nə *incwaw í ntug wə mə é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sâ. Mə jii nji nə mə mpúg ju kúlə mə ŋgə ju yí, mə mpu sâ ísēy Cwamba Yésus nyə á yə mə yí, ísēy í bwiingulá Jəjə Kéel á mpaam mə Zembí. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abúlé ná kwo dág mpwóombú nyām, bí buud mə á ji bídí ŋgələ cündə Faan mə Zembí wá. ²⁶ Mə ka ŋgə jaaw bí fwámé jaaw múús nə mə cugé nə məbēx mə ŋkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiing bí tédúgá mə Zembí wēsh kú shweel təw sâ. ²⁸ Bi ə mpú baagulə bímfwó, bí mpu námá baagulə səonz jēsh Nkēŋkē Shíshim nyə á təl bí ná bí bág obaagulə yí. Bi ə mpú wíl Də lú óbúgula Zembí nyə á kusə nə məcii mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cə yí, ŋkweny ó anyinyaanə bwá é zə nyíi na bídí. Bwá ábúle jagulə səonz jín. ³⁰ Bóól búúd bwá bá də wəof na bídí gwoonŋ dí bwá də jíguli bów-bów minjígulá də julə *ompwíin ná bwá bég bwo. ³¹ Gwá wə mə cí nə bí ná: «Jígá ŋkasə. Bi ó də téduga ná, tāj mimbú mílól, mə á də kéwəli muud yēsh nə bulú nə mwásá, mə nə məzhwíle míshéd.» ³² Nə ndeé, mə mə bəd bí məbwá mə Zembí dí, nə kéel á mpaam nyéd. Nyə wə jí nə ŋkul sá ná bí ŋgəg nə lal búgád, nyə námá wə jí nə ŋkul yə bí mən̄ywa nyə á bwey kwəmasa shú búúd nyə á mə sá nə bwá bég minjēŋkē wá. ³³ Mə a shígé wímb *mwaanē ŋki or ŋki káándə mə múud. ³⁴ Bímfwó bí mə mpú ná ísá mə á də jii yí nə byəonz búúd ó gwoonŋ jām bwá á də jí yí, məbwə mām méga mə á də sēy, mə də bii. ³⁵ Mə a lwágulə bí fwámé

20:17 18.21 **20:18** 19.10 **20:21** 11.18 **20:22** Nkēŋkē Shíshim: 10.19 **20:23** 21.4, 11; 9.16 **20:24** 21.13; 2Tm 4.7 **20:25** 28.23 **20:26** 18.6 **20:28** 11.23 **20:28** 1Pr 5.2 **20:29** Mat 7.15; Yuá 10.12 **20:30** Gal 4.17; 1Yn 2.19 **20:31** 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28 **20:32** 26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12 **20:33** 18.3 **20:35** Mat 10.8

lwágulə ná ntúga wə múúd mə jálá nə wáduga yé shú ná a kwíndúg bəəng búsú kú nə məŋkul wá. Muud téduga námá icyá Cwám̄ba Yésus nyə a cwééd yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyəəng mə lég yé, nyəəng mə yána ə jísə nə ocúncésh.”³⁶ Ja nyə á shín lás ntáni yí, bə́nón̄ bēsh bwá á kúd məbwón̄ shí, a músə jəgula. ³⁷ Buud bēsh bwá músə ngə bwawada, bwá ngə kúlal nyə, bwá ngə kalawo nyə cúnád. ³⁸ Bwá á bul gwág cey lámád nəcə nda nyə á ci nə bwo ná bwá ábúle kwo dúg mpwóombú nyé ná. Bwá á ka kə lúgal nyə kə wós byóólád.

21

Pwól ngə kə Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mən̄yúúl na bééḡya nə bwo yí, sá á ka wú nə byóól dúsú bwún̄ád, sá mú bə zhíí tátalí kə Kos. Mán məl̄m sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara. ² Sá mú kə kwey dúl byóól ngə cəel kə Fenisí, sá mú bád cínəngú kyey. ³ Sá mú ngə kə ná ndeé sá mú dúg Shíprə ngə nyín sá shwóg. Sá mú sásulə Shíprə, sá kə kóomb Sirí ná ndeé sá kə səl byóól Tir wú í á bə ná í kə shul isá wá. ⁴ Sá á ji cínəngú mwōw zəngbá nəcə sá á kwey bóól óbúgula cínəng. *Ompwíín bəəngú, Nkəŋkə Shíshim í á tōw bwo lúúd bwá mú ci nə Pwól ná á kú bád kə Yurúsalem. ⁵ Nda mwōw sá á jəla nə ji cínəngú mə á shín ná, sá á tí njəənd. Obúgula bēsh nə budá nə ikágə bwá mú kə ngə lúgal sá kə cúwo ngwála dí tóón. Ja sən̄əng mə kə wós ncindyə mən̄ yí, sá bēsh sá mú kúd məbwón̄ shí jəgula nə Zembí. ⁶ Sən̄əng sá mú shín jəna. Sá mú kə byóólád, bān̄ bwá mú nyiŋgə kə kwáádá. ⁷ Sá bān̄, tílə sá á tí Tir yí, sá á kə səl byóól Tolemayis, sá báda óbúgula sá á kwey wú sən̄əng sá mú já jwōw ngwúd. ⁸ Mán məl̄m, sá mú kyey. Sá kə ná ndeé kə wós

Sezaré, sá mú kə nyí wə Fílíp mb-wiŋgye lān̄ mə Yésus nyə á bə ngwól múúd á buud zəngbá bwá á féeshəw Yurúsalem wá. Sá mú ji cínəng nyádí. ⁹ Nyə á bə nə məsás mán̄ə mə njúl oncwíyē, məsás məəng mə á də cúndə micúndá mí Zembí. ¹⁰ Nda sá á ji cínəngú nkí bwey jiya ná, ngwól *múúd micúndá mú wós wúlə Yudéa, nyə nə jínə ná Agabus. ¹¹ A mú zə sádí, a ŋwa kandá mə Pwól, a wóolə nyáméfwó məkuú nə məbwə nə ndeé a mú ci ná: «ŋkəŋkə Shíshim ngə ci nə muud jí nə kandá éga yé, ntúga wə *Oyúden bwá é kə wóolə nyə Yurúsalem yé, bwá keenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsád.» ¹² Nda sá á gwág ntó ná, nə sə, nə obúgula wá Sezaré sá bēsh sá á téég Pwól məbwə ná a kú bád kə Yurúsalem. ¹³ Ná ndeé Pwól mú bəsa nə sá ná: «Nəcə jí bí é zə bəwəli mə lām nə yé bí ngó jii nə yí? Mee mə ji ŋkwəməsá nə bwá wálúləg mə məŋkəda nūŋ Yurúsalem, tōw bwá gwú ntāg mə jínə mə Yésus dí, bwá gwúg.» ¹⁴ Nda nyə á shígé magulə sá sá á ngə ci yí ná, sá á shígé námə kwo nándulə nyə, sá mú shwal ci ná: «Í síyúg nda Cwám̄ba mə cəel ná.»

¹⁵ Mpúsə baalə mwōw, sá á ka kwəməsa ná ndeé sá mú kyey bádúle kə Yurúsalem. ¹⁶ Bóól ompwíín wá Sezaré bwá mú nyí sádí gwoon̄gud. Bwá mú kə nə sá wə ngwól muud Shíprə nyə á bwey bə *mpwíín yé ná sá jígə nyádí njōw. Muud wəəngú nyə á bə nə jínə ná Munason.

¹⁷ Ja sá á kə wós Yurúsalem yí, omínyəŋə búsú wá búgə bwá á lég sá nə məshusəg. ¹⁸ Mán məl̄m, Pwól mú kə nə sá wə Zhāk, ocúmbá buud bwá mú námə wós. ¹⁹ Pwól mú báda bwo ná ndeé a mú ká zə jaaw bwo bimbí Zembí nyə á balan nə nyə íkúl ishúsád yí. Nyə á ngə bwiŋg sá jēsh a ngə féel.

²⁰ Bwá mú də gwágulə nyə ná ndeé

bwé mú ságusə Zembî, bwé mú ci nə nyə ná: «Mwaanɲ, wo má dí dág bímbí lú nculýá Oyúden bwé mú obúgula yí, bēsh milúu myáŋ mísa ná Məcɛɛ má Moyíz dí ná tɪny. ²¹ Bwé má shɪn gwáduga lân í ngé kyey yí ná wo ngə jíɲgali Oyúden búsə ikúl íkúl dí wá ná bwé bídúg məcɛɛ má Moyíz kú ná kwo bɛ mwo. Wo ngə námá ci nə bwo ná bwé kú ná ngə sá bwân bán ábiwáág, bwé kú ná ngə bɛ ijám nə ijag bísú. ²² Ján wá jí? Bwé é gwáduga ná wo má zə. ²³ Gwé wá jí ná, ság sá sə má zə jaaw wo ga. Bóól búúd búsə wa ónɔ́ bwé ámə də ómbyúl. ²⁴ Nwag bwo binɔ́ŋ kág gusa ngusa íci, wo ka jána mətán mún məsh shú ná bwé kɛnyag milúu. Ja jəɲɲ, buud bēsh bwé é mpu ná lân í ngé kyey shú dwô dí yí wúsə ijɔ́, wo ngə ná bɛ Məcɛɛ má Moyíz. ²⁵ Shú bəɲɲ búúd bwé cúgé Oyúden nji bwé á má *búgula Yésus wá, sá á shí bwey nwa micígálá, sə mú cilə bwo ná bwé cíg ocúdu ó *mátúnuga má ívuguli í ózembí ó áyadág, bwé yow dúlə də məcií, nə dúlə də míshwun mí shígé shwiy məcií myá, bwé yow janɲa.»

²⁶ Ntó, jwɔw í á bɛ yí, Pwól nyə á nwa buud bəɲɲ, bə́nɔ́ŋ bwé kə gusa ngusa íci ná ndéé a mú ka zə nyíi *Luɲ má Zembî zálə jaaw jwɔw ngusa íci wəɲɲ í bá shɪn yí, jwɔw múúd yēsh mə bá lwágulə sá á kéénzh yí.

Bwé zə bii Pwól

²⁷ Ja í á ka ngə bə ná mwɔw zanjɲá məni má zə shɪn yí, *Oyúden wá Azí bwé mú dág Pwól *Luɲ má Zembî dí cwú. Bwé mú shwambulə búúd bēsh ná ndéé bwé mú bii nyə. ²⁸ Bwé mú ngə kɪm ná: «Bag ó *Izurəyél, oshwoŋ, zəgá, muud éga wé ngé lúmbuli nə kúl buud jisú nə məcɛɛ məsú nə Luɲ ga. A ngə lúmbuli nə sə mínjíɲgálá myé á ngé jíɲgali buud

bēsh kúl jēsh yíid. Nyə a bəle námá zə nyíngal Ogurék wá Luɲ, a má wá məlwaaguwə wa féeshá kúl gaád.»

²⁹ Nda bwé á ngə dág Pwól bá Trofim muud Ifēz ngwála ná, bwé á tédaga nə nyə a nyíngal nyə Luɲ. ³⁰ Ngwála wēsh í mú tɔw ná shwuu, buud bwé mú zə wóós áncuncuma. Bwé mú bii Pwól, bwé julə wú nə nyə Luɲ má Zembî, bwé leel ntág fad mímpumbé. ³¹ Nda bwé á ngə sɔ́ ná bwé gwú nyə ná, lân í mú kə wóós wá lúlúú á ózimbi tóóshin í á ngə jwú cínɔ́ŋ yí ná: «Yurúsalem yēsh músə ná shwuu.» ³² Námá cé nə cé, a mú nwa ózimbi nə milúlúú mí ózimbi təd, bə́nɔ́ŋ bwé mú kə nə mikálá wú búúd bwé á bii Pwól wá. Nji búúd bəɲɲ bwé á dág lúlúú ózimbi tóóshin nə bóól ózimbi yí, bwé á yow yídúlə Pwól. ³³ Lúlúú á ózimbi tóóshin músə shísh nyádí, maməsə bii nya, ci ná bwé wálúlág nyə nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. A mú ka ngə jí ná a mpúg ná muud wəɲɲ wé zə? Jí nyə ámə sá yí? ³⁴ Nji, na məŋkúmbə mə búud dí, í á bə nyán ngə kɪm jé, nyán ngə kɪm jé. Kakúlə jəɲɲ mú sá ná lúlúú ózimbi kú wámbulə sá í ámə sɪy yí. A mú ntág ci ná bwé kág nə Pwól luɲgala ízumbid.

³⁵ Ja Pwól nyə á kə kumə ícé í mákuú yá bádúlə njów yí, ózimbi bwé á ŋkēny nyə gwɔw nəcé buud bwé á bə nji ná bwé sá nyə bɔw, ³⁶ nəcé, bēsh bwé á ngə bɛ nyə bwé ngə kɪm ná: «A jəlá nə yə!»

Pwól ngə kaad mísh má buud ə loəm dí

³⁷ Ja í á ka bə ná bwé wál zə nyíi nə Pwól luɲgala ízimbi dí yí, Pwól mú ci nə lúlúú á ózimbi tóóshin ná: «Ye mə jí nə ŋkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú də lás Gurék í? ³⁸ Ntó jí ná wo dí mwân Igípten nyə á ndəm zə wá zhizhəəm wa ná ndéé a mú kə nə izhiləŋgaanó

otóóshin onô shí a shwééshá dí yé?»
 39 Pwól mú bęsa nę nyę ná: «Męe mę
 ji mwá *Yúden á Tárus, shí á Silisí.
 Mę ji muud á ngwála wús kú bę
 zhizhe ngún gwálá yí. Mę jęgula nę
 wo ná wo yęg má fwála, mę fwóg
 lésha nę buud óga.» 40 Nda bwé á
 magulę ná a lásúg ná, Pwól nyę á
 ka tów na ícé í mákuu yá bádúle
 njówád, a mú fufę búud mbwé.
 Buud bęsh bwé mú ji kál-kál ná
 kufęg. Pwól mú téed lásúle nę bwo
 kál lú heburé dí, nyę ná:

22

1 «Yé bwááng nę odá, gwágúlágá
 kóod má zę kaad bídí mishád yí.»

2 Ja buud bwé á gwág ná Pwól
 ngę lésha nę bwo kál lú heburé dí
 yí, bwé á nyíngę mpu ji okál-okál ná
 kufęg. 3 «Mę ji mwán *Yúden. Mę a
 byél Tárus á Silisí, nji mę á wóof wa
 ngwála gaád, mę nwa námę njęgúlá
 wa wé Gamalyel. Njęgúlá wóng í
 á bę njęgúlá á ná mę á bę męcęę má
 impáámbé bishé mbií í á jęla yí. Mę
 a wá námę lúú ázembí dí nda mę
 dág bí ngę sá múús éga. 4 Buud bęsh
 bwé á bę zhií ga wá, mę a lwágulę
 bwo cúwálí á shwiy. Mę á du bií
 bwo, du wóle bwo, du wusę bwo
 mímbwugud, tó budúm tó budá.
 5 Ajaláci á ofada nę ocúmbá buud ó
 ázembí bí nę nkul mpu bwiiing lân
 wám. Bwé wé bwé á yę mę okálaad
 shú bwááng wá Damás. Mę mú ká
 zę kę wu ná mę kę bií bóong wá nń
 mę zę nę bwo wa Yurúsalem ná bwé
 zág bwęma nę intágúli.

6 «Í á ka bę nę mę, mę ngę shíš
 Damás, ngęe tām mwásó, yág-yág
 mńkenya mú zhu jon dí, zę lyę mę.
 7 Mę mú kadęwa shí, mę mú gwág
 kál í ngę cí nę ná: “Sól, Sól, nęcé jí
 wó búl lwágulę má cúwálí ntáni yí?”
 8 Mę mú jí ná: “Cwámaba, wo zę e?”
 Nyę nę ná: “Mę Yésus á Nazarét,
 mę wé wó ngę lwágulę cúwálí yé.”

9 Buud ó gwoong bām bwé á dág
 mńkenya nji bwé kú gwág kál í á
 ngę lás nę mę yí. 10 Mę mú cí ná:
 “Cwámaba e, mę ság jí?” Cwámaba
 nę ná: “Wóólóg wo kęg Damás.
 Nń wé bwé é kę jaaw wo sá jęsh
 Zembí má cí ná wo ság yí é.” 11 Nda
 mísh má á ntáma mę nę mńkænęwa
 móong ná mę á ka wú na, kumę
 Damás buud ó gwoong bām bwé ngę
 bií mę mbwé.

12 «Ngwól múúd nyę á bę nń
 ná Ananíyas, nyę á du gwęz Zembí
 nda męcęę mę cí ná. Oyúden bęsh
 bwé á bę nń wá bwé á du ságusę
 nyę. 13 Muud wóngú nyę á ka zę
 kwey mę kál mę á bę yí, nyę nę
 mę ná: “Mwááng Sól e, mísh má
 bąng wo.” Námę cé jóngú dí, mísh
 má mú dýgya mę, mę mú dýg nyę.
 14 A mú cí nę ná: “Zembí odá
 nyę a féesh wo ná wo mpúg tédúgá
 yé, wo dág tátalı múúd, wo gwág
 lású á mpu yé. 15 Nęcé wo bá bę
 wúshined yé, bwiiing búud bęsh isá
 wó má dýg nę byóong wo má gwág
 shú dé dí yí. 16 Né ndeé, kú ná
 kwo bwánd. Tówág, wo kámbug jíná
 dé, wo duwan, wo mú bií ljuugá í
 *mísám myó.”

17 «Mę á ka nyiingę kę Yurúsalem.
 Í á ka kę bę nń dúl jwów dí, mę
 ngę jęgula *Lun má Zembí dí cwú,
 mę seegya mę músę nda *shíšim
 wám má wú mádí nyúúlúd. 18 Mę
 mú dýg Cwámaba ngę cí nę ná: “Né
 cá! Lęelugú cúwo wú wa Yurúsalem.
 Nęcé buud ó wa bwé ámagulęyé lân
 wó é bwiiing shú dām yí.” 19 Mę
 mú cí nę né ná: “Cwámaba, bwé bwęy
 mpu ná mę á du kę *mępáánzá má
 mńjęgúlá má Oyúden dí kę du bií
 búud bwé á du *búgula wo wá du
 wá bwo mímbwug dí, du yíd bwo
 nę milwón. 20 Ja gwáméfwó bwé á
 gwú wúshined woó Itiyen yí, mę á
 bę cíngę mę ngę magulę buud bwé
 á ngę gwú nyę wá, mę wé mę á ngę

baagulə bwo mikáándá.” ²¹ Cwám̄ba mú ci nə mə ná: “Kaág, m̄e mə zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwoŋ í cúgé Oyúden yíid.”»

Pwól bá Lúlúú ózimbi tóóshin

²² Buud bwá á ngə gwágulə nyə ná ndeé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá ini yí, bwá mú k̄m gwów-gwów ná: «Jímbálúgá mbii múúd ni! A yág! Nyə ajáláyé nə ji shí gaád!» ²³ Bwá mú ngə k̄m, bwá ngə tí mikáándá, bwá du myeeg mífumbyā gwów. ²⁴ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci ná bwá nyíngálúg nyə luŋgula ízimbi dí, bwá kág yíd nyə nə milwón, a jaáwug sá bwá ngə shwaag nə nyə ntó yí. ²⁵ Nda bwá á wólə nyə nə mikwoolú mí kúúdu ná bwá zə fyámusə nyə milwón ná, a mú j̄i lúlúú ózimbi təd í á bə cínəng yí ná: «Ye bi búsə nə zhií ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námá fwo kaad lású?» ²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədél! Muud éne ji bále bə múúd ləom á Róma!» ²⁷ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə j̄i Pwól ná: «Jaawúg mə. Wo ji bále bə múúd ləom á Rómá?» Pwól ná: «Haaw». ²⁸ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə né ná: «M̄e mə a wá zhwog *mwaanē shú ná bwá mágaləg ná mə bág muud á Róma.» Pwól ná: «M̄e mə ji mbyágá.» ²⁹ Buud bwá á bə ná bwá zə yíd Pwól a lásúg wá bwá mú sh̄in kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zələ mpu ná muud ləom á Róma wə á m̄á sá nə bwá wálúlag ŋkəda éne.

Pwól má kaad mísh má ósémbye ɔ mílású wá Zembî dí

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yáág ná a mpúg sá *Oyúden bwá á ngə bwaagulə Pwól ná nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwól mən̄kəda, a j̄ow milúlúú myā ofada nə *Gwoon̄g ósémbye ɔ mílású

wá Zembî bēsh bwá zə seɛŋgya. A músə ka zə nə Pwól zə təl bwo míshúd ná a káadug.

23

¹ Pwól mú b̄an mísh dúg *Gwoon̄g ósémbye ɔ mílású wá Zembî, a mú ci ná: «Bwaan̄g, mə ngə séy nə Zembî lám ná s̄aŋ zə wóós múús.»

² Ananiyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwá á bə nyə kúná-kúnə wá ná bwá nyífág nyə bóónz mpud. ³ Pwól mú ci nə nyə ná: «Wo ji nda mbéé fifim bwá má sh̄in wá fám yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo má zə ji na shí ná wo zə s̄amb mə lésú nda m̄ócɛ mə jí ná, n̄ji wo abéȳé s̄á m̄ócɛ mə ngə ci yí, wo yida lwám ná bwá yídúg mə.» ⁴ Buud bwá á bə cínəng wá bwá mú ci nə nyə ná: «Wo lw̄y Ajəláci á ofada ɔ Zembî?» ⁵ Pwól ná: «Bwaan̄g, mə shígé mpú ná j̄isə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajáláyé nə lw̄y tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwól nyə á mpu ná buud búsə na Gwoon̄g ósémbye ɔ mílású dí wá búsə bóól *Osadwisyeŋ bóól *Ofarizyeŋ ná, nyə á k̄m cínəng cwú ná: «Bwaan̄g, mə ji Farizyeŋ, mw̄an Ofarizyeŋ. Mə təl kəodud nəcé mə ngələ bwánd nə búgá ná mimbimbə mí bá gwúm.» ⁷ Námá n̄ji nyə á ci ntáni yí, Ofarizyeŋ b̄an̄əŋ Osadwisyeŋ bwá mú s̄eŋusa m̄ákəl, gúfúgá ósémbye ɔ mílású í mú bóóg m̄əŋkəw məbá. ⁸ Nəcə Osadwisyeŋ b̄aŋ bwá du ci ná muud má yə yé cugé nə ŋkul kwo gwúm, sá bwá j̄ow ná *éŋgeles yí í cúgé, gúl sá cúgé námá ná *j̄im. Ofarizyeŋ b̄aŋ bwá du magulə isá byəon̄g byēsh ná b̄isə. ⁹ Í músə zə bə bwo nda zhuyá. Bóól *Oyígulí ɔ m̄ócɛ bwá á bə Ofarizyeŋ wá bwá mú t̄ow ótútəlí ngə lás nda bwá tí m̄ányúul, bwá ná: «Sə b̄aŋ s̄ə adúgé ná muud éga ji nə gúl sá m̄abɛɛ. Jí nə ŋkul bə ná wúl

shíshim í áma lésha nə nya, ηkí ntâg ηgwól éngales.»¹⁰ Zhuyâ mûsə bul yáág. Nə ndeé lúluú á ózimbi tóóshin mú fúnda nə bwá á bá nyaa Pwól nə məbwâ. A mú ci nə ozimbi nə bwá shúlæg kə nūŋ kə yíl Pwól kə nə nya bwádí kóógúlád.¹¹ Búlú í á bɛ cínəŋg yí, Cwámba mú zə wóós wə Pwól, zə ci nə nya ná: «Wo ɔ wá ηkúl. Wo má bwaagulə lân wâm wa Yurúsalem, í jii nə wo kág námá bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwá cɛel gwú Pwól

¹² Mán mələm, bóól *Oyúden bwá á sá shwushwaga. Bwá ci ídêw nə məŋgul, bwá ná, ηkí bwá agwúyɛ Pwól bwá bə nə məzhúŋgúlú.¹³ Buud bwá á sá kúdúgú jooŋg wá bwá á bə buud cɔ məwúm mánɔ. ¹⁴ Bwá á ka kə dúgya nə milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sá má jôw mázhúŋgúlú sádí ícug dí, sá má ci ídêw nə məŋgul kə wóós ja sá é gwú Pwól yí. ¹⁵ Í jii já gaád nə binóŋ *Gwoonŋg ósəmbye ó mílósú wâ Zembî bi dúgyág nə lúluú á ózimbi, a zág nə Pwól bídí ní mə zə faas lésú yé. Sá má shîn kwəmusa nə sá é gwú nya a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú jooŋg. A mûsə kə nyii lunŋala ízimbi dí kə jaaw Pwól. ¹⁷ Pwól mú jôw ηgwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nya ná: «Kaág nə ncwámá ga wá lúluú á ózimbi tóóshin, a ji nə sâ á kə jaaw nya yí.»¹⁸ Tówe shwóg éne mú kə nə ncwámá ni wá lúluú á ózimbi kə lwóya nya ná: «Pwól jí mímbwug dí yé nyá áma jôw mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zág jaaw wo gúl sâ.»¹⁹ Lúluú á ózimbi mú bii ncwámá ni mbwád kə nə nya koogú kə jí nya ná: «Jí wó céél jaaw mə yí?»²⁰ A mú bɛsa nə né ná: «Oyúden bwá má shîn kwambulə nə bwá zə ci nə wo ná wo kág nə Pwól mán Gwoonŋg ósəmbye ó mílósú wâ Zembî dí nda

bwá cɛel kə faas lésú yé. ²¹ Wɛɛ kú bá magulə. Búsə buud cɔ məwúm mánɔ bwá ngə bwéél nə bwá gwú nya wá. Bwá má ci ídêw, ci málwəg, jôw nə bwá bág nə mázhúŋgúlú ícug byáŋúd ηkí bwá bá kú gwú nya. Bwá ngə bwánd nji nə wo máguləg sá bwá cí yí, bwá má bwey kwəmusa.»

²² Lúluú á ózimbi tóóshin mûsə bíd mwán ncwámá, nya nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd nə wo má shîn zə lwágulə mə kúdúgú ga.»²³ A mú jôw milúlúú mímbá myâ ozimbi təd, nya nə bwo ná: «Kwəməsagá ozimbi mitəd mímbá, nə boonŋg bwá du ju nə ikabalí wá məwúm zanŋbá nə ifulish mitəd mímbá bwá bəg zə kə Sezarê mávəla ibuú má mpwóbulú dí. ²⁴ Bwá kwəməsag námá íkabalí shú ná bwá kég nə Pwól a kú shwúg jús kú bwíim boogú kə wóós nə nya wə ηgwámuna Felígús.»²⁵ A mú cilə kálaad ntága:

²⁶ Mə Klódyus Lísyas, má cilə lwám ηgwámuna Felígús. Wo ɔ lás ɔ! ²⁷ Muud má ngə nti wo éga, Oyúden bwá áma bii nya, bwá mú shîn bə ná bwá gwú nya. Sánŋŋ ozimbi sá mú fɛɛmushi nya nəcé sá áma gwág nə a ji muud á Róma. ²⁸ Mə ngə ka sɔ nə mə wámbulə cwoomb bənóŋ bwá yə nə ndí yí, má áma kə nə nya bwádí Gwoonŋg ósəmbye ó mílósú wâ Zembî dí, ²⁹ mə mú kwey nə bənóŋ bwá ngə sɛŋusa mákəl ísá í dúgyá nə məcɛɛ mán yí. A cugé nə məbɛɛ mí nə ηkul sá ná bwá gwúg nya ηkí ná bwá wáág nya mímbwug dí má. ³⁰ Nda má áma ka gwáduga nə bwá ngə bwéél nə bwá gwú nya ná, mə má ka ntí wo nya. Mə má námá jaaw búúd bwá ngə wááməb nya wá ná bwá zág bwaagulə nya məbɛɛ mé nūŋ wódí.

³¹ Ozimbi bwá á ka sá nda ijwúga í á bə ná, bwá mú ŋwa Pwól kyey nə nya bulú nə bulú kélə nə nya

Antipátris. ³² Mán mælâm, bwá mú bíd ná bœŋg bwá á ñgə ju nə ikabulí wá bwá kág nə nyə shwóg, bân bwá mú nyingə nə mpúsə kə luŋgula ízumbid. ³³ Bœŋg bwá á kə nə Pwôl wá bwá mú kə kumə Sezarê, bwá músə yə ñgwámuna kálaad, bwá lwágula námə nyə Pwôl. ³⁴ Ñgwámuna mú lɔ́ kálaad ná ndéé a mú jì Pwôl kóómb mpál shí kwáádá nyé nyísá yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisî. ³⁵ A mú ci nə Pwôl ná: «Mə é bá gwágula wo ja buud bínónh básé nə lású wá bwá bá za yí.» A mú lwâm ná bwá kág jil nyə luŋ mə Herod dí.

24

Pwôl má kaad wá Felígús

¹ Mpúsə mwôw mátóon ntáni, Ananíyas, Ajeláci á ofada, bánôñ bósól ócúmbá buud nə ñgwól lwóya bwá á du jôw nə Tertúlos yé bwá á wósés Sezarê. Bwá mú zə shwáman Pwôl wá ñgwámuna. ² Bwá mú jôw Pwôl. Tertúlos mú tééd ñgələ búgə nyə lású, nyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wá mə sá nə sá búlug mpu cugə ná shee nəcə wóó mbií wó ñgə kyey nə ijwúga yí, í mə mpu kwambula lwoñ buud jísú. ³ Sá ñgə lɔ́ wo kákál jêsh nə wəla dêsh shú jɔ̀ɔ̀ sóólúgá wô wœŋg. ⁴ Mə abulé ñgə julə lwóñ julə kwasa, mə téég wo məbwə ná wo gwágúlág mə cig-cíg námə nda wo bwéy bə nə jɔ́ fúlú ná. ⁵ Sá mə kwey ná muud éga jisə ñkí jág wagəwo. Nyə wá jísé lúlúú á ñkəómá buud bwá jów ná buud ó Nazarê wá, nyə wá ñgə tál *Oyúden bēsh wá shí mishwun nə shwuu. ⁶ Nyə a sɔ́ námə ná a séémbali *Luŋ mə Zembî, sá mú ka bií nyə. * [Sá á jii ná sá mə lás lású yé nda mácéx mósú mə ñgə ci ná. ⁷ Nji Lísyas, lúlúú ózimbi tóóshin nyə á ləelú zə nə júdá zə déég sá nyə, ⁸ a mú ci ná buud bánónh básé nə lású wá bwá

zág bə nyə wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ñgə jì nyə mishílí mí kœod yí wo é je magulə móbéxé mēsh sá ñgə bwaagulə nyə má.»

⁹ Oyúden bwá mú mpu bwaagulə lású ni wēsh ná ntó wá jísé yé. ¹⁰ Ñgwámuna mú yə Pwôl lású, Pwôl mú ci ná: «Mə mpú ná wo mə kyey nə lwoñ jísú ga tátəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kœod wām nə búgə. ¹¹ Mə ñgə kúnəw bád kə Yurúsalem ná mə ká yə Zembî gúmá, í afwóyé sá mwôw wúm nə məbá. Wo jì nə ñkul je fyál sá mə ñgə ci ga. ¹² Bwá abwélé kwey mə Luŋ mə Zembî, ñkí *mámpáánzə mə mínjígúlá mə Oyúden dí, sá muud sá ñgə séñusa məkəl ñkí ntág ná mə ñgə wá zhizhœom ñgwála. ¹³ Sá jêsh bwá ñgə ci mə ni, bwá cúgə nə ñkul lwágulə ná jísə búbálé. ¹⁴ Nji, mə mpú magulə wódí míshúd ná, na zhíí bwá mə jôw ná ñkœómá ni dí wá mə ñgə yə Zembî á impáábmbé bísú gúmá yé, mə ñgə *magulə sá jêsh jísé cilyá kálaad məcéx nə ókálaad ɔ́ *búúú ɔ́ mícúndá dí yí. ¹⁵ Sá bwá ñgə bwánd nə búgə ná Zembî mə bá sá yí, gwá námə wá mə ñgə bwánd nə búgə yí. Jísə ná buud bwá bá gwúm, tœ bœŋg ó ányunywaá, tœ bœŋg ó abúbôw. ¹⁶ Gwá wá jí ná, məe ñgə wá ñkul ná mitédúgá myâ lám mí bég mə tátəlí ja jêsh mísh mə Zembî nə mísh mə búúú dí. ¹⁷ Mə a cínɔ́li mimbú ñkí bulya ná ndéé mə á ka zə ná mə zé yə mímúbúmbúwá myâ lwoñ buud jâm mikwííndyá, mə kœenzh námə líím, ¹⁸ ja jœŋg wá bwá á kə kwey mə Luŋ mə mə shín fyá nyúul. Í á bə ntág kú nə gúfúgá búud, kú nə icucu. ¹⁹ Nji gúl bábaalé Oyúden wá Azí wá bwá á bə, bwá wá básé ná bwá zág tów wo míshúd shwáman mə, ñkí búsa nə sá bwá lámusa nə mə yí. ²⁰ Ñkí ntó dí, buud óga, bœŋg bwá tál óga bwá jááwug ñkí mə a shí biil nə wôñ

24:1 25.2 24:5 17.6 24:6 21.28, 30 * 24:6 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.
 24:14 9.2 24:15 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 24:16 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3
 24:17 11.29-30; 21.17-28 24:21 23.6; 24.15

ja má á kaad *Gwoonǵ ósémbye ó milású wá Zembî dí yí. ²¹Ye nǵi ciyá má á ci má tál tâm kood ná: “Mæ tál múús koodud nacé má ngólæ magulæ ná mimbimbæ mí bá gwûm” yí?”

²²Felígús nywáá nyæ á bwey bul mpu isâ í dúgyá næ zhií Pwól nyæ á ngæ bç yí. Nyæ á ka bíd bwo ná bwá bâg shúgula zæ, nyæ næ bwo ná: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbi tóshin má bá wóós yí, ja jœonǵ wá má bá zæ faas lésú wán yí.» ²³A mú ci næ lúlúú ózimbi tæd ná a báágulæǵ Pwól, nǵi a bíd ná a jéég ngæ wiinzh nyúul, a kú kaambulæ næ buud bé næ bwá kú zæ dúg nyæ. ²⁴Baalé mwôw má mú çǵ. Felígús bá mudá yé Drusil shilæ Oyúden bwá njúl ntáni, a mú jôw Pwól ná a zóg jaaw bwo sâ í dúgyá næ búgá búgúlálæ Yésus-Krist yí. ²⁵Nǵi, Pwól mú ka ngæ bul lás lésú cugálæ cug á tútalí, dúlæ mpu bii lâm, næ lésú sémbyé milású í bá zæ stý yí. Felígús mú gwág íkukwende, a mú ci næ Pwól ná: «Fwog je nyingæ jíga ja. Mæ é bá kwo jôw wo ja shús.» ²⁶Nyæ á ngæ bwánd næ búgá ná Pwól nyæ é je yæ nyæ *mwaanê. Gwá wá í á sá ná a dúg bul jôw nyæ ija ija zæ ðu lésha næ nyæ. ²⁷Mimbû mí á çǵ mímbá. Porsyus Festos mú zæ cénd Felígús. Nda Felígús nyæ á ngæ jí ná Oyúden bwá gwágúg nyæ nywa ná, nyæ á kyey a lúgæ Pwól mímbwugad.

25

Pwól má kaad wá Festos

¹Festos nyæ á ka wóós mpál shí jœonǵúd. A mú já Sezarê mwôw mállól, a mú bád kæ Yurúsalem. ²Næ milúlúú myâ ofada, næ otówe ç shwóg wá *Oyúden bwá mú zæ shwáman Pwól nyádi, bwá téég nyæ mæbwâ, ³ná a bwúgúg bwo ná nǵkwojú, a ntúg Pwól Yurúsalem. Í á bæ bwá má shîn cwǵ yuug ná bwá zæ gwú nyæ zhíid. ⁴Festos mú bæsa næ bwo ná Sezarê wá Pwól jí mímbwug

dí yé, nyáméfwó Festos má zé námá kæ wu. ⁵Nyæ næ bwo ná: «Otówe ç shwóg bún bwá zóg sánónǵ kág. Nǵi gúl sâ abúbôw í ngæ dúgya næ muud wœonǵú, bwá ka kæ shwáman nyæ nûŋ.»

⁶Festos nyæ a já cínonǵ bwádí mwôw mwœomb nǵí wûm. A músæ shulæ kæ Sezarê. Mán malêm nyæ á kæ jí jiya sémbyé milásúd, a mú ci ná bwá zóg næ Pwól. ⁷Pwól mú zæ. Oyúden bwá á zhu Yurúsalem wá bwá mú lyç nyæ, bwá mú ngæ jéég nyæ mæma minjáǵá bwáméfwó bwá cúgé næ nǵkul mpu bwaagula myá. ⁸Pwól mú shwǵ nyúul, nyæ ná: «Mæ afwóyé shwey wôn næ mæçç má Oyúden, kú shwey wôn næ *Luŋ má Zembî, kú shwey wôn næ *Káázel.» ⁹Nǵi, Festos mú çæl sá Oyúden mænywa. A mú ci næ Pwól ná: «Ye wó magulæ ná mæ kændug wo Yurúsalem, lésú wô í kág lís wu má njúl?» ¹⁰Pwól ná: «Mæ tál *mpáánzæ milású má Káázel dí. Í jí ná lésú wâm í lísúg cínonǵ. Mæ afwóyé sá Oyúden gúl sâ abúbôw, woméfwó má bwey mpu ntó. ¹¹Nǵi jísæ mpu bæ ná má jí næ mæbçç, ná má má sá gúl sâ á shwiý, má kú ban shwiý. Í ká yidá bæ ná má cugé næ mæbçç isâ byêsh búga bwá ngá jéég má íga dí, muud nyæ ajáláyé næ kœenzh má ná bwá kág gwú má. Má jí ná lésú wâm í kág wá Káázel.» ¹²Festos bânónǵ ósémbye ó milású bæ bwá mú ðu lésha ná ndeé a mú ci næ Pwól ná: «Wo má jí ná lésú wô í kág wá Káázel, wo é ka námá kæ wu.»

¹³Baalé mwôw má mú çǵ. Njwú-buud Agurípa mú zæ wóós Sezarê, bá mudá yé Berenis ná bwá zé báda Festos. ¹⁴Nda bwá á já cínonǵá fwámé zhwoǵ mwôw ná, Festos nyæ á ka jaaw njwú-buud lésú má Pwól. Nyæ ná: «Felígús nyæ a lúgæ ngwól múúd wa mímbwugad. ¹⁵Ja má á kæ Yurúsalem yí, milúlúú myâ ofada,

nə ocúmbá buud wâ Oyúden bwá á shwáman muud wəŋgú, bwá ná mə máguləg ná a ji nə məbɛ́. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ Róma bwá cúgə nə ŋkul kəenzh múúd ná a yág, muud wəŋgú bə́nəŋ buud ɔ lású bé bwá kú fwo kaad í, muud wəŋgú kú fwo bə nə fwála ná á shwə nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó. ¹⁷ Sə́nəŋ bəsh sá á ka zə wa. Mə kú námá nyiŋgə neela, mə mú ji jiya sémye mílásúđ, mán mələm, mə mú jəw ná bwá zág nə muud wəŋgú. ¹⁸ Buud ɔ lású bé bwá mú námá zə, nji isá bwá á ŋgə ci nyə yí í kú bə nə isá í abúbəw mé mə á ŋgə tə́duga yí. ¹⁹ Bə́nəŋ bwá á ŋgə séŋsə məkəl isá í yə́bə wə́ŋúđ. Bwá á ŋgə wáám bə nyə nə lású mə ŋgwəl múúd nə jínə ná Yésus. Muud wəŋgú nyə á yə, Pwól ka ŋgə ci ná a ji kuwó. ²⁰ Mee mə a shigé ka mpu sá mə sáág yí. Mə á ka ji nyə ŋkí a ji nə ŋkul magulə ná a ká Yurúsəlem, lású yé kág líis wu. ²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jii ná lású yé í kág wá Káázel, nyə wá kág sámb wə. Mə á ka námá ci ná bwá bááguləg nyə njəw mímbwug kə wósə ja mə é bá kənd nyə wá Káázel yí.» ²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məməfwó mə cəel námá fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól mə kaad wá Agurípa

²³ Ja mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenis bwá á zə nə isá í gúmə byəsh í də bə ja njwú-buud í ŋgə kyey yí, bwá mú zə nyíi *mpáánzə mílású, bə́nəŋ mílúlúú mí ózimbí nə otówe ɔ shwóg wá ŋgwála. Festos mú sá ná bwá zág nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bəsh búse wa wá, bi mə dág múúd éga? *Oyúden bəsh wá Yurúsəlem nə bəŋg wá wa, bwá á shwáman nyə məđí bwá ŋgə yáág ná nyə ajáláyé nə kwo cugə. ²⁵ Jám kóómb di, mee mə a shigé dág ná a mə sá gúl sá abúbəw á jálá nə yə nə ndí yí.

Nji, nda nyə á jí ná lású yé í kág wá *Káázel ná, mə á ka námá magulə ná mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sá mə cíləg Káázel shú lású wəŋg dí yí. Gwá wá mə ámə zə nə nyə wóđí ná ŋkí wo e sá ná a lásúg í, mə je bii sá mə cíləg yí. ²⁷ Nəcé í é bə kú nə wúmbulé ná mə bíig muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sá nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já níđ.» Pwól mú séémb mbwə, a mú tééd kəod. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dág ná í mə bul jəla mə nda mə təl wóđí mpwóómbúđ múús ná mə zə kaad shú isá byəsh Oyúden bwá ŋgə máág mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byəsh, wo mpú námá isá bwá də séŋsə məkəl nə ndí yí. Mə ka jəgula nə wo ná wo gwágúləg mə nə lám jísów.

⁴ «Oyúden bəsh bwá mpú cug jám té wúlə shí. Bwá mpú nda mə á ŋgə cugə wa məđí lwəŋ buud dí nə wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwá bwey mpu ná kóómb yə́bə wúsú dí mə á bə ŋkəómá í búl bə nə ŋkúđ yííđ, mə á bə *Farizyēŋ. Ŋkí bwá cəel, bwáməfwó búse nə ŋkul je bwiŋg ləŋ wám. ⁶ Mə mə zə təw kəodud ja ga dí nəcé ŋkaagə Zembí nyə á kaag odá yí, mee ŋgə bwánd nywo nə búgə. ⁷ Ibəend wúm nə íbá byəsh sá búse nə ndí yí í ŋgə yə Zembí gúmə bulú nə mwásá kú yəw. Ibəend byəŋg í ŋgə bwánd ŋkaagə nyəŋgú nə búgə. Yé Njwú-buud, wám bwándúlə wəŋg wá Oyúden bwá ŋgə wáám bə nə ndí ga. ⁸ Nəcé jí bí bəŋ bí cúgə nə ŋkul magulə ná Zembí ŋgə gwúmashi mímbimbə yí? ⁹ Mee mə á fwo námá də tə́duga ná mə jəlá nə bul lúmbali nə jínə mə Yésus á Nazarət. ¹⁰ Ntó námá wá mə á də sá Yurúsəlem yé. Məməfwó

mə á du bií zhwog obúgala nə ŋkul milúlúú myá ofada mí á yə mə yí, mə du wá bwo mímbwugud. Mə á du námá bə cún nə buud bwá á du gwú bwo wá. ¹¹ Mə á du kyey *mámpáanzé mə mínjígulá mə Oyúden dí, mə du ŋgə lwágulə obúgala cúwáí, du y#mbuli bwo nə bwá kílyág búgá jáŋ. Mə á nteŋg námá sóólúgú wám, mə kə du bə obúgala mǐngwála mishúsúd. ¹² Gwá wá í á sá nə mə kág Damás, milúlúú myá ofada mí mə yə mə ŋkul nə lwámá mə kág sá yí. ¹³ Mə ŋgə kə ntáni tām mwásá, yé Njwú-buud, mə mú dúg nji məma mənkenya mə mə faan cý yásó. Məŋkenya mənɪ mə mú lyɛ sánónɪ buud ó gwoonɪ bām. ¹⁴ Sə bəsh sá mú kadawa shí. Mə mú gwág kál í ŋgə lás nə mə kál lú aramyɛ dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntáni yí? Mpug nə wo cugé nə ŋkul sá mǐngáádá nə shushwom*.” ¹⁵ Mə mú jí ná: “Wo zá e, Cwámaba?” Cwámaba ná: “Mə Yésus, mə wá wó ŋgə lwágulə cúwáí yé. ¹⁶ Nji, wóólúg, wo tówúg tútəlɪ nə məkuú mwò. Mə ámə zə lwóya nyúul wódí ná mə zə sá nə wo bəg mə kágá mílwámá, wo bwiinɪ sá wó mə dúg yí nə byəonɪ byəsh mə bá nyinɪgə zə du lwágulə wo yí. ¹⁷ Mə é cug wo nə kúl gwò nə ikúl ishús, kúl jəsh mə é lwám wo yí. ¹⁸ Mə lwám wo nə wo kág bəny bwo mísh, bwá wúg yidúgúd zə mənkenyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wá Zembí. Búgə bwé é *búgala mə yí í é sá nə bwá légúg ijuugá í *mísám myánɪ bwá mú ŋwa jiya, bánónɪ bəonɪg búúú bwá mú mǐnɪkɪnɪkɛ nəcé ŋgələ búgala mə wá.”

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sá mə á dúg í á zhu mə gwów yí, mə á shígé mpyəny gwo. ²⁰ Mə á yida tééd njənd, mə tééd kə búúú ó Damás dí, mə mú nyinɪgə

kə bəonɪg wá Yurásələm nə bəonɪg wá Yudéa yəsh dí, kə námá ikúl ishúsúd, mə kə bwiinɪg bəsh nə bwá céndúg mítádúgá bwá cénd kuú njənd yid wá Zembí, bwá mú cugə cug í lwágulə nə bwá mə cénd mítádúgá yí. ²¹ Sə jəonɪg wá Oyúden bwá á kə bií mə *Luŋ mə Zembí dí, bwá ŋgə sɔ nə bwo gwú mə nə ndí yí. ²² Mə ŋgə cugə zə wóós múús nji nəcé Zembí, shú nə mée ŋgəg nə bwiinɪg kéel, bwiinɪg íkákágá, bwiinɪg ócúmbá buud. Mə ŋgə bwiinɪg nji sá *búúú ó mícúndá nə Moyíz bwá á bwey jaaw nə í bá bə yí, kú bəd sá gwəw. ²³ Í á bə nə *Kříst mə jələ nə bá jug, á jələ nə bá bə múúú ashúshwóógú gwúmúlə, á jələ nə bá bwiinɪg kúl jisú nə byəonɪg í cúgə Oyúden yí mənkenya.»

Pwól mə cəel nə Agurípa búgúlág Yésus

²⁴ Pwól ŋgə kə shwóg nə kəod yé ntáni, Festos mú ŋkáand ná: «Pwól wo jí lad. Bulúlə mpu wò ni í mə kənd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwól nye mú ci ná: «Mə cugé lad ye Festos lwám múúú. Lósú mə ŋgə lás yí wúsə fwámé lósú, í njúl lósú fúg. ²⁶ Njwú-buud mə ŋgə ləsha nə ndí kú fúndə yé, a mpú ísá íni. Mə tédúgá nə mə anɪgə nə kwab ja mə cí ntó yí, nyə ajágé təo sá na. Nəcə isá byəonɪg í á shígé du sɪy íshwoo mǎfəfad. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ŋgə *magulə isá *búúú ó mícúndá bwá á ci yí? Haaw. Mə mpú nə wo ŋgə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Í mú wo kúnə-kúnə nə wo sáág mə nə mə bəg křisten éé!» ²⁹ Pwól ná: «Í bəg ntó təo kíkídíga təo jáyé ja. Mə jəgula nə Zembí nə təo wo, təo buud bəsh bwá ŋgə gwágulə mə múús wá bi bəg nda mə, nji bi kú yidá bə nə mənɪkəda nda mə jí nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú təw,

26:12 9.1-22; 22.5-16 * **26:14** shushwom: Bwá á du sá wúl mbíí shushwom nə líf. Bwá ká du lúmə ínteny ná í kyéyug. **26:18** Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 **26:20** 9.20, 28-29; Luk 3.8 **26:23** 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20 **26:26** Yuá 18.20 **26:28** 11.26

nə ɲgwámuna, nə Berenis nə buud bəsh bə́nónɲ bʷá á bə bʷá ɲjúl wá. ³¹ Bʷá músə kə shwushwagád, kə lésha ná: «Muud éne nyə asáyé tə sə búsə nə ɲkul gwú nyə nə ndí yí, kú námə bə tə sə bʷá wálúlág nyə mənəkəda yí.» ³² Agarípa mú ci nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jì ná lósú yé í kág wə *Káázəl, wo mbəm je bíd nyə.»

27

Njənd mə Pwól kələ Róma

¹ Ja í á zə wós ná bʷá kənd sə Itálí yí, bʷá á ɲwa Pwól nə míl mímbwug, bʷá yə wúl lúlúú ózimbi təd. Lúlúú ózimbi wəɲɲ í á bə nə jínə ná Zhuliyus, nyə á də sēy kında ózimbi ánání bʷá á də jəw ná Kında mə *Káázəl yí. ² Sə á bád titíma á Adramít í á ɲgə kə mábwún mə Azí yí. Sə á bád cínəɲgú, mú kyey sánəɲ Aristárug muud Masedwán nyə á zhu Tesaloníka yé. ³ Sə mú kə shulə Sidon mán mələm. Zhuliyus nyə á bə nə jə lám nə Pwól, a mú bíd nyə ná a kág óshwá bə dí, ka bʷá é ɲgə yə nyə isá. ⁴ Sə mú tí na. Nda ɲkwə bʷá á ɲgə ntágulə sə ná, sə á ɲgə baag kóómb fuundú mənɲ á Shíprə ɲkwə bʷá á də bə bʷá mú ɲgə cwaaləwo yí. ⁵ Sə mú ka lína mənɲ má Silisí nə Pamúfilí, sə mú kə səl titíma Míra, mpál shí á Lisí. ⁶ Cínəɲg wə lúlúú ózimbi wúsú nyə a dúg ɲgwól titíma á Aləgazandrí təl ná a kə Itálí yé. A mú ntəɲɲ sə titíma wəɲɲgúd. ⁷ Sə á ɲgə kə ntúní, júgə cúnɲ nə cúnɲ, sə ɲgə kə togátoogú, já zhíd zhwog mənəw ná ndéé sə mú kə wós ɲgəé Kanídu. ɲkwə kú bíd sə fwála ná sə shíshúg kúnə-kúnə. Sə á shwal baag kóómb fuundú mənɲ á Kurét ɲkwə bʷá á də bə bʷá mú

ɲgə cwaaləwo yí. Sə á ɲgə kə ɲgəé Salmóne. ⁸ Sə mú ɲgə líduga nə ɲgələ baag na fuundú mənɲ ná ndéé sə mú kə wós kákúl bʷá dú jəw ná: «Jəjə mábwún» yí, ɲgwála í ɲjúl kúnə-kúnə nə cínəɲgú ɲjə Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cə sə. Ka námə nyɲɲgə bə ná ɲda wəla lú íci í ídəw* í á cə ná júgə í á zə bə ɲkí wəguwo. Gwə wə Pwól nyə á ka zə kéwəli búud, ¹⁰ nyə ná: «Owey, ɲjənd ga í é bə sə ɲkí jág ɲkəɲgula. Mə dúg ná sə é jímbal mímbag mísú, tə titíma, sə je námə gwíil míkug mí búud.» ¹¹ Lúlúú ózimbi nyə mú yida bul bə nə búgə nə ɲjulye titíma bá amədí, a kú gwág sə Pwól nyə á ci yí. ¹² Nda bʷúnɲ dəɲɲ í á shígé bə jə bʷúnɲ búud bí nə ɲkul cínəɲgú ɲkwán yí ná, zhwog buud bʷá mú ɲgə ci ná sə cəɲ cínəɲg, sə səɲɲ ná sə kúməg Fenígús, bʷúnɲ á Kurét, sə kág cínəɲgú ɲkwán wu. Bʷúnɲ dəɲɲ dáá dúsə mbəg ɲgəɲ mpədúgə *məkóól mə jwəw† nə kóómb jwəw í də jíma yí, í ɲjúl námə mbəg ɲgəɲ mpədúgə *məncwúm mə jwəw‡ nə kóómb jwəw í də jíma yí.

Məma ɲkwə mə zə kúnɲ mənɲ

¹³ Gúl ɲgúnɲgúl í də zhu məkóól mə jwəw§ yí í mú ɲgə wəɲlə. Bʷá mú téduga ná búsə nə ɲkul kə, kə wós Fenígús. Bʷá mú yíl shwamá í də sə ná titíma kú kyey yí, bwo mú ɲgə bə fuundú mənɲ á Kurét. ¹⁴ Kú námə bwey, məma ɲkwə bʷá də jəw ná Erakiləɲ* yé mú zhu núnɲ ɲkwaməd zə byaləga nə bwo. ¹⁵ Nda titíma í á shwal təw ná, fwála mə kwo təl nyə yí í a shígé ná bə. Sə mú bíd, ɲkwə mú ɲgə kə nə sə kóómb í ajələy yí. ¹⁶ Sə á ka kə cə mpúsə ɲkwamə bʷá jəw ná Koda yí, í mú nywá laa sə ɲkwə, sə músə ka təem balan nə

26:31 23.29 26:32 25.11-12 27:1 25.12 27:2 19.29 27:3 24.23; 28.2 27:9 2Kr 11.26 * 27:9 ici í ídəw: Í á də bə zəɲ. Bʷá á də sə zəɲ nyəɲɲ wəla lə bʷóógád ɲkwə bʷá ɲjúl ɲkí yáág. † 27:12 məkóól mə jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. ‡ 27:12 məncwúm mə jwəw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. § 27:13 məkóól mə jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. * 27:14 ɲkwə wəɲɲ mə də zhu ɲgə məncwúm mə jwəw.

bíbyóól ácíg-cíg sá má fwo bul líduga. ¹⁷ Ofúla bwá mú kál bíbyóól jəŋŋ titíma dí gwôw ná ndeé bwá mú ŋgə cəŋlə mikwoolú lyɛ titíma nəcə bwá á ŋgə fúndə ná ŋkwɔ̄ nyə a bá kə nə sá nə ndeé sá kə mága bwûŋ á Síruɔ̄t. Bwá mú shul shwamá í dí cwánəwo yí májúwód, sá mú shwal ŋgə kə, kú ná bæ kóómb sá má céel yí. ¹⁸ Jwôw í á bɛ yí í á bæ ŋkwɔ̄ ŋgə ná námə zhíŋŋ sá. Sá mú ka tééd wusálə mímbag májúwód. ¹⁹ Jwôw áléel, ofúla bwáméfwó bwá mú ŋgə wusə isá í titíma májúwód nə məbwə máŋ. ²⁰ Sə á cugə mwôw ŋkí bulya kú ná dúg jwôw jəŋ dí, kú nə təo acén-cení, nji wúl mbií yáág-yáág ŋkwɔ̄ ŋgə kunŋ. Sá mú shín dúg ná sá bân sá ácugəyé.

²¹ Í á bæ námə buud bwá má bul já kú də. Pwól mú ka zə təw bwo tətám, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí a mbəm gwág sá má a ŋgə ci yí, ŋkí sá á shígé tí mákuú Kərɛt, sá á mbəm sásulə míga micúŋ nə intáma. ²² Má ka ci nə bíja gaád nə bi lwóyág inkáŋ. Cug múúd í ájímbeé wa təo ŋgwúd. Sá jí nə ŋkul ntáma, nji titíma. ²³ Zembí má gwág nə ndí yé, má ŋgə yə gúmá yé, ŋgwól *ɛŋgəles yé nyə ámə wóós mádí bulú gaád. ²⁴ Nyə ámə lás nə mə ná: “Pwól, wo kú bæ nə ifwaas. Í jii ná wo kúməg wə *Káázel. Zembí nyə e cug námə búúd ɔ titíma gwô nəcə wo.” ²⁵ Gwá wə má cí nə bí ná, oshwá bəm, lwóyágá inkáŋ. Mə jí nə búgə nə Zembí ná isá í é bæ nda nyə ámə jaaw mə ná. ²⁶ Sə é kə mága nyúl ŋkwamá dí.»

²⁷ Í á ka zə bæ, ŋkwɔ̄ má jéŋla nə sá ntáni ibulú wúm nə ílól. Bulú wúm nə nɔ̄ dí, sá ŋgə ná námə ntəŋ mǎŋ bwá jów nə Adriyatík má dí, isá í tām bulú, ofúla bwá mú gwáduga ná sá mú kúná-kúnə nə nyúl shí. ²⁸ Bwá mú wusə zhwanŋgula májúwód, bwá kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda

məwúm málól nə zəŋgbá. Sə mú shish shwóg, bwá mú kwo wusə zhwanŋgula, bwá kwey ómáda məwúm mábá nə mwəŋmb. ²⁹ Bwá mú bæemb ná sá á bá kə mága gúl kúkúl á məkwóógúd. Bwá mú wá məshwamá mǎnɔ̄ bán titíma dí, bwá ŋgə wíimb ná mán í léélug lām. ³⁰ Ofúla bwá mú ka zə bii tédúgá ná bwá túb. Bwá mú shul bíbyóól ácíg-cíg májúwód nda sá má cí nə bwá kə wá məshwamá mǎ lúú titíma. ³¹ Pwól mú ci nə lúúú ózimbí ná: «ŋkí buud óni bwá bé kú jí titíma dí, bí kú faam nə shwiy.» ³² Ozimbí bwá mú sámb mikwoolú mí bíbyóól nə ndeé í mú wó.

³³ Té bwá á ŋgə bwánd nə mán í lámúg yí, Pwól nyə á ŋgə cwíny buud nə bwá dág idáw. Nyə á ci nə bwo ná: «Í má bæ mwôw wúm nə mǎnɔ̄ múús bi njul bí ŋgə bwánd, muud kú də. ³⁴ Mə ŋgə jii ná bi nyíngəg tééd ŋgələ dá, sá jəŋŋ í é sá bí mpwogé. Mpugá nə muud nyə ajímbálé təo ntand shilú ŋgwúd wa.» ³⁵ Nji nyə á shín ci ntáni yí, nyə á ŋwa buléd, a jəgula nə Zembí ná ndeé a fəy, a mú tééd dálə. ³⁶ Bəsh mǎnyúúl má mú lal, bwá mú ŋwa idáw ŋgə də. ³⁷ Sə bəsh sá á bæ titíma dí buud mítəd mímbá nə məwúm zəŋgbá nə ósaman. ³⁸ Ja bwá á shín də jíla yí, bwá á ka zə sɔ̄ məzhí mə sá ná titíma ŋwág yísa. Bwá mú wusə idáw májúwód.

³⁹ Ja mán í á ka lām yí, bwá a shígé yag shí bwá á kə wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwə mǎŋ í á zə shúsə cínú. Mbwaanzulə shé í á ŋgə nyín cínəŋŋ. Wu mbwaanzulə wəŋŋ dí wə bwá á dúg ná bwá cəel kə təl titíma yé ŋkí í á bæ nə ŋkul sɔ̄y ntó. ⁴⁰ Bwá á ka wiinzh məshwamá mēsh bwo mpáŋgula mwo májúwód, bwá wiinzh námə mikwoolú mí sá í də fiinzh titíma yí, bwá mú wɛɛf *sanda ŋgúl, ŋgúl mú ŋgə kə nə titíma kóómb mbwaanzulə

shẹ. ⁴¹ Nji bwá nda fwo kumə bwûŋ, titíma mú kə mága dúl kú lú shẹ í á bə májúwó dí shí kú ŋgə nyîn yí. Lúú titíma í mú nyí shẹ dí í kə yím. Ikwó í májúwó í mú dū zə jiwa bán titíma dí ná ndeé bán titíma í mú shîn wôŋ.

⁴² Ozimbi bwá mú dág ná bwá shîn gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág ná ndeé túb. ⁴³ Nji nda lúúú ózimbi nyə á cɛɛl cug Pwôl ná, nyə á ci nə ozimbi ná bwá kú gwú mimbwug. A mú yida lwám ná bəŋŋ bí nə ŋkul gwáág wá bwá gwáágúg kə cínú, ⁴⁴ bəŋŋ bwá lág wá bwá ŋgəg nə badəwo mábóómbúd, bóól íbwíl í titíma dí bwá ka ŋgə kə cínú. Ntó wá bēsh bwá á faam nə shwiy yé, bwá mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwôl má kumə ŋkwamə á Malta

¹ Ja sá má shîn faam nə shwiy ntáni yí, sá mú gwág ná bwá dū jôw nyâŋ ŋkwamə ná Malta. ² Mimbyágá mí shí nyəŋ mí á ŋwa sá nə dúl váál ósasa í cúgə kúl jěsh yí. Nda mpú nyə á ŋgə nywô yôŋ í ŋgə fafulə ná, bwá á sɔ məma kuda, bwá mú ŋwa sá bēsh ná sá kəg gwáalə. ³ Pwôl nyə á ka ŋkəny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəŋgú nə gúnj kuda, zə bwaməsə nyə mbwád nada. ⁴ Ja mimbyágá mí shí mí á dág yúul kál Pwôl mbwád yí, bwá á ŋgə lésha bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wámbulə bə ŋgwíl buud. A má teem faam nə shwiy májúwó dí, myéndí í á mágúlóyé ná a cúgəg.» ⁵ Nji Pwôl nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námə gwáduga təw məcɛy. ⁶ Bâŋ bwá á ŋgə téduga ná bwá é je dág Pwôl ŋgə gúsə, gúl ja ná bwá é seegya nji a má yuŋ kadəwa shí mbimbə. Bwá á bwánd ná kəkəkə, bwá kú

dág təw sá ábábôw í bə nə nyə. Bwá mú cénd mítádúgá, bwá ná: «A cugé zhizhe muud, a ji zembí.» ⁷ Ŋgwól kâŋ nyə á bə kúnə-kúnə nə kúkúl bwá á bə ni. Kâŋ wəŋŋ njúl kâŋ má Publíyus, lúúú múúd á ŋkwamə nyəŋŋ. Publíyus éne mú ŋwa sá nə cɛɛlí, a mú jil sá nyədí kâŋ mwôw málóól. ⁸ Sóŋgú yé nyə á bə a mbwúg shí nə bwás. Nyúúl í á ŋgə gwô nyə, a ŋgə námə bwás ncwú-mácií. Pwôl mú kə nyədí, kə jəgula nə Zembí, bəd nyə məbwə, a mú yâl. ⁹ Í mú ka zə bə ná, míl mímbəl myá ŋkwamə nyəŋgú mí mú ŋgə zə nyədí, mí ŋgə zə yâl. ¹⁰ Buud bəŋŋ bwá mú bul ŋwa sá nə gúmá, gúmá í ŋgə nyîn mimbíí mimbíí. Bwá á yə námə sá isá í njəond ja sá á kyey yí.

Pwôl mə kə kumə Róma

¹¹ Sá á ji cínəŋŋ oŋkwoond olóól. Gúl titíma á Aləguzandrí í á cínəŋlí ŋkwán cínəŋŋ ŋkwamə nyəŋgád. Titíma jəŋŋ mé məyígəyé má á bə yuug «Məwáás»*. Gwá wá sá á ŋwa kálə nə njəond shwóg yí. ¹² Sá á kə ná ndeé kə shulə Sirakús, sá mú já cínəŋgú mwôw málóól. ¹³ Tílə sá á tí na yí, sá á ŋgə baag nciindye nə nciindye ná ndeé kə wóós Regyo. Mán mələm, ŋkwô á məkóól má jwôw† mú kuŋ. Mpəsə mwôw məbá sá mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴ Sá mú kwey bóól ómínyəŋə búsu óbúgula na. Bwá mú jəgula nə sê ná sánŋ sá jág mwôw zəŋgbá. Mpəsə wəŋŋ wá sá á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, bóól ómínyəŋə búsu wá Róma bwá á gwáduga ná sá ŋgə zə. Bwá á zə, zə bwəma nə sá Ifacilá í Apyus, bóólúgá kúl bwá dū jôw nə Mínjów mí ójóŋ mílól yí. Ja Pwôl nyə a dág bwá yí, nyə á yə Zembí cúncəsh, ŋkul bul wóós nyə nyúúlúd. ¹⁶ Ja sá á kumə Róma yí, bwá á bíd Pwôl ná a

28:2 2Kr 11.27 **28:5** Mak 16.18; Luk 10.19 **28:6** 14.11 * **28:11** Məwáás məŋŋ wá Kastor bá Polugas. Bwá á bə ozembí wá yəbá Ogurək. Buud bwá á dū téduga ná ozembí bəŋŋ wá bwá á dí baagula ofála. † **28:13** məkóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey fəél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **28:16** 24.23

jeg kə ji kúl á céel yí, bá ngwól zimbi nyə é du baagusə nyə yé.

Pwól má bwiing Jajə Kéel Róma

¹⁷ Mpúsə mwōw málól ntúni, Pwól nyə á jōw otōwe ɔ shwóg wá *Oyúden, bwə zə bwəma nə nyə kúl nyə á du ji yí. Ja bwá á zə sɛɛŋgya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaŋg mə a shígé shwey wōŋ nə kúl búud jishé, kú shwey wōŋ nə ijám nə ijag ódá bwá á lúgə yí. Nji tɛɛm bə ntó, bwá á bii mə Yurúsalem, kɛɛnzh mə məbwə mə búud ɔ Róma dí. ¹⁸ Buud bɔɔŋg bwá á shí jí mə kɔɔd, bwá mú kwey nə bwá bíd mə nəcé bəŋ bwá á shígé kwey mə nə məbɛ́ɛ mə mpiyá nə shwiy má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwá á ngə ngaan ná, gwə wə mə á jí ná lású wám í zág wə *Káázel nə ndí yí. Nji ntó cugé ná mə jí nə məshwán nə lwoŋ búud jám. ²⁰ Sə jɔɔŋg wə mə ámə sɔ ná shé dúgyág nə ndí yí, shé lésha yí. Búbálé mə jí mǎŋkəda dí nəcé sá *Izarəyél ngə bwánd nə búgə yí.» ²¹ Bwə mú bɛ́sa nə né ná: «Sə afwóyɛ bii ngwól kálaad ngə wú sá Yudə shú dwó dí, ŋki ntág ná ngwól *mínyəŋə wúsú mə zə jaaw sá wúl bów-bów lán shú dwó dí. ²² Nji, sá mə jii ná woméfwó jááwug ná sá tádúgá wó shú nyɔɔŋg ŋkɔɔmə a búgə wó mə kə nyí ni. Sə ngə gwág ná buud bwə ngə ban nywo kúl jəsh.» ²³ Bǎnónə bwə á cɛɛlə ŋkúmba jwōw bwə bá zə cínɔŋg nyédí njów yí. Ja jwōw dɔɔŋg í á jé yí, bwə á zə bwə njúl buud ŋkí bul bulya. Pwól mú zə lwóya búgə jé wú mpámán wósɔs mpwó-kugú, a ngə bwiing bwo Faan mə Zembí, a ngə sɔ ná bwə máguləg Yésus, a ngə bwiing bwo ná nyə wə Məɛɛɛ mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá mí á ngə ci yé. ²⁴ Bóól bwə mú ngə *magulə isá nyə á ngə ci yí, bóólúgá kú magulə. ²⁵ Bwə á ka ngə bwilya bwə njúl məcún məcún. Pwól mú kwo ci bwo

nji sá ngwúd ná: «Sá Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á lás nə impáábə bín mpú mə múúd micúndá Izayí dí yí í mə mpu nyín. Nyə á ci ná:

²⁶ Kaág kúl búud ni dí kə ci nə bwo ná;

“Bi mə bá du kənd málwə, nji bi kú bwɛɛ wámbulə;

bí du kənd mǎsh, nji bi kú bwɛɛ dúg, ²⁷ nəcé kúl búud ga í mə shín lal mílám.

Bwə mə shín juwal málwə,

bwə búdal mǎsh;

nə mǎsh mǎŋ mə á bá dúg,

məlwə mǎŋ mə á bá gwág,

mílám myán mí á bá wámbulə,

ŋkwunǵá bwə á bá cénd kuú njɔɔnd,

nə ndé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu ná Zembí mə kənd búud bwə cugé Oyúden wá cug jé jɔɔŋg. Báá, bwə é gwágulə nyə.»

²⁹ †[Ja Pwól nyə a shín ci ntúni yí, Oyúden bwə á shwal bwilya, bwə ngə jág sɛŋusa məkál.]

³⁰ Pwól nyə á já mimbú mímbá oncindí, a ngə jí njów nyáméfwó nyə á ngə jəna nə *mwaané yé yí, a dúgə lág búud bwə á du zə nyédí wá, ³¹ a ngə cúndə kéel á Faan mə Zembí, a ngə jíguli buud minjígúlá mí dúgyá nə Cwámba Yésus-Kríst myá nə kpwóɔ kpwóɔ, kú nə gúl sá í ntágulə nyə.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Dɔ mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á ceel jíguli bwo váál bí nə ñkul mpu cugə seɛŋgi, Oyúden bánŋŋ ikúl ishús yí. Shúg lə njígulá yé wá: «Zembí mə du ŋwa múúd ná tátəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgə í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mənkwə məlól.

(1) Tééd lúu 1 kə wóós lúu 8 í, Pwôl ŋgə lwágulə váál múúd ji nə ñkul bə tátəlí mísh mə Zembí dí yí. Pwôl ka ŋgə jíguli ná buud bəsh búsə osól ə mísəm, tə ikúl ishús, tə Oyúden. Ná ndéé, buud bəsh búsə nə ñkul dúg cug nji nə kwíindyá mə Nkəŋkə Shíshim, nəcə Yésus-Kríst wə ŋgə kə nə buud wə Zembí.

(2) Nyiŋgələ wú lúu 9 kə wóós lúu 11 dí, Pwôl ŋgə lás sá í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə ná kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛɛm bə ntó, Zembí ŋgə ná jəw bwo, nəcə á ceel bwo, búsə kúl jé.

(3) Wúlə lúu 12 kə wóós 15 dí, Pwôl ŋgə lwágulə nda múúd mə jálá nə cugə cug krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbədə bədálə zhwog buud (lúu 16). A cwééd mínə mə búdá nə budúm, a sá ná sənŋ sə bəg kúnəkúnə.

Məbədə

¹ Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wə mə cilá kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcə Zembí nyə a jəw mə ná mə bəg ntó, Zembí nyə a féesh mə ná mə bwíŋgug Jəjə

Kéel dé. ² Bweyálə Zembí nyə á bwey kaag buud Jəjə Kéel dəŋg, a sá ná *buud ə micúndə bə bwə ciləg ŋkaagə nyəŋgú Kálaad Zembí dí. ³ Jəjə Kéel dəŋgú dúsə lâŋ mə mwán yé nyə á zə byél mpwəŋ buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembí nyə á yə nyə ñkul á Shíshim mə Zembí ja nyə á gwúmashi nyə yí; cínəŋg wə nyə á mpu lwágulə ná Cugye wúsú Yésus-Kríst wəŋgú ji *Mwán mə Zembí yé. ⁵ Zembí nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwəŋ mə Yésus dí ná mə bəg *muud lwámá yé. Lwámá wəŋg wí ná mə sáág ná ikúl byésh í bəg nə məgwág mə búgə, jíná dé í mú ŋwa gúmá. ⁶ Bi búsə námə búúd ə ikúl nə ilwəŋ byəŋgú, bí buud Zembí mə jəw ná bi bəg buud ə Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, mə cilə bí buud bəsh Zembí mə búl ceel nŋ Róma wá. Nyə a jəw bí ná bi bəg buud bə. Sónŋgú wúsú Zembí bə Cwamba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bi ŋgəg nə cugə ná shee.

Pwôl ji nə yéesh kálə Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembí waamə akíba kwəŋ mə Yésus-Kríst dí shú dún bi bəsh nəcə shí mishwun nyésh í ŋgə gwáduga búgə jín. ⁹ Mə ŋgə yə Zembí gúmá nə lám wám wəsh nəcə mə ŋgələ bwíiŋg Jəjə Kéel mə mwán yé. Zembí wəŋgú ji wúshined waamə ná mə aŋgə nə bwelə yow tédúgálə bí bəsh. ¹⁰ Mə ŋgə wá bí ja jəsh mājəgula mām dí; mə ŋgə jí Zembí ná ŋkí á magulə, mə bəg nə fwámé fwála mə zə nŋ bídí. ¹¹ Mə ji bul bə nə yéesh ná mə dúg bí. Mə ceel kwíind bí nə isá Zembí mə du yə bwán bə zhí a *shíshim dí yí, bi mpúg lal búgəd. ¹² Ntó ji ná mə ŋgə jii ná shé bəg kul ŋgwúd shú ná, búgə bí bí nə ndí mə jí námə nə ndí yí, í sáág ná shé bəsh bəg nə məgwə, bí ŋwa mwo mədí, mə ŋwa námə bídí. ¹³ Bwaanŋ, mə acéélé ná bi bəg kú

1:1 Mis 9.3-15; 26.16; Gal 1.15-16 1:2 3.21; 1Pr 1.10-12 1:3 Mat 1.1; 20.30-31; Mis 13.33; 2Tm 2.8 1:5 11.13; 15.15-18; Gal 1.1; 2.7, 9 1:7 ná shee: 5.1; 15.33; 16.20; 1Kr 7.15 1:8 16.19; 1Te 1.8 1:9 15.23; Mis 19.21; Ifz 1.16 1:13 1Kr 9.19-22

mpu ná má dú yigula ná má zé nûñ bídí. Mæ ñgæ jii ná séy jâm í bág námá ná mpumá bídí nda bíl ðwõñ dî. Nji, zæ wóós múús íí, mækwowala má abídé má ná má zág. ¹⁴ Mæ jisæ ná má bwíñgug buud bêsh Jɔjɔ Kéel, tæ buud bwá mpu cug wá, tæ buud bí kú mpu wá; tæ ompuye ó isâ tæ buud bwá cúgé ómpuye wá. ¹⁵ Gwá wá má ñgá bul jii ná má zág námá bwiñg bí buud ɔ Róma Jɔjɔ Kéel yí.

Jɔjɔ Kéel dúsæ nyúl mpířá má Zembî

¹⁶ Mæc mæ anğê næ gwág shwôn næ bwiñgá læ Jɔjɔ Kéel dɔɔñgá. Næcé a dúsæ næ nyúl ñkûl má Zembî shú cugá læ múúd yêsh má *búgula yé, tééd næ *Oyúden kala næ Ogurêk bêsh. ¹⁷ Næcé otátálí ó Zembî* bwá má nyín Jɔjɔ Kéel dî. Muud nyæ é kumæ otátálí ó Zembî bɔɔñg dí næ búgá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Tátálí muud mæ dág cug næcé bálæ næ búgá».

Muud yêsh nyæ a má byaagula næ Zembî

¹⁸ Mpugá ná Zembî ñgæ lwóya mpimbæ jé í ñgá zhu gwôw, a ñgæ nyada næ buud bwá ñgá cugæ cug á kú bísh Zembî ñgæ sá olíñgî wá, næcé bwá ñgá sá ná obúbálé bwá kú séy. ¹⁹ Næcé, isâ byêsh búúd bwá jálá næ mpu shú má Zembî dí yí, í á má nyín ná ñgáñ, Zembî nyæméfwó nyæ a má lwó búúd byo ná ñgáñ. ²⁰ Jí ntó. Zembî ñkul nyé á kú næ ñji í anğê næ nyín; sâ gwáméfwó á jisó yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyæ á té shí næ gwów yí, misóólúgú myé mí ñgæ lwágula ñkul nyé næ sâ gwáméfwó Zembî jisó yí. Múúd mæ ká táduga tádúgá á fug, a dág. Buud bwá cúgé ná nækɔɔd bí næ ñkul kaad yí. ²¹ Næcé bwá á má sá ná, bwá má tæm mpu isâ í dúgyá næ Zembî yí, bwá ayá yé nyæ gúmá næ akíba mæ jálá næ nyæ

Zembî yé. Wáñ faasúlæ isâ í mú kú næ mfíí, lám ðmpwúfú wáñ í mú yídúgúd ná ñkwed. ²² Sâ jɔɔñg í má sá ná bwá bág ilad, ñji bwá ñgá táduga ná bí næ fug. ²³ Bwá á má sá ná, gúmá bwá jálá næ yæ Zembî jí kú bá bwele fudæ yé, bwá ñgæ yida yæ ivugali í isâ í ðæ bwoo yí, ivugali í búúd, næ ivugali í ínunú næ ivugali í ócúdu næ onywá.

²⁴ Gwá wá jí ná, Zembî nyæ a má bíd bwo danğ-danğ ná bwá ñgág næ bę íwímbúg yá milám myáñ, ñgæ sá misóólúgú mí ádadana, ñgæ séémbuli mænyúúl máñ bwáméfwó. ²⁵ Bwá á má shwá læ obúbálé ó Zembî, yidá ñwa bwo nda ijóó; bwá ñgæ yida kænd gúmá isâ Zembî nyæ á té yííd, í njúl ná Zembî muud nyæ a té isâ byêsh yé, nyæ wá má jálá næ gúmá kandugá á kandugá! Amen.

²⁶ Gwá wá jí ná, Zembî nyæ a má bíd bwo danğ-danğ ná bwá bęg iyéesh í isâ í shwôn. Budá bán bwá má bíd sálæ sóólúgú næ budúm, bwá mú yida ñgæ sá bwá budá næ budá, í njúl ná ntó dí Zembî nyæ á kwambulæ bwo ná í bág ðæ bæ yé. ²⁷ Námá mbií ñgwúd wɔɔñgá, budúm, bwá má lúgæ ná bwá bálanageri næ budá, bwá mú yida ðæ bæ ná, ñgwól múdúm yæ næ yéesh shú ñgwól. Bwá ñgæ sá isâ í shwôn, ñgwól múdúm balan næ ñgwól nda mudá. Cwaguwálæ bwá ñgá cwaguwa wɔɔñgá, bwáméfwó bwá ñgæ námá ñwa myána myá cínɔñgá.

²⁸ Ná ndeé, nda bán bwá abíshé ná bwá mpúg Zembî ná, Zembî nyæ a má ka bíd bwo danğ-danğ ná bwá bág milúu kú ðæ mpu faas isâ, ka ñgæ sá isâ bí kú jála yí. ²⁹ Bwá mú lwándúlá næ olíñgî, næ mbiya lám, næ yéesh mábii, næ gwól lám, næ zhíñ, næ mægwú mæ búud, næ

1:14 Kól 3.11 **1:16** 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 **1:17** 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * **1:17** Mbií Zembî má ðæ ní ná muud jí tétálí muud yí. **1:18** 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 **1:19** Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 **1:21** Ifz 4.17-18 **1:22** 1Kr 1.19-20 **1:23** Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 **1:25** 9.5 **1:26** 1Kr 6.9 **1:27** Læv 18.22; 20.13 **1:29** Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4

ozhuyá, nə məkəŋ, nə məfúlú kú nə wúmbúlé; bwá kyey nə ontaandé, ³⁰ sá íkúdúgú, bwá mpíi Zembí, sá mpyón, ŋkəny mányúul, sá bəgəwa, bul bə nə fəg sála məbəw dı, sá mɪŋgáádá nə obyəl bāŋ. ³¹ Bwá mú kú ná bə məcéx, kú gwág múud cey lámúd, kú nə lám ɪŋkúŋkwon. ³² Í njúl ná bwá ŋgə mpu cígúlá mə Zembí nə buud bwá sá mbií misóólúgú mɪni wá bwá mpíyá nə shwiy í, bāŋ bwá sá myo, bwá gwág námá búúd bwá sá myo wá nywa.

2

Buud bəsh bí nə məbɛx, təw Oyúden, təw íkúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, wo muud ŋgá yə bóól búúd məbɛx yé, təw wo wá zə təw zə, wo cúgə nə kəəd wó jí nə ŋkul kaad yí. Nəcə, ja wó ŋgá yə bóól búúd məbɛx wo ŋgá sá isá í məbɛx impwúd bwá ŋgá sá yí, woméfwó námá wá wo ŋgá yə məbɛx éne. ² Sá bəsh mə mpú ná, buud bwá ŋgá sá mbií isá wəŋg wá, Zembí ŋgə sámb bwo milású nda óbúbálé bí ná. ³ Wo wá ŋgá yə bóól búúd məbɛx wo ŋgá námá sá isá í məbɛx bwá ŋgá sá yí; wo tédúgá ná wo bá faam, ná Zembí nyə abúle sámb wo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyəny bímbí jə lám Zembí jí nə ndí yí, nə bələ á ŋgá bə kú lámusa yí, nə bwándúle á ŋgá bwánd yí? Wo ampúyé ná jə lám Zembí ŋgá bə nə ndí ni í ŋgá cındal wo ná wo céndúg mítédúgá? ⁵ Ntó, wo mə yidá bə nji mɪŋgáádá nə mɪŋgáádá*, mpug ná Zembí mə bá lwágulə búud bəsh mpimbə jé dúl jwówúd. Wo ŋgə sá ná mpimbə jəŋg í bāg bul yáág shú dwó dı. Jwəw dəŋgú, Zembí mə bá lwágulə ná á də sámb buud mílású sémbyé á tútálí. ⁶ A bá yə múúd yəsh myəna myá misóólúgú

nyə á sá myá. ⁷ Bəŋg bí nə zény ŋgálə kə shwóg ŋgə sá mənywa, ŋgə sə ná bwá ŋkənəwag, bwá bəg nə gúmə, bwá cúgəg cug í cúgə nə ŋkul shín yí, a bá yə bwo cug á kandugə kandugə. ⁸ Bəŋg bwá ŋgá yida sá mɪŋgáádá, kú magulə óbúbálé wá, bwá ŋgá bə məzhií mə olíŋgí wá, Zembí mə bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nə bwo. ⁹ Buud bəsh bwá ŋgá sá məbəw wá, bwá é bwəma nə *incwaw í ntəg, bwá bá bə nə yágúwó. Jíni í tээd fwo dúgya nə *Oyúden, í mú námá dúgya nə Ogurək. ¹⁰ Bəŋg bəsh báá bwá ŋgá sá mənywa wá, tээd nə Oyúden kala nə Ogurək í, bwá bá ŋkənəwa, bwá bə nə gúmə, cug bə bwo ná shee. ¹¹ Mpugá ná Zembí nyə ádé baam nə ŋgwól múúd ntə ŋgwól. ¹² Né ndéé, bíl íkúl í búúd í áshígé bwele mpu *mbwoomb məcéx; ŋkí bāŋ bwá sá *mísám, bwá bá jəx. Jəxlə wāŋ í ábúlé bə shú sá í dúgyá nə məcéx yí. Bəŋg bwá á mpu *mbwoomb məcéx wá, bwá ká ŋgə sá misám, bwá bá ŋwa məbɛx námá nda məcéx məŋg mə ŋgá lwágulə ná. ¹³ Buud bwá də gwágulə məcéx gwágulə gwágúləg wá, bwó dí búsə otútálí ə búúd mísh mə Zembí dí wá; nji, bəŋg bwá ŋgá bə məcéx wá, bwó wá Zembí mə bá ci ná búsə otútálí ə búúd wá. ¹⁴ Ŋkí íkúl ishús í ŋgə sá isá mbwoomb məcéx í ŋgá jí yí í njúl ná bwá áshígé ləg məcéx, bwá ŋgə sá isá byəŋgú nə fəg byélé. Ntó mə lwágulə ná məcéx məŋg mə á bwey nyí bwádí cəgud. ¹⁵ Cug jáŋ í lwágulə ná misóólúgú mí məcéx mí bwo cilyá mílámúd; lám wāŋ í ŋgə námá magulə ntó, misóólúgú mí məcéx myəŋg mí də nyín námá ja bwá də faas isá í məbɛx nə isá í ŋkáam yí. ¹⁶ Sá í bá nyín ná ŋgəŋ jwəw lá sémbyé mílású yí wəni. Nəcə, Jəjə Kéel mə ŋgá bwiŋg yí ŋgá ci ná, jwəw dəŋgú, Zembí mə bá nti

2:1 Sóm 50.16; Mat 7.2 **2:4** Mís 17.30; 2Pr 3.9, 15 **2:5** Iza 2.11-21 * **2:5** Məkəl mə mıtəŋ mə ci ná nə: wo ŋgaan ná wo acéndé bəw-bəw kuú njəond wó. **2:6** 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27 **2:11** Mís 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1 **2:12** Mat 7.21 **2:16** 2.6; 1Kr 4.5

*Kříst Yésus zə jaaw nda mítədúgá misə búúd ishwoo mímwə dí ná.

Oyúden bwá á sá málwá

¹⁷ Wo muud jí nə jínə ná *Yúden yé, wó má jéég kwon *mbwoomb máccɛɛ dí, wo ηgə ηwa gúmá nəcə wo mpúlə fwámé Zembí. ¹⁸ Wεε wo mpú sá Zembí wəɔηgá ηgá jii yí, mbwoomb máccɛɛ í ηgə ntág sá ná wo mpúg də féesh sá jí nə mfií yí. ¹⁹ Wεε wo ηgə təduga ná Zembí nyə á yə wo séy lwólə wəancím-ncím zhií, wo ηgə feen bəɔηg bí yídúgád wá mənkenya. ²⁰ Wo ηgə təduga ná Zembí nyə á yə wo séy jígúliłə ilad, ná wo jí yíguli ikákágá, ná mbwoomb máccɛɛ í má sá ná wo mpúg obábálé fwámé mpu! ²¹ Ká, wó ban ka jíguli wóméfwó nəcə jí? Wo wá ηgá cúndə ná buud bwá nda júwo, ηjí wεε ka ηgə júwo nəcə jí? ²² Wo ηgə ci ná buud bwá nda sá mínəomb, ká nəcə jí wé ηgá sá yí? Wo ηgá mpíi ozembí ó yadúg, nəcə jí wó ηgá júwo isá í ózembí bəɔηg yí? ²³ Wo ηgə ηwa gúmá ná wo mpú máccɛɛ, wo ηgá nyiηgə caam mwo; caamúlə wó ηgá caam mwo ni, wo ηgə júwo Zembí gúmá jé!

²⁴ Wo má dág í? Kálad Zembí ηgə ci ná: «Bí ηgə sá ná ikúl ishús í ηgág nə *lás nə nyə bwaasúlə mpu». ²⁵ Jí mpu bə ná ábiwáág jí nə mfií shú dwô dí ja wó bɛ mbwoomb máccɛɛ yí. Wó ká yida ηgə caam máccɛɛ, wo bə námá mísh má Zembí dí nda muud cúgé síyá ábiwáág yé. ²⁶ Njí, ηkí muud cúgé síyá ábiwáág yé má bɛ mbwoomb máccɛɛ, a bə mísh má Zembí dí nda muud jí síyá ábiwáág yé. ²⁷ Muud nyə áshígé byél kúl búúd í də síyá ábiwáág dí yé, ηkí nywáá ηgə bɛ máccɛɛ, a bá sámə wo milású. Nəcə wo anɣé nə cugə nda máccɛɛ mə jíí ná, í njúl ná wo jí nə máccɛɛ micilyá, wo námá nə ábiwáág. ²⁸ Jí ná, bələ Yúden

cúgé nji síyálə íyuug, ábiwáág kú bə nji nyəɔηg bwá sá nyúúlúd yé. ²⁹ Fwámé Yúden jí nyəɔηg nyə á má magúlə cug Yúden nyádí tədúgá dí yé; fwámé ábiwáág jí nyəɔηg nyə á má síy lám dí cwú yé; nyəη má zhu wə Nkɛ̀ηkɛ̀ Shíshim, kú bə nəcə muud ηgələ bɛ máccɛɛ. Fwámé Yúden jí nyəɔηg mə ηwá gúmá mísh má Zembí dí yé, kú bə mísh má búúduđ yé.

3

Tútəlí muud cugé shí gaád

¹ Ká ηkí ntó, *Oyúden bwá ntə bóól búúd nə nyáyé zhí? Ábiwáág jí nə wáyé mfií? ² Təɔ nyáyé zhííd, təɔ nyáyé dí, Oyúden bwá ntə. Bwá ntə nəcə, í tééd fwo bə ná, bwá wá Zembí nyə á kala iciyá byé wá. ³ Ká jí? Nkí bóól Oyúden bwá á bə kú bɛ micɛɛlá myá bənəη Zembí, yə sá jəɔηg wá í é sá ná Zembí bəg kú ná bɛ iciyá nyáméfwó nyə á ci yí? ⁴ Mbô! Í cúgé nə ηkul bə ntó! Buud bwá jəlá nə mpu ná Zembí má də ci nji obábálé, buud bəsh bwá njúl obwiηgye ó íjə́. Sə jəɔηg wá jí cilyá Kálad Zembí dí yí, ná:

Buud bwá jəlá nə mpu ná iciyá byô bí nji obábálé; ηkí bwá tál wo kəɔd dí, wo ntə.

⁵ Nkí olíliηgí bású bwá də sá ná otətəlí ó Zembí* bwá mpúg nyín, sá ka ci cínəηg ná jí? Ye sá é ci ná Zembí má də námá sá ócícéndé ja á də lwóya mpimbə jé nə sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. ⁶ Mbô! Í cúgé nə ηkul bə ntó! Í ká bə ntó, Zembí ka sámə búúd milású ntədélé?

⁷ «ηkí íjə́ byám í də sá ná obábálé ó Zembí bwá búlɔg mpu nyín, mə é ka nyiηgə ηwa mábɛɛ mə *sám na ntədélé?» ⁸ Muud jí nə ηkul ci na ná: «Sá sáágá məbôw, məbôw məɔηg

2:17 9.4; Iza 48.1 **2:19** Mat 15.14 **2:21** Mat 23.3-4; Yuá 7.19 **2:24** Eze 36.20 **2:25** 1Kr 7.19; Gal 5.3 **2:26** Gal 5.6 **2:28** 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11 **3:2** 9.4; Sóm 147.19-20

3:3 9.6; 11.29; Ilη 23.19; 2Tm 2.13 **3:4** Sóm 51.6 **3:5** 9.14 * **3:5** Mbií Zembí má də ci ná muud jí tətəlí muud yí. **3:8** 6.1

má wéeshúlíg mænywa?» Bóól búúd bwá ηgá ntáma mæ jíná wá, bwá ηgá ci ná mæ á ci ntó. Zembî mæ bá yá bwo intúgúlí í jála yí.

⁹ Sá kág ci ná jí? Ye sá Oyúden sá ηgá ntá bóól búúd næ nyúl zhí? Cwûd! Sá ηgá kúnaw lwágulæ ná buud bêsh búsa mánýámá má mísámúd, buud bêsh tæ Oyúden tæ Ogarêk. ¹⁰ Sâ jœng wá Mícilyá mí ηgá lwágulæ kúl mí ηgá ci ná:

Kú næ muud jí tútálí, kú næ tæ ηgwûd.

¹¹ Kú næ muud jí næ fug, kú næ muud ηgá sô Zembî.

¹² Buud bêsh bwá á má wú zhíid bêsh bwá mú ηgá cwagawa ntó, kú næ tæ ηgwûd jí næ jô lám, kú næ tæ ηgwûd næ ηgwûd.

¹³ Nkwoóminá ján jí nda shwoŋ í má bân yí.

Jûm dán í wéeshúlí nji mæshügâ, Sâ í wú bwo mpásæ ijá í mpu yí jí nda mæjæ mæ nywá.

¹⁴ Mæzhúngúlú næ iciyá í ófimâl í á má lwánd bwo mímpud ná cwóó.

¹⁵ Mækuú má cáas bwo shí nji kálæ gwú búúd.

¹⁶ Kúl jêsh bwá ká yí, bwá ηgá gwílya mænywa mæ búud, ηgá nyasulæ buud mántágulad.

¹⁷ Bwá ampúyé zhí matæla.

¹⁸ Bwá abwélé bæ næ tédúgá ná bwá fúnda Zembî.

¹⁹ Sá má mpú ná sâ jêsh *mbwoomb mácçé í ηgá ci yí, í ηgá dúgya næ buud bwá á yéyaw mbwoomb mácçé wá. Jí ntó shú ná muud bág kú bêny mpu, í mpúyúg ná buud ó shí mishwun bêsh bwá á má byaagulæ mísh má Zembî dí. ²⁰ Gwá wá jí ná, muud tæm sá mísóólúgú mácçé má ηgá jii myá, Zembî nyæ abéle ci ná muud wœŋgú jí tútálí næcé ntó. Næcé mácçé mäsæ yidá bæ shú ná muud mpúg ja á má sá sém yí.

Búgúlálæ Yésus-Kríst wá í sá ná muud nyínúg tútálí

²¹ Jaá ga jí ná, Zembî má lwóya otútálí bé, kú ciingya mbwoomb mácçé dí. Mbwoomb mácçé næ mícilyá mí *búúd ó mícúnda mí ηgá yida bwiing otútálí Zembî má lwóya wá. ²² Í mú ná, muud mæ *búgúlá Yésus-Kríst yé, Zembî ci ná a jí tútálí muud. A ðu sá ntó næ muud yêsh mæ *búgula yé, kú næ fyasúg; ²³ næcé buud bêsh bwá á má sêm, ná ndéé milwaná mí Zembî mí á má wú bwádí ícugud. ²⁴ Nji, Zembî nywáá, má ci ná búsa otútálí ó búúd. A má ci ntó ashwá næ jô lám jé, næcé shwiy má *Kríst Yésus í yíl bwo mánýámád.

²⁵ Yésus-Kríst wá Zembî nyæ á yána tâŋ cúdú mæzáŋ yé, shú ná mácií mé má shwiyugú, muud mæ búgúlá nyæ yé bág næ ijuugá í *mísám. Yánalæ Zembî nyæ a yána Yésus yí, nyæ a lwágulæ ná a jí tútálí næcé nyæ á ηgá bíd misám búúd bwá á ηgá sá yág ja Zembî nyæ á ηgá ná jísaw yí. ²⁶ Nyæ á ηgá jísaw ntó a ηgá mpu ná Yésus mæ bá zæ bæ *lím ícweel. Ja gaád a má lwóya shwiy mæ Yésus dí ná a jí Zembî á otútálí. Gwá wá á má sá ná, muud mæ búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wœŋgú jí tútálí muud.

²⁷ Ká muud jí næ ηkul ηkény nyúúl na næ nyáyé zhí? Kú næ tæ zhí. Næcé jí? Næcé, bæxlæ mácçé dí wúsá næ mfíí, í yidá bæ búgúlálæ. ²⁸ Sá ηgá téduga ná Zembî má ðu ci ná muud jí tútálí muud ja múúd wœŋg mæ búgula yí; í ádé bæ næcé ηgálæ sá mísóólúgú mácçé má ηgá jii myá. ²⁹ Ye Zembî jí nji Zembî *Oyúden? Ye a cugé námá Zembî á bóól búúd bêsh ii? Haaw! A jí námá Zembî á bóól búúd bêsh. ³⁰ Næcé Zembî jí nji ηgwûd. Nyæ wá má bá ci ná buud ó ábiwáág bí otútálí ja bwá búgula yí. Nyæ námá wá má bá sá

3:9 1.18–2.24; 3.23 **3:10** Sôm 14.1-3 **3:13** Sôm 5.10; 140.4 **3:14** Sôm 10.7 **3:15** Iza 59.7-8 **3:18** Sôm 36.2 **3:20** Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22 **3:21** 1.2, 17 **3:22** 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 **3:23** 5.2, 12; 8.18-20; Mat 3.19 **3:24** 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 **3:25** mácií: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbú 1.5; 5.9 tútálí: 1.17; 3.3-4 **3:27** 3.1, 21, 31; 8.2 **3:28** Gal 2.16 **3:29** 3.22; 4.11-12

ná, búúd bwé cùgé búúd ɔ ábiwáág wá bwé ká búgula Yésus íí, a ci ná bwé músə otátəlí ɔ búúd. ³¹ Ye ntó ji ná sá má jímbál *mbwoomb mácéçç nəc é búgá? Mbô! Í cùgé ntó! Sá ngə yida mpu təl mbwoomb mácéçç fwámé céd.

4

Búgá má Aburaham jisə sá yuug

¹ Shé é ka ci ná jí shú má dá *Aburaham? Mbên yé í á sá ná a bóg nə jí? ² Nkí í á nywá ka bə ná Zembí nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud nəc é misóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhií ná a nkényúg nyúúl; nji a kú nkény nyúúl mísh má Zembí dí. ³ Ká Kálaad Zembí ngə ci ná jí? Ngaá a ngə ci ná:

Aburaham nyə á búgula Zembí, Zembí mú lə nyə búgá jé jəngú, a mú ci ná Aburaham ji tətəlí muud.

⁴ Sá má mpú ná muud mə sá gúl séy yé má də nwa myána; myána nyəng mí cùgé ná bwé sá nyə mpaam, mísə sá bwé mbíd nyə yí.

⁵ Nji, Zembí má də sá ná muud jí kú bish nyə yé bág tətəlí muud. Muud má jəlá nə *magulə ntó, kú lwóya misóólúgú. Muud mə mágálá ntó yé, Zembí lə nyə búgá jé, a ci ná a ji tətəlí muud. ⁶ Ntó wá *Dávid ngə lás ja á ngə bwiiing mənywa má múúd jí ná Zembí nyə alýyé nyə misóólúgú, á yida nwa nyə ná tətəlí muud yé.

⁷ Dávid nyə á ci ná:

Buud Zembí má juu nə fúlú nyán a kú bish mácéçç wá, á má jímbal *mísəm myán wá, bwé má jəla.

⁸ Muud Cwamba má bə kú ná kwo lə *səm yé yé, má jəla.

⁹ Jəlála wəng, ye wúsə nji shú buud ɔ ábiwáág, ye wí námé shú búúd bwé cùgé nə ábiwáág wá? Gwágúgá ná sə ngə ci ná: «Zembí nyə a dúg búgá má Aburaham, a

mú ci ná a ji tətəlí muud.» ¹⁰ Jáyé ja Zembí nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud yí? Ye í á bə Aburaham má shín síya ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í á shigé bə a má shín síya, í á bə a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka lág ábiwáág tən məyiigyé lwólə ná Zembí nyə á ci ná a ji tətəlí muud. Zembí nyə á ci ná a ji tətəlí muud nəc é búgá nyə á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí. Ntó, Aburaham nyə á ka zə bə sóngú á buud bəsh bwé búgúlá Zembí nda nyə kú síya ábiwáág wá, nəc é Zembí mə lə bwo búgá ján, a mú ci ná búsa otátəlí ɔ búúd nda Aburaham. ¹² Bəng bwé má síya ábiwáág wá, bwé ka bə kuú njənd sóngú wúsú Aburaham nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí, Aburaham ji námé sóngú wán.

¹³ Zembí nyə á kaag Aburaham bəndə mpwəng buud nyé ná bwé wá bwé bá bə nə shí nyəsh. Í a shigé bə nəc é Aburaham mpúlə bə mácéçç; í á bə nəc é Aburaham nyə a búgula, Zembí mú ci ná a ji tətəlí muud. ¹⁴ Í ká bə ná buud bwé ngə bə mácéçç wá, bwé wá bí nə kəw lú ísá Zembí nyə á kaag yí, mpu ná búgá í má bə kú nə mfíí, nkaag kú nyiŋgá bə sá múúd mə wímbé nə kənd lám yí. ¹⁵ Nəc é mácéçç wá má də sá ná mpimbə má Zembí í bíig muud; mácéçç má á mbəm bə kú bə, caamálə mácéçç kú námé bə. ¹⁶ Gwá wá jí ná, búgá wá í é sá ná muud lágúg mənywa Zembí nyə á kaag má. Í bə ntó shú ná mpaam má Zembí í mpúyúg, nkaag é mú bə nə mfíí shú mpwəng buud má Aburaham nyəsh. Mfíí wəng í cùgé nji shú bəng bwé á lág *mbwoomb mácéçç wá; wúsə námé shú bəng bwé ngə búgula nda Aburaham sóngú á sə bəsh wá. ¹⁷ Sá jəng jíse Mícilyád ná: «Mə a sá ná wo bág sóngú á

ncúlyá ikúl nà ilwoŋ.» Aburaham ji sónŋá wúsú mísh má Zembí nyà á búgula yéd, Zembí má ða gwúmushi mímimbà, ða sá ná sâ í cùgé yí í bág yé. ¹⁸ Fwála í á bə ná muud kú ná bwánd nà búgú yí, Aburaham nywáá nyà á ñgə gwaa kənd mísh nà búgá. Nyə a búgula Zembí, a músə bə sónŋá á zhwog ikúl nà ilwoŋ. Micilyá mí ñgə ci ná: «Bímbí ni wə mpwoŋ buud nywó í bá bə yé.» ¹⁹ Ná ndéé, Aburaham nyə á bə nà mimbú kúná-kúnə nə təd, a ñgə mpu ná nyúul má shîn kə nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Aburaham nyə á tɛɛm ñgə dúg isâ ñni ntáni, búgú jé í á shígé shímba. ²⁰ Búgú í á shígé fúfə nyə ná a shwána ñkaagó má Zembí. Búgú jé í á yida lalushi nyə, a mú yə Zembí gúmá ²¹ a shwu nyúul ncindí nə ncindí ná Zembí ji nə ñkul mə sá sâ á má kaag yí. ²² Sâ jooŋg wə ciyá jí ná: «Zembí mú lə nyə búgú jé jooŋgú, a mú ci ná a ji tátəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ñgə ci ná: «Zembí mú lə nyə búgú jé jooŋgú» ni, í cùgé nji shú má Aburaham nyəmɛfwó, ²⁴ wúsə námá shú dúsú. Zembí mə bá námá lə sá jísú búgú, sə bəsh buud sə ñgə *magulə ná Zembí nyə a gwúmushi Cwamba wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcé Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bísú, Zembí nyə a gwúmushi nyə shú ná sá bág otátəlí ɔ búúd nyádí míshúd.

5

Yésus nyə á zə sá ñkwambulə

¹ Ná ndéé, nda Zembí má ci ná sá mú otátəlí ɔ búúd nəcé búgú ná, mpwogé músə mpádúgá sánŋə Zembí nəcé Cwamba wúsú Yésus-Krist. ² Ntó, nda sá bí nə búgú ná, sá mú nə zhií ná sá ciŋgya wə Yésus ná ndéé kə bwəma nə mpaam má

Zembí. Mpaam nyooŋg dí wə sə ñgə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sə ñgə ntəg cugə milúu ná sən nəcé sə ñgə bwánd nə búgú jəsh ná sə má bá námə ñkənəwa máñkənəwa má Zembí. ³ Sə má bul nyingə bə nə milúu ná sən ja *incwaw í ntug í ñgə bíi sə yí, nəcé sə má mpú ná incwaw í ntug í jígúli sə ná sə bág nə zény kálə shwóg. ⁴ Muud nyə á má jíg zény kálə shwóg yé nyə ányingəyé ná ða búla ja mábwəbúlán má é ða wóós nyə yí; bələ kú búla wooŋgú í mú sá ná a mpúg ñgə bwánd nə búgú. ⁵ Sə ábúlé sámba nə bwándúlə sə é bwánd ntó yí, nəcé Zembí nyə a má yə sə Ñkəŋkə Shíshim ná a ñgəg nə myeeg sə cɛɛlí mílamúd.

⁶ Kríst nyə á zə yə fwála Zembí nyə á cɛɛlə yíid, ja sə á bə ná itag-bwool yí, ja jooŋg wə *Kríst nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bish Zembí wá. ⁷ Muud cugə nə ñkul mpu magulə ná a yə jilá má tátəlí muud; muud ji nə ñkul yə jilá mə múúd jí fwámé múúd yéd. ⁸ Zembí nywáá ñgə yida lwágulə ná á cɛɛl sə. Ndəm á cɛɛlí jooŋg nyí ná Kríst nyə á zə yə jilá jísúd sə njúl ná ósól ɔ *mísəm. ⁹ Ñkámásá ná Yésus fwó sá ntó sə njúl ósól ɔ mísəm, ñkámusa nə ja mácií mé má má sá ná Zembí cíg ná sə bí otátəlí ɔ búúd ga; ñgaá ná nyə é ka sá ná sə fáámugí nə mpimbə má Zembí í ñgə zə yí? ¹⁰ Zembí nyə á nti mwán yé zə yə shú ná shwiý dé í sáág ñkwambulə mpádúgá sánŋə. Ñkámúsá ná á fwó sá ntó ja sə á bə mizhízhíh myé yí, ñkámusa nə ja sánŋə mú mpwogé ga. Nyə e bá yə sə cug nəcé Kríst ñgə cugə. ¹¹ Jəsh námá dí cí. Sə búsə nə milúu ná sən nə Zembí shú má Cwamba wúsú Yésus-Kríst muud nyə á má zə sá ná sánŋə Zembí bág

4:19 Mət 17.1-6; Heb 11.11 **4:21** Mət 18.14; Luk 1.37 **4:22** 4.3 **4:23** 10.9; 15.4 **4:25** Iza 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 **5:1** 3.21-30 Zembí má ci ná sə mú otátəlí ɔ búúd: 3.25-26 **5:2** mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgú: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 máñkənəwa: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 **5:3** Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 **5:5** 8.39; Sòm 22.6; Heb 6.19 **5:6** 1Pr 3.18 **5:8** Yuá 3.16 **5:9** 1.18; 1Te 1.10 **5:10** 2Kr 5.18-20; Kol 1.20-22 **5:11** 8.31 **5:12** Mət 2.17; 3.19; Rom 6.21, 23; 7.9-10

mpwogé jaá gaád yé.

Yésus ji Adam ábêê

¹² Sâ má ngó ceel ci yí jí ná *sám í á zə shí mishwun nəcə muud ηgwūd, sám wəɔŋgá mú julə shwiy; shwiy mú kala nə búúđ bēsh, nəcə buud bēsh wá bwə á sá sám. ¹³ Shúshwóógú ná Zembí zág yə Moyíz məcəɛ, sám í á bwey du bə shí mishwun; nji, Zembí nyə a shígé fwo du l̥ búúđ misám nəcə məcəɛ kú fwo bə. ¹⁴ Nji, té wúlə wəla má Adam zə wós wəla má Moyíz íí, shwiy í á ηgə bii buud bēsh tə buud bwə á shígé sá mbií sám nda caamúlə məcəɛ Adam nyə á caam yí.

Adam nyə jisə vəguli mə múúđ nyə á jəla nə zə yé. ¹⁵ Sá cúgé nə ηkul yiga íwushí í Adam nə yána má Zembí. Jí ná, iwushí í Adam muud ηgwūd í á sá nə zhwoɡ buud bwə bwəmag nə shwiy. Mpaam má Zembí í ntə mínji, yána nyə á yə zhwoɡ buud lúu má Yésus-Kríst muud ηgwūd yí í bul bə nə mfií. ¹⁶ Məma salanê jisə mpədúgá sá Zembí nyə á yə buud mpáam dí yí nə sósólúgú íwushí í múúđ ηgwūd í á sá yí. Nəcə, sémbýé í á bɛ iwushí í múúđ ηgwūd yí í á bə ná muud má jəlá nə bwəma nə intúgúlí í ayíyáág. Nji, ja búúđ bwə má sá misám nə sá sá sá yí, yána má Zembí dáá í má yida sá nə buud bwə bəg otátəlí ɔ búúđ mísh méđ. ¹⁷ Jí ntó, iwushí múúđ ηgwūd nyə á wush yí í á sá nə shwiy í kwágag nə buud bēsh. Nji, Zembí má sá búúđ mbiya məma yána lúu má Yésus-Kríst muud ηgwūd dí; a má sá bwo mənywa, a sá nə bwə bəg otátəlí ɔ búúđ. Bwə bá cugə nəcə *Kríst, bən̄n̄ ka bá bə mící.

¹⁸ Nda í ká bə ná wusúlə múúđ ηgwūd nyə á wush yí í á sá nə buud bēsh bwə bəg nə intúgúlí ná, ntó námə, Zembí nyə ci nə buud

bēsh bəsə otátəlí ɔ búúđ nəcə sósólúgú tátəlí muud ηgwūd nyə á sá yí. ¹⁹ Námə nda búúđ bēsh bwə á má bə ósól ɔ misám nəcə sósólúgú málwə múúđ ηgwūd nyə a sá yí ná, ntó námə wá zhwoɡ buud bwə bá bə otátəlí nəcə sósólúgú mágwág múúđ ηgwūd nyə a sá yí.

²⁰ Zembí nyə á wá *mbwoomb məcəɛ shú ná iwushí í mpyáánzág. Ná ndeé, kúl sám í á mpyáánz yí, mpaam má Zembí í á nyiŋgə mpyáánz ntə íwushí. ²¹ Mpaam má Zembí í á mpyáánz ntə íwushí shú ná, nda sám í á ηgə jwə, í dúgə sá nə buud bwə bwəmag nə shwiy ná, mpaam má Zembí í jwəg ja gaád, ηgə sá nə buud bwə bəg otátəlí ɔ búúđ; ná ndeé, sá mú nə ηkul jee ləg cug á kandugə kandugə lúu má Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst dí.

6

Sá búsə mimbimbə shú sá í dúgyá nə misám yí

¹ Shé kág ci ná jí? Ye shé má jəlá nə ηgə kə nə *misám shwóg nə shwóg shú ná Zembí ηgəg nə bul nyiŋgə sá shé mpaam? ² Mbô! Í ajáláyé nə bə ntó! Shé á má yə, shwiy dəɔŋg í á má sá nə shé béégyág nə misám; shé é ka nyiŋgə ηgə cugə misámúd na ntədəle? ³ Ngaá bi mə mpú ná sə bēsh buud sá á ηgə duwan tən̄ buud ɔ Yésus wá, sá á má yə námə nduwán wəɔŋgúd? ⁴ Ntó ji ná duwanúlə sá á duwan yí, sá á yə, sən̄n̄ Yésus sá mú dəw. Ntó má kə ná, nda ηkúl áyíyáág má Sósólúgú í á gwúmushi nyə ná, shé má jəlá nə ka cugə cug ágúgwáan. ⁵ Nəcə ná, ηkí sá má ci nə shwiy dé í músə shwiy dúsú, gwúmúlə yé í é bə námə gwúmúlə wúsú. ⁶ Shé kágá mpu ná mbií búúđ shé á du fwo bə yí í á bə mbádúgá nə *Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí.

5:13 4.15 5:14 1Kr 15.21-22, 45-49 5:17 bən̄n̄ ka bá bə mící: Mat 19.28; 1Kr 6.2-3; 2Tm 2.12; Mbú 20.4, 6 5:20 4.15 5:21 6.23 6:1 3.5-8, 31; 5.20 6:2 6.6; 7.4 6:3 Gal 3.27; Kol 2.12; Tit 3.5; 1Pr 3.21; Mat 28.19 6:4 2Kr 5.14-15, 17; Gal 6.15; Kol 3.1-5, 10 6:5 Flp 3.10-11 6:6 Gal 5.24

Í á s̄y ntó shú ná ñkul mísám mí á du bæ nã ndí shédí mílâm dí yí í shínág kandugá, shé wúg mányámá má mísámúd. ⁷ Mpugá ná muud má yã yé, mísám mí ányingáyé ná jwú nã nyã. ⁸ Nda sánõñ Kríst sá á yã ná, sá má tédúgá ná sánõñ sá é cugã námá. ⁹ Sá má mpú ná nji Kríst nyã a gwûm yí, nyã abúle ná nyingã yã, shwiy í cúgè ná nã ñkul bii nyã. ¹⁰ Shwiy nyã á yã yí í á sá ná a béégyág nã mísám ja ñgwúð á kandugá; cug á ñgá cugã yí jisã shú má Zembî. ¹¹ Námá mbií ñgwúð wãõñgá, bi má jálá nã ñwa bíméfwó ná bí á má yã, shwiy dõõñg í á má sá ná bi béégyág nã mísám; nji bí ka ñgã cugã shú má Zembî, kwonj má Yésus-Kríst dî.

¹² Sám í á jáláyé ná nã nyingã jwú ná mányúúl mún má bá yã máni; mbô, *sám í á jáláyé ná nã sá ná bi dúg ñgã bẽ iyéesh ya mányúúl mún. ¹³ Kúgá ná du balan nã ikúl í nyúúl bín du sá olíñgí námá nda bí bí ná málwaa má mísám. Yidagá yã Zembî mányúúl mún nãcé bi a shí yã, ná ndéé bi mú gwûm. Ntó, balanugá nã ikúl í nyúúl bín dúlã sá otútálí. ¹⁴ Sám í abúle ná nyingã jwú nã bî; nãcé bí cúgè ná íjwúga í mácééd, bi búsa mpáam má Zembî dî.

Sá búsa mikwám mí cug á tútálí

¹⁵ Ntó wá jí? Sá sáág *mísám nãcé sá músa mpáam má Zembî dí, kú ná bæ íjwúga í mácéé di? Mbô! Í ajáláyé nã bæ ntó! ¹⁶ Ngaá bi má mpú ná bí má ká yã múúd mányúúl ná bi é du sá nyã mægwág, bí shwal bæ málwaa mé? Bi búsa malwaa má múúd bí má sá mægwág nã ndí yé. Bí má ká bæ málwaa má mísám, mísám mí kwaamb bí shwiy; bí má ká bæ málwaa má Zembî, Zembî ci ná bí bí otútálí ɔ́ búud. ¹⁷ Akíba nã Zembî nãcé yág íí, bi á du bæ málwaa má cug mísám; nji ja gaád íí, bi a má

kãnd mílâm mín myêsh ñjígúlá í ñgá jígulaw buud bêsh yíid, ñjígúlá bí á lég yí. ¹⁸ Bi a má shwab nã mísám, bi músa málwaa má cug otútálí. ¹⁹ Mã lãs ná zhizhe lãsúla á buud nãcé bi ádé leel gwág. Mwôw má mpás íí, bi á du balan nã ikúl í nyúúl bín du cugã nda málwaa má mísóólúgá mí áduðanã, málwaa má cug á kú bish mácéé; zhúgúla a cínõñgú í á bæ ná bi á du sá Zembî málwã. Jaá gaád íí, ságá ná ikúl í nyúúl bín í bág málwaa má cug otútálí; zhúgúla a cínõñgú í é bæ ná bi é ñgã cugã cug Zembî má gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á du bæ málwaa má mísám yí, í áshígé du bæ bí yámbúli ná bi kãndug mílâm otútálí dî. ²¹ Wáyé mfií bí á bæ nã ndí ja jõõñg yí? Ngaá bi mú du gwág mísóólúgá mín shwôn, nãcé mí á du bæ myõõñg mi kãnd múud nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembî má yíl bí mányámá má mísámúd sá ná bi bág málwaa mé ná, bi mú ñgã cugã cug á gwág nywa yí, bí mú námá nã cug á kandugã kandugã. ²³ Haaw, sám í kwaamb múúd shwiy, nji Zembî nywaa má yó múúd cug á kandugã kandugã mpáam nyéd; a yáná gwo kwonj má Cwamba wúsú *Kríst Yésus dî.

7

Sá ñgã s̄y nã Zembî mbií ágúgwãan

¹ Bwaan̄g, ja má ñgá lãs nã bí yí, mã mpú ná mã ñgã lãs nã buud bwã mpú mácéé wá. Ngaá bi mã mpú ná mácéé má du jwú nã muud nji ja múúd ñgá ná cugã yí? ² Nda mudá, ñkúmba cẽé í ñgã laad nyã nã ñgwúm yé té wêsh ñgwúm ñgá ná cugã yí. Nji, ñgwúm má ká yã, cẽé dõõñgú kú ná bii mudá. ³ Ntó ji ná, mudá má ká ntõ wúl ñjõw báád ñgwúm ná nã mísh íí, bwã jõw nyã nã mudá mínõmb. Nji, ñkí ñgwúm má yã, cẽé kú ná nyingã bii mudá; á ká

ntɔ wúl njów báád íí, a kú bæ múdá minɔɔmb.

⁴ Bwaanɔ, jí námó mbií ηɔwúð wɔɔηɔ́ shú dán, bi músə buud ɔ *Kríst, sá jɔɔηɔ́ í á má sá ná bi bóɔ mimbimbə shú sá í dúgyá nə mæççé yí. Bi á má ntɔ məbwə́ má múud shúsúð, múúð nyə a gwúm yé. Í á sɔy ntɔ shú ná shé wúmáɔ Zembí mpumə*. ⁵ Nəcə, ja shé á ηɔə ná bæ iyéesh í cug múúð yí, mæççé má á ðə shwambulə bów-bôw iyéesh bísú. Bôw-bôw iyéesh bísú byɔɔηɔ́ wá í á ðə ηɔə sɔy sódí íkúl í nyúúlúð, mpúmá a cínɔηɔ́ nyə á bæ nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sá í dúgyá nə mæççé má á ðə bii shé mikwám má; ntɔ, shé má wú mík wám myɔɔηɔ́ð. Shé mú məlwáá má Zembí mbií áɔúgwáan Nkɛ̀nkɛ́ Shíshim ηɔ́ lwágulə shé yí, kú ná bæ mbií á yág shé á ηɔə bæ mæççé nda mósó cilyá ná.

Ká mæççé má ηɔə kwúnd jí

⁷ Shé kág ci ná jí? Mæççé má má yidá bæ *sám? Mbô! Í cúgə nə ηkul bæ ntɔ! Nji, mæççé má á mbəm bæ kú bæ, mə a shígé nywá mpu sá bwá jów ná sám yí. Nəcə, ççé í á mbəm bæ kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sá ηkán», mə a shígé nywá mpu sá bwá jów ná iwímbúɔ́ yí. ⁸ Sám í á ηwa zhií na mpándí nííð, í mú sá ná mə téédúɔ́ ηɔ́lə wímb isá mimbii mimbii. Mæççé má ká bæ kú bæ, sám má yə. ⁹ Té wêsh má á ηɔə ná bæ kú mpu mæççé yí, mə á ηɔə cugə. Ká, nji má á ka zə mpu mpándí yí, sám mú bân lúu, ¹⁰ mɛɛ mú yə. Mpándí í á bæ ná í kwáámbug má cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcə, sám í á ηwa zhií mpándíð, í mú jwáηɔ́gulə mə ná ndéé í mú gwílya mə.

¹² Sâ ηɔwúðə, mæççé máá mósə ηkɛ̀nkɛ́ sá, sá mæççé má ηɔ́ jí yí í njúl námó ηkɛ̀nkɛ́ sá, í njúl tátəlí, ηkí

nywa. ¹³ Ká, ye sâ ányunywaá í má yida bæ sâ shwiy shú dáamá? Mbô! Í cúgə ntɔ! Jí nó sám í á yida ηwa zhií sâ ányunywaá dí ná í zó gwílya mə; ntɔ, mpándí í mú sá nó sám í mpúyúɔ́, í mpúɔ́ námó nyín ná wúsə mbíya bów-bôw sâ.

Cug mísám í ðə wá múud mányámád

¹⁴ Haaw. Só má mpú ná mæççé mósə sá á *shíshim, mɛɛ mə ηɔə ná bæ iyéesh í cug múud, mə jí kwám á *mísám. ¹⁵ Sâ gwáméfwó má ηɔ́ sá yí, mə aηɔ́ nə wámbulə gwo. Mə aηɔ́ nə sá sá má céél sá yí, nji sá má ηɔ́ mpíi yí, gwá wá má sá yí. ¹⁶ Nda jí ka bæ ná sá má ηɔ́ sá yí mə aηɔ́ nə cɛɛl gwo ná, mə má ka dúɔ́ nə mæççé mósə jɔ́ɔ́ sâ. ¹⁷ Ntɔ, mɛɛ ná dí ηɔ́ sá isá má ηɔ́ sá yí, jisə sám í njúl mə nyúúlúð yí. ¹⁸ Mə mpú bábálé ná ηkul mə sá mánywa yí í cúgə cug múúð jámud. Yéesh nə yéesh jáη wá má jí nə ηkul gwág yí; nji, kú nə ηkul má sá mánywa má ηɔ́ cɛɛl sá má. ¹⁹ Ntɔ jí ná, mánywa má céél sá má, mə asáyé mwo; nji məbôw má acéélé sá má, mə yidá mpu sá mwo. ²⁰ Nda jí ka bæ ná mə ηɔə sá sá má acéélé yí ná, mə dí ηɔ́ sá isá, jisə sám í njúl mə nyúúlúð yí.

²¹ Mə má ka kwey ná nyúl ηkúl nyísə mádí cugud; ηkul nyɔɔηɔ́ wá í ðə sá ná, ja jêsh má céél sá mánywa yí, mə yida sá məbôw, ²² í njúl nə mə ηɔə gwág nywa mæççé má Zembí mádí lâm dí cwú. ²³ Nji mə má kwey ná nyúl ηkúl nyísə mə nyúúlúð í ηɔ́ lúmbuli nə isá táduga wám í ηɔ́ magulə yí. Nkul nyɔɔηɔ́ í ηɔə sá nə mə bóɔ kwám á ηkul mísám mí nə ndí mádí íkúl í nyúúlúð yí. ²⁴ A ηkúnɔkwóηulə mə e! Nyúúl ga í ηɔə kə nə mə shwiyud. Zó e bá yíl mə mága mányámád e? ²⁵ Yé Zembí, akíba nə

* **7:4** Mpumə nyɔɔηɔ́ wá misóólúɔ́. **7:5** 6.21 **7:6** 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 **7:7** 4.15 **7:7** Mbá 5.21; Mət 2.16-17; 3.6 **7:8** 1Kr 15.56 **7:9** 5.13 **7:10** Ləv 18.5 **7:11** Mət 3.13 **7:12** 1Tm 1.8 **7:14** Sóm 51.7 **7:15** Gal 5.17 **7:18** Mət 8.21; Flp 2.13 **7:23** Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11 **7:24** 1Kr 15.57

wo kwonj mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dâ!

Í mú ja gaád ná, fug nyâm í ngó sá ná mə bág lwaá lú mǎcǎǎ mə Zembî, iyéesh byâm byâñ í ngó sá ná mə bág lwaá lú ñkul mǐsám mí nǎ ndí yí.

8

Shíshim mə Zembî wá ngó kyey nǎ mbúgula

¹ Ntó, jaá ga di, buud bwá mú buud ó *Kríst Yésus wá bwá anyíngáyé ná kwo bwəma nǎ intúgúlí í *mǐsám. ² Ñkul Ñkǎñkǎ Shíshim jí nǎ ndí yí í má yíl wo mǎnyámá mə mǐsámád, wo abúlé ná kwo yǎ shwiy lú mǐsám, nǎcǎ ñkul nyǎng wá í dǎ yǎ múud mə Kríst Yésus cug. ³ Mǎcǎǎ mə Moyíz mə á shígé bǎ nǎ ñkul sǎ ntó nǎcǎ cug múúd í cúgé nǎ ñkul bǎ mwo. Nji, Zembî nyǎ a shí sá; nyǎ á nti Mwǎn yé zǎ jímbal búúd mǐsám. Mwǎn mú zǎ ñwa nyúúl búúd ǎ mǐsám bí nǎ ndí yí, ná ndéé Zembî mú yǎ nyúúl nyǎngú intúgúlí í mǐsám. ⁴ Nyǎ á sǎ ntó shú ná shé bág nǎ ñkul mə bǎ otátálí bǎsh mǎcǎǎ mə ngó jíi wá, ná ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ngó kyey nǎ shé, í é bǎ Ñkǎñkǎ Shíshim.

⁵ Buud iyéesh í cug múúd í ngó kyey nǎ ndí wá, isâ í cug múúd wá bǎñ bwá dǎ tâl shwóg yí. Bǎng Ñkǎñkǎ Shíshim ngó kyey nǎ ndí wá, bwá dǎ tâl isâ í Shíshim shwóg. ⁶ Mpugá ná muud mə bǎ iyéesh í cug múúd yé, mǎshíné mə mǎsǎ ñji shwiy*, í njúl ná muud mə bǎ iyéesh í Ñkǎñkǎ Shíshim yé, mǎshíné mə mǎsǎ cug, nyǎ é cugǎ ná shee. ⁷ Nǎcǎ wálǎ lúú iyéesh í cug múúd dí wúsǎ ifumuga ngǎlǎ fam Zembî; í anǎǎ nǎ sǎ mǎcǎǎ mə Zembî mǎgwág, í cugé nǎmǎ nǎ ñkul bwǎle sǎ mwo

mǎgwág. ⁸ Buud bwá ngó bǎ iyéesh í cug múúd wá bwá cúgé nǎ ñkul nywa Zembî lámád.

⁹ Ká bí bá bí anǎǎ ná bǎ iyéesh í cug múúd, bí mú ngǎ bǎ Ñkǎñkǎ Shíshim, nǎcǎ a njul bí mǎnyúúlád. Muud cúgé nǎ Shíshim mə Kríst yé, cugé múúd mə Kríst. ¹⁰ Nji, nda jí ná Kríst njul bí mǎnyúúlád ná, mǎnyúúl mǎn mə é tǎem ngǎ yǎ nǎcǎ mǐsám, *mishíshim mǐn mí é ngǎ ñwa cug† nǎcǎ Zembî nyǎ a mə ci ná bí músǎ otátálí ǎ búúd. ¹¹ Ñkí bí bí nǎ Shíshim mə Zembî muud nyǎ a gwúmashí Yésus yé, mpugá ná nyǎ e bá nǎmǎ sǎ ná Shíshim yé wǎngú í gwúmáshíg mǎnyúúl mǎn mã shwiy mǎni.

¹² Nda jí ntó ná, bwaanǎ, mpugá ná shé búsǎ nǎ mpwǎlá, ñji kú bǎ mpwǎlá ná shé ngóg nǎ nyíngǎ bǎ iyéesh í cug múúd. ¹³ Nǎcǎ, bí mə ká ngǎ bǎ iyéesh í cug múúd í, bí mə bá yǎ; bí mə ká yida ngǎ sǎ ná Ñkǎñkǎ Shíshim ngóg nǎ gwílya mǐsǎlúgú mǎnyúúl mə dǎ sǎ myá, bí bá cugǎ. ¹⁴ Mpugá ná buud bǎsh Shíshim mə Zembî ngó kyey nǎ ndí wá, bwó wá búsǎ bwǎn ó Zembî. ¹⁵ Nǎcǎ, Shíshim bí á lág yí í cúgé *shíshim í sǎ ná bí bág mǎlwaá, bí nyíngǎ ngǎ cugǎ cug ifwaas yí. Bí á yida lág Shíshim í sǎ ná bí bág bwǎn ó Zembî yí; Shíshim wǎngú í yǎ shé ñkul ná shé kímág ná: «Abba†, Dâ!» ¹⁶ Ñkǎñkǎ Shíshim nyǎmǎfwo ngǎ nǎmǎ lwágulǎ *mishíshim mǐshé ngó shé búsǎ bwǎn ó Zembî búbǎlé. ¹⁷ Nda jí ná shé búsǎ bwǎn ó Zembî ná, shé búsǎ nǎmǎ nǎ kǎwǎ wá Zembî. Shénǎñ Kríst shé mə bá kǎwǎlǎ mǎkǎw, ñkí shé ngǎ nǎmǎ kǎwǎlǎ micúnǎ myé. Shé ngǎ kǎwǎlǎ micúnǎ myé shú ná shénǎñ bǎsh bág

8:1 1.18; 5.1 **8:2** 3.27; 7.7-11 **8:3** Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21 **8:4** 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25 **8:6** 6.21; Gal 6.8 * **8:6** 8.6 Wa, shwiy dǎsǎ béégyálǎ nǎ Zembî, kú bǎ zhizhe shwiy sǎ mə mpú yí. **8:9** 1Kr 3.16 **8:10** Gal 2.20; 1Yn 3.24 † **8:10** 8.10 Bǎsíl bwǎ ngǎ ci ná: «Shíshim mə Zembî ngó yǎ bí cug». **8:11** 2Kr 4.14 **8:12** 6.18 **8:13** Gal 6.8; Ifz 4.22-24 **8:14** 1Yn 2.29-3.1 **8:15** Mak 14.36; Gal 4.5-7 † **8:15** Abba: Ciyá ñí í kǎ ná Dâ. **8:17** 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 § **8:17** Kǎw á jǎjǎ isâ Zembî nyǎ á kwǎmusa shú bwǎn bí yí.

ηκə̀nə̀wə mə̀ηκə̀nə̀wə mə̀.

Milwaná myâ mwôw má ηgá zə má

¹⁸ Jugulá shé ηgá jug mwów mága dí yí í cúgé təo sâ ja má tédúgá bímbí Zembî mə bá sá ná shé ηκə̀nə̀wəg yí. ¹⁹ Nəcé, Zembî mə bá zə sá ná buud búśá bwán bé wá bwá mpúyúg. Ná ndéé, isâ byêsh Zembî nyá á té yí í ηgá bwánd sâ jə̀ŋgú nə milâm ná jig-jig. ²⁰ Nji, ja gaád íí, mósól mə̀ηκul má ηgə̀ lwáfulə̀ isâ byə̀ŋg ná í ηgə̀g nə bə̀ cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isâ byə̀ŋg dí í á vāŋ ná í ká biil mə̀ηκul mə̀ŋgúđ, Zembî wá nyə̀ a nyasələ̀ byo cínə̀ng. Nji, isâ byə̀ŋg byêsh í ηgə̀ bwánd nə búgá ná ²¹ dúl jwówád Zembî mə bá yíl byo lwéfúlı jə̀ŋgúđ, nəcé lwéfúlı jə̀ŋg í ηgə̀ caam. Ja Zembî mə bá yíl byo cínə̀ng yí, í bá ka lág cug fulí bwán ó Zembî bwá ηgá cugə̀ yí nə mə̀ηκə̀nə̀wə bwá ηgá ηκə̀nə̀wə má.

²² Sá má mpú ná, zə wós kíkídíga, isâ byêsh Zembî nyə̀ a té yí í ηgə̀ ná jug, ηgə̀ leegya nda mudá ηgá kwi y minú ná a zə byá yé. ²³ Í cúgé námá nji isâ byə̀ŋgú; təo sá bə̀ŋg Zembî nyə̀ a má yə̀ Shíshim yé tāŋ mə̀kagulá wá, sə̀ ηgə̀ námá leegya ηgələ̀ bwánd fwála Zembî mə bá zə təl sá cé bwán bé dí yí, fwála á bá námá zə yíl mányúúl mə̀sú mányámád yí. ²⁴ Nəcé, Zembî nyə̀ a má cug sá, nji sâ jə̀ŋg í afwóyé ná nyín, sə̀ ηgə̀ ná bwánd bwándúg nə búgá. Sâ múúd ηgá bwánd nə búgá yí, á ká dúg gwo, ye nyə̀ é kwo ná bwánd? ²⁵ Nda jí ná, sâ sá aŋgə̀ nə dúg yí, sə̀ ηgə̀ bwánd gwo nə búgá ná, sə̀ ηgə̀ bwánd gwo nə jísów.

²⁶ Námá mbií ηgwúđ wə̀ŋgú, Nkə̀ŋkə̀ Shíshim ηgə̀ námá kwíınd sá tag dúsúđ; sá adé mpu sâ í jí ná sá gwáámbug Zembî mə̀jə̀gula mə̀súđ yí. Nji, Nkə̀ŋkə̀ Shíshim nyə̀mė̀fwó

má du jə̀gula shú dúsú, du leegya mbií míleegya íciyá í lású bíśú í cúgé nə ηκul féég yí. ²⁷ Zembî nywáá muud má du bigas isâ í lám yé, á du mpu isâ Nkə̀ŋkə̀ Shíshim má du gwáámbug cínə̀ng yí; nəcé Nkə̀ŋkə̀ Shíshim ηgə̀ jə̀gula shú óbúgula námá nda Zembî mə̀ jí ná.

Zembî ji cugye

²⁸ Sá má mpú ntāg ná Zembî má du sá sâ jə̀sh í shúgúlag ηkí nywa shú búúd bwá céel nyə̀ wá, buud nyə̀ á jə̀w tədəga yéd wá. ²⁹ Nəcé, buud Zembî nyə̀ á bwey fwo tééd mpu wá, nyə̀ á bwey féésh bwo ná bwá bə̀élag Mwān yé, Mwān yé bə̀g cúmbá á zhwoɡ omínyə̀ŋə̀. ³⁰ Buud nyə̀ á bwey féésh ntó wá, bwó wá nyə̀ á jə̀w wá; buud nyə̀ á jə̀w wá, bwó wá nyə̀ á ci ná búśə̀ otátalı ɔ búúd wá; buud nyə̀ á ci ná otátalı ɔ búúd wá, bwó wá nyə̀ á yə̀ gúmá wá.

Sâ cúgé nə ηκul yíl shé cə̀lí má Zembî dí

³¹ Shé kág ná nyiŋgə̀ ci ná jí? Nkí Zembî ηgə̀ kyem sâ, zə jí nə ηκul nyiŋgə̀ lúmbuli nə sá? ³² Nyə̀ a shígé jagulə̀ fwámé Mwān yé, nyə̀ a kə̀enzh nyə̀ shú dúsú. A tééd fwo kə̀enzh Mwān yé, ngaá ná nyə̀ é kwádulə̀ yə̀ sá isâ byêsh ashwá? ³³ Zə jí nə ηκul shwáman búúd Zembî má féésh wá? Ngaá Zembî nywáá nyə̀ a má bwey ci ná búśə̀ otátalı ɔ búúd? ³⁴ Zə jí nə ηκul sámb bwo lású? Ngaá Yésus nyə̀ a shí yə̀; bul nyiŋgə̀ bə̀ ná, nyə̀ a shí gwúm, a njul Zembî dí mbwə̀ mə̀ncwúm, a ηgə̀ jə̀gula shú dúsú. ³⁵ Jí jí nə ηκul sá ná sá bééyág nə cə̀lí Zembî ηgə̀ cə̀el sá yí? Ye *incwaw í ntə̀g, ye yágúwó, ye cúwúlı, ye zha, ye mə̀búwa, ye isâ í áwuwə̀gə̀wə̀, ye shwi y ná bwá gwú sá? ³⁶ Ngaá jí cilyá Kálad Zembî dí ná:

Shwiy í ηgə wáamb sá jwów dēsh
nəcə wo.

Bwá dág sá nji nda itow

bwá ηkág nə ndí ná bwá ká cígə yí.

³⁷ Nji, sá ηgə jág bul ntɔ isá íni byēsh. Nəcə muud ηgə cēel sá yé ηgə sá ná sá ηgəg nə ntɔ. ³⁸ Mεε mə ηgə ntág mpu búbálé ná gúl sá cúgə nə ηkul béég sá nə cēelí Zembí ηgə cēel sá yí: tɔ shwiy, tɔ cug, tɔ *wəηgales, tɔ isá í ηgə wá buud mányámád yí, tɔ cug ga, tɔ jɔɔηg zág yí, tɔ isá í ηgə ntɔ buud ηkul yí, ³⁹ tɔ məηkul mâ gwôw, tɔ mɔɔηg mâ shí, tɔ gúl sá Zembí nyə a té yí, kú nə tɔ sá jí nə ηkul béég sá nə cēelí Zembí ηgə cēel sá kwonj mə Cwamba wúsú *Kříst Yésus dí yí.

9

Izurəyél ji féeshá má Zembí

¹ Námá nda má jí múúd má *Kříst ná, búbálé wá má zá lás éga, mə ab-wíηgə ijóó; lâm wâm Nkəηkə Shíshim ηgə kyey nə ndí yí í ηgə magulə ntó. ² Mə ηgə ci fwámé ci ná lâm cúgə bwεε bə mə ná shεε, mə ji nə məma mácey mə lâm má ηgə kə nji shwóg nə shwóg. ³ Mə ji námá nə ηkul jee magulə ná məmэфwó bág nə mazhúngúlú, ná mə wá yídag béégya nə Kříst shú bwááηg wá kúl búúd má á zə byél byélé á shí ga yí. ⁴ Bwá, bag ó *Izurəyél, Zembí nyə á ηwa bwo tãη bwân bé, a yə bwo məηkənuwa mé, a sá isə nə bwo, a yə bwo məcεε mé, a yə bwo zhií ná bwá dág yə nyə gúmá, a kaag bwo məηkaagə mé. ⁵ Bwá wá bí nə ímpáámbé í á fwɔ ibεend, mpwɔη buud nyáηúđ wá Kříst nyə á zə byél byélé á shí ga yé, nyə, Zembí mə ntɔ sá jēsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

⁶ Ntó cugé ná ηkaagə má Zembí í á má yə íyíy-yíy, mbô. Í yídá bə ná, mpwɔη buud Izurəyél nyēsh dí nyísá fwámé Izurəyél; ⁷ nyēsh tεem námá bə mpwɔη buud má *Aburaham, nyēsh dí nyí fwámé bwân bé. Nəcə Zembí nyə á ci nə Aburaham ná: «Wá *Izaag wá mpwɔη buud má á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntó má ká ná, bwân múúd mə byá nə yéesh jé á muud wá, bwó dí búśá bwân ó Zembí; bɔɔηg á byá nə ηkaagə má Zembí wá, bwó wá búśá nyə fwámé bwân. ⁹ Nəcə Zembí nyə á kaag ná: «Mə bá nyiηgə zə námá mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudúm.»

¹⁰ Í cúgə námá nji bímbí má ηgə ci ni. Gúl sá í á bə ná, Rəbėka bá mpáámbé jísú Izaag bwá mú bə nə bum lu məwáás. ¹¹ Í á ka bə, bwân kú fwo byél, bwá kú fwo sá tɔ mánywa tɔ məbôw, Zembí mú sá ná tédúgá yé í bwámag. Nəcə tédúgá yé í də bə nji nda nyámэфwó mə féesh ná. ¹² A də féesh múúd, kú bə ná muud nyə ámə fwo sá mísóólúgú, nji muud á cēél jôw yé, a jôw. Ntó, nyə á ci nə Rəbėka ná: «Mwân acumbá mə bá bə mwân á ntombú lwaá.» ¹³ Gwá wá jí cilyá Kálad Zembí dí yí, ná: «Mə á cēel *Yákwab, mə mpii Iso».

Zembí cugé nə olíηgí

¹⁴ Ntó má ká ná jí? Ná Zembí ji nə olíηgí? Mbô! Í cúgə ntó! ¹⁵ Mpugá ná nyə á ci nə Moyíz ná: «Nyɔɔηg má é cēel gwág ηkúnkwónjálə yé, mə gwág; nyɔɔηg má é cēel gwág cey lámúd yé, mə gwág.» ¹⁶ Ntó jí ná Zembí má də féesh múúd nə lâm íηkúnkwonj, kú bə nəcə muud bálə nə yéesh, ηkí ntág ná muud bulúlə yímə. ¹⁷ Sá jɔɔηg wá jí cilyá Kálad

8:37 1Yn 5.4-5 **8:38** Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 **8:39** 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 **9:2** MmN 32.32 **9:4** bag ó Izurəyél: MmN 4.22; Ozé 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isə: Mat 17.7; MmN 24.7-8 məcεε: MmN 20-24 məηkaagə: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6, 15 Kříst: Mat 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mat 21.12; Mat 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9** Mat 18.10, 14 **9:10** Mat 25.21-23; Rom 11.6 **9:13** Mal 1.2-3 **9:14** 3.5; Mbá 32.4 **9:15** MmN 33.19; Mat 20.1-15 **9:16** Ifz 2.8 **9:17** MmN 9.16

Zembî dí yí, ná Zembî nyə á ci nə Farawôh ná, «Mə a tâl wo njwú-buud shú ná mə lwóyá ñkul nyâm wódí, jíná dâm jwòg shí nyêsh.»¹⁸ Ntó jí ná Zembî má ðá sá ná, muud á céeł gwág ñkúñkwónlálá yé, a gwág; nyəñg á céeł sá ná a bág nə nún yé, a sá.

Zembî jí fúli nyádi míféeshád

¹⁹Wo é ci na ná: «Ká nəcə jí Zembî mə nyíngá ðá jum búúđ yí? Nəcə, zó jí nə ñkul lul lúu nə cígulá Zembî má ñwa yí?»²⁰ Eéékýé, yé mwá muud! Wo wá zó ná wó kaad nə Zembî? Ye mpí nyí nə ñkul ci nə muud nyə ámə mę nyə yé ná: «Nəcə jí wo ámə mę mə ntúga yí?»²¹ Nkí ntág ná ye mool mampíi cugé nə zhí ná a męg isá í gúmá, mę námá zhizhe isá nə yagó jé ñgwúđ nə ñgwúđ?

²²Zembî nyə á ceeł lwóya mpimbə jé nə ñkul nyé; ñji, buud í á bə ná a jánguləg nə zhwunú wá, nyə á yida jisəw bwo kú lámusa.²³ Nyə a jisəw bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwá mpúg bímbí á jí nə milwané yí, bwó buud nyə á bwey kwəməsa ná a bá yé mílwané nyəñg wá.²⁴ Buud bəñgú, jisə sá buud nyə á jəw wá. Nyə á jəw ntág sá, kú bə ñji wúł *Oyúden dí, nyə a jəw námá buud íkúl ishúsúđ.²⁵ Jí námá nda nyə á ci kálaad mé Ozé dí ná; ná:

Kúl búúđ í á shígé bə kúl jâm yí, mə bá jəw gwo ná kúl jâm; buud má á shígé bul ceeł wá, mə jəw bwo ná wəabába.

²⁶Námá kúkúl nyə á ci nə bwo ná:

bí cugé kúl jâm yí, bwá bá jəw bwo cínəng ná bwan ó Zembî á kuwô.

²⁷Izayí nyə a shí námá bwú ñkúgú shú *Izəryél ná:

Buud ó Izəryél tɛem bulya nda shə á mán,

Zembî mə bá cug ñji búbaalê.

²⁸Nəcə, Zembî mə bá sá sóólúgú nyə á ci yí

wa shí gaád; a bá casulə wə ná mán kú bwánd.

²⁹Jí námá nda Izayí nyə á bwey ci ná, ná:

nda nəcə Cwámba á ñkul nyêsh lúgálə sá búbaalé bwán,

ñki sá á má zə bə nda Sódóm,

námá nda Gomor.

³⁰Shé kág ci na ná jí? Shé má ci ná ikúl í cúgé Oyúden yí, í á shígé ñgə sọ zhí ná Zembî cíg ná búsa otútəlí ó búúđ; ñji, Zembî má ci ná búsa otútəlí ó búúđ nəcə bwá jéégúlə míkwon wə Yésus.³¹ Ká Oyúden bəñ bwá á ñgə sọ ná bwá bá otútəlí nə baagulálə máççç; ñji, bwá áshígé bə.

³²Bwá á shígé ka bə otútəlí nəcə jí? Nəcə bwá á shígé ñgə bwánd ná bwá é bə otútəlí nəcə jéégúlə kwon wə Yésus. Bwá á ñgə táduga ná bwá é bə otútəlí nəcə ñgəł sá misóólúgú; bwá á ka bwíim kwóógú lú mábəəgúđ,³³ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Dugá! Mə má bwíig kwóógú lú mábəəgú Siyôn*

kwóógú í é ðá búlal búúđ yí.

Ñji, muud mə jéég kwon cínəng yé nyə abále sámba.

10

Zembî má cug múúđ yêsh mə búgula yé

¹Bwaanğ, mə ñgə bul jíi ná Zembî yág *Oyúden cug, gwə wə má jíi nyə májəgula mām dí yí. ²Jí búbálé ná bwá á má mpu wá mílúú ázembî dí, mə jee námá mpu bwíing ntó. Nji, bwá ñgə wá mílúú nda wəancím-ncím, kú mpu isá bwá jálá nə mpu yí. ³Jí ná, bwá ampúyé gwág váál Zembî má ðá sá ná muud bág tátəlí yí, bwá á má ka ba nyáñ zhí shú

9:18 MmN 4.21; 7.3; 9.12; 14.4; 1Pr 2.8 **9:20** Iza 29.16; 45.9 **9:21** Zhe 18.6; 2Tm 2.20 **9:22** 2.4, 8 **9:23** 5.2 **9:24** 1.16; 10.12 **9:25** Ozé 2.23; 1Pr 2.10 **9:26** Ozé 1.10 **9:27** Iza 10.22-23 **9:29** Iza 1.9 **9:30** 10.20 **9:31** 10.2-3 **9:32** 4.4-5 **9:33** Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8 * **9:33** Siyôn: Nyə á bə məma mbúnj bwá á lwó ñgwála á Yurásalem cínəng gwów yí. **10:1** 9.1-3 **10:2** Mis 22.3 **10:3** 1.17

ná bwá bág otútálí mísh má Zembî dî. Bwá á má yida sá míngáádé nà otútálí ó Zembî. ⁴ Jí ná, iséy mácéxé má á ngə cəel sêy yí, *Kříst wá nyə á zə casulə byo shú ná muud yêsh mə *búgula yé, Zembî cíg ná a jì tútálí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bálə tútálí nəcə məcəxé, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yêsh mə báágúlə mácéxé yé, nyə é *dúg cug nəcə məcəxé.» ⁶ Nji, shú bálə tútálí muud nəcə búgá, cilyá wúsə ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zə má bá bád kə jonud?» Ntó jì ná wó cəel ná Kříst nyíngəg shulə. ⁷ «Nda námə bəeg ci ná: zə má bá shulə kə mínjím?» Ngaá Kříst nyə a shí bwey wú mínjím? ⁸ Micilyá myáá mí ngə ci ná: «Lán wí wó kúnə-kúnə, wí wódí mpud, wí wódí lámúd». Lán wəwəng wá sá ngə cúndə yí, lán í ngə jíguli buud búgá yí. ⁹ Jí ná, wó ká lás nə mpu wô ná Yésus jì Cwám̄ba, wo búgula nə lám wô ná Zembî nyə a gwúmashi nyə, wo dúg cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud má dū búgula nə lám, Zembî mú ci ná a jì tútálí muud; muud lás nə mpu, Zembî mú yə nyə cug. ¹¹ Nəcə Micilyá mí ngə ci ná: «Muud mə jéég kwon nyádí yé nyə abúle sámba.» ¹² Ntó jì ná mwá Yúden nyə anjé nə salan nə mwá Gurêk; bəsh bí nə Cwám̄ba ngwúd. A dū bwádan nə buud bəsh bwá jôw nyə wá zh-wog zhwoğ ibwádán. ¹³ Micilyá mí ngə ci ná: «Muud yêsh mə bá kámb Cwám̄ba yé, a bá dúg cug.»

¹⁴ Ká ntúdelé búúd bwá é kámb Zembî, bwá kú fwo búgula nyə yé? Ntúdelé bwá é búgula, bwá kú fwo gwáduga lán yé yé? Ntúdelé bwá é gwáduga lán yé, kú nə muud mə cúndə yé? ¹⁵ Ntúdelé múúd nyə e cúndə, Zembî kú fwo lwám nyə yé? Micilyá mí ngə mpu ci ná: «A m̄an jəjə məkuú ná ndeé məkuú mə búúd

bwá ngə kyey nə jəjə lán wá e!» ¹⁶ Ká, buud bəsh dí bwá á magulə Jəjə Kéel. Jí námə nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwám̄ba e, zə nyə a *magulə lán sá á ngə kyey nə ndí yé?» ¹⁷ Í njúl ná búgá í dū zhu lán múúd mə gwág yí; lán wəwəng wá Kéel má Kříst.

¹⁸ Mə ngə ka shílə ná: Ye Oyúden bwá á shígé gwág lán wəwəngú e? O! Bwá á shí dí gwág ĩ? Ngaá Micilyá mí ngə ci ná: Buud bwá á shí gwág mákál shí ga nyêsh dî; obwiingye ə lán iciyá byán í á shí kə ná ndeé kə kumə ĩjumə i shí byêsh dî.

¹⁹ Ká mə nyíngə námə jí ná: «Ye bag ó *Izəyél bwá á shígé wámbulə gwág? Bwá á shí yida gwág. Ngaá ná Moyíz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lás ná, ná: Mə bá sá ná bî sáág bóól búúd wú, í njúl ná bwá cúgə námə fwámé lwon búúd, Mə sá ná bî fíməg lwon búúd jí kú nə fəg yí.

²⁰ Izayí nyə a bəle námə lás ná, Zembî má ci ná: Buud bwá á shígé ngə sə mə wá bwá á kwey mə.

Bəwəng bwá á shígé ngə jí mə təw sá wá, mə a sá ná bwá mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ó Izəyél, á ci ná Zembî má ci ná: Mə má téég məbwə jwəw ncindí ngələ jəw bwo, bwá kúl búúd á məlwə, kúl búúd á míngáádə.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Má shílə ná ná, ye Zembî nyə a má myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgə ntó! Ngaá mə jí mwán

*Izurəyêl, mwân á mpwoŋ buud má *Aburaham, bæend mə Bəŋzhamê dí?
 2 Zembî nyə amyáásé kúl búúđ jé nyə á bwey féésh yí. Ye bí mə jág sâ Mícilyá mí ngə bwiing shú má Eli ja nyə á shwáman Izurəyêl wə Zembî yí? 3 Nə Eli nyə á ci ná: «Cwámba, bwə má shîn gwú *búúđ ɔ mícúndə bwô, bwə shîn caam *wálatâr bwô; mə mé lúg fwó, bwə ngə námə sɔ ná bwə gwú mə.» 4 Nji, Zembî nyə á bəsa nə nyə ná ji? Ngaá nyə á ci ná: «Mə á kənd buud otóóshin zəŋgbá koogú shú dām məmɛfwó, bāŋ bwə á shígé bwele kúd məbwón shí ná bwə yə Baal gú má.» 5 Námə mbií ngwúđú wəŋgá, gúl bábaalé buud Zembî nyə a féésh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. 6 Nyə a féésh bwo mpáam nyéd, í á shígé bə ná bwə á fwo sá wúl jə sóólúgú; í ká bə sâ mísóólúgú, mpaam kú ná bə mpaam.

7 Ntó má kə ná ji? Nə sâ bwân wə Izurəyêl bwə á ngə sɔ yí, bwə ábííyé gwo; nji bábaalé Zembî nyə a féésh yí, gwə wə má bií gwo. Bóólúgá bāŋ bwə á sá miŋgáádə 8 námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,
 zə wóós múús íí
 bwə bág minjímá, bálá,
 mísh máŋ má bág kú dúg,
 məlwə máŋ má bág kú gwág.

9 Dávid má ci námə ná:
 Iseŋgyá í dæg byāŋ í bág bwo láámb,
 í bág bwo wód, bwə bílúg nə ndeé,
 bwə bāg lág myána mí jé lá nə bwo myá.

10 Mísh má bág bwo yídúgú nə yídúgú ná ndeé bwə ngəg nə jújufə nda wəancím-ncím;
 sáág nə bwə jíg mányámád kú yəwala.

11 Má shíl ná ná, Ja *Oyúden bwə á sandula ntúni yí, ye bwə á búla mbəəgú á kandugə? Mbô! Í cúgé

ntó! Iwushí byāŋ í á má yida sâ ná Zembî cúgug íkúl ishús, á cúg byo shú ná Oyúden bwə sáág wú. 12 Dugá, iwushí Oyúden bwə á wush yí í á sá ná buud ɔ shí bwə bígúg; bálúle bwə á búl yí sá ná íkúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bə ntúni, nkəmusə nə ja Oyúden bəsh bwə bá magulə *Kříst ná ndeé bwə *dúg cúg yí.

13 Yésus nyə á lwám mə ná mə bwíŋgug íkúl í cúgé Oyúden yí Kéel dé. Ntó, mə jaaw bí buud cúgé Oyúden wá ná mə ngə gwág nwyə iséy byām byəŋgá. 14 Mə ngə gwág byo nywa ntó nəcé mə jí nə búgá ná mə e shwambulə bag dām Oyúden ná bwə sáág wú ná ndeé bóól wá cínəŋgú bwə mú dúg cúg. 15 Yílúle Zembî nyə á yíl bwo məláŋúd yí í á sá ná buud ɔ shí bəsh bwə bííg zhií bwə kwámábulə nə nyə. Í tééd ná bə ntó, nkəmusə nə ja bwə bá nyingə zə məbwə má Zembî dí yí. Ngaá í bá bə bwo nda bwə má gwúm gwúmúg í!

16 Ja múúd mə sá ná, buléd á tééd sá nə mpumə á má mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú má Zembî yí, ngəá ná a mə kənd mpúmə nyésh koogú shú má Zembî íí? Í ká bə ná míkəplé mí líí mısə sâ má Zembî, ngəá ná məbwə má líí jəŋg má é bə námə Zembî isə byé? 17 Sə ŋwágá ná bwân ó Izurəyêl nda olivyé Zembî nyə á bə yé. Zembî nyə á ka fəy mól məbwə má líí jəŋgá, a mú kə ŋwa wo, wo njúl məbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, a zə feen kúl nyə á fəy məbwə nyádí olivyé dí yí. Wo mısə námə ngə ywó məkúl má ngə bád wú míkəplé mí líí jéd má. 18 Wo ajáláyé nə sá nkámá nə fwámé məbwə má líí, wo dí ngə nkəny míkəplé, míkəplé wə mí ngə nkəny wo. 19 Wo é ci ná: «Ŋgáá nə nyə a fəy məbwə má líí shú ná məe mə fáánəwog cínəŋg?»

11:2 11.29; Sòm 94.14; Zhe 31.37 11:3 10j 19.10, 14, 18 11:5 9.27 11:6 4.5; Gal 3.18
 11:8 Iza 29.10; Mbá 29.3; Mat 13.14-15 11:9 Sòm 69.23-24; 35.8 11:11 Mis 13.46; Rom 10.19 11:13 1.5 11:16 Ilj 15.19-21 11:17 Ifz 2.11-13 11:18 Yuá 4.22 11:20 1Kr 10.12

20 Jí mpu bæ ntó. Zembí nyə a wéég məbwə má lí nəcə mə bələ kú nə búgá; wεε má ka ntág ηwa jiya nəcə wo bələ nə búgá. Nji, wo kú beeg ηkəny nyúul, yidagú bæ nə fúndúgá. ²¹ Zembí tééd fwo bæ kú jagulə fwámé məbwə má olivyé yé, wεε wá nyə é jagulə yé? Wo ó bey! ²² Dúgúg ná Zembí ji nə jə lám, a njúl námə nə ηkád. A ji nə ηkád shú bəəng bwá á má búla wá; a njúl nə jə lám shú dwô, ηkí wo ηgə kə shwóg nə ηgələ jéég nyúul jə lám jé jəəngád; ηkí ntó dí, a bá námə fēy yíl wo. ²³ Bəəng bwá á búla wá bāη íí, bwá ká yow cug jáη á kú nə búgá, Zembí ηwa bwo, nyiηgə fεen kúl bwá á fwo du bæ yí, nəcə a ji nə ηkul mə sá ntó. ²⁴ Wεε muud wó á bæ mbwə á olivyé nyə á kə ntó yé, Zembí nyə á kə fēy wo zə fεen nyádí olivyé dí kúl wó áshígé byél yí. Nkámásá ná á sá ntó nə wo, ηkəməsa nə bəəng bwá bwey bæ məbwə má lí jəəng wá. Ngaá ná nyə e bá námə zə nyiηgə fεen bwo kúl bwá á byél yí?

Kúl búúd Izurəyél jēsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaəng, mə acéélé ná bi jágúg jəjə yuug Zembí nyə á ηgə baagulə shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi má bul bæ nə fəg. Jí ná, bóól bwān ó *Izurəyél bwá bá námə bæ nji miηgáádá miηgáádá ná ndéé kə wós ja bíl íkúl byēsh í bá kə wá Zembí yí. ²⁶ Ntó, kúl búúd Izurəyél jēsh í mú námə bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, náəə:

Muud mə bá zə yíl búúd mányámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímbal bag ɔ Yákwab cug jáη á kú bísh Zembí.

²⁷ Sə mə bá sá nə bwo wá ni.

Mə bá sá gwo ja mə bá yíl bwo *misəm myáη yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ηgə ban Jəjə Kéel ná, Zembí ηgə ηwa bwo

nda mizhízhíη myé, sá jəəng jí shú mfíí wán; nji, nda nyə á bwey fēēsh impáámə byáη ná, á bul cεel bwo. ²⁹ Mpugá ná Zembí nyə ádé nyiηgə déég sá nyə ámə yána yí, a kú nyiηgə cénd njúwúlú nyə ámə jəw múúd yí. ³⁰ Nəcə, yág íí, bi a sá Zembí məlwə. Nji, kidíga, a mə gwág bí ηkúηkwónúla. A gwág bí ηkúηkwónúla ntó nəcə Oyúden sála nyə məlwə. ³¹ Nə ndéé, bwá ηgə sá Zembí məlwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námə nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nəcə Zembí nyə a fad buud bēsh íbyeshed shú ná a bāη námə gwág bēsh ηkúηkwónúla.

Shé gúmalúgá Zembí

³³ Oó! A nyāη məma fwo múúd ná ndéé Zembí e!

A fug nyé nə mpúyá yé í má lal ηkúl e!

Muud cugé nə ηkul shwánzələ micígúla myé, muud cugé nə ηkul bigas íyuug á má yigula yí.

³⁴ Micilyá mí ηgə mpu ci ná:

Zə nyə a má ná fwo mpu tédúgá má Zembí?

Ŋkí ná, zə nyə á mə bwele cwīny nyə?

³⁵ Zə nyə a má fwo yə Zembí sá

shú ná a kág ηgə bwánd ná Zembí nyiηgəgú yə nyə yé?

³⁶ Nəcə, sá jēsh í zhu wá Zembí; nyə wá mə sá ná sá jēsh í bág; sá jēsh jisə yí, jisə shú dé. Gúmə bəg nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12

Yələ Zembí nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Nə ndéé bwaəng, nda Zembí má gwág sá cey lámúd ná, mə bándúlá bí ná bi yánág mənyúul mán tāη *mətúnuga má mikuwó, mətúnuga yálə Zembí, mətúnuga nyə é gwág

11:25 Mat 24.14; Yuá 10.16 **11:26** Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34 * **11:26** Siyôn: Nyə á bæ məma mbáj bwá á lwə ηgwála á Yurásalem cínəηg gwów yí. **11:29** 3.3-4; 15.8 **11:32** 3.22; Gal 3.22 **11:33** Zhb 11.7; Sóm 139.17 **11:34** Zhb 15.8; Iza 40.13 **11:35** Zhb 41.3 **11:36** 16.27; 1Kr 8.6 **12:1** 6.13; 1Pr 2.5 **12:2** Ifz 4.22-24; 1Te 5.21

nywa má. Ntó jì yálə Zembî gúmá fwámé yə. ² Kúgá bɛ máfúlú má cug ga; yidagá bíd ná Zembî céndúg bí, a yág bí fag ágúgwáan, bí dúg mpu sâ á ngó jii yí; ntó jì ná sâ jí ñkí nywa yí, sâ í jéla yí, sâ jí kú ná tɔɔ lág yí.

³ Nda Zembî nyə á sá mə mpaam ná, mə lás nə muud yêsh á gwoonɔ ɟín; mə ci ná, muud kú bul gúmal nyáméfwó ntɔ múnji. Muud yêsh ɟwág nyáméfwó nda á jí ná, bɛ bímbí lú búgá Zembî nyə á yə nyə yí. ⁴ Mpugá ná muud jí nə nyúul ɟgwúdu, í njúl ka bæ nə ikál ñkí bulya; ikál í nyúul byɔonɔ byêsh í ádé sêy séy ɟgwúdu. ⁵ Námá mbií ɟgwúdu wɔonɔg, sá mə tɛem bæ ñkí bulya, sá bêsh sá búsa sɛɛɟyá nyúul ɟgwúdu dí wá *Kríst, sá bêsh sá ngó bæ leedyá nda ikál í nyúul muud. ⁶ Zembî nyə á ɟgə yə sê isá í yána byé nə ɟɔ lám, isá í yána byɔonɔ bísa mimbii mimbii. Ñkí Zembî mə yə múúdu ñkul ná a cúndág mícúndá, muud wɔonɔg cúndág nə bímbí lú búgá á jí nə ndí yí. ⁷ Nyɔonɔg jí ná a dúg sêy nə bóól yé, a séyúg; nyɔonɔg jí ná a dúg jígúli yé, a jígúlig; ⁸ nyɔonɔg jí ná a dúg bándulə búúdu yé, a dúg bándulə; nyɔonɔg jí ná a dúg sá yána yé, a du sá dwo nə lám ɟgwúdu; nyɔonɔg mə du tów shwóg kyey nə bóól yé, a dúg bæ nə zény ja á dú kyey nə bwo yí; nyɔonɔg mə kwínd ínkúñkwónúle í búúdu yé, kwíndúg bwo nə məshusug.

Mbúgula mə Yésus má jəlá nə cɛɛl múúdu yêsh

⁹ Cülagá cɛɛlí jí kú nə məkán yí. Mpiigá məbɔw, nywáflyágá nə mənywa. ¹⁰ Dugá bæ nə mácey mpádúgá nyín nda omínyonɔ búw ɟgə cüla wá. Muud yêsh sɔɟg ná

nyə wá búlug du gúmal bóól búúdu. ¹¹ Séyúgá nə Cwámba mbií á nə bibibi, kú sá íləm, nji zény nə zény. ¹² Bí mə jəlá nə bæ nə məshusug nəcé bí ɟgə bwánd nə búgá ná Zembî mə bá sá bí mənywa; bí mə ká bwəma nə *incwaw í ntug, bí jísów; bí ɔ sá kááfé májəgula. ¹³ Dugá kwínd búúdu ɔ Zembî bwé ɟgə jí kwíndyá wá, bí du sɔ ná bí dúg lág ójón bídí múnjów.

¹⁴ Dugá bwádan nə buud bwé lwágulə bí cúwáli wá; dugá bwádan, bí kú lweem. ¹⁵ Búúdu bínɔn njúl wá bwé ka bæ nə məshusug, bí nyí məshusug məonɔgúdu; bwé ká bæ nə yé, bí jí námá yé dɔonɔg. ¹⁶ Dugá bæ cún mpádúgá nyín. Kúgá du bɛ isá í álal-ñkul; yidagá bɛ byɔonɔg bísa ñkwón ɟá muud yêsh yí. Muud kú bɛɛg bæ nə tédúgá ná nyáméfwó wá mə búl bæ nə fag.

¹⁷ Bí kú du bweel məbɔw. Sɔgá ná bí dúg sá mənywa mísh mə búúdu bêsh dí. ¹⁸ Ñkí jí nə ñkul bándá, ságá mimbii mín myêsh ná bí cúgəg nə buud bêsh ná shɛɛ. ¹⁹ Yé búúdu mə búl cɛɛl wá, kúgá du kunda bíméfwó; dugá bíd ná Zembî wá dúg lwóya mpimbə du kunda bí; nəcé jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Mə wá mə bá du kunda, mə wá mə bá du yə búúdu myána». Ntó wá Cwámba ɟgə ci yé. ²⁰ Í njúl námá nyinɟə bæ cilyá ná; Múúdu ɟgə lúmbəli nə wo yé ká gwág zha,

yág nyə idáw;

á ká gwág shwáásúlə minú,

yág nyə sá á ɟgúlug yí.

Ja wó sá ntó yí, wo mə ñkúnd nyə

máág mə kunda lúúdu.

²¹ Wo kú bíd ná yéesh sálə məbɔw í ntɔg wo ñkul; yidagá du sá ná

12:3 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 **12:4** 1Kr 12.27 **12:6** 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 **12:7** Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7 **12:9** 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbá 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44

mánywa mwô má dúg ntɔ mábôw
bwá sá wo má.

13

Kristen má jálá nà sá mícî magwág

¹ Muud yêsh má jálá nà sá mícî magwág. Nacé, icî byêsh bí shí ga dí yí í ngə zhu wə Zembî. Zembî wə nyə a tâl micî myêsh mísá myá. ² Ntɔ má ké ná, muud mə ləl lúu nə cí yé má ləl lúu nə téégyá isâ Zembî nyə a táág yí. Buud bwá sá ntɔ wá bwá sá ná Zembî yág bwo intágúlí. ³ Wo ajáláyé nə fúndə ójwû ja wó dɔ sá mánywa yí; nji, ŋkí wó dɔ sá mábôw, wo wə má jálá nə fúndə. Ŋkí wó cɛɛl cugə kú fúndə cî, dugú sâ mánywa, cí nyə é yidá faag wo. ⁴ Mpug ná cí wúsə sɔl mäsáal má Zembî shú dúlə bándulə wo nə wo dúg sâ mánywa. Ŋkí wó dɔ sâ mábôw, wó jálá nə fúndə; nacé, cí í dɔ bə nə kafwele shú ná a dúg yə búúd intágúlí. Cí wúsə sɔl mäsáal mə dɔ lwóya mpimbə má Zembî, dɔ lámusa nə buud bwá dɔ sá olíŋgí wá. ⁵ Gwə wə jí ná, muud má jálá nə magulə íjwúga í cí nə jɔ lám, kú bul bə nji nacé fúndələ ná Zembî nyə á bá gwág nyə mpimbə.

⁶ Sá jɔɔŋg námə wə bí má dɔ jéna ótóya yí. Buud bí ná bwá dúg ŋwa ótóya bɔɔŋg wá, Zembî wə nyə á tâl bwo ná bwá dúg sâ ísɛy byɔɔŋg. ⁷ Yágá muud yêsh sâ bí mbíd nyə yí: bí jéna múúd tóya tóya yé; bíl isâ byêsh bí má jálá nə jéna yí, bí yə búúd bwá jálá nə ŋwa wá; muud mə jálá nə fúndágú yé, bí fúndə nyə; nyɔɔŋg mə jálá nə gúmá yé, bí yə nyə gúmá.

Cug cɛɛlí

⁸ Kúgá bə nə mpwálá nə muud; mpwálá í bég nji cɛɛlí ná nyíga

cɛɛl nyíga, nyíga cɛɛl nyíga. Nacé, muud mə cɛɛl bósólúgá yé, ŋgə mpu bɛ məcɛɛ. ⁹ Ŋgaá bí mə mpú ná mampándí má ŋgə cí ná: «Cí wo kú sá míncɔmb, cí wo kú gwú múúd, cí wo kú júwo, cí wo kú wámmb ízhaá sâ.» Məmpándí mənɪ nə mósól mēsh má ŋgə cí nji sâ ŋgwúnd ná: «Cɛɛlɔg múúd yêsh jisə wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛɛl wóméfwó ná.» ¹⁰ Muud jí nə cɛɛlí yé cugé nə ŋkul sá múúd jí nyə kúnə-kúnə yé mábôw. Ntɔ jí ná, muud mə cɛɛl bósólúgá yé, ŋgə mpu bɛ məcɛɛ.

¹¹ Ŋgəgá nə cugə cug cɛɛlí jɔɔŋg, nacé bí mə mpú ná fwála sə ŋgə cugə ga í músə wəla bí má jálá nə juum ígwád yí. Nacé ja gaád í, jwów Cwámba mə bá zə yíl shé mányámád yí í mú bul bə kúnə-kúnə ntɔ jwów sə á magulə Yésus yí. ¹² Bulú má bul kə. Sə myáásugá isâ í dɔ sɪy yidúgúd yí; sə yidágá ŋwa íkeny í gwáná bwá dɔ lúmbuli nə ndí mánŋkényad yí. ¹³ Sə cágagá cug á otátəlí, mbií í jálá nə mənŋkenya mə mwásə yí: kú nə idína í álal-ŋkul*, kú nə shwágúlə málwəg; sə kú sá jaŋga, kú sá ásɪy-sɪy, kú nə ozhuyâ, ku mpíi tɔɔ muud. ¹⁴ Yidagá ŋwa *Kříst nda káándə má bwáád†, bí kú bíd ná iyéesh í cug múúd í nyíŋgəg ŋgə kə nə bí cug ábábôwud.

14

Maguləgá bɔɔŋg bwá afwóyɛ lal wá

¹ Muud jí ná nə búgə ŋkí tag yé, bí ó magulə nyə; bí kú sɛŋusa mákəl nə nyə nə yé mbií mítódúgá. ² Jí nə ŋkul bə ná, ŋgwól múúd ŋgə téduga ná a jí nə ŋkul də sâ jêsh, nyɔɔŋg jí nə búgə ŋkí tag yé nyɛ ŋgə də nji idâw í

13:1 Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16 **13:3** 1Pr 2.14; 3.13
13:5 2.15 **13:7** Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21;
 Ləv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31
13:12 Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34; Ifz 5.18 * **13:13** idína í álal-ŋkul: Mbií
 idína wɔɔŋg í á dɔ bə, buud də nə ŋgul ntɔ mínji, buud sá jaŋga kú nə mäsus. **13:14** Flp 2.5; Kol
 3.15 † **13:14** ŋwa Kříst nda káándə má bwáád: Ntɔ jí ná cugə mbií wí ná muud mə dúg bí yé bág
 nda a ŋgə dúg Kříst. **14:1** 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1**
 15.7 **14:2** Dan 1.8; 1Kr 10.25-28

ífambá. ³ Muud ηgá dā sâ jêsh yé bág kú mpyêny ηgwól; nyɔɔηg nyá anɔgê nā dā sâ jêsh yé bág kú dúg nā nyɔɔηg ηgá dā yé ηgá jág sá; nacé Zembî má magulá námá nyá. ⁴ Wεε wá zó má zó sámb ízhaá lwaábulá iwushí? Nkí á kyabε, í dúg mása yé; nkí á ku, í dúg námá nji mása yé. Nji nyá é kyabε, nacé Cwámba ji nā ηkul mā sá nā a kyábεg.

⁵ Jí námá ná, ηgwól múúd mā dúg nā dúl jwôw í búl bā fwámé jwôw cɔ́ dúl, ηgwólúgá nye má ηwa mwôw mēsh cé ηgwúd; muud yêsh nádag nā sâ nyáméfwó má kwey nā jí tátálí yí. ⁶ Muud mā tâl ηkúmba jwów shwóg yé, a sá ntó shú má Cwámba; muud mā dā sâ jêsh yé ηgá dā shú má Cwámba, nacé a ηgá yā Zembî akíba; nyɔɔηg nyá anɔgê nā dā sâ jêsh yé ηgá námá yā Zembî akíba. ⁷ Mpugá ná muud ηgwúd nā ηgwúd á gwoonɔg jisú nyá anɔgê nā cugá shú nyáméfwó, ηgwúd nā ηgwúd kú námá yā shú nyáméfwó. ⁸ Nkí shé ηgá cugá, shé ηgá cugá shú má Cwámba; nkí shé mā yā, shé yā shú má Cwámba. Ntó jí ná, tɔɔ shé má cugá, tɔɔ shé má yā, shé búsa buud ɔ́ Cwámba. ⁹ Haaw, sâ jɔɔηg wá *Kříst nyá á yā, a nyiηgá gwúm nā ndí yí, shú ná a jwúg nā mimbimbā, jwú nā mikuwó. ¹⁰ Ká nacé jí wé mā sámb *mínyonɔ́ wó iwushí yí? Nkí ntág ná, nacé jí wé mā mpyêny mínyonɔ́ wó yí? Mpugá ná shé bēsh shé má bá tōw kɔɔd dí njów milású má Zembî. ¹¹ Mpugá ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Mā Cwámba ηgá cugá yé mā ηgá ci náá:

«Buud bēsh bwá bá kúd mā mabwónɔg, bēsh bwá bá ságusā mā nā mimpu myáη».

¹² Gwá wá jí ná, muud yêsh á gwoonɔg jisú má bá kē bwāma nā

shitóg mísh má Zembî dí.

Kú wá ηgwól bɔɔgú zhíid

¹³ Ntó, shé yówug dúlā yéya mábέé shémé nā shémé; shé yídágá ηwa cígulá nā muud nyá ajaláyé nā wá ηgwól bɔɔgú zhíid, kú sá gúl sâ í é búlal ηgwól yí. ¹⁴ Sâ má zó ci ga, mā mpú ná jí búbalé, mā mpu ntó nacé mā jí muud mā Cwámba Yésus. Jí ná, gúl sâ cúgé nkí lwaagawo ná jāη yé mbií wá cí. Nji, múúd mā ká tādúgá ná «sâ ga jí nkí lwaagawo», sâ jɔɔηg mú bā nkí lwaagawo shú déd. ¹⁵ Ntó jí ná, nkí dāla wó dá gúl dāg yí í ntágulá mínyonɔ́ wó, mpug nā sólúgú wó wɔɔηgá í cúgé sólúgú ccelí. Kú sá ná dāla wó dá gúl dāg yí í gwílyág ηgwól mínyonɔ́ wó, í njúl ná *Kříst nyá á yā námá shú dé. ¹⁶ Sá jí nkí nywa shú dwô dí yí, nkí wo dúg ná í é ntágulá* ηgwól múúd ná ndéé bwá mú jág lás nā wo, wo bíd jāη sâ. ¹⁷ Mpugá ná Faan má Zembî í cúgé sâ ídāg nā māηgul. Faan má Zembî dúsa sâ á cug ótátalí, cug á ná sheε, cug máshusug, isâ íni byêsh í ηgá zhu wá Nkérnké Shishim. ¹⁸ Muud mā séy nā Yésus mbií wɔɔηg yé, Zembî gwág nyá nywa, buud magulá nyá.

¹⁹ Nda jí ntó ná, shé sɔ́gá ná shé sáág isâ í é sá ná buud bwá cúgag nā sheε yí; isâ í é sá ná buud ó gwoonɔg bēsh bwá ηgá nā lal búgád yí. ²⁰ Wo kú beεg caam sólúgú má Zembî nacé gúl dāg. Sâ jêsh jáá jí fúbán; nji, jí bówulá nā wo dāg wúl ndálúgú í é wá ηgwól múúd bɔɔgú zhíid yí. ²¹ Í nywa ná wo bág kú dā cúdú nkí ná kú ηgul málwāg, wo cíg sâ jêsh jí nā ηkul wá mínyonɔ́ wó bɔɔgú zhíid yí. ²² Búgá wó ηgá *búgula shú sólúgú wɔɔηg yí, baagalag gwo mpádúgá bíná Zembî obá. Muud jí ná micígulá myé mí ádé kænd nyá

14:5 Gal 4.10 14:6 1Tm 4.3-5 14:7 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20 14:10 2.6 14:11 Iza 45.23-24 14:12 Gal 6.5 14:13 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 14:14 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15 14:15 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10 * 14:16 í é ntágulá: Sá ná muud sámúg. 14:17 Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24 14:21 1Kr 8.13 14:23 14.14

mábę́éd yé, a má jəla. ²³ Muud mə də wúl ndəlúgú a ngə zhízhigə yé, a má nwa mábę́é mísh má Zembî dí, nəcə sólúgú wəonŋ í cúgə sólúgú búgá. Sólúgú wəsh múúd mə sá nə milám mímbá yí wúsə *sám.

15

Sá bę́gá yuug Kríst nyə a lwágulə sá yí

¹ Sá buud íbúgá í á má fifə wá, sá kúgá də mpyəny ozhigə-zhigə wə bəonŋ bwə ngə ná zhízhigə wá; sá ajáláyé nə də sọ nji isá sá mə gwág nywa yí. ² Muud yəsh á sádí gwoonŋ dí sọg ná ngwól bág nə mənnywa, shú ná nyān lálug búgád. ³ Mpugá nə *Kríst nyə a shígé ngə sọ nji mənnywa mǎ nyəmǎfwó. Nyə á yida cugə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, nəə: «Zembî, məlwíy bwə də lwíy wo má mə mə shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá nə sá jəsh Zembî nyə a sá nə bwə cílŋ yág yí, í á bə ná sá nwaŋ njúgúla cílŋŋ, sá bág nə zény kələ shwóg, nə inkáŋ, ná ndéé sá mú mpu bwánd nə búgá. ⁵ Zembî muud mə də sá nə sá bág nə zény kələ shwóg, sá bə nə inkáŋ yé, kə sá nə bi dág bə cún mpádúgá nyín nda Kríst Yésus nyə a lwó yuug ná. ⁶ Ntó, bi mú bá də yə Zembî gúmá bi njúl lám ngwúd, cún ngwúd, nyə Zembî jí Sónŋgú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst yé.

⁷ Ntó, ngəgá nə cugə kú wá mbéégi mpádúgá nyínúd, námə nda Kríst nyə á cugə nə bí ná. Cugəgá ntó shú nə Zembî bág nə gúmá. ⁸ Mə ngə bwaagulə bí ná Zembî jí abúgúlág, gwə wə Kríst nyə á nwa nyəmǎfwó tân sól məsáal á kúl *Oyúden yí, shú nə məŋkaagə Zembî nyə á kaag osóŋgú ó bęend má mə bwámag. ⁹ Jíga kómb di, ikúl ishús í ngə mpu nə Zembî mə gwág bwo cey lámád,

bwə mú yə Zembî gúmá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, nəə: Sá jəonŋ wə mə bá də ságusə wo nə ndí

tám ikúl í cúgə Oyúden yí. Mə bá də cey ísusa ságusə jínə dwó. ¹⁰ Jí námə cilyá ná:

Bí ikúl ishús, binón kúl búúd mə Zembî ságá məshusug.

¹¹ Í nyinŋə námə bə cilyá ná:

Bí ikúl ishús byəsh ságúságá Cwámba,

ikúl í búúd byəsh í ságúság nyə.

¹² Izayí nyə á cí námə ná:

Nta mə Yése mə bá bád nwa íjwúga, jwú nə ikúl ishús; ikúl byəonŋ í bá də bwánd sólúgú yé nə búgá.

¹³ Zembî muud mə də sá nə buud bwə dág bwánd ísá nə búgə yé, sáág nə milám mí lwándúg bí nə fwámé məshusug, mí bə bí nə shee búgá bí ngə *búgula yíid. Ja jəonŋú ŋkul mə Nkəŋkə Shíshim í mú sá nə bi ngəg nə kə shwóg nə shwóg ngə bwánd nə búgá.

Pwól ngə bá cęel sá minjəond

¹⁴ Bwaanŋ, kómb jín di, məmǎfwó mə ngə mpu kú nə məshwán nə bi mə lwánd nə jəjə mítádúgá, bí má shín námə mpu sá jəsh bí má jólá nə mpu yí, bi mú námə nə ŋkul də yéya məcwún mpádúgá nyín. ¹⁵ Nji tɛem bə ntó, mə mə ngə cílə bí nə búbaalé mənnyaan bíl ikúlúd shú nə bi nyinŋəg ngə táduga ísá bí mə bwey mpu yí. Mə sá ntó nəcə Zembî nyə a sá mə mpaam, ¹⁶ a sá nə mə bág sól məsáal mə *Kríst Yésus shú ikúl í cúgə *Oyúden yí; mə ngə sá sáal dəonŋú tân nda fada mə də sá *mátúnuga ná, ngə cúndə Jəjə Kéel mə Zembî. Iséy byəonŋ bí ná mə sáág nə ikúl í cúgə Oyúden yí í bág mətúnuga Zembî ngə magulə má,

15:1 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 15:3 Sôm 69.10 15:4 1Kr 10.11; 2Tm 3.16 15:5 12.16; Flp 2.2-5 15:7 14.1 15:8 Mat 15.24; Mís 3.25-26 15:9 Sôm 18.50 15:10 Mbá 32.43 15:11 Sôm 117.1 15:12 Iza 11.10 15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12 15:15 1.5 15:16 Flp 2.17

mætúnuga Nkèṅkè Shíshim má tál koogú shú déd má. ¹⁷ Sâ jœṅg í sá nú mæ ṅgóg næ bæḡwæ næ bále múúd mæ Kríst Yésus, mæ bæḡwæ næ iséy mæ ṅgá sêy shú má Zembî yí. ¹⁸ Jí ntó, mæ cugé næ ṅkul bwiing gúl sâ shús, nji iséy Kríst nyə á balan næ mæ ná mæ sáág yí; nyə a sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí í sáág Zembî mægwág; nyə á balan næ iciyá byâm næ misóólúgú myâm. ¹⁹ Nyə á balan námá næ ṅkul í ðu wéeshali *máshimbá næ *isâ í mímbúgú, ṅkul mæ Shíshim má Zembî. Sóólúgú wœṅg í á s̄y mbií á ná má á má bwiing Jɔjɔ Kéel má Kríst tééd Yurúsalem næ cínœṅg mákoogú mákoogú, kə kumə shí á Iliri. ²⁰ Mə á bul jii ná mæ bwíṅgug Jɔjɔ Kéel kúl múúd nyə afwóyé bwele cwéed Kríst yí, shú ná mæ bág kú ṅgə lwɔ kúl bóól búúd bwá á sá mæbwamá yí. ²¹ Mə á yida bɛ sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud cúndá í á shígé fwo kumə
bwá dí wá bwá bá gwág,

bœṅg bwá á shígé fwo gwág lán yé
wá bwá bá wámbula.

²² Sâ jœṅg námá wá í á ðu laa mæ ija ija ná nda zə nūḡ bídí. ²³ Ká ja gaád íí, má cúgé ná næ sâ má sá wa máshí mágaád, í njúl ná té mímbú mimbú má ðu bwey bæ næ yéesh ná mæ zə nūḡ bídí; ²⁴ mæ ṅgə téduga ná ja má bá kə Kpanyá yí, mæ bá ciingya zə dág bí ná ndéé, ja má é bá gwú yéesh dágulə bí yí, bí ka bá kwíind mæ ná mæ kág næ njœnd shwóg. ²⁵ Nji, ja gaád mæ kə Yurúsalem kə kwíind búúd ó Zembî. ²⁶ Ntó ji ná okristen wá Masedwân næ Akayí bwá á ṅwa cígúlá ná bwá seœṅg mikwíindyá kænd búúd ó Zembî wá Yurúsalem búésé mábúwa dí wá. ²⁷ Bwáméfwó bwá á ṅwa cígúlá, nji í njúl ná jíse

bwo mpwálá. Jí bwo mpwálá nəc okristen wá Yurúsalem wá bwá á bæ næ isâ í kwíind búúd cug á Shíshim dí yí, bwá mú kaaw yə ikúl ishús; í jii námá ná ikúl ishús í ṅwág isâ í ṅgə kwíind cug á shí ga dí yí, kaaw yə bwo. ²⁸ Ja má é ka bá shîn sá sóólúgú wœṅgú ná mæ má cwámbulə bwo mikwíindyá myœṅg yí, mæ ka bá zə ciingya nūḡ bídí kə Kpanyá. ²⁹ Mə mpú ná mæ bá zə næ ocúncêsh ó Kríst bēsh ja mæ bá zə nūḡ bídí yí.

³⁰ Nda shé bēsh búésé búúd ó Cwámba Yésus-Kríst ná, nda jí námá ná Nkèṅkè Shíshim ṅgə sá ná shé cílag ná, bwaœṅg, mæ bándúlə bí ná bí wág mænyúúl gwáná má ṅgə gwána yíid, ṅgəgá næ jəgula næ Zembî shú dām. ³¹ ṅgəgá næ jəgula næ Zembî shú dām ná mæ fáámugí, buud búésé kú *búgula Yésus nūḡ Yudéa wá bwá bág kú næ zhií bwá sá mæ mæbôw; ntág námá ná buud ó Zembî wá Yurúsalem bwá lágug mikwíindyá má ṅgə kə næ ndí myá næ jɔjɔ lám. ³² Í jii ná í bág ntó shú ná mæ bág bæ næ mæshusug ja mæ bá zə bídí yí, mæ zə bá woga ṅkí Zembî má magulə. ³³ Zembî á mpwogé jíig næ bí bēsh. Amen.

16

Məbáda

¹ Má cœl ná bí mpúg kóól wúsú Febe. A jí *jaákwon *Dɔ lú óbúgula á Kankré dí. ² Bí ó lág nyə tâḡ muud mæ Cwámba, mbií í jálá næ buud ó Zembî yí, bí kwíind nyə mbií kwíindyá wēsh nyə é jii yí. Nyə á má kwíind búúd ṅkí bulya, tœm bæ máméfwó.

³ Bí ó bédá mæ Priska bá Akilas buud sənŋ ṅgə sêy iséy í *Kríst Yésus wá. ⁴ Bwá á nywá gwíilya byán ícug nəc cugulə mæ; mæméfwó námá dí ṅgə yə bwo akíba, mæɔ mæ

15:18 2Kr 3.5 15:19 Mak 16.17; 2Kr 12.12 15:20 1Kr 3.10-12; 2Kr 10.15-16 15:21 Iza 52.15 15:22 1.9-13 15:25 Mis 19.21; 20.22; 24.17 15:26 1Kr 16.1; 2Kr 8-9; Gal 2.10 15:27 1Kr 9.11 15:30 2Kr 1.11; Ifz 6.18-19; Kol 4.3; 2Te 3.1-2 15:31 Mis 21.10-11; 1Te 2.14-15 15:32 1.7 15:33 1Te 5.23 16:1 Mis 18.18 16:3 Mis 18.2, 18-19, 26 16:5 1Kr 16.15, 19; Kol 4.15; Flm 2

óbúgula mēsh má cúgē *Oyúden má má ηgə námə yə bwo akíba. ⁵ Bi ɔ bádá námə mə Dɔ́ í dɔ́ sɛɛŋgya bwádí njów yí. Bi ɔ bádá Ipanēt shwá waamá alám; nyə wá nyə a tééd *búgula Kríst nŭh Azí. ⁶ Bi ɔ bádá mə Maríya muud nyə á bul jísow cúh shú dán yé. ⁷ Bi ɔ bádá mə mimbyél myám Androníkus bá Zhuniyas sánónh sá á bə mímbwug dí wá; báá bwá á tééd bə buud ɔ Kríst nə mə, bwá ηgə çɔ́ bósól *búúd ɔ lwámá. ⁸ Bi ɔ bádá mə Ampiliy-atus, muud má ηgə bul cɛel cug sɛɛŋgí á sánónh Cwámaba dí yé. ⁹ Bi ɔ bádá mə Urabê muud sánónh ηgə sêy iséy í Kríst yé, bí bádá námə mə Stakis shwá waamá alám. ¹⁰ Bi ɔ bádá mə Apeles muud sá á má dág ná ndeé sá magulə nə a ji fwámé krísten yé. Bi ɔ bádá mə buud ɔ njów má Aristobúlus. ¹¹ Bi ɔ bádá mə mbyél wám Herodiyon; bí bádá mə bəɔŋg búúd básá búúd ɔ Cwámaba njów má Narusis wá. ¹² Bi ɔ bádá mə Trifen bá Trifos budá bwá á má jísow yíŋgá shú má Cwámaba wá; bí bádá námə mə abábə waamá Perusis mudá nyə á má námə bul jísow yíŋgá shú má Cwámaba yé. ¹³ Bi ɔ bádá mə Rúfus muud Zembí nyə a féesh kwon mə Cwámaba dí yé; bí bádá námə mə nyəɔŋgá yé, nyə á bə námə mə tãh nyəɔŋgá. ¹⁴ Bi ɔ bádá mə Aseŋkrit bá Flegon, nə Hermes nə Patrobas nə Hermas nə bósólúgá bwááŋg bēsh bánónh básá wá. ¹⁵ Bi ɔ bádá mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bósólúgá búúd ó Zembí bánónh básá wá. ¹⁶ Ngəgá nə kúlulə məkúlulə má buud ó Zembí. Mədɔ́ má óbúgula ó Kríst mēsh má ηgə bádá bî.

¹⁷ Bwaang, buud bwé dú sá nə buud bwé bág mácúh məcúh wá, bwé ηgə lúmbəli nə njúgúlá bí á ηwa

yí, oshwon bi ɔ káálúgá nə bwo; kúgá dɔ́ kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcé mbií búúd wəɔŋg í áŋgê nə sá iséy í Cwámaba wúsú Kríst, bwé ηgə sá iséy í mímwə myánh. Bwé dɔ́ balan nə jɔjɔ́ íciyá í lésú nə jɔjɔ́ míkaand, dɔ́ jwáŋgulə búúd bwé afwóyé kyé wá. ¹⁹ Buud bēsh bwé ηgə gwáduga cug mágwág bí báá ηgə cugə yí. Mə ηgə bul gwág məshusug nə bí shú dəɔŋgá; má jii ná bi bág nə fag salə mánywa dí, bí bə ná sáh kóómb á məbów. ²⁰ Zembí á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátaŋ bídí mákuú dí shí. Cwámaba íshé Yésus ká sá bí mpaam. ²¹ Timoté muud sá ηgə sêy sêy ηgwúd yé ηgə bádá bî; mimbyél myám Lusyus nə Yason nə Sosi-pater bwé ηgə námə bádá bî. ²² Mə Tertiyus muud ηgə cilə kálaad éga yé*, mə ηgə bádá bí məbádá má sɛɛŋgá shé á má sɛɛŋgya nə Cwámaba yí. ²³ Gáyus ηgə námə bádá bî. Mə njul nyédí njów, cínəŋg námə wé Dɔ́ lú óbúgula dēsh í dɔ́ sɛɛŋgya yé. Erást jí bāh-mása á wa ηgwéla yé ηgə bádá bî, mwááŋg Kwáratus ηgə námə bádá bî. ²⁴ †[Cwámaba íshé Yésus-Kríst ká sá bí bēsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yágá Zembí gúmə, nyə muud jí nə ηkul sá ná Jɔjɔ́ Kéel lúlushig bí yé. Jɔjɔ́ Kéel dəɔŋg wé má á ηgə cúndə ja má á ηgə bwiiŋg lánh má Yésus-Kríst yí. Na Jɔjɔ́ Kéel ni dí wé Zembí má sá ná sá mpúg jɔjɔ́ yuug jé nyə á ηgə baagulə shwoó dí yí. ²⁶ Zembí á kandugə kandugə má ka sá ná sá jəɔŋg í búgúlíg ja gaád. Né ndeé ikúl ishús í mú nə ηkul jee mpu gwo ja bwé lɔ́ micilyá mí *búúd ɔ micúndə yí. Nyə a sá ná í búgúlíg shú ná bwé búgúlíg nyə, bwé sá nyə mágwág. ²⁷ Nyə Zembí muud ηgwúd nə ηgwúd jí nə fag yé, nyə wé ηwág gúmə kandugə á kandugə nəcé

16:13 Mak 15.21 **16:16** 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 **16:17** Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10 **16:18** Flp 3.19; Kol 2.4 **16:19** 1.8 **16:20** 1.7 **16:21** Timoté: Mis 16.1
* **16:22** Tertiyus wé Pwól nyə á ηwa ná a ciləg kálaad éga yé. **16:23** Erást: 2Tm 4.20 † **16:24** Míl micilyá mí ayág mí cúgē nə iciyá ini. **16:25** Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26 **16:26** 1.2, 5 **16:27** 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yùd 25; Mbá 4.11

sâ Yésus-Krîst nyə a sá yí. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Kórênt yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Kórênt yí

Kórênt nyə á bə ɲwála Ogurêk. Ja Pwôl nyə á ɲgə sá ɲjənd yé ábêê yí, nyə a já Kórênt ɲkúmba mbû nə kâl (Mis 18.1-18). Ja jəɲg wə nyə á fwə míssəɲ yí.

Ja Pwôl nyə shîn wú Kórênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə ɲjúl mə ákənd lám gwəw. A mú ka cilə óbúgala ɔ nûɲ okálaad jee wóos ónə, óbá wá cínəɲg wə búsé wa Kálaad Zembí dí wá.

Nə ndéé, nyədí kálaad ashúshwóógú á Kórênt dí, ja á mə shîn báda bwo, a yə Zembí akíba yí (1.1 nə 1.9), a ɲgə cwíny obúgala nə bwá kú bíd nə mbéégí máɲkəomú í ɲgəg nə bə mpədúgá nyáɲ (1.10 nə 4.21), bwá sáág nə jaɲga í shínúg mpədúgá nyáɲúd (lúú 5), bwá yówug dúlə kə nə mílású mámpáanzə mə mílású mə búúd bwá aɲgə nə *búgala Zembí wád (6.1–6.11). A mú ka féel váál krísten mə jálá nə dū balan nə nyúúl nyé yí (6.12–6.20), a mú ka zə bəsa bwo mishílí bwá á ɲgə shílə nyə myá:

- (1) shílí í dúgyá nə bâ yí (lúú 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocúdú ó mátúnuga yí, nə váál bwá dúg cugə nə buud bí kú búgala Zembí yí (8.1–11.1);
- (3) váál íseɲgyá í okrísten nə idáw í Zembí í jálá nə dū sɲy yí (11.2-34);
- (4) isâ ɲkəɲkə Shíshim mə dū yə búúd ɲkul nə bwá dúg sá yí (lúú 12 kə wóos lúú 14);

(5) nə váál mímbimbə mí bá gwúm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúlə mwaanê, nə byé íyuug nyə á ɲgə bə nə ndí yí), nə məbáda (lúú 16).

Məbáda

¹ Nə mə Pwôl, nə mwááɲg Sostên, sá wə mə cilə kálaad éga. Mə Pwôl í, Yésus-Kríst nyə a jəw mə, a sá nə mə bág *muud lwámá yé nda Zembí nyə á ɲwa cigúlá ná. ² Sá ɲgə cilə *Də lú óbúgala ó Zembí dí Kórênt yí, bí buud Zembí nyə a sá nə bí bág mɲkəɲkə mi búúd nəcé binóɲ *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jəw bí shú nə bí bág mɲkəɲkə mi búúd, binóɲ buud bəsh búsé íkúl íkál bwə ɲgə kámb jínə mə Yésus-Kríst məjəgala dí wá, Yésus-Kríst Cwámaba á sánóɲ. ³ Sónɲgá wúsú Zembí bâ Cwámaba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ɲgəg nə cugə nə shee.

Pwôl mə yə Zembí akíba

⁴ Mə ɲgə yə Zembí waamə akíba ja jəsh shú dún nəcé mpaam á mə sá bí kwon mə Yésus-Kríst dí yí. ⁵ Mə ɲgə yə nyə akíba nəcé a mə sá nə bí bígúg məzhí məsh kwon mə Yésus-Kríst dí, bí bíg nə məkál mə mílású*, bí bíg nə mpúyá. ⁶ Ntə mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jəsh sá á jaaw bí shú mə *Kríst yí. ⁷ Í mú ná, nda bí ɲgə bwánd nə Cwámaba íshé Yésus-Kríst zəg lwóya nyúúl ná, bí mú nə isâ í yána mə Zembí, tə ɲgwúd nə ɲgwúd kú fúfə. ⁸ Nyə wə mə bá ɲgə ləlushi bí nə ndéé kə wóos máshínéd, bí mú bá bə kú nə sá məjuma jwəw mə Cwámaba íshé Yésus-Kríst, məma jwəw dəɲg. ⁹ Zembí muud mə jəw bí nə bí cugəg seɲgí nə Mwán yé Yésus-Kríst Cwámaba íshé yé ji abúgúlág.

1:1 Gal 1.1 Sostên: Mis 18.17 1:2 2Kr 1.1; Mis 18.1 1:5 2Kr 8.7 * 1:5 ɲkəɲkə Shíshim ɲgə sá nə bí lásúg má. 1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23

Mbéeǵí dǵ á Kòrènt

¹⁰ Bwaanǵ, oshwon, jíná má Cwámba íshé Yésus-Kríst dí «Bí bēsh dǵá bə cún; mbéeǵí mǎñkǎomú í á jǎláyé nǎ du bə mpódúgá nyín. Yidagá bə leedyá mbií á nǎ sá jēsh dí, bí bēsh du bə nǎ tǎdúgá ñgwúdu, bí du ñwa cígulá ñgwúdu.»

¹¹ Bwaanǵ, mǎ lǎs ntó nǎcé bǎól búúd wǎ ñjǎw má Klowé bwá má jaaw mǎ nǎ bí ñgǎ bə nǎ ozhuyá mpódúgá nyín. ¹² Sá má ñgǎ cǎel ci yí jǎ nǎ bí mú ñgǎ lǎs nūñ, nyíga ná: «Mee ñgǎ bǎ Pwól», nyíga «Mee ñgǎ bǎ Apolos», ñgwól ná: «Mee ñgǎ bǎ Séfas», ñgwólúgá ná: «Mee ñgǎ bǎ *Kríst.» ¹³ Ye buud bí nǎ ñkul ba Kríst mǎkǎw mǎkǎw? Ye Pwól wǎ bwá á bwambulǎ kwolós dí shú dún yé? Ja bí á ñgǎ duwan yí, ye bí á ñgǎ duwan jíná má Pwól dí? ¹⁴ Mǎ yǎ Zembí akíba nǎcé mǎ a shígé duu tǎo muud nūñ bídí, sǎsaalé ñji Kríspus bá Gáyus. ¹⁵ Ntǎ, muud cugé nǎ ñkul ci nǎ bí á ñgǎ duwan jíná dáámǎd. ¹⁶ Mǎ má nywa wusa, mǎ á duu námá Stefanas bǎnǎñ buud ǎ ñjǎw yé. Mǎ abúgúláyé nǎ mǎ a shí nyíngǎ duu ñgwól múúd. ¹⁷ Nǎcé Yésus nyǎ a shígé ntí mǎ nǎ mǎ zǎg ñgǎ duu buud. Nyǎ á ntí mǎ nǎ mǎ zǎg ñgǎ jaaw Jǎǵ Kéel, mǎ zǎg ntǎg ñgǎ jaaw dwo, kú bə nǎ fǵg búúd ǎ kaand bwá du lǎs mǎkaand nǎ ndí yí, nǎcé shwiy Kríst nyǎ á yǎ kwolós dí yí í á bá bə nda sǎ cugé nǎ mfíí yí.

Shwiy mǎ Yésus-Kríst í lwó fǵg mǎ Zembí

¹⁸ Mpugá nǎ lǎñ shwiy Yésus nyǎ á yǎ kwolós dí yí wí sǎ íkás shú bǎñg búúd bwá ñgǎ jimb wǎ; ñji, í ñjúl ñkul má Zembí shú shé bǎñ buud Zembí ñgǎ cǵǵ wǎ. ¹⁹ Sá jǎñgǎ, Mícilyá mí ñgǎ ci gwo ná:

Mǎ bá céeg búúd ǎ fǵg fǵg nyǎñ, mǎ sǎ nǎ mifeeshá búúd bwá ñgǎ faas myá

mí bǎg cwúduǵá.

²⁰ Kǎ muud fǵg nyǎ é nyíngǎ lǎs ci jǎ? Yíǵuli mǎcǎǎ nyǎ é ci jǎ? Lús mǎkaand á mwǎw mǎga nyǎ é ci jǎ? Ñgaá nǎ Zembí mǎ sǎ nǎ buud ǎ shí ga fǵg nyǎñ í bǎg sǎ íkás í? ²¹ Jǎ nǎ, Zembí mǎ lwóya fǵg nyé. Ñji buud bwá mǎ ca balan nǎ fǵg á buud nǎ bwá wǎmbulǎ Zembí nǎ ndéé, bwá akúmáyé. Zembí mǎ ka dǵg nǎ á balan nǎ lǎñ sǎ ñgǎ bwiíng yí shú nǎ á cǵg búúd bwá ñgǎ *búgula wǎ; lǎñ sǎ ñgǎ bwiíng wǎñgǎ buud bwá ñgǎ ñwa wo nda sǎ íkás. ²² Oyúden bwá jǎ dǵg *mǎshimbá, Oǵurék bwá ñgǎ sǵ fǵg; ²³ ñji sǎ bǎñ sǎ ñgǎ cúndǎ *Kríst bwá á bwambulǎ kwolós dí yé. Cúndǎ wǎñg wúse sǎ mǎlwyí shú *Oyúden, í ñjúl sǎ íkás shú Oǵurék. ²⁴ Ñji, Kríst jǎ ñkul nǎ fǵg mǎ Zembí shú búúd Zembí mǎ jǎw wǎ, tǎem bə Oyúden, tǎem bə Oǵurék. ²⁵ Nǎcé kúl búúd bwá dǵg nǎ Zembí jisǎ kás yí, íkás yǎ cínǎng bisǎ nǎ fǵg ntǵ búúd fǵg nyǎñ, kúl búúd bwá dǵg nǎ Zembí mǎ bə nǎ ilǎm yí, ilǎm yǎ cínǎng í lal ñkul, ntǵ búúd ñkul nyǎñ.

²⁶ Bwaanǵ, tǎdúgágá ná sǎ bí á du bə jaá Zembí nyǎ á jǎw bí yí. Gwoñg jǎn í á bə, kú nǎ zhwog buud bwá mbíd fǵg á shí ga, kú nǎ zhwog ñkǎcid í búúd, kú nǎ zhwog buud bwá á byél ófwámé búúd dí wǎ.

²⁷ Ñji, Zembí nyǎ á yida féesh isǎ í íkás yǎ shí ga shú nǎ a wǎ búúd ǎ fǵg shwǎn, a féesh isǎ í cúgé nǎ ñkul shí ga dí yí shú nǎ a wǎ isǎ í álal-ñkul shwǎn. ²⁸ Zembí nyǎ á féesh isǎ í cúgé fwámé isǎ shí ga dí yí, isǎ búúd bwá mpyèny yí, isǎ bwá

1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7 **1:14** Kríspus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24 **1:16** Stefanas: 16.15 **1:18** Rom 1.16;

2Kr 4.3 † **1:18** cǵg múúd: Í kǎ nǎ, Zembí mǎ yíl múúd mǎnyámá mǎ mǎsǎmǎd, sǎ nǎ a cǵgǵ cǵg á cǎel yí. **1:19** 3.18-20; Rom 1.22 **1:19** Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25 **1:21** Rom 1.19-20 **1:22** Mat 12.38; Yuá 4.48; Mis 17.18, 32 **1:23** 2.14; Gal 3.1; 5.11 **1:24** 1.18; 2.5; Kol 2.3 **1:25** 2Kr 13.4 **1:26** Yuá 7.48 **1:27** Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20

ádé kænd mísh yí. Nyə a féesh byo shú ná a sá ná byəɔŋg búúd bwə ngə dóg ná fwámé isá yí í bəg ocwúduḡá. ²⁹ Nyə a sá ntó shú ná muud kú ŋkəny nyúúl nyádí míshúd. ³⁰ Zembî wə nyə a sá ná bî bəg buud ɔ Kríst Yésus, Kríst músə bə fəg má Zembî shú dúsú; nyə wə má sá ná shé bəg otátəlí ɔ búúd mísh má Zembî dí, nyə wə má sá ná shé bəg mɪŋkəŋkə mi búúd, nyə wə a tɔ tɔŋ shú ná shé wúg mánýámá má *mísámúd. ³¹ Zembî nyə a sá ntó shú ná í bəg nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəḡwa yé, bəḡwag nə sá Cwamba nyə a sá yí».

2

Pwól nyə a shígé ngə lás nə fəg kaand

¹ Bwaang, ja má á zə nŋh bídí má á zə ngə cúndə *ndimba má Zembî yí, mə a shígé zə ngə cúndə nə mpúyá kaand búúd ɔ shí ga, ŋkí ntəg fəg nyán. ² Mə a shígé cəel lás gúl sá shús nŋh bídí, mə a lás ŋjɪ sá í dúgyá nə Yésus-Kríst yí, Yésus-Kríst bwə á bwambələ kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntəg nŋh bídí mə nŋl nə iləm, nə ifwaas, mə ngə lílyá. ⁴ Njígulá má á də jíḡguli bí yí, nə cúndə má á də cúndə yí, í á shígé də bə nə iciyá yá fəg kaand í də teeg búúd milám yí. Nkəŋkə Shíshim wə nyə á də balan nə ŋkul nyé də báásulə iciyá byām. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgá jín í bəg kú kə bə fúg á buud, í yídagú bə ŋkúl má Zembî.

Pwól mə lwó fəg má Zembî

⁶ Təem bə ntó, kéel sá ngə bwiing yí dəsə fəg shú búúd bwə má fifə cəg krísten dí wá. Njɪ í cúgé fúg á buud ɔ shí ga, kú bə fəg micí myá shí ga, micí jɪyá ícɪ ján í wál bá zə jímb myá. ⁷ Njɪ sá ngə cúndə fəg má

Zembî í á də bə kú fwo bəḡuli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəməsa fəg nyəɔŋgú shí ga kú fwo téd, nyə á kwəməsa nywo ná a bá sá ná sá ngəw gúmá. ⁸ Kú nə tɔɔ cí* ŋgwúd nə ŋgwúd á shí ga í á mpu fəg nyəɔŋgú. Bwə á mbəm mpu nywo, bwə á shígé nywá bwambələ Cwamba á milwanə kwolós dí. ⁹ Bɪ má dóg sá Zembî nyə a sá ní? Jí námá nda Micilyá mí ngə cí ná:

Sá jú sá í á shígé bwele dóg yí, lwə kú bwele gwág yí, sá í á shígé bwele wóós lám má múúd dí yí,

Zembî nyə á kwəməsa gwo shú búúd bwə ngə cəel nyə wá.

¹⁰ Sá bəŋ wə Zembî nyə a sá ná sá mpúg sá jəɔŋgú nə ŋkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í də sɔ ná í mpúg sá jəsh, təem bə isá í shwoó Zembî jí nə ndí nyádí tédúgád yí.

¹¹ Nda sá buud, zə jí ná nə ŋkul mpu isá ngwól múúd ngə téduga yí? Ngaá njɪ *shíshim mə múúd wəɔŋgú nyəmfwó? Jí námá mbii ŋgwúd wəɔŋgú nə Zembî; muud cugé nə ŋkul mpu isá Zembî ngə téduga yí, njɪ Shíshim má Zembî wə í mpú.

¹² Sá bəŋ, Shíshim sá á ləg yí í cúgé shíshim á shí ga; sá á ləg Shíshim má Zembî, Zembî nyəmfwó nyə á nti sá wə shú ná sá mpúg isá á má yə sá mpáam nyé dí yí. ¹³ Sá áde lás ləsú isá byəɔŋgú nə fəg kaand á shí ga. Iciyá í ləsú bísú, Shíshim má Zembî wə í də jíḡguli sá byo, sá ka də balan nə iciyá í Shíshim dələ féég isá í Shíshim. ¹⁴ Njɪ, muud cúgé nə Shíshim má Zembî yé nyə áde magulə isá Shíshim má Zembî í də nti búúd yí; isá byəɔŋgú bísə isá í ikás shú dé, a cugé nə ŋkul wəmbələ byo, nəcé bwə də wəmbələ byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ngə bə Shíshim má Zembî

1:30 2Kr 5.21 1:31 Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9 2:1 1.17 2:2 1.23; Gal 6.14 2:3 Mís 18.9; 2Kr 10.1, 10 2:4 4.20; 1Te 1.5 2:5 1.18, 24 2:7 Rom 5.2; 2Kr 3.18;

4.17; Kol 1.26 2:8 Luk 23.34 * 2:8 cí á shí ga: Iciyá íni í ngə námá cí mənkl mə Sátan má ngə kunḡ shí ga dí má. Wo jí nə ŋkul dóg námá Yuá 12.31. 2:9 Iza 52.15 2:12 Rom 8.15 2:13 2.4; 12.10 2:14 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 2:16 Iza 40.13; Rom 11.34

yé, nywáá má ðu wámbulə sá jêsh; nji, muud kú wámbulə nyə. ¹⁶ Cilyá wúšə Kálaad Zembí dí ná: «Zə má fwó mpu tádúgá má Cwámba? Zə jí nə ŋkul cwíny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə tádúgá má *Kríst.

3

Okrísten wá Korênt bwá á bə ná bwân ó ntombú búgád

¹ Bwaŋg, mee mə a shígé bə nə ŋkul mə lás nə bí nda má jí nə ŋkul lás nə buud bwə ŋgə bə Shíshim má Zembí wá ná. Mə á ŋgə yida lás nə bí nda mə ŋgə lás nə buud bwə ŋgə ná bə isá yá shí ga wá, mə á ŋgə ŋwa bí nda íkúkény cug krísten dí. ² Mə á ŋgə yə bí mənýá má bəl, kú bə fwámé ídāw. Nəcə, bí a shígé bə nə ŋkul mə kwág fwámé ídāw. Wós nəmá nə kíkídíga, bí cugé nə ŋkul kwag byo, ³ nəcə bí ŋgə ná bə isá yá shí ga. Ja bí ŋgə ná bə, ŋgwól mpíi ŋgwól, bí ŋgə bə ozhuyá bíméfwo nə bíméfwo yí, ŋgaá ná bí ŋgə ná bə isá yá shí ga? Ŋgaá ná bí ŋgə kyey kú njoand búúd bwə ŋgə bə iyéesh byán wá? ⁴ Nəcə í ŋgə bə nún ná, nyân ná: «Mee ŋgə bə Pwól», nyân ná: «Mee ŋgə bə Apolos.» Ja bí ŋgə sá ntó yí, ŋgaá bí ŋgə sá nda ozhizhe ó búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mee Pwól mə jí jí? Ŋgaá osóol ó mäsáal Zembí nyə á nti shú ná bí búgúlág nyə wá. Sá á ŋgə sêy, muud yêsh ŋgə sá nda Zembí ŋgə yə nyə ŋkul ná a saág ná. ⁶ Mee mə á bə mpəg, Apolos zə myeeg májúwó. Nji Zembí wə nyə a sá nə mpəg í kóg. ⁷ Ntó, muud nyə á mə bə mpəg yé cugé tó sá; nyooŋg nyə á mə myeeg májúwó yé kú nəmá bə sá; Zembí muud nyə á mə sá ná mpəg í kóg wá jí sá. ⁸ Muud mə bə yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwə təl cé ŋgwúd. Zembí mə bá fáágulə múúd yêsh nəmá nda nyə á sêy ná.

⁹ Nəcə, sá ŋgə sêeŋgya ŋgə sá Zembí iséy byé. Bí búsə fambə má Zembí, bí búsə nəmá málwóga mé.

Okrísten bí nda njów

¹⁰ Mpaam má Zembí wə í á sá nə mə bəg nda muud málwóga á ikəŋ. Ntó, mə á lím njów, bóól búúd bwə ŋgə lwó límuga jooŋg dí gwów. Nji, muud yêsh mə zə lwó cínəŋg yé kə káálágú nə mbiú á ŋgə lwó yí. ¹¹ Muud cugé nə ŋkul zə nyingə lím gúl límuga ishús; límuga jí nəmá nji jooŋg í bwéy bə ni, nji Yésus-Kríst. ¹² Í yidá bə ná, bóól búúd bwə ŋgə lwó límuga jooŋg dí nə or ŋkí kwóógú bwə ðu lúlə *mwaanə nə ndí yí, ŋkí ijímó í mákwóógú, bóólúgá lwó nə ílí, ŋkí mimbwu, ŋkí ntág bíl íkää, ¹³ nji, jwów mə *Kríst* íí, sóólúgú múúd yêsh ŋgə sá yí í bá nyín ná ŋgəŋ. Nəcə, í bá cə kúda dí jwów dooŋgú, kúda í bá zə lwó íséy í múúd yêsh, í mú nyín ŋkí jí fwámé íséy. ¹⁴ Sóólúgú múúd nyə á sá lwólə dí yí í ká bá bə kú jígə, muud wooŋgə bə nə mpóógú. ¹⁵ Nyooŋg yé sóólúgú í bá shín jígə yé, a bá shúb mpóógú; nji nyəméfwo má bá faam nda muud má faam kúda dí yé.

¹⁶ Bí ampúyé nə bí búsə *Mpáánzə Zembí? Bí ampúyé nə Shíshim má Zembí í njul bídí? ¹⁷ Ŋkí muud mə céég Mpáánzə Zembí, Zembí mə bá nəmá céég nyə. Nəcə, Mpáánzə Zembí nyísə nji shú má Zembí, bí wə básə njów wooŋg.

¹⁸ Muud kú ŋgə shúg nyúul. Ŋkí ŋgwól múúd mə tádúgá na bídí nə a jí nə fug, mbiú fug á cug gaá, muud wooŋg yídag mpu ná fug nyé nyísə ikás mísh má Zembí dí, ja jooŋgú a mú bə nə fwámé fug. ¹⁹ Nəcə, sá búúd ó shí ga bwə dúg ná jisə sá fug yí, Zembí mə dúg gwo nə sá íkás. Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí

3:1 Yuá 16.12 **3:2** Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 **3:3** 1.10-11; Gal 5.19-20 **3:4** 1.12 **3:6** Mis 18.4, 11, 24-28 **3:8** 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10** 1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12 **3:13** Rom 2.6; 2Kr 5.10 **3:15** Yúd 23 **3:16** * **3:13** Jwów má Kríst: Dásə jwów á bá zə sám b búúd ó shí ga mílósú yí. **3:15** Yúd 23 **3:16** 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 **3:18** 4.10 **3:19** Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20

má ðu sá ná buud ó fúg bwé bíilug mákə́η máηúð». ²⁰ Í nyingə ná má bə cilyá ná: «Cwám̄ba mə mpú búúd ó fúg mitédúgá myáη, a mpú ná mísə ocwúd». ²¹ Nda jí ntó ná, muud kú bæeg ηkēny nyúul nəcə bələ nə wónğó nə bóól búúd. Mpugá ná isā byēsh bisə isā bín. ²² Pwól, Pwól wán; Apolos, Apolos wán; Séfas, Séfas wán; təo shí ga, shí nyín; təo cug, təo shwiy, təo isā yā cug ga, təo byəɔŋg yā cug zág yí, byēsh bisə isā bín. ²³ Bi bāη bí búsə buud ó Kríst, Kríst má Zembí.

4

Nji Yésus wá má bigás Pwól

¹ Ntó, dúgúgá sá ná sá búsə osóol ó māsáal ó *Kríst, nə Zembí nyə á yə sá mbag ná sá cúndág isā í á ðu bə shwoó dí, nyə á má sá ná sá mpúg yí. ² Ná ndéé, ja bwé má yə múúd mbag yí, sá bwé ðu bul jii dúg yí jí ná a sáág iséy byé mbií Mása mə jí yí. ³ Nda mə, təo bi má bigas mə, təo wúl njów milósú í bigas mə, sá jəɔŋg í aciyé mə təo sá. Məméfwó mə abigásé ná má máméfwó. ⁴ Mə anğē nə mpu ná mə má sá gúl sá májumā. Nji, ntó cugé ná mə jí kú nə wōη. Nji, muud ηgə bigas mə wə Cwám̄ba. ⁵ Gwə wə jí ná, kúgá sámb múúd lésú té fwála ðəɔŋg í afwóyé wósó yí. Kúgá sámb té Cwám̄ba nyə afwóyé nyingə zə yí. Nəcə nyə wə má bá zə sá ná isā bí ishwoo yídúgúd yí í nyínúg ná ηgəη, mitédúgá myā milām mí mpúyúg; ná ndéé, Zembí mú yə muud yēsh máshwúmb má jəlá nə nyə má.

⁶ Bwaang, mə má ηgə ηwa iyuug íni byēsh sá Apolos dí shú ná bí jígúg sá kaaná í ηgə ci yí, ná: «Muud nyə ajáláyé nə ntə sá jí cilyá yí.» Má cəel ci ná, shú dúsú sá Apolos í, muud nyə ajáláyé nə bəgəwa nə ηgwól ntə ηgwólúgá. ⁷ Zə nyə á fwo

jaaw wo ná wó ntə bóól búúd? Jáyé sá wó jí nə ndí ná bwə á shígé yə wo yí? Nkí sá jēsh wó jí nə ndí yí, bwə á yə wo, nəcə jí wó ká ηkēny nyúul nə ndí nda bwə á shígé yə wo yí? ⁸ Bí ηgə təduga ná bi mú nə sá jēsh bí má jí yí, bi mú lwándúlá nə ibwádán í Zembí, bi mú nə ijwūga, sə bāη kú nə ndí. Bi ó nywá ka bə nə ijwūga fwámé bə, sánōη bí bēsh sə bág nə byo. ⁹ Ká í yidá bə nda Zembí má tál sá bāη *buud ó lwámá zhúgúlá sámbá, nda buud cígúlá í má bə ná bwə jəlá nə yə wá. Məsú mántágula má músə á zəgá-dúg, təo mísh má búúd dí, təo mísh má *wəéŋgəles dí. ¹⁰ Sə mú nda mikás nəcə Kríst, bi bāη ntāg nda mifafúgú nəcə bələ búúd ó Kríst. Sə mú nda itag-bwool, bi bāη nda minjəŋkúlú. Bi mú ηgə ηwa gúmá, sə bāη ηgə bwəma nə mpyōη. ¹¹ Wósó nə wəla ga, sə ηgə yə nə zha yə nə shwáásúla miná, sə fúfə nə mikáándá. Sə ηgə bwəma nə bígá, sə ηgə cugə nda minjé-gwōw. ¹² Sə ηgə wáduga sēy nə məbwə məsú shú ná sə bág nə isā. Muud nyə ámə lwíy sə yé, sə bwádán nə nyə; kúl bwə lwó sə cúwálí yí, sə máánd milām. ¹³ Buud bwə ámə ntāma sə jínə wá, sə ci bwo iciyá í cwéél bwo milām yí. Wósó nə kíkídiga, buud ó shí bwə ηgə ηwa sə nda isā í kund, nda shíd máwúðə.

Pwól jí sóŋgú

¹⁴ Mə anğē nə cilə bí isā íni ná má cəel wá bí shwōn. Mə ηgə yida sá ná bí mpúg kuú njəɔnd bí má jəlá nə kyey yí, nəcə bí búsə mə bwān má búl cəel wá. ¹⁵ Nəcə, bí tēem bə nə buud məwūm má otóshin bwə ηgə lwó bí cug krísten, bí cugé nə ncúlyá osóŋgú, mə muud má á zə bí nə Jəjə Kéél yé mə wə jí sóŋgú wán kwon mə Yésus-Kríst dí. ¹⁶ Nda jí ntó ná, oshwon, ηgəgá nə yagala

mə. ¹⁷ Gwá wá í sá ná mə ntúg bí Timotê, mwân waam mə búl cœl yé; a ji mə abúgúlág cug krísten dí. Nyə wá nyə é zə sá ná bí bág kú wusa kuú njɔɔnd mə ɲgə kyey cug krísten dí yí. Kuú njɔɔnd wɔɔɲgá wá mə ɲgə jíguli mádɔ mə óbúgula mêsh kúl jêsh yí. ¹⁸ Bóólúgá búúd bwá ɲgə ɲkêny mányúúl nda sá bwá cí ná mə abúlé ná kwo zə nŭɲ bídí. ¹⁹ Nji, ɲkí Cwám̄ba mə magulə, mə wál bá zə wóós bí nŭɲ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwá ɲgə ɲkêny mányúúl óni; mə abúlé zə mpu nji iciyá í lésú byán, mə bá bul cœl mpu ɲkí ɲkul mə Zembí nyíəsə bwádí ícugud. ²⁰ Nəcə, Faan mə Zembí í cúgé sá á lésú mpu, dúsə sá ɲkúl. ²¹ Bi mə jíi ná jí? Ye mə zág nŭɲ bídí nə lwón, ye mə zág nə cœlí nə lám nə shee?

5

Okrísten bwá ajáláyé nə bæ nə janğa

¹ Lâɲ mə bul shín kyey kúl jêsh ná janğa í ɲgə sŷy nŭɲ bídí. Ná dâɲ janğa dúsə ná, tɔɔ ikúl í ampúyé fwámé Zembí yí í anğê nə sá dwo. Bwá ɲgə bwiɲɲg ná ɲgwól múúd a bídí seɲɲgyá ɲgə cugə nə mudá mə sóóɲgú. ² Bí ɲgə ná ɲkêny mányúúl? Sóólúgú wɔɔɲgá kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Ngaá í jíi ná í cýyug bí lámúd, bí yílúg muud wɔɔɲgá bídí seɲɲgyád? ³ Mee jâm kóómb dí, tœem bæ nə mə cugé nŭɲ bídí, *shíshim wâm wí nŭɲ; mə mə bwey sámb lésú wɔɔɲgá nda mə jí nŭɲ. Mə mə sámb nə muud mə sá sóólúgú wɔɔɲg yé mə jág sâ. ⁴ Ntó, ja bí é nyɲɲgə seɲɲgya jíiné mə Cwám̄ba Yésus dí, shíshim wâm í é seɲɲgya nə bí, Cwám̄ba wúsú Yésus mə bá lwóya ɲkúl nyé. ⁵ Í jíi ná bí bédug *Sátan muud wɔɔɲgá məbwéd, a ntámág

nyə nyúúl nə ndeé, *jím jé í mú bá *dúg cug jwəw mə Cwám̄ba. ⁶ Bi ajáláyé ná nə ɲkêny mányúúl. Bi ampúyé nə bábaalé *lævur bíbíyá í də sá ná mbulyá ɲgug wêsh í bádúg íí? ⁷ Yílúgá lævur† acwúlú shú ná bí bág mbulyá ɲgug ágúgwáan. Nəcə bí mú kú ná nə lævur. Bi mú ntó nəcə bwá á shí bwey cígə *Mwâ Ncwəmbə á Páska íshé, mwâ ncwəmbə wɔɔɲg wá *Kríst. ⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wɔɔɲgá nə bów-bów tédúgá nə gwólə lám: lævur acwúlú wá ni. Shé yídágá sá nyə kú nə sá á shweelúg, nə lám óbábálé: búléd á kú nə lævur wá ni.

⁹ Mə á cilə bí ɲgwól kálaad dí nə bíndɲ buud ó janğa bí kú də kéya. ¹⁰ Mə a shígé cœl cí ná bí bág kú ná bwele shísh kúnə-kúnə nə búúd ɔ janğa bêsh wâ shí ga, tɔɔ buud bêsh bí nə yéesh bálə nə məbíi wá, tɔɔ buud ɔ mándá, tɔɔ bɔɔɲg bêsh bwá ɲgə yə ozembí ó áyadúg gúmó wá. Mbó! Í ká bæ ntó, mpu ná bí mə jəlá nə wú shí gaád. ¹¹ Mə á yida cí ná bí kú də kéya nə buud bí ná: nyâɲ ɲgə cí ná a jí mbúgula, a ɲgə nyɲɲgə sá janğa; nyâɲ ɲgə cí ná a jí mbúgula, a njúl nyɲɲgə bæ nə yéesh bálə nə məbíi; nyâɲ ná a jí mbúgula, a ɲgə nyɲɲgə yə ozembí ó áyadúg; nyâɲ ná a jí mbúgula, a dágə nyɲɲg búúd; nyâɲ ná a jí mbúgula, a njúl nyɲɲgə bæ shwíge məlwəg; nyâɲ ná a jí mbúgula, a dágə nyɲɲgə mánda búúd nə isá byán. Mimbíi mi búúd míni, bí kú seɲɲgya nə bwo, bíndɲ kú də səɲ ídâw ɲgwúdad. ¹² Ye sá wá búsó ná sá sámbúg buud bwá cúgé *Dɔ dí wá milésú? Ngaá nə buud wá Dɔ dí cwú wá bí mə cígal milésú wá? ¹³ Buud bwá cúgé Dɔ dí wá, Zembí wá mə bá sámb bwo myán mílész. Kagá yíl bów-bów múúd

4:19 ɲkí Cwám̄ba mə magulə: Mís 18.21; Zhk 4.15 **4:20** 2.4; 15.24 **4:21** 2Kr 1.23; 13.10

5:1 Læv 18.8 **5:2** 6.12; 10.23 **5:3** Kol 2.5 **5:5** 1Tm 1.20 **5:6** Gal 5.9 * **5:6** Na jí kaaná nda wɔɔɲg sá mə də cí ná: «Shú ɲgwúd mə də wá bóól bêsh íbwool» yí. **5:7** MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † **5:7** lævur: Oyúden bwá á də yíl lævur yêsh bwádí mínjów, bwá də Páska nə ɲgug á kú nə lævur; ntó mə ká ná bwá á də gusa mílám myán shú zálə də Páska. **5:9** Mat 18.17; 2Te 3.14 **5:11** 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 **5:12** Mbá 13.6

bídí gwoonjgud.

6

Ishwáman yâ mpádúgá buud ó Zembî

¹ Nkí ngwól múúd á seengyá jín má bæ nê lésú nê ngwól, jí í mpú sá nê a lúgá kâ nê lésú búúd ó Zembî dí, a bálé kâ nê ndí nê ikûl ishús í kág sámbyí? ² Ye bi ampúyé ná buud ó Zembî bwá bá sámbyúúd ó shí milésú? Ká, nkí bi wá má bá sámbyúúd ó shí milésú, ye ilálsú yâ mpádúgá nyín wá í káád bí nkul yí? ³ Ye bi ampúyé ná sá má bá sámbyúúd wáéngales milésú? Ká nkámusa nê milésú myâ isâ í shí ga! ⁴ Nkí bi má ka bæ nê milésú myâ isâ í shí ga, ye buud *Dɔ́ lú óbúgula í dúg nê ozhizhe wá bwó wá bí má ká dúg nê bwá sámbyúúd bí milésú myoong wá? ⁵ Bi má jálá nê gwág shwôn nê sá má ngó ci ga. Ye seengyá jín jí kú nê tɔɔ muud jí nê fag yé, muud jí nê nkul lás lésú mpádúgá mwân bá *mínyonjâ yé? ⁶ Ná ji! Mwân bá mínyonjâ bwá ká tów míkɔɔd dí? Bwá bálé ntág ká tów míkɔɔd myoong dí óhááden dí! ⁷ Mpugá ná dúlâ bæ nê ishwaáman ntáni mpádúgá nyín, bi má bwey ku wá ni. Nécé jí bí básé ngwól kú jisow ngwól bé ólíngí yí? Nécé jí bí básé kú bíd nê nkí muud má déég bí isâ, a déégúg yí? ⁸ Nji, bí wá má yídá sá ólíngí, bí wá ngó sha búúd isâ; omínyonjâ bún ntág wá bí má sá mísólúgú myoong wá. ⁹ Ye bi ampúyé ná buud bwá sá ólíngí ntáni wá bwá ábulé bæ nê kow Faan má Zembî dí? Kúgá shiig mányúul: buud ó jaŋga, nê bɔɔng bwá ngó yê ozembî ó áyadúg gúmá wá, nê buud bwá sá mínɔɔmb wá, nê budúm bwá má njwa mányúul nda budá wá, nê bɔɔng bwá sá íland nê bóól búdúm wá, ¹⁰ nê ijúwâl, nê buud bí nê yéesh

bálâ nê mabii wá, nê oshwégye ó málwæg, nê bɔɔng bwá dá nyeeɔ búúd wá, teem bæ búúd ó mándá, bwá ábulé bæ nê kow Faan má Zembî dí. ¹¹ Ntó námá wá bóól búúd wá gwoong jín bwá á bæ yé. Nji, Shishim má Zembî wúsú í á má gusa bí, sá nê bi bág minjékéké mi búúd, sá nê Zembî dúgúg bí nê otátáli ó búúd lúú má Cwámaba Yésus dí.

Baagula nyúul shú má Zembî

¹² Bóól búúd bwá dá ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí jí nê nkul kwíind múúd. Bwá dá ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, má ábulé bíd nê nkúmba sá í bííg má kwám. ¹³ Bóól námá ná: «Idâw bíse shú mwɔ́, mwɔ́ shú idâw. Nê mwɔ́ nê idâw, Zembî má bá shínal byêsh.» Jí ntó. Nji, nyúul í cúgé shú jaŋga, nyísá nyúul má Cwámaba, Cwámaba jisá Cwámaba shú nyúul. ¹⁴ Mpugá ná Zembî nyê a gwúmashi Cwámaba yé, a bá námá gwúmashi sá nê nkul nyé. ¹⁵ Ye bi ampúyé ná mányúul má n mánsé ikúl í nyúul má *Kрист? Má njwág kúl nyúul má Kрист má sá gwo kúl nyúul má múdá jaŋga? Mbô! Í ajáláyé nê bæ ntó! ¹⁶ Ye bi ampúyé ná muud má ká seengya nê múdá jaŋga yé nyê é bæ nyúul ngwúd nê múdá wɔɔngú? Jísá mpu bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh obá bwá é bæ nyúul ngwúdá.» ¹⁷ Nji, muud má ká fula isâ nê Cwámaba yé, nyé é bæ *shishim ngwúd nê Cwámaba.

¹⁸ Fúndágá jaŋga. Wúl *sám wêsh múúd má sá yí í ádé bæ nyê nyúúlád. Nji, muud má sá jaŋga yé má dá ntáma nyúul nyé nyáméfwó. ¹⁹ Ye bi ampúyé ná mányúul má n mánsé Mpáánzá má Njékéké Shishim Zembî nyê á yê bí yí? Njékéké Shishim wɔɔng wúsá bídí mányúúlád. Bí anjê ná nê jwú nê biméfwó. ²⁰ Mpugá ná

6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbú 1.6

6:7 Mat 5.39-40; Rom 12.17

6:9 15.50; Gal 5.19-21

6:11 Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7

6:12 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16

6:13 Mat 15.17-19; 1Te

4.3

6:14 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14

6:15 12.27

6:16 Mat 2.24; Mat 19.5; Ifz 5.31

6:17 Yuá 17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20

6:19 3.16

6:20 7.23; Rom 13.14; 1Pr

Zembî nyə a wá lal-lal tâŋ shú ná bi wúg mík wámúd; bi má jálá nə ka ya Zembî gúmá nə mənyúúl mán.

7

Sá í dúgyá nə bâ yí

¹ Shú ísá bí á cilə mə yí, í nywa ná mudúm jíg kú kúnnya nə mudá. ² Nji, í bul jəla ná mudúm yēsh bág nə yé mudá, mudá yēsh nə yé ŋgwúm, buud bwə sásúlág jaŋga. ³ Mudúm nyə ajáláyé nə kaambulə mudá nə nyúúl nyé; mudá námá ntó. ⁴ Mudá cugé nə ŋkul balan nə nyúúl nyé nda á céel ná, ŋgwúm yé wá jí nə nywo. Námá mbii ŋgwúdú, ŋgwúm cugé nə ŋkul balan nə nyúúl nyé nda á céel ná, mudá yé wá jí nə nywo. ⁵ Ŋgwól kú ban ŋgwól; ka nji ná bi má bə cún ná bi má béégyá ŋkúmba fwála shú ná bi má kənd mílám mójəgula dí. Fwála dəŋg ká námá shín, bi ó nyingə fula; nəcé bí a bá bə kú mpu máánd mílám ná ndéé *Sátan mú bwówulə bí. ⁶ Na, mə ayímbulíyé bí; mə cwíny bí cwínyúg. ⁷ Mpúlə dúg dí, má jí nə buud bəsh bwə jíg nda mə. Nji, muud yēsh jí nə jé sá Zembî nyə á yə nyə yí; nyíga nə jíga, nyími nə jími.

⁸ Má ŋgə cí nə miŋgwam mi búdúm nə mikúsó mí búdá ná, í nywa ná bwə jíg nda mə njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bə ná bwə ampúyé máánd mílám, bwə béyág; nəcé í yida bul jəla ná muud béyág, ntó ná a júgugí nə yéesh.

¹⁰ Shú bəŋg bí mímbéyá wá, mə təl mpándí; kú ntág bə mə, Cwámba wə má təl mpándí ná, cí mudá kú béégya nə ŋgwúm yé. ¹¹ Múdá ká ntág béégya nə ŋgwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji ná a kə sá ŋkwambulə nə ŋgwúm yé. Cí mudúm kú yíl mudá bâ.

¹² Shú bósólúgá bāŋ, Cwámba dí má cí, mə wə ŋgə cí ja níid ná, ŋkí mbúgula Zembî jí nə mudá *háaden, mudá má ká céel ná bá bwə baagula bâ, a kú bəeg yíl mudá wəŋg. ¹³ Ŋkí mudá wá jí mbúgula, ŋgwúm nyə háaden, ŋgwúm má ká céel ná bá mudá bwə baagula bâ, mudá kú bəeg gwú bá dəŋg. ¹⁴ Nəcé, mudúm jí háaden yé nyə é bə kúná-kúnə nə Zembî nəcé mudá yé, mudá jí háaden yé nyə é bə kúná-kúnə nə Zembî nəcé ŋgwúm yé. Í mbām bə kú bə ntó, mpu ná bwān bāŋ bwə é bə shwóg-shwóg nə Zembî; nji, básə kúná-kúnə nə nyə. ¹⁵ Nji, ŋkí nyəŋg jí háaden yé má céel béégya nə ŋgwól, a jee béégya nə nyə; í cúgé mbúgula yímbulí ná a jíg nə bá dəŋg. Zembî nyə a jəw bí shú ná bi jíg ná shee. ¹⁶ Ntág námá ná, wəe mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná ŋgwúm woó dúgúg cug? Ŋkí ntág ná wəe mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ŋkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ŋgə təl buud icé icé

¹⁷ Sá ŋgwúd jí ná, muud yēsh tówúg cé Zembî nyə a təl nyə yíid, cé nyə á bə a təl ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Cəx mə ŋgə yə mádɔ mə óbúgula mēsh yí, dwo óni. ¹⁸ Ŋkí Zembî nyə a jəw ŋgwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wəŋgú jíg nə ábiwáág yé. Ŋkí Zembî nyə a jəw muud a kú bə síya ábiwáág í, muud wəŋgú kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyálə ábiwáág cúgé təə sá, bələ kú síya ábiwáág kú námá bə təə sá. Sá jí nə mfií yí jísə nji bəxələ mámpándí má Zembî. ²⁰ Muud yēsh tówúg cé nyə á bə a təl ja Zembî nyə a jəw nyə yí. ²¹ Ŋkí Zembî nyə a jəw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimál lámúd nə jiya lwaá gwô. Nji, wó ká dúg zhíí ná wo bəg falí, wo bə zhíí

7:2 1Te 4.3-4 7:3 Ifz 5.21-29 7:7 Mat 19.11-12; 1Kr 12.11 7:9 1Tm 5.14 7:10 Mat 5.32; 19.9 7:14 Rom 11.16 7:15 jíg ná shee: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15;

Heb 12.14 7:16 1Pr 3.1 7:18 Gal 5.1 * 7:18 Muud jí síya ábiwáág yé: na jí mwā Yúden.

7:19 Rom 2.25-29; Gal 5.6 7:22 Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16

nyoong. ²² Nacé ná, lwaá Cwámba má jôw yí í músə fulí, í dúgyá nə Cwámba. Ntó námə, nyoong *Křist má jôw a njúl fulí yé músə lwaá má Křist. ²³ Mpugá ná Zembí nyə a wá lal-lal tãŋ shú ná bi wúg mík wámád. Kúgá sá ná bi nyíngəg bæ məlwaá mə múúd†. ²⁴ Bwaang, má nyíngə ná námə ci ná muud yêsh bwénég mísh má Zembí dí cé nyə á bæ a təl ja Zembí nyə a jôw nyə yí.

²⁵ Shú boong básə ná óncwíyê wá, sâ má zə ci ga í cúgə ná Cwámba nyə a təl mpándí; mə cwíny bí tãŋ nda muud bí bí nə ŋkul je shwu nyúul nə ndí yé nacé Cwámba nyə a gwág mə ŋkúŋkwóŋá. ²⁶ Mee ŋgə téduga ntúga: ja sə má dúg mícúŋ myá wəla ga yí, mə tédúgá ná í bul jəla ná buud bwə jíg mingwam. ²⁷ Nji tɛem bæ ntó, ŋkí wo má bá múdá, wo kú beeg sə ná wo gwú bá. Nkí wo afwóyê bá múdá, wo kú beeg sə ná wo bá. ²⁸ Nji, ŋkí wo bá múdá, wo asáyé *sám; ncwíyê sás má ká kə báád í, nyə asáyé sám. Nji, buud bwə béya wá bwə é bul dúg mínjugú cug gaád; mə ŋgə lás ntúni shú ná mə sá ná bi sásúlóg minjugú myoong.

²⁹ Bwaang, mə ŋgə ci náaá, fwála í mú kúkúl. Né ndɛé, téd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwə cúgəg nda bwə cúgə mímbéyá; ³⁰ boong bwə ŋgə jii wá, bwə cúgəg nda bwə aŋgê nə jii; boong bí nə məshusəg wá, bwə cugə nda bwə cúgə nə məshusəg; boong bwə ŋgə kusə wá bwə cugə nda isâ bwə ŋgə kusə yí í cúgə isâ byáŋ†. ³¹ Buud bwə ŋgə də shí wá bwə cúgəg nda bwə aŋgê nə də shí. Mə lás nə bí lésú ni wêsh nacé shí shé

bí nə ndí múús ga í bá cə.

³² Má cɛel ná bi bəg kú nə sâ í kənd bí miləm gwów yí. Muud cúgə mbéyá yé má də kənd lám isâ í dúgyá nə Cwámba yíid, a də sə ná Cwámba gwágúg nyə nywa. ³³ Nji, nyoong jí mbéyá yé má a də sə ná mudá yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lám isâ í shíd, ³⁴ lám í mú də nyə kəw. Ntó námə wə jí nə mudá yé. Mudá cúgə báád yé, tə nyoong jí ná ncwíyê yé má də kənd lám isâ í dúgyá nə Cwámba yíid, shú ná nyãŋ bəg yé mə Cwámba ncindí nə ncindí. Mudá jí báád yé nyɛ má də sə ná ŋgwúm yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lám isâ í shíd. ³⁵ Mə aŋgê nə lás ntúni ná mə cɛel kul bí bíd. Í yidá bæ shú mánywa mún. Mə ŋgə jii ná bi sáág sâ í búl jəla yí, ná bi bəg buud ɔ Cwámba ncindí nə ncindí, kú bæ kəw.

³⁶ Nkí ncwámá má bul bæ nə yéesh nə land jé, ná ndɛé a mú cɛel ná bwə béyág nacé a tédúgá ná nyə e jág sá sás doongú ŋkí a bə kú ná bá nyə, ŋkí a dúg ná bwə jəlá nə béya, bwə béyág nda á ŋgə jii ná; nyə asáyé sám. ³⁷ Nji ŋkí ncwámá í ŋwa cígúlá nyədí lámúd sâ nda cíndal nyə, ŋkí a jí nə ŋkul mpu máand lám bii yéesh jé, á ká ŋwa cígúlá ná bá land jé bwə ányíngəyé ná béya, a mpú sâ. ³⁸ Ntó jí ná muud mə bá land jé yé mə mpú sâ, nyoong mə bə kú bá yé má bul mpu sâ. §

³⁹ Mudá jí cɛɛlá nə ŋgwúm yé té wêsh ŋgwúm ŋgə ná cugə yí. Ngwúm má ká yə, mudá kú ná bæ cɛɛlá, a mú jee bá muud yêsh á cɛél bá yé; nji í jii ná muud wəong bəg muud mə Cwámba. ⁴⁰ Nji, í bul jəla ná a jíg kú

7:23 6.20 † **7:23** Kúgá nyíngə bíd nə məfug mə búud má ŋgəg nə jwú nə bí. **7:25** 1Tm 1.12-14 **7:26** Zhe 16.1-4; Mís 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 **7:28** Luk 21.23 **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp

4.5 † **7:30** Muud nyə ajáláyé nə bíd ná gúl sâ í tówúg shwóg nyədí cugəd. **7:31** 1Yn 2.17 **7:33** Luk 14.20 § **7:38** (téd 36 kə wós 38) Impánzə íni, ból bwə ŋgə ci ná í jəlá nə bæ ntúga: 36 «ŋkí muud mə dúg ná a jág sá nə baagulə sás dé ncwíyê wəla lu bá cə a kú kənd nyə báád í, ŋkí a dúg ná í jəlá nə a kəndug nyə báád í, a sáág sâ á jí yí; nyə asáyé sám, bá í síyág. 37 Nji, muud mə ŋwá cígúlá lámúd, kú nə sâ í ŋgə cíndal nyə, á ŋgə mpu jwú nə tédúgá yé yé, ŋkí á ŋwa cígúlá nyáméfwó dí lámúd ná a baagulə sás dé ncwíyê, a má mpu sâ. 38 Ntó má lwó ná muud mə kənd sás dé báád yé, a mpú sâ; nyoong mə bə kú kənd yé, á bul mpu sâ.» **7:39** Rom 7.2-3

ná kə báád. Μεε mām məcwûŋ wə mən̄i, mə tédúgá nə mə ji námə nə Shíshim mə Zembî.

8

Sâ í dúgyá nə ocúdí ó mótúnuga

¹ Bóól ózembî bí ó áyadúg. Bóól búúd bwá ηgə cígə ocúdí ηgə sá ivuguli í ózembî bəŋgú *mətúnuga. Shú sá í dúgyá nə ocúdí ó mótúnuga bəŋgú yí, shé mə mpú ná: «Sá bēsh bí nə mpúyá.» Nji, mpúyá wəŋŋ í dū sá nə muud ηkényúg nyúul, í njúl nə cēlí í dū sá nə gwoonŋ í lálug búgád. ² Múúd mə ká téduga nə a mpú gúl sâ, muud wəŋgú nyə afwóyé mpu sâ jí nə fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud mə cēlí Zembî yé, Zembî mə mpú nyə.

⁴ Nə ndéé, shú dálə ocúdí ó mótúnuga mə ivuguli í ózembî ó áyadúg íí, sá mə mpu nə ivuguli byəŋgú í cúgə təə sâ shí gaád, ηgwól zembî cugé, nji fwámé Zembî ηgwúd nə ηgwúd. ⁵ Bóól búúd bwá ηgə téduga nə ncúlyá ozembî nə ncúlyá micwám̄ba myāŋ m̄isə. Nji, bíl ísâ búúd bwá ηgə dúg nə ozembî yí í tēem bə jəŋ dí, ηkí ntāg shí ga dí, ⁶ shú shé bāŋ, Zembî jí ηgwúd nji Zembî Sóŋgú. Isâ byēsh í zhu nyádí, shé ηgə cugə shú dé. Cwám̄ba jí námə ηgwúd, nji Yésus-Kríst; isâ byēsh bísə nəcə nyə, sá búsə námə nəcə nyə.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nə mpúyá ni. Bóól bwá á mə janəwo nə yələ ózembî ó áyadúg gúmə, nə ndéé, wósə nə kídíga, ja bāŋ bwá dé cúdí mətúnuga mə ózembî ó áyadúg yí, bwá é ηgə də bwá ηgə téduga nə cúdí éga jí cúdí mətúnuga shú zembî áyadúg. Sâ jəŋŋ í mú sá bwo fəŋ lám dí, nəcə í bələ ná ηkí tag. ⁸ Í njúl nə sâ mə dā dí jí nə ηkul sá nə sá shíshíg Zembî kúná-kúnə. Nkí sá

má bə kú də, sâ kú jímb sə mísh mə Zembî dí; ηkí sá mə dā, sâ kú námə kwíduli sē. ⁹ Nji bí ó bey nó sâ bí bí fəl̄í nə bí sáág yí í yídag bə óbúgula ó átətagú kwóógú lá mábəŋgú. ¹⁰ Nəcə, wo muud jí nə mpúyá yé, ηkí bwá dúg wo, wo ηgə də mpáánzə zembî áyadúg dí, ηgaá nə sá jəŋŋ í é sá nə muud jí ná nə lám ηkí tag yé ηwág ηkul, a kə də ocúdí bwá ámə cígə yə ózembî gúmə wá? ¹¹ Ja jəŋgú, mpúyá wò í mə sá nə ηgwól *mínyəŋə wóó jí nə lám ηkí tag yé jímbúg, í njúl nə Yésus nyə á yə námə shú déd. ¹² Nkí bí mə sām ntó nə omínyəŋə bún, bəwəli bwo lám í kú fwo lal íí, bí mə sām nə Yésus-Kríst. ¹³ Gwá wə jí nə, ηkí gúl sá mə dé í é búlal ηgwól mínyəŋə waamə bííd íí, mə kú ná bá bwəle də cúdí, shú nə mə bəg kú búlal mínyəŋə waamə bííd.

9

Pwól cugé nə milúndâl

¹ Ye mə cugé fəl̄í? Mə cugé *múúd lwámá mə Yésus íí? Ngaá mə a shí dúg Cwám̄ba wúsú Yésus? Ye bí cugé ísəy mə mə sá shú mə Cwám̄ba yí? ² Nkí bóólúgá búúd bwá dúg nə mə cugé múúd lwámá, bí kú bə, mə jí muud lwámá mə Yésus shú dán. Nəcə bí búsə yuug í ηgə lwó ísəy mə ηgə sēy tāŋ nda muud lwámá mə Cwám̄ba yí.

³ Shú búúd bwá ηgə bə nə məshwán nə mə wá, sá mə jí nə ηkul bəsa nə bwo yí jí ná: ⁴ Ngaá sá bí nə zhíí nə sá ηwág idəw nə məŋgul bídí? ⁵ Ye sá bāŋ wə búsə ci muud kú jaand nə mudá yé? Ngaá nə bóól búud ə lwámá bwá ηgə sá ntó, təə ómínyəŋə ó Cwám̄ba, təə Séfəs? ⁶ Nkí ntāg nə, ye sá bāŋ Barnábas wə sá cúgə nə zhíí nə sá jíg kú sēy? ⁷ Zə nyə

8:1 M̄is 15.29; Rom 12.16 cēlí: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 **8:1** Rom 14.1-15.6 **8:3** 13.12; Gal 4.9 **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 **8:7** 10.23-33 **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13 **9:1** 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1 **9:4** Luk 10.7-8; Mat 10.10 **9:6** Barnábas: M̄is 4.36; 11.22-26 sēy: M̄is 18.3

a má bwēle sēy sēy ízimbi a ngó jóna nə nyəmefwó yé? Zó nyə a má bwēle bə fambá ná ndeé a kú də mpúmá a cínəng yé? Nkí ntāg ná zó nyə a má bwēle wíil íntený ná ndeé a kú balan nə mənýāŋ má íntený byəəng yé? ⁸ Ye iyuug má ngə ŋwa bí íni bísa nji ijām nə ijag yā buud? Ngaá ná bísa námá cilyá máccəx Moyíz nyə á cilə mád? ⁹ Jí mpu bə cilyá máccəx má Moyíz dí ná: «Wo kú fad ntený mpu ja í ngó nyaal mpumá ngólə lwáál nywo yí.» Ye íntený wá Zembí ngó bul tóduga yí? ¹⁰ Ye nyə anğə nə lás ntó shú dúsú? Haaw! Shú dúsú wá cilyá ga í á cilya yí. Í jii ná muud ngó waad mändəlü yé ngəg nə waad a ngó bwánd nə búgá ná nyə é bə nə mfií; nyəəng ngó nyífə mpumá ngólə lwáál yé ngəg nyífə a ngó bwánd nə búgá ná nyə é bə nə kəw. ¹¹ Sə á bə bí mpəg í kwíind bí cug á Shíshim dí yí; ntó ná, sə má ká mwáagula mpúmá í kwíind sə cug á shí ga dí yí, bəw ntó aá? ¹² Nkí bóól búúd bí nə zhií ná bwə ŋwág mbií mánýwa məəng bídí, sə bāŋ má ban ka bul bə nə zhií nyəəngú nəcə ji? Nji, sə á shígé balan nə zhií nyəəngú; sə ngə yida jisəw sá jəsh shú ná sá kú ntágulə ná Jəjə Kéel má *Kříst í bəg kú bwiiŋgya.

¹³ Buud bwə də sēy isey í Zembí Mpáánzə wá, Mpáánzə wá í də námá wíil bwo; bəəng bwə də kənd Zembí *mátúnuga *alatār dí wá bwə də ŋwa dán kəw lú ídəw alatār dí. Ngaá bí mə mpú ntó? ¹⁴ Mbií ŋgwú d wəəng námá, Cwámba nyə a wá cəx ná buud bwə jáaw Jəjə Kéel wá bwə jəlá nə cugə nə isey byəəng. ¹⁵ Nji mēe mə a shígé balan nə məzhií məəng; mə anğə námá nə cilə ntúga ná mə lúndal ísá byəəng. Má yidá bul cēel ná mə yág, ntə ná mə sáag milúndál. Jām sá gúmá wó cí, muud cugé nə ŋkul yíl mə gwo. ¹⁶ Mēe jām kóómb

dí, ja má ngó jaaw Jəjə Kéel yí, mə cugé nə ŋkul cí ná mə ngə sa gúl sá, nəcə jisə mə sá cindúlá Zembí ngó cindal mə yí. Məntágula nə mə ŋkí mə bə kú jaaw Jəjə Kéel. ¹⁷ Í á mbəm bə ná mə a té nə lám wám ná mə zə jaaw Jəjə Kéel, mə bə nə zhií ná mə jíg myána. Ká, mə ngə sá isey byəəng cindúlád, jisə mbag Zembí nyə á kēel mə məbwád yí. ¹⁸ Ná ndeé, myáyé myána má ngə ŋwa cínəng myá? Myána myám wá mə jáawúg buud Jəjə Kéel ashwá, mə ngó cündə kú lúndal ísá má jí nə zhií ná mə ŋwág Jəjə Kéel dí yí.

¹⁹ Haaw! Mə ji fulí, kú bə lwaá mə múúd. Nji, tēem bə ntó, mə a má sá mámefwó lwaá á buud bēsh shú ná mə bəg nə fwála mə sá nə bímbí lú búúd dēsh dí nə ŋkul gwág mə yí í búgúlág Yésus. ²⁰ Ja sánəŋ *Oyúden básá yí, mə cugə námá nda Oyúden shú ná mə sá nə bwə kəndug milám wá Yésus. Ja sánəŋ buud bwə ngó bə məcəx má Moyíz wá sə básá yí, mə bə námá máccəx məəngú nda bwo, í njúl ná í cugé mə cindúlá ná mə bəg mwo. Má bə mwo nji shú ná mə sá ná buud bwə ngó bə məcəx wá bwə kəndug milám wá Yésus. ²¹ Ja sánəŋ buud bwə ádé bísh máccəx məəng wá sə básá yí, mə cugə nda bwo, námá nda mə anğə nə bísh máccəx məəng, í njúl ná mə ngə bə Cəx má Zembí, Kříst ji Cəx dām. Mə cugə nda mə anğə nə bísh máccəx nji shú ná mə sá ná buud bwə ádé bísh máccəx wá bwə kəndug milám wá Yésus. ²² Ja sánəŋ buud bí nə búgá átutagá wá sə básá yí, mə cugə nda bwo shú ná mə sá ná bwə kəndug milám wá Yésus. Mə a má bə sá jəsh shú búúd bēsh shú ná mázhií mēsh dí, mə cəgug búbaalé búúd. ²³ Mə ngə sá ísá íni byēsh nəcə Jəjə Kéel, shú ná mə bəg nə kəw mánýwa Jəjə Kéel í ngó kaag mád.

9:9 Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18 9:11 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6 9:12 Mis 20.34-35; 2Kr 11.9
 9:13 Ilh 18.8-19 9:14 9.4 9:15 Mis 18.3 9:16 Zhe 20.9 9:17 4.1 9:19 10.23-24,
 32-33; Rom 15.1 9:19 Mat 20.26-27 9:20 Mis 16.3; 21.20-26 9:21 Gal 2.3-4 9:22 Rom
 1.13; 2Kr 5.11; 11.29 9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbú 2.10

24 Bi ampúyé ná í ða bæ mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ñkí bulya ju ikúlá ná ndeé muud ñgwúð ñwa mpóógú? Jugá kúlá mbií wí ná bi ñwág mpóógú yí. 25 Ogiwimbe ó ígwiimbí bēsh bwé ða ci isá ñkí bulya shú ná bwé ñwág *túm gúmá. Í njúl ná túm gúmá bwé ða ñwa yí í ða yéel. Só bāñ wúsú túm gúmá í ábúlé yéel. 26 Kúlá mé ñgá ju yí, mē aṅgē nē ju nda muud nyá aṅgē nē mpu kúl á ñgá kē yé; ja má ñgá wusē ikúda yí, mē aṅgē nē wusē ikúda ntó ñgúlád. 27 Mē ñgē yida jugushi nyúúl nyâm, ñgē nywaad nywo sá má céel yí, shú ná í kú bá bæ ná, mē shín cúndē Jjṛ Kéel bóól búúd gwág ná ndeé, mēc nyiṅgē shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á sây nē buud ó Izurayélyí

1 Ntó, ye bwaanḡ, mē acéélé nē bi báḡ kú mpu isâ í á sây nē odá yí; ñkúdí í á baagulé bēsh, bēsh bwé á ntṛ māj má atítí nē mēkuú. 2 Ntó jí ná bēsh bwé á duwan ñkúdí, duwan máñ dí tâñ *ompwíín ó Moyíz. 3 Bēsh bwé á ða ðe idāw impwúð Shíshim má Zembí í á ða nti bwo yí. 4 Bēsh bwé á ñgul mājúwó mēmpwúð Shíshim má Zembí í á nti bwo má, mājúwó má á ñgē wú kwóógú má. Kwóógú ðaṅḡ í á bæ fwámé kwóógú wé í á ñgē lágál bwo cí, í á bæ *Kříst. 5 Nji, tēem bæ ntó, bóól ncúlyá buud wá gwoonḡ jāñ, Zembí nyē á shígé gwág bwo nywa. Gwá wé nyē á jañgulē bwo, a mpāñgulē mímbimbē nyāj shí á shwéeshád yí. 6 Isâ íni í á bæ nē bwo ntó shú ná í báḡ shé mēcwūñ, shé kú ða wímb sálē isâ í abúbōw nda bwo. 7 Kúgá yē ózembí ó áyadúḡ gúmá nda bóólúgá wá gwoonḡ jāñ

bwé á sá ná. Sâ jōonḡ jí cilyá ná: «Kúl búúd í á jí shí ðe, ñgul; bwé mú tōw, zhwiimba.» 8 Shé kúgá sá jañḡ nda bóólúgá wá gwoonḡ jāñ bwé á sá ná. Sálē bwé á sá jañḡ yí, bwé á yē jwōw ñgwúdí buud otóshin mēwūm mábá nē olóol. 9 Shé kúgá shweenzh Kříst nda bóólúgá wá gwoonḡ jāñ bwé á sá ná. Bwé á shweenzh nyē, onywá bwé mú jañgulē bwo. 10 Shé kúgá námá ða cwaduga nda bóólúgá wá gwoonḡ jāñ bwé á cwaduga ná; bāñ, *ēñgales á shwiy nyē á zē jañgulē bwo. 11 Bwaanḡ, isâ íni í á bæ nē bwo ntáni shú ná í báḡ shé mēcwūñ. Í á cilya shú ná shé buud shé ñgá cugē mēwōw má mēzhúgúlá dí wá, shé mpúḡ nda shé má jálá nē ñgē cugē ná. 12 Nē ndeé, muud ñgē tédúgá ná mēbwébulán má cúgé nē ñkul sá nyē sá yé, kē bey ná á búlág. 13 Mēbwébulán mēsh bí á má ða bwēma nē ndí má má ða námá bæ nji isâ bí nē ñkul wóós nē muud yí. Nji, Zembí jí abúgúlág; a cugē nē ñkul bíð ná bi bwámagi nē mēbwébulán má ntṛ bí ñkul má. Ja bí má bá ða bwēma nē mēbwébulán yí, a bá ða lwó bí zhí shú ná bi jísówúḡ kú búla.

Kúgá fūla isâ í mājamb nē isâ í Zembí

14 Gwá wé jí ná, yé bwáánḡ má búl céel wá, fúndágá yálē ózembí ó áyadúḡ gúmá. 15 Mē ñgē lās nē bí nda mē lās nē buud bí nē fag wá. Biméfwó faasugá sá má ñgē cí yí. 16 Ja sá má ða ðe idāw í Zembí yí, sá má ða ñgul bálá; sá má ða yē Zembí akíba shú bálá jōonḡ. Ñgulúlē sá má ða ñgul bálá jōonḡ yí í ða bæ nē sá bēsh sá má ða ñwa kōw lú mánywa má mácií *Kříst nyē á wéeshulí shú dúsú má. Féyálē sá má ða féya buléd yí í ða bæ nē sá bēsh sá má ða ñwa

9:27 Rom 8.13; 13.14 10:1 MmN 13.21; 14.21-29 10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sóm 78.24-25 10:4 MmN 17.6; Ilḡ 20.11; Sóm 78.15 10:5 Ilḡ 14.29-30; Sóm 78.31; Heb 3.17; Yúd 5 10:6 Ilḡ 11.4, 34; Sóm 106.14 10:8 Ilḡ 25.1-9 10:9 Ilḡ 21.5-6 10:10 Ilḡ 14.2, 36; 16.41-49; Sóm 106.25-27; Heb 3.17-18 10:11 7.29-31; Rom 15.4 10:12 Gal 6.1 10:13 1.9; Zhk 1.13-14 10:14 1Yn 5.21 10:16 11.24-25; Luk 22.17-20 10:17 12.27

kɔw lú mánywa mâ nyúul Kríst nyə a yána shú dúsú yí. ¹⁷ Sə bēsh sá mú mbwəɗɗá nyúul ŋgwúd nda buléd jí ŋgwúd ná. Ntós jí ná sá tɛɛm bə ŋkí bulya, sá búsa nyúul ŋgwúd nəcé sá mə də kɔwula nji buléd ŋgwúd.

¹⁸ Fwogá dúg mímbýágá mí *Izəwəyēl. Buud bwə də də ócúdu bwə də kə *mátúnuga dí wá bwə də fula ísâ nə *alatâr, ntós jí ná bwə də fula ísâ nə Zembî muud jí ámadí á alatâr yé. ¹⁹ Jí mə ŋgə ka cɛel ci yí? Ye nə ocúdu búud bwə də yə ózembî ó áyadúg mátúnuga dí wá búsa gúlúgá sâ? Ŋkí ntâg nə ozembî bɔɔŋgú bí gúl sá? ²⁰ Mbó! Mə ŋgə ci nə ocúdu búud bwə də kənd mátúnuga dí wá, Zembî dí bwə dá yə bwo yé; í də bə mátúnuga bwə də yə məjamb má. Mə acéélé nə bɪnónə məjamb bí dúg fula ísâ. ²¹ Bí cugé nə ŋkul ŋgul bálá mə Cwám̄ba, bí nyingə ŋgul bálá məjamb. Bí cugé nə ŋkul ŋwa kɔw táwuli mə Cwám̄ba dí, bí nyingə ŋwa kɔw táwuli məjamb dí. ²² Ye sá mə sɔ nə Cwám̄ba sáág wúú? Sə mə lal mánkul cɔ nyə?

²³ Bóól búud bwə ŋgə ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cɛel yí.» Jí ntós. Nji, sá jēsh dí jí nə ŋkul kwíind múúd. Haaw! «Muud jí fulí ná a sáág sá jēsh á cɛel yí.» Jí ntós. Nji, sá jēsh dí í də ləl gwoŋg. ²⁴ Muud nyə ajáláyé nə sɔ nə nyəmɛfwó wə bág nə mənɔywa; muud yēsh sɔɔg ná bóól bwə bág nə mənɔywa. ²⁵ Dagá sá jēsh bwə kúshá mákíd ocúdu dí yí; dagá gwo nə milám nə salá, kú jí míshílí nə bí ŋgə bɛɛmb. ²⁶ Dagá, nəcé shí nyí shí mə Cwám̄ba, nə ísâ byēsh bí cínŋg yí. ²⁷ Ntós jí ná, *hááden mə ká jŋw bí dína dí, bí mə ká kə, dagá mbií ídêw wēsh bwə é yə bí yí; dagá byo nə milám nə salá, kú

jí míshílí nə bí ŋgə bɛɛmb. ²⁸ Nji, ŋkí ŋgwól múúd mə jaaw bí nə cúdu bwə ámə jáám̄b yé nyə ámə bə cúdu *mátúnuga, bí kú ná də. Bí kú də, nəcé muud mə jáám̄b bí yé, bí á bá ntágulə nyə lám. ²⁹ Ja mə cí nə lám yí, mə acíyé lám wún, mə ci jí mə múúd nyə ámə jaaw bí yé. Nəcé jí lám mə ŋgwól múúd í é zə jum mə, mə njúl fulí yí? ³⁰ Ŋkí mɛɛ mə yə Zembî akíba mə ka də, bwə é ka kə ŋgə jí nə mə íkúdígúd nəcé jí, í njúl nə mɛɛ shí yə Zembî akíba? ³¹ Ntós, tɔɔ bí mə dâ, tɔɔ bí mə ŋgul, tɔɔ bí mə sá jí, sáág sá jēsh nə yéesh nə bí mə yə Zembî gúmá. ³² Kúgá bɛɛg sá nə tɔɔ mwá Ogurék, tɔɔ mwá *Oyúden, tɔɔ muud ŋgwúd á *Dɔ lú óbúgula ó Zembî lánjúwóg búgád. ³³ Ságá nda mə; ísâ byēsh dí, mə cɛel sá sá múúd yēsh nyə e gwág nywa yí. Mə ádé sɔ nə məmɛfwó bág nə mənɔywa; mə də sɔ nə ncúlyá buud bwə bág nə mənɔywa, nə Zembî cágug bwo.

11

¹ Ŋgəgá nə yagula mə, námə nda mə ŋgə yagula Kríst ná.

Nda sá mə jálá nə jí míscɔn nə

² Mə ŋgə faag bí nəcé, bí ŋgə téduga mə ija byēsh, bí ŋgə ntâg námə bɛ minjígulá mə á kala bí myá. ³ Nji, mə jíi ná bí mpúg sá ŋgwúd ná: múdúm yēsh lúlúú yé wə *Kríst, múdá lúlúú yé wə mudúm, Kríst lúlúú yé wə Zembî. ⁴ Mudúm yēsh mə jágulá nə Zembî ŋkí ntâg nə a cúndá mícúndá mí Zembî a njúl nə tùm lúú yé, a wá lúlúú yé Kríst shwôn. ⁵ Mudá mə yídá jəgula nə Zembî ŋkí ná a cúndá mícúndá mí Zembî shwə lúú yé, a wá lúlúú yé múdúm shwôn. Nəcé, bálə shwə lúú wúsə námə nda a mə kɛnya shilú*.

10:18 Ləv 7.11-21 **10:19** 8.4 **10:20** Mbá 32.17; Sóm 106.37; Mbú 9.20 **10:21** 2Kr 6.15-16
10:22 Mbá 32.21 **10:23** Rom 14.1-15.6 **10:23** 6.12; 8.7-12 **10:24** 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4 **10:25** Rom 14.2 **10:26** Sóm 24.1; 89.12 **10:28** 8.7 **10:30** Rom 14.6; 1Tm 4.4 **10:31** Kol 3.17 **10:32** Rom 14.13 **10:33** 9.19-22 **11:1** 4.16 **11:2** 2Te 2.15;

3.6 **11:3** 3.23; Mət 3.16; Ifz 5.23 * **11:5** Wəla mwəw Pwól nyə á cilə kálad éga yí, í á də bə sá shwôn nə bwə dúgug mudá nə kɛnyá shilú.

6 Haaw. Múdá má ká bə kú nə tũm lúúd í, í jii ná a sémbyág námá shilú. Nkí jí ka bə sâ shwôn ná mudá sémbyág shilú nkí ná a kęnyag lúu, í jii ná a dúg cęęlə tũm lúúd. ⁷ Mudúm nye, nyə ajáláyé nə bwáád tũm, nəc é a jí yuug má Zembí, a ngə lwó gúmá í mpíyá nə Zembí yí, mudá nye ngə lwó jəng í mpíyá nə mudúm yí. ⁸ Nəc é, mudúm nyə a shígé wú múdá dí, mudá nyə a wú múdúm dí. ⁹ Zembí nyə a shígé té múdúm nəc é múdá, nyə á yida té mudá nəc é mudúm. ¹⁰ Gwə wə jís ná, mudá má jəlá nə bə nə ndəm lúúd; ntó jí shú lwólə *wáéngales ná a jí íjwúga í múdúmád. ¹¹ Təem bə ntó, dúgúlə cug sə ngə cugə tâŋ buud ə Cwám̄ba yí, mudá cugé nə nkul cugə kú nə mudúm, mudúm kú námá cugə kú nə mudá. ¹² Í bə ntó nəc é ná, námá nda múdá ashúshwóógú nyə a wú múdúm dí ná, ntó námá wə múdúm má də byél múdá dí yé, sâ jêsh í zhu wə Zembí. ¹³ Biméfwó faasugá ná jiga: ye jí jə sâ ná mudá bəg shwə lúú ja á ngə jəgula nə Zembí yí? ¹⁴ Jísə námá sâ shwôn nə mudúm bááguləg shilú nda mudá. Ngaá nə cug shé ngə cugə ga gwáméfwó í ngə jííguli bí ntó? ¹⁵ Í njúl sâ gúmá shú múdá nye. Nəc é Zembí nyə á yə mudá shilú nkí gwaa ná í dúg búdal nyə lúu. ¹⁶ Njí nkí muud má cęel sá máshwán na, sə bāŋ sə cugé nə fúlú nyəng, mədə má óbúgula kú námá bə nə nywo.

Nda sə má jəlá nə də dína mə Cwám̄ba ná

¹⁷ Mə afaágé bí wəng lésú má zə lás nə bí gaád. Mə afaágé bí nəc é, sęngyalə bí mú də sęngya *Də dán dí yí, í ányígəyé ná bə shú sálə ná bí lálug, í mú ngə teeg bí teeg teegúg. ¹⁸ Í tééd fwo bə ná, ja *Də lú óbúgula dán í də sęngya yí, mə gwág ná mənəkəmə má mú ngə bə

mpədúgá nyín. Mə ngə *magulə lâŋ wəngə búbaalé. ¹⁹ Mə kə ntəg cı, í jii ná mənəkəmə wəng mə bəg, bəng búsə fwámé óbúgula mpədúgá nyín wə bwə mpúyúg. ²⁰ Ntó jí ná, ja bí mú də sęngya kul ngwúd yí, í ádé ná nyingə bə shú zələ də ídāw í Zembí. ²¹ Í mú də bə ná, fwála lə dələ, muud má ləel shín də byé ídəg nyə ámə zə nə ndí yí kú bwánd ná bóól bwə wóósúg. Ja í bə ntó yí, í mú wóós ná, ngwól njúl nə zha, ngwól nye má də ngul ná ndéé cə fudud; ²² ye bí cugé nə minjów ná bí dúg də nə ngul wu? Nəc é jí bí búsə kú bish Də lú óbúgula ó Zembí yí? Bí má cęel zə də wə búúd bwə cúgə nə məbii wə shwôn lúúd íf? Mə cíg ná jí? Mə fáágug bí? Mə afaágé bí na wáni sóólúgú. ²³ Nəc é, njígulá má á lóg nə Cwám̄ba yí, wə wə má á kala bí yí; nəə: Cwám̄ba Yésus nyə a sá ná, búlu bwə á kusha nə nyə yí, nyə á ŋwa buléd ²⁴ ná ndéé, a yə Zembí akiba, a mú fəy buléd, a mú cı ná: «Nyúúl nyām í má kaanz shú dán dí nywə wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, də tédugá má.» ²⁵ Námə mbií ngwúdá, ja bwə má shín də yí, a mú ŋwa bálá wáan, a mú cı ná: «Bálá ga jísə sə á gúgwáan í zə sŷy mácií mām dí yí. Ja jêsh bí má bá də ngul gwo yí, bí ə bá də sá sóólúgú ga, də tédugá mə.» ²⁶ Ntó má kə ná ja jêsh bí má bá də də buléd ga nə ngul bálá wáan ga yí, bí ngə bwiing shwiŷ Cwám̄ba nyə á yə yí, bí də bá jaaw dwo ná ndéé kə wóós ja á bá nyingə zə yí. ²⁷ Sá jəng wə jí ná, muud mə də buléd a ngul bálá mə Cwám̄ba yé, nkí á də nə ngul mbií wúsə kú jəla yí, á byaagulə nə nyúúl nə məcií mə Cwám̄ba. ²⁸ Ntó, muud yêsh fáásug nyəméfwó ná ndéé, a ka də buléd, a ngul bálá wáan. ²⁹ Nəc é muud mə də buléd a ngul bálá ntó kú téduga ná jí məndəm mə nyúúl

11:7 MəT 1.26-27 11:8 MəT 2.18-23; 1Tm 2.13

11:18 1.10-11

11:19 Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19

11:22 Zhk 2.5-6 11:23 10.16; Mat 26.26-28

11:25 sɔ; Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb

8.6 mácií; MmN 24.6-8; Heb 9.12 11:26 Mat 26.29

11:27 11.20-22; Heb 10.29

11:28 2Kr

mə Cwám̄ba yé, a ngə sá ná sémyé mílású í bág bə ŋkí bul nyaan shú nyáméfwó. ³⁰ Sá jəŋg wó í sá ná, zhwoɡ buud bwó mú mimbəl mpédúgá nyín, bóól nə ijám, bóól ŋkí bulya bwó á má yə. ³¹ Sá mbəm də faas sáméfwó, sá kú nyiŋgə bwəma nə sémyé mílású. ³² Nji, Cwám̄ba má də sámb sá mílású, a ság sá shú ná sá kú bá bwəma nə sémyé mílású ányinyaanə búúd bwó abíshé Zembí wá bwó bá bwəma nə ndí yí. ³³ Ná ndéé bwaanɡ, ja bí má də sɛɛŋgya nə bi mə dá yí, dɔgá sá ná, bóól bwánd bóólágá. ³⁴ Ŋkí ŋgwól múúd ŋgə gwág zha, a fwóg tééd də nyádí njów a ka tɛem zə, shú ná bí kú də sɛɛŋgya nə bi mə zə də kwaamb sémyé mílású ányinyaanə bídí ícug dí.

Shú bíl isá byêsh íí, mə e bá zə kwambulə byo ja má bá zə yí.

12

Isá Zembí mə də yə bwán bə zhíí a shíshim dí yí

¹ Bwaanɡ, shú isá Zembí mə də yə bwán bə zhíí a *shíshim dí yí, mə acéélé ná bi dág bə kú mpu. ² Bi mə mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembí yí, bwó á də julə kə nə bí bów-bów zhííd, bí kə ŋgə bɛ ózembí ó áyadúg, mbɛé isá bísá kú nə ŋkul mə lás yí. ³ Nda jí ntó ná, má cɛel ná bi mpúg ŋkúmba sá: muud Shíshim má Zembí ŋgə sá ná a lásúg yé cugé nə ŋkul lweem Yésus; muud Shíshim má Zembí í anɡɛ nə sá ná a lásúg yé cugé námá nə ŋkul ci ná: «Yésus jí Cwám̄ba».

⁴ Isá Zembí mə də yə bwán bə mpáam dí yí bísə mimbíi mimbíi, nji Shíshim ŋgwúd wə í də kaaw byo. ⁵ Bulya mímbii búúd bí nə ŋkul séy nə isá byəŋg yí; nji Cwám̄ba ŋgwúd wə ŋgə jwú nə iséy byəŋg byêsh. ⁶ Mísóólágú mí mímbii mímbii, nji

buud bəsh bwó ŋgə sá myo wá, Zembí ŋgwúd wə ŋgə sá ná bwó sáag myo. ⁷ Muud yêsh Ŋkɛŋkɛ Shíshim mə yə ŋkúl ná a sáag sá yé, a yə nyə ŋkul nyəŋgú shú ná í kwíindúg bóól bəsh. ⁸ Ntó, Ŋkɛŋkɛ Shíshim mə yə ŋgwól múúd ŋkul ná a lásúg lású fəg, a yə ŋgwól ŋkul ná a mpúg sá Zembí ŋgə jí ná buud bwó sáag yí; Shíshim ŋgwúd nə ŋgwúd wə ŋgə kaaw. ⁹ Shíshim ŋgwúd wəŋgə mə yə ŋgwól múúd búgə álal-ŋkul, a yə ŋgwól ŋkul mə lwág mímbəl, ¹⁰ a yə ŋgwól ŋkul mə sá *máshimbá, a yə ŋgwól ŋkul mə cúndə mícúndə mí Zembí, a yə ŋgwól ŋkul mə mpú faas míshíshim, a yə ŋgwól ŋkul mə lás mákál mímbii mimbii, a yə ŋgwól ŋkul mə féég sá í də ciy mákál məŋg dí yí. ¹¹ Isá íni byêsh íí, nji Shíshim ŋgwúd nə ŋgwúd wə má də kaaw byo, a yə múúd yêsh jəŋg á céél yə nyə yí.

Ikál í nyúul bí ŋkí bulya, nyúul njúl nji ŋgwúd

¹² Mpugá ná nyúul mə múud nyí ŋgwúd, ikál ŋkí bulya. Ikál í nyúul tɛem bulya ntó, byêsh í sá nji nyúul ŋgwúd. Ntó námá wə jí nə *Kříst yé. ¹³ Shé bəsh, tɔɔ *Oyúden tɔɔ Ogurɛk, tɔɔ məlwaá tɔɔ ofálí, shé á duwan Shíshim ŋgwúd dí shú ná shé bág ikál yá nyúul ŋgwúd. Zembí nyə á ŋgulal shé bəsh Shíshim ŋgwúd.

¹⁴ Ntó jí ná nyúul í cugé nji kál ŋgwúd, ikál í nyúul bí ŋkí bulya. ¹⁵ Ŋkí kuú í sheé ná ci ná: «Nda má cugé mbwə ná, mə cugé kál nyúul», ye kuú í é yəw bálə kál nyúul? ¹⁶ Ŋkí lwó í sheé ná ci ná: «Nda má cugé jús ná, mə cugé kál nyúul», ye lwó í é yəw bálə kál nyúul? ¹⁷ Ŋkí nyúul nyêsh ncindí í sheé ná bə nji jús nə jús, í ka də gwág ntudɛlɛ? Ŋkí nyêsh ncindí í sheé ná bə nji lwə nə lwə, í ka də gwág mácuđ ntudɛlɛ?

18 Bî má dúg íf? Zembî nyə á ngə təl ikál í nyúul byêsh nyúúlád nda nyə á cœl ná. ¹⁹ Muud ncindî nyə á mbâm sheé bə nji kúl nyúul ngwúd nə ngwúd, nyúul í á nywá ka bə ngow? ²⁰ Ntó, nyúul muud dí, ikál í nyúul bí ñkí bulya, nyúul njúl nji ngwúd.

²¹ Jús í cúgé nə ñkul ci nə mbwə ná: «Mə aŋgê nə jii wo», lúú kú námá ci nə məkúú ná: «Mə aŋgê nə jii bî.» ²² Í yidá bə ná, ikál í nyúul í də nyîn nda bí nə iləm yí, byó wá í yidá bul kwíind yí, ²³ byəŋg sá má də dúg ná í abulé jəla nə gúmá yí, byó wá sá má də bul nwa nə gúmá yí; byəŋg bí ná í ajáláyé nə nyîn yí, byó wá sá má də bul mpu baagulə yí, ²⁴ í njúl ná ikál í nyúul í də nyîn yí í ádé jii mbií mbagulá wəŋg. Zembî nyə a sá nyúul muud mbií á ná nyə a wá gúmá ikál í nyúul í cúgé nə gúmá yíid. ²⁵ Nyə a sá ntó shú ná mbéégí mənkoómá í kú bə nyúul muud dí, ikál í nyúul í yidag də bə, jíga baagulə jíga, jíga baagulə námá jíga mbií ngwúdá. ²⁶ Gúl kúl nyúul í ká jug, bíl jug námá; bwá ká gúmal gúl kúl nyúul, bíl byêsh bə nə məshusəg.

²⁷ Ntó, bî búsa nyúul má Krîst. Muud yêsh jí bídí *Də dí yé jí kúl á nyúul nyəŋg. ²⁸ Ná ndeé, Zembî nyə a təl buud Də lú obúgula dí ntága: cé áshúshwóógú, nyə a təl *buud ɔ lwámá; cé ábɛɛ, a təl *búud ɔ micúndá; cé álél, a təl búud ɔ mínjígulá. Ná ndeé, a mú yə bóól ñkul mə sá *máshimbá, a yə bóól ñkul mə lwág mímbəl, bóól ñkul mə kwíind búúd, bóól ñkul mə cwîny gúfúgá, bóólúgá ñkul mə lás mákəl məshús. ²⁹ Ye buud bēsh wá bí búud ɔ lwámá? Ye bēsh bí buud ɔ micúndá? Ye bēsh bí oyíguli? Ye bēsh bwá də sá máshimbá? ³⁰ Ye

Zembî nyə á yə bēsh ñkul í də lwag mímbəl yí? Ye bēsh bwá də lás mákəl məshús íf? Bēsh bwá də féég mákəl myəŋgá? ³¹ Gwágúgá yéesh ná ñkɛŋkɛ Shúshim yág bí isá í búl bə nə mfií yí.

Mə zə nyiŋgə lwó bí nyəŋg zhí í ntó mázhí mēsh yí.

13

Cœlí í ntə sâ jêsh

¹ Mə tɛɛm lás mákəl má búúd, lás mákəl má *wəéŋgəles íf, ñkí mə cugé nə cœlí, mpug ná mə jí nda kəŋ í ngó bwíim yí, ñkí ntág yaŋg í ngó lwanɣula yí. ² Mə tɛɛm námá cúnda micúndá mí Zembî, tɛɛm mpu míndimba myêsh, tɛɛm bə nə mpúyá wêsh, mə tɛɛm námá bə nə búgə jêsh ncindî mbií á ná mə də yíl mímbəŋ ícéd íf, ñkí mə cugé nə cœlí, mə cugé tɔ sâ. ³ Mə tɛɛm námá yána isá byám byêsh, mə kɛɛnzɔ námá nyúul nyám ná bwá jéég jígal mə kudad íf, ñkí mə cugé nə cœlí, sá jəŋgá kú kwíind mə tɔ sâ.

⁴ Cœlí jí nə jísow, cœlí jí nə osusa, í cúgé nə zhíŋ, í ádé bəgəwa, kú ñkɛny nyúul, ⁵ í ádé sá isá í shwɔn, í ádé sɔ nji mənywa mé, í ádé lɛɛl gwág zhwuŋá, í ádé baagulə mábúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olíŋgɛ, cœlí í yida də gwág nywa óbúbálé; ⁷ í də juu sâ jêsh, də búdal, í də bə nə búgə nə sâ jêsh, í də bwánd sâ jêsh nə búgə, í jísow sâ jêsh.

⁸ Cœlí í ádé shîn; dúlə cúnda micúndá mí Zembî í bá bə cwúd, lásúlə mákəl í bá shîn, mpúyá í bá bə cwúdugá. ⁹ Nəcé sá ngə mpu isá ikál, sá ngə cúnda micúndá mí Zembî ikál. ¹⁰ Nji, ja isá byêsh í bá bə óncindî yí, byəŋg bí ikál yí í bá bə cwúdugá. ¹¹ Ja má á bə mwántombú yí, mə á də lás nda mwántombú, mə də téduga nda mwántombú, mə də

12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 12:27 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 12:28 12.8-10; 14.1-4; Mis 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 12:31 14.1 13:1 8.1; Rom 13.8-10 13:1 2Kr 12.3-4 13:2 12.8; Mat 7.22; 17.20 13:3 Dan 3.19-20; Mat 19.21 13:5 10.33; Mik 10.12;

Flp 2.4 * 13:5 Bóól bwá ci ná «í ádé lə mábów». 13:8 12.10; 14.1-5

bála nda mwántombú. Ja mǎ mú fwámé múúd ga, mǎ mǎ yow isâ í bwân ó ntombú. ¹² Nǎcé isâ í ngǎ nyîn sǎ nda isâ sǎ ngǎ dúg yêñ† dí yí, nda isâ ngúdǎ í mǎ búdal yí; nji, ja fwála dǎong í bá wós yí, sǎ mǎ dúg ná bî-bî-bîi. Ja gaád mǎ ngǎ mpu isâ impál, ja jǎongû mǎ bá wámbulǎ, námǎ nda Zembî mǎ wámbúlǎ mǎ ná. ¹³ Isâ í ábúlé shîn yí bisǎ ílǎl ja gaád, byó wǎ: búgǎ, nǎ dúlǎ bwánd nǎ búgǎ, nǎ cǎelí; sǎ í ntǎ na ílǎl íni dí wǎ cǎelí.

14

Yéesh isâ bí nǎ ñkul kwínd múúd yésh yí

¹ Shúshwóógú nǎ sǎ jêsh íi, fwogǎ tééd sǎ ná bî bǎg nǎ cǎelí. Gwágúgǎ yéesh isâ Zembî mǎ ða yǎ bwán bé zhíí a *shíshim dí yí, bul bǎ nǎ ndéé cúndǎlǎ mícúndǎ mí Zembî. ² Nǎcé nǎǎ, muud mǎ lǎs mǎkǎl mǎshús yé, nyǎ alésháyé nǎ buud, a lésa nǎ Zembî, nǎcé kú nǎ tǎo muud nyǎ é gwág sǎ á ngǎ ci yí. Nji, a ngǎ lǎs nǎ ñkul Ñkǎñkǎ Shíshim ngǎ yǎ nyǎ yí, ngǎ ci mindímǎ. ³ Nji muud mǎ cúndǎ mícúndǎ mí Zembî yé ngǎ lésa nǎ buud; a ngǎ cúndǎ shú ná bwǎ lǎlǎg búgǎd, a cúndǎ ná a cwîny bwo, á cweel bwo milâm. ⁴ Muud mǎ lǎs kǎl íshús yé ngǎ sǎ ná nyǎmfwǎ lǎlǎg búgǎd, í njúl ná muud mǎ cúndǎ mícúndǎ mí Zembî yé ngǎ sǎ ná *Dǎ dǎsh í lǎlǎg búgǎd.

⁵ Mǎ jii ná bî bêsh bî lǎsúg mǎkǎl mǎshús; nji mǎ bul jii ná bî cúndǎg mícúndǎ mí Zembî. Nǎcé nǎǎ, muud mǎ cúndǎ myo yé mǎ cǎ múúd mǎ lǎs mǎkǎl mǎshús yé; sǎsaalê nji ná muud mǎ lǎs mǎkǎl mǎong yé mǎ féég sǎ nyǎ á mǎ ngǎ ci yí, shú ná Dǎ dǎsh í lǎlǎg búgǎd. ⁶ Ntǎ bwaang, ñkí mǎ sheé ná zǎ nûñ bídí zǎ lǎs nǎ bî nji mǎkǎl mǎshúsú, mǎ é kwínd bî cínǎngú nǎ jí? Kú nǎ tǎo sǎ! Sǎsaalê

ñji ná mǎ bǎgúlǎ bî gúl sǎ Zembî nyǎ á mǎ lwó mǎ yí, ñkí ná mǎ yǎ bí wúl mpúyá, ñkí wúl cúndǎ mǎ Zembî ñkí ntǎg njíngúlǎ.

⁷ Jí námǎ nda isâ í íbwamugǎ-bwámug, nda lúlwónǎ á bulya mǎkǎl ñkí bínzhá; ñkí isâ byǎong í ngǎ lǎs ná kpódǎ kpódǎ kpódǎ, buud bwǎ é ka mpu ná í ngǎ cǎel sey jáyé sǎsa? ⁸ Ñkí laag í lǎs buud nda yag sǎ í ngǎ ci yí, zǎ nyǎ é kwǎmusa dǎómb? ⁹ Mbií ngwúd nǎ bî. Ñkí bî mǎ lǎs mǎkǎl mǎshús lǎsú wán kú gwíng sǎ bí ngǎ ci yí, buud bwǎ é ka wámbulǎ ná jí bí ngǎ lǎs yí? Í é bǎ ná bí ngǎ lwábuda ntǎ. ¹⁰ Mǎkǎl mǎ lǎsú mí ñkí bul bulya shí gaád, nji kú nǎ tǎo ngwúd dí ná buud bwǎ ða lǎs kú gwág sǎ bwǎ ngǎ ci yí. ¹¹ Ntǎ jii ná ñkí mǎ ampúyé dúl kál lú lǎsú nda í kǎ ná, mǎ é bǎ múúd ngǎ lǎs ðwo yé njínǎ muud, nyǎ bǎ námǎ mǎ njínǎ muud. ¹² Nǎ ndéé, nda bí mǎ búl jii isâ Zembî mǎ ða yǎ bwán bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulǎgǎ sǎ ná bî bǎg nǎ byǎong í é sǎ ná Dǎ í lǎlǎg búgǎd yí.

¹³ Gwǎ wǎ jí ná, muud mǎ ða lǎs mǎkǎl mǎshús yé jǎgula nǎ Zembî ná a yǎg nyǎ ñkul ná a dúg féég sǎ á ða ci yí. ¹⁴ Nǎcé ná, ja mǎ jǎgula yí, mǎ kǎ jǎgula kǎl lǎ shúsúdí íi, shíshim wǎm í ngǎ jǎgula, nji lúu wǎm í angê nǎ sǎ sǎ. ¹⁵ Kǎ mǎ sǎág jí? Mǎ é ða jǎgula shíshim dí, mǎ é ða námǎ jǎgula nǎ ikǎñ byám; mǎ ða sey ísusa sǎgusa Zembî shíshim dí, mǎ é ða námǎ sey nǎ ikǎñ byám. ¹⁶ Nǎcé, ñkí wo yǎ Zembî mǎshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyǎ é magulǎ wo ná: «Amen»? Mbǎ. Nyǎ ámagulǎyé, nywǎá nyǎ ampúyé sǎ wó ngǎ ci yí. ¹⁷ Wo yǎ Zembî mǎshwúmb, jí ntǎ; nji sǎ jǎong í asáyé ná ngwól múúd lǎlǎg búgǎd. ¹⁸ Mǎ ngǎ yǎ Zembî akíba nǎcé mǎ ða lǎs mǎkǎl

13:12 Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembî mǎ wámbúlǎ mǎ: 8.3; Gal 4.9 † **13:12** yêñ: Iyên yǎ fwála dǎong í ða síy nǎ ñkwánz, ivǎguli kú ða nyîn ná ngǎñ nda iyên yǎ mwów mágaád. **13:13** Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 **14:1** 13.8 **14:2** 12.10 **14:4** 14.26 **14:5** 1ñ 11.29 **14:16** Amen: 2Kr 1.20

mæshús cǝ bí bêsh. ¹⁹ Nji, tæem bæ ntó, ja má jí Dǝ lú óbúgulad yí, má yidá bul cæel ná mæ cǝg icyá itóon næ ikân byâm jǝgúlilæ búúd, ntǝ cǝlæ icyá mæwúm má otóóshin kâl læ shúsúd. ²⁰ Bwaanǝ, kúgá nyǝnǝ bæ næ mitédúgá myâ milúu nda ikúkágá. Bágá ikúkágá shú sâ í dúgyá næ mæbǝw yí; nji shú mitédúgá myâ milúu dǝ, bágá onkwanz ǝ búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad mæcǝǝ dí nó:

Mæ bá kænd bóól búúd ná bwá kég lás
næ kúl búud jâm;

buud bǝanǝ bwá bá nǝgá lás kâl læ
shús.

Nji, mæ tæem bá sá ntó, kúl búud jâm
í abúlé gwág mæ.

Cwám̄ba má ci ntó*.

²² Ntó jí ná lásúlæ mákâl mæshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsæ shú óhááden†; micúndá, myân mí yuug shú óbúgula‡, kú bæ shú óhááden.

²³ Shé shéégá ci ná *Dǝ lú óbúgula dán dêsh má sǝnǝgya, bí bêsh ka nǝgá lás mákâl mæshús. Njí ozhizhe ǝ búúd§, nǝkí óhááden bwá wóós cǝnǝnǝg, nǝgáá bwá ci ná bí mú mimbâl myên? ²⁴ Í njúl ná nǝkí óbúgula bêsh bwá cúndá micúndá mí Zembî, nǝkí *hááden, nǝkí zhizhe muud mæ wóós cǝnǝnǝgú, muud wǝanǝgú, nyæ é mpu ná a má byaagulæ næ Zembî, bêsh bwá nǝgá yæ nyæ mæbǝǝ. ²⁵ Í é sá námá ná isâ í dæ bæ nyân shwoó lámúd yí í búgúlǝg, a mú kúd mpwoombú mándælúd yæ Zembî gúmá, ci ná: «Búbálé, Zembî jí bídí sǝnǝgyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

²⁶ Bwaanǝ, jí bí má jǝlá næ ka dæ sá yí? Ja bí má sǝéǝnǝgya yí, í dúg bæ

ná, muud jí næ susa yé, sǝy; nyǝanǝg jí næ sâ á jǝgúlǝg yé, jǝguli; nyǝanǝg jí næ sâ á bágúlǝg yé, bágulæ; nyǝanǝg jí næ kâl á lásúg yé, lás; nyǝanǝg jí næ nǝkul fǝéǝg kâl dǝanǝg yé, fǝéǝg. Sá jêsh í síyúg mbíí á ná gúfúgá í lálug búgód.

²⁷ Nǝkí buud bwá lás mákâl mæshús íí, í bǝg nji buud obá nǝkí ólól, kú ntǝ; bwá dæ lás nǝgwúd nǝgwúd. Í jǝí námá ná nǝgwól múúd bǝg a nǝgá fǝéǝg sâ bwá nǝgá ci yí. ²⁸ Nǝkí muud mæ fǝéǝg yé cugé, bwá jǝg kúl-kúl Dǝ dǝ, muud dæ lás nji shú nyáméfwó næ shú má Zembî. ²⁹ Shú *búúd ǝ micúndá, buud obá nǝkí ólól bwá lásúg, bóól ka bigas. ³⁰ Nǝkí nǝgwól múúd jí sǝnǝgyád yé má cæel bágulæ gúl sâ í á dæ bæ kú fwo mpúy yí, nyǝanǝg nyæ ámæ nǝgá lás yé fwo tâl lású. ³¹ Bí bêsh bí bí næ nǝkul nǝgá cúndæ nǝgwúd nǝgwúd shú ná buud bêsh bwá bǝg næ mpúyá, bwá nǝwa mæcwûn. ³² *Muud micúndá yêsh má dæ shimal isâ í dæ wóós nyæ *shíshim dí yí*. ³³ Næcé, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bæ Zembî á ná isâ í síyúg ná shæ, námá nda jí mádǝ má Zembî mêsh dí ná.

³⁴ Budá bwá dúg jí kúl-kúl mædǝ má óbúgulad næcé jisæ bwo ci ná bwá lásúg cǝnǝnǝg. Bwá jǝlá næ yida dæ sá mágwág námá nda Cǝǝ má Zembî í nǝgá ci ná. ³⁵ Nǝkí mudá má cæel jǝg gúl sá, a kæ jí nǝgwúm yé nǝjów næcé í ajáláyé ná mudá lásúg gúfúgá óbúgulad. ³⁶ Ye nûn bídí wá bwá á tééd bwiinǝgúlæ kéel má Zembî yé? Nǝkí ntǝg ná ye í á zæ nji bídí? ³⁷ Nǝkí nǝgwól múúd mæ tédúgá ná a jí *muud micúndá má Zembî, nǝkí a tédúgá ntǝg ná Shíshim

14:20 Ifz 4.14 **14:21** Iza 28.11-12; Mbá 28.49 * **14:21** Ciyá ní jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ní dí, Izayí nǝgá ci næ Izarǝyêl ná buud ǝ Asirií bwá bá zæ káda bwo, bwá nǝgá lás kâl læ asiriyǝ dán Izarǝyêl kú gwág: sá ǝanǝg í bá bæ Zembî lwóla bwo ná a má gwág bwo mpimbæ. Í njúl ná ja Zembî má dæ nti búúd ǝ micúndá zæ lás næ bwo bwá nǝgá gwág yí, í dæ bæ Zembî nǝgála jisǝw bwo. † **14:22** Bwá mpúg ná Zembî mæ bá yæ bwo intúgálí. ‡ **14:22** Í mpúyúg ná Zembî jí kúl bwá má sǝéǝnǝgya yí.

14:23 Mís 2.13 § **14:23** Buud bwá nǝgá gwágulæ ná báá bwá ampúyé sá wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19 **14:26** 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mís 17.11; 1Te 5.21 * **14:32** Ntó má ká ná: «Muud má lág kéel wá Zembî yé má dæ mpu bwánd ná nyæ e lás ja í é wóós nyæ dé fwála yí.»

14:33 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6

má yə nyə ŋkul mə sá gúl sâ, muud wəŋŋ mə jəlá nə yag sâ mə ŋgá cilə bí yí nə jísə mpándí mə Cwamba. ³⁸ Nkí muud mə bə kú mpu ntó, wo ná Zembí nyə ampúyé nyâŋ múúd. ³⁹ Ná ndeé bwaŋŋ, gwágúgá yéésh ná bî cúndég mícúndé mí Zembí, nji bî kú ban ná muud kú lás mákəl məshús. ⁴⁰ Ságá sá jəsh nə məjilə, kú nə ncúg-nculé.

15

Kríst nyə a shí gwúm

¹ Bwaŋŋ, mə zə báásulə bí Jəjə Kéel mə á cúndə nūŋ bídí yí, Jəjə Kéel bí á magulə bí mə nada nə ndí yí; ² Jəjə Kéel dəŋŋ dúsə, ŋkí bî mə baagulə dwo nda mə á cúndə ná, í yə bí cug. Í ká bə kú bə ntó, mpu ná búgə jín mə yə íyí-yíy.

³ Shúshwóógú, mə á fwo tééd kala bí njúgúlá mə á lág yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *mísám mísú nda Mícilyá mí ŋgá ci ná; ⁴ nyə á dəw, a mú gwúm jwəw álél nda Mícilyá mí ŋgá ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíin wúm nə óbá. ⁶ Ná ndeé, nyə a lwó námá bóól bwaáŋŋ ə íshé nyúúl, bwə njúl buud cə mítəd mítóon, bəsh bwə á dúg nyə ja ŋgwúd; bóól ncúlyá buud wá cínəŋŋ bwə ŋgə ná cugə, bóólégá bwə á mə yə. ⁷ Ná ndeé, nyə a lwó Zhâk nyúúl, a lwó námá *búúd ə lwámá bəsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlá, a mə shín lwó búni bəsh nyúul, nyə á ka námá lwóya mádí, mə muud jí nda bwə á sheemb sheembúg yé. ⁹ Jí ná mə wə mə búl bə kú nə mfíí búúd ə lwámá bəsh dí. Í ajáláyé ná bwə jówúg mə ná *muud lwámá, nəcé mə á lwó *Də lú óbúgala ó Zembí cúwálí. ¹⁰ Nji, mə jí sá mə jísə yí nəcé mpaam mə Zembí.

Mpaam nyəŋŋá í á shígé yə íyí-yíy shú dáámud. Mə wə mə á yida bul wáduga, cə bóól búúd ə lwámá bəsh; kú ntâg bə ná mə wə mə a wáduga, mpaam Zembí ŋgá sá mə yí nywə wə í ŋgə wáduga. ¹¹ Ná ndeé, tə mə, tə bwo, sə ŋgə cúndə ləŋ ŋgwúd ni, wə námá wə bí á *búgala yí.

Mimbimbə mí bá námá gwúm

¹² Nkí sá ŋgə cúndə ná *Kríst nyə a gwúm, ntədəlé bóól búúd wá bídí bwə ŋgá ci ná gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm yí? ¹³ Nkí gúl sá í cúgé ná mimbimbə mí bá gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wə écí. ¹⁴ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, cúndə sə ŋgə cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgə jín yíy-yíy búgə. ¹⁵ Sə mú bə ówúshined wá məshügá ja sə mə bwáágúlə ná Zembí nyə a gwúmashi Kríst yí. Nəcé ŋkí mimbimbə mí ádé gwúm, Zembí nyə a shígé gwúmashi Kríst wə écí. ¹⁶ Nəcé, ŋkí mimbimbə mí ádé gwúm, Kríst nyə a shígé námá gwúm wə écí. ¹⁷ Nkí Kríst nyə a shígé gwúm, mpu ná búgə jín í yə íyí-yíy, bí búse ná *mísám mínúd. ¹⁸ Ntə jí námá ná bəŋŋ bwə á ŋgə yə bwə njúl buud ə Kríst wá bwə mə jimb. ¹⁹ Nkí shwúlə sə ŋgə shwu mənyúúl nə Kríst yí wí nji shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sá wə mə ka bul ŋkúŋkwəŋ nə buud bəsh.

²⁰ Ká, jáá jí búbálé ná Kríst nyə a shí gwúm, a jí muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, ntə mə lwó ná bəŋŋ bwə á mə kə ígwəd wá bwə bá gwúm. ²¹ Nəcé muud ŋgwúd wə nyə a sá ná buud bwə bwəmagí nə shwiy; ntə muud ŋgwúd námá wə mə sá ná buud bwə bəg gwúm. ²² Námá nda búúd bəsh bwə ŋgə bwəma nə shwiy nəcé Adam ná, bəsh bwə bá námá nyiŋgə *dúg cug

14:39 14.1, 5 14:40 14.33 15:1 Gal 1.11 15:2 Gal 2.1-2 15:3 11.23; Iza 53.5-12
 15:4 Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mís 2.24-31 15:5 Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19
 15:7 Luk 24.50 15:8 9.1; Gal 1.15-16; Mís 9.3-6 15:9 1Tm 1.12-16 15:9 Ifz 3.8; Gal 1.13-14 15:10 2Kr 11.23 15:11 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 15:15 Mís 1.22; 4.33; 5.30-32
 15:17 15.3; Rom 4.25 15:18 1Te 4.13 15:20 6.14; Kol 1.18 15:21 15.45-49; Mət 3.17-19;
 Rom 5.12, 14, 18 15:22 2Kr 5.17 15:23 15.51-52; 1Te 4.16

nacé Kríst. ²³ Nji, muud yêsh mæ bá gwûm jé ja, Kríst nyæ a tééd gwûm shúshwóógá, buud bé bwá bá ka gwûm ja á bá kwo zæ yí. ²⁴ Ná ndeé, mæshíné má shí ka bá bæ. Kríst mæ bá shîn céég isâ yâ mæyídúgá* í ngó wá buud mánýámád yí, næ byæng í ngó lwó buud mpâl yí, næ byæng í ngó ntɔ buud ñkul yí, ná ndeé a mú nyíngæ yæ Zembí Sóóngú icí. ²⁵ Nacé í jii ná a bâg jwú næ ndeé kæ wóós ja Zembí mæ bá culashi mízhízhíh myé myêsh, a nyaál myo næ mækuú yí. ²⁶ Zhízhíh á bá kæ shúgala céég yí í bá bæ shwiy. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná: «Zembí nyæ a má wá isâ byêsh mánýámá méd». Nji, ja cilyá ní í cí ná isâ byêsh yí, í ángé næ cæel cí ná Zembí nyæmfwó jii námá mánýámád. ²⁸ Ja isâ byêsh í bá bæ mánýámá má Zembí dí yí, nyæ muud nyæ á wá isâ byêsh Mwân dí mánýámád yé, Mwân má bá námá nyíi mánýámád, Zembí mú bæ Mása á isâ byêsh. ²⁹ Nkí gúl sâ cugé ná mimbimbæ mí ða gwûm, ká buud bwá ða duwan shú búúd bwá á yæ wá bwá bá sâ ntædele? Bwá ða duwan shú búúd bwá á yæ wá nacé jii? ³⁰ Nkí jí ná mimbimbæ mí ábúle gwûm, sá bân buud bí micúh næ mindæólúd wæla dæsh óga, sá ngæ yæ wân cúh nacé jii? ³¹ Bwaang, mæ ngæ faam næ shwiy jwów dæsh, búbálé námá nda bí ngó sá mæ lúu ná sáh ná. Lúu wí mæ ná sáh nacé bí bálæ búúd ɔ Cwámbe wúsú Kríst Yésus. ³² Mæ a gwána næ ibiin Iféz. Nkí gwáná jœng í á bæ nji shú isâ í dágýá næ buud yí, máyé mánýwa mæsá mæ cínœng má? Nkí jí ná mimbimbæ mí ádé gwûm íí, shé mú bæ kaaná í ngó cí ná: «Shé dógá, shé ngúlugá, nacé shé é yæ mán». ³³ Kúgá shíig mánýúul, wúl kaaná wí ná: «Ígwoœng í abábôw í ða yád

jœjœ mæcum mæ múúd». ³⁴ Kúgá ná nyíngæ ngæ cugæ nda mikás. Yœwugá sála mísám. Bóól búúd wá gúfúgá jín bwá ampúyé Zembí. Mæ lás ntáni shú ná bí gwágúg shwôn.

Buud bwá bá gwûm næ mánýúul mæshús

³⁵ Ngwól múúd jii næ ñkul jii ná: «Mimbimbæ mí bá gwûm ntædel? Mí bá nyíngæ zæ næ nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bæ yí í cugé næ ñkul kɔ í kú fwo fudæ. ³⁷ Ja wó bæ mpæg yí, ye wó bæ gwo næ nyúul í bá kɔ næ ndí yí? Ngaá ná í ða bæ zhizhe bumá *blé ñkí gúl bumá shús? ³⁸ Ná ndeé, Zembí mú yæ gwo nyúul á céél yæ gwo yí, a yá mpæg jêsh nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myêsh mí cugé mishwun mimpwúd. Jí ná, mishwun mí búúd mí næ myé, mishwun mí ócúdu næ myé, mishwun mí ínunú næ myé, mí mí óshú næ myé. ⁴⁰ Mánýúul mæsæ námá, næ mánýúul mâ jœh, næ mánýúul mâ shí. Mánýúul mâ jœh wân ñkænawálæ wí næ yé, mánýúul mâ shí wân ñkænawálæ næ yé. ⁴¹ Jwów í ða ñkænawa yé mbií, ñkwoond yé mbií, wæacén-cení wân mbií. Nkámúsá wæacén-cení mpédúgá nyán, jisæ, ngwól yé ñkænawálæ í shwópla næ ngwól yé. ⁴² Ntó námá wá jí næ gwûmálæ mimbimbæ yé. Mbimbæ í ða ðaw næ nyúul í ða bwo yí, í gwûm næ nyúul í cugé næ ñkul bwoo yí. ⁴³ Í ða ðaw í kú bæ sá gúmá, í gwûm í njúl sâ gúmá. Í ðaw í njúl næ ilæm, í gwûm í njúl næ ñkul. ⁴⁴ Í ða ðaw næ nyúul á mishwun, í gwûm næ nyúul á *shíshim. Nda nyúul á mishwun nyísá ná, nyúul á shíshim nyísæ námá. ⁴⁵ Sá jœng wá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí. Jí cilyá ná: Adam ashúshwóógú nyæ á zæ bæ kuwó;

15:24 Dan 2.44 * 15:24 Na jisæ wæéngales bwá ngó ciy Yûd 1.6 dí wá. 15:25 Sôm 110.1; Mat 22.44 15:26 Mbú 1.18; 20.14; 21.4 15:27 Sôm 8.6 15:28 Rom 11.36 15:30 Rom 8.36 15:31 2Kr 4.10-11 15:32 Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8 15:34 Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17 15:36 Yuá 12.24 15:38 Mat 1.11 15:43 Flp 3.20-21 15:45 15.21-22 15:45 Mat 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17

Adam ámazhúgúlá mú zə bə shíshim
í yə búúd cug yí.

⁴⁶ Nyúul á shíshim dí í á tééd
zə, í á bə nyúul á mishwun;
nyúul á shíshim ka shúgula zə.

⁴⁷ Muud ashúshwóogú nyə á ηwiny
mándəlú, męyow nə mändəlú.
Muud ábēē nye nyə á zhu jonud.

⁴⁸ Buud bwə á męyow nə mändəlú
wá bí námə nda Adam nyə á męyow
nə mändəlú yé; buud bí búúd ə jon
wá búsə námə nda Adam nyə á zhu
jon dí yé. ⁴⁹ Námə nda sá á bęęla
nyəonę nyə á męyow nə mändəlú yé
ná, sá má bá námə bęęla nyəonę nyə
á zhu jon dí yé.

⁵⁰ Bwaanę, sá má ηgá ci yí jí ná,
shé cúgə nə ηkul bál kə nə mənýúul
má ámishwun nə məcíí shé ηgá cuga
nə ndí mága kə ηwa kow Faan má
Zembí dí; təw sá í du bwooo yí, í cúgə
nə ηkul ηwa kəw lu sá í ádé bwo yí.

⁵¹ Mə zə féég bí ndimba: sá ábúlé kə
ígwád sá bēsh, nji sá bēsh mənýúul
má bá yida cénd, ⁵² ja ηgwūd námə
nda júš í du kəwala ná; í bá bə ja
cwōη ámazhúgúlá í bá lás yí. Nəcə
cwōη wəonę í bá lás, mimbimbə mí
músə gwúm kú ná nə mənýúul mášə
nə ηkul bwooo má; sá bāη mikuwó,
mənýúul má mú cénd. ⁵³ Nəcə, í jji
ná nyúul nyí nə ηkul bwooo yí í céndəg
bə nyúul í cúgə nə ηkul bwooo yí,
nyúul nyí nə ηkul yə yí í cénd bə
nyúul í cúgə nə ηkul yə yí. ⁵⁴ Ja nyúul
nyí nə ηkul bwooo yí í bá cénd bə
nyúul í cúgə nə ηkul bwooo yí, nyúul
nyí nə ηkul yə yí í cénd bə nyúul í
cúgə nə ηkul yə yí, ja jəonę wə ciyá
jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sá má ntə, ntələ wúsú wəonę í má
minə shwiy.

⁵⁵ Eéé, yé shwiy! Wó ntələ wí ηgow?
Yé shwiy, shushwom † gwó jí ηgow?

⁵⁶ Shushwom í du zə nə shwiy wə
*sám, sám í ηwa ηkúl mácéęd. ⁵⁷ Ká,
akíba nə Zembí muud má sá ná sá
ntəg nə ηkul mə Cwámba wúsú Yésus-
Kříst yé. ⁵⁸ Ná ndeé, yé bwááņę má
búl cēel wá, yímúgá mənýúul, bí kú
shwágusa, ηgəgá nə kə nə sáal mə
Cwámba nji shwóg nə shwóg, bí ηgá
mpu ná iséy bí ηgá sá tāη buud ə
Cwámba yí í ábúlé yə iyáy-yáy.

16

Seηgúla isá shú búúd ó Zembí

¹ Shú seηgúla *mwaanē má bá
kwíind búúd ó Zembí yé, dagá námə
sá nda má á jíguli mədə mā Galátia
ná bwə dóg sá ná. ² Jwōw dēsh
shwénde má dú tééd yí, muud yēsh
á bídí gwoonę kándug gúl sá koogú
nyádí njōw, bímbí dēsh á dúg ná a
jí nə ηkul baagalə yí. Í ajíyé ná bí
bwándúg ná mə fwóg wós, bí ka
seηę isá. ³ Ja má bá wós yí, mə
bá kənd búud bí má bá féesh wá nə
okálad, bwə kə kənd mwaanē bí á
yana wəonę Yurúsalem. ⁴ Nkí í bá
nyīn ná má jəlá nə kə námə, sənōņ sá
mú kə.

⁵ Mə bá zə nūη bídí mə má fwo
líina Masedwān, mə bá ciingya wu.
⁶ Mə bá jee jí bídí fwámé fúfwálá, mə
jee námə shínal ηkwān jēsh, ná ndeé
bí mú bá kwíind mə nə kálə kúl jēsh
má bá kə yí. ⁷ Mə ayídáyé cēel ná
mə bāg dóg bí mə ηgá cə cəg. Mə
ηgə yida téduga nə búgá ná mə bá
jí fwámé fwála bídí ηkí Cwámba mə
bá yə mə ηkul nyəonę. ⁸ Nji, mə bá jí
Ifēz kə wós jwōw lá Pantekōt. ⁹ Nəcə
mpumbé í mú mpu bə mə ná bagá
cínəņę tēem bə nə mizhízhíη mí ηkí
bulya. ¹⁰ Timoté ká wós nūη, sógá
mazhíí ná a bāg kú nə sá í sá nyə
ifwaas; mpugá ná a ηgə sēy iséy í
Cwámba námə nda mə. ¹¹ Má cēel ci

15:49 Mət 5.3 † **15:50** Ntə má kə ná mənýúul má ámishwun nə məcíí mága má cúgə nə ηkul bá
nyíí Faan má Zembí dí. **15:51** 1Te 4.15 **15:52** cwōη; Mat 24.31; 1Te 4.16 **15:53** 2Kr 5.4

15:54 Iza 25.8 **15:55** Ozé 13.14 † **15:55** Bwə á du sá wúl mbii shushwom nə líí. Bwə ká du
lúmə ínteny ná í kyéyug. **15:56** Rom 4.15; 6.14 **15:57** Rom 7.24-25 **15:58** 16.13 **16:1**
Mis 11.29-30; 2Kr 8-9 **16:5** Mis 15.21; 2Kr 1.15-16 **16:6** Rom 15.24 **16:7** 4.19 **16:8**
Mis 19.8-10 **16:10** Timoté: 4.17

cínɔŋ ná, muud kú mpyêny nyə. Bì
 ɔ bá kwíínd nyə ná a bāg nyíngə zə
 mǎdí ná shɛɛ. Mə ɲə ntāg bwánd
 ná bǎnɔŋ bǎól ómínyɔŋú bwə bāg zə.
 12 Mwááŋg Apolos nye, mə má bul
 cwíny nyə ná bǎnɔŋ bǎól ómínyɔŋú
 bwə zəg nūŋ bídí, ɲi nyə afwóyé
 mpu magulə ná a zə ja gaád. Nyə é
 bá ka zə ja nyə é bá bə nə fwála yí.

*Məcwíŋ nə məbáda má
 məzhúgúlá*

13 Jigá ɲkasə, yíímúgá mənnyúúl
 búgəd, ságá isá nda búdúm bwə du
 sá ná, lúlúgá mənɲkul. 14 Ságá sǎólúgú
 wún wəsh nə cɛɛlí. 15 Bwaanɲ, bi mə
 mpú ná Stefanas bǎnɔŋ ɲjów búúd
 yé búsa buud ó áshúshwóógú bwelélə
 *búgula nūŋ shí á Akayí, bwə á
 má wá mənnyúúl kwííndúlə búud ó
 Zembí dí. 16 Nə ndɛé, mə ɲəgá yáág nə
 bí ná bi máguləg ijwúga í mbií búúd
 wɔɔŋgú nə bǎól bəsh bǎnɔŋ bwə ɲəgá
 sɛy ɲəgá wáduga wá.

17 Mə ji nə məshusug nəcé Ste-
 fanas bá Fortunatus nə Akayikus
 bwə má zə; zələ wáŋ í má sá ná bí
 kú ná bə mə nə fund, 18 bwə á má
 zə sá ná lám í səlúg mə shí, milám səl
 námə bí. Dugá lɔ mbií búúd ni.

19 Mədɔ mǎsə shí á Azí má má
 ɲəgə bəda bí. Akilas bá Priska nə
 *Dɔ lú óbúgula dásə bwədí ɲjów yí
 í ɲəgə bəda bí məbáda má buud ɔ
 Cwámba má, kwo bəda kwo bəda.
 20 Omínyɔŋú bún bəsh bwə ɲəgə
 bəda bí. ɲgəgá nə kúlula məkúlula
 mə buud ó Zembí. 21 Mə Pwól
 mə cílə məbáda mǎga nə mbwə
 wám. 22 ɲkí muud mə bə kú cɛɛl
 Cwámba, ɲkwaal nə muud wɔɔŋg.
 Maranata*. 23 Cwámba Yésus ká sá
 bí bəsh mpaam. 24 Mə cɛɛl bí bəsh
 kwonɲ mə Yésus-Kríst dí.

16:12 Apolos: 1.12 **16:13** 15.38; Sôm 31.24; Ifz 6.10 **16:14** 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 **16:15** Rom 16.5 Stefanas: 1.16 **16:18** Flp 2.29; 1Te 5.12 **16:19** Rom 16.5 Azí: Mbú 1.4, 11 Akilas bá Priska: Mís 18.2 **16:20** Rom 16.16 **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 **16:22** Gal 1.8-9; Mbú 22.20 Maranata: Yüd 14; Mbú 1.7 * **16:22** Maranata: Ciyá ni í ká ná «Cwámba, zaág». **16:24** 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábée Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrènt yé Isâ í dúgya nə kálaad ábée mə Pwôl shú Kòrènt yí

Kálaad ábée á Kòrènt éga ηgə lwó nə fwámé baalé zamudanê nyə a wós mpédúgá Pwôl bânñ Dɔ́ á Kòrènt. Bóól búud bwá á zə ηgə jaaw Kòrènt nə Pwôl cúgə muud lwámá má Yésus. Ná ndéé, Pwôl ηgə lwó Dɔ́ ná Zembí wə nyə á sá ná a bág muud lwámá mə Kríst.

Nyə á nyinḡə námá lwó bwo nə bwá séḡḡug mwaanê nə jɔ́ milám kənd ókristən wá Yudeá (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú nə nyə á bə, a mbid zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyinḡal nyúúl mábúwa dí, shú ná bi wə yídag bíg mábúwa méd» (8.9).

Kálaad má ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wós lúu 13): Pwôl ηgə jág lámusa nə buud bwá á ηgə ci ná a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jɔ́ kál lú ómínyonḡá wá cəélí (13.11-13).

Məbádá

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá ná mə bág *muud lwámá yé nda Zembí nyə á ηwa cígúlá ná yé, nə *mínyonḡá íshé Timoté, sá wə má cíló kálaad éga. Sə ηgə cilə *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembí dí Kòrènt yí, nə minḡəḡkê mi búúd myēsh mísá Akayí myá. ² Sónḡú íshé Zembí bā Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bi ηgég nə cugə ná shee. ³ Gúmá nə Zembí, Sónḡú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, Sónḡú mə búl gwág búúd cey lámud yé, Zembí mə dú cweel milám ja jēsh

yé. ⁴ A ηgə cweel sá milám *incwaw í ntug byēsh sá ηgə bwəma nə ndí yíid, shú ná sá bág nə ηkul nə cweél bəonḡ bēsh bwá ηgə námá bwəma nə incwaw í ntug wá milám, váál á má cweel sá mísú milám yí. ⁵ Mpugá ná, námá nda sá ηgə jág bul jug jugúla mə *Kríst ná, ntó námá wə Kríst ηgə jág bul cweel sá milám yé. ⁶ Nkí minjugú mí ηgə bul bɛ́ sá, mí ηgə bɛ́ sá shú ná milám mí cwááləwog bí, bí dúgúg cug. Nkí Zembí ηgə ntāg cweel sá milám, a ηgə sá ntó shú ná milám mí cwááləwog bí, bí mú jísow minjugú mimpwúd sá ηgə námá jísow myá. ⁷ Sə ηgə *búgula kú nə məzhigé ná bí e tōw búgə jínud ná shím; nəcé, sá mə mpú ná nda bí ηgə jug jugúla ηgwúd sá ηgə jug yí ná, Zembí ηgə námá cweel bí milám nda á ηgə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaanḡ, sá acéélé ná bí bág kú mpu yáág-yáág incwaw í ntug sá á bwəma nə ndí Azi yí. Í á bə sá mbíya nyaanúla, ntɔ́ sá ηkul, váál á ná sá áshigé ná nyinḡə ηgə bə nə búgə ná sá é wú cínonḡú mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shín dúg ná sá mə yə. Nji, í á wós ntó shú ná sá kú ná ηgə nyinḡə búgula sáméfwó, búgə jísú jēsh í shwálug kə nji wə Zembí muud mə də gwúmashi mímbimbə yé. ¹⁰ Nyə wə nyə á ka fəemashi sá bów-bów shwiy sá á nywá yə jəonḡúd, a bá námá də nyinḡə fəemashi sá. Sə ηgə búgula nji nyə ná a bá námá nyinḡə də fəemashi sá, ¹¹ bí ηgə ntāg kwíind sá nə jəgulálə bí ηgə jəgula nə Zembí shú dəonḡ yí. Ná ndéé, nda jí ná zhwog buud bwá ηgə jəgula nə Zembí shú dású ná, zhwog buud bwá bá námá yə nyə akiba shú dású ja á bá sá sá mpaam yí.

Pwôl má búgə njəond

¹² Sā jí nə ηkul sá ná sá bəgəwag yí jisə ná: lám í ηgə lwó sá ná sá áḡḡé nə

cugə nə buud milám mímbá, sá kú nə sá á shweelúg, námə nji váál Zembí ngó jii yí. Sə ngə ntág bul cugə cug jooŋgú nə bî, sá ángê nə bɛ məfug má buud, mpaam má Zembí wá í ngó kyey nə sá. ¹³ Sə ángê nə cilə bí gúl sá shús, námə nji jooŋg bí ngó lɔ bí ngó námə mpu ni. Mə ji nə búgə ná bí é bá shúgula mpu sá sə ngó cɛel ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə ji nə búgə ntó nəcə bí mú ngə bwelɛ mpu ná bí bí nə ŋkul jee bəgəwə nə sá námə nda sá má bá bəgəwə nə bí jwów má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ná.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwə wə má á ka cɛel fwo zə nŋj bídí, zə nyingə sá nə bí gwágúg məshusug ja ábɛé yí. ¹⁶ Mə á ka cɛel ná mə bá tí nŋj kə Masedwân, mə nyingə wú Masedwân zə nŋj bídí ná bí zəg kwəməsa mə njooŋd kələ Yudéa. ¹⁷ Ye mə á lás mimpu mímbá ja mə á ŋwa cígúlá nə mə sá ntó yí? Ye ntó ji nə micígúlá myâm mí mú ngə bɛ nji iyuug yá lâm múúd mə jí nə ndí yí, mə ka du bə mə ngó ci, mə ngó shwána? ¹⁸ Zembí nyəméfwó mə mpú nə sá ádé bwelɛ bə nə bí ná, sə ngó ci, sə ngó shwána. ¹⁹ Kríst Yésus Mwân mə Zembí, sánŋh Silvɛ nə Timoté sá á ngə cúndə bídí yé, nyə a shígé bə, nə ci nə shwána. Nyə á du bə, á ká ci sá, ciyá jé bə nji ciyá ŋgwú. ²⁰ Məŋkaagə mēsh Zembí nyə á kaag má má á bwəma nyədí, shé ka ngə cí Amen nyədí kwon dí, ngələ magulə ná Zembí má jəla nə gú. ²¹ Zembí nyəméfwó wə ngó lələshi sánŋh bí cug shé ngə cugə nə Kríst yí. Nyə námə wə nyə a gwáagulə shé məwúdá mə féeshá. ²² Nyə wə nyə a wá shé məyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé mílámúd tâh béeŋ nə a bá sá sá jəsh nyə á kaag yí. ²³ Mə ŋwa Zembí wúshined ná, mə ká shiig mə yə. Mə a shígé cɛel káag bí mbag,

gwə wə mə áshígé ná nyingə zə nŋj Korênt yí. ²⁴ Sə ángê nə cɛel nywaad bí, sá nə bí máguləg; mbô, sə ngə yida wá məbwá ísɛy bínúd ná bí bəg nə məshusug, nəcə búgə jín jísə álal-ŋkul.

2

¹ Mə mə á ka ŋwa cígúlá nə mə ányingəyé ná zə nŋj zə wá bí məcɛy lámúd. ² Ŋkí mə yida wá bí məcɛy lámúd, zə nyə e sá nə mə gwágúg məshusug? Ngəá bí buud mə zə wá məcɛy lámúd wá? ³ Mə á cilə bí kálaad shú ná, ja mə zə nŋj yí, bí buud mə jəlá ná sá nə mə bəg nə məshusug wá, bí kú bá yida wá mə məcɛy lámúd. Mə ngə mpu búbálé nə bí báá mə du bə, mə ká gwág məshusug, í bə námə məshusug mú. ⁴ Mə á cilə ntág kálaad wəŋgú nə məzhwíle míshád, mə ngó dúg *incwaw í ntəg, lâm kú bə mə nə shee. Nji, mə a shígé cɛel wá bí məcɛy lámúd, mə á yida cɛel nə bí mpúg nə mə ngə cɛel bí váál á ntə minji.

Jjuugá

⁵ Ŋkí ŋgwól múúd nyə a sá nə mə bəg nə məcɛy mə lâm, mə dí nyə á sá yé; mpúlə dúg í, bí bəsh wá nyə á sá məcɛy mə lâm məŋg wá, mə awáyé jwuŋ sá mə ngó ci yí. ⁶ Muud wəŋgú, bímbí búúd ó *Də bwá á mə ŋkáánd nə nyə yí í má jəla. ⁷ Ná ndéé, mə yidá cí ná bí kág bíd nyə, yidagá cweel nyə lâm; nəcə bí má ká bə kú sá ntó, məcɛy mə lâm məsə nə ŋkul káda nyə ná ndéé nyúúl shwal tag nyə.

⁸ Ná ndéé, lwógá nyə ná bí mə cɛel nyə, mə wá má cí ntó. ⁹ Mpugá ná ja mə á cilə bí yí, í á bə nə mə dúg ŋkí bí e sá mə məgwág məzhí mēsh. ¹⁰ Bí mə ká bíd múúd, kú lámusa nə nyə, mpugá nə mə má bíd námə nyə. Ŋkí mə mə á ka ntág bíd muud ja mə á

1:14 5.12; Flp 2.16 1:15 1Kr 16.5-6 1:17 1Kr 4.18-19 1:18 1.23 1:19 Mís 18.5 1:22 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14 * 1:22 Məyigyé nə sá músə buud bé. 1:23 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10 1:24 1Pr 5.3 2:1 12.21; 1Kr 4.21 2:3 13.10 2:4 7.8; Mís 20.31; 1Kr 16.24 2:6 7.11 2:7 Kol 3.13 2:9 7.15; 10.6 2:11 1Pr 5.8

jala nê lámusa yí, mæ a bíd nyæ shú dún mísh má *Kríst dî. ¹¹ Mæ a sá ntó shú nê *Sátan kú bæ nê Zhíí nê a nyúgúg shé, shé ajágé iyuug byé.

¹² Mæ a wós Truwás nê mæ ká bwiing Jój Jéel mæ Kríst. Nji, tæem bæ nda Cwámbe nyæ á juw mæ mpumbé nê wúngúlú nê, ¹³ lám í á bul kæ mæ gwów nê mæ bélæ kú kwey mwáang Títus. Mæ á ka ntág jóna nê buud ó nún, mæ mú kyey kæ Masedwân.

Sáal á sɔ́ á gúgwáan

¹⁴ Mæ yé Zembí akíba, nyæ muud má dú sá ja jêsh, kwon mæ *Kríst dî, nê sá dúg ntɔ́ ntɔ́læ yé yé. Mæ yé nyæ akíba, nyæ muud ngó balan nê sá shú nê njúgúlá má Kríst í ngóg nê mpyáanz kúl jêsh nda labínda yé. ¹⁵ Sá bí bánda bæ jój labínda má Kríst shú má Zembí, sá ngæ sá nê buud bësh bwá gwádúgág mæcud má Kríst, tɔ́ bɔ́ng bwá ngó *dúg cug wá, tɔ́ bɔ́ng bwá ngó jɛ wá. ¹⁶ Mæcud mɔ́ng mæsæ ka bæ mæcud má shwiy shú bɔ́ng bwá ngó jɛ wá; nji, shú bɔ́ng bwá dúg cug wá, mæsæ mæcud má cug, má ngó kæ nê bâng cug dî. Ká, zé jí nê nkul sá váál ísýy byɔ́ng yé?

¹⁷ Sá báá sá cugé nda bóól zhwoɔ́ buud bwá ngó nyæ Milású mí Zembí nda sá mákíd wá. Mbô. Sá báá sá ngæ mpu nê Zembí wá nyæ á nti sá, sá má ka ða lás kú shweel tɔ́ sá mísh má Zembí dí, sánôn Kríst sá njúl mbádúgá.

3

¹ Ye sá ngæ nyingæ sɔ́ ja shús nê buud bwá shwúg mænyúul nê sá? Ye í é nyingæ ná jii nê sá sáág nda bóólúgá, nê sá zág nê okálad bwá yé sá nkul nê sá sáág ísýy wá, zæ lwó bí? Njí ntág nê ye sá gwáámbug bí

okálad bɔ́ngú? ² Bí wá búsé kálad wúsú, kálad jisó cilyá sádí milámúd yé, kálad múud yêsh mæ mpú yé, múud yêsh ngó lɔ́ yé. ³ Haaw. Í ngæ mpu nyín nê bí bí kálad Kríst nyæ á cilæ yé; nyæ á cilæ, a mú yá sá nê sá kálag buud. Nyæ a shígé cilæ nyæ nê tíndi*, nyæ á cilæ nyæ nê Shíshim má Zembí á kuwô. Nyæ a shígé ntág cilæ nyæ mákwóógúd, nyæ á cilæ milám mí búúdud. ⁴ Kríst wá ngó sá nê sá ngóg mpu ntó búbálé mísh má Zembí dî. ⁵ Sá angé nê cæel ci nê sá má sá gúl sá nê nkul nyísú sáméfwó; mbô. Zembí wá ngó sá nê sá bág nê nkul ngólæ sá isá sá ngó sá yí. ⁶ Nyæ wá nyæ á kwæmusa sá nê sá bág osóal ó mæsáal wá sɔ́ á gúgwáan. Sɔ́ jɔ́ng kú ntág bæ sɔ́ á mæcɛ nda mæsé cilyá nê, í njúl yida bæ sɔ́ Nkênkê Shíshim ngó laad yí. Næcé bæélæ mácɛ í ða gwílya múud gwílya gwílyág, Nkênkê Shíshim nywáá mæ yé múúd cug.

⁷ Mæcɛ má á bæ cilyá mákwóógúd, bæélæ mwo í dúgá gwílya múud gwílya gwílyág. Nji, milwaná mí á bæ sáal dɔ́ngúd váál á nê Moyíz muud nyæ á lág dwo yé mpwoombú í á jág bul nkænawa, bag ó *Izarayél kú ná jisow dúgúlæ nyæ mpwóómbúd, í njúl nê í á bæ nji milwaná myá kúl fwála. ⁸ Milwaná tééd fwo bæ ntó sáal í á ða kwaamb shwiy yíid, nkæmusa nê dɔ́ng sáal Nkênkê Shíshim ngó kyey nê ndí yíid. Ngáá milwaná myá cínɔ́ng mí é nyingæ bul ntɔ́? ⁹ Sáal í á ða kwaamb muud íntúgúlí yí tééd fwo bæ nê bímbí lú milwaná ni, nkæmusa nê sáal í ngó sá nê buud bwá bág otátalí mísh má Zembí dí yí? ¹⁰ Ngáá milwaná mí á nkænawá yág myá mí é bæ zhizhe sá? ¹¹ Njí sá á kúl fwála í á bæ nê mil-

2:12 1Kr 16.9 **2:13** 1Te 3.1 Títus: 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm 4.10; Tit 1.4 Masedwân: 7.5; Mis 20.1 **2:15** 1Kr 1.18 **2:16** zé jí nê nkul sá: 3.5-6 **2:17** 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11 **3:1** 5.12; 10.12; Mis 18.27 **3:2** 1Kr 9.1-2 **3:3** MmN 24.12; Zhe

31.33; Eze 36.26 * **3:3** tíndi: Í á ða bæ wúl mbíí májúwó nda mæjúwó má lwaaw; bwá á ða juwo kwas májúwó mɔ́ngúd ka ða cilæ nê ndí. **3:5** 2.16; Rom 15.18 **3:6** Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 **3:7** MmN 34.29-30 **3:9** Rom 8.2, 33; Gal 3.10

waná, ηgaá sâ á kandugə kandugə í é nyiηgə bul bæ nə ndí? ¹² Sá báa ηgə bwánd nə búgə ná í bá bə ntó, gwə wá sá ηgə sá isá ná kpwəó kpwəó yí. ¹³ Sá áηgē nə sá nda Moyíz; nyə á də shwu suláya lúúd ná bag ó Izurəyēl bwə nda dóg váal máηkənəwə mā kúl fwála má é ηgə shín yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á má shilá† bwo nda jwəw á kú nə yásə. Í mú də bæ bwo zə wóós múús ná, ja bwə lḡ mícilyá myā Sḡ a Cwúlú yí, suláya ηgə ná búdal bwo milám. Suláya wəəηgú nyə afwóyē wú, á də jimb nji ja múúd má bæ múúd má Kríst yí. ¹⁵ Jí ntó, ja jēsh bwə də lḡ mícilyá mí Moyíz yí, suláya má də búdal bwo milám. ¹⁶ Nji, ja múúd mə yíd dóg wá Cwámabá† yí, ja jəəηg wá suláya mə wú yí. ¹⁷ Nəcé Cwámabá jisə Shíshim, kúl Shíshim mə Cwámabá wúsə yí, cínəηg wá jiya fúli jisə yí. ¹⁸ Sə bēsh buud ósuláya bwə á má wú mámpwoombúd wá, sə ηgə beny^S milwané mí Cwámabá, nda sə bí nə ηkul də dóg gúl sá yēn dí ná; ná ndéé, Cwámabá, muud jí Shíshim yé ka ηgə sá ná sə ηgəgə nə bəḡla sá sə ηgə dóg yí, a ηgə kwádulə sə milwané kwádulə kwádúləg.

4

Təəm á shíshim

¹ Ná ndéé, Zembí nyə a gwág sə ηkúηkwóηúla, a mú yə sə iséy sə ámə ci íni. Nda jí ntó ná, sə aηgē nə teeg mənyúul. ² Sə á má ban mísóólágú mí shwōn mí də síy ishwoo myā, sə ηgə cugə ná sán kú nə makán, sə aηgē nə kwíηg Milású mí Zembí; sə ηgə yida lwó buud obúbélé, sə mú ka ηgə sḡ mísh má Zembí dí ná

buud bēsh bwə shwúg mənyúul nə sá. ³ Nji, ηkí Jḡḡ Kéel sə ηgə bwiηg yé ηgə ná bæ mbúdúlá nə suláya, a ηgə bæ ntó shú búúd bwə ηkág ná bwə ká jimb wá, ⁴ ohááden, buud zembí á shí ga má sá ná milúú mí bəg shúg nə shúg wá. A má sá bwo ntó shú nə bwə bəg kú dóg máηkenya mā Jḡḡ Kéel á milwané, Jḡḡ Kéel má *Kríst muud jisə mbəḡla má Zembí yé. ⁵ Sə aηgē nə cündə sá í dúgyá nə səməfwó yí. Mbò! Sə ηgə cündə sá í dúgyá nə Cwámabá Yésus-Kríst yí. Sə bāη sə básə yida bæ ósól o məsáal bán lúu má Yésus dí. ⁶ Mpugá ná Zembí muud nyə á ci ná: «Məηkenya má fáanug yídúgúd» yé nyəməfwó wə nyə á faan shé milámúd. Nyə á faan ntó shú ná shé mpúg milwané myé mí ηgə ηkənəwə Kríst mpwóómbúd myá.

⁷ Jí ka bæ na ná, sə buud ηgə ηkēny təəm wəəηg wá, sə básə nda mímbágə mí mpíí, mí də bwí; í jəlá nə mpu nyín ná fəmbəmbə ná məma ηkúl sə básə nə ndí yí nyísə ηkul má Zembí, kú bæ səməfwó ηkul nyísə. ⁸ Minjugú mí ηgə shúsə sə ikóómb byēsh, nji sə kú fína; bíl íja məfug shín sə milúúud, nji sə ηgə ná bæ nə búgə; ⁹ sə bwəma nə cúwálí, nji sə kú myeesh; bwə ηgə bwam sə shí, nji sə kú yə. ¹⁰ Sə ηgə ηkēny shwiy mə Yésus sádí nyúúulúd ja jēsh. Í ηgə bæ ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námə sádí mənyúúulúd. ¹¹ Sə təəm ηgə cugə, shwiy í ηgə bwéel sə ja jēsh nəcé sə ηgələ séy nə Yésus. Í ηgə bæ ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námə sádí nyúúul á shwiy gaád. ¹² Ntó jí ná shwiy í ηgə bə sə, bí báa ηgə ntāg ηwa cug cínəηg. ¹³ Cilyá

3:13 MmN 34.33-35 **3:14** Iza 6.10 † **3:14** milúu mí á má shila: Ciyá ni jisə námə Ifz 4.18; í ká ná «milúú mí músə bwo kú ná nyiηgə də mpu bii isá, kú mpu faas». **3:16** MmN 34.34 † **3:16** Kálaad MmN 34.34 ηgə lwó nə ja Moyíz nyə á də yid kə wá Zembí yí, nyə á də yíl suláya mpwóómbúd.

3:17 Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13 **3:18** 4.6; 1Kr 2.7 **S 3:18** Bóól bwə ci na ná: «milwané mí Cwámabá mí ηgə faan sə mámpwoombúd ka ηgə wéeshəli njəs nda njəs yēn». **4:1** 3.4, 6 **4:2** 2.17; 6.4 **4:3** 1Kr 1.18 **4:4** zembí á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbəḡla má Zembí: Kol 1.15; Heb 1.3 **4:5** 1.24 **4:6** Mət 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29 **4:10** 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11 **4:11** Rom 8.35-36; 1Kr 15.31 **4:12** Kol 1.24 **4:13** Sóm 116.10

wúsə Kálaad Zembî dí nâ: «Mə á bə nə búgá, mə ka lás». Váál búgá jəŋg í ngə námə gwô sá mílámúd, sá ka námə ngə lás. ¹⁴ Nəcé sá ngə mpu nə muud nyə á gwúmushi Cwámba Yésus yé mə bá námə gwúmushi sənôŋ Yésus, a mú jil shé nyódí koogú. ¹⁵ Bi mə dúg íí, sá ngə bwəma nə isá íni byêsh shú dán, shú nə buud bwá búlug ngə nyíi mpaam mə Zembî dí nə ndéé, buud bwá yé Zembî akíba wá bwá mú ngə bul bulya, Zembî mú ŋwa gúmá.

Inkány í mbúgula

¹⁶ Gwá wá bí mə dúg ná, sá aŋgê nə teeg mənnyúul. Teem bə nə nyúúl búúd bwá ngə dúg ga í ngə shîn cóog íí, lâm í ngə bə mə cwú nji gúgwáan nə gúgwáan jwów dêsh. ¹⁷ Nəcé, búbaalé minjugú sá ngə bwəma nə ndí məfwála móga dí myá mísə zhizhe sâ, mí ngə yida kwəmsa sá nə sá bág bə nə gúmá áyiyáág í bá ji kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sá báá sá aŋgê nə sô sâ í ngə nyîn yí, sá ngə yida sô sâ í aŋgê nə nyîn yí; nəcé sâ í ngə nyîn yí í dū ji nji fúfwála, jəŋg í aŋgê nə nyîn yí dū ji kandugə kandugə.

5

¹ Nyúúl sá bí nə ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sá mə mpú nə ŋkí banda dəŋg í shîn búg íí, sá bí nə njów gwów wə Zembî, njów á kandugə kandugə; Zembî nyəmefwó wə nyə a lwó wo, kú bə məbwá mə búúd. ² Gwó wá jí ná, sá ngə leegya wa banda gaád, sá mə ka bul bə nə yéesh nə njów wúsú á gwów. Sá ngə cəel ŋwa nyúúl nyísú á gwów, bwáád nda káándá wa nyíga dí gwów, ³ ŋkí nyân nyúúl nyí nə ŋkul bá zə kwey sá ná nə nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sá ngə ná ji wa nyúúl á shí gaád yí, micúŋ mí ngə

ntə sá ŋkul, sá ka dū leegya. Njí, sá aŋgê nə cəel béegya nə mbwéedí sá bí nə ndí ga, sá ngə jii nə sá mə bəd nyúl cínəŋg gwów, shú nə nyúúl á kandugə kandugə í mínəg nyúúl á shwíy ga. ⁵ Zembî nyəmefwó wə nyə á kwəmsa sá shú cəg jəŋgá, a mú wá shé Shishim yé mílámúd tãŋ béén nə a bá yə sá gwo.

⁶ Sâ jəŋg í dū sá nə sá bág nə ŋkul búgád ja jêsh, teem bá nə sá ngə mpu ná, té sá bí ná wa nyúúl ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nə Cwámba. ⁷ Ntó ji ná, sá aŋgê nə dúg nyə, nji sá ngə *búgula nə sənôŋ sá bí sámbá. ⁸ Sá ka ngə bə nə ŋkul búgád, sá ngə yida jii nə sá wúg wa nyúúl gaád kə ji Cwámba dí koogú. ⁹ Nə ndéé, təw sá mə nyinŋə ná ngə ji wa nyúúl gaád, təw sá mə wú, sá ngə bul jii nji sâ ŋgwú: nə sá ngəg nə cəgə váál á cəel yí. ¹⁰ Nəcé shé bēsh shé mə bá kə tów bəl-bəl dí kúl *Kříst mə bá kə cigal mílású yí, muud yēsh ka bá ŋwa myána myâ misóólúgú nyə á sa ja nyə á ngə cəgə nyúúl dí yí: misóólúgú mí anyunywaá nə myán myána, mi abábów nə myán.

Séy ŋkwambulo

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

¹¹ Nda sá ká ngə gwóŋ Cwámba ná, sá ka ngə cəel sá nə buud bwá máguləg nə kéel dúsú dúsə búbálé. Sá mə mpú nə mísh mə Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá mə tédúgá nə sá təl námə bəl-bəl dí bídí mílámúd. ¹² Sá aŋgê nə nyinŋə sô ja shús nə bi shwúg mənnyúúl nə sâ. Mbô. Sá ngə yida cəel yə bí zhií nə bi jéég bəgawa nə shé bələ sámbá. Nə ndéé, bi é bə nə ciyá bí mə cí búúd bwá ngə ŋkus nə isá yâ tóón nə tóón kú bə yâ lâm dí cwú wá. ¹³ Ŋkí sá ngə nyîn nda lúu í cugé ná sá nə fəg íí, jísə nəcé sá mə yə Zembî cəg jísú ncindí nə ncindí.

4:14 1Kr 6.14; Rom 8.11 **4:15** 1.5-6, 11; 9.11, 15 **4:16** Ifz 3.16 **4:17** 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7 **4:18** Rom 8.25; Heb 11.1 **5:1** Zhb 4.21; 2Pr 1.14 **5:2** Rom 8.23-24 **5:4** 1Kr 15.53-54 **5:5** 1.22 **5:7** 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 **5:8** Flp 1.23 **5:9** Kol 1.10; 1Te 4.1 **5:10** 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10 **5:11** 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 **5:12** 1.14; 3.1 **5:14** Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16

Nkí sá má yida nyīn ná sá bí nā fūg íí, jīsə nəcə sá má cɛɛl kwínd bī. ¹⁴ Nəcə cɛɛlí *Kříst ŋgə cɛɛl sá yí í má lwánd cə lámúd, sá ŋgálə táduga ná muud ŋgwúd nyə á yə shú búúd bēsh, ntó jī ná bə́nđŋ buud bēsh bwə á yə mísh má Zembí dī. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bēsh, ná buud bwə ŋgə cugə wá, icug byáŋ í bág nā mfíí shú dé, kú ná nyīngə ŋgə bə shú dáj; nəcə nyə á yə á gwūm shú dáj.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá aŋgē ná nā dág buud mədúgya má shí ga. Nkí sá á fwo ŋgə dág Kříst mədúgya má shí ga, sá aŋgē ná nā dág nyə váál dɔŋg. ¹⁷ Bī má jálá nā ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Kříst íí, a músə kukwumuga ágúgwáan, cug jé acwúlú í má shīn; bī má dág íí, a músə muud agúgwáan. ¹⁸ Zembí wə ŋgə sá sólógú wɔŋg wēsh, nyə muud nyə á zə wə Kříst zə sá ŋkwambulə nā shé yé, nyə á ka námá yə sá séy ná sá ŋgəg nā kala ŋkwambulə nyɔŋg. ¹⁹ Ntó jī ná, Zembí nyə á bə Kříst cwú*, a ka ŋgə sá ŋkwambulə mpədúgá nyəməfwó nā buud ɔ shí ga, kú ná nyīngə kənd lám íwushí í búúdud. Nyə á ka wá sá njígúlá lúúd ná sá ŋgəg nā kala ŋkwambulə nyɔŋg. ²⁰ Sá ka ŋgə sá lwámá Kříst nyə á lwám sá yí. Ja sá ŋgə jōw bí yí, Zembí nyəməfwó wə ŋgə jōw bí éne. Sá má jəgula ná bí jíná má Kříst dí ná: «Bídúgá ná Zembí sáág ŋkwambulə mpədúgá binóŋ nyə.» ²¹ Zembí nyə á sá ná Kříst bág *sám jílá íshéd, í njúl ná Kříst nyə á shígé bwele bə nā sám; nyə á sá ntó shú ná shé bág otátəlí kwon má Kříst dī.

6

¹ Nda jí ná sánđŋ Zembí wə ŋgə sēy

5:15 Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 **5:17** Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbú 21.5 **5:18** Rom 5.10 **5:19** Rom 3.24-26; Kol 1.20 * **5:19** Dúgúg sá Yésus ŋgə cí Yuá 10.30 dí yí. **5:20** Mat 10.40; Iza 52.7 **5:21** Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15 **6:1** Rom 5.2; 1Kr 15.10 **6:2** Iza 49.8; Luk 4.19-21 **6:4** 4.2 **6:5** 11.23-29 **6:6** 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 **6:7** 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 **6:9** 4.10 **6:10** isá í cýyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 məshusug məshusug: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6

nə, sá ka ŋgə cí nā bí ná: «Kúgá fānda lág mpaam má Zembí ntó ná ndéé, bí kú dág mfíí á cínɔŋg.» ² Mpugá ná Zembí nyə á cí ná:

Ja fwámé fwála í á bə yí, mə á magula májəgula mwó.

Jwów wo á ŋgə jī kwíindyá yí, mə á shí kwíind wo.

Fwámé fwála wə má ka bə ga. Jwów wó jálá nā bī kwíindyá wə ga.

Minjugú mí Pwól

³ Sə áŋgē nā bwele jī ná sá má kwal múúd bɔɔgá, nəcə sá acéélé sá ná buud bwə mpyényúg ísəy bísú. ⁴ Sə ŋgə yida sə ná bí shwúg mənyúúl ná sə mázhíí mēsh dí ná sá bí fwámé ósól ɔ māsáal ó Zembí; sá ka ŋgə bul bə nā jísow: jísow *incwaw í ntug, jísow micún, jísow yágúwó, ⁵ jísow bígə, jísow mimbwug, jísow ocínúcindá, jísow yíŋgá ísəy, jísow məfúfə məgwə, jísow mázhə. ⁶ Sə ŋgə cí mənyúúl, sə nā mpúyá, sə nda nā milámusa, sə nā jə lám, Nkəŋkə Shíshim ŋgə kyey ná sə, sə njúl nā cɛɛlí á kú ná məkəŋ, ⁷ sə njúl nā ciyá jí bábálé yí, sə nā mpífə má Zembí, sə nā məkwəɔɔ mə dósomb má otátəlí, mə lúmbəlí nā mə kaambulə nyúul. ⁸ Gúl ja buud gúmal sə, gúl ja bwə saambulə sə; gúl ja bwə mpyaam sə, gúl ja bwə sá sə məshwúmb; gúl ja bwə ŋwa sə nda buud ɔ mąshígá, sə báá njúl otátəlí; ⁹ gúl ja bwə ŋwa sə nda ojínə, í njúl ná buud bwə mpú sə, bwə ŋwa sə nda sə ŋgə júgala, í njúl ná sə ŋgə cugə, bwə dág sə nda sə bí íntágúlid, nji muud kú gwú sə, ¹⁰ bwə ŋgə sá sə isá í cýyug lámúd yí, sə báá nji məshusug məshusug, sə njúl məbúwa dí, nji sə ŋgə sá ná bóól bwə bígúg, sə ŋgə fúfə nā sá jēsh, nji sə mbíid byēsh.

11 Yé bwaáŋg wâ Korênt, sá á jaaw bí isá byêsh kú shweel tɔɔ ŋgwûd, sá á juw bí milâm mísú ná wúŋgúlúŋ.
 12 Sá báá sá afwóyé yow cɛelúla bí, bí wá bí acéélé lág cɛelí sá ŋgó cɛel bí yí.
 13 Sá gá námá sá nda sá ŋgó sá bí ná. Mə ŋgə ci nə bí tâŋ nda bwán bâm nááá «juwugá námá sá mílám mín ná wúŋgúlúŋ!»

Kúgá fúla sámbá nə ohááden

14 Kúgá fúla sámbá nə ohááden *, kə sá dúl váál mbɛɛ mpwɔɔda kú nə wámbúlé; nyáyé mpwəmə nyí nə ŋkul bə mpádúgá bíshúlə máccɛɛ nə bálə kú bísh máccɛɛ yí? Dáyé kəw máŋkenya bəndəŋ yídúgú bí nə ŋkul bə nə ndí yí? 15 Dáyé váál cún wí nə ŋkul bə mpádúgá *Kříst bá Beliár† yí? Jáyé wóngó mbúgula bá hááden‡ jí nə ŋkul bə nə ndí yí?

16 Mpáánzə Zembí í má bwele fúla jí nə ozembí wá yadúg? Mpugá nə shé báá shé jí Mpáánzə má Zembí á kuwô, nəcé Zembí nyə á cí ná: Mə bá jí bwádí, sənəŋ mə bá cugə, mə bə Zembí wáj, bəŋ bə kúl jám.

17 Ná ndéé, wúgá na bwádí, béégyágá nə bwo, Cwámba ŋgə ci ntó.

Kúgá kúnnya nə sá áduđaná.

Mə ka bá ŋwa bí nə məshusug.

18 Mə bá bə bí sóŋgá, bí bə mə bwán wəábudúm nə wəábudá.

Cwámba á ŋkul nyêsh ŋgə ci ntó.

7

1 Isá byêsh Zembí nyə á ŋgə kaag íní í dúgyá nə shé. Nda jí ná Zembí nyə á ŋgə kaag sá byo ná, yé bwaáŋg má búl cɛel wá, shé yílúgá sá jêsh í ŋgó lweegashi shé mənyúúl nə *mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ŋwagá Zembí nə gwóógá, shé ka ŋgə casulə bálə nə kuú njoond á cɛel yí.

Məshusug má Pwól

2 Juwugá milám, jil sá cínəŋg. Sá áshígé byaagulə nə muud, sá kú díya nə muud, kú námá nyúg tɔɔ muud.

3 Mə ŋgə cɛel ci nə bí mə jág sá gúl sá; mə shí bwey jaaw bí ná sá mə cɛel bí váál á ná, tɔɔ bí mə yá, tɔɔ bí mə nyinŋə cugə, nji sá ŋgó cɛel bí. 4 Mə ŋgə jág bul bə nə búgá nə bí, mə ŋgə bəgəwa nə bí, lám də bul cwaaləwo mə, məshusug də bə mə ntɔ́ mínjí *incwaw í ntug byêsh sá ŋgó bwəma nə ndí yíid.

5 Mpugá ná, ja sá á wóós Masedwán yí, sá áshígé bə nə wogá, nji incwaw í ntug məváál mēsh. Nəcé í á bə, buud bó ŋgó lúmbəli nə sá, milám mí njúl nyinŋə bə sá ifwaas ifwaas. 6 Nji, Zembí mə də bə, ja múúd cúgé ná nə bándáyé yí, a wá nyə ŋkul lámúd. Nywáá nyə á ka námá sá nə Títus wóósúg, í mú wá sá ŋkul mílámúd. 7 Í cúgé ná nji wóósúla Títus nyə a wóós wé í á wá sá ŋkul mílámúd, í á bə námá nə bímbí bí á wá nyə ŋkul lámúd yí. Nyə á jaaw sá váál bí ŋgó yímə nə bí mə dúg sá yí, nə váál sá ŋgó cey bí lámúd yí, nə váál bí ŋgó cɛel ŋkəny mbag wám yí. Məkəl məəŋg mə á nyinŋə bul sá mə məshusug.

8 Mə mpú nə kálad mə á nti bí yé nyə a ntágulə bí. Bálé, mə a shínŋi nə dúgúlə nda bí á gwág biméfwó cey lámúd ja jəəŋg dí ná. Nji, mə anyínŋəyé ná shínŋi. 9 Mə yidá bə nə məshusug ja gaád. Mə jí nə məshusug, kú bə nəcé nda bí á bə nə məcey mə lám nə, í yidá bə nəcé, məcey mə lám mún məəŋg mə á sá nə bí céndúg mítódúgá. Ntó mə lwó nə məcey mə lám mún mə á bə váál Zembí mə dá cɛel yí. Ntó jí ná sá áshígé sá bí məbów. 10 Nəcé, múúd mə ká gwág váál məcey mə lám

6:13 1Kr 4.14 **6:14** 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * **6:14** Naá, Pwól ŋgə cɛel ci buud bwá

cúgé búúid ó Kříst wá. † **6:15** Beliár mə kə ná Sátan. ‡ **6:15** Dúgúg sá sá ámə ci mpánzə 14 dí yí.

6:16 Lav 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 **6:17** Iza 52.11; Mbú 18.4 **6:18** 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 **7:1** 1Yn 3.3 **7:2** 6.13; 12.17 **7:3** 6.11; Flp 1.7 **7:4** 6.10

7:5 2.13; 4.8 **7:6** 1.3-4 Títus: 2.13 **7:8** 2.4

Zembî má dú cœel yí, muud wœœngú nyæ e cënd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyingæ shíngi mácey má á sá nyæ lámúd shí. Nji, múúd mæ ká gwág váál mácey mæ lâm mâ shí ga, má kwaamb nyæ shwiy. ¹¹ Bi a gwág váál mácey mæ lâm Zembî má dú cœel yí; bi má ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mân mójigüwa e! A wân mpülæ kaambulæ nyúul e! A wân shíngílæ e! A jân gwóógá e! A jân jø yeésh e! A jân kááfá e! A wân mpülæ súg múúd nyæ á byaagulæ yé e! Bi a lwó ná milám mín mí á bæ otátélí ja bí á kwambulæ lósú wœœng yí.

¹² Kagá mpu ná ja má á cilæ bí yí, í áshígé bul bæ shú múúd nyæ á byaagulæ yé, kú nyingæ bæ shú múúd bwá á byaagulæ næ ndí yé. Mæ á cilæ bí shú ná mísh má Zembî dí, bi dúgúg váál bí ñgá jigüwa næ sá yí. ¹³ Sâ í á wá sá ñkul mílámúd wá ni.

Í á ka ntâg bæ, ñkul má bæ sá mílámúd ntâni íí, sá nyingæ bul gwág nywa máshusug Títus nyæ á bæ næ ndí má. Nyæ á bæ næ máshusug næcé bi bæsh bi a sá ná lâm í jaág nyæ shí. ¹⁴ Bi má dúg íí, bægawâlæ mæ á ñgæ bægüwa næ bí nyædí míshúd yí, í á shí bæ næ zhií. Né ndeé, nda sá má dú bwey jaaw bí ñji obúbálé ná, í á shí nyîn ná má á shí bæ næ ñkaam ná mæ bægüwag næ bí mísh mæ Títus dí. ¹⁵ A ji ñji ká dú téduga váál bí á dú sá nyæ mægwág yí, næ váál bí á lág nyæ næ gwóógá næ mójigüwa yí. Nyæ a má ka nyingæ jág bul cœel bí. ¹⁶ Mæ ji bul bæ næ máshusug ná bi má sá ná mæ búgúllág bí.

8

Kwííndúlæ ókrísten

¹ Bwaanng, sá ñgæ jii ná bi mpúg váál mpaam má Zembî í á má sêy mádø má Masedwân dí yí. ² Ncúlyá *íncwaw í ntâg í ñgæ tí bwo mækuú shí, ñji báá búsæ næ máshusug ntø

míngi. Máshusug mœœng má wá má sá ná, mæbúwa má tœem bii bwo ná nywád íí, bwá má yida lwó ná báá bwá bul bæ næ lâm yána. ³ Bwá á má wá máyæna bímbí í jálá næ mæbii mân yí, mæ jee námá cî ná bwá á cø bímbí í jála yí; bwá á sá ntâg sóólúgú wœœngú næ tédúgá wân bwáméfwó. ⁴ Bwá á zæ jægula næ sá, bwá bul yáág ná sá sáág bwo mpaam ná bwá wáág mæbwá sâ sá ñgá sá buud ø Zembî yíid. ⁵ Bwá á wá ntâg mænyúul ntø váál sá á ñgæ téduga yí, tééd fwo yæ Cwámbe icug byán, nyingæ yæ sá námá nda Zembî nyæ á jii ná bwá sáág ná. ⁶ Sá á ka námá yáág næ Títus ná nyæ muud á tééd ná bi sáág sóólúgú mpáam wœœng yé, a sáág ná bi cásulæg váál í jála yí. ⁷ Ká, bi báá búsæ næ isá byêsh mæñkund mæñkund: bi búsæ næ búgá álal-ñkul, bí næ fæg kaand, næ mpúyá, næ kááfá áyiyáág, næ mæma cœelí bí á lág næ sá yí. Í jii námá ná bi búløg wá mílám sóólúgú mpáam wœœngúd. ⁸ Mæ ayíimbúliyé bí, mæ ñgæ yida jaaw bí váál bóólúgá báá bwá ñgá jigüwa yí, shú ná mójigüwa mœœng má lwóg ñkí cœelí jín í ñgæ bándá wú lámúd. ⁹ Bi mæ mpú lâm yána mæ Cwámbe wúsú Yésus-Kríst; bi mæ mpú ná nyæ á bæ, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zæ nyíngal nyúul mábúwa dí, shú ná bi wá yídag bíg mábúwa méd.

¹⁰ Má jaaw bí váál má ñgá dúg cínœng yí, í é kwíínd bí. Jí ná, tééd mbú í á cø yí, bí á bæ buud ø áshúshwóógú ná bi mæ sœœng mwaaanê; bi a shígé bæ shúshwóógú ñji sœœngúlæ dí, bi wá bi a tééd bæ næ yeésh. ¹¹ Casulægá tédúgá wân ja gaád. Sáágá ná sóólúgú í bwámag næ mæma yeésh bí á bæ næ ndí yí, í nyîn næ bímbí lé mábii bí búsó næ ndí yí. ¹² Ja múúd má sá yána ná í ñgæ wú nyæ lâm dí cwú yí, ñgaá bwá lág nyæ

nə sâ á jí nə ndí yí; kú bə sâ á cúgə nə ndí yí. ¹³ Í cúgə nə muud ηgágə nə yíl bósól búúd məntágula dí nə ndeé nyε yidá ηgə nyasula nyasalág. Í yidá bə nə buud bēsh bwə bág nə məbii məbímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád nə, sâ bí mə búl bə nə ndí cə bósólúgá yí, í kág lwándulə bwo kúl búsə bush yí; shú ná jəɔɔŋə bwə bá námá bul bə nə ndí dúl jwów dí yí í bág lwándulə bí kúl bí mə bá bə bush yí; na, isá í mú bə bí məbímbí, ¹⁵ nda Kálaad Zembí ηgə ci ná. A ηgə ci ná:

Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé bə nə sâ í ηgə ntə gwów.

Nyɔɔɔŋə nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sâ.

¹⁶ Mə yə Zembí akíba, nyə muud nyə á sá nə Títus bág námə nə váál zény dɔɔɔŋə shú dán yé. ¹⁷ Nəcə Títus mə magulə sâ sə á ηgə jii nə í bág yí. A mə tí njɔɔnd zələ núnj bídí nda nyə á du bwey bwánd. ¹⁸ Sə ámə nti bá ηgwól *mínyɔɔɔŋə wúsú mədɔ məsh mə ηgə ságusə sâ á ηgə sá shú Jɔjɔ Kéel yí. ¹⁹ Sâ í búl bə yí jí nə mədɔ mə mə féesh námə nyə nə sánɔŋə wə zəg sá sósólúgú mpáam ga. Sə ηgə sá wo shú nə Cwámba nyəməfwó ηwág gúmá, sə lwándulə jɔjɔ íyuug bísu. ²⁰ Sə ηgə bwey mpu káálugə nə buud bwə bág kú kwey íwushí sádí íséyúd ja sə ηgə kala zhwoɔ *mwaanə bwə á mə yə sə mbag yé. ²¹ Sə ηgə sɔj nə sə sáág mənywa mísh mə búúd dí námə, kú bul bə nji mísh mə Zembí dí. ²² Sə mə nti námə ηgwól mínyɔɔɔŋə wúsú. Mínyɔɔɔŋə wúsú wɔɔɔŋú, sə á mə faas kááfə jé ija ija nə ndeé, a mə nyiŋgə námə lwó sə jiga ja nə a ji nə fwámé yéesh, a ηgə bul shwu nyúul nə bí. ²³ Títus ji muud gwoɔɔŋə waamə, sá wə sə ηgə sēy núnj bídí; bósólúgá bwááŋŋə bāŋ, mədɔ wə mə ámə nti bwo, bwə ηgə zə shú nə *Kříst ηwág gúmá. ²⁴ Lwógá bwo nə bí mə cεel bwo, bí lwó námə bwo nə bí mə mpíyá nə bəɔwálə sə

mə du bəɔwə nə bí bwádí míshúd yí; lwógá bwo ntó mədɔ mə ηgə dúg.

9

Ləsú młkwíndyá

¹ Sə ηgə sεεŋə *mwaanə nə sə mə bá kwínd búúd ɔ Zembí nə ndí. Mə nyiŋgələ cilə bí shú dɔɔɔŋú, í bə nda mə nteεŋə. ² Mə mpú nə bí búsə nə məma zény, mə du bəɔwə nə zény jin jɔɔɔŋə búúd ɔ Masedwán dí míshúd ná: «Buud ɔ Akayí búsə bwey bə ηkwəmusá té mbú í á cə yí.» Wálə bí mə wá mənyúul sáal dɔɔɔŋə dí yí í mə nyiŋgə gwúmashi bósól ηkí bulya yéesh. ³ Mə mə ka nti bwááŋŋə shú nə bəɔwálə mə dú bəɔwə nə bí yí í nda bə mə ηkóŋgúg. Í jii nə bí bəɔŋə ηkwəmusá nda mə á ci ná. ⁴ Mə ηgə bεεmbə nə ηkí sánɔŋə buud ɔ Masedwán sə mə zə, sə zə kwey nə bí cugé ηkwəmusá; á shwônə nə sə buud sə mə du bul lɔ bí wá e, á shwônə nə bí námə e! ⁵ Gwə wə mə ámə tééd nti bwááŋŋə shwógə zə sá nə bí kwámusag məyána mán yí. Bwə zə sεεŋə məyána bí á bwey kaag nə bí mə bá wá má, í mú bá lwó nə bí ηgə sá sósólúgú wɔɔɔŋú nə jɔ lám, kú bə íwú-júsád.

⁶ Mpugá nə í du bə, muud mə sá ηkóɔɔŋə nə məmpəg mə bε yé, kú námə bul bə nə idəw í saw; nyɔɔɔŋə mə búl bε yé, bul námə bə nə idəw í saw. ⁷ Muud yēsh wág məyána váál á mə ηwa cígúlá nə lám yé yí; muud kú ηgə sá a ηgə shúsula, kú nyiŋgə sá nda sâ cindúlá; nəcə Zembí mə cεel múúd mə wá məyána nə məshusug yé. ⁸ Zembí ji ntág nə ηkul nyiŋgə bul sá bí mpaam shú nə bí dúg bə nə isá í kwágá nə bí məzhií məsh yí, wəla dēsh, bí du námə bə nə jwuŋ váál á nə bí du sá mísósólúgú mí anyunywaá myēsh mí jálá nə sý myá. ⁹ Í mú bə námə nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: «A mə bə nə

yána, a má kaaw mímbúmbúwá isâ, otátálí bé bwá ji kandugə kandugə».

¹⁰ Zembî wə má du yə búúd məmpəg nə idəw yā də. A bá námá yə bí məmpəg, a sá ná məmpəg məəng mə fwúg, bi mú bá bul nyiŋgə ŋgə sá jəjə mísóólúgú. ¹¹ Nə ndeé, bí ka bá bíg mímbii myêsh, bi mú námá bá bul nyiŋgə bə nə yána. Nə ndeé, ja sə má bá du kala búúd isâ bí má bá du wá yí, buud bəəng bwá mú bá du lə Zembî nəcé yána dún. ¹² Seəngúlə bí ŋgə seəng mwaanə ni, í é kwíind búúd ó Zembî; í áshúge ntəg námá shúg cínəngú, í é sá námá ná buud bwá búlug lə Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bwá é dúg ná bí ŋgə ŋwa jəjə Kéel mə *Kříst nə məgwág, bí ŋgə fúla isâ nə buud ó Zembî wá Yurásalem, nə bóólúgá bēsh, bi aŋgē ntəg sá sóólúgú wəəngú nə mílám mímbá. Ja búúd ó Zembî bwá é dúg ntə yí, bwá é magulə ná bí ŋgə sá fwámé sá, bwá ka yə Zembî gúmá. ¹⁴ Bāŋ bwá é bul cəel bí*, bwá ka du jəgula nə Zembî shú dún nəcé a má sá bí mpaam í ŋgə ntə minji. ¹⁵ Akíba nə Zembî, nə məma yána á ntə ŋkwəŋ nyə á má sá sá yí.

10

Pwól ji námá sóol mäsáal má Kříst

¹ Məməfwó Pwól, mə má teeg kəl nə bí; ŋgaá bi má du ci ná má du bə fufwáás múud ja shé búsó kul ŋgwúd yí, nji ja má jí shwóg-shwóg nə bí yí mə bə nə ŋkúd. Námá nda shé má mpú ná Yésus nyə á bə nə lám ná shee, nə jə lám ná, ² mə téeg bí məbwá ná: kúgá sá ná mə bág nyiŋgə zə bə nə ŋkúd ja má é wóós nūŋ yí. Bóól búúd bwá ŋgə ci nūŋ ná mə ŋgə bə iyéesh yā shí ga. Mə ji ŋkwəmusá ná mə zə fwo lwó búúd bəəngú ŋkúd nə ijíjəəl. ³ Ji mpu bə búbálé ná sá búsə

buud ó shí ga; nji, sə aŋgē gwána nda buud ó shí ga. ⁴ Mpugá ntəg ná məkwəzə mə dóomb sə má du kə nə ndí dóomb dí má má cugé məkwəzə má shí ga; nji, məsə nə ŋkul mə Zembî, mə du cəég íkóógúló í dóomb*. Sə má du caam mbeə fəg məshügá, ⁵ caam námá sá jēsh í láá búúd zhí ná bwá bág kú mpu Zembî yí. Sə má du wá tédúgá wēsh mímbwugud, sá ná í bág nə məgwág nə *Kříst. ⁶ Ja bí má bá bə bi mú ŋgə mpu gwág nə Zembî yí, sə má bá ka bə ŋkwəmusá má yə búúd ó məsbún intəgúlí.

⁷ Dugá mpu dúg ísâ. Nkí muud mə dúg ná nywáá músə muud mə Kříst í, á jəla námá nə mpu ja ŋgwúd á kandugə ná, nda á jí múúd mə Kříst ná, sə búsə námá búúd ó Kříst. ⁸ Í ká bə nə mə ŋgə nywá bul bəgəwa nə ŋkul Cwámba nyə á yə mə yí, mə kú ntəg gwág shwōn. Nji mə mpú ná Cwámba nyə á yə mə ŋkul nyəəngú ná mə sáág ná bi lálug búgəd, kú yida bə ná mə zəg búlal bí. ⁹ Mə aŋgē nə jii ná okálaad bām bwá ŋgəg nə sá bí ikukwendə. ¹⁰ Mə mpú ná bóól búúd bwá du ci ná okálaad mə du cílə bí wá bwá du bə nə mpəl, bwá njúl nkí lal ŋkúl; nji ja məməfwó má wóós yí, mə njúl zhizhe, lésú wām kú nə mfíí. ¹¹ Muud yēsh mə cí ntə yé mpúg ná, váál íciyá byām bíś ja má ŋgə cílə shwóg-shwóg yí, ntə námá wá mísóólúgú myām mí é bə ja má é wóós yí.

¹² Sā jisá yí jí ná, sə cugé nə ŋkul ci ná sənəŋ buud bwá ŋgə sə ná buud bwá shwúg mənyúúl nə bwo wá sə búsə váal ŋgwúd; sə cugé námá nə ŋkul shee yagula micé nə bwo; ŋwálə bwá má ŋwa bwáməfwó nda iyug yí í lwó ná fəg í mə ncundəw bwo. ¹³ Sə báá sə acéélé bəgəwa ná ndeé ntə mínji, sə ŋgə námá bəgəwa

9:10 Iza 55.10; Ozé 10.12 **9:11** 1.11; 4.15 * **9:14** Na ji námá nə ŋkul bə ná: «Bāŋ bwá é bul bə nə yéesh ná bwá dúg bí...» **9:15** 9.11 **10:1** 1Kr 9.3 **10:1** 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17 * **10:4** Sə ŋgə cəel ci ná ná: «məkwəzə mə dóomb məsú má du búgə bíl ísâ byēsh múúd jí nə ŋkul búgula yí». **10:5** Iza 2.12-17 **10:6** 2.9 **10:7** 1Kr 1.12 **10:8** 13.10 **10:11** 13.1-2 **10:12** 3.1 **10:13** Rom 12.3

nji na bímbí Zembí nyə á yigula ná sá zág na Jjɔ Kéel ná ndeé zə wóós bídí ni. ¹⁴ Sə anɣe na ntɔ minji, námá ki sá a shígé zə wóós núnj bídí. Nɣaa ná sá wá sá á tééd zə na Jjɔ Kéel má Kríst núnj bídí? ¹⁵ Sə cugé na bəɣuwa ántɔ minji, váál á ná sá kə nɣə bəɣuwa na ízhaá iséy. Mbô. Sə má yida táduga ná búgə jín í é nɣə lal lalúg í, iséy bíśú í mú nɣə nyinɣə mpu nyín kúl Zembí nyə tál sá ná sá séyúg yí. ¹⁶ Ja iséy bíśú í é mpu nyín na bídí yí, sá mú ka cɔ kə na jɔɔ Kéel shwóg, nda kə bəɣuwa na iséy bóól bwá á bwey sá yí. ¹⁷ Muud mə céél bəɣuwa yé, bəɣuwag na sá Cwám̄ba nyə a sá yí. ¹⁸ Muud mə sɔ ná buud bwá shwúg mənnyúúl na nyə yé, nyə dí bwá d̄u magulə yé; nji nyɔɔnɣ Cwám̄ba mə sá ná bwá shwúg mənnyúúl na nyə yé.

11

Pwól, fwámé múúd lwámá má Kríst

¹ Mə zə ná nywá lás nda mpúfú, bi ɔ jisów mə. Bálé, jisówúgá mə. ² Mə nɣə baag bí mbɔɔg má Zembí. Nacé mə a jí bí bā shú nɣwúm nɣwúd, nji *Kríst. Má jii ná mə bág kə nteɛnɣuli bí nyádi bí njúl nda ncwiyé sás dásə ná ná fwɔ-fwɔ yí. ³ Nji, mə nɣə fúndə ná bí bág gwaa kənd mítádúgá ná ndeé bí músə bá nɣə kyey na Kríst milám mímbá; nacé ntó wá nywá nyə á zə na məkəɲ zə shüɣ Ifa yé. ⁴ Mə nɣə fúndə ntó nacé bí nɣə bə ná, nji ná muud mə zə bídí zə cúndə Yésus ishús, kú bə nyɔɔnɣ sá á cúndə yé, nkí ntəg ná bí mə lág *shíshim ishús, kú bə wɔɔnɣ bí á lág na sá yí, nkí ná bí mə lág kéél ishús, kú bə nyɔɔnɣ bí á lág na sá yé, bí nɣə mpu jisów isá íni byēsh.

⁵ Má yida mpu ná, bɔɔnɣ bí nɣə nɣwa ná *buud ɔ lwámá wəashíləshwánú óni bwá antɔyé mə na tɔɔ sá.

⁶ Má je bə na shúg lású; nji, kóómb á mpúyá, mə cugé na shúg; sá á shí lwó bí ntó isá byēsh dí na mázhií mēsh dí.

⁷ Ntó ná səlúlə mə á səl məmɛfwó shí, zə bwüɲɣ bí Jjɔ Kéel má Zembí ashwá, shú ná bí búnúg gwɔw yí, mə a sá *sám aá? ⁸ Ja má á nɣə sēy bídí yí, mədɔ məshús má á lúg məbwá məbwə na má nɣəlá yida yə mə myána shú dán. ⁹ Ja gwámɛfwó má á bə məfúfə dí núnj bídí yí, mə a shígé sá ná muud nɣényúg mbag wám, bwááɲɣ bwá á zhu Masedwán wá bwá á shí bwúg mə isá í á nɣə fúfə mə yí. Mə a sá ná bí kú nɣény mbag wám; mə é d̄u námá sá nji ntó. ¹⁰ Námá nda má jí na búbálé mə Kríst ná, mə mpú jaaw bí ná muud nyə abúle sá ná mə yówug bəɣuwálə Akayí yēsh dí. ¹¹ Mə nɣə ci ntáni nacé jí? Ye ná mə acééle bí? Mbô. Zembí mə mpú ná má cɛel bí.

¹² Mə áyówɛé sálə sá má nɣə sá bí yí. Mə é kə na ndí shwóg, buud bwá nɣə cɛel nɣény mənnyúúl ná sənónɣ sá nɣə sēy váál nɣwúd óni, bwá bág kú ná na zhií bwá nɣény mənnyúúl. ¹³ Buud óni bwá cúgə fwámé búúd ɔ lwámá, búśə mbeé osóol ɔ məsáal wá íbəmb. Bwá á mə shweel šá búśə yí, ka yida d̄u sá ná bwá nyinúg ná buud ɔ lwámá ó Kríst. ¹⁴ Ntó cugé námá sá ákámúg, nacé *Sátan nyəmɛfwó má d̄u námá shweel sá á jisó yí, ka yida d̄u nyín nda *ɛngəles á mənkenya. ¹⁵ Nda *Sátan má d̄u sá ntó ná, osóol ɔ məsáal bé bwá ka námá d̄u sá nda bwá nɣə kyey ótátəlí ó Zembí dí; muud ka káam jí cínɔngú? Nji, bwá bá shúgula nji váál í mpíyá na misóólúgú myán yí.

Pwól nyə a má bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

16 Mós nyingə ci ja ábeê ná, muud kú njwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega njwa mə nda mpúfú; sá jəŋg í é yə mə zhií ná mə kág námá nywá bəgəwa. 17 Mə mpú ná lésú mə zé lás ga í cúgé váál Cwámaba mə céel yí, jisə lésú ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə ji nə sá mə jí nə njul bəgəwa nə ndí yí. 18 Nda ncúlyá buud bwé ngə bəgəwa bəgəwa á buud ə shí ga ná, mə zé námá ka bəgəwa jám ja. 19 Bi báá mífafúgú bí ngə ntág jisəw impwúfú kú nə njugú. 20 Bwé ngə wá bí mányámád, ngə díya nə bí, ngə nyúg bí, ngə sá bí isá ilan ilan, ngə cwíl bí məmpóónz; bí ngə jisəw isá íni byəsh. 21 Í mú ka yida nyín ná sá bāŋ sá á bə mífufwáásá; á shwón ey!

Í njúl ná, mə ji nə zhií ná mə bəgəwag námá nda bóól bwé ngə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə mə ná nyingə lás nda mpúfú. 22 Nkí búsa bwán ó wəheburə, mə ji námá mwá heburə; nkí búsa bwán ó *Izurəyél, mə ji námá mwá Izurəyél; nkí búsa onta ó *Aburaham, mə ji námá nta má Aburaham. 23 Bwé ci ná bwé ngə sá iséy í *Kríst íí, mə je námá lás nda mpúfú ná, mēē ngə bul mpu sá byo cə bwo. Mə cə bwo nə ngələ wáduga, cə bwo nə ngələ kə mímbwug dí, nyingə bul cə bwo nə ngələ bwəma nə bígá. Mə cə bwo nə ngələ faam nə shwiy ija ija. 24 Oyúden bwé á má búd mə shí ija itəon, də yíd mə zhud á milwóŋ məwúm málól nə ibuu*. 25 Ijwú í ngwáməna yíd mə nə milwóŋ ija ílól, buud lúmə mə məkwoógú ja ngwúđ†, byól búg nə mə ija ílól. Mə a mə já māŋ mwásé ncindí nə bulú ncindí. 26 Mínjəond mə ngə kə myá mí ngə bə mə məwagəwo məwagəwo: mə a mə

ngə ntə wagəwo wagəwo míŋgwəǝǝ, ngə bwəma nə izhilunŋaaná, kúl jám ngə ndény nə málááb, ohááden bwé ngə kwal mə məbəǝǝ. Mə a mə bwəma nə kakúla míləom dí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a mə ngə ntə māŋ váál áwuwagəwə. Bəŋg bwé ngə shiig ná búsa námá ókrísten nda sá wá, wá námá məwagəwo. 27 Mə də wáduga nə iséy í ayíyáág, mə də ji mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás mə minú; də ci ídəw, jug nə məyóŋ, fúfə nə sá mə bwáád. 28 Mə akéé mēel ci sá mə ngə yímə nə ndí jwów dēsh yí: ná mədə mēsh mə bəg váál íjəla yí. 29 Zé mə tag dúl *Də dí ná ndéé mə kú bish yé? Zé mə biil ná ndéé í kú cey mə lámúđ yé?

30 Nkí í jii ná mə bəgəwagí, mə yida bəgəwa nə iləm byám. 31 Zembí mə mpú ná mə aŋgə nə bwíiŋg ijǝǝ, nyə Sóŋgú mə Cwámaba Yésus; gúmə bəg nə nyə kanduga kanduga. 32 Ja mə á bə Damás yí, ngwáməna Njwú-buud ánúní Aretas nyə a təl yé, nyə á təl buud ná bwé ngəg nə baagusə mimpumbé mí ngwála nə bwé bíig mə. 33 Nji, buud ó Zembí báá bwé á wá mə kúđəd, bwé ççələ míkwoolú ka cínŋuli vúnde dí kənd tóon, ka ngə shul nyuŋ nə nyuŋ ná ndéé kə wóós shí; ntúní wə mə á faam yé.

12

Isá múúđ cúgé nə njkul mpu yí

1 Ye í jii ná mə bəgəwagí? Mbó! Í avwoléé tə sá. Tēem bə ntó, mə zé námá fwo yida jaaw isá Cwámaba nyə a lwó mə *mántamə má mísh ná bagəd yí, nə byəŋg nyə á bágulə mə *shíshim dí yí. 2 Mə mpú ngwól múúđ mə *Kríst nyə á nkāŋ kə ná ndéé kə kumə jon álél dí. Nkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ə, nkí í á

11:22 Flp 3.5; Rom 11.1 11:23 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 11:23 Mə cə bwo nə ngələ wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug: Mis 16.23 11:24 Mbá 25.3 * 11:24 Mbá 25.1-3 ngə lwó nə bwé áshígé jəlá nə yíd múúđ cə milwóŋ məwúm mənəŋ; bígə Oyúden í á ka də kə shúg milwóŋ məwúm málól nə ibuu; ntó jí ná, yíl ngwúđ məwúm mənəŋ dí. 11:25 Mis 14.19; 16.22 † 11:25 lúmələ məkwoógú: Í á də bə, bwé kúđ múúđ məbwoŋúđ ka də lúmə ná ndéé muud yə. Wo jí nə njkul dág lan mə Pwól ní Mis 14.19 dí. 11:26 Mis 9.23; 14.5 11:27 6.5 11:29 1Kr 9.22; Gal 6.2 11:30 12.5; 1Kr 1.31 11:31 1.23 11:32 Mis 9.23-25

bə ntâg nji shíshim yé ɔ, mə ampúyé, Zembî wə mə mpû. Sâ jɔɔŋg í má s̄y mûús mimbú wûm nə mín̄. ³ Muud wɔɔŋgú, ŋkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, ŋkí í á bə ntâg nji shíshim, mə ŋgə ci nə mə ampúyé, Zembî wə mə mpû. ⁴ Nji mə mpú nə nyə a ŋkâŋ kə nə ndeé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgé nə ŋkul ciy mákál má búúd dí yí, iciyá múúd cúgé nə zhíí mə cí yí. ⁵ Mə é bəgəwa nə váál isâ múúd wɔɔŋgú nyə a gwág byɔɔŋgú; nji, shú dâm məmɛfwó, mə yidá bəgəwa nə iləm má jí nə ndí yí. ⁶ Má mbâm cɛel nə mə bəgəwa, í kú bə mə impwúfú; isâ mə jáaw yí bə óbúbálé. Nji mɛɛ mə ajááwé, bwé á bá ŋwa mə ntɔ sâ mə ŋgə sá yí, nə sâ mə ŋgə ci yí. ⁷ Zembî nyə a lwó mə yáág-yáág isâ. Nə ndeé, shú nə mə bəg kú ŋkêny nyúúl nə mpülə isâ byɔɔŋgú, nyə á ka bíd nə fimâl bəg mə nyúúlúd, ŋgwól *ɛŋgəles mə *Sátan zə yíd mə nə mə kú də ŋkêny nyúul. ⁸ Mə á jagula nə Cwamba ija ilól nə a yílág mə fimâl wɔɔŋg. ⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida ci nə mə ná: «Mpaam mə ŋgə sá wo yí í kwagá nə wo. Ŋkul í də s̄y iləmud.» Nə ndeé, mɛɛ mə yida bəgəwa nə lám wəsh ja mə jí nə iləm yí, shú nə ŋkul mə Kríst í ŋgəg nə s̄y yádí cugud. ¹⁰ Gwé wə jí nə, mə gwág nywa ja mə bə nə iləm yí, ja bwé lwíy mə yí, ja cug í kə mə mbwɔ yí, ja mə bwəmə nə cúwáli nə yágúwó nəcé Kríst yí.

Nəcé, mə jí nə ŋkul ja mə jí nə iləm yí.

Lám wí Pwól gwôw

¹¹ Ngaá mə mú ŋgə lás nda mpúfú! Bi wə mə nyasulə mə váál sóólúgú dɔɔŋgúd. Bi wə mə jálá nə sá nə buud bwé shwúg mənyúul nə mə. Nəcé ná, tɛɛm bə nə mɛɛ cugé tɔ sâ, bɔɔŋg bwé ŋgə nyín nda *buud ɔ lwámá wəashilə-shwánú óni, bwé

ántɔyé mə nə tɔɔ sâ. ¹² Bi a shí dúg nda məma jísów jâm í á wéeshuli məyigyé mə múúd lwámá mə *Kríst ná: isâ í ntɔ búúd ŋkul yí, nə *isâ í mímbugú, nə *məshimbá mə á ŋgə s̄y. ¹³ Mósól mádɔ mə á ntɔ bí nə jí? Ngaá nji nə sâ ŋgwúd nə mə a shígé sá nə bí ŋkényúg mbag wám. Juugá mə nə mə sálə bí bôw kóómb jɔɔŋgúd.

¹⁴ Mə wál námə nyiŋgə zə nún ja áléel, mə é sá námə nə bí bəg kú ŋkêny mbag wám. Mpugá nə mə aŋgə nə s̄y məbii mán, bí wə mə ŋgə s̄y wá. Ye bwán wə bwé də wíl obyól? Ngaá nə obyól wə bwé də wíl bwán? ¹⁵ Mə gwág nywa jâm kóómbúd nə mə kéénzhug sâ jêsh, mə kéenzh námə məmɛfwó shú dán. Ye í é bə, mə ŋgə jág bul cɛel bí ntɔ, bí bân nda nyiŋgə mpu cɛel mə? ¹⁶ Shé búsə dí cún nə mə a shígé sá nə bí ŋkényúg mbag wám? Nji bóól búúd bwé ŋgə ci nə mə á ŋgə kyey nə bí mákónúd; nə mə a ŋgə ŋwa bí isâ bí kú mpu. ¹⁷ Búúd bēsh má á də nti bí wá, ye mə a shí bwele nti ŋgwól zə nyúg bí? ¹⁸ Mə a yáág nə Titus nə a zəg, mə mú nti bá *mínyonh wán bí mə mpú yé; ye Titus nyə a shí nyúg bí? Ngaá bí a shí dúg nə sá sə búsə nə mitédúgá mimpwúd sə ŋgə kyey kuú njɔɔnd ŋgwúd? ¹⁹ Bweyála bí á tééd nə ŋgələ ci nə sə ŋgə bul lás ntáni nə sə ŋgə shwɔ mənyúul bídí míshúd. Mbô! Sə ŋgə lás mísh mə Zembî dí, sónôn Kríst sə njúl cún. Yé bwaáng mə bul cɛel wá, lésú wəsh sə ŋgə ntāg lás ga wúsə shú nə bí lálug búgád. ²⁰ Mə ŋgə bɛɛmb nə ja mə bá zə yí mə bəg zə kwey bí dúl váál, kú bə váál mə ŋgə cɛel yí; bí bân kwey námə mə dúl váál, kú bə váál bí mə céel yí. Mə ŋgə bɛɛmb nə mə bəg zə kwey nə bí ŋgə bə nə ozhuyá, nə mbiya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyá, nə ojaawú-jaawú, nə ikúdúgú, nə

ingûñ, nã oncúg-nculê. ²¹ Mã ñgã beemb ná ja má bá nyingã zã nûñ yí, Zembí waam bág sã ná mã gwágúg shwõn bídí míshád. Nacé, ñkí mã zã kwey ná zhwog buud bwá á ñgã sã *misám wá bwá acéndé mítádúgá ná bwá yówwug misóólúgá mí áduðaná, yow jañga, yow ásíy-síy bwá á ñgã sã yé, mã bá jii yé nda yê lú shwiy.

13

Mæcwûñ má ámazhúgúlá

¹ Ja aléel wá má wál zã bídí ga. Sã é zã ða cígal mílósú ñji owúshined óbá ólólól bwá mã fwo bwiing mpu ñgwûd. ² Ja má á fwo bã nûñ ja ábecê yí, mã a shí fwo bwey lás nã buud bwá á ñgã sã *misám wá, nã bóólúgá bêsh. Mã tééd námá bwey nyingã lás nã bwo ja gaád mã kú fwo wóós nûñ ná: Mã ájaguláyé tã muud ja má é zã yí, ³ nacé bí ñgã jii dúg mãyígyé má lwó ná *Kříst ñgã lás mádí nyúúlúð íí. Bì mã mpú ná Kříst ñgã sêy nûñ bídí nã ñkulú, a cugé nã ilãm. ⁴ Jí mpu bã ná bwá á bwambulã nyã kwolós dí a njúl ná nã ilãm; ká, a ñgã cugã nã ñkul mã Zembí ja gaád. Nda sã báá sã búsa buud be* ná, sã mã ka bã nã ilãm; ñji, sánón sã é cugã shú dán nã ñkul mã Zembí.

⁵ Ná ndeé, muud yêsh fáasug nyãméfwó, bigas cug jé, dúg ñkí a ñgã cugã cug mbúgula. Bì anğê nã kwey mãyígyé ná Yésus-Kříst njul bí mányúúlúð íí? Bí mã ká bigas bíméfwó ná ndeé bí nda kwey mãyígyé, mpu ná bí cugé ótátálí ó óbúgula. ⁶ Mã tádúgá ná, tã jí tã jí, bí é kwey ná sã báá sã búsa nã mãyígyé mãõñg. ⁷ Sã ñgã jægula nã Zembí ná bí kú ná beeg sã tã sã ábábõw. Sã abulé jægula ntó ná í nyínúg ná sã á mã mpu sêy. Sã ñgã yida jii ná bí ñgág nã sã mãnywa, tã

í yida nyin ná sã bãñ sã a shígé mpu sêy. ⁸ Nacé sã báá sã cugé nã ñkul í dú julya nã obúbáélé yí, sã mã yida bã nã ñkul í dú nywaadulã óbúbáélé. ⁹ Sã mã gwág mãshusug ná sã bág nã ilãm, bí yidá bã nã ñkul. Sã ñgã bul jii sã ñgwûd, ñji ná búgá í fífeg bí. ¹⁰ Gwá wá mã ñgã bwey cilã bí mã kú fwo wóós yí, shú ná ja mã bá wóós yí, mã bág bã kú zã ñgã ñkáánd nã bí nã ñkul Cwãmba nyã á yã mã yí. Nyã a shígé yã mã ñkul nyõõñgá ná mã zág ñgã ntãma buud, nyã á yã mã ná mã sáág ná buud bwá lálug búgád.

¹¹ Bwaanğ, mã shúgúlá cì nã bí náaá, dugá bã nã mãshusug, ñgagá nã sọ ná búgá í ñgág fifã bí, sọgá ná muud yêsh mãkuú mã tówúg shí, dugá bã cún, kúgá ða sọ mãbyaagula. Ná ndeé, Zembí á ccelí, Zembí á ná shee nyã é bá jii nã bí. ¹² Ñgagá nã kúlulã mãkúlulã mã buud ó Zembí. ¹³ Buud ó Zembí bêsh bwá ñgã bẽda bí. ¹⁴ Mpaam mã Cwãmba Yésus-Kříst í jiiğ bí bêsh dí, nã ccelí mã Zembí, nã cug seengí mílãm mã Ñkêñkê Shíshim.

13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 **13:2** 1.23; 10.11; 12.20; 13.10 **13:4** 12.9-10;

1Kr 1.25; Flp 2.7-8 * **13:4** Buud ó Kříst: Ciyá ni í ká ná buud bõõñgá cug ján jisã mbádúgá nã Kříst.

13:10 13.2; 10.8; 1Kr 4.21 **13:11** Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14 **13:12** 1Kr 16.20 **13:13** Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

Kálaad Pwól nyə á cilə buud ó Galátia yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwól shú Galátia yí

Pwól nyə a sá məma mínjəənd ngələ jaaw milán mí Zembî. Njəənd ábeé nə aléel dí wə nyə á kə nə milán mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bóól búúd bwá á nyingə kə wu, Pwól kú bə, kə ngə jíguli buud ná okristen bəsh bwá cugé Oyúden wá bwá jəlá nə bə məcçə mə Moyíz, bul bə ná ndéé cçə lú ábiwáág.

Ná ndéé, ja Pwól nyə á gwág ná okristen wá Galátia bwá ngə bə nda bwá magulə njígulá wəəng yí (í á jee bə a njúl IféZ), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú ná bwá bág kú bə njígulá wəəng, bwá nyíngəg nywa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

- (1) A fwo tééd jaaw bwo sâ í á s̄y nə nyəméfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəənd ná, nə nda okristen wá Yurúsəlem bwá á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).
- (2) A mú nyingə lwó ná təə micilyá myá Sə a Cwúlú mí ngə jíguli ná Zembî cugé nə nkul cí ná muud ji tətəlí nə a bçéłə məcçə mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).
- (3) A mú kə shínal nə bándúlələ ná bwá cugəg váál cug Nkənké Shíshim ngə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh təə mbúgula yēsh má jəlá nə gwáduga Nkənké Shíshim wəəng nyədí lámúd, a wú míkwámúd.

Məbódá

¹ Mə Pwól wə mə cíł kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Kríst.

Mə cugé múúd lwámá ná buud bwá á féesh mə, kú nyingə bə ná muud nyə á təl mə; Yésus-Kríst bá Sóəngú wúsú Zembî muud nyə á gwúməshi nyə yé, bwá wá bwá á féesh mə ná mə bág muud lwámá. ² Nə mə, nə bwááng* bəsh sánəh básə sámbá wá, sá ngə cilə mэдə məsə Galátia má. ³ Sóəngú íshé Zembî bə Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bí ngəg nə cugə ná shee. ⁴ Kríst nyə á kəenzh nyəméfwó, zə sá ná Zembî júúg shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá mə bów-bów cug á mwəw məgaád. Nyə a sá námá nda Sóəngú wúsú Zembî nyə á cí ná. ⁵ Zembî nyə wág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ngwúđ

⁶ Bí má ləel béégya nə Zembî muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Kríst yé, kə bə dúl kéel í? Mə ngə bul káam sá jəəngú éé. ⁷ Mə aciyé ná dúlúgá kéel í nyingə bə. Mbə. Jí yida bə ná, bóól búúd bwá mə zə sá ná fəg í jimbúg bí, cəel zə sá ná Jəjə Kéel má Kríst í gwígúg dúl váál. ⁸ Má cí nááá, nkí ngwól múúd mə zə nə kéel ishús í ngə shwəzla nə dəəng sá á bwiing bí yé, təə í nyingə bə sámféwó, təə jisə ná *éngales nyə ámə zhu gwəw, nkwaal nə nyə. ⁹ Sá á shí fwo bwey cí ntó, mə nyingə námá cí ná, nkí muud mə zə bwiing bí kéel ngə shwəzla nə dəəng bí á *magulə yé, nkwaal nə muud wəəng. ¹⁰ Ná ji? Ye mə ngə sə ná sánəh buud wə sá bág cún, ye sá Zembî? Ye mə ngə jii ná buud wə bwá gwágúg mə nywa? Má ká ngə jii ná buud wə bwá gwágúg mə nywa, mə kú ná bə səl məsáal má Kríst.

Zembî wə nyə a jəw Pwól

¹¹ Bwaəng, mə mpú jaaw bí ná, Jəjə Kéel má ngə bwiing yí cugé sá ná muud nyə ámə bwəndə nə fəg nyé.

1:1 1.11-12; Rom 1.5; 1Kr 9.1-2 **1:2** 1Kr 16.1 *** 1:2** Na cugé óminyəh wá byéle, jisə buud bəónəh bwá ngə búgula Yésus wá. **1:4** 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19 **1:6** Heb 12.15 **1:7** 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24 **1:8** 1Kr 16.22 **1:10** 1Te 2.4-6 **1:11** 1.1

12 Muud ntâg dí nyə á bwiing mə dwo, ŋkí jíguli mə dwo. Yésus-Kríst wə nyə a sá ná mə mpúg isá mə mpú yí.

13 Ngaá bi a shí gwág sâ má á du sá ja má á bæ náá yábá *Oyúden dí yí? Bi a shí gwág ná mə á du lwó *Dɔ́ lú óbúgula á Zembî cúwáli nə ŋkád, mə á du cugas bwo ná bwá jéeg. 14 Mə á ŋgə leel kə shwóg yábá Oyúden dí cɔ́ bíl zhwog ikala byám mádí kúl búúd dí, mə á bul wá lúu məcum má ódâ dí. 15 Nji, Zembî muud nyə á bwey féesh mə mə njúl ná mwɔ́ mə nyóŋgú waam dí yé, múúd nyə á jôw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wəla mə wóos yí, 16 nyə a sá ná mə mpúg Mwán yé mádí lámúd, mə kág nə nyə kə bwiing íkúl ishús. Ná ndeé, mə a shígé kə jî tɔ́ mácwûŋ wə muud, 17 mə kú námá fwo kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə *buud ɔ́ lwámá bwá á tééd ŋwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabî, mə nyingə zə Damás. 18 Ná ndeé, mpúsə mimbú mílɔ́l wə mə á ka tɛem bád kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntâg nyádí mwôw wúm nə mətɔ́n. 19 Mə a shígé námá bwəma nə tɔ́ *muud lwámá ŋgwúw mwôw wúm nə mətɔ́n mɔ́ŋgúd, mə a dúg nji Zhák á mínyɔ́ŋə mə Cwám̄ba. 20 Mísh má Zembî dí, mə anjé nə bwiing ijɔ́ɔ́, sâ má ŋgə jaaw bí ga jisə búbálé. 21 Ná ndeé, mə á ka zə kə máfaan má Sirî nə Silisî. 22 Nji, mæɔ́ mə *Kríst má Yudéa má áshígé námá fwo mpu mə mpwoombá. 23 Bwá á yida ŋgə gwág nji lán ná: «Muud nyə á du sá shé cúwáli yé mú ŋgə bwiing búgá nyə á ŋgə cɛel janɔ́lə yí.» 24 Bwá á ka ŋgə yə Zembî gúmá nə sâ nyə á sá mə jɔ́ŋgá.

2

Pwôl bánŋŋ bósł búúd ɔ́ lwámá

1 Ná ndeé, mə á ka nyingə zə kə Yurúsalem nji mpúsə mimbú wúm nə mínŋ; jân jaa, sá Barnábas wə sá á kə, mə ŋkág nə Titus sámbád. 2 Mə á kə ntâg nəcə Zembî wə nyə a lwó mə ná a ŋgə jii ná mə kág. Sónŋŋ otówe ɔ́ shwóg sá á ka kə seɛŋgya, mə mú kə lwó bwo Jɔ́ɔ́ Kéel má ŋgə cúndə ikúl ishús yí, ná ŋgəŋ. Bwó otówe ɔ́ shwóg ii, mə á lwó bwo Jɔ́ɔ́ Kéel ɔ́ŋgá, nəcə mə a shígé jii ná iséy byám í yág iyíy-yíy, tɔ́ byɔ́ŋg má á sá mwôw má mpús yí, tɔ́ byɔ́ŋg má ŋgə sá mwôw mága dí yí byêsh. 3 Mə ŋgə ci ná sánŋŋ Títus wə sá á bæ sámbá, a njúl mwá Gurêk; otówe ɔ́ shwóg bwá áshígé námá yámbəli nyə ná a síyág ábiwáág. 4 Nji bósł búúd bwá á ŋgə shüig ná búsə gwoŋg dí wá bwá á ŋgə ci ná a síyág. Nəcə buud ɔ́ŋgá bwá á zə nyíi gwoŋg jisád nda búsə námá ókrísten nda sá, ndug bwá á yida zə ná bwá zə ŋgə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwá dúg váál sá ŋgə cugə cug á kú nə mənýámá Yésus-Kríst ŋgə yə sá yí. Bwá á ŋgə baagusə ntó ná bwá cɛel nyingə wá sá mənýámád*. 5 Nji, sá áshígé bwele kúd lúu nə bwo, kú námá bwele yə bwo zhí; sá á ŋgə jii nji ná obúbálé wá Jɔ́ɔ́ Kéel sá ŋgə bwiing bí wá bwá bág kú fúfug.

6 Buud bwá á bwey mpúy ná otówe ɔ́ shwóg wá bwá áshígé námá yámbəli mə nə tɔ́ gúl sâ shús. Mɛɛ mə abíshé sâ otówe ɔ́ shwóg ɔ́ŋgə bwá á du bæ yí, Zembî nyə ádé bish ná mbéé jii jíga, kɛel jii jíga. 7 Otówe ɔ́ shwóg ɔ́ŋgə bwá á yida kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag ná mə bwíŋgug ikúl ishús Jɔ́ɔ́ Kéel, námá nda nyə á yə Pyér ná a bwíŋgug

1:13 Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9 1:15 Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10

1:18 Mis 9.26-28 † 1:18 Séfas: Jisə dúl jínə má Pyér. 1:19 Mat 13.55 1:21 Mis 9.30 2:1

Mis 15.1-19 2:1 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus: 2Kr 2.13 2:2 2.6, 9 2:4 1.7;

5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * 2:4 Mənýámá má mácéɛ má Moyíz. 2:6 Rom 2.11 2:7

1.15-16; Rom 1.5

*Oyúden ná. ⁸ Nacé Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námá wə nyə á sá ná mə bág muud lwámá shú íkûl ishús. ⁹ Ná ndeé, buud bwə á ngə njwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná omənci-mənci wâ *Dɔ. Omənci-mənci óni báá bwə á magulə ná Zembî nyə a mə féesh mə féeshá mpáam; báá bwə á ka bóda sá Barnábas, lwó ná bwə mə magulə ná sá mə fula nə bwo ísəy bwə ngə səy yíid, sá kág íkûl ishúsúd, bân bwə kə Oyúden dí. ¹⁰ Bwə á yida ci ná sá bág du téduga mímbúbúwá myâ Dɔ; mə á bwey námá wá lâm ná mə du sá ntó.

Pwól bá Séfas

¹¹ Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a lúl lúu nə nyə tâm buud, nacé nyə a sá sâ mábɛɛ. ¹² Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwə wóósúg íí, nyə á ngə də səŋ ngwúdu nə íkûl ishús‡; nji ja búúd ɔ Zhâk bwə á wóós yí, a mú fúndə ná buud bwə dú yáág nə ábiwáág wá bwə á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fula nə íkûl ishús. ¹³ Dúgúlə bósól *Oyúden bwə á dúg ntó yí, bwə mú námá julə mənnyúúl, Barnábas mú námá nyíi máshúgá məŋgúd. ¹⁴ Nda mə á dúg ná kuú njəond wáŋ í á shígé ná ngə bɛ obúbálé sá ngə bwíiŋg Jɔɔ Kéel dí wá ná, mə á ka ci nə Séfas buud bəsh bwə njúl, ná: «Ja wée mwâ Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ngə yida sá nda íkûl ishús yí, ntúdelé wó jí nə ŋkul ka yímbuli íkûl ishús ná í njwág kuú njəond Oyúden yé?

¹⁵ «Shé bân, shé á byêl Oyúden, shé cugé íkûl ishús í ngə sá *misám íni. ¹⁶ Nji, shé mə yida mpu ná Zembî cugé nə ŋkul ci ná muud jí tútəlí nə sálə mísóólúgú mácɛɛ mə

ngə jí myá; Zembî mə ci ná muud jí tútəlí nji ja á búgúlá Yésus-Kríst yí; shé bân shé á mə *búgula Yésus-Kríst shú ná búgú jəŋg í sáág shé otútəlí mísh mə Zembî dí, kú bə sálə mísóólúgú mí mácɛɛ. Shé mə mpú ná sálə mísóólúgú mí mácɛɛ í cugé nə ŋkul sá múúd tútəlí mísh mə Zembî dí. ¹⁷ Shé ngə sɔ ná Zembî njwág shé ná otútəlí ɔ búúd nacé Kríst; nji, í ká yida ngə nyîn cínəŋg ná shé músə osóol ɔ misám nda íkûl ishús íí, ntó ka kə ná jí? *Kríst ngə yida kə nə buud mísámúd íí? Gúl sá cugé nə ŋkul bə ntó.» ¹⁸ Mə ká nyingə ngə weel mácɛɛ mə á bwey myaas má, ngəá mə nyingə təl móméfwó cé múúd mə cáam mácɛɛ yé? ¹⁹ Jí ná, Mácɛɛ mə á gwú mə, mə músə ka bə mbimbə shú sá í dúgyá nə mácɛɛ yíŋ; mə jí mbimbə jíni kóómbúd shú ná mə ngəg nə ka cugə nji shú mə Zembî. Mə á bə mbádúgá nə Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí. ²⁰ Ntó jí ná, mə ná dí ngə cugə yé, Kríst wə ngə cugə mádí cwû. Cug mə ngə cugə nyúúl nyâm dí ja gaád yí, mə ngə cugə gwo nji nə búgú ngəlá búgula Mwân nə Zembî, nyə muud nyə á cweel mə ná ndeé a yána cug jí shú dâm yé. ²¹ Mə acéélé sá ná mpaam mə Zembî í bəg kú nə mffí. Nacé, í ká bə ná muud jí nə ŋkul bə tútəlí mísh mə Zembî dí nə sálə mísóólúgú mí mácɛɛ, mpu ná Kríst nyə a fānda zə yə shwiy kú nə mffí.

3

Ye búgá, ye mácɛɛ

¹ Heé, yé íwagula-wagula í búúd yá Galátia! Zə mə nyingə zə kənd bí mícwaɣwa dí éne? Ngəá sá á shí mpu lwó bí Yésus, nə nda bwə á bwambulə nyə kwolós dí ná? ² Mpugá ná jaaw mə sá ga: Jí í á sá ná bí ləgúg Nkəŋkə Shíshim, ye sálə

† 2:9 Séfas: Jisə dúl jíni mə Pyêr. 2:10 Rom 15.26 2:12 Mís 11.3 ‡ 2:12 íkûl ishús: Na jisə bəŋg ókrísten bwə á shígé bə Oyúden wá. 2:16 3.10-12; Rom 3.20-30 2:17 Rom 2.17-3.20

2:19 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 § 2:19 Mə jí mbimbə shú sá í dúgyá nə mácɛɛ yí: Ntó mə ká ná «mə a mə yow ngəlá cugə nji shú lá mácɛɛ». 2:20 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 3:1 5.7 3:2 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17

mísóólágú mácéξ má ngó jii myá, ye magulálə bi á magulə jəjə lánj sé á bwiing bí yí? ³ Dáni váál wagula wó jí? Ngaá bi á ngə mpu tééd cug kristen nə Nkəŋkə Shíshim? Bi wál nyingə táduga nə bi é shínál gwo nə mənkuł mán? ⁴ Ow! Zhwoğ mənɣwa bí á bwəma nə ndí má* má á bə ntó cwag ɨ? Mbə, má cugé nə ŋkuł bə ntó cwag. ⁵ Zembí muud ngə yə bí Nkəŋkə Shíshim a ngə sá bí *məshimbá yé, a ngə sá bí mwo nəcé bí ngəlá sá mísóólágú mácéξ má ngə jí myá? Ngaá a ngə sá bí mwo nəcé magulálə bi á magulə jəjə lánj sé á bwiing bí yí?

⁶ Ngaá ntó wó í á bə nə *Aburaham yé? «Nyə a *búgula Zembí, Zembí mú lə nyə búgə jé jəjəngú, a mú ci nə Aburaham ji tətəlí muud». ⁷ Mpugá gwág cínəng nə buud bənəŋ Zembí búś mpwoğé nəcé búgə wá, bwá wó búśə bwán ó Aburaham. ⁸ Ngaá Kálad Zembí nyə á bwey jaaw Aburaham jəjə lánj ga ná: «Íkúł nə ilwoŋ byəsh í bá zə bwəma nə íbwádán wódí». Kúkúł Kálad Zembí jəjəng í á bwey lwo nə íkúł ishús í bá bii búgə nə ndéé Zembí mú ci nə búśə otətəlí. ⁹ Ntó jí ná, nda Zembí nyə a bwádán nə Aburaham nəcé a búgúálə ná, Zembí má bwádán námə nə buud bəsh bwə ngə búgula nda Aburaham wá.

¹⁰ Məlweemyá má ngə yida bə buud bəsh bwə ngə dúg nə baagulálə mácéξ wó í é kənd bwo wó Zembí wá; ngaá jí cilyá Kálad Zembí dí ná: «Muud mə bə kú baagulə súsúsá jəsh jisə cilyá Kálad Zembí dí ná a dúg sá gwo yé, ŋkwaal nə nyə». ¹¹ Í ngə ntəg mpu nyín nə sáj sáj nə muud cugé nə ŋkuł bə tətəlí mísh má Zembí dí nəcé mísóólágú mí mácéξ; í cugé nə ŋkuł bə ntó nəcé cilyá wúsə ná:

«Tətəlí muud mə bá *dúg cug nəcé bəlá nə búgə.» ¹² Mpugá ntəg nə baagulálə mácéξ í cugé bul bə yuug búgə; cilyá í yida bə ná: «Muud mə báágulə súsúsá jəsh jisə cilyá mácéξ dí ná á də sá gwo yé, mácéξ yə nyə cug.» ¹³ Kríst nyə á ka tə tən shú nə ŋkwaal á mácéξ bídúg shé. Nyə a ŋkəny ŋkwaal wəjəngú nyədí nyúúlád nda jí cilyá Kálad Zembí dí ná, námə: «Muud yəsh bwə kéel líf yé, ŋkwaal nə nyə»†. ¹⁴ Kríst nyə á ŋkəny ŋkwaal wəjəngú shú ná, nyədí kwonj dí, íbwádán í Aburaham í kálag íkúł ishúsəd, shé buud ngə búgula wá shé légúg Nkəŋkə Shíshim Zembí nyə á kaag yé.

Fwámé mpwoŋ buud má Aburaham

¹⁵ Bwaəng, shé ŋwagá ná yuug nə gúl sá shé má dú dúg búúd bwə də sá yí. Ngaá í də bə nə zhizhe kálad légú múúd mə sá yé, á ká sɣy váál í jəla yí, muud kú ná nyingə jímbal tə cilyá, kú námə kwádələ tə gúl sá cínəngú? ¹⁶ Aburaham wó Zembí nyə á kaag mənkaagə yé, *Aburaham nə mpwoŋ buud nyé. Bwə áŋgə nə ci nə Aburaham nə məmpwoŋ mə búúd mé, nda sá má cí nə məmpwoŋ məjəng mäsə ŋkí bulya. Jísə ná «mpwoŋ buud nyé», ntó jí ná *Kríst. ¹⁷ Mə ngə cəel cí ná: Zembí nyə a bwey fwo sá kálad légú váál í jəla yí, a mú ka zə yə *Oyúden Məcəξ mpúsə mimbú mítəd minə nə məwúm málól. Məcəξ məjəng mə á shígə bə nə ŋkuł mə cénd sá kálad légú wəjəng dí, nə má zə sá nə ŋkaagə í yəg ntó cwag. ¹⁸ Nəcə í ká bə nə muud mə lúg nə lúgə nəcé sálə mísóólágú mí mácéξ, í nda ná nyingə bə sá Zembí nyə á kaag yí. Zembí

3:4 4.11 * **3:4** Ciyá ní jí námə nə ŋkuł bə ná «Zhwoğ micúnj bí á má jisəw myá». **3:6** Mət 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 **3:7** Rom 4.11-12 **3:8** Mət 12.3 **3:9** Rom 4.16 **3:10** Mbá 27.26; Zhk 2.10 **3:11** Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 **3:12** Ləv 18.5; Rom 10.5 **3:13** Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † **3:13** Cilyá ní wúsə Mbá 21.23 dí; ntó jí ná, shwiy lú kwolós dəsə shwiy lú məzhúŋgúlú. **3:14** 3.2-5; Zhu 3.1-2 **3:16** Mət 12.7; 17.7-8 **3:17** MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6

nywáá nyə a sá Aburaham mpaam, bɛɣlɛ ŋkaagó nyə á kaag yí.

Mfii máccɛx má nɛ ndí yí

¹⁹ Ká Maccɛx mäsə nɛ wáyé mfii? Maccɛx mə á zə kwíduɓi shú ná buud bwó dúg mpu ja bwó é du caam mwo yí, té mpwoŋ buud Zembí nyə á yə ŋkaagó yí í afwóyé wóós yí. *Wəéŋgales wá bwó á ka zə nɛ maccɛx, ŋkúmba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádé bə ja múúd ŋgó sá sá nyəmɛfwó yí. Zembí ji ntág fwó†.

²¹ Ye ntó ji ná Maccɛx má ŋgə lúmbulí nɛ mənkaagó Zembí nyə á ŋgə kaag má? Gúl sá cúgé nɛ ŋkul bə ntó. Dúl cɛx í á mbəm bə ná dúsə nɛ ŋkul yə búúd cug íi, muud jee bə tətəlí mísh má Zembí dí nɛ sálə mísóólúgú mí maccɛx. ²² Ká, Kálaad Zembí ŋgə lwó ná buud ɔ shí ga bəsh búsə mányámá má *mísómúd. Mányámá mɔɔŋg mäsə shú ná obúgula bwə ŋwág ŋkaagó má Zembí, nəcə báá ŋgólə búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó ji ná shé á bə mányámád té fwála lə búgúlálə Yésus í á shígé fwo wóós yí; Maccɛx wá má á ka du fad shé, ŋgólə bwánd ná Zembí lwóg shé zhií shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó má ké ná, Maccɛx má á ŋgə kyey nɛ shé nda muud ŋgó fála múmwán yé, ŋgólə bwánd ná *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bə ótətəlí mísh má Zembí dí. ²⁵ Ná ndéé, ŋgaá ná fwála lə búgúlálə Kríst í á má wóós? Maccɛx má aŋgé ná nɛ fála shé. ²⁶ Nəcə, bi bəsh má *búgula, bi músə

bwán ó ZembíŠ kwonə má Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bi bəsh buud bí á ŋgə duwan tən buud ɔ Yésus wá, bi á má ŋwa Kríst nda káándə má bwaád*. ²⁸ Muud nda ná nyingə du bə nɛ tádúgá ná mwá *Yúden wá éga, mwá Gurék wá éga; lwaá wəga, fali muud wá éga; nyíga ji mudúm, nyíga mudá. Mbô! Bi bəsh mú sá ŋgwúd kwonə má Yésus-Kríst dí. ²⁹ Nda bí músə búúd ɔ Kríst ná, bi wə músə mpwoŋ buud má *Aburaham. Ntó, bɛɣlɛ ŋkaagó Zembí nyə á kaag yí, bi búsə nɛ kow† wə Zembí.

4

¹ Mə ŋgə cɛɛl ci ná, té wəsh mwán má lúg nɛ lúgá yé jí ná mwán ntombú yí, a tɛɛm bə ámadí, a ji námə nda lwaá, kú nɛ kow isád. ² Nyə é ŋgə gwág nɛ buud bwó é ŋgə kweemb nyə wá, nɛ bɔɔŋg bwó é ŋgə vyeə nyə jús isá dí wá. A bá cugə ntó ná ndéé kə kumə ja fwála sóŋgú nyə á cɛɣlɛ í bá wóós yí. ³ Ntó námə wá í á bə nɛ shé yé. Ja shé á bə ná bwán ó ntombú yí, shé á ŋgə gwág nɛ mishishim mí ŋgó kyey nɛ isá yá shí ga myá*. ⁴ Ná ndéé, ja fwála í á wóós yí, Zembí nyə á nti Mwán yé, zə byël mwɔ má mudád, íjwúga í Maccɛx. ⁵ Zembí nyə á nti nyə ná Maccɛx má jwúg nɛ nyə shú ná a jónág tən í yíl búúd mányámá má maccɛx yí, zə sá ná shé bəg nɛ zhií mə bə bwán ó Zembí. ⁶ Bi músə bwán ó Zembí; məyigyé mə cínɔŋg mäsə ná Zembí nyə a má nti shé Shishim mə Mwán yé mílamúd, Shishim wɔɔŋg í du kəm ná: «Abba†, Dá!» ⁷ Ntó ji ná wo cugé

3:19 Rom 4.15 Wəéŋgales: Mis 7.38, 53; Heb 2.2 ŋkaagó kú nɛ kala-məjwú.

3:21 Rom 7.13; 8.2

3:20 Mbá 6.4 † **3:20** Zembí nyə a kaag

3:22 Rom 3.9-30; 11.32 **3:23** 4.3 **3:24**

Rom 10.4 **3:26** 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17

a ŋgə cɛɛl ci bwán bwó mú fwámé íkala wá, ná bwámɛfwó mpu isá í dúgyá nɛ bwo yí. **3:27** Rom

10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 *

† **3:26** Ja Pwól mə cí na ná: «bwán ó Zembí» yí, **3:27** Rom

3:29 3.7, 14, 18; 4.7 † **3:29** Kow ni dúsə kow á jɔjɔ isá Zembí nyə

á kwəmsa shú bwán bə yí. **4:3** 4.9-10 *

4:3 Ciyá sá ámə cí na ná: «mishishim mí ŋgó kyey nɛ isá yá shí myá» ni, buud bəsh bwó cúgé bul bə nɛ cən ŋgwúd na. Sə bən sə ŋgə cí ntáni nəcə sá má dúg ná Pwól ŋgə cí mənkuɓi má du ŋgə jwú nɛ muud shí ga dí té nyə afwóyé magala Yésus-Kríst yí. Bóól bwó ŋgə cí ná jisə «isá í á téeɗ shí ga yí». Dúgúg námə Kol 2.8, 20. **4:4** 3.13; Yuá 1.14 **4:6**

Rom 8.15-16 † **4:6** Abba: Ciyá ni í kó ná «Dá».

4:7 Rom 4.13; 8.17

nyingə bə lwaá, wo músə mbyágá; ná ndéé, nda wó músə mbyágá ná, Zembí má sá nə wo bág nə dwó kəw isá nyó á bwáig bwán bé yíid.

Pwòl lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé də mpu Zembí yí, bí á də bə məlwaá má ózembí bwá cúgé námə mpu bə ózembí wá. ⁹ Ká ja bí má mpu Zembí gaá, bul bə ná ndéé ja Zembí má mpu bí gaá, dáyé váál bí bí nə ñkul nyingə kə *búgula mbéé itag-bwool í míshíshim mí ñgə kyey nə isá yá shí ga myá? Ye bí má cəel nyingə kə bə málwaá? ¹⁰ Bí ñgə bul kanusə mósól mwôw, nə bósól óñkwoond, nə bíl ísəw, nə míl mímbû!† ¹¹ Bí ñgə kənd mə lâm gwôw é! Mə ñgə bæemb ná iséy má á sá bídí yí í yóg íyí-yíy é!

¹² Bwaang, ñgaá mə a má sá máméfwó nda bí, mə téég bí məbwə, ñgəgá nə cugə váál má ñgə cugə yíš. Bí a shígé bwéle sá mə məbôw. ¹³ Bíméfwó bí mə mpú ná ja má á tééd bwiing bí Jjə Lâñ ja áshúshwóógú yí, bwás wá í á sá ná mə shígulag bídí. ¹⁴ Bwás dəong í á sá ntâg mə nyúúl ñkí dana, ñji bí a shígé gwág mə nyéé, kú kâl mə. Bí á yida lág mə nda mə jí ñgwól *éngəles má Zembí, nda mə wá *Kríst Yésus. ¹⁵ Ká məshusug bí á də gwág mə ja jəong má má á má ka kə ñgow? Mə ñgə mpu bwaagulə ná bí á də gwág mə məshusug váál á ná, bí á mbəm bə nə zhíí, bí a nywá jee tí mísh mún yə mə. ¹⁶ Ká, mə músə bí zhízhín ja gaád nəcé mə jaawúl bí obúbálé aá?

¹⁷ Yambán bósól búúd bwá ñgə zə nə ndí bídí ní í cúgé fwámé yambán; jísə ñji ná bwá cəel zə béég bí nə mə shú ná bí nywílyág ñji nə bwo.

¹⁸ Jísə jəjə sá ná bí nywílyág nə sá ányunywaá; ñji í jəla ná bí nywílyág nə gwo ja jəsh, kú bə ñji ja má jí kúná-kúnə nə bí yí. ¹⁹ Yé bwán bām, mə mú ñgə nyingə jug shú dánúd nda mudá ñgə kwiy miná ná a zé byá yé; mə é jug ntó ná ndéé kə wósós ja Kríst nyó é mpu shín ñwa jiya bídí ícug dí yí. ²⁰ Mə ñgə jí ja gaád ná mə bág núñ bídí, mə mpúg váál má é lésha nə bí yí. Mə anyíngəyé ná mpu sá má sáág shú dán yí.

Mpwokwoond má Agar bá Sara

²¹ Bí buud mə céél nyingə kə nyí málwaa má Mácééd wá, jaawugá ná mə: yé bí ñgə námə mpu gwág sá Mácéé má ñgə cí yí? ²² Jí cilyá Kálaad Zembí dí ná *Abərahám nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sósól məsáal. ²³ Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə múdá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ñkaagə má Zembí dí. ²⁴ Budá óbá óni búsə mpwokwoond á isə íbá: nyíga sə á mbún Sinayí, sə jəong í byá málwaa: Agar wə éne. ²⁵ Agar wəong wə mbún Sinayí wúsə Arabí yí, a jí ntâg mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wəongú bənnəñ mimbyágá myé myésh búšə məlwaá. ²⁶ Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntâg wə jí nyóóngú wúshé. ²⁷ Nəcə jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg məshusug;

wo wá yáñgá, wo muud wó abwélé gwág mácəy mə byéyí yé.

Nəcə bwán wə mudá nyə á myeesh yé bwá bul bulya,

cə jəong wə múdá jísə nə báá yé.

4:8 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol 2.15 **4:10** Mbá 4.19; Mis 7.42;

Rom 14.5 † **4:10** Na, Pwòl ñgə jəla nə cí məzan mə Oyúden, ñkí ntâg bíl ísá íkúl íshús í á də sá dúlə yə wáacén-cení gúmá yí. Nyə a lás námə lésá ñgwúd wəong Kol 2.16 nə 2.23 dí. **4:12** 1Kr

9.19-21 **S** **4:12** Pwòl ñgə jí ná obúgula ó Galátia bwá cúgəgú nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá mácéé; mácéé má cúgé nə ñkul sá ná bwá bíig cug, má cúgé námə nə ñkul sá ná bwá shúbúg cug.

4:13 Mis 16.6; 2Kr 12.7 **4:17** 1.7 **4:19** 1Kr 4.15 **4:22** Mət 16.15; 21.3 **4:23** Mət 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 **4:24** MmN 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mət 16.1 **4:26** Heb 12.22; Mbá 21.2 **4:27** Iza 54.1 **4:29** Mət 21.9

28 Bwaang, bi báa bi básə bwán bwó á byél ŋkaagə má Zembí dí nda *Izaag wá. 29 Nə ndeé, mwán nyə á byél yéesh á muud dí yé nyə á lwó nyooŋg nyə á byél nə ŋkul mə Nkəŋkə Shíshim yé cúwáli; ntó námá wó í ŋgə bə ja gaád yé. 30 Ká Mícilyá mí ŋgə ci ná ji? Ngaá mí ŋgə ci ná: «Wííŋgúg múdá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé ná mwán yé zág kaaw mánkəw nə mwán mə múdá cugé lwaá yé.» 31 Nə ndeé bwaang, shé cugé bwán ó lwaá, shé básə bwán ó nyooŋg cugé lwaá yé.

5

1 Kríst nyə á yíl shé mányámád nə shé cugəg ofalı. Yíímúgá mányúúl, kúgá nyingə kə nyíngal mányúúl málwaaád.

Jiya fulí

2 Mə Pwól mə ŋgə ci ná, bí má ká kə ŋgə síya ábiwáág íí, sá *Kríst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mfií. 3 Má nyingə báágulə jaaw múúd yésh mə síyá ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jisə nyə yíimbáli ná a bəg námə máccə mēsh. 4 Bí buud ŋgə dúg ná baagulé Məccə wó í é tál bí otátalı mish má Zembí dí wá, bi má ntáma bínəŋ Kríst shwá, bi má wú kál bí á du bwəma nə mpaam má Zembí yí. 5 Sá báa, sá ŋgə ji nə búgə ná Zembí wə má bá sá ná sá bəg otátalı; Nkəŋkə Shíshim wə ŋgə balan nə búgə jisú, ŋgə sá ná sá ŋgəg nə bwánd ná Zembí nyə e sá sá sóólúgú wəoŋg. 6 Nəcé, muud músə múúd mə Yésus-Kríst yé mə mpú ná: muud tɛem síya ábiwáág, í nda bə nə mfií; muud nyingə bə kú síya, kú námə nə mfií; sá ŋgwúd wə ŋgə kwíínd: nji búgə. Búgə jooŋg í du ntəg nyín cecilíd.

7 A jə kuú njooŋd bí á téeđ nə ndí yí ey! Zə nyə a má zə jándəwo bí

zhííd ná bi kú ná nyingə bə óbúbálé éne? 8 Váál lííngulə bwó má lííng bí ni í áŋgə nə zhu wə Zembí muud ŋgə jəw bí yé. 9 Ngaá bi mə mpú ná búbaalé *ləvur bíbíyá í du sá ná mbulyá ŋgug wəsh í bádúg? 10 Jám kóómbúd íí, mə ji nə búgə ná bí mú buud ɔ Cwáməba, bi abúle nyingə bə nyúl zhíí shús. Nji, muud nyə á má zə sá ná fəg í jímbúg bí éne, təo nə nyə wə zə təo zə, Zembí mə bá yá nə nyə.

11 Bwaang, í mbəm bə búbálé ná mə ŋgə ná nyingə cúndə ábiwáág, bwó ka nyingə wáámə mə nə cúwáli nəcé ji? Má ká nyingə ŋgə jííngulí buud ntó, mpu ná mə aŋgə ná jííngulí kwolós, sá í kwál bwo bəoɡú yí kú ná bə. 12 Buud bwó má zə zamudan bí óni, bwó jéeg námə kə cwíya mímyáág!

Fwámé jiya fulí

13 Bwaang, *Kríst nyə á má sá ná bi cugəg cug fulí. Nji, cug fulí jooŋgú í ájáláyé nə yida tál bí məkuú shí ná bi saág isá mílám mín mí ŋgə gwág yéesh yí. Yidagá bə nə váál cecilí í é sá ná bi dúg bə, ŋgwól kwíínd ŋgwól, ŋgwól kwíínd ŋgwól yí. 14 Nəcé, məmpándí mēsh má Məccə má kə bwəma mpándí ŋgwúd dí ná: «Ceciləg múúd yésh jisə wo kúnə-kúnə yé nda wó cecil wóméfwó ná». 15 Ká, bí má ká yida ŋgə kwagula mpádúgá nyín, ŋkí ntəg ná bí ŋgə bə, ŋgwól fəeg ŋgwól, ŋgwól fəeg ŋgwól, bí ó ka bey ná í bág shúgula bí ná bóól kweemashi bóólúgá!

16 Mə ŋgə yida ci náaá: cugəgá váál cug Nkəŋkə Shíshim ŋgə lwó bí yí; ja jooŋgú, bi anyíngəyé ná ŋgə bə iwíimbúg í cug mə múud. 17 Nəcé, iyéesh í cug múúd í ŋgə lúmbulí nə iyéesh í Nkəŋkə Shíshim, iyéesh í Nkəŋkə Shíshim lúmbulí nə bí

4:30 Mat 21.10 5:1 2.4; 4.5, 9; 5.3 5:3 3.10, 12; Rom 2.25 5:5 2.16; Rom 8.23-25 5:6 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 5:8 1.6-7 5:9 1Kr 5.6 * 5:9 Kaaná ni wí námə fwo bə 1Kr 5.6 dí; wúse námə nda kaaná sá má du ci ná: «Shú ŋgwúd má du wá bóól bēsh ibwool» yí. 5:10 1.7 5:11 6.12, 14; 1Kr 1.23 5:13 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 5:14 Lav 19.18; Rom 13.9 5:15 Zhk 4.1-2 5:16 5.25; Rom 8.2-13 5:17 Rom 7.13-23 5:18 Rom 6.14; 7.4

í múúd; isá íbá íni í ngə sɣya lúmbúli bídí mílámúd, váál á ná bí nda sá sá bí má céél sá yí. ¹⁸ Nji, bí má ká ngə cugə váál cug Nkɛŋkɛ Shíshim ngə lwó bí yí, bí nda ná nyiŋgə bə málwaa má mácɛɛ.

¹⁹ Misóólúgú mí dá zhu íyéesh í cug múúd dí myá mí cúgé nə njúúg, myó wó: nə jannga, nə misóólúgú mí áduđanā, nə asíy-síy, ²⁰ nə yáɓe ózembí ó áyadúg gúmá, nə sálə jamb, nə ífumağa, nə ozhuyā, nə mbíya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyā, nə dúlə bə mácúŋ məcúŋ, nə máŋkəomá, ²¹ nə məzháj, nə iŋguləğa, nə idína í álal-ŋkul†, nə bíl váál isá yā ntó. Mə tééd fwo bwey kéwuli bí námə nda má á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwə ngə sá váál isá íni wá bwə ábúlé bə nə kəw Faan má Zembí dí.

²² Ká, Nkɛŋkɛ Shíshim nywáá má du sá nə muud bəg nə cɛelí, nə məshusug, nə mətəla, kú nə mílámusa, nji jə lám, nə jə fúlú, məŋkaagə mé nda salan, ²³ nə lám ná shee, nə dúlə mpu bii lám; kú nə təw cɛɛ í ngə ban váál isá íni. ²⁴ Buud bwə músə búúd ó Kríst wá, bwə á má bwambulə mbií búúd bwə á du fwo bə yí kwolós dí, í yə nə íyéesh byé nə iwəmbúg byé byəsh. ²⁵ Nkí shé má mpú ná Nkɛŋkɛ Shíshim wə ngə sá ná shé cugəgú, shé kágá bíđ ná nyə wá kyéyug nə shé. ²⁶ Shé yówəgá íbəmb, shé yəw dúlə ngə sɣ məbyaagulə nə dúlə sá ófímál sáméfwó nə sáméfwó.

6

Dugá wá mábwə

5:19 Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbá 22.15
 † **5:21** idína í álal-ŋkul: Mbií idína wəŋg í á du bə, buud də nə ŋul ntə mɛnji, buud sá jannga kú nə məsus. **5:22** Ifz 5.9 **5:23** 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 **5:24** 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6
5:25 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30 **5:26** Rom 12.10; Flp 2.3 **6:1** Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12
6:2 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 **6:3** 1Kr 4.7 **6:5** Rom 2.6; 14.12 **6:6** 1Kr 9.11, 14 **6:8** Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * **6:8** bɛ mpəg á nyúúl: Ntə má kə ná: «Wá lúu ŋgálə sɣ mənywa má dúgyá nə nyúúl má». † **6:8** bɛ mpəg Shíshim: Ntə má kə ná: «Wá lúu ŋgálə sɣ mənywa mə dúgyá nə Shíshim má». **6:9** 2Te 3.13 **6:10** Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 **6:11** 1Kr 16.21 **6:12** 5.2, 11

¹ Bwaanɣ, ŋkí í wóos ná muud má biil nə iwushí, bí buud ngə bɛ Shíshim má Zembí wá, ŋwagá nyə nə lám ná shee, bí sá ná a cɛg sóólúgú wəŋg. Bí ó du námə kááləgə ná bí bílúg mábwəbúlánúd. ² Dugá sá ná, ŋgwól má ká bə nə məkwowula, bóól wá məbwə; sálə ntó wí ná bí ngə bɛ cɛɛ *Kríst nyə a lúgə shé nə ndí yí. ³ Nəcə, ŋkí muud ngə tódúgá ná a ji gúl məma sá, í njúl ná a cúgé təw sá, a ngə shiig nyəméfwó. ⁴ Ná ndeé, muud yəsh fáásug misóólúgú nyəméfwó ngə sá myá; á ká dúg ná mí mpíyá nə gúmá, a mú ŋwa gúmá nə nyəméfwó, kú bə mányúúl má búúdud. ⁵ Nəcə muud nyəméfwó má jəlá nə fwo wádəğa nə micúŋ myé.

⁶ Muud ngə jíig Miləsá mí Zembí yé yəg muud ngə jíiguli nyə yé kəw á isá byəsh á jí nə ndí yí.

⁷ Kúgá shiig mányúul; bwə áde kə nə məshigá wə Zembí; mpəg múúd mə bɛ yí, gwo námə wə á bá mwáág yí. ⁸ Múúd mə ká bɛ mpəg á nyúúl*, mpəg jəŋg í bá wúmə nyə shwiy, dwə wə á bá mwáág tən mpumá yí. Muud mə ká yida bɛ mpəg Shíshim†, mpəg jəŋgú wúmə nyə cug á kandəgə kandəgə, gwə wə nywáá má bá mwáág tən mpumá yí. ⁹ Shé kúgá káád sálə mánywa; shé mpúgá ná, shé má ká bə kú káád íí, shé má bá mwáág mpúmá á mánywa məŋgú fwála í bá jəla yí. ¹⁰ Ná ndeé, té shé ngə ná bə nə fwála yí, shé sáágá buud bəsh mənywa, bul bə ná ndeé bəŋg básə óbúgala nda shé wá.

Məshíné má kálaad

11 Bwaanḡ, bi má dúg mǝma íkanḡá má ḡḡá cilǝ bí nǝ mbwǝ wǝm yí. 12 Buud bwǝ ḡḡá yím̄buli bí ná bi síyág ábiwǝáḡ óni, bwǝ ḡḡá sḡ ná bwǝ ḡwa ḡúmǝ nǝ misóólúḡá myǝ buud. Jísǝ ḡji ná bwǝ acéélé bwǝma nǝ cúwǝlí kwolós má *Kríst í ḡḡá kwaamb yí. 13 Dugá, buud ǝ ábiwǝáḡ bwǝmǝf̄wó bwǝ anḡé nǝ baagula mǝcǝǝ, ḡji bwǝ ḡḡá jii ná bi síyág ábiwǝáḡ. Jísǝ bwo ḡji ná bwǝ cǝel bá du bǝḡuwa ná bwǝ wǝ bwǝ á sǝ ná bi síyág ábiwǝáḡ. 14 Ká mǝǝ jǝm kóómb di, mǝ cugé nǝ ḡúl sǝ má jǝ nǝ ḡkul bǝḡuwa nǝ ndí yí, námǝ ḡji kwolós mǝ Cwǝmba wúsú Yésus-Kríst; nǝcé Kríst nyǝ a mǝ sǝ ná mǝ dúḡúḡ shí ga nda nyísǝ kwolós dǝ, shí ga dúḡ mǝ nda mǝ ji kwolós dǝ. 15 Gwǝ wǝ má cí ná, síyálǝ ábiwǝáḡ cúḡé nǝ mfíí, nyiḡḡólǝ bǝ kú síya, nda nǝ mfíí; sǝ jǝ nǝ mfíí yí jǝ ḡji bǝlǝ kukwumuga ágúḡwǝan. 16 Buud bǝsh bwǝ é bǝ ḡjǝḡúlá ní wǝ, Zembí kǝ sǝ ná bwǝ cúḡḡ nǝ shǝǝ, kǝ ḡwǝḡ bwo cǝy lámúd, kǝ sǝ námǝ *Izǝrǝyél yé ntó.

17 Tǝéd múús íí, muud nda ná nyiḡḡǝ ntǝḡulǝ mǝ lúu; mpugá ná nyúúl nyǝm nyí nǝ mǝyǝḡyé má ḡḡá lwó ná mǝ a má jug shú má Yésus má. 18 Bwaanḡ, Mpaam mǝ Cwǝmba wúsú Yésus-Kríst í jǝḡ mǝtǝdúḡá mínúd. Amen.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mím̄bwugud, bwá da jôw ókálaad bəon̄g nə «ókálaad ɔ mwâ mimbwug». Bɛ́ɛlə sâ jisó Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyín nə kálaad á buud ó Ifêz jisə cinəngú mbwoomb «ókálaad ɔ mwâ mimbwug» dí, bə́n̄n̄ nyəon̄g á buud ó Filipí, nə á buud ó Kolósia, nə nyəon̄g nyə á cilə Fúl̄m̄n̄ yé.

Minjígulá mísə kálaad wəon̄g dí myá mí ngə nyín nda sâ mə cí nə Pwôl nyə a shígé cilə nyə n̄ji shú Dɔ ngwúd. Shug lú minjígulá nyəon̄g wə yuug á kandugə kandugə Zembí nyə á yágulə yí; yuug nə á sheen̄g isâ yâ jon̄ nə ya shí byēsh Kríst dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígulá wəon̄gú mən̄kəw məbá.

- (1) Nkəw áshúshwóógú í ngə lwó nə Zembí nyə á sheen̄g Oyúden bə́n̄n̄ ikúl ishús, a sâ nə bwá bág kúl ngwúd kwoŋ mə Kríst dí (1.3–3.21).
- (2) Nkəw ábɛé í ngə lwó nə obúgula bēsh bwá jəlá nə cugə cug á bələ seen̄gyá kúl ngwúd, nəcə bēsh bwá músə buud ɔ Yésus-Kríst (4.1–6.20).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, muud Zembí nyə a féesh nə mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, mə cilə bí min̄kəŋkə mí búúd ó Yésus-Kríst, buud ó abúgúlág. ² Sóon̄gú wúsú Zembí bá Cwám̄ba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá nə bí ngəg nə cugə nə shee.

Mpaam ántɔ minji

³ Gúmá nə Zembí, Sóon̄gú mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, nyə muud nyə á mə bwádan nə sê kwoŋ mə *Kríst dí, sá sə mən̄ya mə *shishim məváál mēsh jon̄ dí gwōw yé. ⁴ Nyə á bwey féesh sá kwoŋ mə Kríst dí a nda fwo fwɔ shí nə gwōw. Nyə a féesh sá nə sá bág min̄kəŋkə, kú nə sá á jumúg nyədí míshúd. Ngə́lə bɛ́ cɛelí nyə á cɛel sá yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cɛ́l̄á nə a bá ŋwa sá t̄n̄ bwán bə kwoŋ mə Yésus-Kríst dí, váál jɔjɔ yéesh jé í á bə yí. ⁶ Yéesh jé í á bə ntó shú nə sá ságúság məma mpaam nyə á sá sá kwoŋ mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembí nyə a mə yíl sá mán̄yámád nəcə məciú mə ábábə yé wəon̄gú, a mə juu sá nə iwushí bisú nyədí kwoŋ dí, nə ijuugə námá bimbí məma mpáam nyé. ⁸ Zembí nyə a mə bul bul sá sá mpaam nyəon̄gú, juw sá zhií mə bə nə fug nə ikəŋ. ⁹ Nyə a mə sá nə sá mpúg jɔjɔ yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó nə a bá zə sá lúu mə Kríst dí yí. ¹⁰ Nyə á ngə baagulə yuug jəon̄g nə a bá zə casulə gwo mwów mə məzhúgúlá: í á bə nə a bá seen̄g isâ byēsh yə Kríst nə Kríst nyəmfwó a jwúg nə byo: təɔ isâ bisə gwów jon̄ dí yí, təɔ byəon̄g bisə wa shí yí.

¹¹ Zembí nyə a mə ŋwa sá t̄n̄ kəw* dé lúu mə Kríst dí. Nyə a tééd bwey féesh sá námá nda yuug jé í á bə bwey bə nə, nyə muud mə dá kyey nə isâ byēsh nda á cɛel nə yé. ¹² Nyə á ŋwa sá t̄n̄ kəw dé shú nə, sá buud sá á tééd fwo bwey kwey bwágó lúu wə Kríst wá, sá dúg ságusə váál á mپیá nə gúmá yí. ¹³ Nyədí kwoŋ dí wə Zembí nyə á wá bí Nkəŋkə Shishim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə t̄n̄ məyigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbálé yí, ja bí á gwág Jɔjɔ L̄n̄

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifêz: Mis 18.19-21; 19.1 1:3 2.6; 2Kr 1.3 1:4 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13 1:5 Yuá 1.12 1:6 Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 1:7 Zembí nyə a mə yíl sá mán̄yámád: Kol 1.13-14 məciú: Ifz 2.13; Rom 3.25-26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembí nyə a mə bul bul sá sá mpaam: Ifz 2.7 1:9 1.22; Kol 1.16, 20 1:11 1.4; Rom 8.28-29 * 1:11 Bóól bwá cí na nə: «Zembí nyə a mə yé sá dású kəw.» 1:13 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 1:14 4.30; 2Kr 1.22

ngó cug bí yí, ná ndéé bi mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shíshim yé wəɔŋg mílámúd t̄ɔŋ béén ná a bá yə sá dúsú kəw lú mánywa ja á bá zə mɛɛl yíl kúl búúd jé mányámád yí. Nəcé, nyə á kusə kúl búúd jəɔŋgú ná í bág dɛ ságusə v́áál á mpíyá nə gúmá yí.

Məjəgula

¹⁵ Sâ jəɔŋg wá bí é gwág ná, té má á gwáduga ná bí ngə *búgula Cwám̄ba Yésus, bi ngó námá cɛɛl obúgula bēsh yí, ¹⁶ mə ayówé ngálə yə Zembí akíba shú dún ja jēsh má ngó wá bí məjəgula mām dī yí. ¹⁷ Mə ngə jəgula ná, Zembí mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Púpá á milwaná yóg bí *shíshim á fúg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ɪŋgúnɔŋ míš m̄á lámúd, bi mpúg v́áál bwágé lúu búúd bwé dú bə nə ndí ja á jəw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwoɔg ɪjímá isá á dú kaaw m̄ɪkɛŋkɛ mi búúd myé yí, ¹⁹ nə məma yáág-yáág m̄ísóólúgú á dɛ sá shú sá obúgula myá, m̄ísóólúgú á dɛ sá nə məma ŋkúl nyé ántə minji myá. ²⁰ Məma ŋkúl ántə minji nyəɔŋg wá nyé á wɛɛf gwúmáshílə *Kríst ná ndéé kə jil nyə nyádí mbwə m̄əncw̄um jɔŋ dí gwəw yí. ²¹ Nyə á b̄an Kríst gwəw a ntə isá yá məyídúgú† í ngó wá buud mányámád yí, nə byəɔŋg í ngó lwó buud mp̄əl yí, nə byəɔŋg í ngó ntə buud ŋkul yí, nə byəɔŋg bísé nə icwám̄ba yí; á ntə sâ jēsh jí nə ŋkul gwíidəw jíná təɔ wa cug ga dí, təɔ jəɔŋg cug í ngó zə shwóg yíid. ²² Zembí nyə a mə wá isá byēsh Kríst dí mányámád, ná ndéé, nda Kríst mə jwú nə isá byēsh ná, Zembí mú t̄əl nyə lúu á *Dɔ lú óbúgula,

²³ Dɔ dəɔŋgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ngó lwándulə sâ jēsh kál jēsh yé.

2

Kríst nyə á zə nə cug

¹ Bi b̄an, nə iwushí nə *m̄ísám bí á dɛ sá myá, mí á sá ná bi bág mimbimbə. ² Bi a wá m̄ənyúúl cug iwushí nə m̄ísámúd yág, ŋwa kuú njəɔnd á buud ɔ shí ga, ngə bɛ məsa ngə kyey nə lal-lal məjamb m̄ɪŋgúlúd yé, nyə *shíshim ngə lwáfulə buud ɔ m̄ɪŋgáád yé. ³ Sá bēsh óga, sá á bə námá gwoɔŋg jəɔŋgúd, cug jísú í á ngə bɛ iyéesh yá m̄ílám m̄ísú, sá á dɛ s̄ɔŋ ní ná sá mə lwándúlə iyéesh byəɔŋgú nə bəw-bəw m̄ítádúgá myá cínɔŋ; sá á bwey byél sá njúl námá nda b́óól bēsh, sá njúl n̄ji ná Zembí gwágúg sá zhwoŋú. ⁴ N̄ji, Zembí j̄i bul bə nə lām m̄áɛɛy, nyə á cɛɛl shé nə fwámé mama cɛɛlí. ⁵ Gwá wá í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nəcé iwushí bíshé wá, nyə á n̄yɪŋgə yə shé cug ja nyə á gwúm̄ashi *Kríst yí. Mpaam mə Zembí wá í á mə sá ná bi dúgúg cug. ⁶ Zembí nyə a gwúm̄ashi shén̄ɔŋ Yésus-Kríst, ná ndéé, lúu yé dí, nyə a mə kə jil shén̄ɔŋ gwəw jɔŋ dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mánywa dəɔŋgú lúu mə Yésus-Kríst dí, shú ná a lwó ikala í búúd í é ngə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntə sâ shé b̄an mə jəw ná mpaam yí. ⁸ Mpugá nə mpaam mə Zembí wá í á mə sá ná bi dúgúg cug, bi a mə ka ntág bii mpaam nyəɔŋgú nə zhíí a búgú. Sóólúgú wəɔŋg í cúgə sóólúgú w̄an, jísə yána mə Zembí. ⁹ Shé ádúgɛɛ cug nəcé fwólə sá wúl sóólúgú, mb̄.

1:16 Kol 1.3 **1:17** 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10 **1:18** 4.4; Kol 1.12 **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12
1:20 Mis 2.33; Kol 3.1 **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † **1:21**
 Na jísə wəngales bwə ngó c̄iy Yúd 1.6 dí wá. **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sóm 8.7; Kol 1.18; 2.19 **1:23**
 Dɔ dəɔŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə:
 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándulə sâ jēsh kál jēsh: 3.19; 4.10 **2:1** 2.5 **2:2** 6.12; Yuá 12.31;
 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16 **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 **2:5**
 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1 **2:7** 1.7; Rom 5.20 **2:8** Mat 20.15;
 Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16 **2:9** Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 **2:10** Tit 2.14

Muud nda jee ñkêny nyúul. ¹⁰ Shé búsə yida bæ sá Zembî nyáméfwó má shîn lúlə yí. Nyə á nyingə té shé ncuncumbə lúu má Yésus-Kríst dî, shú ná shé kág sá jǝǝ mísóólúgú nyə á bwey kwəməsa shé myá.

Kúl búúd má Zembî

¹¹ Bi buud bí á byél yág ikúl ishús dí wá, bí ɔ tédúgá sá bí á du bæ yí, ja *Oyúden bwó á du ŋwa ná bí cugé nə ábiwáág yí, í njúl ná bāŋ bwó á bæ nə nyə nji mányúúlúú, məbwó má búúd sála. ¹² Bi á du bæ, kú nə wónǝ nə *Kríst, kú nə zhií bí má bá búúd ɔ Izəɾəyél; bí á du bæ ojína, kú nə kəw isá Zembî nyə á du kaag buud ɔ isɔ bé yíid, ŋgə cugə kú nə bwág lúu, ŋgə cugə kú nə wónǝ nə Zembî. ¹³ Ká ja gaád íí, bí buud bí á du bæ Zembî shwóg-shwóg wá, məcíí má Kríst má á má sá ná bí bág nyə kúnə-kúnə, kwonj má Yésus-Kríst dî.

¹⁴ Nyə wə jísá mətála məsú, nyə muud nyə á sá ná, a ŋwa ká ŋwa ká, a seɛŋg yé. Nəcə yánálə nyə á yána nyúúl nyé yí, nyə a caam kóógúlé í á du wá mbéégí mpádúgá Oyúden nə ikúl ishús yí, kóógúlé í á du sá ná bwé dúg fiima yí. ¹⁵ Nyə a má yíl mámpándí nə ici yá *mbwoomb məcəɛ, shú ná mwá Yúden bá bəsh mwá ikúl bwé bág mbii múúd agúgwáan ŋgwúd nyədí kwonj dî, bwé cugə mətála dî. ¹⁶ Yələ nyə á yə kwolós dí yí, nyə á sá ŋkwambulə mpádúgá bəndŋ Zembî, a seɛŋg mwá Yúden bá mwá ikúl bwé bæ sá ŋgwúdu, nyə a shínal ifimuga. ¹⁷ Nyə á zə nə makál zə jaaw bí buud bí á bæ shwóg-shwóg nə Zembî wá, jaaw bəɔŋg bwé á bæ nyə kúnə-kúnə wá ná ifimuga í má shîn. ¹⁸ Nyə wə nyə a má sá ná sá bəsh, nə Oyúden nə

ikúl ishús, sá kúmæg wə Dá nə ŋkul mə Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgwúd nə ŋgwúd.

¹⁹ Ná ndeé, bí cugé ná nyingə bæ ójína, ŋkí ntág mintəbə. Bi músə buud ɔ mpwág má Zembî, námá nda míl mɪŋkɛŋkɛ mí búúd myəsh, bí músə njów búúd má Zembî dî. ²⁰ Bi búsə nda isá í málwǝga bwé ŋgə zə lwǝ nə ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jəɔŋg wə *buud ɔ lwámá nə *buud ɔ mícúndá, Yésus-Kríst wə jísá kwóógú áshúshwóógú í á tééd kə bwamá dí yí. ²¹ Njów wəsh í ka zə ŋgə lwíny nyədí kwonj dí ka zə bæ ŋkɛŋkɛ Mpáánzə má Cwámaba. ²² Nyədí kwonj dí wə bí má zə námá ŋgə bwǝɔda málwǝga dí yé. Bi má ŋgə bwǝɔda málwǝga dí ná ndeé í mú bæ njów Zembî ŋgə jil Shíshim yé yí.

3

Kríst ji námá Kríst á ikúl ishús

¹ Gwə wə jí ná, mə Pwól, mə muud jí mímbwug dí nəcə ŋgólə səy nə *Kríst Yésus shú dún, bí ikúl ishús yé, má du jəgula nə Zembî shú dún. ² Bi a má jalá nə jee gwág váál Zembî ŋgə kyey nə mpaam nyé yí, ná nyə á ŋwa mə wá nyədí mísóólúgú, a yə mə iséy ná mə sáág shú dún. ³ Zembî wə nyə a bágulə mə *ndimba má mii ndəm cilə bí ní. ⁴ Ja bí é ŋgə lǝ kálaad éga yí, biméfwó bí é jee dúg váál má má mpu ndimba má Kríst yí. ⁵ Zembî nyə a shígé fwo lwó ikala í búúd í ayág ndimba wəɔŋgú nda á má ka sá ja gaád ná. A má sá ná Nkɛŋkɛ Shíshim zəg wéeshuli nyə, lwó mɪŋkɛŋkɛ mí *búúd ɔ lwámá nə *buud ɔ mícúndá. ⁶ A má lwó bwo ná, ja búúd ɔ ikúl ishús bwé má magulə Jǝǝ Ləŋ yí, bəndŋ bəsh

2:11 Rom 11.17 **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3 **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nə kəw isá Zembî nyə á du kaag buud ɔ isɔ bé yíid: 2.19 **2:13** bí á du bæ Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 məcíí: 1.7; Gal 1.4 **2:14** mətála: 2.16; 4.3; Kol 1.20 seɛŋg: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14 **2:16** 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23 **2:20** Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbá 21.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mə muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26 **3:6** ndimba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27

*Oyúden bwá músə námə nə kəw ηgwúden mish má Zembî dí, bə́nónη bēsh bwá músə íkúl í nyúul ηgwúđ; ηkaagá Zembî nyə á kaag lúu má Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námə nə bwo bēsh.

⁷ Jəjə Lāη wəəηg wá Zembî nyə a sá mə mpaam, wəef ηkúl nyé, ηwa mə ísəyúd nə mə kyéyug nə ndí yí. ⁸ Mə muud mə búl bə kú nə mfií mīηkəηkə mi búúđ myēsh dí yé, Zembî nyə a sá mə mpaam nə mə zəg jaaw íkúl ishús tāη jəjə mákál ná, Kríst ηgə sá buud mbii mánywa múúđ cúgə nə ηkul shwáanzələ má. ⁹ Mə jaaw bwo məkál, mə bágulə bwo ndímba: ndímba Zembî nyáméfwó muud nyə á té isá byēsh nyə á də baagulə shwoó dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə a sá nə mə zəg bágulə búbálé wəəηg shú ná *Də lú óbúgula í lwóg váál Zembî jí nə fəg ísá byēsh dí yí, isá yā jəjə, byəəηg í ηgə wá buud mányámád yí, nə byəəηg í ηgə lwó buud mpəl yí í mpúg. ¹¹ Zembî nyə á bwey bə nə yuug jé á kandugə kandugə shú ísá íni byēsh, nyə á má ka zə sá sóólúgú kwəj mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí. ¹² Sə músə nə ηkul jee kumə wá Zembî kú zhízhigə, nəcé sə mú búúđ ó Kríst, sə ηgə ntāg *búgula nyə. ¹³ Mə ka ηgə ci ná, bí tēem dūg nda mə ηgə bwəma nə *incwaw í ntəg shú dán éga, bí kú wá mányúúl íηkúηkwəj dí; incwaw í ntəg íga í bá shúgula bí sá gúmə.

Ceelí mə Kríst

¹⁴ Gwə wá jí ná, mə ηgə kúd Dā məbwónη, ¹⁵ nyə muud nyə á gwiid* mīnjów mí búúđ myēsh mīnə, tə mya wa shí, tə mya jəjə dí yé, ¹⁶ mə ηgə jəgula nə nyə ná, nda nywáá jí nə yáág-yáág mílwané ná, a

sáág nə Nkəηkə Shíshim yé wáág bí məma mpífə mílám dí cwú, lulashi bí. ¹⁷ Mə ηgə námə jəgula nə, nda bí ηgə *búgula nyə ná, a sáág nə *Kríst zəg jí bí mílámúd, bí nádag nə cēlí, bí ηgə magulə ηji sá í zə nywadulə cēlí yí, ¹⁸ shú ná bí bəg nə ηkul ná, bíndə míl mīηkəηkə mi búúđ myēsh bí wámbuləg bímbí cēlí mə Kríst í bwáag yí, nə bímbí í gwáá yí, nə bímbí jí nə cé kələ gwów yí, nə bímbí jísə nə gwaálə shí yí. ¹⁹ Bí bəg námə nə ηkul mə mpú cēlí mə Kríst í ηgə ná ntə sə fəg ni, shú nə mílám mí lwándúg bí nə fəg nə cēlí nə cwós námə nda Zembî jí lwándúlá ná.

²⁰ Zembî muud jí nə ηkul bul sá sə mánywa ntə bímbí sə mə gwáamb nyə yí nə bímbí sə mə tádúgá ná nyə e sá yé, nyə muud ηgə sá nə ηkul nyé í ηgəg nə sēy sádí ícəg dí yé, ²¹ *Də í sáág nə ikala í búúđ byēsh í yəg nyə gúmə kwəj mə Yésus-Kríst dí, kandugə á kandugə. Amen!

4

Nyúul ηgwúđ

¹ Nda jí ntó ná, mə muud jí mimbwug dí nə ηgələ sēy nə Cwámba yé, mə ci nááá, cəgəgá mbii cəg í mpíyá nə muud mə bii njúwúlú Zembî ηgə jów buud yé. ² Ntó jí ná, muud kú bwelə ηkēny nyúul, də bə ηji nə lám ná shee, kú nə mílámusa, ηgwól jísəw ηgwól cēlíđ. ³ Nkəηkə Shíshim mə sēηg bí ná bí ηgəg nə cəgə búmbə ηgwúđ; buləgá wá ηkul ná cəg búmbə jəəηg í bəg kú ntáma; bí ə shúgál gwo nə lám mətəla, nəcé lám mətəla wá ηgə bəduga bí búmbə ηgwúđ.

⁴ Bí mə jələ nə cəgə búmbə ηgwúđ nəcé Zembî nyə a jów obúgula bēsh nə bwə bwándúg bwágə lúu

3:8 búl bə kú nə mfií: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4 **3:10** 1.21, 23
3:12 Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19 * **3:15** Ból bwá ci ná gwiid ni mə ké ná «nyə wá nyə a té». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 **3:20** Kol 1.29 **4:1** 3.1 **4:2** 5.2; Kol 3.12-13
4:2 Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 **4:3** 2.14-16; Kol 3.14-15 **4:4** 1.23; 2.18 * **4:4** bwágə lúu: Nə «bwá bá bə nə cəg á kandugə kandugə».

ngwúd*; ntó, obúgula bêsh búsa mbwòdà nyúul ngwúd, bwó á lág Nkènkè Shíshim ngwúd, ⁵ búsa nà Cwám̄ba ngwúd, bwó ngə magula minjígúalá mimpwúd, búsa nà nduwán ngwúd†, ⁶ Zembî jì nji ngwúd, á jì Sónngú a shé bēsh yé; nyə wó má jwú nà shé bēsh, á dū balan nà shé bēsh shú sálə ísəy byé, a jisə shé bēsh dī.

⁷ Nji, mbúgula yēsh nyə a shí lág dé kəw lú yāna váal *Kříst nyə á yigula nyə dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jəng wó jì cilyá Kálaad Zembî dí ná: Ja nyə á kə gwów yí, nyə á bii mikwám kə nà ndí; a mú yə búúd məyána.

⁹ Ká, ja bwó cí ná nyə á kə gwów yí, ntó má kə ná jì? Ngáá ntó má kə ná nyə á fwo tééd shulə kə shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námá wá nyə á bád kə zhwáángé, cɔ jon lə gwów dēsh; í á bə ntó shú ná nə shí nə gwów byēsh í bəg nji nyə nə nyə. ¹¹ Məyána nyə á ngə yə buud má má á ngə bə ná, nyə a sá ná bóól búúd bwó bəg *buud ɔ lwámá, bóól *buud ɔ mícúndá, bóól obwiingye ɔ lân, bóól obaagula ó gwoong nə oyíguli. ¹² Nyə a sá ntó shú ná minjékèkè mi búúd mí bəg fwámé nkəwəməsá má sá ísəy, ngəlá sá ná nyúúl má Kříst, *Dɔ lú obúgula í lálug. ¹³ Bwó sáág ísəy byəng nə ndé kə wóós nə shé bēsh shé má bá bə nə váal búgá ngwúd, shé bēsh mpu *Mwān má Zembî váal ngwúd, shé bēsh fifə námá bímbí Kříst mə fifə yí.

¹⁴ Í bəg ntó shú ná sá nda ná nyiŋgə bə íkákágó, sá nda nyiŋgə dū ngə yāngula nda ifúl í íntál í dū yāngula ngwòɔ nə ngwòɔ ná; nda ná nyiŋgə dū ngə bə njígúalá wēsh

í wóós yí, buud bwó á má kú nə dúlə kul bóól íbíd wá bwó nda ná nyiŋgə nyúg sá. ¹⁵ Sá mú bá yida dū jaaw obúbálé nə lâm cəelí, sá ka ngə wíy məzhií mēsh ngə bə nda Kříst muud jì lúu yé. ¹⁶ Nəcé nyə Kříst wó ngə sá ná Dɔ dēsh ncindí í bəg fwámé téegyá nda nyúúl muud, kál nyúúl jēsh jé jiya dí, misəsagá myá mábwòɔ mə nyúúl ka ngə laad byo. Dɔ ka bə ntó, kál nyúúl jēsh ngə séy váal í jii yí, nyúúl nyēsh ka ngə wíy nə cəelí.

Kuú njəond ágúgwáan

¹⁷ Mə ka ngə cəel lās fwámé lās Cwám̄ba ngə mpu, ngə ci nááá: kúgá ná ngə kyey kuú njəond óhááden; bwó ngə sá isá nə milúu myəŋ, milúu ka ngə zhíŋng bwo ntó kú nə wímbúlé. ¹⁸ Milúu mí á má shilá† bwo, bwó cúgé nə nkəw cug Zembî nyə a má yə búúd yíid nəcé shúg dúś bwo mílúúd yí nə bimbúlálə mílám mí á má bimbúla bwo yí. ¹⁹ Milám mí músə bwo kú ná nə məcəy, bwó á má ka wusə mənyúúl ásíy-síy dí, ka ngə bə misóólágú mí ádudaná məváiál mēsh, nə mbéé ncwəngə antɔ minji.

²⁰ Nji bí báá, kéel má *Kříst bí á gwág yí í áshígé jíguli bí ntó. ²¹ Ngáá ná kéel mə Kříst wó bí á gwág yí? Ngáá ná minjígúalá myé bí á njwa myá mí á bə obúbálé wó Yésus? ²² Ká jì? Í jii ná bí myáásug kukwuməga múúd bí á fwo dū bə kuú njəond ácwúlúd yí, kukwuməga múúd í dú ngə yúúd yúúdúg, ngəlá bə məshügá íwímbúg í ngə shüg nyə yí. ²³ Í jii ná mílám nə mílúu mí ngəg nə nyiŋgə bul bə bí gúgwáan nə gúgwáan. ²⁴ Í jii ná bí bwáádúg kukwuməga múúd ágúgwáan, kukwuməga Zembî nyə a má sá ná í bəg nda nyəmfwó, í ngə

4:5 Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † **4:5** nduwán ngwúd: Bwó á ngə duwan shú má Cəgye ngwúd. **4:6** 1Kr 12.6 **4:7** Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 **4:8** Sóm 68.19 **4:9** Yuá 3.13 **4:10** 1.23 **4:11** 1Kr 12.28 **4:12** 1Kr 14.26 **4:13** Kol 1.28 **4:14** 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 **4:15** 5.2 **4:15** 1.22 **4:16** 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 **4:17** 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 † **4:18** mílúu mí á má shila: Ciyá ní jisə námá 2Kr 3.14; í kó ná «mílúu mí músə bwo kú ná nyiŋgə dū mpu bii ísá, kú mpu faas». **4:19** Kol 3.5 **4:23** Rom 12.2 **4:24** Mat 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10

bę otútalı nę cug męnkęł í ngó zhu óbúbále dí yí.

²⁵ Nda jí ntó ná, myaasugá ijjó. Nę ndeé, muud yęsh má jalá nę bwiing ngwól nji obúbále, nęcé shę músa leedyá nda ikál í nyúul muud. ²⁶ í ká bę ná muud má gwág zhwunú, ká bey ná a ság *sám; a kú ntág bíd nę jwów í jímág a njúl ná nę zhwunú. ²⁷ Bį kú bęeg yę Njwú majamb zhií. ²⁸ Muud nyę á dę júwo yę yówug júwo; a yidag sęy nę mębwó mé shú ná a bág nę sá jí nę nkul kwínd nyámęfwó, kwínd námá ngwól múúd jí nę męyánggan yę. ²⁹ Muud kú ná nyingę cúwal ícúwáli-cúwáli nyédí mpud; nkí í jii ná bį lásúg íi, bí ci nji jọjọ íciyá bíś nę nkul sá nę muud lálug búgád yí, íciyá bíś nę nkul kwínd búúd bwó gwág wá yí. ³⁰ Zembį nyę a wá bí Nkęnkę Shíšim tń męyigye ná á bá yíl bí męnyámád. Kúgá sá nę Nkęnkę Shíšim węng shúsúlág. ³¹ Ofimál, nę dúlę nyada, nę impimbę, nę ozhuyá, nę *bwaasúlę mpu, tęem bę dúl váál gwólę lám dęsh, byęsh íni í shínúg bídí ícug dí. ³² Yidagá bę nę osusa, bí dę gwág búúd bęsh cęy lámúd, bí dę sá ná, ngwól juu ngwól, ngwól juu ngwól, námę nda Zembį nyę á juu bí lúu má Kríst dí ná.

5

Kuú njęond cęelí

¹ Ngaá bí jisę bwán Zembį mę búl cęel wá, ngęgá nę sá nda nyę. ² Nwagá kuú njęond cęelí námę nda *Kríst nyę á cęel sę ná; nyę á cęel sę váál á nę nyę á kęenzh cug ję yę Zembį shú dású, a bę sę *mętúnęga má anywa męcud wó Zembį.

³ Bwó nda ná dę cwéed bí nę janga, nę dúl váál misólúgú mí ádudaná myęsh, tę yęesh mábii. Isá íni í ájáláyę nę mńkęnkę mi búúd. ⁴ Kúgá ná nyingę dę cúwal ícúwáli-cúwáli, muud nda ná lás nda a cugę nę lúu, kú sá bów-bów fyanęa. Ntó nyę ajáláyę. Yidagá dę lọ męnywa Zembį ngó sá bí má. ⁵ Bį má jalá nę wámbulę mpu ná, tę muud janga, nkí muud jí nę cug ádudaná yę, nkí ntág muud jí nę yęesh mábii yę, ngwúd nę ngwúd nyę abále bę nę kow Faan má Kríst bá Pųpá Zembį dí; yęesh mábii jisę dúl váál yále zembį áyadúg gúma.

⁶ Bį kú bíd nę muud zág shiig bí nę mbeé zhizhe kaand. Váál ísá byęng wó í dę sá nę mpimbę má Zembį í bíig buud ę mábún. ⁷ Kúgá dę fala sámbá nę bwo. ⁸ Yág, bí á bę nę milám yídúgú nę yídúgú; ká, bí músa nę męnkęnya milámúd ja gaád; ngwág kuú njęond á męnkęnya. ⁹ Męnkęnya máá má dę bę, nę jọ lám, nę otútalı, nę obúbále. ¹⁰ Bį ó dę sọ nji sá Zembį mę gwág nywa yí. ¹¹ Kúgá dę nyí misólúgú myá męyídúgúd, mí cúgę nę mfií. Yidagá dę lwó ná misólúgú myęng mí anywáyę. ¹² Isá bwó dú ngę sá męyídúgúd yí í cúgę sá má dú bwiing, sále shwôn.

¹³ Ja męnkęnya má má kwan gúl sá yí, sá jęng mú nyín nda jí ná. ¹⁴ Nęcé męnkęnya wó má dú sá ná sá jęsh nyínúg nda jí ná. Gwó wó bí má gwág gúl ciyá ná:

Wo muud jí gwód yę, juumúg.
Wólúg wú mímúhúd,
Kríst ka kwan wo.

¹⁵ Bį ę mpú dę baęusę kuú njęond wán ná bí kú ngę cęgę nda iwagulále, bí cúgęg nda buud

4:25 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9 **4:26** Zhk 1.19-20 **4:28** 1Te 4.11 **4:29** 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 **4:30** 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25 **4:32** Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13
5:1 Mat 5.48; 1Yn 3.1 **5:2** 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15
mętúnęga; Gal 1.4; Heb 10.5-10 **5:3** Gal 5.19-21 **5:3** Kol 3.5 **5:4** 4.29; Kol 3.8 **5:5** Rom 5.17 **5:6** Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 **5:8** yídúgú nę yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 męnkęnya; Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 **5:9** Gal 5.22-23 **5:10** Rom 12.2; 1Te 5.22
5:13 Yuá 3.20-21 **5:14** Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 **5:16** Kol 4.5 **5:16** Ciyá Pwól nyę á balan nę ndí na ní, bóśl bwó ci gwo ná: «Mpuęá balan nę mafwála má cęg».

bwá má kyé wá. ¹⁶ Yílúgá fwála mík wámúd*, bôw mwôw mága. ¹⁷ Ná ndeé, kúgá ða wagula, ðugá mpu wámbulə sá Zembí mə jí yí. ¹⁸ Kúgá ða ngul ná ndeé shwág, váál inguluga ðoŋg í ða kənd múúd íntíwálid. Yidagá ða sọ ná bi lwándág† nə Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim. ¹⁹ ðugá sey ósòm nə mĩngwa nə isusa yá Zembí ja bí má ðú ləsha yí; ðugá ságusə Cwámba ísusa dí nə lám wəsh. ²⁰ ðugá lẹ́ Zembí Sóóŋgú kwonə má Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ja jəsh dí nə sá jəsh ði. ²¹ ðugá sá mpádúgá nyín ná muud yəsh jweeg lúu magulə ná ngwól jwúg nə nyə nəcə gwóplə bí ngə gwóplə Kríst yí.

Cug á njów bā

²² Budá o, bídúgá ná ogwúm bún bwá jwúg nə bí váál í jəlá nə Cwámba yí. ²³ Nəcə mudúm má jwú nə mudá yé námá nda *Kríst mə jwú nə *Dọ lú óbúgula ná; Dọ ðoŋgú, nyə á cug dwo, ðúsə nyúúl nyé. ²⁴ Ná ndeé, váál Dọ í ngə sá Kríst məgwág yí, ntó námá wə búdá bwá jəlá nə sá ógwúm bāŋ məgwág məzhí mēsh yé.

²⁵ Bi bāŋ ogwúm, cəelugá budá bún váál Kríst nyə á cəel Dọ yí, váál cəelí á ná nyə á kəenzh cug jé shú Dọ. ²⁶ Nyə a sá ntó ná á gusa dwo nə məjúwó nə ciyá jé shú ná í bəg nkẹ̀nkẹ̀ Dọ, ²⁷ í nyínúg nyə milwané mi cúwala nda mudá, kú nə lág, kú nə mbwad, nkí gúl váál sá ni, nji nkí nkẹ̀, kú nə sá á jumág. ²⁸ Váál cəelí jooŋg wə ngwúm má jəlá nə cəel múdá yé yí, cəel nyə tāŋ nyúúl nyé á nyəméfwó. Muud mə cəél múdá yé yé, á cəel nyəméfwó. ²⁹ Muud nyə abwélé mpíi nyúúl nyé á nyəméfwó, mbô. Muud yəsh má ða wíl nyúúl

nyé, ða nyə njugú nə nywo námá nda Kríst ngə nyə njugú nə Dọ ná, ³⁰ Dọ ðúsə nyúúl nyé yí, sə búə ikál ya nyúúl nyé nyooŋg. ³¹ Sā jooŋg wə jí cilyá Kálad Zembí ði yí, ná: «Nda má má kwambulə bwo ntáŋí ná, mudúm má bá lúgə sóóŋgú bá nyooŋgú, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwá mú bə nyúúl ngwúd.» ³² Ndímba ni wúsə ayíyáág; má jaaw bí ná í ðúgyá nə Kríst bəndəŋ Dọ lú óbúgula. ³³ Nji, í ðúgyá námá nə bī: muud yəsh cəélug mudá yé nda nyəméfwó, mudá yəg ngwúm yé gúmá.

6

A bwān nə obyəl

¹ Bwān ɔ, ságá obyəl bún váál məgwág má jəlá nə Cwámba má, ntó ji tətəli. ² Nəcə nyúl mpándí í ngə ci ná «gúmálúg sóóŋgú wə bá nyooŋgú wə», mpándí nyooŋg ntəg ɔ í téeđ bə nə nkaagə, ³ nyísə nə nkaagə ná: «Wo ðúgúg mənnywa, wo cugə kwóm kwóm shí gaád». ⁴ Bi bāŋ obyəl ntəg íí, kúgá sá ná kuú njooŋd wán í bəg cındal bwán ná bwə ðúg sá bí mĩngáád. Yidagá ngə wíl bwo, ngə lwó bwo cug, ngə yə bwo fwámé njígúla í ngə zhu wə Cwámba yí.

A malwaa nə omása

⁵ Yé málwaa, ságá omása bún bā wa shí məgwág; məgwág məŋg má ðúg bə nə gwópləgə nə məjigawa, nə lám ngwúd, váál məgwág í jəlá nə *Kríst yí. ⁶ Í kú ntəg ða bə nji bwə má fwo fála bí, nda sá má cí ná bí ngə sọ ná buud ɔ bwə gwágúg bí nywa. ðugá sá məgwág mā ná bi búə málwaa má Kríst, bi ngə ləel sá sá Zembí mə jí yí. ⁷ Séyúgá nə bwo váál í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá

5:17 1.17; Rom 12.2 5:18 Mík 23.31-35; Rom 13.13 † 5:18 Na ngə cəel ci ná «bí shwágúg nə Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim» nda búúd bwá ðá shwág nə málwəg ná. 5:19 Sòm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15
5:21 Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 5:21 1Pr 5.5 5:22 Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 5:22 1Kr 14.34-35 5:23 1.22; 1Kr 11.3 5:25 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7
5:25 3.19 5:26 gusa dwo nə məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 5:27 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 5:30 1.23; 1Kr 12.27 5:31 Mat 2.24 5:32 Mbú 19.7 6:1 Kol 3.20 6:2 Mbá 5.16 6:4 Kol 3.21 6:5 Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 6:6 1Kr 7.22

má cí ná bí ηgə sêy nə Cwám̄ba, kú bə búúd. ⁸ Nɡáá b̄i m̄ə mpú ná t̄ə lwaá t̄ə muud cúgé lwaá yé, muud yêsh m̄ə sá j̄əj̄ə s̄óólúgú yé, m̄ə bá ηwa myána wá Cwám̄ba? ⁹ B̄i b̄āη omása nt̄āg íí, cugəgá nə m̄əlwaa mún váál ηgwúđ d̄əəηg. Ȳəwugá cwambulá. Nɡáá b̄i m̄ə mpú ná nə m̄əlwaa mún nə b̄i, Mása wún á b̄inón̄ b̄ēsh j̄i gwów j̄on̄əd, nyə ád̄é nt̄āg baam nə ηgwól múúd nt̄ə ηgwól?

Lúmbulí má mbúgula

¹⁰ Ciyá má z̄ə j̄əna cí bí yí jí ná, ηwagá yáág-yáág ηkúl m̄ə Cwám̄ba, í lúlushig bí nyédí kwoη d̄i. ¹¹ Nwagá m̄əkw̄əz̄ə m̄ə d̄óómb m̄ēsh Zemb̄i m̄ə yé búúd má, b̄i b̄əg nə ηkul m̄ə d̄u tál kuú ja Njw̄u m̄əjamb má d̄u z̄ə nə zhwog m̄ək̄əη mé z̄ə d̄u c̄eel nyúg bí yí. ¹² Buud d̄i s̄ə ηgə lúmbulí nə ndí wá. S̄ə ηgə lúmbulí nə is̄ə yá m̄əyídúgú í ηgə wá buud m̄ənyámád yí, nə is̄ə byêsh í ηgə lwó buud mp̄əl yí, nə bȳəəηg í ηgə b̄ə nə m̄iηkw̄óη wa shí á m̄əyídúgú yí, nə m̄əjamb m̄əsás gwów j̄on̄ d̄i má. ¹³ Gwé wé má cí ná, ηwagá m̄əkw̄əz̄ə m̄ə d̄óómb m̄ēsh Zemb̄i m̄ə yé búúd má, d̄u j̄i nə nd̄i, b̄i b̄āg b̄ə kú fúfug ja m̄əfwála má bá ηkaηgula bí yí, bí lúmbulí ná nd̄é nt̄ə, b̄i tál ná sh̄im. ¹⁴ B̄i ɔ ȳim m̄ənyúul! B̄i ɔ d̄u cugə n̄j̄i óbúbáléd, óbúbálé bwé b̄əg bí t̄āη nda kandá ízimb̄i. Bí d̄u nám̄ə cugə ót̄átalí d̄i, ót̄átalí bwé b̄əg bí nda wama íηkwánz bwé d̄u búdal bud nə ndí yí. ¹⁵ Ságá ná m̄əkuú mún má d̄ug b̄ə kwééshá kálə bw̄iηg J̄əj̄ə L̄āη í d̄ə wá búúd m̄ətala m̄ílámúđ yí. ¹⁶ Na is̄ə íni byêsh d̄i, bí ka nám̄ə d̄u b̄ii búgə nda buná, gwé wé í é d̄u j̄imə ílá í kuda Múúd Lúmbulí nyó é d̄u wusə bí yí. ¹⁷ Ságá ná cug á kandugə kandugə í b̄əg bí nda t̄um íηkwánz zimb̄i má d̄u búdal lúú

nə ndí yí; bí ηwa Milésú mí Zemb̄i, kafwele m̄ə N̄k̄əηk̄ə Shíshim ɔ ni. ¹⁸ N̄k̄əηk̄ə Shíshim d̄ug yə bí m̄əváál má m̄əjəgula m̄ēsh t̄ə bí t̄əl j̄áyé cé t̄ə j̄áyé, bí d̄u jəgula nə Zemb̄i, d̄u t̄éeg nyə m̄əbw̄ə. B̄i ɔ yáág ná b̄i d̄ug sá s̄óólúgú w̄əəηg kú bw̄ele káád. B̄i ɔ d̄u wá búúd ɔ Zemb̄i b̄ēsh bíđí m̄əjəgulad. ¹⁹ Bí d̄u nám̄ə wá m̄ə shú ná Zemb̄i wág m̄ə K̄éel dé mpu d̄i, má d̄ug jaaw búúd *nd̄imba á J̄əj̄ə L̄āη ná kp̄w̄ó kp̄w̄ó, ²⁰ w̄am lwámá Zemb̄i nyə á yə m̄ə wé J̄əj̄ə L̄āη, t̄eem b̄ə ná í má k̄ənd m̄ə m̄imbwug d̄i. Dugá wá m̄ə m̄əjəgula d̄i nə má d̄ug bw̄iηg J̄əj̄ə L̄āη w̄əəηg ná kp̄w̄ó kp̄w̄ó váál í j̄əla yí.

Məbədə

²¹ Shú ná b̄i mpúg cé má tál yí nə s̄ə má ηgə sá yí, m̄wáāηg Tishík má b̄ul c̄eel yé, s̄óol m̄əsáal m̄ə Cwám̄ba, s̄óol m̄əsáal abúgúlág ηgə z̄ə, nyə é z̄ə bá jaaw b̄i. ²² Mə wé má nti nyə ná a z̄əg jaaw bí nda má j̄isá ná, a z̄ə wá bí ηkul m̄ənyúúlúđ.

²³ Zemb̄i S̄óóηgú bá Cwám̄ba Yésus-Kr̄ist bwé ɔ sá ná bí bwáāηg b̄ēsh b̄i cugəg ná shee, bwé ɔ sá nám̄ə ná b̄i cugəg c̄eelid nə búgád. ²⁴ Buud b̄ēsh bwé ηgə c̄eel Cwám̄ba Yésus-Kr̄ist nə váál c̄eelí í cugé nə ηkul sh̄in wá, Zemb̄i ké sá bwo mpaam!

6:8 2Kr 5.10; Kol 3.24-25 **6:9** Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 **6:10** Yuá 15.5; 1Kr 16.13 **6:11** 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 **6:11** Zhk 4.7 **6:12** 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9 **6:13** Rom 13.12 **6:14** Iza 11.5 **6:15** Iza 52.7; Rom 10.15 **6:17** Iza 40.2; Heb 4.12 **6:18** 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4 **6:20** 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4 **6:21** Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8; 2Tm 4.12; Tit 3.12 **6:23** bí cugəg ná shee ... bí cugəg c̄eelid: 2Kr 13.11 **6:24** Gal 6.18; 1Pr 1.8

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwɔ Dɔ mə Yésus á Filipî ja nyə á ngə sá njəond mísəon yé ábɛé yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaalé mímbú mə cɔ, a njúl mímbwug dî (1.13). Nyə á cilə ná a yé ókrísten wá Filipî akíba, a wá bwo ŋkul mílámúd nəcé á bul cɛel bwo.

Shug lu lósú á kálaad éga wə Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byêsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembî ka bûn nyə gwów ntɔ isâ byêsh nə buud bêsh.

Pwôl nyə á ka təl njígulá mənəkəw zangbá:

- (1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bɛɣla jé mə Yésus (2.5-11).
- (2) Krísten mə jəlá nə faan mánkenya (2.14-15).
- (3) Muud mə mpu Yésus yé mə dɛ dúg bíl isâ byêsh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cug á yágúd, nádawo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dugá bə məshusug məshusug (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, dɛ yida lésa nə Zembî (4.6).
- (7) Dɛ faas mítédúgá mí lám (4.8).

Məbádá

¹ Mə Pwôl, sá Timoté məlwaa mə *Kríst Yésus sá wə mə cilá kálaad éga. Sə ngə cilə bí bêsh buud ó Filipî bí básé búúd ó Zembî kwoŋ mə Kríst Yésus dí wá. Sə ngə cilə binón otówe ɔ shwóg bún nə *ojaákwon bún.

² Sónɣá wúsú Zembî bə Cwámba

Yésus-Kríst bwó ó sá bí mpaam, bwó ó sá námə ná bí ngəg nə cugə nə shee.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Mə dɛ yə Zembî waamə akíba ja jêsh mə dú táduga bí yí. ⁴ Ja jêsh mə dɛ jəgula nə Zembî shú bí bêsh yí, mə dɛ jəgula nə məshusug. ⁵ Mə dɛ jəgula nə məshusug ntó nəcé, té wúla jwôw ashúshwóógú zə wóós múús í, bí ngə fula nə mə shú bwiingúla Jɔjɔ Kéel. ⁶ Mə ngə mpu búbálé nə Zembî muud nyə á mə tééd bí jɔ sóólúgú wəŋg yé nyə é kə nə wə shwóg nə ndéé kə bá casulə jwôw mə Kríst Yésus*. ⁷ Mə jəlá nə bə nə mbíi tádúgá wəŋg shú dánúd nəcé bí básə mə ŋkí jág nywa lámúd. Bí básə mə ŋkí jág nywa lámúd nəcé bí ngə ŋwa dán kəw lú byám íbwádán Zembî nyə a mə bwádan nə mə yí, ŋwa kəw mímbwug myám dî, ŋwa kəw shwəɣlálə Jɔjɔ Kéel dî, ngəlá lwó nə a jɪ tətəlí. ⁸ Zembî jɪ wúshined waamə nə yéesh mə ngə gwág bí bêsh yí jísə yéesh jɪ Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula mə ngə jəgula nə Zembî shú dán dí mə māsə nə cɛelí jín í ngəg nə kwídulí kúdílg, ngə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə isâ. ¹⁰ Í bəg ntó shú nə bí dúg mpu isâ í búl bə nə mfíi isâ í ányunywaá dí yí. Ntó bí músə bá bə nə mítédúgá nə sán, kú nə sá á jumág jwôw mə Kríst. ¹¹ Jwôw dɔŋgú bí bəg bə njɪ nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ngə sá nə bí wúmág shú ná buud bwó yəg Zembî məshwúb yí.

Pwôl tɛem bə mímbwug dî, a jɪ nə məshusug

¹² Bwaŋg, mə jii nə bí mpúg nə isâ byêsh í mə bə nə mə yí í ngə yida sá nə Jɔjɔ Kéel ngəg nə kə shwóg ngə mpu bwiingya. ¹³ Gwó wə í mú nə, tɔo ozimbi bwó ngə baagalə luŋ mə

1:1 Timoté: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19 **1:3** Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3 **1:6** 2.13 jwôw mə *Kríst Yésus: 1.10 * **1:6** Jwôw mə Kríst: Dúsa jwôw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga mílósú yí. **1:7** 2Kr 7.3; Ifz 3.1 **1:8** 1Kr 16.24; 2Kr 5.14 **1:9** Kol 1.9-10 **1:10** Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwôw mə Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16 **1:11** Yuá 15.8; Zhk 3.17 † **1:11** mpumá: Mpumá ga wə mísóólúgú. **1:12** Ifz 3.1; 2Tm 2.9

ngwámuna wá bêsh, tɔɔ kúkúl jêsh íí, í má mpúy ná má jì mímbwug dí nácé *Kríst. ¹⁴ Bóólúgá núcúlá bwaáŋg sánónŋ ngə bɛ Cwámba wá, bálə má má zə bə mímbwug dí ga í má sá ná bwə yídag mpu shwu mányúul nə Cwámba, bwə mú ngə bále cúndə kéel dé kú nə ifwaas.

¹⁵ Bóól bāŋ bwə ngə cúndə Kríst nə lâm íwámbug, ngə fendya nə mə; bóólúgá bá bwə ngə cúndə nə jɔ lâm. ¹⁶ Búga báá bwə ngə sá nə ceelí, bwə ngə mpu ná ŋkí mə jì wa, jísə shú ná mə shwɔ̀ɔlag Jɔjɔ Kéel. ¹⁷ Bóólúgá bāŋ, ja bwə ngə cúndə Kríst yí, bwə aŋgê nə cúndə nə jɔ lâm, bwə ngə sá nji ngólə fendya nə mə. Bwə tódúgá nə fendyálə nə mə í é sá ná mímbwug myām mí búlug cey mə lámúd.

¹⁸ Ká jí í ntágúlá cínɔŋg yí? Kú nə sâ! Tɔɔ bwə sêy nə bów-bôw yuug, tɔɔ bwə sá fwámé sâ, mímbíí myêsh dí Kríst wə bwə ngə bwiŋg yé. Sá jɔɔŋg jísə mə sá máshusug, mə é də námə bə nji máshusug nə máshusug. ¹⁹ Mee mə mpú ná, nə məjəgula bí ngə jəgula shú dām má, nə shúgálálə Shíshim má Yésus-Kríst ngə shúgal mə yí í bá sá ná micúŋ myām mí shúgúlág mə tɔɔm. ²⁰ Mə abúlé bwele bə nə məsáám nə mbií má ngə gwánd sá má ngə *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán ná tɔɔ jáyé ja, tɔɔ kíkídiga, tɔɔ má cugə, tɔɔ mə yá, Kríst nyə é ŋwa gúmə mádí nyúúlúd. ²¹ Nácé, cug jām jêsh jísə nji shú má Kríst; má ká ntág yə, shwiy bə mə nə mfíí. ²² Nji, nda jí ná, mə cugólə wa shí mishwun, mə e sá ísáy í mfíí ná, mə akáyé ná mpu sá má féeshúg yí.

²³ Mə mú ngə zhízhigə mpádúgá iyéesh íbá: mə jì nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kág cugə kəl ngwúd; jāŋ ɔ jí mə sá má búl ceel yí. ²⁴ Nji mə dúg ná í bul bə mə

nə mfíí ná mə ngəg ná cugə wa shí mishwun shú dánúd. ²⁵ Nácé ntó, mə ngə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é jì kəl ngwúd sánónŋ bí bêsh shú ná mə kwííndúg bí, bí búgubanugí, bí bə nə máshusug búgád. ²⁶ Ntó, ja má é nyiŋgə zə bídí yí, zólə wām í mú sá ná bí bág nə milúu ná sáŋ kwonŋ má Yésus-Kríst dí.

Bi má jəlá nə wá ŋkúl gwánád

²⁷ Sá ngwúd jí ná, bí má jəlá nə cugə mísh má búúd dí, mbií cug í mpiyá nə Jɔjɔ Kéel má *Kríst yí. Nácé, tɔɔ ná mə zə dúg bí, tɔɔ mə anyiŋgə zə, má jii ná mə dúg gwáduga ná bí ngə yíim mányúul cug á yéesh ngwúd dí, bí ngə gwána gwána á magulálə Jɔjɔ Kéel, bí njúl lâm ngwúd. ²⁸ Bí nda bwele bə nə ifwaas nə buud bwə lúmbúlí nə bí wá. Inkánŋ bín í é sá ná bwə mpúg ná básé zhíí á shwiy dí, bí bāŋ njúl zhíí á cugud; Zembí wə má sá ntó. ²⁹ Nácé ibwádán í ngə zhu bí wə Zembí yí bísə ná bí búgúlág Kríst; nji, kú bə nji búgúlálə, jísə námə bí ibwádán ná bí bwámagí nə micúŋ shú déd. ³⁰ Bí má jəlá nə ŋwa dán kɔw gwána bí á dúg mə ngə gwána yíid, gwána bí ngə gwág nə mə ngə ná gwána yí.

2

Muud yêsh səlúg nyəméfwó shí

¹ Ŋkí cug seŋgí á bínónŋ *Kríst í wá bí ŋkul mílám di, ŋkí ceelí í yə bí inkánŋ, ŋkí bí mú ngə cugə seŋgí nə Shíshim má Zembí, ŋkí bí mú nə lâm inkúnkwoŋ ná ngwól gwág ngwól cey lámúd íí, ² ságá ná máshusug mām má bág lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ngə cugə mbií ngwúd yí, bí mbíd mbií ceelí ngwúd, lâm ngwúd, bí ngə cugə leedyá. ³ Muud nda sá sâ nə yéesh máfendyá, nda sá sâ ná a sɔ mísh. Nji, muud yêsh səlúg nyəméfwó shí, gúmal bóól búúd ntɔ mbií á gúmal nyəméfwó yí. ⁴ Muud

nda sɔ̄ n̄ji m̄anywa m̄a nȳaméfwō;
muud ȳesh s̄ɔ̄g ná b̄óól bw̄é b̄ág
námá n̄a m̄anywa. ⁵ Nḡagá n̄a cuḡa
mp̄ádúgá nȳín nda búúđ bw̄é đ̄u
cuḡa kwon̄j m̄a Ȳesus-Kr̄íst đ̄í ná.

T̄ódúgá Ȳesus nȳa á b̄a n̄a nd̄í yí

⁶ Ȳesus nȳa á b̄a mbií ngwúđ n̄a
Zembí.

N̄ji, t̄em b̄e nt̄ó, m̄fii nȳa á b̄a n̄a nd̄í
w̄ōnḡá,

nȳa a sh̄ígé nada n̄a w̄a ná a bw̄ên
nda Zembí.

⁷ N̄ji, nȳaméfwō n̄a lâm yé, nȳa a b̄íd
gúmá nȳa á b̄a n̄a nd̄í yí,

a yidá z̄a b̄a mbií ngwúđ n̄a lwaá, a
b̄a múúđ,

buud b̄esh mpu námá d̄úg ná a j̄i
muud.

⁸ Nȳa á s̄al nȳaméfwō shí, s̄a
m̄ágwág ná nd̄éé magul̄a
shw̄iy,

shw̄iy ȳal̄a kwolós đ̄í nt̄ag.

⁹ Gw̄ó námá w̄é Zembí nȳa a b̄ân nȳa
gw̄ôw n̄a nd̄í yí,

a ȳa nȳa j̄íná í nt̄ɔ̄ m̄íná m̄esh yí.

¹⁰ Nȳa á ȳa nȳa dwo shú ná is̄a
bȳesh,

t̄ō bȳōng bí jon đ̄í gw̄ów yí,

t̄ō bȳōng bí wa shí yí,

t̄ō bȳōng bí shí ga đ̄í shí yí,
í d̄úg kúđ m̄ábw̄on̄j shí ja í gw̄ág j̄íná
m̄ó Ȳesus yí,

¹¹ buud b̄esh bw̄é m̄águl̄ag ná Ȳesus-
Kr̄íst j̄i Cwám̄ba,

bw̄é l̄ás nt̄ó m̄ímpu đ̄í, ȳal̄a Zembí
gúmá.

B̄i m̄á j̄alá n̄a faan m̄an̄kenya

¹² Bw̄ááng m̄á búl c̄eel wá, nda j̄i
nt̄ó ná, b̄i m̄á đ̄u bw̄ey b̄a n̄a m̄ágwág.

Í aj̄íȳé ná m̄ágwág m̄ōng m̄á d̄úg b̄a
n̄ji ja m̄á j̄i n̄n̄j b̄íđí yí. Í j̄i ná b̄í
b̄úl̄ug b̄a n̄a m̄ágwág ja m̄á cúḡé n̄n̄j
b̄íđí ga. Ságá ná cuḡul̄a Zembí m̄á cuḡ
b̄í yí í nȳín̄ug b̄íđí ícug đ̄i; ságá nt̄ó n̄a

gw̄ɔ̄ḡó n̄a m̄ajiḡuwa. ¹³ N̄acé Zembí
w̄é nḡó s̄a ná b̄i b̄ág n̄a fw̄ámé iȳéesh,
b̄í s̄a m̄ísóólúgú á gw̄ág nywa myá.

¹⁴ Ságá sóólúgú w̄esh kú cwaduga,
kú s̄en̄usa m̄ak̄ól, ¹⁵ shú ná b̄í b̄ág
kú n̄a s̄a á jumág, kú n̄a cúcwán lú
m̄ábwam. B̄i m̄á j̄alá n̄a b̄a bw̄ân
ó Zembí, kú n̄a s̄a á jumág na kala
búúđ á líl̄inḡí b̄ín̄on̄j nḡa cuḡa n̄íđ,
b̄i nḡó faan mp̄ádúgá nȳán̄úđ nda
im̄ōos í wá m̄an̄kenya shí gaad yí;
¹⁶ n̄acé b̄í nḡa kala bw̄o k̄éel á cuḡ
kuú nj̄ōnd wánúđ. S̄a j̄ōng í bá s̄a
ná m̄a b̄âg b̄a lúu ná s̄án̄j j̄w̄ôw m̄á
*Kr̄íst, n̄acé í bá mp̄ũy ná m̄a a sh̄ígé
nḡa wáduga n̄a mic̄ũj n̄a mind̄ōlú
nt̄ó ngwas.

¹⁷ Séȳal̄a b̄í nḡó s̄ey n̄a búḡó yí í m̄á
bw̄ey b̄a b̄í *m̄atúnuga. Í k̄á b̄a ná m̄a
ȳág, shw̄iy d̄âm z̄a casul̄a m̄atúnuga
m̄án̄ m̄ōnḡá, m̄a b̄a n̄a m̄ashusug,
m̄a kala b̄í b̄esh m̄ashusug m̄ōnḡá.

¹⁸ Mbií ngwúđ w̄ōnḡá námá, í j̄i
ná b̄í b̄ág n̄a m̄ashusug, b̄í kala m̄a
m̄ashusug m̄ōnḡá.

Pw̄ôl m̄á k̄and Ipaf̄arodit Filipí

¹⁹ M̄a nḡa bw̄ánd n̄a búḡé ná
Cwám̄ba Ȳesus nȳa e s̄a ná m̄a léél̄ug
nt̄i b̄í Timot̄é shú ná nȳúúl b̄âg námá
z̄a lal m̄a ja á bá n̄ȳinḡe n̄n̄j z̄a
jaaw m̄a m̄acwama m̄án̄ yí. ²⁰ Kú
n̄a ngwól múúđ m̄á j̄i n̄a nd̄í wa ná
s̄a s̄é nḡe b̄a n̄a m̄ac̄ey m̄a lâm mbií
ngwúđ, ná nd̄éé a j̄i n̄a nj̄kul mpu wá
lúú is̄a í d̄úgyá n̄a b̄í đ̄í yé. ²¹ B̄esh
bw̄é mú nḡa wá milúu n̄ji is̄a í d̄úgyá
n̄a bw̄áméfwō yíđ, kú b̄a bȳōng í
d̄úgyá n̄a Ȳesus-Kr̄íst yí. ²² B̄iméfwō
b̄i m̄a mpú ná Timot̄é nȳa a shí lwó
b̄í s̄a á j̄ísé yí. Námá nda mw̄ân m̄á
đ̄u nada n̄a s̄ó̄nḡú ná, nt̄ó w̄é nȳa á
m̄á nada n̄a m̄a, s̄a s̄é nḡó b̄wīnḡ J̄oj̄
K̄éel yé. ²³ Nȳa w̄é m̄á nḡó t̄áduga ná
m̄a é n̄ti ja m̄á é wám̄bul̄a nda m̄á é

2:5 Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5 **2:6** Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3 **2:7** Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17 **2:8** Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 **2:9** Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4 **2:10** Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbá 5.13 **2:13** 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 **2:15** 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 **2:17** Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16 **2:18** 3.1; 4.4 **2:19** 1.1 **2:20** Mis 16.2 **2:21** 2Tm 4.10 **2:25** 4.18

shúgula ná yé. ²⁴ Cwámba má lwó má búbólé ná māméfwo má é leelá zə nún. ²⁵ Nji má ámá kwey ná í bul jala ná má ntíg bí *mínyonh waamá Ipaferodit bí á nti ná a zəg du kwíind má ja má jí kwíindyá yé. Nyə a má zə wá nyúul, kwiid má nə iséy, zə bə má muud gwoonj lumbúlíd. ²⁶ Má nti nyə nəcə a nğə bul bə nə yéesh ná a dúg bí. Nyə a shígé nğə bə ná shee nda nyə á mpu ná bí a má gwáduga bwás dé ná. ²⁷ Jí mpu bə ná nyə á bwás. Nyə a lúg kúná-kúnə ná á yə. Ká Zembí nyə a bwíg nyə ná nkwonú. Kú námə bə nji nyə, Zembí nyə a bwíg námə má nə nkwonú ná má á bá bə, mósól mácey nə lâm káda mósól. ²⁸ Mə má ka leelá nti nyə shú ná bí gwágúg məshusug nə nyingələ dúg nyə, byám ímpimbə í mú námə bóóg. ²⁹ Bí ɔ lág nyə tâŋ muud má Cwámba, nə zhwoj məshusug. Dugá nğə mbií búúd dé nə məjila, ³⁰ nəcə nyə a má nywá zə yə nəcə iséy í *Kříst. A zələ ná a zə wá mbwə wún í á nğə fufə mə mádí iséyúd yí, a má nywá zə bwəma nə shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wá yələ Kříst lâm

¹ Bwaanğ, mə shúgúlá ci nə bí ná, dugá bə nə məshusug tâŋ buud ɔ Cwámba. Mə akáádé nğələ báásulə bí isâ ímpwúd. Mə báásulá bí byo ntó shú ná bí sásúləg isâ í abúbôw. ² Bí ɔ káálúgə nə bôw-bôw ósól ɔ mäsáal, mbeé ómpyə bəonğ, bí ɔ káálúgə nə bwo, wəŋ ábiwáág* bwə á síya yé cugé nə mfií. ³ Shé bəŋ wə búśə nə fwámé ábiwáág, shé buud shé nğə yə Zembí gúmá nə zhií á Shíshim yé wá, shé buud shé búśə milúu ná sáŋ nə bələ kwonğ má Yésus-Kříst dí wá, shé buud shé anğə nə nğə gúmá mísóólúgú mí cug múúd dí wá.

⁴ Í njúl ná nda mə, mə jí nə məzhií ná mə jee nğény nyúul nə mísóólúgú mí cug múúd. Nkí muud jí nə nğul nğə gúmá nəcə mísóólúgú, mə wə jí ná mə búlug nğə gúmá jəonğ. ⁵ Nəcə bwə á sá mə ábiwáág jwôw lú mwəomb mpúsə byélé dām; mə jí mwān *Izəryél byélulə bεend má Bəŋzhamé dí, mbyágá heburə. Kósomb bεélə máceçç, mə á bə *Farizyēŋ. ⁶ Shú wálə lúu mísəon *Oyúden dí, mə á du lwó Dý lú óbúgula ɔ Yésus cúwúlí. Kósomb cugələ tətəlí nda máceçç má jí ná, mə á bə kú nə kúl búśə nə nğul jum mə yí. ⁷ Məfúlú má á du bə mə isâ í mfií mání, mə mú nğə dúg mwo múús kú nə mfií nəcə mə múśə muud má *Kříst. ⁸ Mpúlə má mə mpu Cwámba waamá Kříst Yésus yí, ja má dúg mfií á cínəŋğ yí, mə má kwey ná bíl isâ byēsh bisə zhizhe. Nəcə Kříst í, mə a má myaas isâ byēsh, mə dúg byo shíd məwúdə shú ná mə bəg nə nyə cug jām jēsh dí, ⁹ mə bəg muud yé ncindí nə ncindí; ja jəonğú mə jee tów Zembí míshúd, kú bə nəcə tətəlí waamá ná mə nğə bε məceçç, í yidá bə nəcə tətəlí má Zembí; a má kalá mə nyə nəcə mə nğə *búgula Kříst. ¹⁰ Mə má dúg isâ byēsh shíd məwúdə ntó nəcə mə nğə jii nji ná mə mpúg Kříst, mə bə nə nğul í á sá ná a gwúmúg yí, mə nğə dām kəw á micúŋ myé, mə dúg māméfwo nda mbimbə nəcə shwiy dé, ¹¹ shú ná tə wáyé mbií tə wáyé, mə bəg gwúm nda nyə.

Pwôl jisə yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mə má kumə məshíné, nkí ná mə bii sá jēsh. Mbô! Mə nğə ná wá nğul nə mə búig dáás nə mbwə wām nəcə *Kříst Yésus má bíl mə nə mbwə yé. ¹³ Bwaanğ, māméfwo mə anğə nə ci ná mə má bwey bii dáás. Mbô! Nji, tédúgá

2:29 1Kr 16.16, 18 **3:1** 2.18 **3:2** 2Kr 11.13 * **3:2** Ábiwáág nyə á du bə yuug lwólə ná muud jisə mbyágá má Aburaham, ntó jí ná a jí muud á kúl mə Zembí. **3:3** Rom 2.28-29 **3:4** 2Kr 11.18, 21 **3:5** Luk 1.59; Rom 11.1 **3:6** Mis 8.3; 22.4; 26.9-11 **3:7** Mat 13.44, 46 **3:9** Rom 1.17 **3:10** Rom 6.8-11 mə nğə dām kəw á micúŋ myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmúg: Mís 4.2; Rom 5.1-7 **3:12** 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1

wâm wí nji ηgwúd; nji nááá, mæ má yíl lâm cug má á fwo ðu cugæ yíid. Mæ ka ηgæ náduwo ná mæ ká nji shwóg. ¹⁴ Mæ ηgæ wá ηkul nyâm nyêsh ná mæ cásulæg njæond, mæ bii dáás Zembî ηgæ jôw sá ná sá kág ηwa nûη gwów kwonj má Yésus-Krîst dí yí. ¹⁵ Shé bêsh buud shé mú óηkwanz ò búúd cug seengí á sánôη Yésus dí wá, shé bóg ná tédúgá ηgwúd wæonj. Nkí bi mæ bá ná tédúgá ishús gúl súsúsá ði í, Zembî nyæ é fæen bí mænkenya cínonj. ¹⁶ Sá ηgwúdá, nda shé má bwey bæ ntúga éga, shé kyéyugá kuú njæond ηgwúd. ¹⁷ Bwaanη, yagulagá mæ. Mpuhá ðu dág buud bwá ηgæ cugæ mbií cug bí á dág sá ηgæ cugæ yí. ¹⁸ Mpuhá ná ncúlyá buud kuú njæond wánj í ηgæ lwó ná bwá ηgæ lumbali ná sá Krîst nyæ á zæ sá ja nyæ á zæ yæ kwolós dí yí. Mæ a shí bwey ðu jaaw bí gwo, má nyingæ jaaw bí gwo jaá gaád ná mæzhwíle mishád. ¹⁹ Zembî mæ bá janulæ bwo, næcé bân, iyéesh byán wá bisæ bwo wánj Zembî, bwá yidá ðu mamæda ná sá í jálá ná sá bwo shwôn yí, milâm myán mí ká nji isâ í shíd. ²⁰ Shé bân nyíshé mpwág nyísæ gwôw, wú shé ηgæ bwând ná Cwámba íshé Yésus-Krîst mæ bá zhu, zæ cug shé wá. ²¹ Nyæ wá mæ bá zæ cénd shé mænyúul má mántágula shé básé ná ndí mága, sá ná má ηkânæwag nda nyúul nyé; a bá sá sá ntó næcé a ji ná mpífá í ðu sá ná a wág isâ byêsh nyádí mányámád yí.

4

¹ Gwó wó má cí ná bí ná, yé bwááηg má búl cæel wá, bwááηg má ηgæ gwág yéesh wá, yímúgá mænyúul sá jêsh í dúgyá ná Cwámba yíid. Bwaanη má búl cæel wá, bí wá ηgæ wá mæ mæshusug lámád, bí wá ηgæ sá ná bwá ságúság iséy byâm.

3:14 1Kr 9.24-25 **3:16** Gal 6.15-16 **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3 **3:18** 1Kr 1.23; Gal 6.12 **3:19** Rom 16.18 **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14 **3:21** Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4 **4:1** 1Te 2.19-20 **4:3** Mis 3.5 **4:4** 2.18 **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2 **4:6** Sóm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15 **4:8** Rom 12.17-18 **4:9** 3.17; 1Kr 13.11 **4:11** 1Tm 6.6-8; Heb 13.5

Krîsten má jalá ná cugæ lâm ná salá

² Mæ ηgæ yáág ná Ivodí mæ yáág ná Sætish ná bwá dág bæ cún ηgwúd tâη buud ò Cwámba. ³ Wæe ntág í, fwámé shwá waamá shwá ηgæ sêy sêy ηgwúd yé, mæ ηgæ ci ná wo ná wo kwíindág bwo. Ngaá wo mpú ná sánôη bwo, ná Kulamanj ná bóól búúd ó gwoonj, sá á gwána shú Jjy Kéel. Buud bæonjú míná máη mäsæ cilyá kálaad á cug ði. ⁴ Dugá bæ ná mæshusug ja jêsh tâη buud ò Cwámba. Mæ nyingæ ci gúl ja ná: dugá bæ ná mæshusug. ⁵ Fúlú nyín á ná shæe í dág nyîn, muud yêsh dág. Cwámba wál bá zæ. ⁶ Bi nda yáguwo tæo sâ. Nji, dugá lwó Zembî iyéesh bín, tæo bí tæl jáyê cé tæo jáyê, bí ðu jægula ná nyæ, ðu téég nyæ mæbwâ, bí dágó yæ nyæ akíba. ⁷ Ja jæonjú, Zembî nyæ e sá ná bi bóg ná shæe; sóólúgá wæonjú, í ηgæ ntj ikán byêsh yí, í é sá ná milâm mín ná mitédúgá mín mí nádag wó *Krîst Yésus. ⁸ Bwaanη, má nyingæ shúgula ci ná bí ná, kændugá milâm sâ jêsh jí búbólé yíid, í jálá ná gúmá, jí tátálí, í cúgé fulá ná mæbôw, jí ná buud magulæ yí, jí ηkí nywa bwiingúla, í njúl sâ á jø fúlú, sâ á ságúság yí. ⁹ Sá jêsh bí á júg mádí yí, bí á lég ná mæ yí, bí á gwág má cí yí, bí dág má sá yí, ságá gwo. Ná ndéé, Zembî á mpwogé nyæ é bá ji ná bí.

Pwôlji ná mæshusug ná cé jêsh á tál yí

¹⁰ Mæ má bul bæ ná mæshusug cug má ηgæ cugæ ná Cwámba yíid næcé mæcey bí ηgæ gwág mæ má má má ka tæem nyingæ nyîn. Mæ mpú ná bí á ðu bwey bæ ná mæcey ná mæ, nji bí a shígy ðu bæ ná fwála ná lwóyá mæcey mæonj. ¹¹ Mæ alá sé ntúga næcé mæ bála máfúfæd. Mbð! Mæ a júg cug dúla bæ ná mæshusug ná mbií cé jêsh má tæl yí. ¹² Mæ mpú

du cugə mántágula dí, mə mpú námə du cugə mábugubaanud. Ja jêsh, tɔ kúl jêsh í, mə a mə jíg cugólə nə jíł, mə jíg cugólə nə zha; mə mpú du cugə tɔəmud, mə mpú námə du cugə máfúfəd. ¹³ Mə ji nə ηkul jíśw mbií cug wêsh nəcé mə ji nə muud ηgə ləlushi* mə yé. ¹⁴ Nji tɛɛm bə ntó, bi a mə mpu sá nə ηwaálə kəw *íncwaw í ntug byâm dî.

¹⁵ Bî buud ó Filipî, bî mə mpú nə ja ísý í Jɔjɔ Kéel í á ηgə bwele tééd yí, ja mə á wú Masedwân yí, kú nə dúl *Dɔ lá óbúgula ó Yésus í á wá lâm ná í du yéya ísâ nə mə; nji bi námə wə bî á sá ntó. ¹⁶ Gwə wá í á bə nə mə njúl ná Tesaloníka, bi á nti mə mikwíindyá cɔ ja ηgwúd.

¹⁷ Mə anɣê nə lás ntúga nə mə ηgə sɔ nə buud bwə yág mə isâ. Mə ηgə yida sɔ nə Zembî kwádúlag bî mpumə ísý bî ηgə sá yíid. ¹⁸ Mə a mə shîn bə nə isâ byêsh í jəla yí, ntɔ námə bímbí í jəla yí. Məcwúm bî á nti mə nə Ipafurodit má mə á mpu nyiηgə zə lwándulə mə nə cwóó. Məcwúm məɔηg məsə mə nda bi á nti mə labínda á nywa məcud, məsə jɔjɔ mətúnuga Zembî ηgə magulə a ηgə gwág nywa má. ¹⁹ Zembî waamə nyə é lwándulə bî nə isâ byêsh bî é jii yí, nda zhwog tɔəm yé wúsə kwon mə Yésus-Kríst dí ná. ²⁰ Zembî sósηgú wúsú ηwág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Məbədə

²¹ Bî ɔ bədə mə muud yêsh jí múúd mə Zembî kwon mə *Kríst dí yé. Omínyonê bâm sónonê búśə wa wá bwə ηgə bəda bî. ²² Buud ó Zembî bêsh bwə ηgə bəda bî, bul bə nə ndé bɔɔηg wá njów mə *Káázɛl. ²³ Mpaam mə Cwamba Yésus-Kríst í jíg mítédúgá mínúd.

4:13 2Kr 12.9-10 * **4:13** muud ηgə ləlushi mə yé: Jísə Kríst.
17.1 **4:17** 1Kr 9.11 **4:18** 2.25; Ləv 1.9, 12-13, 17; 2.2; 3.5

4:15 2Kr 11.8-9 **4:16** Mis
4:23 Gal 6.18; Ifz 6.24

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Kolósia yé Isá í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bóól búúd bwə á zə shüig okrísten wá Kolósia nə bów-bów mínjígulá. Bwə á ngə jíguli ná, shú nə muud mpúg Zembí, a dúg cug íí, á jəlá nə yə məŋkul mə míshíshim gúmá, a bę íjám nə íjag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í ídāw nə məŋgul... Nji Pwôl mə gwág ntó yí, a mə cilə bwo kálaad éga, lwó bwo nə cug Zembí mə yə búúd kwon mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wə bwə á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sá í dúgyá nə Kríst yí, ná a ji muud Zembí nyə á nti ná a zəg cug búúd yé. A ji nə mpífə í ntə məmpífə mə dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyádí wə ŋkul mə Zembí í á du wú, í ka ngə té isá byēsh yá gwów nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd báda okrísten wá Kolósia, a mú jəgula nə Zembí shú dán (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1–2.5), nə a ji Cwámba, a jwú nə shí ndon nyēsh, a jwú nə Də (1.15-20). Mpúsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Də yí (1.24–2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə məcwūŋ mā váál mbúgula mə jəlá nə cugə nə buud tééd nyádí njów búúd dí kə kuma tóón nə tóón yí (3.1–4.6). Í ka kə shín nə məbádá.

Məbádá

¹ Mə Pwôl muud Zembí nyə a féesh nə mə bəg *muud lwámá mə

Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyonə wúsú Timoté, sə wə mə cíl kálaad éga. ² Sə mə cilə bí minjékəŋkə mí ómínyonə búsu búsa Kolósia wá, omínyonə ó abúgúlág nəcé shé bələ búúd ə *Kríst. Sóónɡú wúsú Zembí sáág bí mpaam, kə sá námə nə bí cúgəg nə shee.

Pwôl ngə yə Zembí akíba

³ Sə ngə yə Zembí akíba ja jēsh sə ngə jəgula nə nyə shú dán yí, nyə Sóónɡú mə Cwámba íshé Yésus-Kríst; ⁴ nəcé sə mə gwág nə bí ngə *búgula *Kríst Yésus íí, bí ngə námə cəel obúgula bēsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgə ná Zembí mə bá yə bí isá í anyunywáá byēsh nyə á mə bwíg bí gwów yí. Bí a mpu nə bí mə jəlá nə bwánd nə búgə ja milású myá obúbálé, Jəjə Kéel nyə á bwele wósos bídí yí. ⁶ Ja Jəjə Lāŋ wəonɡ í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmə námə nda í ngə wúmə kúl jēsh ná. Í á tééd wúmələ námə jwów bwə á bwele jaaw bí mpaam mə Zembí yí. Jwów dəonɡú, bí a wámbulə nə mpaam nyəonɡ nyisə búbálé. ⁷ Ipafras muud sə mə búl cəel wə nyə a jíguli bí ntó; a ji shwə wúsú sánon sə ngə sēy yé. A ji jílá jísú nūŋ bídí ngələ sēy nə Kríst shú dán, a ngə sēy mbií á búgúlág. ⁸ Nyə wə nyə á jaaw sə mbií cəelí Shíshim mə Zembí mə yə bí yí.

⁹ Sə jəonɡ wə í sá ná, tééd jwów bwə á bwiiŋɡ sə lāŋ wún yí, sə mə du jəgula nə Zembí shú dán ja jēsh nə a yəg bí fəg nə mpúyá á *shíshim shú nə bí mpúg sá jēsh á ngə jii yí. ¹⁰ Ntó, bí mú bə nə ŋkul mə kyéy kuú njəond í yə Cwámba gúmá yí, bí mú bə nyə ŋkí nywa lámúd məzhí mēsh, bí ngə sá jəjə mísóólégú mim-bii myēsh, bí ngə nyiŋgə bul mpu Zembí. ¹¹ Sə ngə námə jəgula nə Zembí ná a lúlashig bí məzhí mēsh

nə məmə ñkúl nyé ántɔ minji, shú ná bí bég nə zény kə̀lə shwóg, bí kú lámusa ja bí má bwómá nə məkugala yí. ¹² Dugá yə Zembí Sónɔ́ngú akíba nə məshusug, nyə muud nyə á má sá ná bí bég nə ñkul bii dún kəw lú isá nyə á má kwəməusa shú búúd bé yí, bwó ñgə cugə məñkenya mé dí wá.

Yésus-Kríst, amadí á isá byêsh

¹³ Nyə a tí yíl shé mpəl á məyídúgúd, nteɛngali shé Faan mə Mwán yé abábə dí. ¹⁴ Mwán yé wəɔng wə nyə á balan nə ndí zə tɔ t̃ɔ, yíl shé mányámád yé, a juu nt̃ɔg shé *misám.

¹⁵ Nyə á zə lwó buud sá Zembí jí yí, Zembí múúd cúgə nə ñkul dúg yé. A jí Mwán acúmbə má Zembí*, á ntɔ isá byêsh Zembí nyə a té yí. ¹⁶ Nəcə nyádi wə ñkúl má Zembí í á ñgə wú†, í ka ñgə té isá byêsh yá gwəw nə shí yé. Isá byêsh, nə byəɔng í ñgə nyín yí, nə byəɔng í ángé nə nyín yí, təw otówe ɔ shwóg wá məyídúgú, təw byəɔng bíś nə ícwamba yí, nə byəɔng í ñgə wá buud mányámád yí, nə byəɔng í ñgə lwó buud mpəl yí, nyə wə nyə a té byêsh, nyə a té byo shú dé nyəmfwó. ¹⁷ Nyə á də bwey bə, isá byêsh nda fwo bə; nyə wə ñgə shúgal isá byêsh. ¹⁸ A jí lúu á *Dɔ, Dɔ í njúl nyə kug nyúul†. Nyə wə jisə shug lú cug ágúwáan, a jí muud áshúshwóógú bwelələ gwúm; í á s̃y ntó shú ná a bég shúshwóógú íkóomb byêsh. ¹⁹ Zembí nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa nə nyəmfwó jíg wə *Kríst ncindí nə ncindí. ²⁰ Zembí nyə a gwág námə nywa ná á nyingə sá ñkwambələ mpédúgá nyə nə isá byêsh, təw byəɔng bí wa shí yí, təw

byəɔng bí gwów yí. Nyə á ka ntí Mwán yé Kríst zə yə kwolós dí, shwiy dəɔng dí wə Zembí nyə a wá mətəla mpédúgá bəndɔ isá byêsh yé.

²¹ Bí b̃ɔñ, bí a shígə də bə nə wónɔ́g nə Zembí yág, mitádúgá mín nə bów-bów mísólúgú mín mí á sá ná bí bég mizhízihí myé. ²² Zembí má sá ja gaád ná, shwiy nyúul má Kríst í á yə yí, í sáág ñkwambələ mpédúgá b̃ɔndɔ nyə, shú ná a bág kə t̃ɔl bí nyádi míshád bí njúl m̃ɔñk̃ɛñk̃ɛ, kú nə lág, kú nə sá á jumág. ²³ Í bá bə ntó ñkí bí mə nada nə búgə fwámé nada ná bós, kú fúfug; ñkí bí mə bə kú magələ ná gúl sá í zóg t̃ɔl bwándələ bí ñgə bwánd sá bí á gwág Jɔjɔ Lán dí yí. Jɔjɔ Lán wəɔng wə osóɔl ɔ məsáal ó Zembí bwə á cúndə shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə jí ñgwól sóɔl məsáal ñgə cúndə Jɔjɔ Lán wəɔng yé.

Pwól nyə á bul wáduga

²⁴ Mə ñgə gwág məshusug ja má ñgə jug shú dún ga. Nəcə jugələ má ñgə jug mádí nyúúlád yí, mə ñgə jusa *incwaw í ntug nyúúl má *Kríst í jálá nə bwəma nə ndí yí, nyúúl má Kríst nyəɔng wə *Dɔ lú óbúgala. ²⁵ Mə á zə bə sóɔl məsáal Dɔ dəɔngúd nə yələ Zembí nyə á yə mə iséy ná mə bwíngug bí Lán yé wêsh ncindí yí, ²⁶ mə bwíngug bí *ndimba nyə á ñgə baagələ shwoó dí ikala í búúd í dúgə cɔ, də cɔ, də cɔ yí; nyə a mə ka zə wéeshali byo, lwó m̃ɔñk̃ɛñk̃ɛ mí búúd myé. ²⁷ Nəcə á cəɛl ná bwə mpúg bímbi ndimba wəɔngú jí nə milwanə íkúl ishús dí yí, yuug jé jəɔng jí ná: Kríst jisə bídí ícugud; ntó, bí je ñgə jí nə búgə ná bí mə bá jí nyádi jiya gúmád. ²⁸ Kríst

1:13 Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16;

Heb 1.3 **1:15** Mwán acúmbə: Ciyá ni í ñgə lwó mfii Yésus jí nə ndí yí, kú bə fwo-byél. **1:16**

1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † **1:16** Yésus wə nyə á ñgə wéeshali ñkul má Zembí, ñgə té isá nə ndí.

1:17 Yuá 1.1; 8.58 **1:18** lúu á Dɔ: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23;

1Kr 15.20; Mbú 1.5 † **1:18** Námə nda lúu í də yə nyúul cug í dúgə lwó nyúul məzhíí ná, a ñgə yə Dɔ dé cug, a ñgə lwó bwo məzhíí. **1:19** 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 **1:20** Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10,

21; 2.13-16 **1:21** Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 **1:23** 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 **1:24**

2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 **1:25** Ifz 3.1-3 **1:26** 2.2; 4.4; Ifz 3.6 **1:27** gúmád: 3.4; Rom 5.2;

Ifz 1.18 **1:28** Ifz 4.13

wɔɔŋgá, nyə wə sá bāŋ ŋgə bwiing yé. Sə ŋgə bwiing sá ŋgə sá ná muud yēsh sáág ncá, sə ŋgə lwó muud yēsh sá í jálá nə sɣy yí. Sə ŋgə sá iséy byɔɔŋgə nə bimbí lú fúg dēsh sá bí nə ndí yí, nəc é jí nə sá sáág nə muud yēsh mə bá tōw mīsh mə Zembí dí yé fifəg búgád. ²⁹ Shú dɔɔŋg wə mə ŋgə líduga nə cúná yí, mə ŋgə cúná cúná jɔɔŋgú nə ŋkul mə Kríst í ŋgə nyín mádí cug dí yí.

2

¹ Mə ŋgə bul jí nə bí mpúg nə mə ŋgə cúná məma cúná shú dún, nə shú ókrísten wá Lɔwdisē, nə shú bɔ́lɔ́gá bēsh bwə abwélé dág mə wá. ² Mə ŋgə cúná shú nə millám mí sálug bwo shí, nə bwə céélagí, cēlí jɔɔŋg í sáág nə bwə búlug bə leedyá; mə ŋgə námə cúná shú nə bwə bíig ibwádán múúd mə də bii ja fúg í mú nyə lwándúlá yí, bwə mú mpu ndímba Zembí nyə á ŋgə ná baagulə shwoód yí, ndímba wɔɔŋgú wúsə: Kríst. ³ Nji nyádí wə múúd jí nə ŋkul kwey sá jēsh í dúgyá nə fúg nə mpúyá yí.

Pwól ŋgə kéwuli obúgula

⁴ Mə ŋgə ci ntáni shú nə muud nda zə nə jɔ mbúlá kaand zə shiig bí. ⁵ Mpugá nə, tēem bə nə mə cugé nún bídí, *shishim wám wí nún; mə jí nə məshusug nə ŋgələ dág nə bí ŋgə mpu táág isá bídí ícug dí, búgú bí ŋgə *búgula *Kríst yí í təl ná shím.

⁶ Ná ndeé, nda bí á mə lég Kríst Yésus nə nyə wə jí Cwámba wún ná, cugagá cug í lwó ná bí bí buud bə yí. ⁷ Bí é cugə ntó bí mə nada nə nyə, bí ŋgə magulə nji sá í ŋgə zhu nyádí yí, bí ŋgə kyey nə búgú jín nji nda bwə

á jíguli bí ná, bí dágú bul lɔ́ mánywa bwə sá bí má.

⁸ Bí ó bey nə muud zág nə dúl váál mbéé faasúlə íciyá zə sá nə bí gwágúg nji nə nyə, mbéé máshügá wə mání. Məshügá mɔɔŋg mə ŋgə ŋwa ŋkul íjám nə ijag dí, nə míshishim mí ŋgə kyey nə isá yá shí ga myáád*, kú bə wə Kríst. ⁹ Nəc é Zembí nyəméfwo njul nyúúl mə Kríst dí ncindí nə ncindí. ¹⁰ Kríst wɔɔŋg dí wə isá í ŋgə zhu bí shú nə bí bág lwándúlá məzhií mēsh yé, nyə muud mə jwú nə isá yá məyídúgú í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí. ¹¹ Bí a síya wún ábiwáág Kríst dí kwoŋad; mbwə mə múúd dí í á sá bí nyə. Nyāŋ nyə á zhu wə Kríst, nyə a yíl ŋkul *mísəm mí á də bə nə ndí bídí millám dí yí. ¹² Ntó jí nə duwanələ bí á duwan yí, binónj Yésus bí á dɔw, binónj mú gwúm. Jí ntó nəc bí a búgula ŋkul mə Zembí í á gwúməshi Yésus yí. ¹³ Ná ndeé, nə iwushí bí á də wush yí, nə bələ bí á bə kú nə ábiwáág yí, í á sá nə bí bág mimbimbə. Nji, ja gaád íí, Zembí mə nyiŋgə yə binónj Kríst cug, a mə jímbal shé iwushí byēsh. ¹⁴ Nyə a mə yíl micilyá mí á ŋgə lwó nə shé á jag sá myá. Micilyá myɔɔŋg wə mí á də bə nə məmpándí mə á də bwaagulə sə məbɛɛ má. Nyə a mə bwambulə myo kwolós dí, caam myo. ¹⁵ Isá yá məyídúgú í ŋgə wá buud mányámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgə lwó buud mpəl yí, Zembí nyə a mə déég byo ŋkul dɔəmb nyán, a ŋgə julə kə nə byo mbaadə nə mbaadə tām buud, ŋgələ lwó nə í músə mikwám myé.

¹⁶ Ntó, muud nyə ajéláyé nə cígə

1:29 Ifz 3.20; Flp 4.13 **2:2** 1.26-27; Ifz 5.2 **2:3** Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19 **2:4** 2.8; Rom 16.18 **2:5** 1Kr 5.3 **2:7** 1.23 **2:8** 1Tm 6.20 * **2:8** míshishim mí ŋgə kyey nə isá yá shí ga myá: Ofeeshe ɔ́ Kálaad Zembí bēsh bwə cúgə bul bə cúnj ngwúd na ciyá nííd. Sə bāŋ sə ŋgə ci ntáni nəc sə mə dág nə Pwól ŋgə ci mənjuk mə dá ŋgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kríst yí. Ból bwə ŋgə ci ná jisə «isá í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Gal 4.3, 9. **2:9** 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21 **2:11** Ifz 2.11 **2:12** 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † **2:12** Sə bí nə ŋkul féég na nə «bí ŋgə búgula nə ŋkul mə Zembí í á gwúməshi Yésus yí í mə yíl bí mányámá mə mísámád». **2:13** Ifz 2.1, 5 **2:14** Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 **2:15** 2.9-10 **2:16** Rom 14.1-6

bí iwushî shú sá í dúgyá nə dəg nə mənɟul yí, ŋkí ntáɟ sá í dúgyá nə zaŋ mácúwo mə mbyól ŋkí osábaad yí. ¹⁷ Məcəɛ mə isâ íni má á bə nji tâŋ nda shishîm í á ŋgə lwó ná isâ í ŋgə zə yí; nji, wə Yésus-Kríst wə fwámé isâ bísə yé. ¹⁸ Muud nyə ajáláyé nə kənd bí koogú nə ijwad nyúúl í mǎshhigá, nə ŋgələ yə *wǎéŋgəles gúmá. Buud bwə sá mǐsǒlǎgú myəɔŋg wá bwə də bul wá lúu isâ bwə də dúg mántamád yí, bwə ŋkény mǎnyúul ntó cwúɗ, í njúl nə milúu myáŋ wə mí ŋgə fwə mitédúgá myáŋ. ¹⁹ Bwə ánádáyé nə Kríst. Í njúl ná, nyə muud jí lúu yé, nyə wə ŋgə wǎil kug nyúul wəsh, a ŋgə nǎmá mpu táág ísáy í məbwəɟ mə nyúul nə mǐsusagá, shú nə nyúul í wíyúg váál Zembí mə cǎel yí†.

Cug má krísten

²⁰ Binôn *Kríst bi á yə, shwiy dɔɔŋg í á mə sá nə bi béégyág nə bów-bów *mǐshishim mí ŋgə kyey nə isâ yá shí ga myá. Ká nǎcé jí bí ŋgə ná cugə nda buud ɔ shí ga yí? Nǎcé jí bí ŋgə magulə nə bwə ŋgəg nə yǐmbulí bí nə mǎmpándí mǎsə ná: ²¹ Ci wo kú ŋwa sá ga! Ci wo kú də jíní! Ci wo kú kúnya nə jímí! ²² Mǎmpándí mǎní mə ŋgə dúgya nə isâ bísə ná, wó ká shín balan nə jǎŋ, í shín yí. Mǎsə nji məcəɛ nə minjǐgúlá myá buud. ²³ Mǎmpándí mǎɔŋgú mə ŋgə jǐguli nə muud sáág mǐl mǐsǒlǎgú bwə á mə ŋgə wá yábád myá, yə wǎéŋgəles gúmá, səl mǎnyúul shí, cǔg nyúul. Minjǐgúlá myəɔŋg mí ŋgə bə nda mí ŋgə yə buud fwámé fúg, nji í njúl ná mí cúgé nə ŋkul sá nə muud mpúg máánd íyéesh yá lâm yé.

3

¹ Ŋgáá bi mə mpú ná binón Kríst bi a gwúm? Ntó, ŋgagá nə sǒ isâ í dúgyá nə cug á gwów kúl Kríst njúl Zembí dí mbwə mǎncwúm yí. ² Wágá milúu isâ í dúgyá nə cug á gwów yíɗ, kú bə byəɔŋg yá shí gaád. ³ Nǎcé, binón Kríst bi á yə, cug jín jísə shwoód wə Zembí kúl Yésus jísə yí. ⁴ Ja Kríst muud jí cug jín yé mə bá zə lwóya nyúul yí, binón mə bá nyín, bi ŋgə nǎmá ŋkənwəwa nda nyə.

⁵ Nda jí ntó ná, ŋgagá nə gwǎilya ijám bín yá cug á shí ga; ntó jí nə isâ nda jaŋga, nə mǐsǒlǎgú mí áɗɗanā, nə iyéesh í ayíyáág, nə bów-bów iyéesh, nə yéesh mǎbii, nǎcé yéesh bálə nə məbii jísə yələ ŋkúmba zembí áyadúg gúmá. ⁶ Bów-bów isâ íni wá í də sá nə mpimbə mə Zembí í bíig buud ɔ mǎlwə. ⁷ Kuú njəɔnd wán í á bə nǎmá ntó ja bí á də ná bɛ isâ byəɔŋg yág yí. ⁸ Nə ndéé, ja gaád íí, myáásugá isâ byəɔŋg: myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwǎlə lâm, nə mǎlwíy, nə dúlə cúwal ícúwǎlí-cúwǎlí. ⁹ Kúgá ná də bwiiŋgya íjǔɟ mpádúgá nyín, nǎcé, nda múúd mə də yíl káándə ná, bí a mə yíl mbii múúd bí á də fwo də bə yí nə mǐsǒlǎgú myé myésh, ¹⁰ bí a mə bwaád kukwuməga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wəɔŋgú, Zembí mə də sá nə í nyíngág ŋgə bul bə gúgwáan ŋgə bɛɛla nyə muud nyə á té nyə yé. A də sá ntó shú nə buud bwə mpúg nyə váál í jəla yí. ¹¹ Na músə ná, muud nda ná nyiŋgə də bə nə tédúgá nə mwá Garék wə éga, mwá *Yúden wə éga, ŋkí nə nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga jí jool; lwaá wəga, fulí muud wə éga. Mbə, bíni í cúgé ná nə mfíí, nji Kríst

2:17 Heb 8.5 **2:18** Ifz 1.21 **2:19** 1.18; Ifz 4.16 † **2:19** Váál lúu í də wǎil kug nyúul, də nǎmá mpu táág ísáy í məbwəɟ mə nyúul nə mǐsusagá yí, ntó nǎmá wə Kríst muud jí lúu yé ŋgə wǎil Də lú óbúgala dǎsh ncindí yé. **2:20** 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 **2:21** Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 **3:1** 2.12; Ifz 1.20 **3:2** Mat 6.33 **3:3** Rom 6.4; 2Kr 5.14 **3:4** Gal 2.20; Flp 1.21; ŋkənwəwa: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2 **3:5** Gal 5.19-21 **3:5** Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 **3:6** Ifz 5.6 **3:7** Rom 1.18; Ifz 5.8 **3:8** Ifz 4.29; 5.4 **3:9** Ifz 4.22, 25 **3:10** Mət 1.26-27; Ifz 4.24 **3:11** 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13

wá ji nà mfií, a njul ntâg múúd yêsh ñgá *búgula yé lámúd.

¹² Ntó ji ná Zembí nyə a má fêesh bí, nyə a má sá ná bi bág miñkɛñkɛ mi búúd, á bul cɛel bí. Ntó, bwáádúgá mbwéedí ágúgwáan, ntó ji ná: bí gwág búúd cey lámúd, bæ nà jɔ lâm, muud kú bwele ñkêny nyúúl, du bæ nji lám ná shɛɛ, kú nà milámusa. ¹³ Dugá bæ nà jisów mpádúgá nyín. Nkí ñgwól *mínyɔñɔ woó má byaagula nà wo, wo juu nyə námá nda Cwámaba nyə a juu bí ná. ¹⁴ Sâ í ká bul bæ wá cɛelí; gwá wá í é sá ná bi mpúg bæ leedyá.

¹⁵ Kríst nyə a jôw bí zə sɛɛng búmbá ñgwúd shú nà bi cágəgí mp-wogé mpádúgá nyín. Ságá ná mp-wogé wəɔng lwándúg bí mílámúd. Dugá lɔ mánywa.

¹⁶ Ságá ná Kéel má Kríst í lwándúg bí mílámúd ná cwóó; dugá yéya mínjígúlá, bí du sá ná nyíga kéwuli nyíga, nyíga kéwuli nyíga nà fug nyín nyêsh; bí dúgá sey ósóm nà miñgwa nà isusa yâ Zembí. Dugá sey byo nà lám wêsh, bí ñgá lɔ Zembí. ¹⁷ Nə iciyá bí má cí yí, nà isâ bí má sá yí, dugá sá byêsh jíná má Cwámaba dí, bí dúgá lɔ Zembí Sósóñgá kwon yéd.

Cug á mpádúgá okristen

(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, maguləgá ná ogwúm bín bwá jwúg nà bí. Ntó í jálá nà buud ɔ Cwámaba yé. ¹⁹ Budúm ɔ, cɛeləgá budá bín, nda du ñwa bwo nà ñkúd.

²⁰ Yé bwân, ságá obyôl bín məgwág məzhií mêsh, ntó ji jɔ sâ mísh má Cwámaba. ²¹ Yé ósósóñgá, kúgá du sá ná bwân bín bwá dúg gwág ízhunú, mənyúul má á bá tag bwo.

²² Yé osóol ɔ mäsáal, ságá omása bín bá wa shí mishwun məgwág; kú

bə nji ja bwá ñgá dúg bí yí, í á bá bæ nda bí ñgə sɔ ná bi nyínúg mísh má búúdud. Ságá bwo məgwág nà lâm ñgwúd, váal í yá Zembí gúmə yí. ²³ Sâ jêsh bí má sá yí, bí sá sósólúgú í ñgə wú lám dí cwú yí, nda sá má cí ná bi ñgə sá shú má Cwámaba, kú bæ shú búúd. ²⁴ Dugá sá ntó bi ñgə mpu ná Cwámaba mə bá yə bí kəw lú isâ nyə á má kwəməusa tãñ myəna shú búúd bé yí. ²⁵ Nəcé muud yêsh mə sá ólñingá yé mə bá ñwa myəna myá olñingá bé, na ji kú nà susaalê.

4

¹ Yé ómása, balanəgá nà osóol ɔ mäsáal bün váal dúsá tütəlí kú nə ñkwíilí yí, mpugá ná bi bí námá nà Mása jonj dí.

Pwól mə cwíny okristen
(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

² Dugá jəgula nə Zembí ja jêsh, wágá lúu cinəngú bí dúgá yə nyə akíba. ³ Ngəgá námá jəgula nə Zembí shú dúsu ná a júwug mpumbé shú kéel sá ñgə bwíing yé ná mə bwíingug *ndimba má *Kríst, sâ í má sá ná mə kəg mímbwug dí yí. ⁴ Ngəgá nə jəgula námá nə Zembí shú ná mə bwíingug kéel dəɔngú ná sán sán nda í jíí ná mə sáág ná.

⁵ Buud bwá cúgə *Dɔ dí wá, bí ɔ du bæ nə fug ja í wóos ná binóñ bəg yí. Mpugá balan nə məfwála məɔng mêsh. ⁶ Iciyá bín í dúg bæ ja jêsh nji iciyá í mpaam, ñkí nywa nda bwá ámə wá ca, shú ná bi dúg mpu bəsa nə muud yêsh váal í jála yí.

⁷ Mwááñg Tishik má búl cɛel yé, sóol mäsáal mə Cwámaba, sóol mäsáal abúgúlág, nyə e bá jaaw bí isâ byêsh í dúgyá nə mə yí; a jisə shwá waamə sá ñgə sêy nə Cwámaba yé. ⁸ Mə ñgə bul nti nyə ná a zəg lwó bí cé sá tél yí, zə səl bí mílám shí. ⁹ Mə má nti bá *mínyɔñɔ waamə abúgúlág má

3:12 Ifz 4.2-4 **3:13** Ifz 4.32 **3:14** Ifz 5.2 **3:15** 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23; 4.4 **3:16** Ifz 5.19-20; Heb 13.15 **3:18** Ifz 5.21-6.9 **3:24** Ifz 6.8 **3:25** Zhk 2.1 **4:1** Ləv 25.43 **4:2** Rom 15.30; Ifz 6.18-19 **4:2** Flp 4.6; 1Te 5.17 **4:3** Rom 15.30 **4:4** 1.26 **4:5** Ifz 5.16 **4:6** Ifz 4.29; 1Pr 3.15 **4:7** Tishik: Ifz 6.21-22 **4:9** Onezim: Flm 10-12

búl ceel yé, Onezîm, mbyágá á nûñ bídí. Bwé é zə jaaw bí sá jêsh í ñgó cǒ káadá yí.

Məbədə

¹⁰ Aristárug muud sá jí mímbwug dí yé ñgə bəda bí, təw Márkus mínyəñá mə Barnábas; nyə wə mə á nti bí məkəl ná: «A ká zə nûñ, bí ɔ ləg nyə váál í jəla yí». ¹¹ Yésus jí nə dúl jínə nə Yustos yé ñgə námə bəda bí. Mpədúgá *Oyúden bwə á mə *búgula Yésus wá, ñji ólól óni wə sənónə ñgə séy Faan mə Zembí wá; bwə á mə bul wá mə ñkul lámúd. ¹² Ipafras, mbyágá á nûñ bídí ñgə námə bəda bí. Sól məsáal mə Yésus-Kríst wəñgú nyə añgə nə yow gwánalə shú dún məjəgula méd. A ñgə jəgula nə bí tówúg búgəd nə shím, bí bəg okristen bwə á mə lal wá, bí dúgə bə cún ja jêsh nə sá Zembí ñgə jí nə bí sáág yí. ¹³ Mə ñgə bwiñg lán yé nə a ñgə bul ñwa ñjugú shú dún nə shú bəñg wá Ləwdisé, nə bəñg wá Ierapolis. ¹⁴ Lúkas, jwówuda mə búl ceel yé ñgə bəda bí, təw Démas.

¹⁵ Bí ɔ bədə sá bwáang wá Ləwdisé, bí bəda námə Nemufá, nə Də í də seəngya nyədí njów yí. ¹⁶ Ja bí mə bá shín lə kálaad éga yí, bí ɔ bá kənd Də á Ləwdisé nyə, bwə ó bá lə, bí ka námə bá lə nyəñg mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cigá nə Arship nə a kwéembug séy Cwamba nyə á yə nyə yí, shú nə a sáág gwo váál í jəla yí. ¹⁸ Mə Pwól mə cilə bí məbədə mága nə mbwə wám: Bí ɔ tédúgá nə mə jí mímbwugud.

Zembí ké sá bí mpaam.

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábéeé yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipí. Ja jəong wə nyə á fwɔ Dɔ á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á ləel zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá nə bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Beré. (Mis 17.1-10).

Nə ndéé, ja Pwôl bánəŋ gwoong jé bwə á bə Atən yí, nyə á kənd Timoté nə a kág dúg nda mísəon ngə bə Tesaloníka nə. Timoté nyə á ka kə, a mú nyiŋgə, kə bwəma nə gwoong Kərənt. A mú jaaw Pwôl nə obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, básə nə bíl isâ bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sə bí nə ŋkul ci nə kálaad wəongú ji nə mənjkəw ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembí akíba nəcə məkəl á mə bii má mə lwó nə obúgula wə Tesaloníka básə nə kuú njəond í jálá nə bə yuug yí.
- (2) A nyiŋgə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntág cəel nə bánəŋ bwə nyiŋgəg dúgya (1.1-3.13).
- (3) A bándúlə bwo nə bwə wáág ŋkul nə ngələ kwambulə kuú njəond wəŋ (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jígali bwo sá í dúgya nə shwi yə nə ziyé mə Yésus-Kríst yí (4.13-5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwúŋ nə məbádá (5.12-28).

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, sənəŋ Silvə nə Timoté. Sə mə cílə bí *Dɔ á Tesaloníka, Dɔ dúsə Dɔ mə Zembí Sónəŋú bá Cwáməba Yésus-Kríst yí. Zembí kə sá bí mpaam, kə sá námə nə bi cúgəng nə shee.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sə ngə yə Zembí akíba ja jəsh shú dán bi bəsh, sə aŋgə nə bwele yəw ngələ wə bí májəgula məsúd. ³ Sə ngə bul téduga bí mísh mə Zembí Sónəŋú íshéd nəcə: búgə jín í cúgə ná á shílég; cəelí jín nda bə á shwánág; bwándúlə bí ngə bwánd Cwáməba íshé Yésus-Kríst nə búgə yí wúsə álal-ŋkul. ⁴ Yé bwááŋg Zembí mə cəel wə, sə ngə téduga bí ntó, sə ngə mpu nə Zembí nyə a féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jɔjɔ Kéel sə á ngə bwiiŋg bí yé nyə a shígé bə nji iciyá í mpu; Nkəŋkə Shíshim nyə á ngə lwándulə iciyá byəongú nə ŋkul mə Zembí, sə ngə *búgula nə mílám mísú myəsh. Kuú njəond sə á ngə kyey yí, í á bə shú mən ywa mán, bi a shí dúg wə.

⁶ Bi a dúg, bi mú námə sá nda sə, sá námə nda Cwáməba, bí lég Jɔjɔ Kéel nə məshusug mə á ngə zhu wə Nkəŋkə Shíshim má, í njúl nə bi á bə *íncwaw í ntug dí nə liid. ⁷ Sə jəong í mə sá nə obúgula bəsh wə Masedwán nə bəong wə Akayí bwə mú də ŋwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwáməba í á mə lás nūŋ bídí nda kwóləŋ; ləŋ í mə kyey kál jəsh nə bi mú fwámé obúgula ó Zembí; mə ngə ci nə kúl jəsh, kú ná bə nji Masedwán nə Akayí. Í cúgə ná nyiŋgə bə sá sə bwíŋgəg. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á mə lég sə fwámé lég nə; nə bi a mə yíl mílám ózembí ó áyadúg dí, kənd wə Zembí shú nə bí séyúg nə Zembí jí fwámé Zembí yé, Zembí á

kuwô. ¹⁰ Bwá ñgə námá jaaw ná bí ñgə bwánd Mwân yé ná a bá zhu gwôw, Mwân yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wá nyə a má sá ná shé fáámugi nə mpimbə má Zembí.

2

Iséy Pwôl nyə á sêy Tesaloníka yí

¹ Bwaanɔ, ñgaá ná biméfwó bi mə mpú ná ñjənd wúsú sá á zə bídí yí í áshíge bə ná sá á fándá zə ñgə kyey ntó? ² Bi mə mpú ná sá á zə wóos bídí sá má fwo bul jug, sá á bwəma nə cúgə Filipî. Nji, Zembí wúsú nyə á yə sá ñkánj í á jəla yí. ñkánj byəɔɔɔng wó í á sá ná, mizhízhíj mí á tɛɛm ñgə lúmbali nə sá məzhií məsh íí, sá báá sá á ñgə námá bwiinɔ bí Jɔjɔ Kéel má Zembí. ³ Bi má jalá nə mpu cínəɔɔng ná sá a shíge ñgə bwiinɔ bí Kéel dɔɔɔngú nə mitádúgá mí íwushí, sá áshíge ñgə sêy nə milám mímbá, kú sá ísêy í mákəɔ. ⁴ Í yidá bə ná, Zembí nyə á fwo faas sá ná ndéé a mú magulə sá, a mú yə sá Jɔjɔ Kéel ná sá kág ñgə bwiinɔ. Ntó, lésú sá á ñgə lás yí, sá a shíge ñgə lás wə mbií á ná buud bwé fáágug sá; sá á ñgə yida lás mbií á ná Zembí gwágug sá nywa, nyə muud mə du dúg mitádúgá myá milám yé.

⁵ Haaw. Bi mə mpú ná sá a shíge bwele jwánɔɔlú múúud nə iciyá í mpu, sá nda sá mísóólúgú mí ncwanɔgá, Zembí ji wúshined. ⁶ Sá áshíge ñgə sɔ gúmə tɔ bídí, tɔ bóól búud dí. ⁷ Í njúl ná sá á shí bə nə zhií ná sá zəg lwó bí mpəl. Ñgaá nə *buud ɔ lwámá ó *Kříst bí nə ñkul lwó búud mpəl? Nji, sá á yida ñwa bí nə lám mácey nda nyəɔɔngú má ñkánɔgúlá bwán yé. ⁸ Mətag mɔɔɔng má á sá ná, sá á tɛɛm yə bí Jɔjɔ Kéel, sá á ñgə jii jiiɔ ná sá má yə námá bí icug bísú yá séméfwó, nəcé bi á shín zə bə sá wəalám.

⁹ Bwaanɔ, ñgaá bí ñgə téduga wádúgálə sá á ñgə wáduga sêy yí. Sá á ñgə cúndə bí Jɔjɔ Kéel séméfwó sá dúgə sêy bulú nə mwásá shú ná tɔ muud ñgwúud nə ñgwúud nda ñkény mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshined, Zembí námá wúshined ná kuú ñjənd sá á ñgə kyey nə bí obúgala yí í á bə kuú ñjənd Zembí mə céel yí, kuú ñjənd á otátalí, nda nə sá á jumág. ¹¹ Bi mə mpú námá ná sá á ñgə ñwa muud yêsh a bídí nda sóɔɔngú má du ñwa bwán ná. ¹² Sá á du cwíny bî, du lul bî mənnyúul, sá du báásulə bí ná bí kyéyug kuú ñjənd Zembí mə céel yí. Bi má jalá nə cugə ntó nəcé Zembí nyə á jəw bí ná bí bəg buud ó Faan dé, ñwa dán kəw nyádí gúmad.

¹³ Sá ñgə námá yə Zembí akiba nə gúl sá; jí ná, ja bí á gwág Milású mí Zembí sá á bwiinɔ bí myá, bí á lóg myo nda mísá ná. Bi a lóg myo ná mísə Milású mí Zembí, kú bə kéel yá buud ɔ shí ga. Milású mí Zembí myəɔɔng wə mí ñgə sêy bí obúgala dí ícugud.

¹⁴ Ná ndéé bwaanɔ, bi a má sá námá nda mədɔ mə Zembí mäsá Yudea mə ñgə bɛ Yésus-Kříst má. Buud ó ləəm bən bwə á má námá wáám bî nə ifumuga námá nda *Oyúden bwé á wáám mədɔ mɔɔɔngú nə ifumuga ná.

¹⁵ Oyúden bɔɔɔng bwé á gwú Cwámba Yésus-Kříst, bwé gwú *buud ɔ micúndá, bwé á jág námá bul wáám sá nə ifumuga. Zembí nyə anɔé nə gwág bwo nywa, bwé ñgə lúmbali nə buud bəsh. ¹⁶ Bwá ñgə ntágulə sá ná sá nda bwiinɔ íkúl ishús Jɔjɔ Kéel, bwé acééléé ná íkúl byəɔɔng í dúgúg cug. Sálə bwé ñgə sá ntó yí, bwé ñgə casulə *səm wánj ná í bəg ncindí. Bwé á má ka bwəma nə mpimbə má Zembí.

2:1 1.5, 9 2:2 Mis 16.19-24; 17.1-9 2:3 2Kr 4.2 2:4 Zhe 11.20; 1Tm 1.11; Gal 1.10; Ifz 3.2 2:5 2.10; Mis 20.33; 2Kr 1.23 2:6 Yuá 5.41, 44 2:9 2Te 3.7-9; Mis 18.3 2:10 2.5 2:11 Mis 20.31 2:12 4.1; Rom 5.2; Flp 1.27 2:13 1.2-3; Gal 1.11-12 2:14 Mis 17.5 2:15 Mis 2.23; 9.23, 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29 2:16 Mat 23.31-33

Pwôl na yéesh ná a ká dúg ókrîsten wâ Tesaloníka

¹⁷ Bwaanĵ, sá bân ĵísú kóómb di, tɛem bæ ná sá á má béégya nâ bí fúfwálá mísh mǎsú nda ná dúg bí, milâm mísu myáá mí leedyá nâ bí. Ntó, nda sá á bul bæ nâ mǎma yéesh ná sá nyíngǎg dúg bí ná, sá á ngǎ yáág ná sá má zǎ nûŋ bídí. ¹⁸ Bábálé sá á má yáág ŋkí ja ngwúnd ŋkí ija ibá ná sá má zǎ dúg bí, ná ndéé mǎ Pwôl; ká, *Sátan nyǎ a má ntágulǎ ná sá nda zǎ. ¹⁹ Ye bí ampúyé ná bí wǎ ngǎ sá ná sá ngǎg nâ bwánd Cwám̄ba Yésus nâ búgǎ? Ngǎá mǎshusug mǎsú má ngǎ zhu bídí? Bi wǎ jí *tûm gúmá sá má bá ngǎ bǎgwa nâ ndí Yésus dí míshúd ja á bá nyíngǎ zǎ yí. ²⁰ Mpugá ná bí wǎ bí sá sâ gúmá, bí wǎ bí sá sâ mǎshusug.

3

Pwôl nyǎ á kǎnd Timotê Tesaloníka

¹ Zhúgúlá zhúgúlâ, nda sá áshígé ná nyíngǎ ĵísow ngǎlǎ ji nda gwáduga bí ná, sá á dúg ná í nywa ná sá lúgúg fwó Atên. ² Sá mú nti *mínyonǎ wúsú Timotê muud bá Zembî bwǎ ngǎ námǎ sǎy sǎy bwiingúlǎ Jǎǎ Kéel yé. Sá mú nti nyǎ ná a zǎg sá ná bí bǎg nâ inĵán búgǎ jínúd, zǎ cwíny bí. ³ Haaw. Í á ĵii ná bí bǎg nâ inĵán búgǎ jínúd shú ná mǎntágula má nda tí múúd mǎkuú shí. Biméfwó bí mǎ mpú ná mǎntágula mǎni mǎsǎ dúsú kow Zembî nyǎ á yǎ sá yí. ⁴ Ngǎá ná ja sá á bæ nûŋ bídí yí sá á shí bwey ngǎ jaaw bí ná sá é bwǎma nâ mǎntágula? Ntó námǎ wǎ í má bæ éga, bí mǎ mpú ntó. ⁵ Ná ndéé, nda méé mǎ áshígé ná nyíngǎ ĵísow ngǎlǎ ji nda gwáduga bí ná, mǎ á nti Timotê ná a zǎg wám̄bulǎ nda bí ngǎ cugǎ cug búgǎ jín ná. Mǎ á ngǎ bæemb ná Mǎsa

mǎbwǎbulán nyǎ a bá bwǎwulǎ bí ná ndéé njugú sá á ngwa yí mú yǎ íyíyíyí.

⁶ Ná ndéé, Timotê má wóós wa wúlǎ nûŋ bídí. A má zǎ nâ sá jǎǎ mákǎl ná bí ngǎ ná kǎ shwóg nâ búgǎ jín nâ cǎelí jín. A jaaw námǎ sá ná bí ngǎ ná táduga sá tádúgálǎ ányunywaá, bí njúl nâ mǎma yéesh ná bí mǎ dúg sá, nda sá bí námǎ nâ yéesh ná sá má dúg bí ná. ⁷ Gwǎ wǎ jí ná, bwaanĵ, mǎfúfǎ nâ mǎbwǎbulán má tɛem ngǎ ntágulǎ sá, mǎnyúúl má má bul nyíngǎ lal sá nâ gwádúgálǎ búgǎ jín. ⁸ Sá má nyíngǎ cugǎ ja gaád nǎcé sá má gwág ná bí má nada nâ Cwám̄ba. ⁹ Sá bí bul bæ nâ mǎshusug nâ bí mísh má Zembî íshéd, nda ná mpú bímbí sá bí nâ ŋkul yǎ nyǎ akíba yí. ¹⁰ Sá ngǎ jǎgula nâ Zembî ntǎ mǎnji. Bulú nâ mwásǎ sá ngǎ jǎgula ná shé nyíngǎg dúgya, sá zǎg lwándulǎ sá í ngǎ ná fúfǎ bí búgǎ dí yí.

¹¹ Sóŋgú íshé Zembî nyǎmǎfwó bá Cwám̄ba íshé Yésus bwǎ sáág ná zhí zǎlǎ nûŋ bídí í bǎg sá ná wan wan. ¹² Bí ngǎ cǎila mpádúgá nyín, bí ngǎ námǎ cǎel bóól búúd bǎsh. Cwám̄ba sáág ná cǎelí jǎŋng í ngǎg nâ yáág yáágúg námǎ nda cǎelí sá ngǎ cǎel bí yí. ¹³ A sáág ná milâm mí bǎg nda ŋkúŋkulǎ bí, bí bǎg bæ nâ kuú njǎond Zembî mǎ cǎel yí, kú nâ sá á jumúg mísh má Sóŋgú íshé Zembî dí ja Cwám̄ba íshé Yésus bǎnǎŋ buud bí bǎsh bwǎ bá zǎ yí. Amen.

4

Fwámé kuú njǎond

¹ Ná ndéé bwaanĵ, sá á shí lwó bí kuú njǎond Zembî mǎ cǎel yí, bí mú námǎ ngǎ kyey wǎ. Ná ndéé, kǎgá nâ kuú njǎond wǎŋng shwóg ngǎ yáág yáágúg; sá ngǎ bándulǎ bí ntó jín má Cwám̄ba Yésus dí. ² Bi mǎ

2:17 3.10 2:19 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 3:4 Mís 14.22 3:5 Flp 2.16 3:6 Mís 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 3:7 2Te 1.4 3:10 2.17 3:12 Gal 6.10 3:13 5.1-2; Flp 1.10 4:1 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 4:3 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10

3:1 Mís 17.15 3:2 Timotê: 1.1 3:3 Ifz 3:13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 3:4 Mís 14.22 3:5 Flp 2.16 3:6 Mís 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 3:7 2Te 1.4 3:10 2.17 3:12 Gal 6.10 3:13 5.1-2; Flp 1.10 4:1 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 4:3 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10

mpú mæcwûŋ sá á cwîny bí nâ ñkul mæ Cwám̄ba Yésus má. ³ Ñkúmba sâ Zembî ñgá jii yí jí ná bi cúgæg mbií á cêel yí. Kwanzugá janŋa. ⁴ Muud yêsh cúgæg nâ nyúul nyé* mbií Zembî mæ cêel yí, ñwa nyâ nâ mäjilâ; ⁵ kú bę bôw-bôw iyéesh nda buud bwá ampúyé Zembî wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyonŋâ na sâ ñíid, nda ntŋ mĩnji. Nacé Cwám̄ba má ða kunda búúd isâ íníid; sá á shí bwey ða jaaw bí ntó, sá ñgâ námá nyiŋgâ báásulâ jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá ná ñjúwúlú Zembî nyâ a jôw shé yí í áshígé bâ ná shé ñgág nâ kâ shwóg ñgâ sá isâ í áðadanâ; í á yida bâ ná shé cúgæg mbií á cêel yí. ⁸ Ná ndeé, muud mæ bân mæcwûŋ mága yé nyâ abáné múud, á ban Zembî muud ñgá yâ bí Ñkëŋkë Shíshim yé.

⁹ Shú sâ í dúgyá nâ cêelí á mpádúgá omínyonŋâ yí, í ajíyé ná mæ cílæg bí, nacé mæ mpú ná Zembî nyaméfwó nyâ á má jíguli bí nda bí má jólá nâ ciila mpádúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ñgâ ntâg námá bwey lwóya cêelí jooŋgá nâ omínyonŋâ ó íshé bësh wá Masedwân yêsh. Bwaanŋ, sá má bándúlâ bí ná bi kág nâ cêelí jooŋg shwóg ñgâ yáág yáágúg, ¹¹ bulugá sŋ cug mâtela, muud bul sŋ ná a dúgúg ñji sâ í dúgyá nâ nyâ yí, sŋ ná a séyúg nâ mæbwá mé nda sá á cwîny bí ná. ¹² Sá gá ntó shú ná bi cúgæg cug í é bâ nâ mäjilâ mísh má buud bwá cúgé *Dŋ dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwá ñgág nâ ñkény mbag wân.

Zembî mæ bá gwûmushi omínyonŋâ ó íshé

¹³ Bwaanŋ, sá acéélé ná bi dúg jág sâ í dúgyá nâ okristen bwá á má kâ ígwád wá yí. Í jii ná bi dúg mpu, shú ná bí kú ða bâ ná shúsúlú shúsúlú

nda buud bwá ángê nâ bwánd nâ búgá wá. ¹⁴ Shé ñgâ *magulâ ná Yésus nyâ á yâ a mú nyiŋgâ gwûm, shé mágulagá námá ná, booŋg bwá á yâ bwá ñgá *búgula Yésus wá, Zembî mæ bá gwûmushi bwo a mú kâ nâ bânónŋ Yésus.

¹⁵ Gúl sâ sá ñgâ jaaw bí Cwám̄ba nyâ a ci wá ga: ja Cwám̄ba mæ bá nyiŋgâ zâ yí, shé buud mæ bá bâ shé ñgá ná dúgya wá, shé ábálé kâ shwóg, lúgâ booŋg bwá má yâ wá mpása. ¹⁶ Nacé í bá bâ ná, buud bwá bá gwág kâl ñgá cúnda, wúl kúkú má *wééŋgales ñgâ wéeshuli kâl, laag má Zembî ñgá lás, Cwám̄ba nyaméfwó mú shulâ wú jonŋ dí, buud bwá á yâ bwá ñjúl búúd c *Křřt wá bwá mú tééd gwûm. ¹⁷ Bwá kâ shîn gwûm ntáni, shé buud mæ bá bâ shé ñgá ná dúgya wá, shé mú seŋgya nâ bwo ná ndeé sánónŋ mú ñkânŋ kâ mĩŋkúdúð kâ bwama nâ Cwám̄ba nûŋ mĩŋgúlúð; sánónŋ sá mú ji kandugâ á kandugâ. ¹⁸ Dugá wíya ñkul mílamúð nâ iciyá íni.

5

Muud nyâ ampúyé jwôw Cwám̄ba mæ bá zâ yí

¹ Bwaanŋ, í ányíngáyé jii ná mæ cílæg bí shú sâ í dúgyá nâ mæfwála nâ ija isâ í bá sîy yí. ² Nacé biméfwó bi mæ mpú ná sánŋ sánŋ ná jwôw má Cwám̄ba í bá zâ wóós nda júwâl í ða zâ mpwó-bulú ná. ³ Buud bwá bá ñgâ ci ná: «*ἤσῆν!* A mânŋ mâtela e! Kú nâ too sâ í kénd múúd lám gwôw!» Í bá bâ, buud bwá ñgá lás ntó, byéndí í ó wóós bwo maseegya, námá nda mácey má minú má ða wóós múdá á bum mæshüiga ná. Bwá

* **4:4** Bóól bwá ci na ná: «Muud yêsh cúgæg nâ yé múdá». **4:7** 4.3; 1Pr 1.15-16 **4:8** 1Kr 6.19-20 **4:9** Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 **4:10** 2Te 3.4 **4:11** 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 **4:12** 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 **4:13** 5.1-2; 1Kr 15.51-52 **4:13** 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 **4:14** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20 **4:15** 1Kr 7.10, 25 **4:16** 1Kr 15.23 **4:17** Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20 **5:2** 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwâl: Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15 **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * **5:4** Buud bwá afwóyé magulâ Yésus wá bwá ñgâ ñkûŋkulâ nâ cug kú mpu shwóg kú mpu shug: bása yídúgúð.

ábúle faam. ⁴ Ká, bwaang, bi báá cugé yídúgúd*. Jwôw dɔɔngú í ábúlé wósós bí nda júwál. ⁵ Bi báá búsa bwán ó máñkenya bi bêsh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ɔ búlú, búúd ɔ yídúgú. ⁶ Nda jí ntó ná, shé ajáláyé ná ká ígwád nda bóól búúd bwá ngá ká ígwád ná; shé má jalá ná ji ñkasâ, shé du cunal íyéesh íshé.

⁷ Nacé ná, buud bwá du ká ígwád wá bwá du ká ígwád íbulú, ɔngule du fudá ná mælwæg íbulú. ⁸ Shé bân buud ɔ mwásá, shé dúgá cunal íyéesh í íshé. Ntá, í jii ná shé ñwág búgá ná cælí búdal íbud dí tâñ nda búduga í ñkwánz ózimbi bwá du bwáád bud dí yí, shé ka ñgá bwánd ná búgá ná Cwámba má bá sá ná shé fáamug ná intúgúlí, bwándúle wɔɔngú í bə shé nda tùm ñkwánz zimbi má du búdal lúúd yí. ⁹ Nacé ná, Zembí nyə a shígé féesh shé ná shé zág yida bwəma ná mpimbə jé; nyə a féesh shé ná shé dúgúg cug zhí má Cwámba íshé Yésus-Kríst dí. ¹⁰ Ngaá ná Yésus wɔɔng wá nyə á yə shwiy dúsú? Haaw! Nyə á yə shú ná sánñ sá cágag, tɔ shé má ji ñkasâ, tɔ shé má nyiñgə kə ígwád. ¹¹ Ná ndécé, dúgá sá ná, bóól wá bóól ñkúl mílamúd, bóól sá ná bóól búgá í lálug, nda bí mú ñgə bwey sá ná.

Mæcwúñ má mæzhúgúlá

¹² Bwaang, sá ñgə námá ci ná bí ná, bɔɔng bwá tál bí shwóg bwá ñgá wáduga ñgə cwíny bí cug krísten dí wá, dúgá ñwa bwo ná mäjilə. ¹³ Dúgá yə bwo gúmá, bí cæel bwo ná fwámé cælí nacé séy bwá ñgá séy yí. Cugəgá ná shee mpádúgá nyín.

¹⁴ Bwaang, sá ñgə yáág ná bí ná bí dúg lás ná bɔɔng bwá acéélé séy wá; bí sá ná bɔɔng búsa ná ñkwo wá bwá wíñzhug mənyúul, ná bɔɔng búsa ná iləm wá məkuú má tówúg

shí; bágá ná jísów, du jísow búúd bêsh. ¹⁵ Bi ó bey. Muud nda bweel mábów ñgwól má sá nyə má; yidagá du síya mánywa mpádúgá nyín, du námá sá búúd bêsh. ¹⁶ Dúgá bə ná məshusug ja jêsh, ¹⁷ du jəgula ná Zembí kú káád, ¹⁸ du yə Zembí akíba ná mæfwála mêsh má cug jín. Bí buud bí búsa búúd ɔ *Kríst Yésus wá, isá Zembí má jí ná bí dúg sá wə íni.

¹⁹ Kúgá ntágulə ná Shíshim má Zembí bág kú séy séy jé.

²⁰ Kúgá bæeg mpyeny íciyá í *búúd ɔ mícúndá ɔ Zembí.

²¹ Dúgá faas isá byêsh, bí du bii ñji byɔɔng í nywá yí.

²² Bi ɔ káálúgá ná mbií mæbów wêsh wúsə ná ñkul shweenzh bí yí.

Ibwádán ná mæbáda

²³ Zembí á mpwogé nyəmefwó ká fúb bí ikómb byêsh; ká baagula bí ikómb byêsh, ná *shíshim, ná *jim, ná nyúúl, byêsh í bág bə kú ná sá á jumúg ja Cwámba íshé Yésus-Kríst má bá nyingə zə yí. ²⁴ Muud ñgá jów bí yé ji abúgúlag; nyə wá má bá sá sóólúgá wɔɔng.

²⁵ Bwaang, dúgá jəgula ná Zembí shú dúsú.

²⁶ Kúlálúgá má bwááñg bêsh məkúlulə má buud ɔ Zembí. ²⁷ Má jəgula ná bí jíná má Cwámba dí ná bí ləg bwááñg bêsh kálad éga. ²⁸ Cwámba íshé Yésus-Kríst ká sá bí mpaam.

5:5 Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 5:8 Ifz 6.11-17
5:12 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17 5:14 2Te 3.6, 11, 15
5:17 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2
14.29; Ifz 5.10; 1Yn 4.1 5:23 5.1-2; 2Kr 13.11
Rom 15.30 5:26 Rom 16.16 5:27 Kol 4.16

5:9 1.10; 2Te 2.14 5:10 4.14; Rom 14.8-9
5:15 Rom 12.17; Flp 1.10 5:16 Flp 4.4
5:18 Ifz 5.19-20 5:19 Ifz 4.30 5:21 1Kr
5:24 1Kr 1.8-9; Flp 1.6; 2Te 3.3 5:25 1.2-3;

Kálaad ábêê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ábêê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjúgúlá mí á kə wóós Tesaloníka, zhwog obúgula bwə mú bə myo, isâ Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógád yí í kú mpu bə nə cé. Bóól obúgula bwə á magulə nə jwów mə Cwám̄ba í á mə bwey bə (2.2), bóólúgá bwə á ban nə bwə ányíngáyé ná sēy nəc é shí í zə shín (3.6-12).

Í á ka jii ná Pwôl cíləg bwo nyíga kálaad ná a súgúg bwo mitédúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé ónkwoond mpúsə nyooŋg nyə á fwo kə yé, í á jala nə bə a njúl námá Korēnt, a kú fwo kə Tesaloníka ja ábêê (Mis 20.1-6). Kálaad ji nə icé ntúga:

(1) Pwôl mə tééd yə Zembí akíba nəc é buud bwə ngə gwáduga búgə ókrísten wá Tesaloníka búśó nə ndí yí; a mú ji Zembí ná bwə bəg nə zény kálə shwóg tə bwə bwəmə ná cúwáí (1.1-12).

(2) A mú ntág zə ŋwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isâ í bá ngə síy ja í bá bə ná Yésus wál zə yí: Mbúwáí múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii ná obúgula bwə jísówúg (2.13-3.5).

(3) A mú ka kə shínal nə íbwádán nə iciyá yá məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí ná: «Ŋkí muud nyə acéélé sēy nə məbwə mé, nyə ajáláyé námá də» (3.10).

Məbódá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, səná Silvê nə Timotê. Sə mə cilə bí *Də á Tesalinika, Də dúśó Də mə Zembí Sóŋgú bá Cwám̄ba Yésus-Kríst yí. ² Zembí Sóŋgú bá Cwám̄ba

Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá ná bí cúgəg ná shee.

Cwám̄ba mə bá zə sámb shí ga mílású

³ Bwaŋg, sá búśə ná sá dúg yə Zembí akíba ja jēsh shú sá á ngə sá bídí cug dí yí. Í jala ná sá dúg yə nyə akíba, nəc é búgə jín í ngə lal lalúg íí, cēlí bí ngə ciila mpádúgá nyín yí í ngə námá yáág yáágúg.

⁴ Sâ jooŋg í mə sá ná sáméfwó sá ngə bwiŋg mósól mádə mə Zembí lāŋ wán nə milúú ná sāŋ. Milúú míśə sə ná sāŋ nə bí nəc é bí búśə nə zény kálə shwóg, buud bwə ngə tēem wáám̄b bí nə cúwáí bímbí bwə ngə wáám̄b yí, búgə jín í atágé, bí ngə jísow məntágula.

⁵ Sâ jooŋg jisə yuug í ngə lwó ná Zembí mə də cígal mílású sémbyé á tətəlí. Na mə lwó ná bí mə mpíyá nə Faan mə Zembí bí ngə jug nə ifəmuga yá cínoŋg yí. ⁶ Búbálé jisə ná Zembí jí tətəlí muud, a bá bweel *íncwaw í ntug búúd bwə ngə lwó bí íni.

⁷ Bí buud ngə bwəma nə məntágula wá, a bá sá ná shé yówulag ja Cwám̄ba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə ínkácíd í *wéŋgales byé yí. ⁸ Bwə bá zə bumb-bumb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwə ngə ban magulələ Jjə Kéel mə Cwám̄ba íshé Yésus wá intúgúlí. ⁹ Buud bəoŋgú intúgúlí byáŋ í bá bə ná, bwə bá kə yúúd kandugə kandugə shwóg-shwóg nə Cwám̄ba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ŋkúl nyé á mil-waná yí.

¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə ná gúmá jé í nyínúg búúd bē dí yí, ná bəoŋg bēsh bwə á *búgula nyə wá bwə bényug nyə. Bí mə bá bə gwooŋg jooŋgúđ, nəc é bí á magulə sá sá á bwiŋg bí yí. ¹¹ Gwə wá í sá ná sá ngəg nə jəgula ja jēsh shú dán yí. Sə ngə jəgula ná Zembí íshé sáág ná bí cúgəg cug í mpíyá nə njúwúlú nyə á jów bí yí. Sə ngə námá jəgula

ná a kwííndúg bí nà ñkul nyé, bi saág mǎnywa mēsh bí ñgá gwág yéesh ná bi mǎ sá má; a saág námá ná búgá jín í nda ná bǎ á shílág. ¹² Ntó, bi e sá ná jíná má Yésus Cwám̄ba íshé í ñwág gúmá, bi mú námá ñwa gúmá nyádí. Mpaam má Zembí íshé bá Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst wá í é sá sóólúgá wǎǎng wēsh.

2

Isâ í bá s̄y shúshwóógá ná Cwám̄ba zág yí

¹ Bwaang, shú zǎlǎ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst má bá nyiñgǎ zǎ yí nǎ nda shé má bá s̄eñḡya nyádí ná, sǎ ñgǎ cǐ nǎ bí ná ² bi kú fǎnda lǎel cugula ntó, námá nda sá má cǐ ná jwǎw dǎǎng í má bwey wóós. Tǎǎ ná ñgwǎl múúd má jaaw bí ná *shíshim í ámǎ jaaw nyǎ gúl sá, tǎǎ muud má jaaw bí jí, tǎǎ muud má jaaw bí ná sǎ wǎ sǎ ámǎ cilǎ, kúgá fǎnda bǎ nǎ ifwaas ntó. ³ Muud t̄em zǎ jwǎngulǎ bí ntǎd̄elé, kúgá b̄y nyǎ. Nǎc̄é Cwám̄ba nyǎ abúle fǎnda zǎ nt̄éni; dúl fwála í bá fwo bǎ buud bwǎ bá ñgaan nǎ Zembí mbii áyíyáág, Mǎsa min̄gáádé ñgǎ sá ná buud bwǎ bǎg kú bish Zembí yé má bá fwo lwóya nyúul ná ñgǎñ, mǎsa wǎǎngá nye má bwey bǎ ná a bá j̄ǣ. ⁴ Mǎsa wǎǎng mǎ bá zǎ b̄n lúu, lúmbuli nǎ sá j̄esh bwǎ j̄w ná zembí yí, bwǎ ñgǎ yǎ gúmá yí. A bá sá ntó ná ndeé kǎ nyí *Mpáanzǎ Zembí kǎ jí wu, nyǎm̄éfwó kǎ kudǎ bud ná nyǎ wǎ Zembí.

⁵ Mǎ á du bwey jaaw bí sá ni mǎ njúl ná n̄ñ bídí; bi anyiñgǎyé ná tǎd̄uga ntó? ⁶ Ja gaád bi má mpu sá í ñgǎ bii Mǎsa wǎǎng ná a nda lwóya nyúul yí. A bá námá ka lwóya nyúul n̄ji ja fwála dǎǎng í bá wóós yí. ⁷ T̄em bǎ ntó, sá *ndím̄ba í ñgǎ sá ná buud bwǎ bǎg kú bish Zembí yí í ñgǎ bwey s̄y. Í bá s̄y ná ñgǎñ

ja sá í ñgǎ laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Ná ndeé, Mǎsa á kú bish Zembí mú bá lwóya nyúul. N̄ji, Cwám̄ba mǎ bá yámb nyǎ ñgúl nǎ mpu yé, a mú jimb, zǎlǎ Cwám̄ba Yésus mǎ bá zǎ a ñgǎ ñkǎn̄wa yí, í bá zǎ shínal nyǎ ná máñ. ⁹ Mǎsa á kú bish Zembí yé wǎǎng mǎ bá zǎ nǎ ñkul mǎ *Sátan zǎ ñgǎ sá *m̄ashimbá mimbií mimbií, nǎ isá í ntǎ búúd ñkul yí, nǎ *isá í mímbúgú ñgǎlǎ shiig buud. ¹⁰ A bá zǎ sá ólílingí, zǎ shiig búúd bwǎ jǎlá nǎ jimb wá. Bwǎ bá jimb nǎc̄é bwǎ á bǎ nda c̄eel óbúbálé shú ná bwǎ dúgúg cug. ¹¹ Sǎ jǎǎng wǎ Zembí mǎ bá n̄ti bwo nyúl ñkul í bá zǎ kǎnd bwo jugú yí, shú ná bwǎ *mágulǎg ij̄ǔǔ. ¹² Ná ndeé, buud b̄esh bwǎ ñgǎ bǎ kú magulǎ sá jí búbálé wá, bwǎ ñgǎ yida gwág nywa olílingí wá bwǎ bá bwǎma nǎ intǎgúlí.

Obúgula bwǎ yím̄úg mǎnyúul

¹³ N̄ji, yé bwǎáñg Cwám̄ba mǎ c̄éel wá, sǎ b̄ñ sǎ má jǎlá nǎ du yǎ Zembí akíba ja j̄esh nǎc̄é sǎ nyǎ á má sá bí yí; nǎc̄é Zembí nyǎ a má f̄éesh bí ná bi wǎ t̄éédúg* dúg cug nǎ sálǎ Shíshim yé í sá ná bi bǎg min̄k̄ñk̄ mi búúd, bi mú magulǎ sá jí búbálé yí. ¹⁴ Cúndǎlǎ sǎ á zǎ ñgǎ cúndǎ J̄ǔǔ K̄éel bídí yí, Zembí nyǎ á balan nǎ wǎ, a mú j̄w bí shú ná bi dúgúg cug, bi bǎg nǎ milwanǎ mí Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst. ¹⁵ Ná ndeé bwaang, yím̄úgá mǎnyúul; sǎ á j̄íguli bí min̄j̄ígulá, míl sǎ lás nǎ m̄impu bi ñgǎ gwág, mílúgá sǎ cilǎ bí cilǎg, nadagá nǎ min̄j̄ígulá myǎǎng.

¹⁶ Sóón̄gú íshé Zembí nyǎ á c̄eel shé a sá shé mpaam, wá shé ñkul mǎnyúúlǎd, sá ná shé ñgǎg nǎ bwánd nǎ búgá. Nǎ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst nyǎm̄éfwó, nǎ Sóón̄gú íshé Zembí wǎǎngú ¹⁷ bwǎ wág bí ñkul mǎnyúúlǎd, bwǎ sá ná bi yím̄úg mǎnyúul sá ányunyaá j̄esh

2:1 1Te 4.15-17; 5.1-2 2:2 2.15 2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18 2:4 Eze 28.2; Dan 11.36; Mbú 13.5-6 2:8 Iza 11.4; Mbú 19.15 2:9 Mat 24.24; Mbú 13.11-13 2:11 2Tm 4.4 2:12 1.6-8
2:13 1.3 * 2:13 Bóól bwǎ cǐ ná nyǎ á f̄éesh bí ná m̄at̄ééd̄uléd. 2:14 1Te 5.9 2:15 3.6; 1Kr 11.2 2:16 1Te 1.4

bí mǎ sá yíid, tǒ lǎsú ányunywáâ wêsh bí mǎ lǎs yíid.

3

Cwám̄ba jisǎ abúgúlǎg

¹ Nǎ ndéé bwaanǵ, jǎgulagǎ nǎ Zembí shú dúsú. Jǎgulagǎ nǎ lâŋ mǎ Cwám̄ba í léélug mpyáanz, buud bwǎ ŋwǎg námǎ wǎ nǎ gúmǎ nda nûŋ bídí. ² Jǎgulagǎ námǎ nǎ a yílúg sǎ mǎnyámǎ mǎ íbǒw-bǒw í buúd í ányinyaanǎ dí; buud bêsh dí bwǎ ŋgǎ magulǎ *búgula. ³ Nǵi Cwám̄ba nywǎá jǵi abúgúlǎg, nyǎ wǎ mǎ bá sǎ nǎ bí yímúg mǎnyúul, a sǎ nǎ Mbǎwǎlú múúd nda sǎ bí mǎbǒw. ⁴ Sǎ bí nǎ búgǎ tâŋ buud ǔ Cwám̄ba nǎ bí ŋgǎ sǎ nda sǎ ŋgǎ ci nǎ bí sǎág nǎ, bí é ŋgǎ námǎ nǎ sǎ nǵi ntó. ⁵ Cwám̄ba sǎág nǎ milám mín mí céélug Zembí, mí bǎg nǎ zény kǎlǎ shwóg nda *Kríst.

Obúgula bwǎ séyúg nǎ mǎbwǎ mǎŋ

⁶ Bwaanǵ, sǎ ŋgǎ cwíny bí jínǎ mǎ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst dí nǎǎǎ: bí a lǎg nǵígulǎ nǎ sǎ; *mínynǒŋú wún yêsh mǎ bǎ nda bǵ nǵígulǎ wǎŋgǎ, a yida ŋgǎ jǵi kú sǎy yé, sásúlǎgǎ nyǎ.

⁷ Biméfwó bí mǎ mpú nda bí mǎ jǎlǎ nǎ ŋgǎ yagula sǎ nǎ. Ja sǎ á bǎ nûŋ bídí yí, sǎ áshígé ŋgǎ cugǎ cug ílǎm. ⁸ Sǎ áshígé dǎ bíd nǎ buud bwǎ wǎlúg sǎ ashwǎ. Mbǎ. Sǎ á yida dǎ wáduga sǎy bulú nǎ mwásǎ shú nǎ mbag wúsú í bǎg kú badawo múud mǎbagud. ⁹ Ntǎ cugé nǎ sǎ áshígé bǎ nǎ zhí mǎ sǎ nǎ buud bwǎ ŋkényúg mbag wúsú. Sǎ á bǎ nǎ zhí nyǎŋgǎ, nǵi sǎ á yida cǎel lwó bí yuug bí mǎ jǎlǎ nǎ yagula yí. ¹⁰ Nǵaá nǎ ja sǎ á bǎ nûŋ yí sǎ á shí bwey dǎ jǵiguli bí nǎ ŋkí muud nyǎ acéélé sǎy nǎ mǎbwǎ mé a nda námǎ nyinǵǎ dǎ dǎ?

¹¹ Kǎ, sǎ ŋgǎ gwǎg nǎ bóól búúd wǎ gwoonǵ jín bwǎ mú ŋgǎ cugǎ cug ílǎm; bwǎ lúgǎ sǎy nǎ mǎbwǎ mǎŋ,

búsǎ nǵi ŋgǎlǎ kǎnd milám ízhǎá isád. ¹² Mbií búúd wǎŋgǎ, sǎ ŋgǎ yímbuli bwo, ŋgǎ bándulǎ bwo jínǎ mǎ Cwám̄ba Yésus-Kríst dí nǎ bwǎ ŋgǎg nǎ sǎy nǎ shee, bwǎ bǎg dǎ ídǎw bwǎ á sǎy nǎ mǎbwǎ mǎŋ yí. ¹³ Bwaanǵ, bí bǎŋ bí nda kǎád sǎlǎ mǎnywa.

¹⁴ Muud mǎ bá kú sǎ mǎgwǎg nǎ sǎ sǎ ŋgǎ ci wa kǎlaad éga dí yé, bí ó ŋwa nyǎ jínǎ, bí mú béégyǎ nǎ nyǎ shú nǎ í sǎág nyǎ shwǎn. ¹⁵ Bí nda yida ŋwa nyǎ nda zhízhíŋ, mbǎ. Yidagǎ lámusa nǎ nyǎ nda múúd mǎ lámusa nǎ *mínynǒŋú nǎ.

Ibwádán nǎ mǎbǎdá

¹⁶ Cwám̄ba á mpwogé nyǎmǎfwó kǎ sǎ nǎ bí cúgǎg mpwogé ija byêsh mǎzhíí mǎsh dí. Cwám̄ba jǵig nǎ bí bêsh. ¹⁷ Mǎ Pwól wǎ mǎ cílǎ mǎbǎdá mǎga; ntúga wǎ mǎ dǎ sǎn ókǎlaad bǎm yé. Mbǎwǎ wǎm wǎ í ámǎ cilǎ. ¹⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst kǎ sǎ bí bêsh mpaam.

3:1 Mís 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25 **3:3** 1Kr 10.13; 1Yn 5.18 **3:4** 1Kr 4.16; Gal 5.10 **3:6** 3.12; 1Te 5.14 **3:8** 1Te 2.9 **3:9** Mís 18.3; 1Te 1.6; bǎ nǎ zhíí mǎ sǎ nǎ buud bwǎ ŋkényúg mbag wúsú: 1Kr 9.4 **3:10** 1Te 4.11 **3:11** 1Tm 5.13 **3:12** Ifz 4.28 **3:13** Gal 6.9 **3:14** 1Kr 5.9, 11 **3:15** Mat 18.15-17; 1Te 5.14 **3:16** 2Kr 13.11 **3:17** 1Kr 16.21 **3:18** Gal 6.18

**Kálaad ashúshwóógú
Pwôl nyə á cilə
Timotê yé
Isâ í dúgyá nə kálaad
ashúshwóógú mə
Pwôl shú mə Timotê
yí**

Timotê nyəonjú nyə á bə shilə Yúden, sónngú mwá Garêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábcê wə nyə á kwey Timotê ngwála á Listra, shí bwə ngə jəw múus nə Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cínəng yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól múúd gwoonng mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəonng nyə á cilə Titus yé básə wəng mbwoomb bwə jów nə «okálaad ɔ məwíil səonz». Bwə jəw bwo ntó nəcé básə nə məcwŭŋ shú óbaagulé ó íncwəmbə nə bóól ótówe ɔ shwóg wá Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mənəkəw məbá:

- (1) Minjígulá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otówe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).
- (2) Məmpəndí Timotê mə jéla nə bə shú ná iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ngə jii nə Dɔ nə otówe ɔ shwóg bwə ngəg nə bə məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó nə bwə ngəg nə sá isə nə jɔ lám, bwə ngə ságusə Kríst muud mə yíl sə míkwám dí yé (2.3-6).

Məbádá

1 Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga. Mə jii *muud lwámá mə *Kríst Yésus.

Nyə Kríst sə ngə bwánd nə búgə yé, bá Cəgye wúsú Zembí wə bwə á ŋwa cígúlá nə mə bəg muud lwámá. ² Mə cilə wo Timotê fwámé mwán waamə mə á byə cəg krísten dí yé. Zembí Sónngú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwə ó sá wo mpaam, bwə ó gwág wo cey lámád, bwə ó sá námə ná wo cəgəg mpwogé.

Minjígulá myá məshígá mí shínúg

³ Ja mə á ngə kə Masedwán yí, mə a yág nə wo nə wo jíg Ifêz. Í á bə shú ná, buud bwə ngə jíguli minjígulá mishús nŭŋ wá, wo tálúg mpəndí nə bwə kú ná kwo jíguli minjígulá myəonng. Jígú nŭŋ, wo tálúg bwo mpəndí nyəonng. ⁴ Gúl sá jii námə ná, nə mikanda, nə lɔlə məbyél nə lɔ lɔ kú nə məshíné*; tálúg námə bwo mpəndí nə bwə kú də kənd mílám mbií isə byəonngəd. Isə byəonng í adé kwíind múúd nə muud bəg tédúgá mə Zembí. Í yidá də shwambulə búúd nə bwə dúg sənusa məkəl. ⁵ Ja mə lás ntáni yí, mə ngə jii ná obúgula bwə bəg nə fwámé cəelí. Muud jii nə lám fúbán, lám nə sáŋ, búgə jé kú nə məkəŋ yé, nyə wə mə də cəel búúd fwámé cəel yé, váál cəelí jəonng wə mə jii nə bii bəg nə ndí yí.

⁶ Bóól búúd bwə á mə yíl mílám jɔ minjígulá míniíd, bwə á mə kə cwagəwa bə dúlə lás mbəe ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷ Bwə ngə jii ná buud bwə ŋwág bwo nda *Onkume ó məcɛɛ mə Zembí, nji í njúl nə bwə ŋgə nə wámbulə sá bwə ngə ci yí, kú wámbulə sá gwáméfwó bwə ngə lás nə inkán yí.

⁸ Sə báá sə ngə mpu nə məcɛɛ məsə jɔjɔ sá ja múúd mə bálán nə

1:1 muud lwámá: 2.7 Cəgye: Tit 3.4 bwánd nə búgə: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwán waamə: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifêz: Mis 20.1 buud bwə ngə jíguli minjígulá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 * **1:4** Oyúden bwə á də baagulé məbyél máŋ micilyá, də lɔ micilyá myəonng mísəon, sá jəonng wə Pwôl ngə ban na yí. **1:5** 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 **1:8** Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21

mwo mbií í jéla yí. ⁹ Nda jí ntó ná, sá dúgá mpu ná mæcɛɛ má áshígé tálw shú múúd jí tátálí yé. Mbô. Má á yida tálw shú búúd bí kú bích mæcɛɛ wá, nà buud ɔ málwê, nà buud bí kú bích Zembî wá, nà bóól osóol ɔ *mísám, nà buud básé kú gwɔɔ Zembî wá, nà bɔɔng bwé ɲwá isá í Zembî zhizhe nà zhizhe wá, nà búúd bwé gwú ósóɔngú wá, nà bɔɔng bwé gwú ónyɔɔngú wá, nà bóól ógwúl ɔ búúd bêsh. ¹⁰ Mæcɛɛ má á tálw námá shú búúd ɔ janja, nà budúm bwé sá íland nà bóól budúm wá, nà buud bwé kúshá kænd bóól míkwám dí wá, nà obwiingye ɔ íjɔɔ, nà bɔɔng bwé kéén jíná má Zembî máshígád wá. Mæcɛɛ má á tálw shú sá jêsh í lumbali nà fwámé njígúlá yí. ¹¹ Fwámé njígúlá wɔɔng í ɲgə bɛ jɔɔ lāɲ má Zembî á milwané búúd bwé dɔ ságusə ná nywáá má jəla yé. Jɔɔ Lāɲ wɔɔng wə bwə á yə mə ná mə zəg ɲgə bwiɲg yí.

Pwôl ɲgə yə Yésus akíba

¹² Mə ɲgə yə Cwámba wúsú *Kříst Yésus akíba, nyə muud nyə a má ləlushi má yé. Mə yə nyə akíba nəcə nyə wə nyə á kwey ná a jí nə ɲkul jee shwu nyúul nə mə, a mú sá ná mə bəg nyə sóol məsáal. ¹³ Í njúl ná mə á dɔ bul jág lás nə nyə yág, mə á dɔ jugushi buud bé mə njúl ɲkí jág gwɔɔ lám; ɲji, nywáá nyə a má bwíig mə ná ɲkwonjə nəcə mə á ɲgə sá isá byɔɔng jág dí, mə kú nə búgá. ¹⁴ Cwámba íshé nyə a má sá mə mpaam ntɔ mǐnji, nyə a má sá ná mə bəg nə búgá, nə cɛelí í ɲgə zhu wə Kříst Yésus. ¹⁵ Ciyá ga jí abúgúlag, sá má jəlá nə magulə gwo sá bêsh: jí nəg, Kříst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósóol ɔ *mísám; ósóol ɔ mísám bɔɔngú di, mə wə

jí áshúshwóógú. ¹⁶ Nji, Zembî nyə á bul gwág mə ɲkúɲkwónjə shú ná jɔ lám má Kříst Yésus í nyínúg mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwé bá *búgula mwôw má ɲgə zə má, yuug ná bwé bá lág cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Buud bwé yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembî nyə abúle bwelə yə yé, Zembî jí kú nyín nə mísh yé, á jí Zembî ɲji nyə ɲgwúd nə ɲgwúd yé, a ɲkánuwag kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jɔɔ gwáná

¹⁸ Timotê mwán waam, mə zə yə wo nyíga mpándi bɛ nə iciyá *búúd ɔ mícúndá bwé á cɪ shú dwó yág yí. Iciyá byɔɔng í ɔ yə wo ɲkul ná wo gwánág jɔɔ gwáná. ¹⁹ Ngagú nə gwána wo mbíd búgá, wo ɲjúl nə lám ná sán. Bóól búúd bwé á má dɔ ban dúlə gwágúla lám ná ndeé búgá ján í á má nyasula nda byóól í dɔ búg ɲgwɔɔ ná. ²⁰ Imene bá Alaguzándra búsə sámbá búúd jɔɔngú; mə a má cwámbulə *Sátan bwo shú ná bwé ɲwág njígúlá ná bwé nda ná bá bwelə *lás nə Zembî bwaasúle mpu.

2

Dɔ sá májəgula shú múúd yêsh

¹ Sá má ɲgə tééd fwo yáág nə ndí yí jí ná, obúgula bwé dúg kə nə mɲngwóombúlú wə Zembî, dɔ jəgula nə nyə, dɔ gwáámbyə isá, dɔ lɔ nyə. Bwé dúg sá ntó shú búúd bêsh í, ² shú ójwú-buud nə shú búúd bêsh bí nə mɲkwónjə wá. Sá jɔɔng í é sá ná shé cúgəg nə shee, kú nə intúgúli, nəcə cugálə cug í yə Zembî gúmá yí, nə cugálə mbií cug í jéla yí. ³ Ntó jí jɔ sá, Cugye wúsú Zembî mə gwág nywa ntó. ⁴ Á jii ná buud bêsh bwé dúgúg cug, bwé mpu óbábálé.

1:10 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 **1:11** 1Te 2.4 **1:12** 2.7 **1:12** Gal 1.15-16 **1:13** Mís 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **1:14** 1.5; 1Kr 15.10 **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 **1:16** Ifz 3.7-9; Kol 1.25 **1:17** Rom 16.27 **1:18** 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yüd 3 **1:19** 1.5 **1:20** Imene: 2Tm 2.17 Alaguzándra: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5 **2:1** Ifz 6.18-19; Flp 4.6 **2:2** Esd 6.10 **2:3** Tit 3.4 **2:4** Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 **2:5** Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13

5 Næcé, Zembî ji nji ηgwûd, lîf-nji námá ηgwûd mpádúgá Zembî bônðη buud,

lîf-nji jooηgá jisá muud, nyæ wá Yésus-Krîst.

6 Nyæ wá nyæ á yána cug jé shú ná buud bêsh bwá bég ofulí*.

Nyæ á sá sósólúgá wooηg námá fwála í á jêla yí,

zæ lwó búud ná Zembî ηgæ jii ná bêsh bwá dúgúg cug.

7 Shú dæoηg wá Zembî nyæ a tâl mæ mbwiingye lâη yí, nyæ a sá ná mæ bég *muud lwámá, á yæ mæ mbag ná mæ jígúlig ikúl í cúgé *Oyúden yí obúbálé bwá jálá ná *búgula wá. Búbálé mæ aηgê næ bwiing ijóó.

Cug búdûm næ budá dæ dí

8 Má ka jii ná budûm bwá dúg sá mæjægula kúl jêsh. Bwá dúg jægula bwá ηgá bân mæbwá wá Zembî, mæbwá mæ njúl kú næ mæbyaagulæ. Bwá dúg sá ntó kú næ mpimbæ, nda næ mæzhuzhunwa.

9 Má jii námá ná budá bwá dúg bwáád mbií í jêla yí, mimbwéédí mpu shweel nyúul, kú bæ mí asç mísh; bwá nda dæ síya mífind mí ázagá-dúg, nda dæ bwáád ísâ í or, ηkí ntâg oηkaaw ó álal-kus, næ ivuηgá næ mikáándó mí álal-kus. ¹⁰ Bwá dúg bwáád mímbwéédí mí jálá næ budá bwá ηgá cugæ cug mægwág næ Zembî wá; mimbwéédí myooηg wá jçjç mísósólúgá. ¹¹ Mudá mæ jêlá næ dæ ηwa njígúlá a njúl kúl-kúl, kú bwæle bân lúu. ¹² Mæ ayáyé múdá ηkul ná a jígúlig, ηkí ntâg ná a jwúg næ mudûm. A dúg ji kúl-kúl. ¹³ Jí ná, Adam wá Zembî nyæ tééd sá yé, Ifa ka zæ bæ mpúsæ. ¹⁴ Adam ntâg dí nyæ á magulæ mæshügá. Mudá wá nyæ á magulæ mæshügá, a mú caam mæcçç. ¹⁵ Nji, mudá mæ bá *dúg cug næ byálæ á bá byá yí. Nji, í bá jii ná

a bég næ zény búgá, næ zény cæelí, næ zény cugálæ mbií Zembî mæ cæel yí, a mbíd lâm ájjijil.

3

Sâ í dúgyá næ otówe ç shwóg wâ Dç yí

¹ Sâ jí kú næ mæshwán wá ga: ηkí muud mæ gwág yéesh ná a sá séy dúlæ fála *Dç mæ Zembî, jçjç mpwóómbú iséy wá múúd wooηg ηgá jii ní. ² Í ka jii ná tówe shwóg bég kú næ sâ á jumúg, a bég ηgwûm mæ múdá ηgwûd; a bég muud mæ dæ cunal iyéesh yé, a dæ shimal ísâ, a mpíya næ gúmá, a bég muud mæ dæ mpu ηwa ójóη yé, a njúl ná a jii næ ηkul mpu jíguli. ³ Nyæ ajáláyé næ bæ ηgule mælwæg, kú bæ múúd mándá; a yidag bæ kú dæ yâ, kú bæ múúd icwoomb. A bég kú cæel *mwaanê. ⁴ A jêlá næ sá ná njów búúd yé í kyéyug jçjç kuú njæond, bwán bé kú næ mæbûn, bwá ηgá cugæ mbií cug í jêla yí. ⁵ Nkí muud mæ yidá bæ kú mpu sá ná njów búúd yé í kyéyug jçjç kuú njæond í, ntædelé nyæ é mpu kweemb Dç mæ Zembî yé? ⁶ Muud mæ fála Dç yé nyæ ajáláyé næ bæ múúd ηgá ndæm *búgula yé, næcé nyæ á bá ηwa nyáméfwó nda gúl mæma sâ, a mú bæ kú ná mpu nda á fálág Dç ná, ná ndeé a mú bwæma næ intúgúlí Njwû mæjamb nyæ á bwæma næ ndí yí. ⁷ A jêlá námá næ bæ váál múúd dí ná buud bwá cúgé Dç dí wá dæ lç nyæ ná jç múúd; ntó, nyæ abæle bwæma næ mpyóη ná ndeé a biil láamb mæ Njwû mæjamb dí.

Sâ í dúgyá næ ojaákwon yí

⁸ Námá mbií ηgwûd wooηgá, *jaákwon mæ jêlá næ bæ næ jç fúlú, a nda dæ lás sâ ηgwûd mimpu mimbá; nyæ ajáláyé næ wá lúu mælwæg dí,

2:6 Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jêla yí: Gal 4.4; Tit 1.3 * **2:6** Bwá á dæ jéna ηkúmba tâη shú ná ηkúmba kwám í bég fulí. Tâη nyooηg wá Yésus nyæ a jéna næ cug jé shú búúd bêsh yí. **2:7** muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11 **2:8** 1Pr 3.7 **2:9** 1Pr 3.3-5 **2:10** 5.10 **2:11** 1Kr 14.34 **2:13** Mæt 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 **2:14** Mæt 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 **3:2** Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4 **3:3** 2Tm 2.24 **3:7** 2Kr 8.21; Mis 6.3

a nda ðu sɔ *mwaanê nê mæcií míshúd. ⁹ A jálá nê magulê *ndímba a búgɔ lám á fúbánúd. ¹⁰ Muud mæ céél bæ jaákwon ntɔ yé, í jii ná buud bwá fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bæ kú nê sâ á jumág íí, a mú ka sêy sêy jaákwon. ¹¹ Budá* bwá jêla námé nê bæ nê jɔ fúlú, nda ðu ci búúd iciyá í b́ewálí bwo milâm yí, bwá mpúg ðu cunal íyéesh byán, bwá bág ɔ abúgúlág mæzhíí mêsh. ¹² Jaákwon má jálá nê bæ ñgwúm mæ múdá ñgwúd, bwán b́é kú bwele bân mílúú, a jálá nê sá ná ñjów búúd yé í kyéyag jɔjɔ kuú ñjœnd. ¹³ Bœng bwá sá ísýy byán váál í jálá wá, buud bwá é ñwa bwo nê mæjilê. Búgɔ bwá ñgɔ *búgula Yésus-Kríst yí í é sá ná bwá dúg lésha nê buud kú nê ifwaas.

¹⁴ Mæ ñgɔ cilê wo kálaad éga nê búgɔ ná mæ wál bá zæ nûñ. ¹⁵ Nji, ñkí mæ b́é kú læel zæ, kálaad éga nyæ e sá ná wo mpúg kuú ñjœnd í jálá nê muud á ñjów má Zembí yí. ñjów má Zembí wœng wá Dɔ má Zembí á kuwó í ñgɔ shúgæ ñgæ baagulê obúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nê mashwán, mpúyá búgɔ í ñgɔ yæ sá yí wí mæma ndímba ánúñí. Kríst nyæ á zæ byél muud, Ñkɛñkɛ Shíshim nyæ a lwó ná a jí títalí, *wæñgales bwá á beny nyæ, cúndá yé í á má sây ílwon i búúd byêsh ðí, ncúlýá buud bwá á má búgula nyæ wa shí mishwun, Zembí nyæ a bân nyæ gwôw, yæ nyæ gúmá jé.

4

*Gwánág ni íbów-bôw
i múnjúgúlá*

¹ Ñkɛñkɛ Shíshim ñgɔ ci ná sán sán ná mwów má ámæzhúgúlá ði, b́ól

búúd bwá bá yíl mílâm ísá í dúgyá nê búgɔ yíid, bwá yidá kæ sá mágwág nê míshíshim mí máshíigá, kæ ñgæ b́é mínjúgúlá mí mínjúmbúlu. ² Bwá bá kæ ñgæ cwagúwa b́é mikaand mí íjɔɔ búúd ɔ kwába bwá bá ðu shíig bwá nê ndí myá. Buud ɔ mákæñ bœng iwushí í á má nada bwo lámúd nda mæyígyé múúd nyæ a lánd nê ñkwánz ágúgwɔ* má. ³ Bwá tál búúd mpéndí ná ci muud kú bá; bwá cilashi búúd bíl íðaw, í ñjúl ná Zembí nyæ á té byo shú búúd ɔ abúgúlág bwá mpú obúbálé wá ná, bwá dúg ðæ byo nê akíba. ⁴ Sâ jêsh Zembí nyæ a té yí jí ñkí nywa; kú nê tœ sá í jálá nê myeesh yí; í jii ñji ná sá dúg yæ Zembí akíba shú sá jêsh sá má ñwá yí. ⁵ Næcé ná, nê Mílású mí Zembí, nê mæjægula í ðu sá ná ísá byêsh í bág ñkɛñkɛ í ísá.

⁶ Júgúlig ómínyœñú bwô ɔ abúgúlág ísá íni, ntɔ nyæ e lwó ná wo jí jɔjɔ sóol mæsaal mæ *Kríst Yésus, bwá á wíl wo nê jɔjɔ íciyá í búgɔ nê fwámé ñjúgúlá, wo ñgæ námé mpu b́é ñjúgúlá wœng. ⁷ Dugú ban mbií mikanda ícwúcwúul í búdá í ðu kænd, mikanda mísá kú b́ish Zembí myá. Yidagú wá ñkúl ná wo ñgág nê cugæ cug í yé Zembí gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í ðu lúlushi nyúul yí bí nê búbaalé mfíí bíbíyá. Cug í yé Zembí gúmá yí, jáá jí nê mfíí mæzhíí mêsh, ñkaagá ñjúl námé ná muud mæ cágæ cug jœng yé, nyæ é cugæ mpwogé ja gaád, a kæ námá bá cugæ mpwogé jœng cug í ñgɔ zæ yíid. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sá má jálá nê magulê gwo sá b́esh. ¹⁰ Ciyá jœng jí ná, sá ñgæ wáduga ñgæ gwána næcé sá ñgæ bwánd nê búgɔ ná Zembí á kuwó mæ bá lɔ sá sá ñgɔ sá yí. Zembí á kuwó wœng wá jí cugye á buud b́esh, bul bæ ná ndéé obúgula. ¹¹ Ísá wó jálá nê ñjúguli

3:11 Tit 2.3 * **3:11** Na ji; nê ñkul bæ búdá ɔ ójaákwon, jí námé nê ñkul bæ ójaákwon ɔ ábudá. **3:15** Ifz 1.23; 2.19-22 **3:16** Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 **4:1** 1.10 **4:1** 2Tm 3.1 * **4:2** B́ól bwá ci ná: «Milâm mí á má bimbála bwo». **4:3** bá: 1Kr 7.1 íðaw: Mæt 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30 **4:4** Mæt 1.31; Mis 10.15 **4:6** 1.10 **4:7** 1.4 **4:8** 6.6 **4:10** Tit 3.4

búúd wá ìni, wo ci nà bwo ná bwá bég minjígulá myɔɔŋg.

¹² Muud nyə ajáláyé nà mpyèny wo ná wo jì mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwá ñwág yuug wódí, yuug lésú á mpu, yuug kuú ñjònd, yuug cɛlí, nà yuug cug á kú asíy-síy. ¹³ Té má afwóyé wóós yí, wo ɔ wá lúú dǎlǎ lǎ micilyá mí Zembî ísɛɛŋgyád. Wo ɔ wá námá lúú dǎlǎ sá ná obúgula bwá bág nda teeg mányúul, wo wá lúú dǎlǎ jíguli bwo dí. ¹⁴ Zembî nyə á yə wo ñkul nà fug ja *búúd ɔ micúndá bwá á cúndə, ocúmbá buud bəd wo məbwá lúúú yí; wo nda bɛɛg ñwa yána má Zembî dɔɔŋgú nda zhizhe. ¹⁵ Kəndág lâm ísâ ñníd, wo wá lúú sáal dwô dí, buud bəsh bwá dúgúg nda wó ñgá bugaban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagusə cug gwô, mpu baagusə minjígulá wó ñgá jíguli buud myá. Nadagú minjígulá myɔɔŋgú. Wó ká sá ntó, wo é cug wóməfwó, wo cug námá búúd bwá ñgá gwágulə wo wá.

5

Lásulə nə buud bwá sá íwushí wá

¹ Ñkí í wóós ná wo lámúsá nà cúmbá muud íí, wo kú ñkáánd nà nyə, wo ɔ lás nà nyə tâŋ nda shwóŋgú. Wo ɔ də námá lás nà mənɔwámá tâŋ nda omínyɔŋgú bwô, ² lás nà ocúmbá budá tâŋ nda onyɔɔŋgú bwô, məsás tâŋ nda okóól bwô, nà kúlúgú í jéla yí.

Sâ í dúgyá nə mikúsá mí búdá yí

³ Wo ɔ kweemb mikúsá mí búdá mí cúgə ná nà jígúwé myá. ⁴ Kúsá í ká bə nà bwán nə onta, bwá jəlá nə téed fwo jíg dǎlǎ cugə nə buud ɔ ñjów bəŋ nda Zembî má jí ná; bwá mpúg ná wíflǎlǎ obyól bəŋ bwá á wífl bwo yí wúsə mpwəlá bwá jéla nə nyiŋg yí. ⁵ Kúsá múdá í má mpu lúg kú ná nà jígúwé yí í də kənd búgá jəsh wá Zembî. Mbií kúsə wɔɔŋg í

də jəgula nə Zembî bulú nə mwásə də gwáám bnyə kwíindyá nda káád. ⁶ Shú myɔɔŋg mikúsə mí búdá mí ñgá ná bə mənywa mə cug myá, bwá mpúg ná wá bəwé tɛem bə mikuwó, bwá mə yə. ⁷ Kalagú mikúsə mí búdá məlǎbúgá məga shú ná bwá cúgəgú kú nə məjumá. ⁸ Ñkí muud mə bə kú kweemb búúd bə, nə ndéé buud ɔ ñjów yé ntəg íí, nyíni múúú má kúlya búgá jé, a mə bə mbúwǎlú ntə *háádən.

⁹ Shú ná wo cílǎg kúsə múdá sámbá á mikúsə misɔɔn mə jəlá kweemb myá dí, í jì nà kúsə wɔɔŋg í bág nə mimbú téed məwúm məsaman kə gwôw; í jì námá nə a bág kúsə í á bə nə ñjì ñgwúm ñgwúú yí. ¹⁰ Í jì námá nə a bág ná nyə a shí də sá jəjə misóólúgú mí dúgá nyín, a bág ná nyə á mpu jíguli bwán bə, nyə á də ləg búúd nyədí ñjów, də gusa búúd ɔ Zembî məkuú, də kwíínd intágulá-ntágula í búúú. A bág ná nyə á də sá fwámé misóólúgú mimbii mimbii.

¹¹ Wo nda magulə cílǎlǎ mikúsə myá məsás; nəcé myəŋ, iyéesh byəŋ í də gwúm, bwá mú ñgə yɔw sáal sáal má Zembî, bwá mú bə nə yéesh ná bwá kə məbáád. ¹² Ja nyəŋ mə sá ntó yí, a mə byaagulə, nəcé a mə ntə ñkəl nyə á tǎl ná á jì fwó yé. ¹³ Bwá də bə cíɔŋgú, bwá mú kú ná nyiŋgə sá tɔɔ sá, ñjì ñgəlá jəla minjów minjów; jəlǎlǎ wɔɔŋgú kú ntəg bə ñjì ná bwá cúgə nə sá mə sá, ñjì bwá fwáfula, bwá wá mimpu ízhaa ísád, bwá cí ícígə-cígə.

¹⁴ Gwá wá jí ná, mə yidá jìí ná kúsə wí sás yí í kág báád kə byá bwán, baagulə ñjów bə mpwogé shú ná buud bwá ñgá lúmbuli nə sá wá bwá bág kú nə zhíí mə cí sá sá ábábôw. ¹⁵ Má cí ntó nəcé bóól ñkí bulya bwá má bwey wú fwámé zhíí kə bə zhíí mə *Sátan.

16 Nkí ñgwól mbúgula á mudá ji nã mikúsã nyádí njów búud dí, í jii ná a ñkényúg mbag á mikúsã myoõngú shú ná í nda nyingã bæ mbag á *Dõ má Zembí. Dõ í ñkényúg mbag á myoõng mí kú ná jigáwé myá.

Sã í dúgyá nã otõwe ɔ shwóg wã Dõ yí

17 Ocúmbá buud bwé ñgã mpu kyey nã Dõ wá bwé mpíyá nã gúmá ikóómb íbá, ná ndéé bõõng bwé má wá mányúúl bwiingúla jõjõ kéel nã jígúílilã obúgula dí wá. 18 Kálaad Zembí ñgã ci ná: «Wo nda fad nteny mpu ja í ñgã nyaal mpumã ñgálã lwáál nywo yí», a nyingã námã ci ná: «Sóól mäsáal má jëlã nã bæ nã myóna.»

19 Nkí bwé zã shwóman ñgwól Acúmbá muud á Dõ má Zembí, wo é jisã magulã shwóman jõõngú buud obá ñkí ólól bwé má fwo bwiing mpu ñgwúd. 20 Bõõng ótõwe ɔ shwóg bwé sã *sãm wá, wo lás nã bwo tâm buud; sã jõõng í é sã ná bóól bwé bãg nã ifwaas.

21 Má ñgã ci nã wo mísh má Zembí dí, mísh má Yésus-Kríst dí nã mísh má *wæñgales Zembí nyã a féésh wá dí ná, wo ɔ bæ mínjígúla míni, kú kã ñkõómá, kú yag múúd mpwoombá. 22 Wo nda jigawa bæd múúd mæbwé; wo nda kã wá nyúúl ízhaá sómúd. Wo ɔ baagulã wóméfwó ná fwõ-fwõ. 23 Wo kú ná ðã ñgul ñji mæjúwó; ðugú námã ñgul búbaalé mælwæg nã mæcëy má ðã bii wo ija ija mõi.

24 Bóól búúd myánj mísãm mí ðã búguli buud nda fwo faas, bóólúgá bãñ myánj zã ðã mpûy fwála má fwo cõ. 25 Jõjõ mísóólúgú mí ðã námã bæ, bóól búúd myánj læel nyîn. Nji, míl tæem bæ nda læel nyîn, mí ábúle bwên shwoód.

6

Sã í dúgyá nã mælwaa nã omása yí

1 Obúgula bí mælwaa wá bwé jëlã nã magulã ná omása bãñ bwé mpíyá nã gúmá jêsh. Ntõ nyã e sã ná buud bwé nda *lás nã Zembí bwaasúle mpu, tãõ nã ñjígúla wúsú. 2 Bõõng ómása bãñ bí obúgula wá, bwé nda mpyêny bwo ná jisã omínyõñã bãñ. Í yidá jii ná bwé búlug mpu sêy nã bwo, bwé ñgã mpu ná obúgula Zembí mæ céel wá bwé wé bwé ñgã balan nã mæbwé má ísëy máñ. Sã wó jëlã nã jíguli búúd wõi, wo yáág nã bwo ná bwé mágulæg.

Nã fwámé óyíguli, nã wæyibamb

3 Nkí ñgwól múúd mæ jígúli gúl sã shús, yida bíð fwámé íciyá í Cwamba wúsú Yésus-Kríst, ñkí ntãg ná a bíð ñjígúla í dúgyá nã cug í yã Zembí gúmá yí, 4 nyãñ múúd má jág bul ñkêny nyúul, a má bul námã bæ nã jág. Í mú nyã nda bwás á ná a dúg ñgã shuya ózhuyã ɔ ðúlã ñgã faas bíl íciyá. Jí í ðã wóós cínõng yí? Ngaá ñji zhíñ nã ozhuyá, nã *bwaasúle mpu, nã ðúlã bæemb bóól búúd? 5 Í ðã námã bæ buud mítédúgá mí má lãnguwo wá, ðã sêñusa mákál ná sêñusa sêñusa, kú nã mæshíné. Næcé buud mítédúgá mí má lãnguwo wá bwé ampúyé ná óbábálé, bwé má yida ðág ná cug í yã Zembí gúmá yí jisã bwo zhíí bwé é bii kúm yí.

6 Cug í yã Zembí gúmá yí í yida námã bæ zhíí múúd mæ bíi kúm yí, ñji í bó ntõ ja múúd mæ mpú ðã gwág mæshusug nã sã á jí nã ndí yí. 7 Shé áshígé zã nã sã ja shé á zã byël wa shí gaád yí; shé cugé námã nã ñkul kã nã sã ja shé má kã yí. 8 Ntõ ji ná, shé má kã bæ nã idæg nã mikáandá, bímbí ðõõngú kwaga.

9 Buud bwé ðã yáág ná bwé cæel bæ nã kúm wá, bwé ðã bágulã mányúul

5:17 1Te 5.12 5:18 Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14 5:19 Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1

5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11 5:22 4.14 6:1 Ifz 6.5; Tit 2.9-10; Flm 8-20; 1Pr 2.18 6:3 1.3-7

6:3 1.10; Gal 1.6-9 6:4 1.4; 6.20; 2Tm 2.14 6:5 Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11;

1Pr 2.14; 5.2 6:6 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5 6:7 Zhb 1.21; Ekl 5.14 6:8 Mik 30.8-9

nə məbwəbúlán mə wáábúg bwo, bwə mú biil láámbúd nə ndeé, bwə mú bə nə iyéesh mimbii mimbii í ntágúlá bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byəəng wə í də sá nə muud kweemushi nyáméfwó nə ndeé a yə yí. ¹⁰ Mpugá nə, «ceelúle *mwaanê wúsə kəɔlú á mimbii mí mábəw myésh»*. Nda bóól búúd bwə á wá mənýúúl ceelí jəəng dí nə, bwə á béégya nə kuú njəənd búgá kə ngə gwaa cwagəwa; bwə á mə təl bwáméfwó cwúnd dī.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wəe muud mə Zembí, túbúg isá ini. Yidagú sɔ nə wo cágəg tútali, wo kəndəg lám wə Zembí, wo bəg nə búgá, nə ceelí, nə jisəw nə lám mətəla. ¹² Mpug nə cəgələ cəg búgá jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jəəng shú nə wo biig cəg á kandəgə kandəgə. Cəg jəəng wə Zembí nyə a jəw wo nə wo zəg ηwa yí. Njúwúlu wəəng wə wó á bwaagulə zhwog buud bwə ngə gwág yí. ¹³ Mə zə təl wo ηkəl mísh mə Zembí dī, nəcé nyə wə ngə yə isá byésh cəg. Mə təl námə wo ηkəl nyəəngú mísh mə Yésus-Kríst dī, Yésus muud nyə á magulə Zembí mísh mə Pons Pilát dī yé. ¹⁴ Nkəl nyəəng nyísə nə wo mpúg baagulə mampəndí mə á yə wo má, wo sá nə wo cəgəgi nə mwo kú sá sá məjumá, kú fúfug nə ndeé kə wós jwəw Cwámba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyiŋgə zə yí. ¹⁵ Nəcé, Zembí wə mə bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námə wós yí, Zembí muud jí Ajeláci anúnə yé, Cí í jwú nə micí myésh yí, Cwámba míl micwámba myésh mí ngə gwəpə yé. ¹⁶ Nji nyáméfwó wə jí nə nyə abúle yə, a njul kúl jí nə mbiú mənkenya mísh mə múúd mə cúgə nə ηkul jisəw yí; muud ηgwúd nə ηgwúd nyə afwóyé bwəle dág nyə, muud cúgə námə nə ηkul dág nyə.

A ηwág gúmə nə ηkul á kandəgə kandəgə! Amen! ¹⁷ Buud bí nə kúm á cəg ga wá, tálúg bwo mpəndí nə ci bwə nda ηkəny mənýúul, bwə nda kə wá búgá jáy kúm dəəng dí, nəcé í bá cəp. Bwə yídag kənd mílám wə Zembí muud ngə yə sá isá byésh nə jə lám yé, nyə wə ngə sá nə sá ngəg nə balan nə isá byəəngú shú mənýwa mäsú. ¹⁸ Cúg nə bwo nə bwə dág sá mənýwa, bwə dág sá jəjə mísóólúgú mənjkund mənjkund; bwə dág sá váál yána í ngə wú lám dí cwú yí, bwə də bə kwéeshá nə bwə də kaaw mábii mánə nə bóól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bə nə dāŋ kúm wə ngələ sá mbiú mísóólúgú míni, í é kwəmusá bwo cəg í ngə zə yí, kú nə sá í ntágulə.

Məbádá

²⁰ É yé Timotê, mpug baagulə sá Zembí nyə á yə wo yí. Wo nda də kənd məlwə mbéé zhizhe mikaand mí ngə lúmbuli nə búgə myáád, wo ə sásúlə námə ōŋkwafad ə búúd bwə ngə jaaw mənýúul nə búsə nə mpúya wá. ²¹ Bóól búúd bwə á jaaw mənýúul ntó wá bwə á mə ləŋgəwo wú búgəd.

Zembí kə sá bí mpaam.

* **6:10** Na ji kaaná búúd bwə á də bwey ci fwála mwəw mə Pwól dí yí. **6:12** 1.18; 4.14 **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16 **6:14** 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 **6:15** Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14 **6:16** MmN 33.20; Sóm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 **6:17** Sóm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1 **6:19** Mat 6.20 **6:20** 1.4; 6.4; 2Tm 1.14 **6:21** mpaam: Gal 6.18

Kálaad ábêê Pwôl nyá á cilâ Timotê yé Isâ í dúgyá nâ kálaad ábêê mâ Pwôl shú má Timotê yí

Kálaad ábêê má Timotê ngâ nyîn ná Pwôl nyá á bâ Róma ja nyá á cilâ nyá yí (1.17). Í á jêla nâ bâ Pwôl ngâ jág jug mímbwugud (2.9) a músâ a tál fwó (4.10, 16). Nda nyá á mpu ná iséy byé í má shîn a wál zâ yâ ná (4.6), nyá á ka cilâ muud nyá á bâ nyá fwámé múúd gwoong á cœlí yé (1.2), yâ nyá mæcwûñ.

Pwôl mæ tééd fwo yâ Zembî akíba nâ búgâ Timotê jî nâ ndí yí. Nda á bwey mpu ná obwiingye á Jǝǝ Lân bwé dâ jug, dâ bwæma nâ cúwúlí ná, a bándúlâ Timotê ná a yímúg nyúul ja mækugulâ má bâ yí, a gwána nda fwámé «mwâ zimbi má Kríst», lwóya ínkán. (1.3–2.13). A mpú bándulâ nyá ná a jíig ncê nâ buud bwá dâ té mbæc ílís-lís nâ ozhuyá nâ isâ í dâ sá ná buud bwá wúg búgá dí wá. A mú ci ná a bég yuug jé, nyá Pwôl, a dâ cugâ nda mílâsú mí Zembî mí ngâ ci ná, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kâ shínal kálaad nâ ñkángulá ñkángula cé nyáméfwó tál yí, a ngâ lǝ Zembî muud nyá á ngâ shúgal nyá yé (4.6–22).

Pwôl ngâ lwó ná nyá a má gwána gwáná á kaambulâlâ nâ Jǝǝ Lân ná ndéé kâ wóos máshíné má cug jé (4.7). A ngâ jî ja jêsh ná buud bwé lǝ kálaad éga wá bwá gwánág gwáná jœngú kú nâ ifwaas, nda fúnda mízhízhín, ngâ gwána nâ búgá, nâ jísów, nâ cœlí, nâ nadá.

Mæbódá

¹ Mæ wá ngâ cilâ kálaad éga, mæ Pwôl. Zembî nyá a jî ná mæ bág *muud lwámá mæ *Kríst Yésus, shú ná mæ bwíingug buud cug nyá á kaag ná a bá yâ bwo wá Kríst Yésus yí. ² Mæ cilâ wo Timotê mwân waam má búl cœl yé. Zembî Sóóñgú bá Cwámbe wúsú Kríst Yésus bwá á sá wo mpaam, bwá á gwág wo cœy lámád, bwá á sá námá ná wo cúgag mpwogé.

Pwôl ngâ yâ Zembî akíba

³ Mæ ngâ yâ Zembî ódá bwá á dâ yâ gúmá yé akíba. Nyá námá wá má ngâ yâ gúmá mitédágá myá lâm mí njúl má fúbán yé. Má dâ wá wo mádí májégula dí ja jêsh, tœ ibulú tœ mimwásá. ⁴ Mæ ngâ bul tédugá yé dwô, mæ ka ngâ bul jî ná shwá dúgyág mæ búlug bâ nâ mæshusug. ⁵ Mæ ngâ téduga búgá gwô, búgá á kú ná mækán, búgá ngwúd nâ ngwúd mpáámbá gwô Loyís bá nyœngú woó Enís bwá á bâ nâ ndí yí. Mæ ngâ mpu búbálé ná búgá jœng námá wá wó jî nâ ndí yí.

Magulag jug shú Jǝǝ Kéel

⁶ Gwá wá má bándúlâ wo ná: ngagú nâ gwíing sâ Zembî nyá á yâ wo ja má á béd wo mæbwá yí. ⁷ Næcé *shíshim Zembî nyá á yâ shé yí í cúgé shíshim ífwaas; í yidá bâ shíshim í dâ sá ná muud búlug bâ nâ ñkul, nâ cœlí, a dâ jwú nâ lâm yé yí. ⁸ Ntá má kâ ná wo ajáláyé nâ gwág shwôn nâ ngálâ bwiing lân má Cwámbe íshé tâm buud, wo nda námá gwág mæ shwôn nda má jî mímbwug dí ná. Yidagú magulâ ná wo júgug námá nda mæ shú Jǝǝ Kéel, shwá ngâ *búgula ñkul má Zembî. ⁹ Næcé nyá wá nyá á cug shé, a jôw shé ná shé bág buud bé; nyá a shígé jôw shé ntó ná shé á fwo sá jǝǝ mísdóólúgú, í á bâ nji næcé nyáméfwó nyá á ñwa cígúlâ ná a sá shé mpaam. Nyá á bwey

ceɣlə shé mpaam nyɔɔŋg kwonj mə *Kříst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd.
 10 A má ka lwó shé mpaam nyɔɔŋgú ja gaád nə zələ cugye íshé Kříst Yésus nyə á zə lwóya nyúúl yí. Nyə wá nyə a má zə caam ŋkul shwiy í á du bə nə ndí yí, a zə nə Jɔjɔ Kéel zə sá nə shé mpúg cug jí kú bá bwɛle shín yí.

11 Jɔjɔ Kéel dɔɔŋg wá Zembí nyə á təl mə nə mə ŋgág nə bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bə nə zhií mə jígúli búúd. 12 Gwá wá mə ŋgá jisəw mínjugú yí; nji mə agwágé myo shwôn, nəcé mɛɛ mə mpú múúd má á má búgala yé; mə mpú búbálé nə a jí nə ŋkul mpu baagulə sá jêsh má yá nyə nə a báaguləg yí, mə kə bá ŋwa gwo jwów á məzhúgálá.

13 Iciyá yá obúbálé wó á lóg nə mə yí, ŋwag byo tən yuug, ŋwag byo nə búgá nə cɛlí í ŋgá zhu wá Kříst Yésus yí. 14 Sâ wo á yíyəw yí, wo ó baagulə gwo nə kwíindyá mə Nkɛŋkɛ Shíshim njúl shédí yé.

15 Wo mpú nə buud ɔ Azî bêsh bwá á má myaas mə, tɛɛm bə Fizhél bá ɛramozhên. 16 Cwámaba gwágúg njów búúd mə Onezifôr cɛy lámúd. Nəcé nywáá nyə á du wá mə ŋkul nyúúléd, kú gwág mə shwôn nə mə jí mímbwugud. 17 Nyə á yida ŋgə sɔ mə nə zény ja nyə á wós Róma yí, a mú kwey mə. 18 Cwámaba Yésus sáág nə Zembí bág gwág nyə cɛy lámúd jwów á məzhúgálá. Wo ntâg wá mə búl mpu bímbí lú kwíindyá nyə á kwíind mə Ifêz yí.

2

Pwól ŋgə cwíny mwân yé

1 Mwân waam, ság nə mpaam mə *Kříst Yésus í lúlushig wo! 2 Sâ jêsh wó á gwág mə á jíguli zh-wog owúshined bwé njúl yí, kalagú gwo, yə búúd wó má dúg nə bí abúgúlag wá, bân bwé bág nə ŋkul

mə jígúli bóólúgá búúd. 3 Jísówág dwó kəw lú mínjugú tən nda fwámé zimbi mə Kříst Yésus. 4 Muud ŋgə sêy sêy ízimbi yé, ja á cɛel nə mása yé gwágúg nyə nywa yí, nyə ádé na nyingə kənd lám zhizhe ísád. 5 Bwá du bwéed ŋgwiimbe igwiimbí *túm gúmá nji ja á ntɔ nda mácéɣ mə ígwiimbí mə cí nə. 6 Mbɛye mampəg nyə á wáduga yé, nyə wá mə jalá nə fwo tééd mwáágulə mpúmá. 7 Faasúg ísá mə ŋgə cí yí, Cwámaba nyə e sá nə wo wámabúlag byêsh.

8 Wo ɔ tádúgá Yésus-Kříst nyə á byél mpwonj buud mə *Dávid dí, nyə á gwúm yé. Jɔjɔ Kéel mə ŋgə bwiing wá ní. 9 Mə jí mímbwug dí nda zhiɔŋgaanə nəcé mə ŋgələ bwiing Milású mí Zembí myɔɔŋg. Nji, mə tɛɛm bə mímbwug dí, muud cugé nə ŋkul wóolə Milású mí Zembí mənəkəda. 10 Gwá wá í sá nə mə ŋgág nə jisəw ísá byêsh, shú nə buud Zembí nyə a féesh wá bwá bíig cug Yésus nyə á zə nə ndí yí, bwá ka bá bə nə milwanə mí abúle bwɛle shín yí. 11 Ciyá abúgúlag jí nə:

- Ŋkí shénónj Yésus shé á yə, shénónj mə bá námə nyingə cugə.
- 12 Shé mə ká yím mánýúúl, shénónj ka bá jwú.
- Shé mə ká kílya nyə, a bá námə kílya shé.
- 13 Shé mə ká bə kú sá sá á cí yí, nywáá bə námə nji abúgúlag, nəcé a cugé nə ŋkul kílya nyáméfwó.

Wo ŋgə sêy mísh mə Zembí dí

14 Báásúlag búúd ísá íni. Yímbúlig bwo mísh mə Zembí dí nə bwé bág kú du bɛ dúlə bigas íciyá nə ndéé mbigas kə nyɛ ózhuyá. Sâ jɔɔŋg í akwíindé tɔɔ sâ, í yida kweemashi búúd bwá gwágulə wá. 15 Wáág ŋkúl nə wo dúg nyín mísh mə Zembí dí

1:11 1Tm 2.7 1:13 1.5; 1Tm 1.10 1:14 1Tm 6.20 1:15 4.16 1:16 Onezifôr: 4.19
 2:2 1Tm 1.10; 4.14 2:5 4.7-8 2:8 Rom 1.3-4; 1Kr 15.4 2:9 1.8; Ifz 3.1; Flp 1.12-14 2:10
 Rom 5.2; Kol 1.24 2:11 Rom 6.8 2:12 Mat 10.32-33; Rom 5.17 2:13 Rom 3.3-4 2:14
 1Tm 1.3-7; 6.4; Tít 3.9 2:15 1Tm 1.10

ná wo má ntɔ mákugula, wo ji sóol mäsáal cúgé nə sá shwôn yé, sóol mäsáal ngə bwiing bábálé má Zembí mbií í jála yé. ¹⁶ Wo nda du kənd málwə mbeé zhizhe mikaand mí ngə lumbuli nə búgə myáád. Buud bwə du lás mbií mikaand myoong wá bwə bá ngə kə nji shwóg-shwóg nə Zembí. ¹⁷ Iciyá byán í bá du də búúd nda fán ɲkwaambé í du də múúd nyúúl ná. Imene bá Filêt bí mbií búúd wəong. ¹⁸ Bwə ngə jaaw buud ná gwúmushíla sə ngə ci nə Zembí mə bá gwúmushi búúd yí í á má bwey bə. Ja bá ngə ci ntó yí, bwə má shwáda wú óbábáléd kə koogú, bwə ngə sá ná bóól búúd búgə í shwágúság.

¹⁹ Nji, tɔɔ jí tɔɔ jí, lal-lal lámuga Zembí nyə lám yí, jáá jí ná námə ná shím; Zembí nyə á cilə cínəng lámuga jəong dí ná: «Cwámba mə mpú búúd bí búúd bé wá», a nyiŋə námə cilə ná: «Muud yēsh má du kámb Cwámba yé má jəlá nə béegyá nə olíŋgî».

²⁰ Njów má fwámé múúd í ádé bə nji nə ishúyá bwə á lúlə nə or ɲkí ntág kwóógú bwə du lúlə *mwaané nə ndí yí; í du námə bə nə byəong ísá bwə á caag nə ilí yí, nə byəong bwə á mɛ nə yagə yí. Bíl bísə byəong bwə du balan nə ndí máfwála mə gúmá dí yí; bílúgá, bwə du balan nə ndí ja í cúgé fwála gúmá yí. ²¹ Muud mə myáás bów-bów mínjígúla mə ámə ngə ci míni yé, nyə é bə shúyá gúmá. Muud wəongú nyə é bə ɲkɛɲkɛ múúd, a bə nə mfií shú má Zembí muud njów, a bə kwéésha nə búsə nə ɲkul balan nə nyə shú wúl jɔɔ sóólúgú wəsh.

²² Túbúg íyéesh í ngə bul julə mäsás nə məncwámá yí; wo yida sɔ ná wo cágəg cug á tətəlí, cug búgə, cug cəlí, cug á nə shee. Binəŋ buud bwə ngə jəw Cwámba nə milám

fúbán wá, bi cúgəg gwo nə lám wəsh. ²³ Dugú ban sɛŋúsálə búúd bwə du sɛŋusa mákəl kú nə wúmbálé nda mikás yí. Nəcé sɛŋúsálə mákəl wəongú í ábwey nə du shúgula ózhuyá. ²⁴ Í njúl ná sóol mäsáal mə Cwámba nyə ajáláyé nə du bə nə ozhuyá, á jəlá nə yidá bə nə osusa nə muud yēsh, a du mpu jíguli búúd, a du bə nə jilələ lám. ²⁵ A jəlá nə du sá ná, bəong bwə sá nyə oŋkwafad wá, a cwíny bwo ná shee, a ngə bwánd ná ka Zembí nyə é yə bwo fwála ná bwə céndág mítédúgá ná ndéé bwə zə mpu óbábálé, ²⁶ bwə mú nyiŋə bii fwámé mítédúgá ná ndéé bwə mú cugya wú ɲkwaəng mə Njwú məjamb dí kúl nyə á wá bwo mímbwug myéd ná bwə dúg gwág nji nə nyə yí.

3

Bów-bəw ísá í bá sý mwów mâ məzhúgúla dí

¹ Mpuɡ ná mwów mâ məzhúgúla dí, mósól máfwála má bá bə ɲkí lal cug. ² Nəcé buud bwə bá bə nə íbí, bwə bul cəl *mwaané. Bwə bá bə nə bəgəwa, bwə du ɲkény mányúul, du *lás nə Zembí bwaasúla mpu, sá obyəl bəŋ məlwə, nda du lɔ mánywa, kú gwəɔ Zembí. ³ Bwə bá bə nə ɲkúd, bwə ábále du magulə juu búúd, bwə bá du sá íkúdúgú, du sá ísá nə jwun, du bə nə mənyaan, kú cəl mánywa. ⁴ Bwə bá du bə ɲgwól kusha ɲgwól, ɲgwól kusha ɲgwól, bwə bá bə nda bwə cúgé nə milúu, du jág ɲkény mányúul, bwə bá cəl məshweesh má cug ntɔ Zembí. ⁵ Bwə bá du nyín nda buud bwə ngə gwəɔ Zembí wá, nji bwə nda mpu ɲkúl má Zembí í du cénd búúd yí. Wo ə bá du təw búúd bəong shwóg-shwóg.

6 Bóól bɔɔŋg bwá ðu kyey ná minjígúlá myáŋ minjów minjów; budá bwá ñgə wáduga ná kúdó lú *misám, iyéesh mimbií mimbií í ñgə kə ná bwo cê kə ná bwo cê wá, bwá ðu biil minjígúlá myɔɔŋg dí, nda óshú bwá ðu biil ñkwaanŋ dí ná. 7 Búsə ñji bwá ó ðu ñwa minjígúlá, nda ka bwɛɛ mpu óbúbálé. 8 Námə nda Zhanés bá Zhambres bwá á lúmbəli ná Moyíz ná, ntó námə wə óyígúli bɔɔŋg bwá ñgə lúmbəli ná óbúbálé yé. Mitédúgá mí mú bwo oncúg-nculé mílúúd, jáŋ búgə í á má yə iyíy-yíy. 9 Nji, sóólúgú wáŋ í ábúlé bugəban, nəcé buud bəsh bwá é mpu ná bəŋ bwá ñgə cugə íwushí dí námə nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni isá wó á jíg madíyí

10 Wɛɛ gwó kóómb di, wo á bɛ minjígúlá myám, wo ñwa kuú ñjɔɔnd wám, wo mpu íyuug má ñgə yígula yí, ná búgə jám, ná cug má ñgə cugə kú ná mílámusa yí, ná cɛɛlí jám, ná zény má jí ná ndí shú kələ shwóg yí. 11 Wo mpú nda búúd bwá á wáamb mə ná cúwáí ná, wo mpú bímbí jugúlə má á jug Antyósh ná Ikóniyum ná Lístrə yí. Byáyé ífamuga má áshígé jísow yí? Nji, isá íni byésh í á tɛɛm ñgə wáamb mə, Cwámə nyə á ñgə sá ná mə fáámug. 12 Mpug ná buud bəsh bwá cɛél cugə cug í yə Zembí gúmə kwonə ná Yésus-Kríst wá bwá á bəwəma ná cúwáí. 13 Nji, bɔɔŋg bí mímbúwáí wá ná bɔɔŋg wá mashígá bwá bá yida ñgə jág bul sá məbɔw, bwá ñgə yíl bóól búúd zhíd, bwáméfwó bwá ñgə námə yílow.

14 Wɛɛ gwó kóómb di, nadagú ná isá wó á jíg wo magulə ná lám wó yí; wo mpú ntág buud wó á jíg isá byɔɔŋg bwádí wá. 15 Wó bwey mpu

Micilyá mí Zembí tééd ná wo ñjúl mwántombú. Micilyá myɔɔŋg mí ná ñkul sá ná muud bəg ná fəg shú cug búúd bwá ñgə bíi ná búgúlálə Yésus-Kríst yí. 16 Zembí wə nyə a lwó buud cilyá wəsh bwá á cilə yí; ntó, cilyá wəsh wúsə ná mfíí shú jígúlílə búúd óbúbálé, ná bágúlálə íwushí, ná ságúlə yíl búúd íwushí dí, ná jígúlílə búúd cug á tátəlí, 17 shú ná muud má Zembí bəg ná ñkul kwag sá jəsh, sá nda fúfə nyə shú sálə sóólúgú wəsh wí ñkí nywa yí.

4

Timoté bwúŋgug Jɔjɔ Kéel

1 Má ñgə lás ná wo mísh má Zembí bá Yésus-Kríst dí. Mə lás ná wo, námə nda *Kríst Yésus mə bá nyingə zə ná, námə nda á bá zə sámb búúd mílúsú tɔə mímbimbə tɔə mikuwó ná, námə nda á bá zə təl íjwúga byé ná. 2 Mə lás ná wo ná, cúndəg Ciyá má Zembí, báásúləg tɔə fwála í jəla, tɔə í ajəláyé; dəgú lwó búúd iwushí byán, dəgú jum, ðu cwíny; isá íni byésh dí, kú ná mílámusa, wo mbíd ñji yéesh jígúlílə. 3 Nəcé dúl fwála í bá bə, buud bwá ábúle ná ðu cɛɛl gwág fwámə ñjígúlá. Bwá bá yidá ðu bɛ iyéesh byán, ðu sɛɛŋgya ná oyígúli bwá ðu jaaw bwo isá í ðu lugə bwo málwəd yí. 4 Bwá ábúle ná ðu kənd málwə óbúbáléd, bwá bá yida ðu gwágulə míkaanə. 5 Nji wɛɛ dəgú cunal iyéesh byə ja jəsh, wo ə jísów micún, wo ə wá nyúúl bwiingúlə Jɔjɔ Lánúđ, sá ísəy byə mbíí í jəla yí.

6 Mɛɛ mú nda cúdú bwá zə cígə yə Zembí *mətúnuga yé, wəla lú ñjɔɔnd dām í má wóós. 7 Mə á má gwána jɔjɔ gwáná, mə má casulə kúlə má á ñgə ju yí, mə a má baagulə búgə. 8 Tééd kíkídiga, *túm gúmə í músə mə ñkwəmusá, tím gúmə í

3:8 MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5 **3:10** Rom 16.24; 1Tm 1.5 **3:11** Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugúlə má á jug: Sòm 34.20; 2Kr 11.23-29 **3:12** Mat 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 **3:14** 2.2; 1Tm 1.10 **3:15** Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 **3:17** 2.21 **4:1** Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 **4:2** Mis 20.20, 31; Tit 1.13 **4:3** 1Tm 1.10; 4.1 **4:4** 1Tm 1.4 **4:6** Flp 2.17; 2Pr 1.14 **4:7** 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18

lwó ná Zembî má ci ná mæ jî tátêlí yí. Cwám̄ba, muud jî sémye milású atátêlí yé, nyə wə má bá yə mæ yuug jəŋg jwəw dəŋgúd; nyə abúle yə nji mæ, a bá námá yə bəŋg bēsh bwá ŋgə cɛel ná a nyíŋgəg zə wá.

Isâ í lâm

⁹ Wáág ŋkúl ná wo lálug zə kwey mæ. ¹⁰ Démas má myaas mæ nəcə a jág bul cɛel cug á mwəw mága. Nyə a má kə Tesalonika, Kresáns má kə Galátia, Titus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ɔ ŋwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwínd mæ ísýúd. ¹² Mæ a má kənd Tishik Ifêz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ɔ bá zə nə mæ káándə yəŋ má á lúgə Truwás wə Karapus yí; wo ɔ bá námá zə nə okálaad, bul bə nə ndeé bəŋg bí síyá nə ikúúdí í cúdí wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambə nyə á bul sá mæ məbəw. Cwám̄ba mæ bá yə nyə myəna myá misóólúgú myé. ¹⁵ Wo ɔ d̄u námá káálugə nə nyə, nyə á bul lumbuli nə kéel d̄úsú.

¹⁶ Jwów má á tééd kə shwə nyúúl mpáanzə milású yí, mæ a shígé bə nə muud mæ kwínd mæ, buud bēsh bwə á myaas mæ. Zembî ká juu bwo nə bəw-bəw sóólúgú wəŋ wəŋgúd.

¹⁷ Nji, Cwám̄ba nyə a shí kwínd mæ, nyə á ləlushi mæ mbií á ná mæ á bwiŋg kéel dé dēsh, mæ sá ná ikúl ishús byēsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mæ mójə má zhwambəŋkwuŋ d̄í.

¹⁸ Cwám̄ba nyə e bá námá d̄u yíl mæ bíl ísâ í məbəw byēsh d̄í, a mú bá sá ná mæ kəg nyí Faan dé á gwówúd kú shwúg jú kú bwim bəŋgú. A bəg nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

Məbədá

¹⁹ Wo ɔ bədá mæ Priska bá Akilas nə njəw búúd má Oneziför. ²⁰ Erást nyə a lúg Kərənt, mæ a lúgə Trofim Milêt a ŋgə bwás. ²¹ Wáág ŋkúl ná wo zəg ŋkwān nda fwo zə shí. Nə

Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwáŋg bēsh bwə ŋgə bəda wo. ²² Cwám̄ba jíg nə *shíshim wò! Zembî ká sá bí mpaam.

Kálaad Pwôl nyé á cilə

Títus yé

Isâ í dúgyá nə kálaad

mə Pwôl shú mə Títus

yí

Títus nyə á bə váál krísten á ná nyə a shígé bə kúl Oyúden dí (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námə sá ŋkwambulə mpədúgá Pwôl bánŋ nə obúgula wá Kərênt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zé cilə nyə kálaad éga yí, í á bə nyə Títus njúl ləom bwé jów ná Kərêt yí; í á bə Pwôl má tál ná a ŋgég nə fála ŋgə kwambulə isâ yâ Dɔ́ á nŋ ŋkwamə nyəŋg dí (1.5).

Pwôl má bwey lwó shug lə kálaad ná námə mátéédulé má cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nə lúú áshúshwóogú, a lwó kuú njəond múúd mə jəla bə nə ndí shú nə bwé tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ́ yí (1.5-16). Lúú ábēē wúə məcwŋ ŋgə cwŋny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda í búúud nyə é bá də bwəma nə ndí Dɔ́ dí yí: nə icwúcwúul í búđum nə icwúcwúul í búdá (bwó buud bwé jəlá nə cwŋny míngwəal wá), nə mənəcwəmə, nə məlwəá (2.1-15). Lúú álél í nyiŋgə báásulə ókrísten isâ bwé jəlá nə sá yí, nə váál bwé jəlá nə cugə ná shee ŋgə kwanz mbéégí mənəkwəmə yí (3.1-11), ná ndéé, a mú kə shínal kálaad nə məcwŋ nə məbədə (3.12-15).

Oləye ɔ́ kálaad éga búə nə ŋkul ləel gwág nə Pwôl nyə aŋgə nə ci nji isâ í dúgá nə Títus nyəmfwó yí. Isâ á ŋgə lás cínəŋg yí bíə isâ í dúgyá nə Dɔ́ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njəond ótówe ɔ́ shwóg, nə kuú njəond óbúgula bēsh.

1 Mə Pwôl, mə ji lwaá mə Zembí, *muud lwámá mə Yésus-Kríst nə mə ŋkényúg mbag á sálə ná míféeshá mí búúud myé mí bág nə búgá. Mə ji nə mə sáág nə buud bwé mpúg obúbálé bwé lwó nə muud mə kənd lám wə Zembí wá. 2 Í bág ntó shú nə bwé ŋgég nə bwánd nə búgá nə bwé bá cugə cug á kandugə kandugə. Zembí nyə á bwey kaag buud cug jəŋgú shí nə gwów í nda fwo bə. Zembí nyə ádé bwelə bwiing ijǔǔ. 3 Ja dāŋ fwála í á wóos yí, nyə á sá nə buud bwé mpúg ŋkaagə nyə á kaag nyəŋgú. Lāŋ wəŋŋ wə Cugye wúsu Zembí nyə á yə mə séy nə mə ŋgég nə bwiing yí. 4 Mə cilə wo kálaad éga, wo Títus, mwān waamə kóomb á búgə sə bēsh ŋgə *búgula yí. Zembí Sóŋgú bá Cugye wúsu Yésus-Kríst bwé ɔ́ sá wo mpaam, bwé ɔ́ sá námə nə wo cúgəg nə mətəla.

Titus mə jəlá nə táág isâ yâ Zembí

Kərêt

5 Ja mə á lúgə wo nə wo jíg nŋ Kərêt yí, í á bə shú ná wo shínúg táág isâ byēsh, wo təl ócúmbá buud ɔ́ *Dɔ́ mə Zembí míngwəla myēsh dí nda mə á ci nə wo sáág ná. 6 Cúmbá muud mə jəlá nə bə múúd ŋgə cugə kú nə sá á jumúg yé. A jəlá nə bə ŋgwum mə mudá ŋgwúd. Bwán bə bwé jəlá nə bə óbúgula, bwé nda bwelə bə nə njagə nə bwé ŋgə bə nə intíwəlí, ŋkí ntāg nə bí nə məbún. 7 Í ka jii ná tówe shwóg mə də fála Dɔ́ yé bág kú nə sá á jumúg, nəcé a ji tówe shwóg mə Zembí. Nyə ajəláyé nə bə mbií múúd í də téduga nə nyəmfwó ji nə ŋkul sá sá jēsh yí, kú bə mbií múúd í də kuya mpimbə yí, kú bə ŋgule məlwəg, kú bə múúd icwoomb, a nda də sɔ́ *mwaanə nə məcií míshəd. 8 A bág muud mə də mpu ŋwa ójón yé, a dúgə cəel isâ í ányunywaā, a də cunal íyéesh byé, a njúl tátəlí muud, a dúgə sɔ́

Məbədə

1:1 muud lwámá: 1Tm 2.7 1:2 1Pr 1.3-5; Gal 3.6, 17-18 1:3 3.4; fwála í á wóos: 1Tm 2.6
 1:4 Títus: 2Kr 2.13; mwān waamə: 1Tm 1.2 1:5 Mis 14.23 1:6 1Tm 3.2-7; 1Pr 5.1-4 1:9
 2.1; 1Tm 1.10

nji sâ Zembî mæ gwág nywa yí, a ðu mpu jwú næ lâm. ⁹ A jêlá næ bæ múúð má wá lâm njíggúlá ábúgúlág sá ngá jíguli yíid. Ntó, nyæ é bæ næ ñkul mæ bándúlá búúð ná bwé bég fwámé njíggúlá, a lwó búúð ɔ óñkwafad iwushí byán.

Bów-bôw mínjígúlá mí jêlá næ shîn

¹⁰ Mæ mpú ná zhwog obúgála bí næ mælwæ; í bul bæ ná ndeé sámabá *Oyúden bwé á magulæ Yésus wá. Bwé ðu sá míkandá kú næ wúmbálé, ðu shígg buud næ myo. ¹¹ Í jii ná wo júwalag bwo mimpu, næcé bwé ngæ tâl minjów mí búúð oncindí ná shwuu næ ngálæ jíguli bwo isâ bí kú jêlá yí; bwé ngæ jíguli isâ byængú nji shú ná bwé bég næ myána bów-bôw zhí jøngúð. ¹² Wúl mbyágá á Kurêt í á ðu cúndæ micúndá yí í á cí ná: «Buud ɔ Kurêt básæ ja jêsh nji bwiingúlæ ijóð, nji gwóð-gwóð mílâm nda oñkweny, mílulám ðu tæduga nji dæg.» ¹³ Ciyá nyæ á cí jøngú jí búbálé. Næ ndeé, ñkáándúg næ bwo fwámé ñkáándúla, bwé bég næ fwámé búgá, ¹⁴ bwé nda kænd mílâm mbeé míkanda mí Oyúden ði, bwé nda bæ mæcéxé má búúð bwé ngá ban obúbálé wá. ¹⁵ Buud bí ná fwó-fwó wá, isâ byêsh bí námæ bwo ná fwó-fwó; nji, shú bæng bí næ nyéé wá, bwé ngæ ban ná bwé abúgúláyé wá, kú næ tæ sâ jí bwo ná fwó-fwó, fug nyán nyí nyéé næ nyéé, lâm wán nyéé næ nyéé. ¹⁶ Bwé ngæ cí ná bwé mpú Zembî, nji isâ bwé ngá sá yí í njúl sâ shús. Bwé cúgé á cælug, bí næ mæbún, bwé cúgé næ ñkul bwæle sá ná ányunywaâ.

2

Minjígúlá shú ócwámabá buud

¹ Wæe jaawág búúð nji sâ í ngó bwæma næ fwámé njíggúlá yí. ² Cígg

næ ocwámabá buud ná bwé dæg cunal íyéesh byán, bwé jêlá næ mpíya næ gúmá, cugæ cug íkæn, bwé jêlá næ bæ næ lal-lal búgá næ mæma cæelí, næ fwámé jísów. ³ Cígg næ ocwámabá budá ná bwé cúgæg námæ mbií cug Zembî mæ gwág nywa yí, bwé nda ðu cí búúð iciyá í béwúlí bwo mílâm yí, bwé nda bæ mólwaá má málwæg. Cígg næ bwo ná bwé dæg bæ næ jøð mæcwûn, ⁴ shú ná bwé jígúlig mîngwæol mbií bwé jêlá næ cæel ógwúm bán næ bwán yí, ⁵ næ mbií bwé cúgæg cug íkæn yí, bwé baagulé mányúul nji shú ógwúm bán, kænd mílâm ísý yâ mínjów myánúð, bæ næ jø máfúlú yí. Bwé ó jíguli ngwæol wêsh mbií á jêlá næ magulæ íjwûga í ngwúm yé, shú ná buud bwé nda *lås næ Mílású mí Zembî bwaasúle mpu.

Minjígúlá shú ngwínzhá

⁶ Yáágúg næ mæncwámá ná má cúgæg cug íkæn mæzhí mêsh. ⁷ Woméfwó téédúg sá ná bwé ñwág yuug misóólúgú mí ányunywaâ wódí, wo ðu bæ tátalí ja wó jíguli bwo yí, wo ñwa mínjígúlá myð næ mæjila. ⁸ Iciyá wó cwéed wódí mpu dí yí í bég kú næ mædana, í bég iciyá búúð bwé cúgé næ ñkul jum wo næ ndí yí. Ntó nyæ e sá ná buud bwé ngá lúmbuli næ sý wá bwé bég kú næ zhíí ná bwé mpyaam sâ, bwé yidá bæ næ shwôn.

⁹ Yáágúg næ mælwaa ná má magulæg íjwûga í ómása bán mæzhí mêsh, bwé sáág ná omása bán bwé gwágúg bwo nywa; bwé nda ðu fadulæ iciyá næ omása bán. ¹⁰ Bwé nda ðu júwo ómása bán isâ; bwé yidag bæ bwo buud ó abúgúlág ija byêsh. Ntó nyæ e sá ná, njíggúlá sá ngó jíguli shú má Cugye wúsú Zembî yí, buud bwé ñwág wæ næ gúmá.

1:10 3.9-11; 1Tm 1.3-7 **1:10** 1Tm 1.6 **1:11** 1Tm 6.5; 2Tm 3.6 **1:13** 2Tm 4.2 **1:14** 3.9; 1Tm 1.14 **1:15** 1Tm 1.5; Mat 15.11; Rom 14.14, 20 **1:16** 2Tm 3.5; 1Yn 2.4 **2:1** Ifz 5.21-6.9; **2:1** 1Tm 1.10 **2:2** 1Kr 13.13 **2:3** 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5 **2:5** Ifz 5.22-24 **2:6** 1Yn 2.14
2:7 1Tm 4.12; Flp 3.17 **2:8** 1Pr 2.15 **2:9** 1Tm 6.1-2 **2:10** 3.4

Zembî nyə a má lwóya mpaam nyé

¹¹ Zembî nyə á má lwóya mpaam nyé í ngə yə muud yêsh cug yí. ¹² Mpaam nyəngú í ngə jǐguli sê ná sê bánug cug á kú bish Zembî, sê ban iyéesh yá cug ga; ntó sê mú cugə cug íkəñ wa kala búúd gaád, cug á tútəlí, cug á kəndúlə lám wə Zembî. ¹³ Sə má jəlá nə cugə ntó té sê ngə bwánd jǔjǔ jwǔw má Cwámba nə búgə yí. Nəcə jwǔw dǔngú, Zembî wúsú ánní, Cugye wúsú Yésus-Krist mə bá lwóya mílwaná myé. ¹⁴ Nyə a yána nyáméfwó shú dúsú, zə yíl sê mányámá má cug sá á ngə cugə kú bish mácéx yíid, zə fúb nkúmba kúl búúd, kúl búúd í é də bə nkəwəmasá ja jêsh ná í sá jǔjǔ mísóólúgú yí.

¹⁵ Sə wó jəlá nə jaaw búúd wəni. Dugú cwíny búúd, də nkáánd nə bwo nə mpəl gwô jêsh. Muud nda mpyény wo.

3

Okristen cug ágúgwáan ján

¹ Báásúlág óbúgula bēsh nə bwá nda də sá lal lúu nə micí nə otówe ɔ shwóg, bwá mágúləg ijwúga byán, bwá də bə nkəwəmasá nə bwé sá sá jêsh jí nkí nywa yí. ² Bwá nda mpyaam múúd, bwá dág sásulə ózhuyá, də bə nə yéesh nkəwəmbələ, də bul cugə nə muud yêsh nə shee. ³ Shé mpúgá nə shé á fwo námə də bə kú nə fug, nji mǐngáádə, ngə bə bów-bów mázhíí, iwíimbúg nə yéesh zhwiimbyálə nə cug mimbíí mimbíí í á bii shé mikwám; shé á bə nə gwǔlə mílám, nə iwíimbúg, nda bə sá múúd jí nə nkul cəel yí, shé á ngə mpiiya shémé nə shémé. ⁴ Nji, ja Cugye wúsú Zembî nyə a má lwóya jǔ lám jé nə cəelí jé á ngə cəel buud

bēsh yí, ⁵ nyə á cug sê, kú bə nəcé sá sálə mísóólúgú myá tútəlí, nji nəcé nyə á gwág sə cey lámúd. Nyə á cug sə nə ngusa nyə á gusa sə yí, nə séy Nkəñkə Shíshim nyə á séy yí. Nəcə ngusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkəñkə Shíshim nyə á yə sə cug ágúgwáan. ⁶ Zembî nyə á shwu sá Shíshim yé wǔng nyúúlád mǎnkund mǎnkund kwonj má Cugye wúsú Yésus-Krist. ⁷ Nyə a sá ntó shú ná sá bág bii cug á kandugə kandugə sə ngə bwánd nə búgə nə sá má bá bii yí, nəcé a má ci mpáam nyé dí nə sá mú otútəlí ɔ búúd.

Məcwúñ

⁸ Ciyá ní jí abúgúlág. Má ka jíi nə wo lásúg gwo nə ñkán, buud bwá ngə *búgula Zembî wá bwé mpúg shímal sálə jǔjǔ mísóólúgú. Ntó jí jǔ sá, í njúl nə mfíi shú búúd bēsh. ⁹ Nji, wo ɔ də kwanz mbéé sénúsála mákəl, nə lǔlə məbyél ná lǔ lǔ kú nə məshíné*, nə ozhuyá, nə icígə-cígə buud bwá də ngə ci shú mácéx má Moyíz yí. Isá íni byésh í cúgə nə mfíi, bíseə ocwúd. ¹⁰ Muud mə sá mbéégí mǎnkəomá yé, wo ɔ nkáánd nə nyə ja áshúshwóógú, wo nkáánd ja ábēé; nkí a ká shwóg íí, bí béégya sámbá nə nyə. ¹¹ Mpug nə mbií múúd wǔng má nwa bów-bów zhí, sálə á ngə sá *misám ní, a ngə gwíílya nyáméfwó.

Məbádá

¹² Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dág ngwól á bwo mə wós nūñ, wo ɔ bá leel zə kwey mə Nikopolis, nəcé cínəng wə má má cəxlə nə mə kə cínɡuli nkəwán yé. ¹³ Wo ɔ sǔ ná sá í bág kú fúfə lwóya bwá jów nə Zénas yé, bá Apolos njənd bwá é sá yíid. ¹⁴ Í jíi námə ná

2:12 Ifz 1.4; 1Yn 2.16 **2:13** 1Kr 1.7; 1Te 1.10 **2:14** 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16 **3:1** Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 **3:3** 1Kr 6.11; Ifz 5.8 **3:4** 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6 **3:5** Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 **3:7** Rom 3.24 **3:9** 1.10-16 **3:9** 1.14; 1Tm 1.4 **3:9** Oyúden bwá á də baagula məbyél máñ micilyá, də lǔ micilyá myəng misəon, sá jəng wə Pwól ngə ban na yí. **3:10** Mat 18.15-17 **3:12** Tishik: Kol 4.7-8 **3:13** Apolos: 1Kr 1.12 **3:14** 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

omínyonhû búsu bwé jígúg dúlê shi-
mal sá jɔjɔ mísóólúgá, dɛ ju míkúlé
mí wós móshigá myá shú né bwé
bág kú fífə mpúmá. ¹⁵ Buud bēsh
sónónh búsa wa wá bwé ngə bádá wo.
Wo ɔ bəda óshwé búsu sónónh sá bí nə
búgə ngwûd wá.

Zembî ké sá bí bēsh mpaam.

Kálaad Pwôl nyé á cilə Fulmôn yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú má Fulmôn yí

Fulmôn nyə á bə fwámé múúd, nyə á ka cénd kuú njəond búgula Yésus, je bə Də á Kolósia dī. Nyə á bə shwə mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezím í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nyə njúl mímbwug dī. Onezím nyə á ka námá zə bə krísten. Pwôl mú ka zə nyəwá cígúlá ná a nyiŋg kənd nyə wə mása yé, a ka cilə mása wəwŋg kálaad éga, ná a légúg Onezím.

Pwôl mə tééd fwo báda Fulmôn nə buud bənonŋ bwə ngə jí wá (1-3), a mú yə Zembí akíba nə búgə nə zény Fulmôn jí nə ndí yí (4-7). Ná ndeé, a mú ka jaaw sá á ngə jí ná Fulmôn sáag lwaá dé Onezím yí (8-22). Mábədə má məshíné dī, Pwôl ngə cwééd zhwog buud á ngə námá nə cwééd kálaad á Kolósia dī wá, jí nə ŋkul bə ná Onezím wə nyə á kə nə okálaad obá bəsh, nə nyəwŋg á Kolósia, nə yé mə Fulmôn.

Ja wó lə kálaad mə Fulmôn yí, wo dúg ná Pwôl nyə á mpu nyəwá shwə yé Fulmôn nə mətag: kú yímbúlí nyə nə təw sá, kú yə nyə ŋkúmba wáda, a ngə mpu ná Fulmôn jí nə ŋkul ban sá á ngə cí nyə yí. Pwôl mə lwó ná, ccelí Kríst nyə á ccel sá yí, í ngə fəen sá məŋkenya ngə kwambulə wəŋgə mpédúgá sá buud.

Mábədə

¹ Mə Pwôl wə mə cíl kálaad éga, mə muud jí mímbwug dī nəcə ngələ sēy nə *Kríst Yésus yé. Sá mwáaŋg Timoté sə ngə cilə wo, abábə wúsú Fulmôn, wo muud ngə námá bədəga nə sá ngələ sēy nə Yésus yé. ² Sá

mə cilə námá mwáaŋg-shilə wúsú Afiya, nə Arship muud gwoonŋg wúsú ngələ lúmbulí dəomb. Sə mə cilə námá *Də lú óbúgula í dū sɛɛŋgya Fulmôn dī njəw yí. ³ Sónŋgə wúsú Zembí bá Cwámaba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá nə bí cəgəg nə shɛɛ.

Fulmôn nyə á bə nə fwámé ccelí nə fwámé búgə

⁴ Mə dū yə Zembí waamə akíba ja jəsh mə tédúgá wo mádí mājəgula dī yí. ⁵ Mə dū yə Zembí akíba ntó nəcə mə gwág ná wo ngə kə shwóg nə búgúlalə Cwámaba Yésus, wo ngə námá lwó ná wó ccel búúd bəsh Zembí nyə a mə féesh wá. ⁶ Mə ngə jəgula nə Zembí ná búgə í ngə sɛɛŋg shwə yí í wúmág, wo mpúg bímbí lú mánywa *Kríst mə sá sə má. ⁷ Mwaanŋ, mə amə bul bə nə məshusug, nyúul bul bə mə nə ŋkul nə dúgúlə nda ccelí gwó í mə lələshi okrísten mənyúul ná.

Fulmôn nyiŋgəg nyəwá Onezím

⁸ Ná ndeé, mə jí nə zhí kwon mə *Kríst dī ná mə yímbúlíg wo ná wo sáag gúl sá. ⁹ Nji, tɛɛm bə ntó, mə yida téég wo məbwə nəcə ccelí Zembí ngə yə sə yí, mə Pwôl, cwúcwúul múúd í, mə njúl nyiŋgə bə mímbwug dī ja gaád nəcə mə ngələ sēy nə Kríst Yésus. ¹⁰ Mə téég wo məbwə shú mə Onezím. A músə mwán mə amə byá cəg krísten dī mə njúl wa mímbwug dī yé. ¹¹ Nyə a shígé fwo dū bə wo nə mfíí ja bíná bí á fwó dū cəgə yí; jaá ga dī, a músə shwə bəsh nə mfíí.

¹² Mə nyiŋg nyə ná a nyiŋgəg zə wódí, a ngə zə tən nda gúl kəl nyúul jəm. ¹³ Mə amə nywá yidá jí ná a jíg wa mádí koogú té mə jí mímbwug dī nəcə Jəjə Kéel yí, a ngəg nə sēy nə mə jíla gwó dī. ¹⁴ Nji, mə shígé ccel ná mə sá gúl sá shwə nda fwo bə cún; mə acéélé ná wo sáag mənywa

yímbúlíd, í jii ná wo sáág nà jòjò lām. ¹⁵ Jí nà ñkul bə ná Onezím nyə a béégya nà wo búbaalé fwála shú ná wo nyíngəg lóg nyə kandugə kandugə. ¹⁶ Nyə anyíngəyé ná bə wo lwaá, nyə é ntə lwaá, nyə é bə wo *mínyəñə wó búl cɛɛl yé. A má bə mə abábə, nyə é nyíngə bul bə shú dwô dî; nəcɛ, a ji fwo bə múúd woó, a má nyíngə bə krísten nda wo.

¹⁷ Gwá wá má cɛ́ɛl ci ná, ñkí wo mpú ná mə ji wo shwá, ñwaág Onezím nda wó jí nà ñkul ñwa mə ná. ¹⁸ Ñkí nyə á byaagulə nà wo, ñkí ntāg ná a ji nà wo mpwá́lá, lóg ná mə wá mbíd wo nywo. ¹⁹ Mə Pwól mə ñgə cilə nə mbwá wām ná mə bá jóna wo mpwá́lá nyəñg; mə abúlɛ cɛɛl nyíngə jaaw wo ná cəg gwô ji námá wo mpwá́lá wó mbíd mə yí. ²⁰ Ná ndɛɛ mwaang, ság mə kwíindyá má ñgá jî wo ni jínə má Cwám̄ba dî; námá nda shwá bí ókrísten ná, səlɔg mə lām shí.

²¹ Mə ñgə cilə wo kálaad éga mə njúl nə búgá ná wo é sá sá má ñgá jii ná wo sáág yí; mə mpú ná wo é sá mə isá cə jîni. ²² Má jii námá ná wo kwám̄buləg mə bwágá, mə ñgə dúg ná shé wál bá zə nyíngə dúgyá, məjəgula mún má ñgə gwíig.

Məbádá

²³ Ipafras muud sá jí mímbwug dí nəcɛ ñgələ sêy nə *Kríst Yésus yé ñgə bəda wo. ²⁴ Buud ó gwoong ísɛy bām Márkus, nə Aristárug, nə Démas, nə Lúkas bwá ñgə námá bəda wo. ²⁵ Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Kríst í jíg bídí.

Kálaad bwá á cilə Wəheburê yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburê yí

Muud yêsh mə mpú shimal l̥ kálaad éga yé nyə e táduga ná í cúgé kálaad, í yidá bə bwiingúlə mílāŋ mí Zembí. Mátéédúlé mäsə, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwá cilə yé. Nji məbədə mäsə ímpánzá yâ məshíné mə lúu 13 wə mə sá nə muud mpúg ná jísə kálaad nə bwá á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ŋgə bándələ okristen ná bwá kú nyiŋgə kənd mítádúgá Mácçé mə Moyîz dî. A ka ŋgə lwó bwo ná cug mə Kríst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd bäsə nə ŋkul táduga ná í d̥ cug búúd yí.

Kálaad mə bwey na námá lwó mátéédúléd nə Zembí nyə a lwóya sâ á jísə yí wə Yésus-Kríst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma mən̄kəw məlól:

- (1) Kríst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Ol̥ye bwá nádag búgád (10.19–12.11).
- (3) Baalé məcwūŋ nə ibwádán (12.12–13.25).

Zembí ŋgə lésha nə buud nə zhíí a Mwân yé

¹ Yág í, Zembí nyə á d̥ lás nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhíí á *buud ɔ mícúndá bé. ² Nə ndéé, mwów məzhúgúlá mága di, a mə lás nə shé nə zhíí a Mwân yé. Mwân yé wəŋg wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a mə t̄l nyə nə a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ŋgə zhu mílwanə mí Zembí dí yí, a ji zhigim mbəŋla mə Zembí, a ŋgə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí nə gwów. Ja nyə á

shín fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwə mən̄cwúm mə Zembí á ŋkul nyêsh dî.

Mwân mə Zembí mə ntə wəŋgales

⁴ A ntə *wəŋgales, jínə Zembí nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dáy. ⁵ Mpugá nə Zembí nyə abwélé ci nə ŋgwól *éŋgales ná: «Wo ji Mwân waamə, mə mə byá wo múús». Nda námə nyiŋgə ci ná: «Mə é bə nyə sóŋgá, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembí mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cumbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wəŋgales ɔ Zembí bəsh
bwá kúdúg məmpwoombú
mándəlúd yə nyə gúmá.

⁷ Nyə á ci shú wəŋgales ná:

A d̥ sá nə wəŋgales bé bwá bág nda fufə,
a sá nə osól ɔ mäsáal bé bwá bág nda ŋgwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú mə Mwân yé ná:

Yé Zembí, ijwúga byô í bá ji kú nə zhúgá.

Otátəlí wə bwá ŋgə lwó nə wo ŋgə jwú nə faan dwô.

⁹ Wo á c̄el otátəlí, wo mpii fúlú a kú bish məcçé;

sâ jəŋg wə jí ná, yé Zembí,
Zembí woó nyə a gwáágulə wo məwúdə mə máshusug;
ntó ji nə nyə á yə wo cé í ntə búúd ɔ gwoŋg bwô yí.

¹⁰ Zembí nyə á ci námə ná:

Yé Cwám̄ba, mátéédúlé di, wo wə wo á fwə shí,

wo a sá námə jəŋ nə məbwə mwô.

¹¹ Isâ byəŋg byêsh í bá shín,

nji w̄e njul kú nə zhúgá;
byêsh í bá bə íbwoodú nda mikáándá,

¹² wo bá báág byo nda bwá d̥ báág jud ná.

Haaw. Í bá shín c̄end nda káándá.

Nji w̄e wo njúl nji mbii ŋgwúd,
mimbú myô kú bw̄e shín.

13 Zembî nyə abwélé námá ci nə
ngwól éngəles ná:

Jig shí wa mǎdí mbwə mǎncwúm
kə wós ja mə é culashi mízhízhín
myô,

mí bə wo sá wó du tǎl mákuú yí!

14 Wəéngəles bǎŋ ná wə ozá? Ngaá
bêsh búsa mishíshim mí ngə sêy nə
Zembî, Zembî ka du kǎnd bwo ná
bwə kǎg ngə kwíind buud bwə bá
ŋwa cug tǎŋ ílǎgí Zembî mə bá yə sá
yí?

2

Zembî má cug shé

1 Nda jí ntó ná, í bul jii ná shé
mpúg wá mílúú sá bwə á jaaw shé
yíid, ŋkwǎŋgá sá á bá kwab zhíí.
2 Shé mpúgá ná kéel *wəéngəles bwə
á zə nə ndí yág yí, í á bə álal-ŋkul;
muud yêsh nyə á caam mǎcɛɛ, nda
bísh dwo yé, nyə a shí bwəma nə
intǎgúli í á jəla yí. 3 Nda jí ntó ná,
shé má ká bə kú bísh shísha mǎma
cug bwə ngə jaaw shé yí, shé nda bá
bwele faam. Cwámba nyǎmǎfwó wə
nyə a tééd jaawúlǎ lǎŋ á cug jǎŋgá,
buud bwə á gwág nə nyə wá bwə
mú zə báásulǎ shé wə. 4 Shú lwólǎ
námá ná kéel dǎŋg dúsə fwámé kéel,
Zembî nyǎmǎfwó nyə a wéeshli isá
í ntǎ buud ŋkul yí, nə *isá í mímbúgú
nə *mǎshimbá mimbii mimbii. A
mú námá yə bwo idáás Shíshim má
du dáás búúd yí, nda nyə á cǎel ná.

*Yésus, Mwán má Zembî nyə á zə bə
muud*

5 Haaw. Kala búúd sá ngə ci ná í
bá bə yí, wəéngəles dí bwə bá jwú nə
gwo, Zembî nyə a shígé sá nə í bág bə
ntó. 6 Í yidá bə cilyá Kálaad Zembî dí
ná:

Yé Zembî, wo ngə tǎduga muud nǎcé
a jí jí?

Wo ngə kweemb kukwumuga
múúd nǎcé í bǎlə jí?

7 Wo má sǎl nyə shí fúfwála, cǎ
wəéngəles.

Ná ndéé, wo má sá ná a ŋkǎnwag, a
bǎg nə gúmǎ nda cí.

8 Wo má wá isá byêsh mányámá má
múúd dí.

Haaw. Sálə Zembî má sá ná a jwúg
nə isá byêsh yí, tǎ sá ngwúd nə
ngwúd í alúgé. Nji, shé cugé nə ŋkul
fwo dúg ja gaád ná a ngə jwú nə isá
byêsh. 9 Nji, sá shé mú ngə dúg yí
jí ná, Yésus muud Zembî nyə á sǎl
shí fúfwála cǎ wəéngəles yé, a mú
ngə ŋkǎnwə, a njúl nə gúmǎ nda cí,
nǎcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə
á zə cé buud bēsh, lwóyálə mpaam
Zembî nyə á baam nə bwo yí.

10 Zembî wə nyə a té isá byêsh,
nyə wə ngə sá ná byêsh í ngəg nə
kyey mpwogé, nyə námá wə nyə á
jii ná ncúlyá zhwoŋ bwǎn bé bwə
ŋkǎnwag mǎŋkǎnwə mé. Í á ka
jəla ná a sáág ná micúŋ mí bíig
Yésus muud nyə á juw zhíí ná bwán
ó Zembî bwə bíig cug yé, micúŋ
nyǎŋg mí mú mǎel sá ná Zembî
jílug nyə jiiya í á jəla nə nyə yí. 11 Ntó,
nə Yésus muud ngə sá ná buud bwə
bǎg mǎŋkǎŋkǎ mi búúd yé, nə buud
á ngə sá ntó wá, bēsh búsa nə shug
ngwúd. Gwə wə á jí kú gwág shwôn
jówálə bwo ná omínyoŋǎ bé yí. 12 Ntó
wə á cí ná:

Mə bá du bwiing ómínyoŋǎ bǎm
bímbi lú múúd wo jí yí,

mə sey wo isusa í gúmǎ ja bwə
sééngyá ná bwə gúmǎ wo yí.

13 A nyiŋgə námá ci ná:

Mǎe jǎm júgáwé jêsh í bá bə nyádí.
Nyə námá ná: «Mə wə éga, nə bwǎn
Zembî nyə á yə mə wá». 14 Nda jí
ná bwǎn á ngə ci óni búsa nə mish-
wun nə mǎcii ná, Yésus nyə á ŋwa
námá nyúul muud, a bə nə mish-
wun nə mǎcii shú ná a yág, shwiyi dé
mú culashi ŋkúl mə Njwú mǎjamb,

nye muud nyə á ηgə kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná a yíl búúd bəsh mányámád, nəcé bwə á ηgə cugə ηkúmba cug nji ηgələ fúndə shwiy, cug mányámá. ¹⁶ Í má mpu nyín ná Yésus nyə á shígé zə kwiid wáéηgales; nyə á yida zə kwiid mp-wonη buud má *Aburaham. ¹⁷ Sá jəonη wə í á sá ná a céndúg bə nda omínyəηə bé məzhií mēsh, shú ná a bəg bwo fwámé Ajəláci á ofada mə gwág bwo cey lámúd yé, á sá ísέy váál Zembí mə céel yí. A ji Ajəláci á ofada ná a saág *mótúnuga, yíl búúd *misám myāj. ¹⁸ Yésus ji nə ηkul kwíind búúd məbwəbúlán mə ηgə fwágusə məkuú shí wá, nəcé nyəméfwó nyə á fwo námə bwəma nə məbwəbúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Krist má ntə Moyíz

¹ Ná ndeé yé mīηkēηkē mí omínyəηə bām, bí buud Zembí nyə a mə námə jəw ná bi bəg ηwa ηkəw cug á gwówúd wá, kəndugá mitédúgá wə Yésus. Nyə wə sə ηgə magulə tám buud ná a jí *muud lwámá mə Zembí, a njúl Ajəláci á ofada yé. ² Nyə á sá ísέy byé váál í á kwaga mísh má múúd nyə á nti nyə yí, námə nda Moyíz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembí wəsh váál í á kwaga yí ná. ³ Mpugá ná Zembí nyə a dúg ná Yésus mə jəlá nə bul ηwa gúmə ntə Moyíz, námə nda múúd mə lwə njów mə du ηwa gúmə ntə njów wáméfwó ná. ⁴ Bi mə mpú ná njów wəsh í du bə nə muud nyə ámə lwə yé; nji, Zembí wə mə du lwə ísá byəsh. ⁵ Moyíz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembí wəsh váál í á kwaga yí. Nye, nyə á bə səl məsáal, ηgələ lwó ná sá Zembí mə bá jaaw búúd yí í bá bə búbálé. ⁶ Kríst ηgə sá ísέy byé váál í kwaga yí. Nywá ji

Mwân á njów má Zembí. Njów má Zembí wəonη wə shé, ηkí shé mə kə nə inkán shwóg, kə námə shwóg nə ηgələ bə nə milúú ná sán nəcé sá ηgə bwánd nyə nə búgá.

Zembí má du yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷ Gwə wə Nkēηkē Shíshim ηgə ci yí, ná;

Nkí bi mə gwág kəl dé múús íí, ⁸ kúgá sá nún

nda ja búúd bwə á sá mīngáádá yí. Jwəw dəonηgú, buud bwə á kə nə

məkugulə wə Zembí nún shí a shwéeshá dī.

⁹ Osóonηgú bún bwə á shweenzh mə cínəonη

nə bwə dúg sá mə é sá yí.

Bwə á shweenzh mə, í njúl ná bwə á shí dúg

ísá mə á sá bwo ¹⁰ tən mimbú məwúm mənə yí.

Nda bwə á du she ná bwə dúg sá mə é sá yí ná,

mə á nyada nə kala búúd jəonηgú, mə mú ci ná: «Búsə ja jəsh nji dálə

wush; bwə afwóyé mpu zhíí mə ηgə lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kəen nə mpimbə ná:

«Bwə á bəle bwəle kumə kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

¹² Bwaanη, bi ó bey ná ηgwól múúd gwoonη wán bəg nə bów-bəw lám,

lám á kú nə búgə ná ndeé a mú yid kwonη nə Zembí á kuwō. ¹³ Yidagá

du sá ná, jwów dēsh búúd bí nə ηkul jəw ná «múús» yí, ηgwól cwíny

ηgwól, ηgwól cwíny ηgwól. Dugá sá ntó shú ná *sám í nda bá shīg

tə muud á bídí gwoonη ná ndeé nyāη mú bə nə nún. ¹⁴ Nəcé shé

músə *Křst buud ó gwoonη bé, ηkí shé mə bii búgə məbwə məbá kə

wós məshínéd, námə nda shé á tééd mátéédúléd ná. ¹⁵ Shé kúgá wusa ná

jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

2:16 Iza 41.8-9 2:17 4.14; 5.2; Flp 2.7; 1Yn 2.2 2:18 4.15; Mat 4.1-11 3:1 4.14 3:2 Ilj 12.7 3:6 Mwân: 5.8 bwánd nyə nə búgá: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 3:7 Sóm 95.7-11 3:8 MmN 17.7; Ilj 20.2-5 3:11 Ilj 14.21-23 3:14 3.6

Nkí bi mə gwág kál dé múús íí,
kúgá sá nún
nda ja búúd bwá á sá miŋgáádá yí.

¹⁶ Ozá bân bwá á gwág kál má Zembî ná ndéé bwá mú sá miŋgáádá wá? Ngaá í á bə buud bēsh Moyíz nyə a wú nə ndí Igipten wá? ¹⁷ Ozá Zembî nyə á nyada nə ndí tâŋ mimbû məwûm mánô wá? Ngaá í á bə buud bwá á sêm ná ndéé mim-bimbə myán mí mú ŋə mpáŋguli shí a shwéeshád wá? ¹⁸ Ozá nyə á keen ná bwá ábúle bwele kumə kál nyə á kwəmsa bwo wogá yí? Ngaá í á bə buud bwá á sá nyə miŋgáádá wá? ¹⁹ Haaw! Shé má dúg na ná bwá á shígé kumə kál Zembî nyə á kwəmsa bwo wogá yí nəcə jí? Nəcə bwá á ban ná bwá abúgúláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá má Zembî

¹ Zembî nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwá yówulag; ŋkaagə nyəoŋg nyí ná. Bi ó ka bey ná ŋgwól múúd á gwooŋg jín bág shúb wogá joŋg. ² Shé á shí námá gwág kéel má Zembî nda bwo. Nji, wán gwágúla bwá á gwág yí í á shígé kwíind bwo tɔɔ sá, nəcə bwá á shígé *búgula sá bwá á gwág yí. ³ Shé báá obúgula shé mú ŋə yowula, kú bə bwo, nəcə nyə á ci shú dánjád ná:

Mə mú ka keen nə mpimbə ná:

«Bwá ábúle bwele kumə

kúl mə á kwəmsa bwo wogá yí».

Zembî nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwə shí nə gwów yí, nyə á shí shínal íséy byé byēsh. ⁴ Shú sá í dúgyá nə jwôw á zaŋgbá yí, sə má mpú ná Zembî nyə á ci gúl kákúlúd nyádí kálaad dí ná: «Zembî nyə á ka yowula nə íséy byé byēsh jwôw á zaŋgbá». ⁵ Gwá námá wá á cí wa jiga kákúlúd ná: «Mə abúle bwele sá

nə bwá yówulag». ⁶ Ntó ji ná cígúlá í bwey bə ná Zembî mə bá sá ná bóól búúd bwá yówulag. Nji, buud bwá á tééd gwág kéel wá, bwá á shígé yowula, nəcə məlwá. ⁷ Nda jí ntó ná, Zembî má tâl dúl jwôw búúd bwá é ci ná «múús» yí. Nyə á zə tâl jwôw dɔɔŋgú mimbú mí má bwey bul cə té wulə fwála má Moyíz; nyə á ka ci mpu mə *Dávid dí nda nyə ámə fwo ci ná, ná: «ŋkí bi mə gwág kál dé múús íí, kúgá sá nún».

⁸ Í á mbəm bə ná Yeshuwa nyə a sá ná kúl búúd í yówulag ja bwá á shín nyí shí á cəplá yí, Zembî nyə a shígé nywá nyingə ci ná dúl jwów lú wogá dúsə. ⁹ Ntó má lwó ná gúlúgá wogá jisə ná shú búúd ó Zembî, í njúl nda fwámé wogá Zembî nyə á woga jwôw lú zaŋgbá yí. ¹⁰ Nəcə, muud Zembî mə sá ná a yówulag yé, nyə é yowula nə íséy byé byēsh námá nda Zembî nyə á yowula nə byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá məŋkul ná shé bág yowula nda Zembî nyə á kaag ná; shé wágá məŋkul shú ná muud nda bá shúb nəcə sálə mbií məlwá bwá á sá má.

¹² Mpugá ná Mílású mí Zembî mísə mikuwó, mí njúl mi aŋkál-ŋkálú. Mí də bəwuli ntə kafwele jēsh bwá də jow íkómb íbá yí. Mí də nyí múúd nyúúlád kə kumə kúl mí béég *jím bá *shíshim yí; mí də béég məbwəɔ mə nyúúl nə óshú ó íyasəd. Mílású mí Zembî wə mí də lwó ŋkí mitádúgá nə iyuug yá lâm, bíśə ŋkí bôw, ŋkí bíśə ŋkí nywa. ¹³ Kú ntág nə tɔɔ sá Zembî nyə á té yí jí nə ŋkul shwaaw Zembî. Isá byēsh bíśə os-hushwaás, ompajáá nyádí míshúd, nyə muud mə bá sá sə shitóg yé.

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á lína joŋ lə gwów yé*, nyə wə Yésus, Mwân má Zembî.

3:16 Ilj 14.1-35 **3:17** Ilj 14.29; 1Kr 10.5, 10 **3:18** Ilj 14.1-4 **4:4** Mat 2.2 **4:5** 3.11 **4:7** 3.7-8; 3.15 **4:8** Mbá 31.7; Zho 22.4 **4:10** 4.4 **4:12** Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 **4:14** 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * **4:14** Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí. **4:15** 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5

Nda jí ntó ná, shé kágá nà búgá jísú shwóg, kú bwéle tag. ¹⁵ Nacé, Ajeláci á ofada shé mú nà ndí yé, cugé nyooŋg jí nda gwág shé cey lámúd nà tag dúsú yé. A yidá bə nyooŋg jí ná nyə á bwəma nə məbwəbálán məzhií məsh nda shé, nji a nda sá *sám yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembí kúná-kúnə kú fúnda. Shé shíshúgá nyádi caaŋgəd kúl á ngé lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúd a sá shé mpaam, a kwíind shé ja shé má jí kwíindyá yí.

5

¹ Bi mə mpú ná bwé du féesh múud yésh mə bád Ajeláci á ofada yé mpádúgá buud, bwé tál nyə ná a dóg sèy nə Zembí shú dán. A du kala isá bwé yá Zembí yí, du sá *mátúnuga shú ná *mísám myáŋ mí jimbúg. ² A ji nə ŋkul mpu mícúŋ iwugálu nə minjé-gwəw mí ngé bwəma nə ndí myá, nacé a ji námá múúd nə iləm námá nda bwo. ³ Sâ jooŋg wá jí ná, á jəlá nə du sá mátúnuga shú jimbálúle mísám myá nyáméfwó, nə myooŋg myá kúl búúd námá. ⁴ Muud cugé nə ŋkul wánda jiya jooŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembí wá má du jəw búúd bwé ŋwá jiya jooŋg wá námá nda nyə á jəw Arəon ná.

⁵ Ntó námá wá jí nə *Kříst yé. Kříst nyə a shígé wánda jiya jooŋgú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembí wá nyə á yə nyə gwo, Zembí muud nyə á ci nə nyə ná: «Wo ji Mwān waamə, mə má byá wo múús».

⁶ A nyiŋgə námá ci gúl kúkúlúd ná: «Wo ji fada, wo é ji jiya fada dí kandugə á kandugə nda Melukisedek».

⁷ Ja Kříst nyə á ngə cugə wa shí ga dí yí, nyə á du bul jəgula, du téég Zembí məbwə, Zembí muud nyə á

bə nə ŋkul sá ná a kú yə yé. Nyə á du kím, a jii, məzhwiile wós. Zembí mú gwág nyə, nacé nyə á bə nə məgwág nə Zembí. ⁸ Teem bə ná nyə á bə *Mwān má Zembí, nyə á bwəma nə micúŋ, mí mú jíguli nyə məgwág. ⁹ Zembí mú sá ná a bəg váál í jəla yí. A mú bə ámádi á cug á kandugə kandugə, du yə búúd bəsh bwé sá nyə məgwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembí nyə á tál nyə mbií Ajeláci á ofada má Melukisedek.

Bəw ja múúd mə béégýá nə Zembí yí

¹¹ Bulya isá sá bí nə sá cíg na yí. Nji, shú ná sá féesúg bí byo, í bul kwowula, nacé bí ádé ná leel mpu gwág. ¹² Bweyála bí á jəla nə bwey bə oyíguli. Nji, í ngə ná jii ná múud jígúlig bí isá bwé jəlá nə fwo tééd mpu mínjígúla mí Zembí dí yí. Í ngə ná jii bí mənyá má bəl, kú bə fwámé idəw. ¹³ Muud ngə ná cugə nə mənyá má bəl yé nyə afwóyé wəmbulə nda á cugəg tətəlí mish má Zembí dí ná; a ji ná kúkény. ¹⁴ Nji, buud bwé á má lal wá, báá wá bwé jəlá nə fwámé idəw, nacé bwé á má jíg cug ná ndeé milám mí á má janzulə bwo nə dúlə wá mímbéégí mpádúgá mənywa nə məbəw.

6

¹ Nə ndeé, shé kágá shwóg, shé jígúgá isá í Zembí í jəlá nə buud bwé má lal búgád yí. Shé yówug dúlə nyiŋgə kə mpás kə du ŋwa mínjígúla mí *Kříst myá mətéédúlé. Shé kúgá nyiŋgə tééd límála límuga ja shús. Ntó jí ná shé kúgá nyiŋgə ngə ŋwa minjígúla myá nda múúd mə jəlá nə yíl lám mísólúgú mí shwiy dí, *búgula Zembí ná; ² nə minjígúla mí dúgyá nə minduwán* nə dúlə bəd búúd məbwə yí; ŋkí ntág

4:16 10.19 5:1 4.14 5:2 2.17-18; 4.15; 7.28 5:3 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 5:4 Arəon: MmN 28.1 5:5 1.5 5:6 Sóm 110.4; Heb 6.20 5:7 Mat 26.36-46 5:8 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8 5:9 7.27 5:10 5.6; 6.20 5:12 1Kr 3.2 5:14 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14 6:1 9.14 6:2 Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * 6:2 Na cugé nji nduwán óbúgala bwé du duwan yí, Oyúden bwé á du námá bə nə wáj nduwán nə myáŋ mísólúgú.

minjîgûlâ mí dúgyá nê gwûmûlê mímbimbê mí bá gwûm yí, nê sêmbýe mílâsú á kandugê kandugê yí. ³ Mbê! Shê ányingəyê ngê bɛ bîni; ñkí Zembî má magulê, shê má zê yida ñwa minjîgûlâ mí jêlâ nê buud bwê á má lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, mənkenya má Zembî má á shí kwan bwo, bwê á shí bə nê kəw á isâ Zembî ngə yə buud bə yí, bənêñ bóólúgá bwê á shí lág Ñkəñkê Shíshim, ⁵ bwê á shí kagulê mánywa mâ Milâsú mí Zembî, bwê á shí námá kagulê ñkul Zembî mə bá yə búúd mwôw má zág má yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwê má yid kwon ja nê Kríst yí, muud cugé ná nê ñkul nyingə sá ná bwê nyingəg kənd mílâm wə Kríst. Nəcé banúlê bwê má ban *Mwân má Zembî yí wúsə bwo nda bwê ngə nyingə bwambulê nyə kwólós dí jəñ ja, ngə nyingə sá ná a nyingəg bwəma nê shwôn tām buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká tag nê ompú ná ndéé í kə idəw, Zembî bwádan nê shí nyəng, buud bwê á bɛ məmpəg wá bə nê mfíí. ⁸ Nji, í ká yida kə ibiin-biin nê mægwaagulá, í lúg kúná-kúnə ná Zembî lwéémug nywo nəcé í cugé nê mfíí; zhúgúlâ zhúgúlâ, bwê jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwaáñg má búl cɛel wá, tɛem bə ná sá ngə lás ntáni, sá ngə mpu búbálé ná bi báá bí təl fwámé zhííd, bi ngə sá isâ í lwó ná bi mú nê cug yí. ¹⁰ Nəcé, Zembî cugé nê olíñgí ná a bá wusa sâ bi ngə sá yí nê mbií bí má céél nyə yí. Cɛelí jəng í ngə nyín nê séyúle bí ngə sêy nê buud bə wú yág zə wós múús yí. ¹¹ Sə ngə bul jii ná muud yêsh á sámbá jín yáágúg nê ngəlê cugə cug jəngú cé cug, ja jəngú bi mú bá bii isâ bí ngə bwánd nê búgə ná í bá bə yí. ¹² Kúgá sá íkódúgú; yidagá ngə sá nda buud

bwê má jéeg mányúúl wə Zembî kú nê mílámusa wá, bwê wə bwê bá bə nê kəw lú isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Ñkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham ñkaagə yí, nyə á kɛen ñkaaná. Nda jí ná ngwól múúd cugé fwámé múúd ntə Zembî ná, Zembî nyə á kɛen jíná dé nyəmɛfwó, ¹⁴ nyə ná:

Búbálé, mə bá bwádan nê wo, mə sá ná mpwonə buud nywó í búlɔg bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námá bwánd ñkaagə nyəngú nê lám jisəw ná ndéé, í mú námá bə nda Zembî nyə á kaag nyə ná. ¹⁶ Ja múúd má du kɛen ñkaanó yí, á du kɛen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, ñkaaná mú jâ, muud kú ná sá máshwán. ¹⁷ Ntə, Zembî nyə á cɛel ná buud bwê á lúg nê isâ nyə á kaag yí bwê mpúg nê nyə abúle nyingə cénd cigúlâ á má ñwa yí, a mú kɛen ñkaanó. ¹⁸ Ná ndéé, nê ñkaagə Zembî nyə á kaag yí, nê kɛenúlê nyə á kɛen búbálé yí, ngwúd nê ngwúd á na í cugé nê ñkul salan, nəcé Zembî cugé nê ñkul bwiing íjǝǝ. Nyə á kaag, a nyingə kɛen búbálé nəcé ji? Í á bə shú ná mányúúl má lálɔg shé buud shé má kə shwaaw nyədí, ngə bwánd sá á má kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúlê shé ngə bwánd nê búgə wəngəyá, wúsə shé shwamá shú ná lám nda ñkúñkula. Nda jí ntə ná, shé má bá kumə kúl Zembî jisə yí, línlálê kə mpúsə sanda†. ²⁰ Wu wə Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyii shú dású yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námá nda Melukisedek nyə á bə ná.

6:4 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16 **6:8** Mat 13.7, 22 **6:10** 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 **6:12** 11.1-12; Luk 21.19 **6:13** Mat 22.16-17; Heb 11.12 **6:16** MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22 **6:18** 1ñ 23.19 **6:19** 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † **6:19** Lɔg Mat 27.51, ñkí Mak 15.58, ñkí ntəg Luk 23.45 jisə sanda í á du wá ñji mpádúgá fúm á ci nê mpáanzə nyêsh yí. **6:20** 4.14 Melukisedek: Sôm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sá ngə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námá fada má Zembí á gwów-gwów. *Aburaham nyə á kə lúmbuli dóomb nə bósól ójwú-buud, a mú ntə bwo. Ja nyə á ngə nyiŋgə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhíd kə bwádan nə nyə. ² Ja jəŋg wá Aburaham nyə á yə nyə *ŋkəw wúm á isá byêsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí. Jíná lú Melukisedek í tééd fwo kə nə «njwú-buud jí nə otátəlí yé». Nyə á nyiŋgə ntâg bə njwú-buud á Salem, ntó nyiŋgə kə nə «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə á shígé bə nə sósŋgú, kú nə nyəŋgá, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembí nyə á sá ná a bę́lag *Mwân má Zembí ná, a ji fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dęg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á nə mpáámbó jísú Aburaham yə nyə ŋkəw wúm á isá byêsh nyə á wú nə ndí dósomb dí yí. ⁵ Buud bēsh bwá á də tōw ofada mpwəŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpándí á Məççə má Moyíz í ngə yə bwo ŋkul ná bwá dęg gwáámb búúd ə *Izəryél ŋkəw wúm á isá byáj. Ntó jí nə bwá jalá nə ŋwa kəw dəŋg ómínyəŋə báj dí, í njúl ná ómínyəŋə báj búəsə námá bwân ó Aburaham. ⁶ Sá ŋgwúdá, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwəŋ buud nyáj; nji, tɛɛm bə ntó, nyə á ŋwa kəw dəŋg wá Aburaham, a bwádan ntâg nə Aburaham, í njúl ná Aburaham wá Zembí nyə á kaag məŋkaagá má kúl jé yé. ⁷ Shé má mpú kú nə məshwân nə fwámé múúd wə mə də bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jígá kósomb di, ofada bwá də ŋwa kəw dəŋg wá, bēsh bwá də bə

búúd bwá bá yə wá. Nji, Micilyá mí ngə ci ná Melukisedek nywáá ngə ná cugə. ⁹ Sə bí nə ŋkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ŋkəw wúm yí, Lévi muud mə jalá nə ŋwa dwo yé, nyə a shí námá yə Melukisedek kəw dəŋg na məbwá má Aburaham dí. ¹⁰ Sə bí nə ŋkul ci ntó nəcé, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ŋkəw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham məbwugálu dí cwú*.

Yésus ji mbií fada má Melukisedek

¹¹ Məççə Moyíz nyə á yə buud ə *Izəryél má má ngə ci ná ofada bwá dęg zhu bəend mə Lévi dí. Ká, jiya fada á bəend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isá í bəg váál í á jalá nə bə yí. Í á mbām mpu sá ntó, kú í á shígé nyiŋgə jii ŋgwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námá ka bə nji ofada wá váál má Arəən. ¹² Nə ndé, ja jiya fada í má cénd yí, í jii námá nə məççə má á də fwo bə má má céndég. ¹³ Shé má mpú nə muud sə ngə ci éne nyə a byél bəend shúsúd; təə mbyágá ŋgwúd nə ŋgwúd á bəend jəŋg í á shígé fwo bwəle səy *alatár dí. ¹⁴ Buud bēsh bwá mpú nə Cwámba wúsú nyə a byél bəend mə Yúda dí, Moyíz nyə á shígé ntâg bwəle cwééd bəend jəŋgú ja nyə á lás sá í dęgýá nə səy fada yí. ¹⁵ Í má nyiŋgə mpu nyín ná isá í á cénd, nəcé wúl mbę́la má Melukisedek í á tōw fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byél byélé dəŋg, kú námá bə ná micę́lá mí búúd wá mí tál nya; cug ŋkúl jé wá í sá ná a bəg fada, nəcé cug jé jəŋg í cúgé nə ŋkul shín. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálad Zembí mí ngə bwiiŋg lán yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná cęç acwúlú í á má kəndəw koogú, nəcé í á bə ŋkí tag, í á shígé bə nə mfií.

7:1 Melukisedek: Mət 14.17-20; Heb 5.6 7:5 Ilj 18.21 * 7:10 Lévi nyə á bə mwân mə Yákwab, Yákwab mwân mə Izaag, Izaag mwân mə Aburaham; ntó jí ná Lévi nyə á bə Aburaham məbwugálu.

7:14 Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 7:17 5.6 7:19 9.9; Rom 3.20

19 Mæcçɛ má Moyíz má á shígé mpu sá ná isá í bég váál í á jəla nə bə sá. Zembí má yida yə sá fwámé sâ ántantəzɔ́ sá má jálá bwánd nə búgá yí, sâ jəɔŋg wá í má sá ná shé shíshúg Zembí kúná-kúnə.

20 Sâ í búl nyîn cínəŋg yí jí ná, Zembí nyə á də ŋkəl ja nyə á təl Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé də də ŋkəl ja bóólúgá bwá á də tów ofada yí. 21 Nji, Yésus nyə a tów fada nə ŋkəl má Zembí ná, Zembí Cwámba nyə á keen ŋkaanó ná:

«Wo jí fada, wo é jí fada kandugə á kandugə.»

Nyə abúle nyingə shwána ŋkaanó nyé nyəŋg.

22 Keenúlə Zembí nyə á keen ntó yí í lwó ná sɔ́ Yésus nyə a jéég bud dí yí í ntɔ́ jəɔŋg áshúshwóógú. 23 Gúl sâ jí námá ná, ofada wá beend mə Lévi bwá á bə ŋkí bulya nacé shwi y í á də sá ná bwá bég kú sɛy kandugə kandugə. 24 Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwelɛ yə, séy fada jé í abúlé bwelɛ shín. 25 Ntó jí ná, buud bwá cingyá wá Yésus ná bwá shísh wá Zembí wá, Yésus jí nə ŋkul cug bwo ja ŋgwúd á kandugə, nacé a jí kuwó, nyə é də jəgala nə Zembí shú dán ja jəsh.

26 A jí mbií Ajəláci á ofada í jí shé yí nacé a jí ŋkɛŋkɛ múúd, kú nə məbyaagulə, fúbán, mbéégí wúsə mpádúgá bəndəŋ osóol ɔ́ *mísəm, a njul jíya gúmá í ntɔ́ íjya byəsh yíid. 27 A cugé nda bóól wáájəláci wá ofada. Bwá á də bə jwów dēsh í, nyāŋ fwo tééd sá *mátúnuga shú mísəm myé, a mú ka sá shú mísəm mí bóól búúd. Í ajíyé ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga məɔŋgú ja ŋgwúd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. 28 Mæcçɛ má

Moyíz má də ŋwa buud bwá njúl kú bə lwándúlá məzhií mēsh, də təl bwo wáájəláci wá ofada; nji, Zembí nyə á zə də ŋkəl mpúsə Mæcçɛ, a təl Mwān yé fada. Nyə a má lwándulə nyə məzhií mēsh kandugə á kandugə.

8

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada sɔ́ á gúgwáan dí

1 Lúú ciyá á isá sá ŋgə ci íni wúsə ná: mbií Ajəláci á ofada shé búsə nə ndí wá ni; nyəŋg nyə á má kə jí jíya gúmád jon dí, mbwə mənɔcwúm má Zembí á ŋkul nyəsh dí yé, 2 nyəŋg ŋgə sá iséy í fada fwámé kúl Zembí njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dāŋ banda mátúnuga, Cwámba wá nyə a lwɔ́, kú bə múúd.

3 Bwá də təl Ajəláci á ofada ná a dúg kala isá búúd bwá yə Zembí yí, a də námá sá mátúnuga. Í á jí ná wúsú Ajəláci á ofada bég námá nə jé sá á kálá Zembí yí. 4 A mbəm bə shí gaád í, a kú bə fada. Mbó! A kú bə, nacé ofada bwá ŋgə kala Zembí isá wá búsə, bwá ŋgə sɛy nda Mæcçɛ má Moyíz má ŋgə ci ná. 5 Wáŋ yálə bwá ŋgə yə Zembí gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí jon dí yí, sá jee námá ci ná jisə shishím á fwámé iséy byəŋg. Nacé, ja Moyíz nyə a lwɔ́ banda mátúnuga yí, Zembí nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ɔ́ bá sá sá jəsh bɛ yuug má á lwó wo mbəŋúd yí.» 6 Nji, jaá ga di, iséy Yésus nyə a lág yí í bul bə fwámé iséy, jí ntó nacé nyə wá jí lí-nji mpádúgá sənəŋ Zembí shú sɔ́ í ntɔ́ yí. Sɔ́ jəɔŋg í ntɔ́ nacé məŋkaagá mé má ntɔ́ məɔŋg má sɔ́ áshúshwóógú.

7 Sɔ́ áshúshwóógú* í á mbəm bə kú nə sá á jumág í, í á shígé nywá

7:21 7.17 7:22 8.6 7:24 6.20 7:25 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1 7:26 4.15 7:27 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18 7:28 5.1-2, 8; 7.19; Sòm 2.7 8:1 4.14 mbwə mənɔcwúm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sòm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 8:2 8.5 8:5 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 8:6 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * 8:7 Na jí sɔ́ í á sɛy mbəŋ á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8).

nyingə jii ná sɔ́ ábeê í zág sɛy, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná:

Fwála í zag, mə Cwám̄ba mə ɲgə ci ntó.

Fwála mə bá sá sɔ́ ágúgwáan yí.
Mə bá sá sɔ́ jəɲgú nə kúl búúd Izarəyêl,

nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jâɲ sɔ́ í ábúlé bə nda jəɲg mə á sá nə osóɲgú bánj jwów mə á bii bwo mbwəd wú nə bwo Igípten yí.

Nda bwá á shígé baagulé jâɲ sɔ́ ná, mə á shígé ná námə ɲgə bísh bwo.

Mə Cwám̄ba mə mə ci ntó.

¹⁰ Sɔ́ mə bá sá nə kúl búúd *Izarəyêl yí, í bá bə ná,

ja mwəw məɲg mə bá cɔ́ yí, mə bá wá bwo məcɛɛ məm mítədúgád,

mə cilə bwo mwo mílámúd.

Mə Cwám̄ba mə mə ci ntó

mə bá bə Zembî wánj,

bwá bə kúl búúd jám.

¹¹ Muud nyə abúle ná nyingə jíɲguli múúd jí nyə kúná-kúnə yé, ɲkí *mínɔɲə́ yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwám̄ba».

Nəcé bēsh bwá bá mpu mə, bēsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíɲgí bánj, mə yíl *mísám myáj mədí tódúgád.

¹³ Ja Zembî ɲgə lás lású sɔ́ á gúgwáan yí, a mə ɲwa ná sɔ́ áshúshwóógú dé fwála í á mə ntɔ́. Sâ jisə ná dé fwála í á mə ntɔ́ yí, í mú sâ acwúlú, jâɲ í wál bá zə kəndəw koogú.

9

Yála búud bwá á du yə Zembî gúmá yág yí

¹ Sɔ́ áshúshwóógú Zembî nyə a sá nə kúl búúd jé yí í á bə nə məcɛɛ

má dúgyá nə yélə Zembî gúmá má nə banda *mátúnuga kúl bwá á du bwəma nə Zembî wa shí gaád yí.

² Bwá á lwɔ́ banda dəɲgú í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə cé lám̄ba, nə táwuli, nə íbuléd cínəɲg táwuli dí, íbuléd í íci shú gúmá mə Zembî. Bwá á du jəw kóómb jəɲg nə «kúl jisə ci yí». ³ Jəɲg kóómb í á du bə mpúsə *sanda ábeê yí, bwá á du jəw gwo nə «kúl í búl bə ci yí».

⁴ Cínəɲg cwú, í á du bə nə *alatár bwá du jígal Zembî olabinda yé, nə *wóle sɔ́; bwá á shín bwadulə alatár nə wóle sɔ́ or kúkúl jêsh. Wóle jəɲg í á du bə cwú, nə kwúmbu *mána, nə fiidye má Arəon í má kɔ́ ikáá shwógúd, nə məkwóógú mə á bə nə cilyá məcɛɛ mə sɔ́ má. Kwúmbu mána nyə á bə síyá nə or. ⁵ Bwá á mə ivəguli í osherubɛ́* íbá, bwá təl búduga wóle jəɲg dí gwów shú dúlə lwó ná Zembî á milwanə jisə cínəɲg; ivəguli byəɲg í á bə í má ləesh məfəfəgə du wá gúgúwá kúl ófada bwá á du myeeg məcií shú cweelələ Zembî mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáád isá byəɲg.

⁶ Nda bwá á shín táág isá íni byēsh ntáni ná, ofada bwá á du nyíi banda dəɲgú dí ɲji kóómb áshúshwóógú dí jwów dēsh, du kə sá ísəy byánj. ⁷ Kóómb ábeê jâɲ, ɲji Ajəláci á ofada nyəməfwó wə nyə á du nyíi cínəɲg. Nyə á du nyíi cínəɲgú ja ɲgwúd ɲkúmba mbú. Ya á kə ntág nyíi cínəɲg yí, á jəlá nə kə nə məcií mə cúdú á kə myeeg shú déd nə shú íwushí yá kúl búúd.

⁸ ɲkɛ́ɲkɛ́ Shíshim ɲgə lwó na sóólúgú níid nə zhíi í kə fwámé kúl Zembî njúl yí í á shígé bə mbəg té wēsh séy í á ɲgə ná sɛy kóómb banda áshúshwóógú dí yí. ⁹ Sâ jəɲg jisə

8:8 Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17 **8:13** 8.6 **9:2** banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lám̄ba: MmN 25.31-39 táwuli: MmN 25.23-30 **9:3** MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 **9:4** alatár: MmN 30.1-6 wóle sɔ́: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye má Arəon: Ilj 17.21-25 məkwóógú mə á bə nə cilyá: MmN 25.16 **9:5** MmN 25.18-22 **9:5** Sherubɛ́: Jisə dúl váál éngales. **9:6** 10.11; Ilj 18.2-6 **9:7** 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 **9:9** 7.19; 9.2

tãh yuug shú mwôw mága. Yuug jooŋg í lwó ná, wo tɛem yə Zembî isâ, wo tɛem sâ *mátúnuga, isâ byooŋgú nê *mátúnuga maoŋgú má cúgɛ nê ŋkul sá ná lâm í bág wo váál í jála yí. ¹⁰ Bísə nji micɛɛlá búúđ bwó á ŋgə cɛɛlə shú sâ í dúgyá nê dəg nê məŋgul nê mɪŋgusa mí íci yí; isâ byooŋg mfií wáŋ í á shîn ja Zembî nyə á wá micɛɛlá mí agúgwáan yí.

Kríst ji mətúnuga

¹¹ Kríst nyə a má zə, tãh Ajeláci á ofada, zə sá ná sá bág nê kow á fwámé isâ í á má bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánúní dî, fwámé banda mətúnuga, kú bə dɔoŋg búúđ bwó á lwɔ̄ nê məbwə yí. Ntó ji ná dāŋ banda mətúnuga í cúgɛ sâ á shí ga. ¹² Nyə a nyíi cínɔŋg ja ŋgwúđ á kandugə; nyə a shígɛ nyíi nê mæcií má íncwəmbɛ nê inteny, nyə a yána mæcií mé, a yíl sɛ mányámád kandugə. ¹³ Ja ófada bwó á dɔ̄ myɛɛg buud mæcií má íncwəmbɛ nê inteny, gúl ja ifíi í cwɔ̄ myɔɔlú nteny yí, isâ byooŋg í á dɔ̄ sá ná muud nyúúł í bág fúbán†. ¹⁴ Nkámásá ná isâ íni í fúb búúđ, ŋkəmusə nê mæcií má *Kríst. Kríst nyə á ŋwa nyəmɛfwó, yə Zembî tãh *mátúnuga mósú má njúl kú nê tɔɔ cúcwán lú mábwam. Nyə á sá námá nda *shíshim á kandugə í á lwó nyə ná. Ngaá nê mæcií mé má sá ná mílám mí bág shé mífúbán, shé mú yow míssólágú mí dɔ̄ kənd búúđ shwiy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwó gúmá?

Mæcií má Kríst mäsə mbyúl á sɔ̄ á gúgwáan

¹⁵ Sâ jooŋg wó í á sá ná *Kríst bág lí-nji mpádúgá sənŋh Zembî shú Sɔ̄ á Gúgwáan. Nyə á yə shú ná buud bwó wúg míkwám mí caamálə bwó á dɔ̄ caam mæcɛɛ bwó njúl ná Sɔ̄ a

Cwúlú dí yí; booŋg Zembî má jəw wá bwó mú bə nê kow á jɔ̄jɔ̄ isâ nyə á kaag yí. ¹⁶ Shú ná bwó wéɛfug kálaad lúgá, í dɔ̄ jii ná bwó téédúg fwo mpu wámɔlə ná muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə. ¹⁷ Nəcé kálaad lúgá cugɛ tɔɔ sâ té múúđ nyə á cilə nyə yé ŋgá ná cugə yí. Múúđ wooŋg mə ká yə, kálaad lúgá ka tɛem bə nê ŋkul. ¹⁸ Gwó wó bí má dúg ná micɛɛlá myâ sɔ̄ áshúshwóógú mí á tééd mæcií má má fwo shwiy. ¹⁹ Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shîn lɔ̄ kúl *Izəryél jêsh məmpándí má á bə cilyá Mácɛɛđ má ŋgwúđ ŋgwúđ yí, nyə á ŋwa mæcií má ikálá nê bwán ó inteny fula nê məjúwó, a mú ŋwa mbúmbwó *ízop nê kúl káándó átítíí í njúl síyá nê mimyɔ̄ mí nɔwəmbɛ, ŋgə juwo cínɔŋgú, ŋgə myɛɛg kálaad mæcɛɛđ, ŋgə myɛɛg námá búúđ bəsh wá kúl búúđ. ²⁰ Nyə á ŋgə myɛɛg ntó a ŋgá kálə nɔ̄: «Mæcií má sɔ̄ wó mága, sɔ̄ Zembî ŋgá ci ná bɪ má jəlá nê baagúlə yí.» ²¹ Moyíz nyə á myɛɛg námá mæcií maoŋg banda *mátúnuga dí nê isâ byəsh bwó dɔ̄ balan nê ndí dúlə sá míssɔɔn yííđ. ²² Mæcɛɛ má Zembî má lwó ná bwó dɔ̄ fúb zhwo isâ nê mæcií; mæcií má ká bə kú shwiy, ijuugá í *míssám nda bə. ²³ Ntúnɪ wó ófada bwó á dɔ̄ fúb isâ yé, í njúl ná isâ byooŋg í á dɔ̄ bə nji ivugali yə fwámé isâ bísó jɔŋ dí yí. Ntó ji ná bwó jəlá nê fúb isâ byooŋgú nê mətúnuga mə búł ntɔ̄ má.

²⁴ Haaw. Kríst nyə a shígɛ nyíi banda mətúnuga búúđ bwó á lwɔ̄ nê məbwə yííđ; banda dɔoŋg í á bə vuguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Kríst nyə a nyíi jɔŋ dwámɛfwód, kúl á tál Zembî míshúđ shú dúsú yí. ²⁵ Nyə a shígɛ nyíi wu ná a bá dɔ̄ kə yána cug jé ija ija nda Ajeláci á ofada má dɔ̄ kə «kúl í búł ŋkɛ yí»

9:10 Lev 11; 15; Ilŋ 19 **9:11** 4.14 **9:12** 7.27; 10.4; Lev 16.14-16 mæcií mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 **9:13** Ilŋ 19.1-10.17 † **9:13** Í á dɔ̄ bə ná, ja múúđ má bə nê məlwaagəwo yí, bwó cigə íncwəmbɛ nê inteny ŋwa mæcií, bwó jígal cwɔ̄ myɔɔlú nteny ŋwa ifíi byé, bwó mú myɛɛg múúđ wooŋgú mæcií nê ifíi byooŋg ná ndeé nyúúł mú bə nyə fúbán.
9:14 Rom 6.20-23; 8.2 **9:15** 8.6 **9:19** MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 ízop: Lev 14.4, 6; Ilŋ 19.6
9:22 Lev 17.11 **9:23** 8.5

mbú wêsh ná. Ajeláci á ofada má du ntâg kə nyíi kúl jəɔŋgúd nə ízháá məcíi, kú bə məcíi mé nyəméfwó. 26 Í á mbəm jii ná Kríst yánág cug jé ija ija, ŋki Kríst má jug ija ija té Zembí nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúúl nji ja ŋgwúd á kandugə mwów mâ məzhúgúlá dí shú ná mətúnuga mé má zág shínal mísám. 27 Nkúmba cígúlá wúsə nə muud má jəlá nə yə nji ja ŋgwúd ná ndeé a mú bá kə tów kəɔɔd. 28 Námə mbií ŋgwúd wəɔŋgá, Kríst nyə a yána cug jé nji ja ŋgwúd ná a ŋkény zhwoɔ buud mbag mísám wán. A bá zə ja ábɛɛ kú ná bə shú zálə ŋkény mbag mísám, í bá bə shú zálə yə búúd bwé ŋgə bwánd nyə wá cug.

10

Mətúnuga má Yésus má kwaga nə muud yêsh

1 Məççé Moyíz nyə a təl má má cúgə wámbulə bə fwámé ísâ í á jəla nə zə bə yí, mäsə nji ishishím. Məççə məɔŋg má jígúlí ná buud bwé dúg sá *mətúnuga məmpwúd mbú wêsh kú yəw. Nəcə má cúgə nə ŋkul sá nə buud bwé céél shísh wə Zembí wá bwé bág váál í jəla yí. 2 Í á mbəm bə ná má du sá ntó, ŋki bwé á má bwey yəw sálə mətúnuga məɔŋg, ŋki buud bwé du sá mwə wá bwé á má bwey bə váál Zembí mə céel yí ja ŋgwúd á kandugə, bwé nda ná du gwáduga mílám myáŋúd ná búə nə məbyaagulə. 3 Ká, mətúnuga məɔŋg má yidá du báásulə bwo *mísám myán báásulə báásúlág mbú wêsh, 4 nəcé məcíi má ínten yə íkálá má cúgə nə ŋkul jím bal mísám. 5 Sá jəɔŋg wé í á sá ná, ja *Kríst nyə á bə ná a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembí ná: Wo a shígé jii ná buud bwé sáág wo təɔ mətúnuga,

ŋkí ntâg ná bwé yág wo təɔ sâ. Nji wo a sá ná mə bág nə nyúul muud. 6 Nə ocúdu bwé á du jígál álatâr dí oncindí wá, nə mətúnuga má mísám, byêsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wô. 7 Mə á ka ci ná: «Mə wé éga. É, yé Zembí, mə zə sá sâ wó jii yí, nda kálaad woó ŋgə ci shú dâm ná». 8 Kríst nyə a téd fwo ci ná: Wo a shígé jii mətúnuga, kú jii ná bwé yág wo isá, kú jii ná bwé jígálág wo ocúdu álatâr dí oncindí, kú jii mətúnuga má mísám. Isá byəɔŋg í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wô. Í njúl ná Məççé má Moyíz má ŋgə gwáám byə. 9 A mú nyiŋgə ci ná: «Mə wé éga, mə zə sá sâ wó jii yí». Ntó ji ná a má yíl mísólágú mí acwúlú, a cénd myo nə agúgwáan *. 10 Nə ndeé, Yésus nyə a sá sâ Zembí nyə á jii yí. Nyə a yána nyúúl nyé ja ŋgwúd á kandugə, a mú sá ná shé bág minjəkəkə mi búúd. 11 Fada yêsh má du tów tútalí jwów dêsh du sá ísəy má Zembí. A du sá mətúnuga məmpwúd ja jêsh, nji má kú bwele jím bal mísám. 12 Ká Kríst nywáá, sólágú mətúnuga nyə á sá shú mísám yí, í á bə nji ŋgwúd. Nyə a má kə ji shí mbwə məncwúm má Zembí dí, jílə á kandugə. 13 A mú ka ŋgə bwánd nji ná Zembí culəshígí mizhízhiŋ myé, wá nyə myo mákuú dí shí. 14 Yánalə nyə á yána nyúúl nyé ja ŋgwúd yí, nyə a má sá ná shé buud mú ŋgə bə minjəkəkə wá, shé bág váál í jəla yí, kandugə kandugə. 15 Njəkəkə Shíshim ŋgə námə bwaagulə shé gwo ná jisə ntó; nyə á fwo ci ná:

9:26 7.27 9:28 3.6; 10.10; Iza 53.11-12; Mat 26.28; 1Kr 15.50-53 10:1 8.5 10:4 9.12-13 10:5 Sóm 40.7-9 * 10:9 Ntó ji ná Kríst mə yíl mətúnuga nə isá í acwúlú, a cénd byə nə mətúnuga mâ cug jé nyə á yána yí. 10:10 7.27 10:11 9.6; MmN 29.38 10:12 8.1 10:13 Sóm 110.1; 1Kr 15.25 10:16 Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12

16 Cwâmba má ci ná:
«Sɔ́ má bá sá nà bwo yí, í bá bə ná,
ja mwôw mɔɔŋg má bá cɔ́ yí,
mə bá wá bwo mæcɛɛ mâm
mílámúd,
mə cilə bwo mwo mítédúgád».

17 A mú nyiŋgə kwádulə ná:
Mə bá yíl misám myáŋ mǎdí
mítédúgád,

mə yíl námə misóólúgú bwó á dɔ́ sá
kú bish mæcɛɛ myá.

18 Ja múud má bii íjuugá í misám
myé yí, í á nyiŋgáyé ná jii ná muud
wɔɔŋgú sáág mətúnuga shú misám.

Shé shíshúgá Zembí kúná-kúnə

19 Bwaang, shwúlə Yésus nyə á
shwu mǎcií mé yí, í á má sá ná
shé jéég nyíi kál í búl ŋkɛ́ yí kú nə
ifwaas. 20 Nəcə nyə a má juw shé
zhíí agúgwáan í kə nə buud cug dí
yí. Zhíí nyɔɔŋg nyísə línnálə *sanda,
ntó ji ná línnálə nyúúl nyé. 21 Shé
mú nə Ajəláci á ofada ŋgə kyey nə
njów má Zembí yé. 22 Shé kágá shísh
Zembí kúná-kúnə kú nə məkəŋ,
shwu nyúul nə nyə ncindí nə ncindí.

Shé shíshúgá nyə kúná-kúnə, nəcə
Yésus a má myεεg shé mǎcií mé,
milám mí mú shé mífúbán; nyə a má
gusa shé mǎnyúul nə mǎjúwó má
aŋkúl-ŋkúl. 23 Shé kándugá milám
ŋkaagá shé ŋgə bwaagulə yíid. Shé
kúgá ná ŋgə zhízhigə, nəcə Zembí
muud nyə á kaag shé ŋkaagə yé ji
abúgúlág. 24 Shé bíigá mítédúgád
ná shé dúg wíya mǎgwɔ́ mǎnyúúlúd
ŋgwól wá ŋgwól, ŋgwól wá ŋgwól,
shú ná shé cúgagí cug cɛɛlí, shé ŋgə
sá jɔ́jɔ́ misóólúgú. 25 Bóól búúd bwó
mú dɔ́ mpyēny jílə ísɛɛŋgyá bishéd,
kúgá ŋwa fúlú nyɔɔŋg. Yidagá dɔ́
ŋgə wíya ŋkul mǎnyúúlúd, ŋgwól wá
ŋgwól, ŋgwól wá ŋgwól, bul bə ná
ndɛ́ ja bí ŋgə dúg jwôw má Cwâmba
í ŋgə shísh kúná-kúnə ga.

26 Shé á má shín mpu sâ jí búbálé
yí, shé magulə gwo. Nəcə, ŋkí shé
má ka nyiŋgə ŋgə sá *misám nə
kwo, mǎól *mətúnuga mí nə ŋkul yíl
myáŋ misám máá má cúgə ná. 27 Í
má yida lág nji ŋgələ fúndə yáág-
yáág sémbyé Zembí mə bá sámshé
milású yí, nə bumb-bumb kuda í
bá cumbal jígal mízhízhíhí mí Zembí
yí. 28 Muud yēsh nyə á caam mæcɛɛ
má Moyíz yé, bwó á gwú nyə nə
ŋkád ja ówúshined obá ŋkí ólólól bwó
bwáágulə yí. 29 Nkámásá ná í bá
ntó nə muud mə cáam mæcɛɛ má
Moyíz yé, ŋkəmusa nə muud mə ŋwá
*Mwân má Zembí nda sâ cwag yé.
Muud wɔɔŋgú má dúg nə mǎcií má
sɔ́ má á sá nə a bág ŋkɛ́ŋkɛ́ múúd
má mǎsə zhizhe, a má lwíy Shíshim
á mpaam. Bi mə tédúgá ná muud
wɔɔŋg má jələ nə bwəma nə byáyé
yáág-yáág íntúgúli? 30 Ngaá ná shé
má mpú múúd nyə á ci ná:

Mə wó má bá dɔ́ kunda,
mə wó má bá dɔ́ yə búud myána
mí jələ nə misóólúgú myáŋ myá.
Nyə á ci námə ná: «Cwâmba mə bá
cígə búúd bé milású». 31 Í bul jág
wagəwo ná muud kúdug Zembí á
kuwô mǎbwád.

32 Yidagá téduga mwôw
mǎŋkenya má Zembí má á bwele
kwan bí má. Bi a jísow lal-lal gwáná,
jísow mícúŋ. 33 Í á dɔ́ bə, bíl íja bwó
lwíy bí, jugushi bí tām buud, bíl íja
bí ŋwa minjugú mí bóól búúd bwó
á dɔ́ bwəma nə mbií minjugú mín
wá. 34 Jí ná bí á dɔ́ ŋwa mícúŋ mí
búúd bwó á bə mímbwug dí wá; ja
búúd bwó á dɔ́ déég bí isá yí, bí á
dɔ́ bíd bwo nə mǎshusug, nəcə bí á
dɔ́ mpu ná bí búəsə nə fwámé mǎbii,
mɔɔŋg má bá ji kandugə kandugə
má. 35 Ná ndɛ́, kúgá bεεg yow
yíimúlə mǎnyúúl íŋkánúd, nəcə bí
mə bá bə nə mǎma myána. 36 Ntó, í

10:19 4.16; 9.8 10:20 sanda: 9.3; Mat 27.51 zhíí agúgwáan í kə nə buud cug dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 10:21 3.6; 4.14 10:22 Eze 36.25; Ifz 5.26 10:23 3.6 10:24 13.1 10:26 6.4-6 10:27 Iza 26.11 10:28 Mbá 19.15; 2Kr 13.1 10:29 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 10:30 Mbá 32.35, 36 10:32 6.10 10:33 1Kr 4.9 10:34 11.26; 13.14 10:35 3.6; 6.11-12

ji ná bi bág nə zény kálə shwóg shú ná, bí má ká sá sá jêsh Zembî ngə ji ná bi sáag yí, bí lég sâ nyə á kaag yí. 37 Nəcé, nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, í má lúg wuwála cíg-cíg, muud ngə zə yé kə wósós, nyə á bweye.

38 Zembî má nyingə námá ci ná: Muud jí tətəlí mádí míshád yé, nyə é nti lám mádí, a mú dág cug. Nji, á ká cúculə nə kwoŋ, mə nda ná gwág nyə nywa.

39 Nji, shé cugé mbií búúd bwə də cúculə nə kwoŋ ná ndéé kə jimb wá. Shé má yidá bə bəŋg búś nə búgá ná ndéé bwə mú bii cug wá.

11

Búgá sá má dág nə obúgula ó ayág yí

1 Búgá jisə cidəwúlə lám má múúd í kə cidəw nə gúl sá ná, í é bə, kú yíl kú bəd yí; búgá jisə námə magalələ lám má múúd í mágúlə gúl sá ná, təə nyə aŋgə nə dág gwo, jisə búbələ yí. 2 Obúgula ó ayág bwə á bə nə búgá jəŋg. Gwə wə í á sá ná mínə máŋ má nyílg Mícilyá mí Zembî dí.

3 Búgá wə ngə sá ná shé ngəg nə magulə ná Zembî nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó jí ná sá jêsh shé ngə dág yí í á zhu sá shé aŋgə nə dág yíid.

4 Búgá í á sá ná Abel sáag Zembî *mətúnuga má njúl ŋkí nywa cə mé má Káan, Zembî magulə mwo, a mú ci ná Abel jí tətəlí muud. Ná ndéé, tɛem bə ná Abel nyə a má bwey yə, a ngə ná lás nyədí búgá nyə á *búgula yíid.

5 Búgá í á sá ná Inəəg ŋkánúg kə wə Zembî kú fudə. Təə muud nyə a shígé ná dág nyə nəcé Zembî nyə a sá ná a ŋkánúg. Kálaad Zembî ngə ci

nə shúshwóógú ná a ŋkánúg íí, nyə á nywa Zembî lámúd. 6 Í njúl ná, nda nəcé búgá, muud nda bwele nywa Zembî lámúd. Ntó jí ná, muud mə céél shísh Zembî kúnə-kúnə yé má jəlá nə magulə ná Zembî jisə; á jəlá nə magulə námə ná buud bwə ngə wá lám ná bwə sə Zembî wá, Zembî ngə yə bwo myána.

7 Búgá í á sá ná *Nówe gwágúg məcwŋŋ má Zembî a mú bwey mpu sá í á bə ná í zə sŋy yí, sá jəŋgú nda fwo bə. Nyə á ŋwa ciyá má Zembî nə məjilə, a mú lwə məma byóol, a cug njów búúd yé. Nyə á lwó nə sóólúgú yé wəŋg ná buud ə shí bwə á bə nə məbɛɛ. Ná ndéé, búgá jé í á sá ná Zembî cíg ná a jí tətəlí muud.

8 Búgá í á sá ná *Abərahám sáag Zembî məgwág ja Zembî nyə a jəw nyə yí. Nyə a tí njəənd kələ ləəm í á bə ná Zembî mə bá yə nyə tən lúgí yí, a nda fwo mpu kúl ləəm wəŋg í á bə yí. 9 Búgá í á sá ná kəg ngə cugə nda njəŋ ləəm Zembî nyə á kaag nyə yíid. Nyə á də ngə jí məbanda dí, *Izaag jí námə ntó, təə *Yákwb, bwó buud bwə á lúg nə isá impwúd nyə á kaag Abərahám yí. 10 Abərahám nyə á də ngə jí ntó nəcé nyə á ngə bwánd ngwála álal-límuga í á bə ná Zembî nyəməfwó mə bá cwə yuug, nyəməfwó lwə yí.

11 Búgá í á sá ná kundú múdá nda *Sara zəg bə nə ŋkul mə bíí mpwoŋ buud a má bwey shín kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembî muud nyə á kaag ŋkaagə yé jí abúgúlág. 12 Sá jəŋg wə í á sá ná, muud ngwúdu zə bə nə mpwoŋ buud, nyúúl má shín bwey kə. Mpwoŋ buud nyé mpyáanz nda wəacén-céní wá jəŋ, nda shɛ á bwŋŋ lú ngwəçə.

13 Obúgula ó ayág óni bəsh bwə á

10:37 Aba 2.3-4 10:38 Rom 1.17; Gal 3.11 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18 11:4 Mat 4.3-10 11:5 Mat 5.21-24 11:7 Mat 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20 11:8 Mat 12.1-2 11:9 Mat 35.12, 27 11:10 13.14 11:11 Mat 17.19; 18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20 * 11:11 Bóólúgá bwə ci na nó: Búgá í á sá ná Abərahám zəg bə mbyól a mú cwúcwúúl, fwála lu byá má bwey ntə, Sara ntəg kundú. 11:12 Mat 15.5 11:13 11.9; 13.14; Mat 23.4; 47.9; Sóm 39.13

ngə yə bwə ɲgə ná búgula Zembî, nji bwə nda fwo bii mánywa Zembî nyə á kaag bwo má. Bwə á yida dúg mwo shwóg-shwóg, bwə mú shwas mwo. Bwə á magulə ná búsa ojón wa shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwə lás ntáni yí, bwə lwó ná ɲgəɲ ná bwə ɲgə sɔ́ wúl loom í bá bæ bwo nyáɲ mpwág yí. ¹⁵ Loom wánj í á mbâm ná ɲgə nyiɲgə sá bwo fund íí, bwə á nywá námə je bæ nə fwála mə nyíɲgə nə mpús, kə wu. ¹⁶ Nji mpúlə dúg dí, bwə á ɲgə jii ná bwə ká loom á gwôw, loom í búl nywa cɔ́ wəɲɲgə bwə á du ji yí. Sâ jəɲɲgə wə Zembî jí nda gwág shwôn ja bwə jów nyə ná Zembî wánj yí; ɲgaá nyə á má kwəməsa bwo fwámé ɲgwála?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburaham məkugulə ná a yánág cúgə lú mwân dé Izaag, sá mətúnuga. Búgə í á sá ná Aburaham máguləg, a ɲgə mpu ná Zembî nyə á kaag nyə məɲkaagə. ¹⁸ Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Izaag wə má bá byá wo mpwoɲ buud mə á kaag wo yí.» ¹⁹ Nji, Aburaham nyə á bæ nə búgə ná Zembî jí nə ɲkul gwúmashi búúd. Ntó, Izaag nyə á bæ Aburaham ja jəɲɲgád nda muud nyə á mə yə nə ndéé a mə nyiɲgə gwúm yé.

²⁰ Búgə í á sá ná Izaag bwádánug nə Yákwab bá Eso shú cug í á ɲgə zə bwo shwóg yí. ²¹ Búgə í á sá ná, ja Yákwab nyə á bæ nə a zə yə yí, a ɲgóg nə bwádan nə bwân ó Yóseb ɲgwúd ɲgwúd nə ndéé a mú jwaagəwo nyédí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

²² Búgə í á sá ná ja Yóseb nyə á bæ nə a zə yə yí, a jááwug buud nda bwân ó *Izurəyél bwə bá wú Igípten,

wóós nə nda bwə bág sá íyasə byé ná†.

²³ Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə a byél yí, obyál bé bwə shwéélug nyə tân ɲkwoond olóol nəcé bwə á dúg ná nyə á bæ mbíya jɔ́jɔ́ kúkény. Mpándí njwú-buud nyə a tâl yí í á shígé sá bwo ifwaas.

²⁴ Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə á bæ muud yí, a bánug nə bwə kú du jów nyə ná mwân mə shilə mə Farawôn. ²⁵ Nyə á yida cəel nə bwə cúgúg bánôn kúl mə Zembî, ntə ná a kág bɛ́ mánywa má kúkúl wala cug *mísámád. ²⁶ Nyə á kwey ná í nywa ná bwə sáág nyə isá í shwôn námə nda bwə bá sá *Kříst ná, nəcé cínəɲgə wə jí fwámé təom ntə wəɲɲgə á kúm á Igípten. Míš mə mə á ɲgə dúg nji myéna á bá bii mwôw mə zág má yí.

²⁷ Búgə í á sá ná a wúg Igípten kú fúndə nə njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá má cí ná nyə á ɲgə dúg Zembî, í njúl ná muud cúgə nə ɲkul dúg nyə. ²⁸ Búgə í á sá ná Moyíz fwóg *Páska, a ci nə búúd ó Izurəyél bwə myéégug məcií bwədí mimpumbé mí mɲjówád shú ná *éɲgales á shwiɲ nda gwú bwân báj ó acúmbâ.

²⁹ Búgə í á sá ná bwân ó Izurəyél bwə ntəg mán mə atítí nə məkuú nda bwə á ɲgə kyey zhizhe shíd; ja búúd ó Igípten báj bwə á nywá zə ntə ntó yí, məjúwó mə á zə byaluga nə bwo, mə mú shín gwú bwo.

³⁰ Búgə í á sá ná mənyuɲg mə Zheriko† mə shínug shugula shí ja bwân ó Izurəyél bwə á du ciɲgya cínəɲgə ɲgwála tân mwôw zəɲgbá yí.

³¹ Búgə í á sá ná Ráhab mudá jaɲga bág kú yə ja búúd bwə á sá Zembî

11:16 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 **11:17** Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 **11:19** Rom 4.17
11:20 Mət 27.27-29, 39-40 **11:21** Mət 47.31-48.20 **11:22** Mət 50.24-25; MmN 13.19 † **11:22** Dúgúg Mət 50.24-25. Yóseb nyə á ci nə bwə bág ɲwa íyasə byé, kyey nə byo, kə bá dul bwədí loom Zembî nyə á bwey yə impáámə byánj yí. **11:23** MmN 1.22; 2.2 **11:24** MmN 2.10-12 **11:26** 12.2; 13.13 **11:27** MmN 2.15; 12.41 **11:28** MmN 12.1-14 **11:29** MmN 14.21-29 **11:30** Zho 6.12-21 † **11:30** Buud ó fwála dəɲɲgə bwə á du lwə məmə mányuɲg tân luɲgula lyélə ɲgwála wəsh, ka lágə mimpumbé. **11:31** Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 **11:32** OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11; 1Sa 1.1-25.1

mingáádé wá bwé á yə yí. Nacé, nyə a lág buud bwé á kə ngə bigas ngwála shwoó wá. ³² Mə nyiŋgəg ná jaaw bí ji? Mə ká ci ná má bwiŋg bí miláŋ mí Zhedeyon nə Barak nə Sámúson nə Zhefuté nə *Dávid nə Samyéł nə *buud ɔ micúndá, fwála fúfə mə.

³³ Nacé, búgə í á sá ná bwé lumbúlig nə məfaan məshús, bwé ntə mwo; bwé á ngə kyey nə loom otátálí dí ná ndeé bwé mú bii ísá Zembí nyə á kaag yí; bwé á fad ozh-wambáŋkwuŋ mimpu. ³⁴ Bwé á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwé faam íkúl í á bə ná bwé gwúg bwo nə ikafwele yí. Məbwas má á də bii bwo, Zembí mú də yálushi bwo, bwé mú bə óŋkán ɔ dósomb, júlya nə igwoonŋ í dósomb yə míl mílɔom. ³⁵ Bóólúgá búdá, buud bəŋ bwé á yə wá bwé á nyiŋgə gwúm, bə́nəŋ nyiŋgə cugə.

Bóólúgá búúd bwé á yida bwəma nə cúgə áyiyáág bwé fudá fudág. Bwé á ban ná bwé cúgə nə ŋkul cuwó kwon nə Zembí shú ná bwé fáámugí nə cúgə. Bwé á sá ntó shú ná bwé bág bə nə fwámé cug ja bwé bá gwúm yí. ³⁶ Bóól bwé á bwəma nə cóógú, bóól bígá, bóólúgá kə mímbwug dí ngwówúlá mənəkada nə mikwoólú mí íŋkwánz. ³⁷ Bwé á gwú bóól nə məkwóógú, bwé shigə bóól ná ndeé sámb íkúl íbá, gwú bóól nə ikafwele. Bóólúgá bəŋ, bwé á ngə kyey kə cə kə cə, bwé dúgə bwaád nji íkúúdú í ncwəmbə nə íkúúdú í kálá, sá jəsh fúfə bwo, bwé ngə bwəma nə cúgə, buud bwé ngə jugushi bwo. ³⁸ Váál búúd dáŋ í áshigé bə ná í jig nə buud ɔ shí ga. Bwé á ka ngə jə gwów máshí má ashwéeshád nə mímbəŋád, bwé dúgə ji míku mí mákwóógúđ nə míku mí mándəlúđ.

³⁹ Təem bə ná Zembí nyə á faag buud bəonŋá nəcé búgə ján, bwé á yə bwé kú fwo bii sá Zembí nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembí nyə á ngə bwey

kwəməsa shé sá í búl nywa yí; ná ndeé, nyə a shigé jii ná bwé téédúg kə bə váál í jála yí, sá bəŋ lág mpús.

12

Zembí má də ság bwân bé

¹ Nda shé bəŋ jíshé kóómb dí, kúdə zhwog buud óni bwé má lyə shé, cug bwé á cugə yí í ngə lwó shé sá bwé jəw ná búgə yí. Ntó, shé myáásugá isá í ngə ŋkí ŋkúŋgula shé yí, nə *míśəm mí ngə læel nada shé nyúúlúđ myá, shé yídag bə nə zény kálə shwóg, ju kúlá Zembí má kwəməsa ná shé júg yí. ² Shé kándugá mísh nji wə Yésus muud nyə á fwə shé búgə mílámúđ yé, nyə námə wə má bá sá ná búgə í fífəgí, bə ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kálə yə kwolós dí, kú bísh bímbí lú shwón dásə shwiy dəonŋ dí yí. Nyə a shigé bísh dwo nəcé nyə á ngə bwey dág məshusug Zembí nyə á bwey kwəməsa nyə má. A ŋjul jiya gúmad ja gaád, *caanŋé má Zembí dí mbwə məncwúm. ³ Kəndugá mitédúgá nyədí, nyə muud ósól ɔ míśəm bwé á jág lumbúli nə ndí nji a ngə jíśow jíśowúg yé. Kəndugá mitédúgá nyədí, bí bəg kú tag, búgú bəg kú bii bí mílámúđ.

⁴ Bí ngə lumbúli nə sá bwé jəw ná səm yí, nji lumbúli jəonŋ í afwóyé bə lumbúli á shwiy. ⁵ Ná ndeé, yə bí má wusa ləśú Zembí ngə lās nə bí tən bwân bé shú wálə bí ŋkul mílámúđ yí? Ngaá á ci ná:

Mwân waam,
ja Cwámba mə ság wo yí,
kú ŋwa sá jəonŋú nda fyanŋa.
Ja á ŋkáand nə wo yí,
kú kənd nyúúl íbwundúđ.

⁶ Nacé Cwámba má də ság múúd yəsh á céel yé;
nyəonŋ yəsh á mágúlə ná a ji mwân yé yé,
á də yə nyə intúgúlí.

11:33 OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27

4.18-37 11:36 Zhe 20.2; 37.15 11:37 2Ib 24.21

11:34 Dan 3.23-25

11:35 10j 17.17-24; 20j

2.10; 8.1

12:5 Mik 3.11-12; Mbá 3.19

11:38 1Sa 13.6

12:1 1Kr 9.24

12:2

7 Ntó, jísówúgá minjugú bí ngá bwəma nə ndí myá, mísə shú ngələ súg bí. Mpugá nó Zembí ngə ɲwa bí cínɔŋá nda bwân bé. Ye mwân abyág nyə a má bwele cugə sóŋgú nda də súg nyə? 8 Zembí ká bə kú súg bí nda á də súg bwân bé bēsh ná, mpu ná bí cugé bwân bé, bí má yidá bə nyə nda bwân bwá á zə nə ndí gwól dí wá. 9 Gúl sâ bí má jálá nə nyiŋgə téduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bə nə osóŋgú bwá á byá shé wa shí ga dí wá, bwá á shí də súg shé, shé də gúmal bwo. Ká ɲkámúsá ná bwo, ɲkəmusa nə sóŋgú íshé jí gwów yé; ɲgaá shé má jálá nə bul bul magələ ijwúga byé shú ná shé dágúg cug í? 10 Osóŋgú bwá á byá shé wá bwá á də súg shé ɲji shú kúkúl wəla mbií bwá á də kwey matəla yí; Zembí nywáá ɲgə súg shé shú mánywa má íshé, á jii ná shé bəg mbií á céel yí. 11 Intágúlí bwá yá shé ná bwá súg shé yí, í ádé fwo bə shé sâ máshusag, shé má də shúsula. ɲji, zhúgúlá zhúgúlá, intágúlí byəŋg í də wúmə mpúmá: shé cugə ná shee, cugə cug á otátəlí. 12 Ntó, ləlushigá məbwə mún má má káád mání, bí ləlushi məbwəŋ mún má ɲgə tagəwa mání. 13 Dugá kyey ɲji mázhíí māsés tətəlí mád, shú ná buud bí ɲkí tag wá, bwá nda ləŋgəwə kə koogá, bwá yídag lal mánkul.

Bi ɔ káálugə

14 Wágá ɲkul nyín nyēsh ná bi cúgəgí nə buud bēsh ná shee, bí wá ɲkul ná bi cúgəgí ɲkɛɲkɛ cug, nəcé muud mə bə nda cugə ntó yé cugé nə ɲkul bá dág Cwámba. 15 Bi ɔ mpú də dág nə muud nda shúb mpáam má Zembí. Bi ɔ mpú námə də dág nə muud kú sá záágúwó, í á bá wá

bí zhizhəom nə ndé *Dɔ mú yúúd. 16 Bi ɔ mpú də dág nə muud nda wá lúú jaŋgad, ɲkí ntág nə a mpyēny sâ í dúgyá nə Zembí yí nda Eso nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídāw. 17 Bi mə mpú ná, shínúlə nyə á shín kusha nə jiya ntáni yí, ja nyə á nywá jii ná sóŋgú wág nyə matíile mə lúgá yí, sóŋgú nyə á ban. Eso nyə á tɛem nyiŋgə jii, wéeshuli mázhwíile, nyə a shigé bə nə ɲkul cénd sâ í á bwey sɛy yí.

18 Bi a shigé shísh kúná-kúnə nə wúl mbúnj búúd bí nə ɲkul kúnə nə ndí yí, mbúnj í ɲgə jígə nə kuda; bí a shigé shísh kúná-kúnə nə gúl kákúl í ɲjúl nə yídúgú á ikukwende, kú námə nyiŋgə bə kúkúl ɲkwə nyə á ɲgə kung yí. 19 Bi a shigé shísh kúná-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwá á gwág kál dəŋg wá bwá á jəgula ná í kú na kwo ci bwo təə ciyá. 20 Nəcə bwá áshigé bə nə ɲkul kwiig mpándí Zembí nyə a təl yí. Mpándí nyəŋg í á bə ná: «ɲkí muud, ɲkí cúdú, sá jēsh í kúnə nə mbúnj yí, bwá gwú gwo nə məkwóógú.» 21 Isá bwá á dág cínɔŋg yí í á bə ɲkí jág wagəwo, Moyíz nyəmɛfwó mú ci ná: «Mə ɲgə lilya nə ifwaas.»

22 Bi bāŋ bí á yida shísh kúná-kúnə nə mbúnj Siyôn*, ɲgwəla má Zembí á kuwō, Yurúsələm á joŋ dí gwów kúl ncúlyá *wəéŋgales bwá ɲgə sá zaŋ yí. Wəéŋgales bəŋg búsə ɲkí jág bulya, bímbí múúd cúgə nə ɲkul lɔ yí. 23 Bi a shísh kúná-kúnə nə sɛɛŋgyá bwân wə acúmbá míná má mú bwo micilya joŋ dí gwów wá; bí a shísh kúná-kúnə nə Zembí muud mə də sámb milósú mí búúd bēsh yé, bí a shísh kúná-kúnə nə *mishíshim mí otátəlí ɔ búúd bwá mú váál í jəla yí 24 Bi a shísh kúná-kúnə nə Yésus

12:7 Mbá 8.5 12:10 Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17 12:11 12.14; Zhk 3.17-18 12:12 Iza 35.3 12:13 Mik 4.26 12:14 12.11; Mak 12.30-31; Sòm 34.15; 1Kr 7.15 12:15 Mbá 29.17; Gal 1.6 12:16 Mat 25.29-34 12:17 Mat 27.30-40 12:18 MmN 19.16-22; 20.18-21 12:20 MmN 19.12-13 12:22 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2 * 12:22 Siyôn: Nyə á bə məma mbúnj bwá á lwə ɲgwəla á Yurúsələm cínɔŋg gwów yí. 12:23 Luk 10.20 12:24 8.6; 9.12 Abel: Mat 4.10

muud nyə á shwu mæcii mé shú ná sá bág mifúbán yé. Nyə wə jí lí-nji mpádúgá sónŋ Zembí shú sɔ á gúgwáan, mæcii mé má ŋgá lás fwámé lésú cɔ má má Abel†.

²⁵ Bi ɔ káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúláyé múúd ŋgá lás ná bí yé. Nəcə, muud nyə á ŋgə cúndə yág nə buud wa shí gaád ná bwá káálúgág yé, buud bwá á ban ná bwá agwágúláyé wá, bwá á shígé faam nə intúgúli. Nkámúsá ná bwá fwó bə kú faam, ŋkəmusá nə shé ja shé má bán ná shé agwágúláyé múúd ŋgá lás nə shé jon dí, shé cugé nə ŋkul bá faam.

²⁶ Yág íí, kəl dé í á sá ná shí í júŋgyag; nji, ja gaád íí, a má kaag ná: «Mə bá nyingə sá ná í júŋgyag gúl ja; nji, jân ja, kú ntág bə nji shí wá í bá jungya, gwów í bá námá jungya.» ²⁷ Ja á cí ná á bá nyingə sá ná í júŋgyag gúl ja yí, ntó má lwó ná isá í dū jungya yí í bá wú, nəcé byāŋ bísə isá nyə á té yí; í ka bá lúg nji isá í cúgé nə ŋkul jungya yí. ²⁸ Nə ndeé, shé yógá Zembí akíba nə a yələ shé faan í cúgé nə ŋkul ntaŋsa yí. Shé séyúgá nə nyə mbii nyé é gwág nywa yí, séy nə gúmá nə fúndúgá. ²⁹ Nəcə Zembí ishé ji kuda í dū cumbal jígal sá jêsh yí.

13

Mbií cug Zembí mə céel yí

¹ Kúgá yəw ciiłálə bíméfwó nə bíméfwó nda omínyəŋə, kəgá nə ndí shwóg. ² Bi kú wusa dälə ŋwa ójón bídí mínjów. Mpugá ná sálə bóól búúd bwá sá ntó yí, bwá á ŋwa *wəéŋgales bwá nda mpu ná í á bə wəéŋgales. ³ Bi ɔ dū téduga búúd básé mímbwug dí wá, gwág bwo cey námá nda binón bēsh wə básé mímbwugud. Bi ɔ dū téduga námá

bəŋŋ bwá ŋgá bwəma nə minjugú wá, námá nda binón bēsh wə ŋgá bwəma nə minjugú myəŋŋ. ⁴ Bi bēsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isá í mábwam gwonə báád, nəcé Zembí mə bá yə buud ɔ janŋa nə osóol ɔ mínəomb intúgúli.

⁵ Kuú njəond wán í nda bæeg bə ŋgələ bə zán *mwaanê. Bi má jalá nə gwág máshusug nə sá bí bí nə ndí yí; mpugá ná Zembí nyəméfwó nyə á cí ná: «Mə abulé bwelə béégya nə wo, mə abulé bwelə myaas wo».

⁶ Gwá wə jí ná, shé básə nə ŋkul lás nə inkáŋ, cí ná: «Cwáməba ŋgə kwíind mə, mə afúndáyé ná tɔɔ sá; muud nyə e sá mə jí?» ⁷ Bi ɔ dū tédúgá ótəwe ɔ shwóg bún bwá á bwiinŋ bí Milésú mí Zembí wá, kəndugá mitédúgá dág nda ícug byāŋ í á shúgula ná, bí yágulag búgá bwá á bə nə ndí yí. ⁸ Yésus-Krist ji mbii ŋgwúd wú yág, wóós múús, kə ná ndeé kú nə zhúgá. ⁹ Bi kú bíd ná minjígúlá mishús mísó mímbii mimbii myá mí yilúg bí zhíid kənd koogú. Nəcə í nywa ná mpaam má Zembí wá í wág bí ŋkul míláməd, kú bə məcəɛ mə dúgyá nə idəw má. Məcəɛ məŋŋ mə ŋgə nə kwíind buud bwá ŋgá bə mwo wá tɔɔ sá.

¹⁰ Shé bāŋ shé básə nə *alatār jí ná, buud bwá ŋgá ná séy banda *mátúnuga dí wá bwá cúgé nə zhí mə ŋwá idəw cínŋŋ. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á dū kə nə mæcii má ócúdu «kúl í búl ŋkə yí», dū kə sá mátúnuga shú ná Zembí jwúg *misóm. Nji, ocúdu bəŋŋgá mikug myāŋ, bwá á dū wú nə myo ŋgwála dū kə jígal bugád. ¹² Ntó námá, shú ná Yésus ŋwág mæcii mé mā nyəméfwó kə sá ná kúl búúd í bág ŋkəŋkə kúl, nyə á kə jug nə məcəy bugád ná

† **12:24** Mæcii mə Yésus mə ŋgə lás lésú íjuugá Zembí mə juu sá mpáam nyé dí yí; mæcii mə Abel mǎŋ mə á ŋgə jii ná Zembí kúndagi nyə nda mínyəŋə nyə a gwú nyə ná. **12:25** 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 **12:26** MmN 19.18; Azh 2.6, 21 **12:28** 13.14 **12:29** Mbá 4.24 **13:1** 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 **13:2** Mat 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 **13:3** 10.34; Mat 25.36 **13:4** 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 **13:5** Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 **13:6** Sóm 118.6 **13:7** 6.12; 1Kr 4.16 **13:9** Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 **13:11** 9.7; Ləv 16.27 **13:12** 11.26; Mat 27.31-33

ndéé a yə. ¹³ Ná ndéé, shé wúgá ñgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwə mpyenyúg námá shé nda bwə á mpyeny nyə ná. ¹⁴ Nəcé shé cugé nə ñgwála á kandugə kandugə wa shí gaád; shé ñgə sɔ wɔɔɱg ñgwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Ná ndéé, nda Yésus nyə a sá ntó ná, shé dúgá ságusə Zembí ja jêsh, mətúnuga ó mácí. Ntó ji nə mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúd ná jíná dé dúsá nə mpífó. ¹⁶ Bì kú wusa dúlə kwínd bóól búúd nə dúlə yána ísá bín, nəcé mbií mətúnuga wɔɔɱg wə Zembí má də gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ɔ shwóg bán bwə ñgə ji ñkasó shú *míshíshim mín, bwə bá námá kə jaaw Zembí séy bwə á séy shú dán yí. Ntó, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwúga byáñúd, shú nə bwə sáág séy jáñ nə məshusug kú tədəwa. Bwə ká tədəwa, í nda bə bí nə mfíí. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembí shú dúsú. Jísú kóómb di, sá ñgə mpu nə milám mísə sá ná sáñ, sá ñgə ntág námá she cugə ja jêsh mbií í jəlá yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə ná bí jəgulag nə Zembí, a sáág ná mə lálug nyinğə zə kwey bí.

Ibwádán nə məbáda

²⁰ Zembí á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmushi Yésus, Cwámba íshé, mbaagulə itəw anúnî yé, nyə á cɛ sɔ á kandugə kandugə nə məcíí mé. ²¹ Zembí wɔɔɱgú yág bí ñkul ná bí sáág sá ányunyaá jêsh á céel yí. A sáág ná shé bóg váál á gwág nywa yí, kwon mə Yésus-Kríst dí. Yésus-Kríst ñwág gúmá kandugə á kandugə! Amen! ²² Bwaanğ, má jəgula nə bí ná bí jísówúg lósú má ñgə yáág nə bí nə ndí ga. Kálaad nyəméfwo má má cilə bí yé nyə agwááyé. ²³ Má cəel jaaw bí ná bwə má bíd *mínyonhú íshé Timoté; á ká ləel wóós wa, sá sə mú zə dúg bí. ²⁴ Bì ɔ

báda mə otówe ɔ shwóg bán bēsh nə buud ó Zembí bēsh. Bɔɔɱg wá Italí bwə ñgə báda bí. ²⁵ Zembí kó sá bí bēsh mpaam.

13:14 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2 **13:15** Ifz 5.19-20; Sóm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16 **13:18** 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16 **13:20** mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sɔ: 8.6 məcíí: 9.12 **13:21** Ifz 2.10; Flp 2.12-13 **13:23** Timoté: 1Kr 4.17 **13:25** Gal 6.18

Kálaad Zhâk nyé á cilé yé Isâ í dúgyá nê Kálaad mê Zhâk yí

Zhâk nyê á cilé okristen shú ná bwô mpúg kuú njôond bwô jéla ná kyey mpédúgá nyán dí yí nê váál bwô jéla ná cugê nê buud bwô cúgê okristen wá yí.

A ngê ci isâ ñkí bulya:

- (1) Sâ í dúgá nê fug yí: fug í ðu wú wô Zembî (1.2-8).
- (2) Sâ í dúgá nê mabúwa nê kúm, makugulú nê mabwóbúlán, fwámé yábo í jéla nê ðu nyín nê misóólúgú yí (1.9-27).
- (3) Zhâk ngê lámusa nê dúlê ñwa búúd nê mímbéégí gúfúgád (2.1-13).
- (4) Sâ í dúgá nê búgô nê misóólúgú yí (2.14-26).
- (5) Júm nê fwámé fug (3.1-18).
- (6) Cug á mpédúgá buud mimbii myêsh (4.1-5.6).
- (7) Jísów nê nadâ mójégula, nê mikwíindyá (5.7-20).

Ñkúmba sâ á ngê bándulê okristen yí jísá ná «búgô jí kú nê misóólúgú yí jísê mbimbê» (2.26).

Mabáda

¹ Mê Zhâk, lwaá má Zembî bá Cwámbe Yésus-Krîst, mê wê má cilé bí kálaad éga. Mê báda bí bwán ó íbeend wúm nê íbá bí á má cîma kê ñgê cugê máshí mashi wá.

Makugulú má ðu lulushi búgô má múúd

² Bwaanng, makugulú mêsh bí má bwámá nê ndí má má jéla nê bê bi ñji sâ máshusug, tóo mäsê wáyé mbií tóo wáyé. ³ Bi má jéla nê gwág máshusug ntó nê mpúlê ná búgô jín í ká ntó mákugulú, bí bê nê jísów.

⁴ Nji, í jii ná jísów jooñg gwámáfwo í cásulag bí séy jé mílamúd, shú ná bi bóg ocúmbá buud, milwándulá, kú ná fúfê nê tóo jò fúlú ñgwúð. ⁵ Í ká bê ná fug í ñgê fúfê ñgwól múúd á gwoonng jín, a gwáámbug Zembî, Zembî é yê nya. Nacé Zembî má ðu sá yána nê muud yêsh, á ðu ntâg sá dwo nê jò lám, kú nê mójumá. ⁶ Nji, í jii ná muud mê gwáámbug yé gwáámbug nê búgô, kú bê nê mílam mímbá. Muud mê sá mílam mímbá yé jí nda ikwô í mân ñkwô má ðu yáñgulê kænd ká kænd ká yí. ⁷ Mbií múúd wóonng kú yámbê nê téduga ná nyê é lég sá wô Cwámbe. ⁸ Nacé muud mæzhigá jí mílam mímbá, nyê ádé mpu bç ñkúmba zhíí ja á céél sá sâ yí.

⁹ Mbúgula jí nê mabúwa yé gwágug máshusug ná Zembî nyê a má bân nyê gwôw. ¹⁰ Nyóonng mê yídá bê nê kúm yé bóg nê lúú ná sán nê a bálê shí, nacé a bá cò nda fuláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fuláwa má ðu bê, yásó í ká námá shigushi, mægwo mé má shwéesh ká, fuláwa mú bwaambawo, ijçç byé í mú shín. Námá mbií ñgwúð wóonng wê múúd kúm má bá ñgê bwaambawo, misóólúgú myé myêsh mí ñgê shín yé.

¹² Muud mê jísów mákugulú kú fúfug yé nywáá má jéla, nacé á ká bá shín ntó mákugulú, a bá lég cug á kandugê kandugê, mpóógú nyóonng wô Zembî nyê á kaag buud bwô ñgê ceel nyê wá yí.

¹³ Ja múúd mê bwámá nê mabwóbúlán yí, a nda bæeg ci ná: «Zembî wê ñgê bwówulê mæ»; nacé muud cugê nê ñkul bwówulê Zembî, nyê ádé námá bwówulê búúd. ¹⁴ Í yídá bê ná, muud nyæmefwô iyéesh byé wê í ðu julê nyê, kænd nyê lám *mísómúd; ¹⁵ ná ndéé, ja íwímbúg

í má ηwa bum yí, sám í mú byél; ja sám í má wíy yí, í mú sá ná muud yág.

¹⁶ Yé bwááηg má búl cεel wá, kúgá shiig mányúul! ¹⁷ Fwámé ísá Zembí má dū yə búúd yí, nə manywa mēsh sá ηgə bwəma nə ndí má, má ηgə zhu gwōw, wə Sóóηgú má dū wéeshuli máηkenya yé; a ji nji mbií ηgwūd kú cénd. ¹⁸ Sóóηgú wúsú wəηgú nyáméfwó nyə á bə nə jəjə tédúgá jə ná a zə byá shé, a mú zə byá shé nə ciyá jí búbálé yí. Byálə nyə á byá shé yí wəηgú wúsə shú ná shé bág mpumá ashúshwóógú á ísá á má té yí.

Du gwágulə, ka du sá

¹⁹ Yé bwááηg má búl cεel wá, bí má jəlá nə mpu ná muud má jəlá nə dū lεel gwágulə, nji nda lεel lás, nda lεel gwág mpimbə. ²⁰ Mpimbə múúd mə gwág yí, í cúgé nə ηkul wéeshuli sá jí tútəlí mísh má Zembí dí yí. ²¹ Gwó wə má cí nə bí ná, myaasugá məlwaagəwo mēsh nə mbiya gwólə mílām; myaasugá myo, bí ka lág kéel Zembí nyə á bε bídí yí, bí lág dwo nə lám ná shεε; dwə wə dí nə ηkul sá ná *mishishim mín mí dúgúg cug.

²² Ságā nda kéel má Zembí í ηgə cí ná, bí kú dū gwágulə gwágúlág, bí á bá ηgə shiig biméfwó. ²³ Nəcə, ηkí muud mə gwágúlá kéel gwágulə gwágúlág a kú sá nda í ηgə cí ná, muud wəηgú jí nda muud má shín dúg mpwóómbú yēn dí, ²⁴ ná ndεé a kyey. Ja á má kyey yí, a má lεel wusa nda mpwóómbú nyé í ámə bə ná. ²⁵ Nji, muud mə mpú kənd mísh máççε má Zembí dí nda dū gwágulə ná ndεé wusa yé, nywáá má jəla. Məççε məəηg má cúgé nə iwushí, máá má dū yíl búúd mányámád. Nji, shú ná í bág ná a má jəla, í jii ná a

nádag nə mwo, a dū sá nda má ηgə cí ná.

²⁶ Nkí ηgwól múúd mə tédúgá ná a ηgə cugə mbií Zembí mə gwág nywa yí, á ká ηgə shiig nyúul nda yidá dū bii mpu yé, muud wəəηgú yəbə yé wúsə sá cwag. ²⁷ Yəbə Zembí mə gwág nywa yí, fwámé yəbə wúsə ná: dū téduga bwán ó nyulú nə mikúsə mí búdá *íncwaw í ntug mí ηgə bwəma nə ndí yíid, ka baagulə nyúul nda kala məlwaagəwo má cug á shí ga.

2

Mímbéégí mpədúgá buud mí anywáyé

¹ Bwaηg, kúgá dū sá ná, bí ηgə *búgula Yésus-Kríst, Cwámə íshé á mílwaná, bí ηgə nyiηgə baam nə bóól búúd ntə bóól. ² Nəcə ná, ja í wósə ná, bí njúl sεeηgá jínd, ηgwól múúd zə nyí a njúl nə il-wondó í or nə mimbwéédí mí álal-ηkul, gúl ntágulá-ntágula mú námə zə nyí nə isala. ³ Nkí bí má ηwa múúd jí nə mimbwéédí mí álal-ηkul yé nə məjilə, bí nə né ná: «Zaá jí wa fwámé jiyad», bí nə ntágulá-ntágula ná: «Tówúg na tútəlí», ηkí ntág ná: «Jig wa kúl má dū təl mákuu gaád». ⁴ Ja bí má sá ntó yí, ηgáá ná bí má wá mímbéégí mpədúgá buud wə ní? Ngáá ntó má lwó ná bí ηgə bigas buud bí njúl nə bów-bəw mítédúgá?

⁵ Yé bwááηg má búl cεel wá, gwágúlágá mə. Ye Zembí nyə a shígé féesh mímbúbúwá shí ga dí ná mí bág nə kúm búgú dí? Nyə á kaag buud bwə ηgə cεel nyə wá Faan, ηgáá nyə a má sá námə ná mímbúbúwá mí bág nə kəw Faan dəəηgúd? ⁶ Ká bí bāη bí ηgə dúg mímbúbúwá mpyóη nə mpyóη. Ozá bwə ηgə lwó bí cúη,

1:17 Mət 1.14-18; Mat 7.11

1:18 Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23

1:19 3.2; Mik 15.1; Ekl

7.8-9 **1:21** Kol 3.8; 1Pr 2.1

1:22 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13

1:25 2.12, 24; Sôm 19.8;

Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2

1:26 3.2, 10; Sôm 34.14; 141.3

1:27 Sôm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat

25.35-36 **2:1** 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sôm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45;

Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 **2:5** 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28;

Mbú 2.9

ngaá mikúkúm? Ngaá bwó wá bwá ngó kə nə bí mǎmpáanzó má milésú? ⁷ Ngaá bwó wá bwá ngó jág lás nə jɔjɔ jíná lú Krísten búúd bwá á gwiid bí yí?

⁸ Micilyá mí ngə lwó ná cɛɛ mə Cí wúsú *Kríst í ngó ci ná: «Cɛɛlɔg múúd yêsh jísə wo kúná-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» Nkí bi mə lwándúlá cɛɛ dɔɔngú, bi mə sá jɔ sóólúgú. ⁹ Nji, ja bí má dɔ wá mímbéégí mpádúgá buud yí, bi má dɔ sêm; Məcɛɛ má lwó ná bi má jəla nə intágúlí í búúd bwá má caam mácɛɛ wá.

¹⁰ Mpugá ná múúd mə ká bɛ mǎmpándí mǎ Məcɛɛ mêsh ná ndéé a wush nji nə ngwúduɔgú, a má byaagulə nə mêsh. ¹¹ Nəcə muud nyə á ci ná: «Ci wo kú sá mǐnɔɔmb» yé, nyə námá wá nyə á ci ná: «Ci wo kú gwú múúd». Nkí wɛɛ wo ádé sá mǐnɔɔmb, nji wo má gwú múúd, wo músə caam məcɛɛ. ¹² Ntó, dɔgá lás, nə dɔ sá ísá bi ngó mpu ná bwá bá sámb bí milésú bɛɛlə cɛɛ í dɔ yíl búúd mǎnyámád yí. ¹³ Nəcə, buud bí kú gwág búúd cey lámúd wá, bwá bá bwəma nə sémbyé milésú á kú nə məcɛy mə lâm. Buud bwé ngó gwág bóól nkúnkwónlə wá, nkúnkwoŋ í dɔ ntɔ sémbyé milésú wánj.

Búgá jí kú nə misóólúgú yí jí fudá

¹⁴ Bwaang, nkí muud má ci ná a jí nə búgá, nji misóólúgú kú nyín, wân mbiú búgá í é kwíind nyə jí? Í é cɔg nyə? ¹⁵ Nkí *mínyɔŋə wún á mudúm nkí á mudá ngó fúfə nə sá má bwáád, nkí ntág ná a ngó fúfə nə idáw yá dāŋ jwôw, ¹⁶ ngwól múúd á gwoong jín mú ci nə nyə ná: «Wo ɔ ká ná shɛɛ; kaág bwáád, wo də!» Nkí a ci ntó nji nə mpu, kú yə nyə sá í ngó jí nyə yí, ntó nyə é kwíind nyə jí? ¹⁷ Ntó námá

wá búgá jísə yé. Wó ká bə nə búgá, nji kú nə misóólúgú, búgá gwó jísə fudá.

¹⁸ Nji, ngwól múúd jí nə nkul ci nə ngwól ná: «Wɛɛ jí nə búgá, mɛɛ nə misóólúgú.» Lwóg ná mə búgá gwó nda nə misóólúgú, mɛɛ mə e lwó mádí misóólúgú ná mə jí nə búgá. ¹⁹ Wo ngə *magulə ná Zembí jí nji ngwúd, wo ngə mpu sá; nji, məjamb má ngə námá magulə ntó, má ngó lilya. ²⁰ Wo muud jí kú mpu dɔ faas ísá yé, ye wo cɛɛl mpu ná búgá jí kú nə misóólúgú yí í ak-wíindé tɔ sá? ²¹ Ngaá Zembí nyə á ngə mpáámbá íshé *Aburaham ná tətəlí muud mísh mɛd nəcé a yánalə mwân yé *Izaag tǎŋ *mətúnuga *alatár dī. ²² Wo adúgɛ? Búgá jé í á bə mbádúgá nə misóólúgú, byêsh í ngó sɛy; misóólúgú wá mí á zə sá ná búgá jé í bág ncindí. ²³ Nə ndéé, í mú bə nda Kálaad Zembí ngó ci ná; ná: «Aburaham nyə á *búgula Zembí, Zembí mú lɔ nyə búgá jé jɔɔngú, a mú ci ná Aburaham jí tətəlí muud; bwá mú gwiid nyə ná shwá má Zembí.»

²⁴ Bí má dúg í? Zembí má ngə múúd ná tətəlí muud nəcé misóólúgú, kú bə nji nəcé búgá. ²⁵ Ntó námá wá Ráhab mudá janɔa nyə á bə yé. Ngaá ná Zembí nyə á ngə nyə ná tətəlí muud nəcé sóólúgú nyə a sá yí? Nəcə, buud bwán ɔ *Izurəyél bwá á kənd wá, Ráhab nyə a lág bwo nyádí njów, a mú sá ná bwá kyéyug zhí shúsád. ²⁶ Nyúúl nyís kú nə *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námá, búgá jí kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə.

3

Júm dúsə wagəwo wagəwo sá

¹ Bwaang bi mə mpú ná sá buud ngó jíguli wá, Zembí mə bá bə nə

2:8 Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 **2:9** 2.1 **2:10** Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3 **2:11** MmN 20.13-14 **2:12** 1.25 **2:13** Mat 5.7; 7.1; 18.32-35 **2:14** Mat 7.21; 1Yn 3.17 **2:15** Mat 25.35-36 **2:17** Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18 **2:19** Mbá 6.4; məjamb: Mat 8.29; Mak 1.24 **2:21** Mat 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17 **2:23** Mat 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3 **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31 **2:26** 2.17, 20 **3:2** Sôm 141.3; Mik 10.19 **3:2** 1.26

ɲkúd wúsú sémyé mílsád ntɔ bɔ́l búúd wáɲúd. Ntɔ, í ajíyé ná bi bág zhwoɔg oyíguli ɲkí bulya, ² nácé shé bēsh shé má dɔ kwab mímibii mim-bii. Múúd mɔ ká bə kú dɔ kwab nə lású á mpu yé, nyíni nye má bə váál í jéla yí, nywáá ji námá nə ɲkul mpu bii nyúul nyé nyēsh. ³ Ngaá ná shé má dɔ shwaam íkabulí inkwanz mpu dí shú ná í sáág shé mægwág, ná ndéé shé ka bə nə ɲkul mɔ kənd bwo mányúul oncindí kál shé má céel yí? ⁴ Námá nda ititíma, bísa mɔma ísá í anání, onkwɔ́ s anání wó bwá dɔ sá ná í kyéyug. Nji, tɛem bə ntɔ, ɲkúɲkwaawé cíg-cíg wó má dɔ sá ná titíma kág kóómb jēsh muud ɲgá julə nyə yé má céel yí. ⁵ Ntɔ námá wó júm dásá yé. Í tɛem bə kúkúl nyúul cíg-cíg, dásə nə ɲkul dɔ mamɔda nə í ɲgə sá mɔma ísá. Bi má dág í? Kukúda cíg-cíg í jígal mɔma jugá. ⁶ Júm dásə námá kuda, dásə jiya olíɲgí sádí íkál í nyúúlúd. Í ɲgə lweegushi nyúul nyēsh. Júm í ɲgə wá shé kuda ícug dí, wú byéléd kə wóos shwiyud. Kuda jooɲg í ɲgə zhu kuda á kandugə dí. ⁷ Muud nyə a má kwááf mímibii mí ócúdí myá jugá myēsh, tɔo inunú, tɔo ocúdí bwá júlé mímwɔ shí wá, tɔo ocúdí wá m̄ɲ, nyə a má kwááf bēsh. ⁸ Nji, kú nə tɔo muud ɲgwúd nə ɲgwúd jí nə ɲkul kwááf júm yé. Júm dásə bów-bów sá cúgé nə ɲkul ji ná shee yí, dásə nə gwoog ná cwóó. ⁹ Shé má dɔ balan nə júm íshé, dɔ ságusə Sóɲgú íshé Cwamba, shé dɔ námá balan nə júm dɔɔɲg dɔ lweem búúd Zembí nyə kwambulə yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ɲgwúd nə ɲgwúd í wéeshulí íbwádán wéeshuli málweemyá. Mbó bwaanɲ! Í ajəláyé nə dɔ bə ntɔ. ¹¹ Ye ncwun nyí nə ɲkul wéeshuli májúwó má ancúncwōɲ nə mə águgwulú luun ɲgwúd dí? ¹² Bwaanɲ, ye líí *figyé

jí nə ɲkul wúmə íbumá í olivyê? Ye fambá *vînyə jí nə ɲkul wúmə íbumá í figyé. Ncwun í dɔ wéeshuli májúwó má ca nə ca yí í cúgé nə ɲkul nyinɲə wéeshuli zhizhe májúwó.

Fwámé fug í dɔ zhu wó Zembí

¹³ Zá jí nə fug nə cóɲ na bídí yé? Muud wɔɔɲg lwóyág ntɔ jɔ kuú nɲɔnd jéd, a dág sá ísá nə lám ná shee, nə fug. ¹⁴ Í ká yida bə ná bí ɲgə bə nə mbíya lám, nə mæfendyá mílámúd íí, kúgá yáimbé nə ɲkény mányúul ná bi búsa nə fug; jisə bí ijóó. ¹⁵ Fug nyɔɔɲg í áɲgɛ nə zhu wó Zembí; nyisə fug á shí ga, fug á iyéesh í nyúul muud, fug min-jumbúlu. ¹⁶ Nácé, kál jí ná, bɔ́l mpíi bɔ́l, bɔ́l fendya nə bɔ́l yí, ísá dɔ sɪy ncúg-nculê, bów-bów mísóólágú dɔ bə mímibii mímibii. ¹⁷ Fug í dɔ zhu wó Zembí yí nyáá í dɔ bə ná fwɔ́-fwɔ́, í dágé céel mətala. Fug nyɔɔɲg í ádé bə nə cwambulá, í dɔ bə fug á ɲkwambulə, í dágé bul gwág búúd cey lámúd, dɔ bul sá jɔ mísóólágú, kú nə mbéégí mənkwómú, kú nə məkán. ¹⁸ Buud bwá ɲgá wá mətala mpádúgá buud wá, bwá ɲgə bɛ mpəg mətala dí. Mpəg jooɲgú ka ɲgə wúmə bwo cug á otátəlí.

4

Mbúgula nyə ajəláyé nə bə mílám mímbá

¹ Jí í ɲgə sá ná bi bág nə icwoomb nə igwáná? Ngaá ná jisə nácé iyéesh í zhwiimbyálə nə cug í ɲgə sá lumbulí mányúul mún dí? ² Bí ɲgə wámb ísá, nji bi kú ɲgə bii byo; ná ndéé, bi mú ɲgə bə nə yéesh gwúlə búúd. Bí ɲgə jí ísá, nji bí cugé nə ɲkul bii byo; ná ndéé bi mú ɲgə bə nə ozhuyá, ɲgə gwána igwáná. Bi anɲé nə bii nácé bi anɲé nə gwáámb Zembí. ³ Bí tɛem ntág námá gwáámb íí, bi kú bii, nácé bi má dɔ gwáámb nə bów-bów

3:3 Sôm 32.9 **3:6** Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19 **3:7** Mat 9.2 **3:8** Sôm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29 **3:9** Mat 1.26-27 **3:12** Mat 7.16 **3:13** Rom 12.16 **3:14** 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4
3:15 1.5, 17 **3:17** Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11 **3:18** Mat 5.9 **4:1** Rom 7.5; 1Pr 2.11 **4:2** 1Yn 3.16

tédúgá, nji shú ná bi mæ lwándúlá iyéesh bín yâ zhwiimbyálá næ cug.

⁴ Bî búsa osóol ɔ mínɔomb; ye bi ampúyé ná bí má ká bɛ mánywa má shí ga, bí má fúm Zembî? Ntó ji ná muud mæ cɛ shwá næ shí ga yé, má bæ zhízhíh má Zembî. ⁵ Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Zembî nyə acéélé ná

gúl sâ í zóg shwɔ wú næ Shíshim

nyə á sá ná í zóg ji shédí yí*.

Ye bi mæ tédúgá ná ja Mícilyá mí ngá ci ntó yí, jisæ zhizhe icigá-cígə?

⁶ Mbô! Zembî má yidá bul bæ næ mpaam. Sâ jɔng wá Mícilyá mí ngá ci yí, ná:

Zembî má dæ lúmbulí næ buud

bwá dæ ñkény mányúul wá;

nji, bæng bwá səl bwáméfwó shí wá,

a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndéé, bídúgá ná Zembî jwúg næ bî; dɔgá ləl lúu næ Njwú məjamb, nyə e fúndə bí, a kə shwóg-shwóg.

⁸ Shíshágá Zembî kúná-kúnə, nyə e shish námá bí kúná-kúnə. Yé osóol ɔ *mísəm, gusagá məbwə; bí buud wá milám mímbá, fúbúgá mílám. ⁹ Maguləgá məntágula mún, bí gwág bíméfwó cey láməd, bí mú jii mányúul. Kúgá ná ngə gwo, yidagá jii; yɔwəgá dúlə fánda gwág məshusug ntó, yidagá shúsula. ¹⁰ Səlugá bíméfwó shí mísh má Zembî dí, a mú bá bân bí gwôw.

¹¹ Bwaang, kúgá dæ ciya íciyá í ábúbôw. Wó ká ci *mínyɔŋ wó næ muud ciyá ábúbôw, ñkí ntâg ná wo jéég nyə njagá, mpug ná wo má jág lás næ mæcɛɛ, wo má jéég mæcɛɛ njagá. Ñkí wo jéég mæcɛɛ njagá, mpug ná wo cúgé múud mæ báágúlá mæcɛɛ yé, wo má yidá bæ múúd má dæ jéég mæcɛɛ minjagá yé. ¹² Muud

nyə á təl mæcɛɛ, á dæ námá balan næ mwo yé, ji nji ngwúd. Nyə wá jí næ ñkul sá ná muud cúgəg, nyə námá wá jí næ ñkul sá ná muud yág. Wo wá zə ná wo yág muud jí wo kúná-kúnə yé mæbɛɛ?

¹³ Bi bân ntâg íí, bi má dæ ci ná: «Ñkí múús ñkí mán sá é kə ngwála shús ngwála kəl, kə ji wu mbú ncindí ngə sá mákid bii mwaanê»

¹⁴ Í njúl ná bi ampúyé nda cug jín í é bæ mán ná; bi búsa nda ngúdó í dæ wós fúfwálá ná ndéé í mú jimb yí. ¹⁵ Bi má jəlá næ yidá dæ ci ná:

«Ñkí Cwamba má magulə, sá é cuge, sá sá sâ shús sâ kəl.» ¹⁶ Nji bi mú ngə ñkény mányúul næ bægawa dán dɔng; váál ñkényá nyúul dɔng dèsh dúsə ñkí bôw. ¹⁷ Muud mæ mpú dæ sá mánywa yé, á ká bæ kú sá

mwo, a má səm.

5

Mikúkúm mí ɔ káálugə

¹ Bi bân mikúkúm ntâg íí, jüigá mányúul; kímúgá ñkwiiimbyé nəcə məntágula má zə bii bî. ² Kúm dán í má bwo, mikáándə mín má mə díya óshê. ³ Or wún næ *mwaanê wún mú næ myángulá; myángulá wɔng í bá bwaagulə bí mæbɛɛ mún. Í bá námá céég də bí mányúul nda kuda í dæ də ná, nəcə bi má ñkúnd kúm mwôw mágaád, í njúl ná shí í wál zə shîn. ⁴ Dɔgá, bi á ban ná bi ajánáyé næ olwaábulə bwá á dæ saag bí mæmpəg ífambé wá. Myána bí á má mánda myɔngú mí ngə kîm ngə shwəman bî, Cwamba á ñkul nyésh má gwág ñkwiiimbyé olwaábulə bwá ngə kîm wá. ⁵ Bi má cugə wa shí mishwun, ngə gwú iyéesh bín, ngə cugə cug nyanjá. Bi a má bwaag

4:4 Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15 * 4:5 Ból bwá ci ná: «Shíshim Zembî nyə a sá ná í zóg ji shédí yí í bul bæ næ wó». 4:6 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 4:7 Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 4:8 Sòm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 4:9 Luk 6.25 4:10 4.6; 1Pr 5.6 4:11 Sòm 101.5; 1Pr 2.1 4:12 Rom 14.4; 1Kr 4.5 4:13 Mik 27.1; Luk 12.18-20 4:14 Zhb 7.9-10; Sòm 39.6 4:15 Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 4:16 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 4:17 Luk 12.47 5:1 Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 5:1 1.10; Luk 6.24 5:2 Mat 6.19-20 5:4 MmN 3.7; Lav 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 5:5 Zhe 12.3; 25.34

nda mimyáágé mí ócúdí bwé bá cígə jwów lú zāη myá. ⁶ Bì mə də bæ ná, muud kú nə məbɛ́ɛ́, bí yə nyə məbɛ́ɛ́, bí gwí nyə, a kú ləl lúu nə bí.

Mbúgula bág nə jísəw

⁷ Ná ndeé bwaanɣ, ηgəgá nə jísəw, kə kumə jwów Cwám̄ba mə bá zə yí. Bì má də dí dóg í? Mbəəl məmpəg mə də ηgə bwánd nə nyə é bii jəjə mpúmá í é wú nyə mándəlúd yí. A də jísəw nə ndeé ompú wá mətéédálé nə wá məshíné nywɔ́. ⁸ Jísówúgá námə ntó; máándúgá milám, nəcé Cwám̄ba wál bá nyinɣə zə. ⁹ Bwaanɣ, bóól bwé nda də təd̄əwa nə bóól, bí a bá ηwa məbɛ́ɛ́. Dúgá muud mə zə sámb shé milású yé təl mpumbéd í. ¹⁰ Bwaanɣ, *buud ɔ mícúndé bwé á də lás nə ηkul mə Cwám̄ba wá bwé á jug, bwé kú lám̄sa; ηwagá yuug nə bwo. ¹¹ Nda bí má mpú ná, shé ηgə ci ná buud bwé á bæ nə zény kálə shwóg wá, báá bwé mə jəla. Ngaá bí a shí gwáduga lāη mə Zhwōb; nyə á bæ, a ηgə tɛem dóg mícúη, a ηgə kə nji shwóg nə shwóg. Bì a shí námə dóg cé Cwám̄ba nyə á kə shúgula təl nyə yí. Zembí jì bul bæ nə lám̄ηkúηkwon, á də gwág búúd cey lámúd.

¹² Bwaanɣ, sá bí má jálá nə téeéd fwó mpu yí jí ná, ci bí kú də keen jon̄ lə gwōw, kú keen mándəlu mə shí, kú námə keen təə nyúl ηkaanó íshús. Dúgá ci nji «Haaw» ja í jálá nə bæ haaw yí, ci «Mbō» ja í jálá nə bæ mbō yí; dúgá sá ntó shú ná bí bág bæ kú ηwa məbɛ́ɛ́ ja Zembí mə bá cígal milású yí.

¹³ Nkí ηgwól múúd á na bídí ηgə bwəma nə minjugú, a jəgulag nə Zembí. Nkí ηgwól jì nə məshusug í, a séyug isusa ságusə Zembí. ¹⁴ Nkí ηgwól múúd á na bídí ηgə bwəas í, a jówúg ocúmbá buud wá *Dɔ́ lú

óbúgula, bwé zəg jəgula nə Zembí shú dé, bwé ηgə shúla nyə məwúda jínə mə Cwám̄ba dí. ¹⁵ Bwé ká sá məjəgula məəηgá nə búgá, mbəl í é cəgə, Cwám̄ba nyə é wəel nyə təl tətəlí. Í ká ntəg bæ ná nyə a sá *mísám, Cwám̄ba juu nyə nə myo. ¹⁶ Ná ndeé, dúgá sá nə ηgwól kə magulə mísám myé wə ηgwól, ηgwól jəgula nə Zembí shú mə ηgwólúgá, shú nə bí dúg yál. Məjəgula mə tətəlí muud māsə mə an̄kál-ηkálá, mə də séy. ¹⁷ Eli nyə á bæ námə nda shé. Nyə á jəgula nə Zembí nə lám yé wəsh nə ompú bwé tówúg kú ná nywɔ́. Ompú bwé á shí tów kú nywɔ́ tāη mimbú mílól nə on̄kwoond ósaman. ¹⁸ A mú nyinɣə jəgula gúl ja, jon̄ í mú nywél̄shì mpú ná ndeé mándəlú mə mú sá nə məmpəg mə wúməg.

¹⁹ Bwaanɣ, ηkí ηgwól múúd á na bídí mə béegyə nə obúbálé, a kə ηgə gwaa cwagəwa, ηgwól mə ká sá nə a nyinɣəg nə mpús í, ²⁰ mpugá nə muud mə sá nə sól mísám wúg kómb nyə ámə ηgə cwagəwa yí, a nyinɣə nə mpús yé, a mə sá nə *shishim yé í fáamug nə shwiy; a mə sá námə nə Zembí bág kú ná kənd mīsh ncúlyá mísám myéd.

5:7 Zhu 2.23; 2Pr 3.3 **5:8** Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 **5:9** Mat 7.1-2 **5:10** Mat 5.12; Heb 11.32-38 **5:11** 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17 **5:12** Mat 5.34-37 **5:13** 1.5-6; Mīs 16.25 **5:14** Mak 6.13 **5:15** Mat 9.2; Mak 16.18 **5:16** Sòm 32.3-5; 38.4-6; Mik 28.13; 1Yn 1.8-9 **5:17** 10J 17.1 **5:18** 10J 18.42-45 **5:19** Gal 6.1 **5:20** 1Pr 4.8

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyé á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvê (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci nó í á bə bwə njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jôw ná Babilon éne.

Kálaad nyəméfwó ngə nyîn ná nyə á ciləw shú búúd bwə á ngə kúnəw nyí yəbá ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ máŋ mə á bə ciimá ntúni ímpál í shí ítəon yâ Azi ácwáágé dí. Məma íciyá bisə cínəngú ntúga:

- (1) Okrîsten búse ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).
- (2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bə krîsten yêsh yuug á ngəg nə bə yí.
- (3) Yuug jəng í lwó krîsten kuú njəond á kyéyugú nə ohááden yí, nə bósl okrîsten yí, nə otəwe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).
- (4) Kuú njəond ósól ɔ mäsáal búse nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1-7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bə mbii á ná buud ɔ tóon bwə bəg kú nə sâ bwə jûm ókrîsten yí.

Məbádá

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cilə kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá mí Zembî mí á mə ciima, kə ngə cugə cug ijigə-jigə Pôn, nə Galátia, nə Kapados, nə Azi, nə Bitiní yí. ² Féeshúlə Zembî Sóonɡú nyə a féesh bí yí, í á bə yuug nyə á bwey yigula nə a bá sá yí; nyə á ka sá ná Nkəŋkə Shishim tálug bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mé mə fúbúg bí.

Zembî kə bul sá bí mpaam, a bul námá sá ná bí cúgəg ná shee.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

³ Gúmə nə Zembî, Sóonɡú mə Cwámə wúsú Yésus-Krîst. Gúmə nə nyə muud nyə á bul gwág sə cey lámúd, a gwúmashi Yésus-Krîst, a mú sá ná sə byélúg ncuncúmbə cínəng gwúmúlə wəonɡ dí yé. Byélúlə sə á mə nyinɡə byêl ja ábèé wəonɡú í á mə sá ná sə bəg nə bwágə lúú í ábúlé bwelə bə nə məsáam yí, ⁴ sə ka ngə bwánd dúsú kəw lú mánywa Zembî mə bwúg gwów jon dí yí, mánywa mə ábúlé bwelə ntáma, kú bwelə kə məbwam, kú bwelə jumə má. ⁵ A mə bwúg námá bí buud mpífə nyé í ngə baagulə wá, bí buud ngə bii mbaagulá wəonɡú nə zhí a búgə wá, shú ná bí bəg ŋwa cug á mə bwey shín kwəmsa búúd bə yí, cug í bá nyîn ná ngəŋ mwów má məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusəg ja bí ngə mpu ntó yí, tsem bə ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkugulu mimbii mimbii, mə ngə sá bí məcey mə lám búbaalé fwálá ja gaád. ⁷ Məkugulu məonɡ mə jəlá nə bə, nəcé búgə jín jí nə mfii ntə or, sâ í dú ntáma yí; ná ndeé, námə nda bwə dú wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkugulu shú ná í mpúyúg ná jí fwámé búgə, bí ka bá ŋwa məshwúmb, ŋwa gúmá, bwə ságusə bí jwów Yésus-Krîst mə bá zə lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ngə ceel Yésus wəonɡú í njúl ná bí a shígé dúg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námá fwo dúg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusəg má ntə ŋkwón, mbii məshusəg múúd cúgə nə ŋkul bə nə ndí jí. ⁹ Məshusəg məonɡ məsə nəcé bí mə bii myána mi búgə jín: *mishishim mín mí bá bii cug.

¹⁰ Buud ɔ mícúndə bwə á cúndə ná Zembî mə bá sá bí sóólúgú mpaam

1:1 2.11; Zhk 1.1 1:2 2.9; Rom 8.29; Ifz 1.4; 2Te 2.13; 2Pr 1.10 məcií: 1.19 1:3 1.23; 2Kr 1.3; Tit 3.5 1:6 2Kr 4.17; Zhk 1.2-3 1:7 Zhb 23.10; Sôm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13 1:8 Yuá 20.29; 2Kr 5.7 1:9 Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14 1:10 Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21

wá, bwé á wundə micilyá, sô ná bwé wámbálá cug míshíshim mín mí má bii ní* . ¹¹ Bwé á ngə sô ná bwé mpúg fwála isá byəɔŋg í á bə ná í bá sɪy yí, nə vǎál í á bə ná í bá ngə sɪy yí; nəcé Shíshim má *Kříst bwé á bə nə ndí yí í á bwey jaaw bwo məcɛy í á bwey bə ná Kříst mə bá zə bwəma nə ndí má, nə gúmá í á bwey bə ná í bá bɛ cínɔŋg mpúsə yí. ¹² Zembí nyə á ka lwó bwo ná lán bwé á ngə bwiŋg yí í á shígé dúgya nə bwo, í á yida bə shú dún. Ná ndéé, Nkəŋkə Shíshim má ka wú gwəw zə sá nə obwiŋgye bwé bwiŋgug bí lán wəɔŋgú. *Wəəngəles bwáméfwó bwé ngə cɛel kənd mísh isá yá lán wəɔŋgú.

Kuú njənd á buud ó Zembí

¹³ Nda jí ntó ná, ságá nə milúú mí bág bí ŋkí yása, cunalugá íyéesh bín, ságá nə bwágé lúú jəsh í bág bí nji mpáam má Zembí dí, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Kříst mə bá lwóya nyúul yí. ¹⁴ Ságá nda bwán wá məgwág, kúgá ná ngə bɛ íyéesh í ayíyáag bí á də bə nə ndí bí kú fwo mpu Kříst yí. ¹⁵ Muud nyə á jəw bí yé nyə ádé sɛɛŋgya nə məbəw; nda jí ntó ná, bí mə jəlá nə də sásulə məbəw kuú njənd wún wəsh dí. ¹⁶ Gwé wə jí cilyá Kálaad Zembí dí yí, ná: «Bógá mɪŋkəŋkə mi búúd, nəcé mə jí ŋkəŋkə.»†

¹⁷ Dá mə də sámb búúd milésú nda í jəlá ná, kú kə múúd ŋkəəmú; Dá wəɔŋg ntəg ó bí mə dú kámb yé. Nda jí ntó ná, ngəgá nə cugə nə fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí, ¹⁸ bí ngə mpu ná Zembí nyə á jəna tən yílulə bí mbéé cug bí á ləg nə impáambé bín yíid. Tən nyəɔŋg í á shígé bə isá nda or ŋkí kwóógú bwé də lúlə *mwaanə nə ndí yí, isá

bí nə ŋkul ntáma yí. ¹⁹ Tən Zembí nyə á jəna yí í á yida bə ijimə í məcii, mə njúl nda məcii mə mwá ncwəmbə jísə kú nə sá á jumág, kú nə tə cúcwán lú məbwam yé, məcii mə Kříst. ²⁰ Zembí nyə á bwey təl Kříst ntó a nda fwo fwə shí nə gwəw; a mə ka zə sá sósólúgú wəɔŋg shú dún mwów mə məzhúgúlá məgaád. ²¹ Nyə gwúmushi Kříst, a sá nə a ŋwág zhwoŋ gúmá, shú nə búgə nə bwágé lúú í bág bí nyədəí.

²² Nda bí á mə ŋwa obábálé nə məgwág nə, məgwág məɔŋg mə á mə fúbushi bí *mishíshim nə bí cɛélag fwámé ciiłálə á omínyəŋú, kú nə məkəŋ. Ciiłagá mpódúgá nyín nə milám mífúbán, ciiła ntó kú yəw. ²³ Bí mə jəlá nə ciiła kú yəw, nəcé, bí buud bí á mə byəl ncuncúmbə wá, mpəg í á mə byá bí yí í cúgə ntəg mpəg jí nə ŋkul bwo yí; jísə mpəg í cúgə nə ŋkul bwo yí, gwé wə Milésú mí Zembí myá mikuwó, mí ákandugə. ²⁴ Ngəá jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Buud bəsh bəsə nda ikáá,
ijəə byán nda fuláwa.

Káá í dú shwáás, fuláwa kud,

²⁵ nji Milésú mí Zembí myáá
mí njúl kandugə á kandugə.

Milésú mí Zembí myəɔŋg wə Jəjə
Lán bwé á bwiŋg bí yí.

2

¹ Nə ndéé, yəwəgá məgwə mə lám, yəw məkəŋ, nə kwába, nə zhíŋ, nə ojaawá-jaawú. ² Yidagá gwág yéesh mílésú mí Zembí námə nda íkúkény í dú gwág yéesh bəl ná. Milésú mí Zembí míśə bí mún mənyá, fwámé mənyá kú bə má fulá. Bí mə jəlá nə gwág myo yéesh shú nə mí sáag nə bí ngəg nə wəy kə bá kumə cug á

* **1:10** Téed na kə wóos mpánzə 12, jísə sá Yésus nyə á cɪ Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí. **1:12** Ifz 3.9-10 **1:14** Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 **1:15** Ləv 19.2 † **1:16** Dúgúg ciyá ní Ləv 19.2 dí. Í ngə cɛel cɪ ná: dúgá sásulə míśám, nəcé mə ádé sɛɛŋgya nə míśám. **1:17** Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 **1:18** Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 **1:19** 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12 **1:20** Ifz 1.4 **1:21** gúmá: 5.1; Rom 5.2 **1:22** 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 **1:23** Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 **1:24** Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 **2:1** Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 **2:2** 1Kr 3.2 **2:3** Sóm 34.9

kandugə kandugə dî. ³ Í é bæ ntó ñkí bi a má kagulə Cwámba ná ndeé bí kwey ná á nywa.

Mísəon agúgwáan

⁴ Shishúgá Cwámba kúná-kúnə; a jisə kwóógú á kuwô búúd bwə á myaas yí, í njúl ná dáá wə Zembî nyə a féesh ná dúsá jimá shú dé dí yí.

⁵ Bi músə mikuwó mí mákwóógú; kwagá ñgə sɛɛɱgə ná ndeé bi mú bæ njów á *shíshim shú ísɛy í fada, í dúg kənd Zembî *matúnuga má shíshim, nyə é du magulə lúú má Yésus-Kríst dí má. ⁶ Jísə Kálaad Zembî dí ná: Dugá! Mə a má féesh jimá kwóógú, mə bwíig dwo Siyôn* tən kwóógú áshúshwóógú.

Muud mə jéeg kwon nyədí yé nyə abúle sámba.

⁷ Zembî má sá ná bí buud ñgə *búgula wá bi ñwág gúmá. Nji, buud bwə aŋgə nə búgula wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwəye bwə á myaas yí, í má bæ kwóógú lú lámuga†.

⁸ Í nyiŋgə námə bæ kwóógú lú mábəəgú,

kwóógú í é du búlal búúd yí.

Bwə é du bwiim cínəngú nəcé bwə má sá ná bwə *amágúláyé ciyá má Zembî; Zembî nyə á bwey námə təl bwo ná bwə bág shúgula ntó. ⁹ Bi báá bi búšə mpwon buud Zembî nyə á féesh yí, bi búšə kında ófada ɔ Cí, lwon búúd má Zembî, kúl búúd Zembî nyə á kusə yí; nyə á féesh bí ná bi dúg bwiing məma ísá byé, nyə muud nyə á jów bí ná bi wúg yídúgúd zə máñkenya mé má mímbugú dí yé. ¹⁰ Bi a shígé bæ kúl

má Zembî yág, bi músə kúl jé ja gaád. Zembî nyə a shígé du gwág bí cey lámúd, a mú ñgə gwág bí cey lámúd ja gaád.

Kuu njəond ósól ɔ mäsáal ɔ Zembî

¹¹ Yé bwááŋg má búl cɛɛl wá, bi búšə ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwə njúl ízhaá shíd nə bwə bə cə wá. Nə ndeé, mə ñgə yáág nə bí náá: yəwugá ñgələ bɛ iwímbúg í cug múúd, í cɛɛl gwílya bí *mishíshim. ¹² Dugá bæ nə jə kuu njəond na cug bínəñ ohááden ñgə cugə níid. Í dúg bæ ntó shú ná, ja bwə cɛɛl du ntáma bí mínə ná bi búšə mimbúwəlú yí, bwə yídag du dúg jəjə mísólúgú mín nə ndeé bwə mú bá yə Zembî gúmá ja á bá zə yí.

¹³ Nda bí búšə búúd ɔ Cwámba ná, bídúgá nə tówe shwóg yəsh búúd bwə má təl yé jwúg nə bî; njwú-buud jwúg nə bí ná nyə wə jí ájəláci, ¹⁴ ogwámuna jwú ná bwo wə njwú-buud nyə á təl ná bwə dúg yə ósól ɔ mábəw intágúlí, du ságusə íjə ɔ búúd wá. ¹⁵ Nəcé sá Zembî ñgə jii yí jí ná bi dúg sá mánywa, mánywa məəŋg má é du sá ná míkás mi búúd mí bəg kú ná nə sá mí é ci bí yí.

¹⁶ Ñgəgá nə cugə cug fəlí; nji, cug fəlí jəəŋg í á jéláyé nə ka yida bæ bí búduga dálə shweel mágwə mə lám; dugá yida ñwa bíméfwó nə bi búšə salawús má Zembî dí. ¹⁷ Gúmálúgá muud yəsh, bí cɛɛl ómínyəñú bún wá búgə, ñwa Zembî nə gwəjəgə, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábulo

¹⁸ Yé ólwaábulo†, bídúgá nə omása bán bwə jwúg nə bî, ñwagá ijwúga

2:4 Sôm 118.22; Iza 28.16 **2:5** 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 **2:6** Iza 28.16; Rom 9.33 * **2:6** Dúgúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyə á bæ mama mbán bwə á lwə ñgwəla á Yurásəlem cínəng gwəw yí.

2:7 Sôm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11 † **2:7** Dúgúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 nə Ifz 2.20. Í á du bæ kwóógú bwə á du tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwə á du bɛ ja bwə lám mənyunŋ mə njów yí. **2:8** Iza 8.14; Rom 9.33 **2:9** 1.2; MmN 19.5-6; Lav 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbá 1.6; 20.4 **2:10** Ozé 2.23; Rom 9.25 **2:11** 1.1, 17; Sôm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 **2:12** Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 **2:13** Rom 13.1-7; Tit 3.1 **2:15** 3.16 **2:16** 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 **2:17** 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 **2:18** Ifz 5.21-6.9 **2:18** Ifz 6.5-8

† **2:18** Ciyá sá só cí na nə «lwaábulo» ni jísə námə Luk 16.13 nə Mis 10.7 nə Rom 14.14.

byâŋ nə fwámé gwǝǝǝǝ; tɔɔ omása búśə nə bɔw-bɔw fúlú wá, kú bul bæ nji bɔɔŋg búśə nə jɔ fúlú wá, ŋkí ntâg bɔɔŋg bwá ádɛ yá wá. ¹⁹Mpugá ná, jísə jɔjɔ sɔ́lɔ́gú ná múúú jísówág mǎntágula á ŋgə bwəma nə ndí a kú nə mǎbɛǝ má; a jísówág kú lámusa nəcé nywáá bálə múúú má Zembí. ²⁰Ŋkí muud má jísow bígá á bwámá nə ndí nəcé a sálə mǎbɔw yí, dáyé dúmá nyá é ŋwa cínɔŋg yí? Wó ká ŋgə yida jísow njugú wo ŋgə sá mǎnywa, jísə jɔjɔ sá mísh má Zembí dî. ²¹Zembí nyə á jɔw ntâg bí nə bí zág cugə ntó. Ŋgá *Kříst nyə á jug shú dǎn? Nyə a lwó bí yuug nə bí bág dɛ bɛ zhií nyé. ²²Nyə muud nyé á shígé bwelə sá *sám yé, nyə muud nyə á shígé bwelə lás lású mákəŋ yé, ²³nyə muud nyé á dɛ bæ, bwé ŋgə lwíy nyə a kú bweel yé, a tɛem jug, a kú cwambulə búúú, a yida dɛ jɔw nji Zembí muud má dú cígal mílǎsú tǎtǎlí yé; ²⁴nyə muud nyə á ŋwa misám míśú nyádí nyúúúlád kə nə myo kwolós dí yé, nyə a sá ntó shú ná sá bág mimbimbə shú sá í dúgyá nə misám yí, sá kág yida ŋgə cugə shú ótǎtǎlí; nyə muud nyúúú í á jug nə yáág-yáág mǎfəŋ bí bǎŋ bí mú yál yé. ²⁵Nəcé bí á bæ nda incwəmbɛ í á jímb nə zhií yí. Ká, ja gaád íí, bí má nyiŋgə zə wé muud ŋgə wíł *mishíshim mín ŋgə baagulə myo yé.

3

Cug á mpádúgá mudá bá mudûm

¹Budá o, námé nda sá ámə cí nə bóólúgá ná, maguləgá nə ogwúm bún bwé jwúg nə bí; ntó nyə e sá ná, tɛem bæ nə bóól bwé ŋgə bæ nə mǎshwán, kuú ŋjɔɔnd mǎ búdá bǎŋ í é sá ná bwé máguləg Milǎsú mí Zembí ntáni muud nda lésha nə bwo. ²Bwé é magulə nji nə dǎlǎ dóg

nda bí ŋgə cugə nə lám ŋgwúú ná, nə nda bí ŋgə mpu yə bwo gúmá ná. ³Kúgá dɛ sá nyanǵá á nyúúú dí tóón, dɛ fendya mílúu, dɛ bwáád ōŋkaaw nə ivunǵá í or nə mikáándá mí álal-kus. ⁴Yidagá dɛ sá nyanǵá í á búle bwelə fyóómb yí, nyanǵá á lám dí cwú: fúlú á kú dɛ yá, dɛ bæ nə shɛɛ, jǎŋ nyanǵá wé í búl bæ nə mfíí mísh má Zembí dî. ⁵Budá bwé á gwág nə Zembí yág wá, bwé á dɛ bwánd sá jəsh nə búgá wé Zembí wá, ntó wé bwé á dɛ sa nyanǵá yé, bwé dúgá magulə nə ogwúm bǎŋ bwé jwúg nə bwo. ⁶Í á bæ budá nda *Sara mudá mǎ *Aburaham, nywáá nyə á dɛ bæ nə mǎgwág nə ŋgwúm yé, a dɛ jɔw nyə nə Cwámba. Bí múśə bwán ó *Sára wɔɔŋg ka ŋgə sá mǎnywa kú bíd ná ifwaas í zág sá bí mitádúgá nə búl-bul-búl.

⁷Bí bǎŋ budúm ntâg íí, námé nda má ŋgə cí nə budá ná, ŋgəgá nə cugə nə budá bún bí ŋgə mpu ná bǎŋ búśə váál búúú átutagá. Ŋwágá bwo nə gúmá nə Zembí ŋgə námé yə bwo dán kəw á cug á ŋgə yə bí mpáam dí yí. Cugəgá nə bwo ntó shú ná mǎjəgula má dúg bæ bí kú nə mimyágá.

Cug á mpádúgá omínyonǵá

⁸Má cɛel cí nə bí bəsh ná: bəgá lám ŋgwúú, bí ka dɛ gwígya mácey, dɛ cíila cɛelí á omínyonǵá nə omínyonǵá, dɛ bæ nə lám iŋkúŋkwon, muud yəsh sǎlɛg nyǎmǎfwó shí; ⁹kúgá dɛ bweel mǎbɔw, kú bweel mǎlwíy. Yidagá dɛ bæ, múúú mǎ ká sá bí mǎbɔw, bí bwádan nə nyə, nəcé sá Zembí nyə á jɔw bí ná bí dúg sá wé cí, a ka námé bá shwu bí ibwádán. ¹⁰Mpugá ná jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: Ŋkí muud má cɛel cugə fwámé cug, cug á ná a wɛɛf nyúúú,

2:19 5.12 **2:20** 4.14 **2:21** Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 **2:22** Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 **2:23** 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31 **2:24** Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28 **2:25** Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20 **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 **3:3** 1Tm 2.9 **3:7** Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8 **3:8** 1.22; Ifz 4.2-3; Flp 2.2-3 **3:9** 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17 **3:10** Sòm 34.13-17; Zhk 1.26

á jǎlá nǎ bǎ kú dǎ jág lás nǎ buud, kú dǎ bwiinj íjǎǎ;

11 á jǎlá nǎ yǎw sǎlá mǎbǎw, a dǎ sǎ mǎnywa,

a dǎ sǎ mǎzhíí mǎesh nǎ mpwogé bǎg, a dǎ wǎ nǎkul nyé nyésh nǎ mpwogé wǎnjg kág shwóg nǎ shwóg.

12 A sǎág ntǎ nǎcé mísh mǎ Cwámǎ mǎ ngǎ dúg otatǎlí ǎ búúú, a ngǎ gwágulǎ mǎjǎgula mǎnj; a mǎ yida nywaadulǎ mpwóómbú nǎ buud bwǎ ngǎ sǎ mǎbǎw wǎ.

Cug á fwála lǎ cúwǎlí

13 Bǎ mǎ kǎ ntǎg bǎ nǎ cimǎ bú sǎlá mǎnywa, zǎ nyǎ e sǎ bǐ mǎbǎw?

14 Nǎkǐ bǐ mǎ kǎ ntǎg jug nǎcé ngǎlá cugǎ tǎtǎlí, bǐ bǎá mǎ jǎla. Kúgǎ bǎ nǎ ifwaas nǎ buud bwǎ mpíí bǐ wǎ, kúgǎ bǐd nǎ mitǎdúgǎ mǐ bǎg bǐ nǎ búl-bul-búl. 15 Yidagǎ ngǎ yǎ Cwámǎ wǎn *Kǎrist gúmǎ mǐlámúú, bǐ dǎ bǎ kwééshǎ ja jǎsh nǎ nǎkǐ muud mǎ jǐ bǐ sǎ bǐ ngǎ *búgula yǐ, bǐ mǎ shwǎǎla búgǎ jǐn. 16 Shwǎǎlǎlá wǎnjg í jǎlá nǎ yida bǎ nǎ lám nǎ shee, nǎ lám nǎ sǎnj, lám kú bǎemb tǎw mǎjýmǎ; ntǎ nyǎ e sǎ nǎ ja bwǎ ngǎ ntǎma bǐ mǐnǎ yǐ, buud bwǎ ngǎ cǐ nǎ bǐ anǎgǎ nǎ kyey fwámé kuú njǎond ókrǐsten wǎ bwǎ bǎg nǎ shwǎn. 17 Nǎcé, nǎkǐ Zembǐ mǎ bǐd nǎ muud júgug nǎcé a ngǎlá sǎ mǎnywa, ntǎ bul jǎla, ntǎ jugǎlá nǎcé mǎbǎw.

Yésus nyǎ á ntǎ kǎljǎsh

18 Nǎcé nǎ, *Kǎrist nyǎmǎfwǎ nyǎ á zǎ yǎ ja ngwúú nǎcé *mǐsǎm mǐn, nyǎ á zǎ cé buud ǎ mǎbyaagulǎ, nywǎá kú nǎ mǎbyaagulǎ, shú nǎ a kǎ nǎ bǐ wǎ Zembǐ. Bwǎ á gwú nyǎ nyúú, Zembǐ mú sǎ nǎ Nǎkǎnkǎ Shíshim nyǎnjg yǎ nyǎ cug.

3:13 Rom 13.3 **3:14** 4.14; Mat 5.10 **3:15** 1.3-5; Kol 4.6 **3:16** 2.15 **3:18** 2.21; Rom 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 **3:19** Mǎt 6.2; 2Pr 2.4; Yúú 6 **3:20** Mǎt 6.14-22 * **3:20** Jǐ nǎmǎ nǎ nǎkul bǎ nǎ «mǎjúwǎ mǎ á cug búbaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jǐ nǎmǎ nǎ nǎkul bǎ nǎ «muud ngǎ gwǎámǎ Zembǐ lám ánkǎnkǎ». **3:22** Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwǎ mǎncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 **4:1** 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24 **4:2** 2.21 **4:3** Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * **4:3** Idǐna í álal-nǎkul: Mbǐí idǐna wǎnjg í á dǎ bǎ, buud dǎ nǎ ngul ntǎ mǎnji, buud sǎ janǎa kú nǎ mǎsus. **4:5** 1.17; 2Tm 4.1

19 Nǎkǎnkǎ Shíshim wǎnjgǎ nǎkul nyé wǎ í á sǎ nǎ a kǎg nǎ Jǎjǎ lám kǎ cúndǎ *mǐshíshim mǐ á bǎ mǐmbwug dí yǐ, 20 mǐshíshim mǐ búúú bwǎ á dǎ sǎ mǎngǎádǎ yág ja Zembǐ nyǎ á ngǎ jǐsǎw mǎbǎgǎ mǎ búúú *Nówe ngǎ caag byǎól yǐ. Byǎól dǎnjg dí cwú wǎ búbaalé buud í á faam nǎ mǎjúwǎ * tǎnj buud mǎwǎmb yé. 21 Mǎjúwǎ wǎnjg mǎ á bǎ mpwokwoond á nduwǎn, nda í ngǎ cug bǐ ja gaád nǎ. Nduwǎn í cúgǎ ngusa nǎ í yǐl múúú mǎbwam mǎ nyúú, í yida lwǎ nǎ muud mǎ yid wǎ Zembǐ nǎ lám ánkǎnkǎ†, a mǎ dúg cug nǎ zhǐ á gwúmǎlá Yésus-Kǎrist nyǎ a gwúm yǐ. 22 Ja nyǎ á gwúm yǐ, nyǎ á kǎ gwǎw, a njul Zembǐ dí mbwǎ mǎncwúm; isǎ byésh í ngǎ lwǎ buud mpǎl yǐ nǎ byǎnjg í ngǎ ntǎ buud nǎkul yǐ, byésh í mú mǎnyámǎ mǎd.

4

Icug í jǎlá nǎ cénd

1 Nǎ ndéé, nda jǐ nǎ Yésus nyúúú nyé í á jug nǎ, bweyugǎ bǐi tǎdúgǎ nǎ bǐ é jug nǎmǎ nda nyǎ, bǐ ngǎ mǎ nǎ muud nyúúú í mǎ jug yé, nywǎá mǎ yǐl lám *sǎmǎd. 2 A mǎ yǐl lám sǎmǎd nǎ, té á jǐ ná wa shǐ gaad yǐ, a bǎg kú ná ngǎ nyǎnjgǎ bǎ iwǎmbúg, a yida ngǎ cugǎ vǎál Zembǐ ngǎ jǐi yǐ. 3 Bǐmbǐ bǐ á mǎ bǎ cug óhááden yág ni í á mǎ kwaga; bǐ a wǎ mǎnyúúú ásíy-síy dí, nǎ iwǎmbúgǎd, nǎ fud mǎlwǎgǎd, nǎ idǐna í álal-nǎkul* dí, nǎ íngulǎgǎd, nǎ mbǎé yǎlá ózembǐ ǎ áyadúg gúmǎd. 4 Nǎ ndéé, óhááden bwǎ ngǎ káam nǎ bǐ anyǎnjgǎyé ná ngǎ fulǎ sǎmbǎ nǎ bwo íntǎwǎlí byǎnjgǎd; bwǎ mú ka ngǎ lwǎy bǐ lwǎy lwǎyúg. 5 Nǎjǐ, bwǎ bǎ tǎw kǎodud mǐsh mǎ Zembǐ dí nǎ

misóólúgá myəəŋgá, nəcé Zembî wál bá zə sámb búúd bēsh mílású, təə bəəŋg bwá bá ná bə míkuwó wá, təə bəəŋg bwá á bwey yə wá. ⁶ Sâ jəəŋg wá í á sá ná Jəjə lán í kág námé ná ndéé buud bwá á yə wá gwág, shú ná, ja bwá mə shîn bwəma nə cígúlé mílású á buud mîshwun dí yí, bwá káág námé bwəma nə cug mə Zembî *shishim dí.

Cug óbúgula té sá ŋgá bwánd Yésus yí

⁷ Məshíné mə isâ byēsh mə músə kúná-kúnə. Kúgá dū wagula, dūgá cunal íyéesh bîn shú ná bî dág sá mājəgula. ⁸ Fwogá tééd bə nə fwámé mácecy mâ omínyəŋə nə omínyəŋə, váál mácecy dəəŋg í dū búdal nculyá *misám. ⁹ Dugá sá ná, bóól mpu ŋwa bóól bwádí mínjəw, bóól mpu ŋwa bóól, bî ə dū sá ntó kú cwaduga. ¹⁰ Ŋwagá biméfwó tən̄ ikulág mə á mə bii mpaam mə Zembî mimbii mimbii má; bí ka dū sá ná, muud yēsh kwíind bóólúgá nə jé sâ Zembî nyə a téduga nyə nə ndí yí. ¹¹ Ntó jî ná, ŋkí muud mə lás íí, í bəg nda a ŋgə kala sâ Zembî nyə əmə cî yí; ŋkí muud mə kwíind bóólúgá, a kwíindúg bwo nə ŋkul Zembî mə yə nyə yí; í jii ná misóólúgá mín myēsh mí yəg Zembî gúmá lúu mə Yésus-Kríst dí, nyə muud jî nə gúmá, nə ŋkul, kandugə á kandugə yé. Amen.

Buud bwé ŋgá bwəma nə cúwáli wá bwá mə jəla

¹² Yé bwáəŋg mə búl cəel wá, ja məkugula mə é bádugə bí nda kuda yí, kúgá seegyá mwo nda gúl sâ í ajáláyé nə bə yí. ¹³ Yidagá gwág məshusug nə bí ŋgə ŋwa dún kəw lú mácecy *Kríst nyə á jug nə ndí má, shú ná bî bág gwág məshusug, bí kəəs ja á bá lwóya mílwané myé yí. ¹⁴ Búúd bwá ká fiim bí nəcé bí

bələ ókrísten íí, bî mə jəla; mpugá nə Shíshim mə Zembî, Shíshim á gúmá wúsə bídí. ¹⁵ Njî, muud a bídí sámbá nyə ajáláyé nə kə jug nə nyə əmə gwú múúd, ŋkí ntəg nə nyə əmə júwo, ŋkí sá móól məbəw, ŋkí ná nyə əmə sá íshwíguli. ¹⁶ Ŋkí muud mə yida jug nəcé a bələ krísten íí, a kú bəeg gwág shwôn, a yidag yə Zembî gúmá nə jíná lú krísten. ¹⁷ Mpugá nə fwála lə cígúlé mílású í mə wóəs, í é fwo tééd nə buud wá njəw mə Zembî. Ja í ká bə nə cígúlé mílású í tééd nə sá yí, buud bwé ŋgá bán nə bwé əmágúláyé Jəjə Lán mə Zembî wá bəŋ bwé bá bə ntədəl?

¹⁸ Ŋkí í tééd fwo líduga shú ná tátəlí muud dūgúg cug,

í ka bə ntədəlé nə muud jî kú bîsh nyə yé bá bəŋ sóol *misám?

¹⁹ Ná ndéé, buud bwé ŋgá jug nəcé Zembî nyə əmə jii ná bwé júgug wá, báá bwé kág shwóg nə mənɣwa, bwé bádug ijim byəŋ məbwé mə múúd nyə á té bwo yéd, á dú námé sá sâ jēsh á cî yé.

5

Məcwūŋ

¹ Mə léshá nə ocúmbá wá *Də bwé ŋgá bə nūŋ bídí wá. Mə jî námé cúmbá á Də nda bwo, mə á bə ntəg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námé bə nə kəw lú mílwané mí bá zə nyín myá.

² Mə yáág nə bí ocúmbá wá Də nááa: wíílúgá ítəw Zembî nyə a mə yə bí yí. Bî ə mpú dū dág byo nə lām wēsh váál Zembî mə jí yí, kú bə nda sâ cínđúlá nə muud ŋgə cínđal bí, mbə; kúgá bə nə yéesh məbii, baagələgá bwo nə jə tédúgá. ³ Buud Zembî nyə á bəd bí məbwád óni, kúgá yida mpáəmbəwo bwo gwəw nda bî búəsə bwo omása, yidagá ŋwa bíméfwó tən̄ iyuuug səənz jēsh í jəla nə bə yí.

4:7 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 4:8 1.22; Zhk 5.20 4:9 Heb 13.2 4:10 Rom 12.6-8
4:11 Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20;
3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mís 7.55 4:16 2Tm 1.8 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18
Mik 11.31 4:19 Sòm 31.6 5:1 1.21 5:2 Yuá 21.15-17; Mís 20.28; 1Tm 6.5 5:3 2Kr 1.24;
Flp 3.17; Tit 2.7 5:4 1Kr 9.24-25; 1Pr 1.4

⁴ Nə ndeé, ja Mása obaagulə ó ítəw mə bá zə lwóya nyúúł yí, bí ka bá lég *túm gúmá á milwanó í cúgə nə ñkul bá bwele jumə yí.

⁵ Ntó námə wə mə cí nə bí mənəcwəmə nááá: bídúgá nə ocúmbá buud bwə jwúg nə bí. Mpədúgá nyín ntág íí, muud yêsh səlúg nyəméfwó shí, nəcé Zembí mə də lúmbúli nə buud bwə də ñkəny mənnyúúł wá; ñji, bəəng bwə səl bwəméfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Səlugá biméfwó lal-lal mbwə mə Zembí dí shí, nyəméfwó ka bá bən bí ja fwála dəəng í bá bə yí. ⁷ Yílúgá isá byêsh í ñgə kənd bí milám gwów yí, bəd nyə məbwád; mpugá nə nyə wə ñgə baagulə bí. ⁸ Dugá cunal íyéesh bín, jigá ñkasə. Muud lúmbúli wán Njwú məjamb ñgə kuñg nda zhwambáñkwuñ mə dú báam nə, a ñgə sọ muud á céégúg də yé. ⁹ Dugá ləl lúu nə nyə, bí kú fúfug búgəd, bí bwey də mpu nə omínyəñá bən básə shí nyêsh dí wá bwə ñgə námə jug váál bí ñgə jug ni. ¹⁰ Nji, Zembí amədəí á mpaam nyêsh wə nyə a jəw bí nə bí bəg buud ə *Kříst Yésus bí mú bə nə kəw lú milwanə myé. Zembí wəəngú, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyəméfwó nyə é sá bí váál í jéla yí, a nywaadulə bí, a wá bí ñkul, a sá nə bí bəg kú ná bwele shwágusa. ¹¹ A ñwág ñkul kandəgə á kandəgə. Amen.

Məbədə́ nə ibwádán

¹² Silvê wə mə ámə ñwa nə a zəg cilə mə baalé íciyá íga yé. Məe ñgə ñwa nyə nə *mínyəñá waamá abúgúlág. Mə ámə cí nə a zəg cilə mə wá, mə wág bí ñkul mílamúd, mə báásulə námə bí nə bí təl fwámé mpaam mə Zembí dí; yímúgá mənnyúúł na.

¹³ Dọ dúsə *Babilon, Zembí nyə á féesh námə nda bí yí í ñgə bəda bí; ncwəmə dām Márkus ñgə

námə bəda bí. ¹⁴ Ñgəgá nə kúlulə məkúlulə mə cəelí.

Zembí kə sá nə bí bəsh buud bí músə búúd ə Kříst wá, bí cúgəg nə shəe!

Kálaad ábêê Pyêr nyá á cilô yé Isâ í dúgyá nê Pyêr ábêê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mæ Yésus-Kríst wá nyæ á cilô kálaad éga (1.1). Nyæ á cilô okristen bêsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyæ á ngæ lúmbúli nê buud bwé á ngæ kyey nê waguwo-waguwo mínjígúalá Dɔ mæ Yésus dí wá.

Bíl íciyá yâ kálaad éga bisæ námá nda bilágá yâ kálaad mæ Yúð (dág 2.1-8 nê Yúð 4-16).

Pyêr nyæ á ka tâl icé í lésú byé ntúga:

- (1) A báda búúð, a mú ka báásulæ máfúlu má krísten (1.3-21).
- (2) A mú bágulæ ísýy nê kuú njœnd mímbúwálu mí búúð mí ngæ bæ nê ndí yí (2.1-22).
- (3) Mímbúwálu mí ða cágulæ búúð bwé ngæ bwánd zíyé má Kríst wá, bwé ða ci nê zíyé wœng í ábúle bæ (3.1-18). Nê ndeé, Pyêr ka ngæ bæsa nê mímbúwálu myœng nê Kríst ngæ bæ kú læl zæ nêcê Zembí ngæ ná fwo jísu wé nê zhwog buud bwé bág fwo dág cug.

Kálaad éga ji nê bíl íciyá búúð ɔ Yésus bwé búl gwág nywa yí:

- (1) Cwámba nyæ a má yæ shé isâ byêsh í jálá nê kwíind yí (1.3-4).
- (2) Jwôw ngwúð dúsæ mísh má Cwámba dí nda mímbú tóóshin, mímbú tóóshin nda jwôw ngwúð (3.8).

Mæbáðá

¹ Mæ Shímun Pyêr, lwaá nê *muud lwámá mæ Yésus-Kríst, mæ wé má cílé kálaad éga. Yésus-Kríst, Zembí wúsú nê Cugye wúsú nyæ á má sá nê jɔ lâm jé ná, bóól búúð bwé lágúg námá

búgá í njúl nê mbií mfií búgá jísú jí nê ndí yí. Buud bœng wé má cílé kálaad éga wá. ² Kálæ bí é ngæ kæ shwóg nê mpúlæ Zembí nê Cwámba wúsú Yésus yí í búlæg kwádulæ bí ibwádán, í bul sá ná bi bág nê shæc.

Cug krísten mæ jálá nê cugæ yí

³ Mpugá nê Cwámba nyæ á má yæ shé isâ byêsh í jálá nê kwíind shú nê shé ngæg nê cugæ cug í yá Zembí gúmá yí. Nyæ á yæ shé isâ byœngú ñkúl Zembí nyéd, sálæ nyæ á má sá nê shé mpúg Zembí muud nyæ a jôw shé yé; nêcê Zembí nyæ a jôw shé nê zhií á mæñkænæwa mé nê jɔ fúlu jé. ⁴ Mæñkænæwa nê jɔ fúlu jé jœng wé í á sá nê shé bíig mæma isâ nyæ á kaag yí, isâ byœng bí nê mæma mfií shú dúsúð. Nyæ a sá ntó shú ná, ja bí má bíí mæma isâ byœng yí, bów-bôw isâ í ngæ wá mælwæagwo shí ga dí yí í bág kú ná nyíngæ julæ bí, mæfúlu mán má yídagú bæ nda mæfúlu mæ Zembí. ⁵ Nêcê ntó, wágá ñkul nyín nyésh ná, nda bí mú nê búgá ná, bi kwádúlag jɔ fúlu búgá jœng dí, bí kwádulæ fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulæ kuú njœnd á dúlæ mpu bii lâm, kwádulæ zény kálæ shwóg tœ jí tœ jí, kwádulæ kændúlæ lâm wé Zembí, ⁷ kwádulæ mácey má omínyœñá nê omínyœñá, bí kwádulæ cælí cæelúle búúð bêsh. ⁸ Nêcê, jɔ mæfúlu máni, bí má ká bæ nê mwo má ngæ kwídúli kúdúlig íí, mwé wé má é sá ná bi bág kú ða báag mæbwá, bi yidá ngæ kæ shwóg nê shwóg ngæ mpu Cwámba Yésus-Kríst fwámé mpúlæ. ⁹ Mpugá nê jɔ mæfúlu máni, muud cúgé nê mwo yé, jisæ nda muud má yæ mísh a ka ngæ bwówulæ zhií bwówulæ bwówulág yé, a má wusa nê Zembí nyæ á shí fúb nyæ, yíl nyæ *misám myé mí ayág. ¹⁰ Gwé wé má cí nê bí ná, bwaang, wágá ñkul nê njúwúlu Zembí nyæ a jôw bí yí, nê féeshúlæ nyæ á féesh bí yí, bi ñwág byo nê mæjilæ.

Bí mǎ ká sá ntó, bi nda bá bwele bufa mábôwud. ¹¹ Ntó, Zembî mú bəgushî bí zhiî ná sán kálə nyîi faan á kandugə kandugə má Yésus-Krîst, Cwám̄ba nə Cugye wúsúđ.

Obúgula bwá jəlá nə nada nə njúgúla bwá á ηwa yí

¹² Gwá wá jí ná, mə bá du báásulə bí isá íni tɛɛm bə ná bi má bwey mpu byo, bi má bwey námá nada nə búbálé bí á jíig yé. ¹³ Mə dúg ná jíisə mpwogé ná, té má jíisə ná wa banda ga dí yí, mə dúg báásulə bí isá byəɔŋgá, bi bəg kú wusa mányúul. ¹⁴ Nəcə mə ηgə mpu ná mə wál bá zə wú banda dɔəŋgúđ, Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst nyə á má lwó mə ntó. ¹⁵ Mə e wá ŋkúl ná bi bəg du téduga isá byəɔŋgá ja jêsh, tɛɛm bə ja í bá bə mə má kyey yí.

Njúgúla má Pyêr wúsə búbálé njúgúla

¹⁶ Sá á sá ná bi mpúg nda Cwám̄ba wúsú Yésus-Krîst má bá nyiŋgə zə nə ŋkul ná. Mpugá ná ja sá á yə bí njúgúla wəŋg yí, sá á shígé ηgə bwiŋg bí milán búud bwá á té nə milúu ná ndéé bwá mpu shín táag nyá. Jísə ná sá á dúg cé ícwám̄ba jé nə mísh mǎsú. ¹⁷ Haaw, nyə a lég gúmá nə milwané mí ηgə zhu wá Zembî Sónǵú. Nyə a lég byo ja kál lú ícǐ má Zembî á milwané í á cǐ nə nyə ná: «Mwân abábə waamá óga; nyádí wá lâm wâm wêsh wúsú yé.» ¹⁸ Sə óga sá á gwág kál dɔəŋgú í ηgə zhu gwôw jon dí ja sənón sá á bə mbám̄bún Zembî nyə a féesh yíid. ¹⁹ Ná ndéé sə ηgə wá milâm mísú oncindí íciyá í *búud ɔ micúndád. Í bul jəla ná bi kəndug mísh íciyá byəɔŋgúđ nəcə bíisə shú dúnéd nda lám̄ba í ηgə gwô yídúgúđ yí, í gwô ntó ná ndéé kə wóós ja ácén-céní a kúndá mán mə bá fɛɛn bí mənkenya mílámúđ yí.

²⁰ Fwogá téeđ bwey mpu ná, micilyá mí búud ɔ micúndá mísə Kálaad Zembî dí myá, mí á shígé ηgə zhu mítédúgá mí búudəd. ²¹ Nəcə, kú nə tɔə cúndá má Zembî ηgwúđ í á bwele zhu tédúgá má múúđud. Nji, buud bwá á du cúndə jíisə má Zembî dí wá, Ŋkəŋkə Shíshim wə nyə á du sá ná bwá cúndóg.

2

Oyúguli ɔ máshúgá bwá bá bə

¹ Nji, *buud ɔ micúndá wá məshúgá bwá á shí námá du bə kúl búud *Izəɾəyél dí. Oyúguli ɔ máshúgá bwá bá námá du bə bídí gwoonǵud. Bwá bá zə nə bów-bów mínjúgúla mí agwílyə buud, zə ηgə nyŋgal myo na gwoonǵ dí nyima. Bwá bá kə nə íbəmb byán ná ndéé kə shwána Mása wán nyə á wá lall tən shú ná bwá bəg fulí yé. Ntó, bwá mú bá lél jɛɛ kú bwey. ² Buud ŋkǐ bulya bwá é bɛ əsɪy-sɪy wán wəŋg, kuú nǵənd wán í mú sá ná cug krísten í bəg sá cóógú. ³ Oyúguli ɔ máshúgá bəŋgá, nda bwá ηgə sǵ məzhií mēsh ná bwá bəg nə zhwog məbii ná, bwá é du zə nyúg bí nə mikaand mí məshúgá shú ná bwá díyá nə bí. Mpugá ná intúgúli byán í má bwey bə, Zembî wál bá zə jaŋgulə bwo.

⁴ Mpugá ná Zembî nyə a shígé jagulə *wəŋgəles bwá á sá *səm wá; nyə á wusə bwo Taratər dí. Bəsə feedyá nún kál yídúgá í búl bə ná kulúđ yí, bwá ηgə bwánd sémbyé mílǎsú. ⁵ Nyə a shígé námá jagulə búud ɔ ayág. Nyə á nti məmə mpuŋ áyíyáag zə jaŋgulə búud bwá á bə kú bísh nyə wá, nyə á baagulə nji bóól búud zəŋgbá bənŋ *Nówe, nəcə Nówe nyə á du cúndə ná buud bwá bəg tətəlǐ má Zembî. ⁶ Zembî nyə á jaŋgulə miŋgwála myâ Sódóm nə

Gomor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bə ífiî. Nyə á lwó yuug cínəŋ ná buud bwə dúgúg, bwə mpu ná, mwôw mə ŋgə zə má, nyə abále jagulə búúd bí kú bíš nyə wá. ⁷ Nji, nyə á fəemushi Lót, tətəlí muud nyə áshígé dū bə ná shee nə dúgúlə ásiy-siy búúd ɔ ɪŋgwúmbú bwə á ŋgə sá yé. ⁸ Nəcé tətəlí muud mə Lót ja nyə á dū cugə nə buud bəəŋg yí, nyə á dū dúg isá bwə á dū sá yí, a dū gwág byəəŋg bwə á dū lás yí: í á dū bə nyə lám á tətəlí yéd íí, cúgə jwôw dêsh. ⁹ Na mə lwó sə ná, buud bí nə gwəzəgə nə Zembí wá, Zembí mə mpú dū tí yíl bwo mákugulud. Nji, a ŋgə táág osóal ɔ mábôw ná a bá jugushi bwo jwôw lú sémbyé mílósú. ¹⁰ Buud bwə bá bul bwəma nə intágulí byəəŋg wá, í bá bə bəəŋg bwə ŋgə bə bów-bôw íyéesh yá milám myán, bwə ŋgə sá isá í shwôn wá, bwə ŋgə mpyəny jiya ícwamba mə Zembí wá.

Buud bəəŋg básə buud ɔ íməmí, básə nə mpyaam, bwə cúgə nə ifwaas nə zhwog gúmá mə Yésus, bwə yida *lás nə gwo bwaasúlə mpu. ¹¹ Í njúl ná wəəŋgəles bwə ntə bwo ŋkúl dī, básə ɪŋkácíd cə bwo; nji báá bwə ádé jág lás nə gúmá jəəŋg mísh mə Cwamba dī. ¹² Buud bəəŋg básə nda ocúdu wá jugú, ocúdu bwə dū byél ná bwə bá biil máláambúd ná ndéé bwə bwoo wá. Sá bwə ampúyé yí, bwə lás nə gwo bwaasúlə mpu. Bwə bá námə dū yə shwiy lú ocúdu, bwə bwoo námə nda ocúdu, ¹³ í mú bá bə bwo myəna shú ólíŋgí bány. Bwə gwág shweesh ná bwə dúg sá isá yá bów-bôw íyéesh byán mpwó-mwásə izhulun. Bwə ŋgə zhwiimbya nə məshügá mán. Ja bwə zə ídína bín dí yí, bwə zə sá isá í shwôn, zə wá bí məlwəagəwo ídínad. ¹⁴ Mán mədúgya məsə ayaas nə ayaas; básə kú bwəle káád sálə mísəm; bwə

ŋgə shüg buud bwə afwóyé mpu mɪnjígúlá wá nda búúd bwə dū shüg óshú nə mədə ŋgwéye dí ná; myán milám mí á mə janəwo nə yéesh mábii; básə nə məzhúŋgúlú mə Zembí ícug byánúd. ¹⁵ Bwə mə lúgə fwámé zhíí kə cwagəwa bə zhíí mə Balaam mwán mə Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólíŋgí shú ná a ŋwág myəna cínəŋg yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə məŋkóndug nəcé məlwə mé məəŋg. Myəólú jakáás í á lás nə kál lú múúd shú ná í culəshi múúd micúndə sóólúgú ikás yé wəəŋg. ¹⁷ Oyígulí ɔ məshügá bəəŋg básə nda məncwun mí kú nə məjúwó má, námə nda mɪŋkúdu mí dū fánda bándəwo gwów ntó ná ndéé mí shín nyiŋgə ciima nə ŋkwə mpu nda nywə myá. Ján jiya í bá bə kúl yídúgú jisə nə kulád yí.

¹⁸ Bwə dū kə nə məma mikaand mí njúl ocwúd kə dū shüg búúd bwə mə shín faam ná bwə béégýá nə mísəm wá, nyiŋgə dū kə nə mbéé íwímbúg yá mənyúúl mán, nə ásiy-siy, dū kə shüg bwo nə ndí nda bwə dū shüg óshú nə mədə ŋgwéye dí ná. ¹⁹ Oyígulí ɔ məshügá óni bwə ŋgə kaag buud cug fulí í njúl bāŋ bwáméfwó, ásiy-siy mə ŋwa bwo məlwəá. Nəcé muud yəsh jisə lwaá á sá í má ntə nyə ŋkul yí. ²⁰ Mpugá ná buud bwə mə mpu Cwamba wúsú nə Cugye Yésus-Kríst fwámé mpu wá, bwə mə faam nə yéesh isá í nyéé yá shí mishwun. Nji, bwə ká nyiŋgə kə wá mənyúúl isá byəəŋgúd bwə bíd ná í ntəg bwo, cé bwə é tōw yí í é jág nyiŋgə bul bōw, ntə cé bwə á fwo bə bwə tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dí ná bwə jíg nda mpu fwámé zhíí, nda bə ná bwə shín mpu mpəndí mə Zembí *búúd ɔ lwámá bwə á kala bwo yí ná ndéé bwə mú yida myaas mpəndí nyəəŋg. ²² Ntə

2:7 Mət 19.1-16 2:9 Zhb 4.7; 1Kr 10.13; Mbú 3.10 2:10 Yúd 7-8 2:11 Yúd 9 2:12 Yúd 10 2:13 Yúd 12 2:14 Mat 5.28; 2Tm 3.6 2:15 Ilŋ 22.7, 17; Yúd 11 2:16 Ilŋ 22.28-31 2:17 Yúd 13 2:19 Yuá 8.34; Rom 6.16 2:20 1.11; Mat 12.45 2:21 Luk 12.47-48 2:22

ji ná, sâ ηgwól mpwokwoond ηgê mpu ci yí í má bwama nê bwo. ηgwól mpwokwoond ji ná: «Mpyê má nyingê dâ ígwíle byê,» ηkí ntâg ná: «Ŋkuú ηgê námá shîn gusa, a má nyingê kâ bíduga íshwáfád.»

3

Jwôw má Cwám̄ba í bá wós̄s

¹ Yé ôshwá bâm má búl cœel wá, kálaad ábêê má cilále bí wá éga. Tœ kálaad ashúshwóógú dí tœ nyíga dí, má ηgê cœel gwûmushi bí mitédúgá, bí bág nê fug nyísá nê sâη yí. ² Má jii ná bí tédúgág íciyá *búúd ò micúndá ò Zembí bwá á ci yág yí, bí téduga námá mpándí má Cwám̄ba nê Cugye wúsú *búúd ò lwámá bwá á kala bí yí. ³ Í bul jii ná bí tédúg fwo mpu ná, ja mwôw má ηgeé máshíné má cug ga má bá wós̄s yí, buud ò cóógú bwá bá zê nê cóógú jân zê ηgê sá isâ nê milúu myâη. ⁴ Bwá bá námá dâ ci ná: «Ŋgaá nê nyê á kaag nê a bá nyingê zê? Ká ηkaagê nyœηg í á má ka shúgula ηgow? Odâ bwá á má ηgê shîn yê isâ í njúl námá nji nda í á ηgê bwey bê tééd mâtéédúlé má shíd ná.» ⁵ Ja bwá lás ntó yí, bwá wusa ná, í á bê yág ná, nji Zembí nyê á ci ciyá yí, jœη lu gwów í mú bê, mândelú má mú námá bê, má ηgê zhu májúwód. ⁶ Májúwó námá wá Zembí nyê á balan nê ndí má; nyê a sá nê shí a yág nyêsh í jan̄gawog májúwód ná ndéé isâ í shí byêsh í mú jœœ. ⁷ Nê ndéé, nê ciyá jé ηgwúd nê ηgwúd jœœηgá, Zembí má tâl jœη nê mândelú mága nda kulú ná a bá ntí kuda zê jan̄galê byo jwôw lú sémbyé mílású, jwôw búúd bí kú bísh nyê wá bwá bá jœœ yí.

⁸ Yé ôshwá bâm má búl cœel wá, ηkúmba sá bí má jéla nê bê kú wusa yí jísê. Jwôw ηgwúd dâsê mísh má Cwám̄ba dí nda mimbú

tósshin, mimbú tósshin nda jwôw ηgwúd. ⁹ Bóól búúd bwá ηgê téduga ná Cwám̄ba ηgê neela nê sálê sá nyê á kaag yí. Mbâ! Nyê an̄gê nê neela. A ηgê yida bê nê jísów nê bí, nyê acééle ná bí bóólúgá bí jímbug. A cœel ná bí bêsh bág nê fwála má cœnd kuú nœœnd.

¹⁰ Nœcé, jwôw má Cwám̄ba í bá zê wós̄s nda júwâl í dâ zê ná. Jwôw dœœηgá, jœη í bá sá mæma ncíndá, í mú jím̄b. Isâ í jœη byêsh í bá bumb ηgwíle í mú shîn nyê. Shí nê misóólúgá mí shí í bá shîn jígê*. ¹¹ Nda í ká bê ná isâ byœœηg byêsh í bá shîn nyê ná, tédúgágá mbií búúd bí má jálá nê bê yí! Kuú nœœnd wân nê gúmá bí má yé Zembí yí í jéla nê bê nda Zembí má cœel ná. ¹² Bí má jéla nê ηgê bwánd jwôw má Zembí nê mājigaw̄a ná í léélug wós̄s, jwôw jœη í bá bumb ηgwíle, isâ í jœη í mú nyê nê mægwô má ηgwíle wœœηg yí. ¹³ Sá ηgê bwánd jœη lu gwów á gúgwáan nê shí a gúgwáan nda nyê á kaag ná. Cínœηg wá isâ byêsh í bá bê nda tátálí má Zembí má jii ná.

Bi ò mpú dâ dúg

¹⁴ Gwá wá má cí nê bí ná, yé ôshwá bâm má búl cœel wá, nda bí ηgê bwánd jwôw dœœηg ná, wágá ηkul ná í bâg zê kwey bí bí njúl kú nê cúcwán lú mábwam, kú nê sá á jumág mísh má Zembí dí, binónê ná shœœ. ¹⁵ Mpugá ná Cwám̄ba íshé ηgê bê kú lámusa nœcé á cœel cug búúd. Sá *mínyœηâ íshé Pwól nyê á cilê námá bí wá cí. Má búl cœel nyê, á jí nê fug má Zembí. ¹⁶ Gwá námá wá á ηgê cilê ókálaad bê bêsh dí kúl á ηgê lás lású isâ impwúd íga yí. Nji, ókálaad bê bœœηg bí nê bíl íkúkúl bísê ηkí kwowula gwágúlêd yí. Íkúkúl byœœηg wá í ηgê bê ná, buud bí nê jág nda fwo mpu mínjígúlá wá, bwá

3:1 1Pr 1.1 3:2 Yúd 17 3:3 Yúd 18; 2Tm 3.1 3:4 Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51
 3:5 Mat 1.6-9; Heb 11.3 3:6 2.5; Mat 7.11-21; Mat 24.37-39 3:8 Sôm 90.4 3:9 3.15; 1Tm 2.4 3:10 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 * 3:10 Bóól bwá ci ná: «í ábálé ná kwo bê», bóólúgá ná: «ye í é bá ná kwo bê e?» 3:12 Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbâ 21.1, 27 3:15 3.9; Rom 2.4

ηγά kwíηg byo, námá nda bwá ηγά kwíηg bíl íkál í Mícilyá ná. Sólúgú wáη wáηηg í bá jan̄gulə bwo.

¹⁷ Bi bāη oshwá bām má búl cεel wá, mə má kéwəli bí óni. Bi ó ka bey ná buud búsé kú bísh máccεε wá bwá bāg julə bí cwagəwálə wáη bwá ηγά cwagəwa nífd. Bi ó bey, bi a bá wú kál bí má jéla nə tōw ná shīm yí. ¹⁸ Yidagá ηγά wíy, mpáam má Zembí nə mpúyá mpúlə Cwám̄ba nə Cəgye wúsú Yésus-Kríst dī. A ηwág gúmá tééd kíkídíga kə wósós kandəgə á kandəgə. Amen.

Kálaad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dêsh í ngə ci ná Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bəɔngg óbá bwə ngə bɛ wá, tɛɛm bæ ná nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúúl, a njúl Ifêz. Fwála dɔngg í á bə Dɔ mə Yésus í mó ngə mpu nada íkâl íkâl. Kálaad éga ngə sá ná sá mpúg ná mədɔ mēsh mə á ngə dúg cúŋ nə bów-bów mínjígúlá mí á ngə mpyáanz mwðw mɔɔngg dí myá. Ná ndéé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéél isâ íbá:

- (1) a bándúló múúd yēsh mə lɔ yé ná a mpúg bæ nə wónǵó nə Zembî bá bēsh Mwán yé Yésus-Krîst;
- (2) a lúmbúlí nə bów-bów njígúlá í á ngə kənd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígúlá wēsh í yídá lwó ná Krîst ji nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgula má jəlá nə bə kú kənd málwə njígúlá wɔɔngg dí.

Ciyá má Zembî í ngə yə sá cug

¹ Sə ngə cilə bí sâ í á də bwey bæ shí nə gwów nda fwo bæ yí. Sə bân dúsú fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mísh mású, sá mpu beny gwo, məbwə mású kúnya nə gwo. Sâ jɔɔng wə Ciyá má Zembî í də yə búúd cug yí. ² Cug jɔɔng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sá ngə bwiiŋg ná jí búbálé yí, cug á kandugə í á bwey də bæ wə Zembî Sóɔngú yí, sá ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúul sádí. ³ Sâ sá á dúg sá gwág yí, gwə wə sá ngə námá jaaw bí yí shú ná shé bág

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug: Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25 **1:2** bwiiŋg: Yuá 15.27 **1:4** Yuá 15.11 **1:5** Yuá 8.12 **1:5** 1Tm 6.16 * **1:5** məŋkenya: Ciyá ni í bádúgá zhwoɔg isâ shú má Zembî: nə otútəlí, nə obúbálé, nə jɔ lām, nə məsāŋ. † **1:5** yídúgá: Ciyá ni í bádúgá námá zhwoɔg isâ: nə ijǵǵ, nə olíŋgǵ, nə bów-bów cug mimbii myēsh. **1:6** 2.4 **1:7** 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5 **1:9** Sóm 32.3-5 **2:1** Rom 8.34; Heb 7.25 **2:2** 4.10; Yuá 1.29 **2:4** 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13

námá nə wónǵó. Wónǵó jɔɔng jí ntág íí, nə shé, nə Zembî Sóɔngú bá bēsh mwán yé Yésus-Krîst. ⁴ Sə ngə cilə bí gwo shú ná məshusug mə bág shé kú nə nji.

Shé kyéyugá mǎŋkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Krîst yí, dwə wə sá ngə jaaw bí ga. Dúə ná, Zembî jisə məŋkenya*, yídúgú† í cugé bwelɛ bæ nyádí. ⁶ Shé mə ká ci ná shénɔŋ Zembî búə nə wónǵó, nji shé ngə nyiŋgə cugə bów-bów cug íí, shé ngə bwiiŋg ijǵǵ, kuú njɔɔnd íshé í aŋgê nə bɛ obúbálé. ⁷ Nji, shé mə ká ngə cugə mǎŋkenya dí nda Zembî nyəmɛfwó jí mǎŋkenya ná, ntó ji ná shé búə nə wónǵó shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus má mú jímbal shé *mísám myēsh. ⁸ Shé mə ká cí ná shé cugé nə mísám, shé ngə shüŋ mənyúul, búbálé cugé shé mílámúd. ⁹ Nji, shé mə ká magulə mísám míshé mísh má Zembî dí, a juu shé, a jímbal shé olíŋgǵ bēsh shé á sá wá, nəcé a ji tútəlí, a njúl abúgúlag. ¹⁰ Shé mə ká cí ná shé aŋgê ná nə nyiŋgə sá mísám, shé mə cí ná Zembî ji nə ijǵǵ, ciyá má Zembî cugé bwelɛ bæ shé mílámúd.

2

¹ Yé bwán bām, mə ngə cilə bí isâ íni shú ná bí nda də sá *mísám. Nji, ŋkí í wóós ná muud mə sá sám, mpugá ná shé búə nə muud ngə kyem shé mísh má Sóɔngú íshéd yé: nyə wə Yésus-Krîst, muud a tútəlí. ² Nyə a yána nyəmɛfwó tǎŋ cúdú icweel shú mísám míshé; í á shígé námá bæ nji shú mísám míshé shémɛfwó, í á bæ shú mísám mí búúd bēsh wá shí mishwun.

Shé sáágá sá Zembî ngə ci yí

³ Sâ í lwó ná shé mə mpu Zembî fwámé mpu yí, jí ná shé ngə baagulə

mæcɛɛ mé. ⁴ Múúd mə ká ci ná a mpú Zembî, nji a nda ηgə baagulə mæcɛɛ mé, a ji nə ijǝǝ, obúbálé bwə cugé nyə lámúd. ⁵ Nji, muud ηgə bɛ ciyá mə Zembî yé ηgə mpu cɛɛl Zembî váál í jála yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bé yí jí ná: ⁶ muud mə cí ná a mə nada nə Zembî yé mə jəlá nə kyey kuú njəənd Yésus nyəmɛfwó nyə á kyey yí.

⁷ Yé búúd bām mə búl cɛɛl wá, cɛɛ mə cílá bí ga í cúgɛ gúl sâ ágúgwáan ná bi abwélé gwág. Dúsə cɛɛ bí mə bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bi mə bɛ *Kříst yí. Haaw. Cɛɛ dɔəng dúsə ciyá acwúlú bí á bwey gwág yí. ⁸ Nji, tɛem bə ná bi á bwey gwág dwo, í yida námá bə cɛɛ ágúgwáan. Í á nyín gúgwáan cug mə Kříst dî, í ηgə námá nyín gúgwáan bídí cugəd. Jí ná, yídúgá í mú ηgə cǝ, fwámé mánkenya mə mú ηgə ηwa jiya.

⁹ Múúd mə ká ci ná a ηgə cugə mánkenya dí, nji a ηgə yida mpíi *mínyəñə yé, a ji ná yídúgúd. ¹⁰ Muud ηgə cɛɛl mínyəñə yé yé, nywáá mə ηwa jiya mánkenya dí; a cugé nə tɔ sâ jí nə ηkul kwal nyə bəəgú yí. ¹¹ Nyəəng ηgə mpíi mínyəñə yé yé jí ná yídúgúd. A ηgə cugə yídúgúd, nyə aŋɛ nə mpu kóómb á ηgə kə nə cug jé yí, nəcé yídúgú í mə búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mílám isâ yâ shí gaád

¹² Yé bwán bām, mə cilə bí, nəcé Zembî mə juu bí nə *misám mín nəcé *Kříst.

¹³ Bí ocúmbá buud, mə cilə bí nəcé bí á mə mpu nyəəng nyə á bwey bə tééd mátéédálé mə shí nə gwów yé.

Bí ηgwíinzhá, mə cilə bí nəcé bí á mə ntɔ Mbəwálú múúd.

¹⁴ Yé bwán bām, mə mə cilə bí nəcé bí mə mpu Sónɣú íshé.

Ocúmbá buud, mə mə cilə bí nəcé bí á mə mpu nyəəng nyə á bwey bə tééd mátéédálé mə shí nə gwów yé.

ηgwíinzhá, mə mə cilə bí nəcé bí mə lal mánkul, Milésú mí Zembî mí á mə ηwa jiya bídí mílámúd, bí a mə ntɔ Mbəwálú múúd.

¹⁵ Kúgá bɛ mánywa mə shí ga, ηkí isâ yâ shí ga. Muud mə bɛ mánywa mə shí ga yé cugé nə ηkul bɛ Dâ. ¹⁶ Nəcé cug á shí ga jísə: nə iyéesh bíśá kú nə Zembî yí, nə dálə wímb sâ jêsh mísh mə dág yí, nə dálə ηkény nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísə yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wə Dâ, í du zhu cug á shí gaád. ¹⁷ Nji, cug á shí ga í ηgə shîn, tɔ iwímbúg byé námá. Muud mə sâ sâ Zembî ηgə jii yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Ból búúd bwə ηgə lúmbuli nə Kříst

¹⁸ Yé bwán bām, fwála lú máshiné mə shí wə mú ηgə bwey bə ga. Sâ á shí bwey jaaw bí ná *Sátan mə *Kříst ηgə zə; ná ndéé, buud ɔ lúmbáli bəəng bwə mú ηkí bulya ja gaád, gwə wə í ηgə sá ná shé mpúg ná mashiné mə shí mə mú ηgə bwey bə. ¹⁹ Buud ɔ lúmbáli bəəng bwə á wú shéđi *Dɔ dí, ntɔ mə lwó ná bwə áshígé námá fwo bə búúd ɔ íshé. Bwə á mbəm bə búúd ɔ íshé, ηkí bwə á shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgúlig ná bêsh óni dí, kú nə tɔ ηgwúd nyə á bə muud wúsú.

²⁰ Nji, bí báá, Kříst nyə a gwáágulə bí məwúdə yálə bí Nkɛñkê Shíshim *, ná ndéé bí bêsh bí mə mpú obúbálé.

²¹ Ja mə ηgə cilə bí ga, mə acíyé ná bí mə jág obúbálé; mə ηgə yida cí ná bí mə mpú obúbálé. Bí mə mpú námá ná sâ jêsh jí íjǝǝ yí í cúgɛ nə ηkul wú obúbálé dí cwú. ²² Ká zə jí nə ijǝǝ yé?

2:5 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6 2:6 Yuá 13.15; 15.5 2:7 4.11; Yuá 13.34 2:7 2.24; 3.11
2:8 Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12 2:9 3.10, 15; 4.20 2:10 Sóm 119.165; Rom 14.13 2:11
Yuá 12.35-36 2:12 Mis 4.12 2:13 1.1-2 2:15 Zhk 4.4 2:16 Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz
2.3; Zhk 4.16 2:17 Mat 7.21; 1Kr 7.31 2:18 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 2:19 Mis 20.30 2:20

2.27 * 2:20 Ból bwə cí ná «yálə bí Ciyá jé». 2:22 4.3; 2Yn 7

Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ngə lúmbuli ná Kríst wə éne, a mə ban Zembî Sónngú bá Mwán bēsh. ²³ Muud yêsh mə bán *Mwán mə Zembî yé, nyə ampúyé námə Zembî Sónngú. Muud mə lás nə mpu ná Yésus ji Kríst yé, a mpú námə Sónngú.

²⁴ Nda jí ntó ná, bi báá bi a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bi má bə Kríst yí; í jii ná kéel dɔɔngú í nwág jiya bídí mílámúd. Í ká nwa jiya bídí mílám di, bí nada nə Zembî Mwán bá bēsh Sónngú. ²⁵ Ná ndeé, nkaagə Kríst nyáméfwó nyə á kaag yí nyisə ná: shé má bá cugə cug á kandugə kandugə.

²⁶ Sə má á ngə yímə ná mə cíləg bí wáni, shú ná bi mpúg buud bwá ngə cɛel yíl bí zhíid wá. ²⁷ Bi báá, bi a shí ləg Nkɛŋkɛ Shíshim ja Kríst nyə a gwáagulə bí məwúdá yí. Nkɛŋkɛ Shíshim wɔɔng mə nwa jiya bídí mílámúd; ná ndeé, bi anyíngáyé ná jii ná ngwól múúd jíígúlig bi. Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jííguli bí sâ jêsh, njígulá yé wúsə búbálé, nda bə íjǒǒ, nadagá nə Kríst nda njígulá wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bām, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bi bág bə kú bɛemb tɔɔ sâ ja á bá nyíngə zə yí, bí nda gwág shwón shíshúlə nyə kúná-kúna.

Bwán ó Zembî bwá ngə cugə cug ótútəlí

²⁹ Bi mə mpú ná *Kríst ji tútəlí muud mísh mə Zembî dí; mpugá námə ná muud yêsh mə cúgə cug ótútəlí yé ji məbyá mé.

3

¹ Bi má dúg mbií cɛelí Sónngú íshé Zembî nyə á cɛel shé yí? Nyə á cɛel shé cɛelí á ná a jôw shé ná bwán bé. Ntó, shé mpúgá ná shé búsə bwán bé, sâ jɔɔng wá í sá ná buud ɔ shí

ga bwá bág kú nyíngə mpu shé nəcé bwá afwóyé mpu Sónngú íshé. ² Yé búúd bām mə búl cɛel wá, shé mú bwey bə bwán ó Zembî, nji mbií shé má bá bə yí í afwóyé mpu nyín. Sá má yidá mpu ná ja Kríst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénɔŋ mə bá bə mbií ngwúd, nəcé shé má bá dúg nyə nda á jí ná. ³ Ntó ji ná, muud yêsh ngə bwánd nə búgə ná a bá bə nda Kríst yé, nyə é ngə sásulə *mísám nəcé Kríst cugé nə sám.

⁴ Muud yêsh ngə sá mísám yé ngə caam məcɛɛ mə Zembî. Sálə sám wúsə caamúlə məcɛɛ mə Zembî. ⁵ Bi mə mpú ntág ná Kríst nywáá muud cúgé nə nkul sá sém yé, nyə á zə shí ga dí ná a zə jímbal mísám. ⁶ Ntó ji ná, muud yêsh má nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə mísám shwóg. Muud yêsh ngə kə nə sálə mísám shwóg yé nyə afwóyé dúg Kríst, nyə ampúyé námə nyə.

⁷ Yé bwán bām, muud nda yíl bí zhíid. Muud yêsh ngə sá isá otútəlí yé ji tútəlí muud nda Kríst jí tútəlí muud ná. ⁸ Nyɔɔng ngə kə nə sálə mísám shwóg yé, ji muud mə Njwú məjamb, nəcé bwey Njwú məjamb nyə a tééd nə sálə mísám. Ná ndeé, Mwán mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam mísólúgú mí Njwú məjamb.

⁹ Muud yêsh jí mábyá mə Zembî yé nyə ádé ná nyíngə sá mísám nə ilan; cug mə Zembî í á mə nwa jiya nyádí lámúd nəcé a ji məbyá mə Zembî, a cugé ná nə nkul ngə kə nə sálə mísám shwóg. ¹⁰ Mbéégí í də bə mpádúgá bwán ó Zembî nə bwán ó Njwú məjamb. Sâ í də wá mbéégí wɔɔng yí jí ná, muud yêsh mə bə nda sá isá otútəlí yé, cúgé mwán mə Zembî, tɛem bə nyɔɔng mə bə nda cɛel *mínyɔŋá yé yé.

Shé cūlagá mpádúgá íshé

2:23 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9 2:24 2.7 2:25 Yuá 5.24 2:27 Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13 2:28 3.21; 4.17; Yuá 5.22; 15.5 2:29 3.10 3:1 3.10; 4.6; Yuá 1.12; 3.16 3:2 2Kr 3.18; Flp 3.21 3:5 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuá 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18 3:6 3.9; 5.18; Yuá 15.5; Rom 6.2, 14 3:8 Mat 12.26-29; Yuá 8.44 3:10 2.9, 29 3:11 Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34

11 Kéel bi á gwág ja bí á tééd ná bi má bɛ *Kříst yí dúsə ná shé cǎlag mpádúgá íshé. 12 Shé kúgá ŋwa kuú njəənd mə Káan muud nyə a gwú múnɔŋə yé yé, nyə á bə muud mə Mbáwúlú Múúd. Nyə a gwú ná múnɔŋə nəcé jí? Í á bə nəcé misóólúgú myé mí á bə ŋkí bəw, múnɔŋə nywáá myé mí njúl otútəlí.

13 Bwaəŋ, bi kú káam mpiilə búúd ɔ shí ga bwə ŋgə mpii bí yí. 14 Shé má mpú ná shé á bə mim-bimbə, nji shé cugé ná mímbimbə, shé mú mikuwó*. Shé má mpú ntó nəcé shé mú ŋgə cǎla mpádúgá íshé. Muud jí kú cɛel bóól yé jí ná mbimbə. 15 Muud yəsh mə mpií *múnɔŋə yé yé jí ŋgwúl buud. Bi mə mpú ntág ná ŋgwúl buud ŋgwúd nə ŋgwúd cugé nə cug á kandugə kandugə. 16 Shé má mpú sá bwə jəw ná cɛelí yí nə sóólúgú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsú. Shé má jəla námə nə yána ícug bísú shú ómúnɔŋə búsu. 17 Muud jí nə məbii bímbí í jəla yé, á ká dóg múnɔŋə yé ŋgə fúfə nə sá, a nda gwág nyə cey lámúd íí, ye a jí nə ŋkul ci ná a ŋgə ná cɛel Zembí? 18 Yé bwán bām, shé kúgá də jaaw cɛelí nji mímpu dí, shé dógá cɛel fwámé cɛel, misóólúgú mí cɛelí də nyín.

19 Ntə wə shé é mpu ná shé ŋgə bɛ fwámé zhí yé, mílám mí mú já shé shí mísh má Zembí dí. 20 Ja jəŋgú, tɛem bə ná lám í jum shé nə gúl sá, shé bə námə nji ná shɛɛ, nəcé Zembí má ntə lám wúsú, a mpú sá jəsh jí nə ŋkul kənd sá lám gwəw yí. 21 Yé búúd bām má búl cɛel wá, ŋkí lám í ajúmé shé nə gúl sá, shé jee lésha nə Zembí kú nə ífwaas, 22 a yə shé sá jəsh shé má gwáamb nyə yí, nəcé shé ŋgə baagulə məcɛɛ mé, ŋgə sá sá á gwág nywa yí. 23 Cɛɛ dé nyə á yə shé

yí dúsə ná: Shé máguləgá ná Yésus-Kříst jí *Mwān mə Zembí, shé cǎlag shémé nə shémé nda nyə á ci ná. 24 Muud mə báágulá məcɛɛ mé yé nywáá má nada nə Zembí, Zembí nyə á má ŋwa jija nyádí lámúd. Shíshim nyə á yə shé yí í də lwó ná Zembí nyə á má ŋwa jija shédí mílámúd; ntə wə shé má də mpu ná Zembí nyə á má ŋwa jija shédí mílámúd yé.

4

Dúlə faas míshíshim

1 Yé búúd bām má búl cɛel wá, bí nda də kənd lám míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú ná bi dóg mpu ŋkí mí ŋgə zhu wə Zembí. Dugá sá ntə nəcé ncúlyá *buud ɔ micúndá wá íbəmb bwə mú shí gaád. 2 Məyígyé bí é də yag Shíshim má Zembí yí māsə ná: shíshim wəsh í lás mpu dí ná Yésus-Kříst nyə á zhu wə Zembí zə ŋwa nyúul muud yí, í ŋgə zhu wə Zembí. 3 Shíshim wəsh í yídá ban láslálə mpu dí ná Yésus nyə á zhu wə Zembí zə bə múúd yí, wúsə shíshim mə Múúd lúmbúlí má *Kříst bí á gwág ná a zag yé; a má bwey wósos ja gaád. 4 Yé bwán bām, bi báá bí bí bwán ɔ Zembí, bi a má ntág bwey ntə búúd ɔ micúndá wá íbəmb; bí á ntə bwo nəcé Shíshim wí bí mílámúd yí í ntə wəəŋg wúsə búúd ɔ shí ga mílámúd yí. 5 Buud ɔ micúndá wá íbəmb ɔni búsə buud wá shí ga; gwə wə í sá ná bwə lásúg námə nji nda buud ɔ shí ga, buud ɔ shí ga ka námə də gwágulə bwo. 6 Ká, shé báá bí bwán ɔ Zembí. Muud mə mpú Zembí yé nyə e gwágulə shé. Muud cugé yé má Zembí yé nyə agwáguláyé shé. Na wə sá má də yag Shíshim óbábələ, shé mpu námə shíshim íwushí yé.

Shé cǎlagá mpádúgá íshé

3:12 Mət 4.8 **3:13** Yuá 15.18 **3:14** 2.11; Yuá 5.24; 13.35 * **3:14** mimbimbə: Ntə jí ŋgələ cugə kú nə wəŋgə nə Zembí; mikuwó: ntə jí bələ nə wəŋgə nə Zembí. **3:15** Mat 5.21-22; Mbá 21.8 **3:16** Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8 **3:17** Mbá 15.7 **3:18** Zhk 2.15-17 **3:21** 2.28 **3:22** Yuá 15.16 **3:23** Yuá 2.23; 13.34 **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14 **4:1** 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3 **4:3** 2.18, 22 **4:4** 5.5 **4:5** Yuá 3.31 **4:6** 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37

7 Yé búúd bâm má búl ceel wá, shé cílagá mpádúgá íshé, nəc ceełí í ngə zhu wá Zembî. Muud yêsh jí nə ceełí yé jí məbyá má Zembî, a mpú námá Zembî. 8 Muud cúgə nə ceełí yé nyə afwóyé mpu Zembî, nəcé fúlú má Zembî nyí ná a jí nə ceełí. 9 Sâ í lwó ceełí Zembî nyə á ceeł shé yí jí ná, nyə á nti Cúgá lú Mwán dé shí gaád shú ná shé ngág nə cugə nyádí kwoŋud. 10 Ceełí ɔŋg cúgə ná shé wá a ceeł nyə; nyə wá a ceeł shé, a mú nti Mwán yé nda cúdú icweel shú *mísəm míshé. 11 Yé búúd bâm má búl ceeł wá, nda Zembî nyə á ceeł shé ntáni ná, í jii ná shé kág ciila mpádúgá íshé. 12 Muud nyə abwélé dúg Zembî. Nji, shé má ká ciila mpádúgá íshé, í mú nyín ná Zembî má ŋwa jiya shédí mílámúd, ceełí jé í músə shé mílámúd mbií í jála yí.

13 Shé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ŋwa jiya shédí mílámúd. Sâ í ngó sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyə a má yə shé Shíshim yé. 14 Sə báá sá á shí dúg nə mísh má sá ná Zembî nyə á nti Mwán yé zə cug búúd ɔ shí ga. Sə ngə bwiiŋg ná jí mpu bə ntó búbálé. 15 Muud yêsh má lás nə mpu yé ná Yésus jí *Mwán má Zembî yé má nada nə Zembî, Zembî má ŋwa jiya nyádí lámúd. 16 Shé báá má mpú ceełí Zembî ngə ceeł shé yí, shé ngə námá *búgula gwo. Fúlú má Zembî nyí ná a jí nə ceełí; muud yêsh má nada nə cug ceełí yé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ŋwa jiya nyádí lámúd.

17 Sâ í lwó ná ceełí má Zembî jisə shé mílámúd váál í jála yí jí ná, shé mə shwu mányúul nə jwów lá sémyé mílású. Shé má shwu mányúul nəc shé bú sə wa shí gaád námá nda Yésus nyə á bə ná. 18 Ceełí í ádé scəŋgya nə ífwaas; fwámé ceełí í yidá də shínal ífwaas. Nəcé ífwaas

í lwó ná muud ngə mpu ná nyə é bwəma nə intúgúlı. Ntó jí ná, muud mə sá ífwaas yé ceełí má Zembî í afwóyé bə nyə lámúd mbií í jála yí.

19 Shé báá ngə bə nə ceełí nəc Zembî nyə á fwo tééd ceeł shé. 20 Nkí múúd má ci ná á ceeł Zembî, nji a ngə mprii *mínyəŋə yé, a jí nə ijóó. Nəcé sə ngə dúg omínyəŋə bú sá nji sə cugé nə ŋkul dúg Zembî. Ntədəlé sə bú sə nə ŋkul ceeł Zembî sə nda ngə ceeł omínyəŋə bú sá yé? 21 Cəé *Kříst nyə á yə sə ntəg wá ga: muud mə céeł Zembî yé, céeług námá mínyəŋə yé.

5

Búgá í ntə məbwəbúlán má shí mishwun

1 Muud yêsh mə mágúłá ná Yésus jí *Kříst yé má byél byélé á Zembî. Ná ndeé, muud yêsh mə céeł mbyól yé nyə é ceeł námá mwán mbyól nyə ámə byá yé. 2 Shé má də mpu ná shé ngə ceeł bwán ɔ Zembî ja jí ná shé ngə ceeł Zembî nyə méfwó shé ngə baagulə məcəx mé yí. 3 Haaw, ceełúłə Zembî wúsə ná shé má bə məcəx mé. Məcəx mé má cúgə ntəg sá cúnj. 4 Nəcé muud yêsh má byél byélé á Zembî yé ngə ntə məbwəbúlán má shí mishwun. Búgá sə ngə *búgula Kříst wə ngə sá ná sə ngəg nə ntə ntó. 5 Zə jí nə ŋkul ka ntə məbwəbúlán má shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus jí *Mwán má Zembî yé.

Isá í lwó ná Yésus jí Mwán má Zembí yí

6 Yésus-Kříst wə nyə á zə nə məjúwó nə məcií. Nyə a shígé zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcií námá. Nkəŋkə Shíshim jí wúshined ná jí ntó búbálé. Nkəŋkə Shíshim ngə bwaagulə ntó nəcə nyə wá obúbálé. 7 Owúshined bú sə

4:8 4.16 4:9 Yuá 3.16 4:10 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10 4:11 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 4:12 2.5; 4.17; Yuá 1.18 4:13 3.24 4:14 Yuá 15.27 4:15 2.23 4:16 4.8-10; Yuá 15.5 4:17 2.28; 4.12 4:20 2.9 4:21 4.11; Mat 22.34-40 5:1 1Pr 1.22-23 5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 5:4 Yuá 16.33 5:5 4.4; Rom 8.37 5:6 Yuá 16.13; 19.34 5:7 Yuá 5.36-37

ólól*⁸: nə Shíshim, nə məjúwó, nə mæcií; bēsh ólól bwə ngə bwiing sâ ngwúd. ⁹ Shé mə də magulə bwaagulələ ówúshined wá buud bwə də bwaagulə yí; yé mə Zembî wə í búl bə, nəcə Zembî ngə bwaagulə lán mə Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwân mə Zembî yé mə də gwáduga Zembî ngə bwaagulə nyə lámúd nə ntó ji bábólé. Muud mə bə kú *búgula Zembî yé mə ηwa Zembî nə mbwiingye ijǒǒ, nəcə a mə bə kú magulə sâ Zembî ngə bwaagulə shú mə Mwân yé yí. ¹¹ Bwaagulələ wəng wé nəó: «Zembî nyə a mə yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəng í ngə zhu wə Mwán yé. ¹² Muud jí nə Mwân mə Zembî yé ji nə cug; muud cúgé nə Mwân mə Zembî yé cugé nə cug.»

Iciyá í áməzhúgúlá

¹³ Mə cilə bí isâ íni, bi mpúg nə bi mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ngə *búgula jínə mə *Mwân mə Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə ηkul mílámúd mísh mə Zembî dí nə ja shé mə gwáámb nyə sâ yí, ηgwóómbúlú wəng í ká bə váál á jí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé mə mpú nə á də gwágulə májəgula míshé nə, shé mə mpú námə nə shé é bii sâ shé mə gwáámb nyə yí.

¹⁶ Nkí muud mə dúg *mínyəngə yé ngə sá *səm, səm wəngú nda bə səm í də kə nə muud shwiy dí yí, a jəgulag nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyəngə yé wəngú cug. Í é bə ntó njí shú mísəm mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nəcə wúl səm í də kə nə muud shwiyad, mə aŋgə nə cí nə muud jəgulag nə Zembî ja jí səm wəng yí. ¹⁷ Misóólúgú myá

lǎingí myēsh mísə misəm, njí míl mísəm mísə, myāŋ mí ádé kə nə muud shwiyad myá.

¹⁸ Shé mə mpú nə muud yēsh mə byēl byélé á Zembî yé nyə ádé ngə kə shwóg nə sálə mísəm, njí Mwân mə Zembî mə də kyem mbií múúd wəngú, Mbəwálú múúd kú ná nə ηkul mə sá nyə sâ. ¹⁹ Shé mə mpú nə shé bāŋ bí buud ó Zembî, shí mishwun nyēsh nyāŋ í njúl mpəl mə Mbəwálú múúdəd.

²⁰ Shé mə mpú nə Mwân mə Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fəg mílámúd nə shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Kríst wə mə sá nə shé bəg buud ə Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Kríst jí Fwámé Zembî, a jí cug á kandugə kandugə.

²¹ Yé bwán bām, bí ó də bey ózembî wá yadúg!

* **5:7** Míl míciyá mí ayág mí ngə lás na ímpánzə íni dí ntága: 7 Owúshined básə ólól jon dí: básə nə: nə Sónhú, nə Ciyá, nə Nkēŋkē Shíshim; bēsh ólól básə sá ngwúd. 8 Owúshined bwə njúl námə ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə mæcií; bēsh ólól básə cāŋ. **5:10** Rom 8.16; Gal 4.6 **5:11** Yuá 3.16-18 **5:12** Yuá 3.36; 5.24 **5:13** Yuá 20.31 **5:14** Yuá 15.16 **5:16** Mat 12.31; Heb 6.4-6 **5:18** 3.6, 9-10 Mbəwálú múúd: Yuá 17.15; 2Te 3.3 **5:19** Yuá 12.31; Gal 1.4 **5:20** Yuá 1.14, 18; 11.25; 17.3; 20.28 **5:21** 1Kr 10.14

Kálaad ábeê Yuánes nyô á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ábeê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ngə jôw nyəméfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ngə lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bə wúl lúlúú ná a jee bə nə dúl bímbí lú íjwúga. A ngə cilə Cwámba múdá Zembí nyə á féesh yé, bánŋnə bwán bé, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wá cínŋng.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógá dí yí, a wóɔlə byo mbwoomb: á nyiŋgə báásulə bwo cɛ lú ccelí (4-6), nyiŋgə báásulə ná bwé ó káálúgə nə buud ɔ máshügá (7-11) bwé ngə ci ná Yésus nyə a shígé bə nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlá wa yí jí ná a lwó váál ókrísten bwé cügəg nə buud ɔ máshügá bəŋng yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwé nda də jɛend váál búúd dəŋng, bwé á bá nyiŋgula bów-bów mísóólúgú myáŋhúd». A mú ka shínal kálaad nə məkál ná a bá kə wu bwédí, a ka námə ngə bəda bwo (12-13).

Yuánes ngə námə bándulə muud yēsh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé, námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbádá

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wé mə cílə wo Cwámba múdá* Zembí nyə á féesh yé, binŋnə bwán bwô. Mə ngə ccel bí fwámé ccel. Məméfwó ntəg námə dí ngə ccel bí, bóól búúd bēsh bwé á má mpu óbúbálé wá bwé ngə námə ccel bí. ² Sá ngə ccel bí

ntó nəcə óbúbálé bwé á má ŋwa jiya shédí ícugud, bwé bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sóŋngú bá Mwán yé Yésus-Kríst bwé bá sá shé mpaam, bwé gwág shé cey lámúd, bwé sá námə ná shé cügəg ná shee. Bwé bá ŋgə sá ntó námə nda shé é ngə mpu óbúbálé shé ngə cíla ná.

Cílagá, bí ngə cugə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bə nə məshusug nə gwágúlə ná bóól bwán bwô bwé ngə cugə mbií óbúbálé bwé ngə jii yí, ngə bɛ cɛɛ Dá nyə á yə sá yí. ⁵ Ná ndeé, Amuda, cɛɛ mə zó cílə wo ga í cügé gúl sá ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúsə cɛɛ shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bɛ *Kríst yí. Cɛɛ dəŋng dúsə ná shé cílag shémé nə shémé. ⁶ Bálə nə ccelí wúsə ná muud bɛ məcɛɛ mə Zembí. Cɛɛ bí á jíig té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bɛ Kríst yí, dwé wé cí, ná bí cílag, dwé wé bí mə jéla nə bɛ yí.

⁷ Mə ci ntó nəcə ncúlyá buud ɔ máshügá bwé mú shí mishwun, bwé áŋgə nə magulə ná Yésus-Kríst nyə á zhu wé Zembí zə ŋwa nyúul muud. Muud yēsh mə sá ntó yé, muud mashügá wé éne, a ngə lúmbəli nə Kríst. ⁸ Bí ó bey. Í ajíyé ná bí bág shúb sá sá á ŋgə sɔ nə iséy bísu yí, í yidá jii ná bí bág lág myəna myēsh myá cínŋng. ⁹ Muud yēsh mə bə kú bɛ nji njígúlá mə Kríst, a yidá nteŋng yé, a cugé nə Zembí. Nyəŋng mə bɛ nji njígúlá wəŋng yé, nywáá ji nə Sóŋngú bá bēsh Mwán. ¹⁰ Ná ndeé, ŋkí ŋgwól múúd mə zə nŋh bídí a kú ngə jíiguli njígúlá wəŋngú, bí nda lág nyə bídí njów, bí nda jɛend nyə. ¹¹ Nəcə muud mə jéend mbií múúd wəŋng yé mə nyiŋgula bów-bów mísóólúgú myéd.

^{1:1} 3Yn 1 * ^{1:1} Cwámba múdá: Bwé ngə ci ná ná í cügé ŋkúmba múúd; jisə dúl váál jówúlə Dɔ lú óbúgula. Wo ji nə ŋkul dég Iza 54, bwé ngə lás nə Siyón cínŋngú nda ŋgwól múdá. ^{1:4} 3Yn 3 ^{1:5} Yuá 13.34; 1Yn 4.11 ^{1:6} Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 ^{1:7} 1Yn 2.18 ^{1:9} 1Yn 2.23 ^{1:10} Rom 16.17 ^{1:12} 3Yn 13-14 † ^{1:12} tíndi: Í á də bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwé á də juwo kwas məjúwó məŋngúđ ka də cílə nə ndí.

12 Mə ji nə zhwog zhwog isâ má
 jááw bî, nji mə shígé cεel cilə bí byo
 fəbúd nə tíndi†. Mə ji yidá bə nə búgá
 ná mə e bá zə nûŋ zə lésha nə bí, bí
 njúl mə njúl, shú ná shé bág bə nə
 məshusug másó kú nə zhúgá má.

13 Bwán ó *mínyəŋû shilə woó
 Zεmbî nyə á féésh yé bwé ŋgə bóda
 wo.

Kálaad aléel Yuánes nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námə wə nyə á cilə kálaad éga. Nyə á cilə ηgwól shwá yé Gáyus. Sə ábulé mpu múúd wəəηg jé cug, nji ná nyə á bə dúl Dɔ mə Yésus í á ηgə bə nə icwucwu yíid. Nji, tɛem bə ntó nywáá nyə a shígé bə áməkuu-mə-sóómbâ, nyə á ηgə námə bɛ nji obúbálé (1-8). Kuú njoond yé í á shígé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bə, a njúl əjaláci á Dɔ, a ηgə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntág ηgə magulə ná á baagulə ójónj ó ázembí.

Muud nyə á cilə kálaad yé ηgə námə ci ná muud bwá á du jów núnj ná Dəmitrí yé (11-12), nyə á bə námə fwámé krísten. A mú ka kə shínal kálaad nə məbódá ηgólə bəda oshwá (13-15).

Ja wó lɔ́ kálaad éga yí, wo é dúg nə wó ká du baagulə ójónj, wo du lág ókrísten í, í é bə wo yuug nə wo mpú cɛelí ókrísten, wo mpu obúbálé, wo cugé ntág áməkuu-mə-sóómbâ.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus mə ηgə cɛel fwámé cɛel yé, mə Acúmbá muud wə mə cilə wo kálaad éga. ² Wey e, mə ηgə jəgula nə Zembí ná wo búgubanəgí ikóómb byésh, wo bəg mpwogé námə nda *shíshim wó í ηgə bugəban ná. ³ Mə ci ntó nəcé mə a jág bul bə nə məshusəg ja bósólúgá ómínyəηú óshé bwá á wós wa yí. Bwá á ηgə bwiing nə wo ηgə mpu bɛ obúbálé, kuú njoond wó wí námə nji obúbáléd. ⁴ Mə du jág bul bə nə məshusəg ja mə gwág nə bwán bəm kuú njoond wəη wí nji

óbúbáléd yí. ⁵ Wey, wo ηgə ηkény mbag ómínyəηú óshé, bwá njúl ntág ojónj; wo ηgə sá jə sósólúgá í ηgə mpiya nə búgə gwó. ⁶ Bósólúgá bəəηg bwá á zə bwiing wa sá dí *Dɔ dí ná wo ji bul bə nə cɛelí. Mə jii ná wo yég bwo sá í é kwíind bwo njoond wəη dí yí, wo ɔ sá mbií í jálá nə Zembí yí, ntó í é bə jə sá. ⁷ Mpug nə bwá ηgə kə njoond ni dí ná bwá kə ηgə bwiing jəjə lánj mə *Krisť. Ja bwá ηgə ntág kə ni, bwá áshígé jii ná ikúl ishús í yég bwo təə kwíindyá. ⁸ Í jii ná sə dúg jéég váál búúd ni bədud. Sə mə ká sá ntó, sə mə wá məbwá ísɛy bwá ηgə sɛy shú obúbálé yíid.

Diyotrêf

⁹ Mə á cilə Dɔ dán kákáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛel ná nyə wə dúg ci yé, nyə aηgê nə magulə sá bísú íciyá. ¹⁰ Sá jəəηg wə í bá sá ná, ηkí mə zə núnj, mə zə lwó bów-bów mísósólúgú myésh á ηgə sá myá. A ηgə jág bul lweegushi sə jína. Nə ndɛé, nyə ashúgə bímbí dəəηgú, a ηgə ban nə nyə aləgɛ bwááηg mə ηgə nti ná bwá zəg bwiing jəjə lánj wá. A ηgə bə, nyəməfwó ηgə ban bwo ntúni, a ηgə nyiηgə ntágulə bəəηg bwá ηgə cɛel ləg bwo wá ná bwá kú ləg bwo, a ηgə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú du yagula búúd bwá du sá məbəd wə, dɛgú yagula bəəηg bwá du sá mánywa wá. Muud yésh mə du sá mánywa yé, ji yé mə Zembí; nyəəηg mə du sá məbəd yé nyə afwóyé mpu Zembí.

Dəmitrí

¹² Buud bəsh bwá ηgə ci ná Dəmitrí ηgə kyey jə kuú njoond, obúbálé bwá ηgə nyín nyádí cug dí wá bwá ηgə námə bwaagulə ntó. Təə séməfwó sə ηgə námə ci ntó, wo mpú ntág ná sə mə du lás nji búbálé.

¹³ Mə ji nə zhwoη isâ mə cilə wo; nji mə acéélé cilə wo fábúd nə tindi*. ¹⁴ Mə ji yidá bə nə búgə ná shwá wál

1:1 2Yn 1 1:3 2Yn 4 1:5 Heb 13.2 1:6 Tit 3.13 1:11 1Yn 2.29 1:13 2Yn 12 * 1:13 tindi: Í á du bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwá á du juwo kwas məjúwó məəηgúd ka du cilə nə ndí.

bá zə dǎgya, shwǎ ka lésha, wo njúl
 mə njúl. ¹⁵ Zεmbi ké sá né wo bǎg né
 shεε! Oshwǎ bwǒ bwǎ ηgǎ bǎda wo.
 Wo ɔ bǎdá námǎ mə oshwǎ bǎm, ηgǎ
 bǎda bwo ηgwúd ηgwúd.

Kálaad Yûdä nyé á cilä yé Isâ í dúgyá nă kálaad mă Yûdä yí

Ja wó lő kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd nă muud nyə á cilä yé nyəméfwó ngə jaaw jíná dé ná nyə wá «Yûdä, lwaá mă Yésus-Kríst, mínýonġă má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mă Yûdä nyə anġê nă dúgya nă ģkúmba Dɔ, a ngə dúgya nă okristen bēsh. Kéel dé í ngə námá bul bə nda dé Pyêr nyə á cilä kálaad yé ábēé dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bəonġ bēsh bwá á ngə lúmbali nă buud bwá á ngə kyey nă waguwo waguwo mínġġgúlá wá, bwáméfwó bwá ngə cugə cug mísám.

Yûdä nyə á tééd kálaad yé nă isâ bwá du námá cí mátéédúléd má kálaad dí yí (1-2), ná ndéé, a mú ka zə lúmbali nă mimbúwélú mí búúd myəonġú nă ģkulú, buud sə ngə cí ná bwá á ngə kyey nă nyaan-nyaan mínġġgúlá zə nyġngal Dɔ mă Yésus dí wá, a lwó mábđw bēsh bwá bá bwəma nă ndí má (3-16). Ná ndéé, Yûdä mú cí nă okristen báá nă bwá yġmúg mənyúúl búgád (17-23), ngə kə shwóg ngə bę mínġġgúlá bwá á bwey ŋwa myá. A mú ka kə shínal kálaad nă yélə Zembî gúmá, «Zembî ngwúd nă ngwúd ngə cug shé nəcə Cwámba íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngə lwó ná ijóó bí nă məma məma ģkúl, a ka námá lwó ná məma məma kwíindyá nă bwágé lúú í ngə zhu okristen wá Zembî nă wá Yésus-Kríst íí, zhíí á Nġġġkġ Shíshim (20-21).

Məbáđá

¹ Mə Yûdä lwaá mă Yésus-Kríst, mă mínýonġă má Zhâk, mă wá má cílá kálaad éga. Mə cilä bí buud Zembî

Sóonġă mă céel wá, buud nyə á jŋw wá, á ngə baagulə kə wóós ja Yésus-Kríst mă bá zə yí. ² Zembî búlug ngə gwág bí cey lámúd, a búlug sá ná milám mí bág bí ná shēē, a búlug céel bí.

Oyġguli ó máshġgá búsa

³ Yé óshwá bām mă búl céel wá, í á ngə ná bul bə mă yéesh ná mă cílag bí isâ í dúgyá nă cug Zembî má yə shé bēsh yí. Mə má ka kwey ná jísə mă yġmbúlí ná mă cílag bí, wá bí ģkul mánýúúlád. Zembî nyə á yə míféeshá mí búúd myé búgə ja ngwúd á kandugə. Sága lúmbalı shú kaambulə nă búgə jəonġă. ⁴ Mpuġá ná bóól búúd bí kú bġsh Zembî wá bwá á má zə nyíi bídí gwoonġ dí nyima. Buud bəonġú bwá má yid mpaam mă Zembî wúsú, í yida bə nda nywá wá í ngə ye bwo ģkul ná bwá sáag ásíy-síy; bwá ngə shwána Mása nă Cwámba wúsú Yésus-Kríst. Bweyúlə búúd bəonġú intúgúlí byán ġ á bwey bə cilyá.

⁵ Tēem bə ná bí má bwey mpu isâ íga byēsh ná sán sán, má céel báásulə bí ná Cwámba nyə á yíl kúl búúd jé mánýámád Iġġpten ŋji, nyə á zə janġulə bəonġ bwá áshġgé shwu mánýúúl nă nyə wá. ⁶ *Wəéngəles bwá áshġgé baagulə cé ján wá, bwá á yida mpánġulə jiya ján wá, Cwámba nyə a wá bwo mġkwoolú myá kandugə kandugə dí, yídúgúd ngəlé bwánd məma jwđw Zembî mă bá zə cígal mġlású yí. ⁷ Ntó námá, buud ɔ Sódóm nă Gomor nă mġngwála bəónġ bwá á bə malaad wá, bwá á wusə mənyúúl ásíy-síy dí nda wəéngəles bəonġ, bwá ná bwá kə nă janġa ná ndéé kə janġa mġshwun mí cúgé mbií ngwúd nă myán myá. Nda bwá á sá ntó ná, bwá ngə yóola nă intúgúlí yá kuda á kandugə kanduga: məma yuug wəni.

⁸ Nə ndeé, buud bwá á má zə nyíi bídí gwoonǵ dí nyima óni, bwá ngə námə sá isá mbií ngwúdá wəonǵá. Bwá ngə yád mənnyúul máj nda buud bwá ngə cugə cug í du bə mántamád wá, bwá ngə ban jiya ícwámba má Zembí, ngə lás nə wəéngəles wá mílwanə *bwaasúle mpu. ⁹ Í njúl nə Míshiyêl, kúkú má wəéngəles nyə a shígé sá ntó. Ja bá Njwú məjamb bwá á sənhasa məkəl shú mbimbə má Moyíz yí, nyə a shígé bwəle lás nə Njwú məjamb bwaasúle mpu. Nyə á yida ci nə nyə ná: «Zembí nkáándúg nə wo.» ¹⁰ Nji, bəñ bí ná, sá bwá ampúyé yí, bwá lás nə gwo bwaasúle mpu; bwá ngə cugə nda ocúdu, du sá isá nda bwá cúgé nə milám; Zembí mə bá janǵulə bwo. ¹¹ Məntágula nə bwo, nəcé bwá ngə bə kuú njəond mə Káan; bwá má wá mənnyúul ócícéndé dí ná bwá sǵ *mwaanê nda Balaam bwá má yə shwi y nəcé bwá má sá míngáádá nda Korê. ¹² Səenǵyálə bínónǵ má séeǵyá ídína dí yí í yídá bə bí bəǵǵá; bwá sá ngúlúgú dəg kú gwág shwón, bwá yáag nji nə bwáméfwó. Búsə nda minǵúdu mí du bándəwo ntó nə ndeé nkəwǵ mú zə caam myo mpú kú nywǵ myá. Búsə nda ílí í má bə kú wúmə wəla lu mpúmá dí, í má mun nə ndeé í má shwáás yí. ¹³ Némə nda ikwǵ í mənǵ í du wusə vúl nə isá í məbwam mimbii mimbii ncindye dí ná, ntó námə wə bwá du wéeshuli mísóólúgú mí shwón myán mísh má búud dí yé. Bwá nyinǵə námə bə nda wəacén-céní wá jon bwá má wú lwon wánúđ ngə ntənǵ ntó wá; Zembí má kwambulə bwo ján jiya kúl yídúgú á nə kulúd jí kandugə á kandugə yí.

¹⁴ Inəǵ muud á kala búud zanǵbá mpásə má Adam, nyə a cündə

cündə wánǵ ná: «Cwámba ngə zə nə wəéngəles bə, búsə bímbí múud cúgé nə nkul lǵ yí. ¹⁵ A zə sámb búud bəsh mílású, zə bwaagula búud bí kú bish Zembí wá bów-bów mísóólúgú myán myá kú bish Zembí, nə iciyá í mpyónǵ byəsh ósól ǵ *mísəm bəonǵ bwá á lás nə nyə yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembí wá búsə nji nə shúsúlú shúsúlú, nji bwá wə du tədəwa nə məlal má cug; kuú njəond wánǵ í ngə bə nji bów-bów iyéesh byán; bwá du lás məma míkaand, bwá faag múud nji nyəonǵ bí nə nkul nwa mfíi nyádí yé.

Məcwūñ shú óbúgula

¹⁷ Bi bəñ oshwá bəm má búl cəel wá, tədúgágá isá *búud ǵ lwámá ó Cwámba wúsú Yésus-Krist bwá á jaaw yág yí. ¹⁸ Nǵaá nə bwá á ci nə bí ná, «ja í bá zə bə ná cug á shí ga í wál zə shín yí, buud ǵ cóóǵú bwá bá bə, kuú njəond wánǵ í bá ngə bə nji iyéesh byán yá kú bish Zembí.» ¹⁹ Bwá wə óni; bwá ngə sá nə buud bwá ngəg nə béégya, bwá ngə cugə nji nda isá í shí í ngə kə bwo mílúud ná, bwá cúgé nə Shishim má Zembí.

²⁰ Bi bəñ oshwá bəm má búl cəel wá, wágá nkul nyín nyəsh ná bi dúg du cwinya, bóól cwiny bóól shú nə cug jín jəsh í bəg nji isá bí á *búgula yíid. Dúgá sá məjəgula bi ngə bə kwíindyá Nkəñkə Shishim mə kwíind bí yí. ²¹ Cwámba íshé Yésus-Krist mə bá zə lwó ná a gwág shé cey lámúđ, a bá zə yə shé cug á kandugə kandugə. Té bí é ngə bwánd wəla dəonǵ yí, ngəgá nə cugə bi ngə mpu nə Zembí ngə cəel bí. ²² Gwágúgá buud bwá ngə ná zhízhigə wá nkúnkwónǵalə. ²³ Bəonǵ bwá mú ngə kə kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwá fáámug. Bi ǵ gwág bóólúgá nkúnkwónǵalə. Nji bí ó bəy, mpiigá isá bwá ngə sá yí, bí

1:9 Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyêl: Mbú 12.7 1:10 2Pr 2.12 1:11 Káan: Mət 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilj 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korê: Ilj 16.1-34 1:12 2Pr 2.13, 17 1:13 Iza 57.20; 2Pr 2.17 1:14 Mat 25.31 Inəǵ: Mət 5.18, 21-24; Heb 11.5 1:17 2Pr 3.2 1:18 2Pr 3.3; 2Tm 3.1; 3.2-6 1:20 Kol 2.7 1:22 1Te 5.11 1:23 Zak 3.2

mpii tɔɔ káándá bwé á mə sá mábêw
nə ndî yí.

Zembî ñwág gúmá

²⁴ Nə ndeé, Zembî jí nə ñkul sá ná
bi bég kú bwim bɔɔgá, bi ka bá kə
tôw nə məshusug nyédí mílwanád,
bi njúl kú ná sá á jumág yé, ²⁵ nyə
Zembî ñgwûd nə ñgwûd ñgá cug shé
nəcé Cwámba íshé Yésus-Krîst yé, a
ñwág gúmá, nə icwámba, nə ñkul,
nə ijwúga, tééd mátéédúléd, zə wóós
múús, kə kumə kandugə á kandugə!
Amɛn.

Kálaad Mbúgúlú má Yuánes Isâ í dúgyá nə Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wə nyə cilə kálaad Mbúgúlú. A ngə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okrísten bwə á ngə bwəma nə cúwúlí nəcə Yésus-Kríst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bə shú nə a wá bwo ŋkul, bwə kág shwóg búgula Yésus, bwúg lúú nji nyádí.

Sə bí nə ŋkul ci ná məma mənəkəw mäsə kálaad éga dí ntúga:

- (1) Okálaad zəngbá shú mádq zəngbá má Azí Minòr, faan dúsə nə shí bwə ngə jəw mwòw məga dí ná Turki yí (1.4–3.22).
- (2) Yuánes má ŋkàn kə gwòw, a má kə dúg zhwog isâ (4.1–20.10):
 - (a) kında á jəŋ í ngə yə Zembí gúmá (milúu 4 nə 5);
 - (b) kálaad á mífeedyá zəngbá (6.1–8.1);
 - (c) micwòŋ zəngbá (8.2–11.19);
 - (d) ŋkəòndú bənòŋ ibiin ibá (12.1–13.18);
 - (e) Mwá Ncwəmbə nə buud 144 000 bwə á wú mikwámúđ wá;
 - (f) wəéŋgəles jaaw nda cígulé mílăsú í bá bə nə (14.1–20);
 - (g) íbálá zəngbá yá mpimbə má Zembí (15.1–16.21);
 - (h) Babilon mə bá bwíl, nə biin, nə muud micúndə á íbəmb nə Sátan bwə jə (17.1–20.10).
- (3) Milúu 21 nə 22 mí ngə cúndə ná Zembí ngə kwəməsa ná á bá té isâ ncuncúmbə.

Kálaad mə kə shín nə jəjə ŋkaagə Múúd nyə a gwúm yé ngə kaag yí, náə: «Haaw, mə wál bá nyiŋgə zə» (22.21).

Mətéédulé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Kríst ngə bágulə isâ Zembí nyə a cwíny nyə ná a lwóg ósól ə mäsáal bé yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə ná í zə sít yí. *Kríst nyə á ka kənd *éŋgəles yé ná a kág lwó sól mäsáal yé Yuánes isâ byəŋgá. ² Yuánes nyə á ka bwaagulə ná isâ byəsh nyə á dúg yí, bísə isâ Zembí nyə á nti Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud ngə lú íciyá kálaad éga ngə cúndə yé, nywáá má jəla, tɛɛm bə bəŋg bwə ngə gwágulə isâ bísə cilyá cínəŋg yí, bwə ngə baagulə byo wá, bwə má námə jəla, nəcə isâ byəŋg í wál zə sít.

Məbádá

⁴ Mə, Yuánes wə má cílə mádq mə Zembí zəngbá mäsə Azí má.

Zembí nyə á bə yé, á jísə yé, á ngə zə yé, bənòŋ mishíshim zəngbá mí tál nyə mpwóómbú caəngád myá bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bi cágəg nə shɛɛ. ⁵ Yésus-Kríst muud jísə wúshinəd abúgálág yé kə sá námə bí mpaam, a sá ná bi cágəg nə shɛɛ. Nyə wə jísə muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, a njúl Cí í jwú nə micí myá shí ga myəsh yé.

Nyə muud mə céél shé yé, muud nyə á yə kwólós dí wééshuli mácií mé shú ná a cəg shé nə *misəm yé, ⁶ nyə a sá ná shé bəg buud ó faan dé, ofada ó Sóŋgú yé Zembí, nyə Yésus ŋwág gúmə nə ŋkul, kandugə á kandugə. Amen.

⁷ Dugá, a ngə zə míŋkúdíđ, muud yəsh mə bá dúg nyə, tɛɛm bə bəŋg bwə á cúwal nyə nyúúl wá. Íkúl í búúd byəsh í bá ngə tədəwa shú déđ. Haaw, í bá bə ntó, Amen.

⁸ Zembí Cwáməba ngə ci nó: «Mə ji Alúfa, mə Oméga*, mə jisə, mə á bwey də bə, mə ngə námə zə, mə ji əŋkul nyəsh.»

1:1 4.1; 22.6 1:2 6.9 1:3 14.13 1:4 4.5 1:5 2.26; 7.14; 19.15; Kol 1.18; Heb 9.14; 1Yn 1.7 1:6 5.10; 20.4, 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 1:7 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17 1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * 1:8 Alúfa nə Oméga: Bísə, nə kanjá áshúshwóógú nə əməzhúgúlá yá kál lú garék. Ntó má kə ná «mətéédulé nə məshíné».

Yuánes nyə a dúg ntamá á mísh ná bagá

⁹ Mə *mínyəŋhú wún Yuánes, mə muud shé ngə bwəma nə məntágula məmpwúnd, shé tál cé ící ngwúnd, shé nə zény ngwúnd kálə shwóg nə Yésus yé, bwá á kənd mə míkwám dí ŋkwamá bwá jów ná Patmos yí. Í á bə nəcə Milású mí Zembí, nə mə wálə cug jám nə mə ngə bwiŋŋ lánj má Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwów mə Cwámabá†, Nkəŋkə Shíshim nyə á zə sá mə nda mə ngə cugə nji *shíshim dí; mə mú gwág dúl kál mádí mpúsə kwəŋ, í ngə lás gwów-gwów nda cwəŋ. ¹¹ Kál dəŋŋ í á ngə ci ná: «Cilóg sá jəsh wó ngə dúg yí kálaad dí, wo kəndəg mádɔ zəŋgbá mágád: ná *Dɔ á Ifêz, nə dəŋŋ á Simirnə, nə á Pərgám, nə á Tiyatír, nə á Sardes, nə á Filadelfí nə á Ləwdísə.»

¹² Mə á ka yid ná mə dúg múúd nyə á ngə lás nə mə yé. Ja mə má yid ntáni yí, mə mú dúg ícé í lámba zəŋgbá í njúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ngwól múúd tál na mpédúgá ícé í lámba, a ngə bəŋla nə Mwán mə Múúd. Nyə á bə a mə bwáád jud ngə wəŋla kə wós mánčindúgúd, nə fwánŋə or fífú nyə kugud. ¹⁴ Lúu yé nə shílú jé í á bə ŋkí jág fumə, cɔ máfumə mə fəm. Mísh mé má á ngə lwenya nda miŋwiile. ¹⁵ Məkuú mé má á ngə faan nda ŋkwánz bwá mə gwíŋŋ kuda dí ná ndeé í mú títi yí, kál dé í á ngə shwag nda ikwó í máŋj í də shwag ná. ¹⁶ Nyə á bə a mbid wəacén-céni zəŋgbá nyədí mbwə mənchwúmúd, kafwəle í á ngə cúwo nyə mpu dí, í njúl njəwá ikóomb íbá, mpwoombú nyé í á bə nda jwów ja í má mpu cwíil yí.

¹⁷ Nji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyədí shí məkuú, mə mú kán nda mbimbə. A mú bəd mə mbwə

mənchwúm yé nyúúléd, nyə nə mə ná: kú bəeg fúnda, ¹⁸ mə ji mətéédulé nə məshíné, mə ji nyəŋŋ á kuwó. Mə á yə, ká dɔgí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandəgə á kandəgə. Mə mbid shwiy nə banj múnjím mádí jwónz lú mbwád. ¹⁹ Ciləg sá jəsh wó mə dúg yí, nə sá í ngə sɔy yí, nə byəŋŋ í é zə bə yí. ²⁰ Mə zə féeg wo *ndímba wəacén-céni zəŋgbá wó ngə dúg wa mádí mbwə mənchwúm dí óga, nə ndímba ícé í lámba zəŋgbá bísə síyá nə or yí: wəacén-céni zəŋgbá óni búsa *wəéŋgəles wə mədɔ zəŋgbá, ícé í lámba zəŋgbá í njúl mədɔ zəŋgbá.

2

Kálaad á Dɔ á Ifêz

¹ Cilóg *éŋgəles á *Dɔ dúsə Ifêz yé ná: muud mbid wəacén-céni zəŋgbá nyədí mbwə mənchwúm dí yé, á ngə kyey mpédúgá ícé í lámba zəŋgbá bísə síyá nə or yé, ngə ci ná: ² «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mpú bímbí wó ngə wáduga nə iséy yí, mə mpú zény wó jí nə ndí ná wó cəel ngə kə shwóg yí; mə mpú ná wo ádé magulə ná binəŋ mimbáwálú mí búud ngəg nə cugə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwá də ci ná búsa *buud ó mílwámá bəm mɛɛ nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndeé wo mú kwey ná bwə ngə shüŋ. ³ Wo ji nə zény ná wo kə shwóg, wo a mə dúg micúŋ shú dām dí ná dúg dúg, nji wo aŋgə nə kə mpús. ⁴ Nji mə ngə ná jum wo nə sá ngwúnd, jí ná wo anyíŋgé ná cəel mə nda wó á fwo də cəel mə ná. ⁵ Tédúgág kál wó ngə zhu nə mbəəgú yí, céndúg tédúgá, wo nyíŋgəg tééd mísóólúgú myô mí ashúshwóogú. Nkí ntó dí, mə zə nūŋ, zə yíl cé lámba gwó kúl í də tów yí. ⁶ Í njúl ná mə ngə gwág wo nywa nəcə

1:9 22.8 1:10 17.3 † 1:10 Na ji jwów lú shwénde, jwów ókrísten bwá də yə Cwámaba gú má yí.
 1:11 4.5 1:12 Zak 4.2 1:13 Dan 7.13; 10.5 1:14 Dan 7.9; 10.6 1:15 14.2 1:16
 zəŋgbá: 4.5 kafwəle: 2.12; 9.15; Heb 4.12 1:17 1.8; Dan 8.17-18 1:18 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4,
 25-26 2:1 1.16, 20; Ifz 1.1 2:2 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 2:5 2.16, 22; 3.3, 19 2:7 22.2, 14, 19;
 Mat 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43

wó mpíi mísóólúgú mí búud bwá ngá bẹ Níkwalá wá, námá nda má mpíi mísóólúgú myóonng ná. ⁷ Muud jí nà málwâ má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim ngá jaaw mædɔ́ má Zembî yí. Muud mæ bá ntɔ́ yé, mæ bá yə nyə nkul ná a dág bumá líí á cug í tál *Paradis má Zembî dí yí.»

Kálad á Dɔ́ á Simirnə

⁸ Cilág *éngales á *Dɔ́ dúsó Simirnə yé ná: muud jísá mátéédalé nə məshíné yé, nyə á yə ná ndeé a nyinɔ́ gwúm yé, ngə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó ngá bwəma nə micúnɔ́ yí, mə mpú ná wo ngə cugə məbúwa dí, í njúl ná wo jí nə kúm. Mə mpú bímbí bəonɔ́ bwá ngá shiig ná búsa *Oyúden wá bwá ngá ntáma wo jíná yí. Bwá cúgə fwámé Oyúden, búsa buud wá Dɔ́ mæ *Sátan. ¹⁰ Wo zé bá jug, nji sá jəonɔ́ i ajéláyé nə sá wo ifwaas. Dugí, Njwú məjamb má bá zə sá ná bóól búúd bín bwá kág mímbwugud; sá jəonɔ́ í bá bə bí məkugulə shú ná sá bí búsa yí í mpúyúg. Bì é jug tən mwôw wúm. Wo ɔ́ baagulə kuú njəond wô kə wós jwów lú shwiɔ́, mə ká bá bwéed wo cug nda *túm gúmá. ¹¹ Muud jí nə málwâ má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim ngá jaaw mædɔ́ má Zembî yí. Shwiɔ́ ábéeé í ábúle ná bii múúd mæ bá ntɔ́ yé.»

Kálad á Dɔ́ á Pergâm

¹² Cilág *éngales á *Dɔ́ dúsó Pergâm yé ná, muud jísá nə kafwele njəwá íkóómb íbá yé má ci ná: ¹³ «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caangó má *Sátan jí nún. Mə mpú ná tɛem bə ntó, wo má nada nə jíná dām. Mə mpú ná təo ja bwá á gwú wúshined waamə abúgúlág Antipas nún bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kílya búgá wó ngá *búgula mæ yí. ¹⁴ Nji mæ ngə ná jum wo nə búbaalé ísâ: wo jí nə bóólúgá búúd na bwá ngá bẹ

minjígulá mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag ná a sáág ná buud ɔ́ *Izarəyél bwá dág ocúdu buud bwá amə cigə shú ózembî ɔ́ áyadúg wá, bwá wúsəg námá mánýúul janɔ́a dí shú nə bwá bág nə bəogú bwádí ícugud. ¹⁵ Wo jí námá nə buud bwá ngá jíguli minjígulá mí búud bwá ngá bẹ Níkwalá wá. ¹⁶ Céndúg tédúgá, nkí ntó dí, mə leel námá wós nún, zə lúmbəli nə buud bəonɔ́gú nə kafwele jí mæ mpu dí yí. ¹⁷ Muud jí nə málwâ má gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim ngá jaaw mædɔ́ má Zembî yí. Muud mæ bá ntɔ́ yé, mæ bá sá ná a dág *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə yə námá nyə kwóógú áfufumá í njúl nə jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná təo muud nda mpu yí; muud mæ bá námá mpu dwo nji muud mæ lág kwóógú yé.»

Kálad á Dɔ́ á Tiyatír

¹⁸ Cilág *éngales á *Dɔ́ dúsó Tiyatír yé ná: *Mwân má Zembî, muud jí nə mísh má ngá lwenya nda minɔ́wiile yé, á jí nə məkuú nda inkwánz yé, ngə ci ná: ¹⁹ «Mə mpú mísóólúgú myó myésh, təo cɛelí gwô, təo búgá gwô, təo sáal dwó, təo lám jísow wó jí nə ndí yí. Mə mpú námá mísóólúgú wó mú ngə sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ́ mí ashúshwóógá. ²⁰ Nji mæ ngə ná jum wo nə sá ngwúd. Wo ngə dág misóólúgú mí Zhézabel nə mísh. A ngə yad ná a jí mudá micúndé má Zembî, a ngə shiig osóol ɔ́ mäsáal bām ná bwá ngá ngə nə sá janɔ́a, bwá ngá ngə nə dá ocúdu buud bwá amə cigə shú ózembî ɔ́ áyadúg wá. ²¹ Mə a má yə nyə fwála ná a céndúg tédúgá, nji nyə acéélé yəw janɔ́a. ²² Ná ndeé, mə bá sá nyə ná, mə bwíg nyə bwágé *incwaw í ntugud; ná ndeé, buud bəsh bənonɔ́ bwá á sá minəomb wá, mə bá lwó bwo incwaw í ntug, nkí

2:8 1.8, 18 **2:9** 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15 **2:10** Mat 10.28; 1Kr 9.24-25
2:11 20.6, 14; 21.8 **2:12** 1.16 **2:14** 2.20; Ilɔ́ 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15 **2:17** Sòm
 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú: Zak 3.9 jíná ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15 **2:18** 1.14-15 **2:20**
 Ilɔ́ 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30; Mís 15.20

bwá acéndé mítédúgá ná bwá yow míssólúgá mí abúbôw myé myəwəŋg.²³ Mə bá námá gwú bwán bé bēsh, mādə mēsh má ka bá mpu ná mə wó má bigas mítédúgá ná iyéesh í búud, mə bá jəna nə muud yēsh a bídí, bə míssólúgá myé.²⁴ Nji, bí bəwəŋg óbúgula wá Tiyatîr bí anğê nə bə minjígúla mí múdá wəwəŋg wá, bí buud bí áshígé nyí ísá bwá ηgá jôw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyingəyé ná bá káág bí wúl mbag.²⁵ Mə jí nji ná, bí mpúg bii sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja má bá nyingə zə yí.²⁶ Muud mə bá ntə yé, múúd mə bá síya nə mə ná ndéé kə wósə ja shí ga í bá shín yé, mə bá yə nyə ηkul ná a jwúg nə ikúl byēsh,²⁷ a ka bá də fála byo nə ηkúd nda muud mə bwú mímbágé mí mpú yé.²⁸ Námá nda Dā nyə á yə mə ηkul ná, mə bá námá yə nyə acén-cení má də faan mpámán mpámán yé*.²⁹ Muud jí nə mälwə má gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkəŋkə Shíshim ηgá jaaw mədə má Zembí yí.»

3

Kálaad á Də á Sardes

¹ Cilág *əŋgəles á *Də dúsə Sardes yí ná: muud jísə nə míshíshim mí Zembí zəŋgbá nə wəacén-cení zəŋgbá yé má ci ná: «Mə mpú míssólúgá myô myēsh. Buud bwá ηgə bul gwáduga ná wo jí kuwó, í njúl ná wo jí mbimbə.² Jígə ηkasə, wo lúlushig súsúsá í má lúg ní, í á bá yə. Nəcə mə má dúg ná míssólúgá myô mí afwóyé bə mílwándulá mísh má Zembí waam dí.³ Tédúgág nda wó á lág njígúla ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tédúgá, wo nyingəg baagula njígúla wəwəŋg. Wó ká bə kú jí ηkasə, mə zə nda júwál,

wo kú mpu ja má é wósə yí.⁴ Nji, bósólúgá búud wá wódí Də dí nún Sardes bwá a shígé wá nyéé myəŋ míkáándád. Bāŋ wə sónŋ nə bá kyey sámbá wá, nə míkáándá mí áfufumə nəcé í jəlá nə bwo ntó.⁵ Ná ndéé, muud mə bá ntə yé, mə bá bwéed nyə káándá áfufumá. Mə abulé jím bal jíná dé kálaad á cug dí. Mə bá magulə nyə mísh má Sósŋgá waam bānŋŋ wəəŋgəles béd.⁶ Muud jí nə mälwə má gwág yé, kə mpú gwág ísá Nkəŋkə Shíshim ηgá jaaw mədə má Zembí yí.»

Kálaad á Də á Filadelfi

⁷ Cilág *əŋgəles á *Də dúsə Filadelfi yé ná: Nkəŋkə muud, Muud á obúbálé, muud jí nə juwəga njów má *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad í, muud nda juw yé, á ci ná:⁸ «Mə mpú míssólúgá myô, mə má juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé nə ηkul fad yí. Má juw wo wə nəcé wo cugé mpu bə nə ηkul, nji wo má baagula kéel dām kú kílya mə.⁹ Mə bá yə wo buud básə Də mə *Sátan dí óni, bwá ηgá ci ná básə *Oyúden, bwá nda bə fwámé Oyúden óni; bwá ηgə shüg. Mə bá sá ná bwá zág kúd wo məmpwoombú shí, bwá mpu ná mə á cēel wo.¹⁰ Nda wo á baagula kéel dām nə zény ná, məmēfwó mə bá námá baagula wo ja fwála lú məkugulə í bá zə kwaga nə shí nyēsh yí. Muud yēsh á shí ga mə bá bwəma nə məkugulə məwəŋg.¹¹ Mə wál bá nyingə zə. Biiğ sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *túm gúmá wô.

¹² «Muud mə bá ntə yé, mə bá təl nyə Zembí waam dí Mpáánzə ná shím, a nda bá nyingə wú

2:23 22.12; Zhe 11.20 2:25 3.11 2:26 12.5; 19.15; Sòm 2.8-9 2:28 22.16 * 2:28 Námá nda 22.16, acén-cení má də faan mpámán mpámán yé jísə yuug á ηkul Dā má bá yə múúd wəwəŋg yí. 3:1 1.4, 16 3:3 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 3:4 6.11 3:5 Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sòm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20 3:7 Iza 22.22; Mat 16.19 3:9 2.9; Iza 49.23; 60.14 3:10 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 3:11 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14 3:12 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35

cínɔŋg. Mə bá cilə nyə jínə má Zembí waamá nə jínə lú ɲgwála má Zembí nyúúlád. ɲgwála wɔɔŋgú wə Yurúsalem agúgwáan mə bá wú gwów wə Zembí yé. Mə bá námá cilə nyə jínə dām ágúgwáan nyúúlád. ¹³ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág isá ɲkɛŋkɛ Shíshim ɲgə jaaw mədɔ mə Zembí yí.»

Kálaad á Dɔ́ á Ləwdisê

¹⁴ Cilág *éŋgales á *Dɔ́ dásá Ləwdisê yí ná: muud jísá amen yé, wúshined abúgálág, wúshined afwámê, amádí á sá jêsh Zembí nyə a té yí, a ɲgə ci ná: ¹⁵ «mə mpú misóólúgú myò nyêsh. Wo jisə fwaalá, kú gwô, kú tala. Wo ɔ nywá bə ɲkí tala, ɲkí ntâg ɲkí gwô, yáa. ¹⁶ Nə ndeé, nda wó jísá fwaalá, kú tala, kú gwô ná, mə bá gwú wo nda igwíile. ¹⁷ Wo mú ɲgə ci ná: “Mə mə bíg, mə músə nə byɔɔg, mə anyíngáyé jii tɔɔ sá.” Í ɲjúl nə wo ampúyé ná wo jii ɲkúŋkwóŋále, ntágúla-ntágula, mbúmbúwá, wo ɲjúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntó, gwágúlág mácwúŋ mága: zaág mádí, zə kusə or mə á mə shín fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə mikáándá mí áfufumə wo bwáádúg, wo nda ná nyingə bə shushwáás, nda nyingə bə nə shwôn. Zaá kusə cwə cwéel míshúd, wo mpúg dɛg shwóg. ¹⁹ Mɛɛ mə də lás nə buud mə céel wá, mə də súg bwo. Lulúg ɲkúl, céndúg mítádúgá. ²⁰ Dugí, mə təl mpumbéd mə ɲgə kudə. Múúd mə ká gwág kál dām, a juw mpumbé, mə nyíi nyádí ɲjów zə də nə nyə kul ɲgwúd. ²¹ Muud mə bá ntɔ́ yé, mə bá sá nə a zág, sá zə jii mádí caaŋgád; nəcé ja mə á ntɔ́ yí, mə á zə námá, sá pupá zə jii nyádí caaŋgád. ²² Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág

isá ɲkɛŋkɛ Shíshim ɲgə jaaw mədɔ mə Zembí yí.»

4

Gúmá mə Zembí

¹ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dág mpumbé í ɲjúl nə bagə ɲŋ jɔŋəd. Kál mə á fwo gwág í ɲgə lwɔ́ nda cwôŋ yí í músə ci nə mə ná: Zaá kúga gwów, mə zág lwó wo isá í jálá nə bá zə sɔ́ yí.

² Kú námá bwey, ɲkɛŋkɛ Shíshim mú zə sá mə nda mə ɲgə cugə ɲji *shíshim dí. Mə músə dág məma *caaŋgá, muud ɲjúl cínɔŋg. ³ Muud wɔɔŋgú kə də lwenya nda jɔ́jɔ́ mákwóógú bwá də jów nə zhâspə nə sardwân má, ɲjumbú í má lyɛ nyə caaŋgá, ɲjumbú wɔɔŋg ɲgə lwenya nda kwóógú bwá də jów nə emerôd yí.

⁴ Bíl ícaaŋgə məwúm məbá nə ínɔ́ í ɲjúl na caaŋgə ní dí mákoogú mákoogú, ocúmbá buud məwúm məbá nə óŋɔ́ bwá ɲjúl ícaaŋgə byɔɔŋgúd. Bwá nə mikáándá mí áfufumá, nə mitúm mí gúmá lúúd, mí ɲjúl síyá nə or.

⁵ Minjəs mí mú də dagəwa, mí ɲgə zhu na caaŋgád, nə məjuŋə, nə ɲkél mpú. Mə mú dág ilámba zaŋgbá minjidyá na mpwóómbú caaŋgád, ilámba byɔɔŋg bíśə mishíshim zaŋgbá mí də tów mísh mə Zembí dí myá.

⁶ Mə dág námá gúl sá cínɔŋg mpwóómbú caaŋgád nda məma mán, nə ɲkúl-ɲkúl nda yèn kristál. Bílúgá isá ínɔ́ í ɲjúl míkuwó í á bə na tām caaŋgə nə mákoogú mákoogú, isá byɔɔŋg í ɲjúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyêsh. ⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zhwambánkwuŋ, ábɛɛ nda cwɔ́ ɲgwúm nteny, aléel nə mpwoombú

3:14 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 **3:17** Ozê 12.9; 1Kr 4.8 **3:18** 6.11; 16.15 **3:19** Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat 8.11; Yuá 14.23 **3:21** 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sôm 11.4; 103.19 **4:3** Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumá: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14 **4:6** 15.2; Eze 1.22 isá ínɔ́ í ɲjúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 **4:8** 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12

nda muud, ányina nda mpal ja á ngó jéel yí. ⁸ Mikuwó mí isâ mínî míni myêsh mí ngó bə nə məfaafugó māsaman māsaman, faafugó dēsh nə mísh kál jēsh, tɔɔ gwôw, tɔɔ shí. Mikuwó mí isâ míni mí dɔ wá ngwa ja jēsh bulú nə mwásə ná:
Zembî Cwám̄ba ji Nkɛ̄n̄kɛ̄, a ji
Nkɛ̄n̄kɛ̄, a ji Nkɛ̄n̄kɛ̄,
Zembî á nkul nyêsh,
Zembî nyə á bə yé, á jísə yé, á ngó zə yé.

⁹ Isâ inî ini í ngə gúmal nyə, ngə ságusə nyə, ngə yə nyə akíba, nyə muud njúl caangód, á ngə cugə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Nə ndéé, ja jēsh isâ ini í ngó wá nyə ngwa ntáni yí, ocúmbá buud məwúm məbá nə ónî bwá á ngə kúd məmpwoombú shí, ngə yə muud njúl caangód yé gúmá, nyə muud ngó cugə kandugə kandugə yé. Bwá ngó kul mitúm mí gúmá myáŋ na mpwóombú caangód bwá ngó ci ná:

¹¹ Yé Cwám̄ba wúsá, yé Zembî wúsá,
í jəla nə bwá yəg wo milwaná, nə gúmá, nə mpífá.

Nəcé wo a té isâ byêsh;
wo wə wo á ji ná í bəg, í mú ntəg
námá bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dúg íí, muud nyə á bə a njúl caangód yé nyə á bə nə kálaad mbwá məncwúmúd, kálaad wəɔngú njúl, micilyá cwú micilyá tóón, bwá á ka fálə nyə ná ndéé fad nə lug* mifeedyá zangbá. ² Mə mú námá dúg gúl nkácíd *éngəles, a ngó cúndə gwôw-gwôw ná: «Zá mə mpíyá nə wɛɛfúlə kálaad éga a tí mifeedyá myé yé?» ³ Nə ndéé, tɔɔ jɔŋ dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí kú nə muud

nyə á bə nə nkul wɛɛf kálaad nə a dúg sá jí cwú yí. ⁴ Mə músə nkəny məma yə, nə dúgúlə nə kú nə tɔɔ muud nyə á mpiya wɛɛf kálaad nə a dúg sá jí cwú yí. ⁵ Nji, ngwól cúmbá muud mú ci nə mə ná: «Kú bɛɛg ji. Dugí, Zhwambánkwuŋ á bɛɛnd mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a mə ntɔ sá jēsh; nyə wə jí nə nkul wɛɛf kálaad, a tí mifeedyá zangbá míni.»

Mwâ ncwəmbɛ

⁶ Mə mú dúg íí, na tām *caangó, Mwâ ncwəmbɛ njúl nda buud bwá á cigə nyə tɔŋ *mətúnuga, a tál na mpádúgá mikuwó mí isâ mínî nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zangbá nə mísh zangbá; məlaag zangbá məɔŋg wə mishíshim zangbá Zembî nyə á kənd shí nyêsh dí myá. ⁷ Mwâ ncwəmbɛ wəɔŋg nyə á ngə shísh ná ndéé kə kumə wə muud nyə á bə a njúl caangód yé; a músə lég kálaad múúd wəɔŋg dí mbwə məncwúmúd.

⁸ Ja Mwâ ncwəmbɛ nyə á shín lég kálaad yí, mikuwó mí isâ mínî nə ocúmbá buud məwúm məbá nə ónî bwá mú wusə mənyúul ombúbudí na nyédí shí məkuú. Bwá á bə, muud yêsh nə bínzhá nə ikwôw í njúl síyá nə or, ikwôw ini milwándúlá nə cá: cá ni wə məjəgula má óbúgula. ⁹ Bwá músə ngə sey susa ágúgwáan. Bwá á ngə sey ná:
Wo wə mə mpíyá nə ŋwa kálaad,
wo tí mifeedyá myé
nəcé bwá á cigə wo tɔŋ mətúnuga.
Wo á ka tɔ buud nə məcií mwô
shú ná bwá wə míkwm mí
*mísámúd,
bwá bəg buud ó Zembî,
bwá ngó zhu íbɛɛnd byêsh dí,
nə məkál mēsh dí, nə íkúl nə ilwɔŋ
byêsh dí.

¹⁰ Wo a mə sá ná bwá bəg

4:11 Mat 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 5:1 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 *5:1 Lug wúsə gúl sá í dɔ bə kál ónciŋ ɔ wóógó bwá dɔ lwɔg məkwiindyɛ dí yí; sá jɔŋg í dɔ nada, muud jee táám̄b isâ nə ndí. 5:5 4.4; Mat 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 5:6 4.6-7 Mwâ ncwəmbɛ: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 mishíshim zangbá: 4.5; Zak 3.9 5:7 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 5:8 8.3-4; Sóm 141.2 bínzhá: 15.2 5:9 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sóm 96.1 5:10 1.6

faan lú ófada, ñgə sêy nə Zembî.

Bwá bá bə nə ijwûga shí ga nyêsh dí.

¹¹ Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú gwág mákál mǎ ncúlyá wəéngəles bímbí múúd cúgé nə ñkul lǎ yí, bə́n̄n̄h mikuwó mí íkukwumuga nə ocúmbá buud. Bwá á bə bwá má lyç caangə ná bíííí. ¹² Bwá á ñgə ci gwów-gwów ná:

Mwâ ncwəmbɛ bwá á cigə yé,
mə mpíyá nə lég mpífá, nə kúm,
nə fəg, nə ñkul, nə gúmá,
nə milwaná, nə məzhwámá.

¹³ Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembî nyə a sá tɔɔ jon dí gwów, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí, tɔɔ m̄n̄ yí, nə isâ byêsh bíśá cín̄ng yí, byêsh í ñgə ci ná:

Nyɔɔng njúl caangəd yé bá Mwâ
ncwəmbɛ,
bwá mpíyá nə məzhwámá,
nə gúmá, nə milwaná, nə ñkul
kandugə á kandugə.

¹⁴ Mikuwó mí isâ mín̄ míni mí mú ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwá mú búđəw shí, yə Zembî bá Mwâ ncwəmbɛ gúmá.

6

Mwâ Ncwəmbɛ mə zá tí mífeedyá mí kálaad

¹ Mə músə nyingə kənd mîsh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóógú; mə mú gwág mikuwó mí isâ mín̄ míni, gúl mú k̄m ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njummpú. ² Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú dǎg kabulí í njúl ná fuúm, muud njúl gwo gwów nə banǎ mbwád. Bwá mú yə múúd wɔɔngú *túm gúmá. A mú tí njɔɔnd ná, nda á jí mǎntǎ-buud ná, a nyingə námá kə ñgə ntǎ.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábeé, mə mú gwág kuwó sá ábeé mə ci ná: «Zaág!» ⁴ Gúl kabulí í mú cúwo, í njúl títi ná zhwun, muud

njúl gwo gwów. Bwá mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwów yé ñkul ná a kág sá ná shí nyêsh í tówág ná shwuu, kú ná nə mətəla, shú nə buud bwá ñgəg nə gwúya. Bwá mú yə nyə məma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá álél, mə mú gwág kuwó sá álél mə ci ná: «Zaág!» Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú dǎg kabulí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwów nə lwud mbwád. ⁶ Mə mú gwág námá nda kál í ñgə cúwo mpédúgá mikuwó mí isâ mín̄ míni, í ñgə ci ná: «Ñgug *blé í zó kusha, kíló ñgwúd *danarí ncindí; ñgug *orzə w̄n̄, okílo olóló danarí ncindí. Nji, ci wo nda ntáma mǎwúdə nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyingə kənd mîsh, mə mú dǎg kabulí í njúl nə nyúúl məjúwó mə mbədí, muud njúl gwo gwów, muud wɔɔngú nə jíná ná Shwiy, ban mín̄jím í á ñgə bç nyə mpús. Bwá mú yə shwiy bá ban mín̄jím ñkul ná bwá gwúg buud shí nyêsh dí t̄n̄ kəw ñgwúd á məkəw mən̄; bwá ñgəg nə sá ná bóól búúd bwá yág dǎómb dí, bóól yə nə zha, bóól yə nə kwaag-jumə bwás, bóólúgá d̄y íbiin í shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá átána, mə mú dǎg í, *míshíshim mí búúd shí *alatár. Í á bə míshíshim mí búúd bwá á gwúyɔw nəcé Milású mí Zembî wá, nəcé bwá á bə fwámé ówúshined, bwá á bwiing Milású mí Zembî váál í jəla yí. ¹⁰ Míshíshim nyɔɔng mí á ñgə k̄m gwów-gwów ná: «Yé Nk̄ɛ̄nk̄é Mása, Mása áfwámé, ñgaá wó jəlá nə kunda sá, yá nə buud ə shí bwá á gwú sá wá? Wo é ñgə bwey ntáni nə ndéé kə wóós jáyé ja?» ¹¹ Né ndéé bwá mú ñgə yə bwo, muud yêsh jud áfufumá. Bwá mú ci nə bwo nə bwá səlǎg mílám shí

5:11 wəéngəles: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 19.11, 14; Zak 1.8; 6.1-7 6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozé 13.14 6:9 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 6:10 18.24; Sóm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 6:11 jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10

5:12 4.11 5:13 Sóm 150.6; Flp 2.10 6:2

búbaalé fwála, kə wóós ja bēsh bwá é kwaga bímbí bwá jálá nə bə yí; nəc é jí nə bóól óshwá bán bənónh bwá á ngə sèy wá nə bóól ómínyonh bán bwá fwyóg gwúyow námá nda bwo.

¹² Mə múşə nyiŋgə kənd mişh, Mwā Ncwəmbə mə tí feedyá ásaməna, shí í mú jág ntaŋəsa, jwów mú yíndə nə ncuú nda káándə íkúşə, ŋkwəond yēsh ncindí mú bə títiŋ nda məcií, ¹³ wəacén-céní wā jon bwá mú ngə kud shí námá nda íbumá í líí í dū kud ná mínjwə ja ŋkwə ngə kuŋg yí. ¹⁴ Jon í mú fúlə nyúul nda múúd mə dū fúlə kwələ-kwóló ná; mimbáŋ myēsh nə məŋkwamá mēsh mə mú tāw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, təə ojwú ə shí, təə ofwó búúd, təə milúluú mí ózimbí, təə mikúkúm, təə onkácí, təə məlwəá, təə ofalí, bēsh óni bwá mú kə ngə shwaaw míku mí mákwóógú nə mákwóógú má mimbáŋúd. ¹⁶ Bwá mú ngə cí nə mimbáŋ nə məkwóógú mə anání ná: «Kádágá sə, shweelugá sə, sə bég shwóg-shwóg nə muud njúl caangád yé, shwóg-shwóg nə kúl Mwā Ncwəmbə mə kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəc é, jwów lú mpimbə mə Mwā Ncwəmbə bá Muud njúl caangád yé í mə wóós, muud e faam í?»

7

Məyigyé mə bwán ó Zembí

¹ Ja isá íni í mə shín bə yí, mə mú dúg *wəéŋgəles onə bwá tál íkóşmb í shí ínə dī, bwá mə káágulə óŋkwə onə *wā shí. Bwá a shígé bíd ná ŋkwə kúŋgug təə shí, təə māŋ, təə málííd. ² Mə mú nyiŋgə dúg ŋgwól *éŋgəles ŋgə wú ŋgeé kóşmb jwów í dū cúwo yí, a mbíd sá bwá dū bwadulə búúd məyigyé mə Zembí á kuwól yí. Nda bwá á yə wəéŋgəles ónə ŋkul ná bwá ntámág shí nə māŋ ná, éŋgəles mə á

nyiŋgə dúg éne mú kím gwów-gwów lās nə bwo. ³ Nyə á cí nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ŋkí māŋ, ŋkí məlí; bwándúgá, sə fwyóg wá ósóol ə məsáal ó Zembí wúsú məyigyé məmpwoombád.» ⁴ Mə múşə gwág nə buud bwá á wíyow məyigyé wá bwá á bə buud otóşshin təd nə məwúm mənə nə ónə, ŋgələ zhu íbænd í *Izəryēl byēsh dī.

⁵ Í á bə buud otóşshin wúm nə óbá bænd mə Yúda dī,

otóşshin wúm nə óbá bænd mə Ruben dī,

otóşshin wúm nə óbá bænd mə Gád dī,

⁶ otóşshin wúm nə óbá jé mə Azər dī,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Nəftali dī,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Manase dī,

⁷ otóşshin wúm nə óbá jé mə Síməyon dī,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Lévi dī,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Isakār dī,

⁸ otóşshin wúm nə óbá jé mə Zabulon dī,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Yóşeb dī,

otóşshin wúm nə óbá jé mə Bəŋzhamē dī.

Buud óni bēsh wá bwá á wíyow məyigyé məmpwoombád wá.

Kúl mə Zembí

⁹ Ja áməyigyé éne mə shín yí, mə mú dúg búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgé nə ŋkul lə yí. Bwá á bə buud wá ilwoŋ byēsh, nə íbænd byēsh, nə íkúl byēsh, nə məkəl mēsh, bwá tál mpwóómbú caangád, Mwā Ncwəmbə dī míshád, bwá mə bwáád íjud í áfufumə, bwá nə māj mə lándú məbwád. ¹⁰ Bwá á ŋgə kím gwów-gwów ná:

Zembí wúsú muud njúl caangád yé, bá Mwā Ncwəmbə wá bwá mə cəg sə.

6:12 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 **6:14** 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12

6:15 Iza 2.10, 19, 21; 24.21 **6:16** 5.7; Ozé 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof

1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2 * **7:1** Onkwə óni búşə boŋg búşə nə ŋkul

caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13 **7:9** 5.9; 6.11; Ləv 23.40

7:10 5.7 **7:11** 4.4, 6

11 *Wǎéngǎles bēsh bwé má lyɛ
*caangé nǎ ocúmbá buud, nǎ
mikuwó mí isá mínô wá, bwé má
wusǎ mǎnyúúl shí ombúbudî na
mpwóómbú caangéd, yǎ Zembî
gúmá,¹² bwé ngé cǐ ná:

Amen. Mǎzhwámá, nǎ milwaná,
nǎ fɛg, nǎ akíba, nǎ gúmá,
nǎ mpífǎ, nǎ ŋkul,
bísǎ Zembî wúsú isá byé
kandugǎ á kandugǎ. Amen.

¹³ Ná ndéé, ŋgwól cúmbá muud
mú lás, cǐ nǎ mǎ ná: «Ozǎ bâŋ bí
nǎ ijud í áfufumǎ óni, bwé ngé wú
ŋgow?» ¹⁴ Mǎ mú bɛsa nǎ nyǎ ná:
«Yé Cwám̄ba, wo wǎ má mpû.» A mú
cǐ nǎ mǎ ná:

«Búsǎ buud bwé ngé wú yáág-yáág
cúwúlíd wá.

Bwé má gusa ijud byán̄ mǎcǐí mǎ
Mwâ Ncwám̄be dí,
sǎ ná í bǎg ofúfumǎ.

¹⁵ Gwǎ wǎ bwé tǎl na
mpwóómbú caangé má Zembî dí yí.
Bwé é ðǎ yǎ Zembî gúmá bulú nǎ
mwásé nyǎdí Mpáánzǎ.

Muud njúl caangéd yé má bá wá
bwo nyǎdí gúgúwád.

¹⁶ Bwé ábúlé ná bwéle gwág zha,
kú nyiŋgǎ bwéle gwág shwáásúlǎ
míná.

Tǎo yásé tǎo ŋgwól bibibi
nyǎ abúle ná nyiŋgǎ nyaan bwo
nyúúlíd.

¹⁷ Nǎcé Mwâ nchwám̄be
jí tǎm caangé yé má bá bǎ mbaagulǎ
wáj,

a bá kǎ nǎ bwo mǎncwuŋ má ngé
wééshuli

mǎjúwó má cug mǎd,
Zembî mú bá fim bwo mǎzhwíle
mēsh mǎshúd.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwâ Nchwám̄be músǎ zǎ tí
feedyá á zangbá. Ja á má tí wǎ ntáni

yí, mǎ mú gwág jon ná kufug tâŋ
kúl wǎla. ² Mǎ mú dúg *wǎéngǎles
zangbá bwé ðǎ tǎw mǎsh má Zembî
dí wá. Bwé má yǎ bwo micwôŋ
zangbá. ³ Engǎles shús mú zǎ tǎw
álatâr dí, a mbíd kwôw bwé ðǎ
yángulǎ *cǎá yí, í njúl síyá nǎ or.
Bwé má yǎ nyǎ zhwog olabínda nǎ a
jígálúg na álatâr dí, yíle jǎŋg í bádúg
nǎ mǎjǎgula má mínkǎŋkǎ mi búúd
nyésh tâŋ *mǎtúnuga. *Alatâr
wǎŋgǎ nyǎ á bǎ síyá nǎ or cínŋg
mpwóómbú caangéd. ⁴ Yíle ólabínda
nǎ mǎjǎgula má mínkǎŋkǎ mi búúd í
mú wú *éngǎles dí mbwád, bád kǎ
wǎ Zembî. ⁵ Engǎles mú ŋwa kwôw
bwé ðǎ yángulǎ cǎá yí, ŋwa kuda
álatâr dí lwándulǎ cínŋg ná cwóó, a
músǎ wusǎ shí. Nkél mpú kǎ kyɛɛg,
nǎ mǎjunǎ, nǎ minjǎs, shí í mú jág
ntaŋusa.

Micwôŋ mǎsaman mí ashúshwóógú

⁶ Wǎéngǎles zangbá bwé á bǎ nǎ
micwôŋ wá bwé mú kwámusa ná
bwé zǎ lwô myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwô yé cwôŋ.
Nǎ mǎtǎlamu, nǎ kuda fulá nǎ mǎcǐí
í mú shwiy shí. Kǎw lǎ shí ŋgwúd
á mǎkǎw mǎlǎl í mú cumbuli jígǎ,
kǎw lǎ ílí ŋgwúd á mǎkǎw mǎlǎl
cumbuli ná mǎ jígǎ, ikáá íbǎs byésh
í mú ná mǎ cumbuli jígǎ.

⁸ Engǎles ábǎé mú lwô yé cwôŋ.
Bwé mú wusǎ gúl sǎ mâŋ. Sǎ jǎŋg
í njúl ná mǎ nda mǎma mbún̄ í má
ja ŋwiile. Kǎw lǎ mâŋ ŋgwúd á
mǎkǎw mǎlǎl í mú shín bǎ mǎcǐí
mǎcǐí, ⁹ kǎw ŋgwúd á mǎkǎw mǎlǎl
mǎ ikukwomuga í á bǎ mikuwó mâŋ
yí í mú yǎ, kǎw ŋgwúd á mǎkǎw
mǎlǎl má ititima í mú shín cóóg.

¹⁰ Engǎles aléel mú lwô yé cwôŋ.
Mǎma ácéncéní mú wú jon dí, a ngé
jígǎ ná mǎ nda shigǎ lǎ kuda. A mú
zǎ kud kǎw ŋgwúd á mǎkǎw mǎlǎl

7:12 4.11 7:13 6.11; 7.9 7:14 1.5; 22.14; Sóm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 7:15 21.3 7:16
Iza 49.9-10 7:17 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 mǎzhwíle: 21.4; Sóm 126.5-6; Iza
25.8 8:1 Zak 2.17; Aba 2.20 8:2 micwôŋ: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 8:3 5.8; MmN 30.1, 3
8:5 4.5; 6.12-13; Lav 16.12; Eze 10.2 8:7 9.15, 18; Eze 5.2, 12 8:7 MmN 9.23-25 8:8
16.3-4; MmN 7.20, 21 8:11 Zhe 8.14

mâ miŋgwɔ́ ɔ́ nà milúu míncwîŋ dî. ¹¹ Acén-cení wɔ́ɔŋgá jíná dé wá Məgwul. Kɔw ŋgwúd á məkɔw málól mâ mǎncúwó í mú bə ŋkí gwul; ncúlyá buud bwé á ŋgə ŋgul mǎjúwó mâ mǎncúwó mɔ́ɔŋg wá bwé mú ŋgə yə nə məgwul mɔ́ɔŋg.

¹² Eŋgales ányina mú lwɔ́ yé cwôŋ. Í mú zə bə, nə kɔw ŋgwúd á məkɔw málól mâ jwôw, nə ŋgwúd á mɔ́ɔŋg mâ ŋkwoond í, nə ŋgwúd á mɔ́ɔŋg mâ wəcén-cení mǎ mú shila. Sâ jɔ́ɔŋg mú sá ná kɔw ŋgwúd á məkɔw málól mâ mwásé í mú bii yídúgá, bulú námá ntó. ¹³ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú gwág mpal ŋgə jéel tām jɔŋ a ŋgə kím gwów-gwôw ná:

Wo buud ɔ́ shí ɔ́! Nkwéé bí eé!
Nkwéé bí ja wéŋgales olól bwé mǎ
lúg wá
bwé é lwɔ́ myáŋ mícwôŋ yí eé!

9

¹ *Eŋgales átána mú lwɔ́ yé cwôŋ. Mə mú dúg ácén-cení nyə á wú jɔŋ dí kud shí yé, bwé mǎ yə nyə juwəga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nūŋ nda yíle í ŋgə wú məma kuda dí yí. Yíle jɔ́ɔŋg í mú lwánd ŋgúl wəsh ná ndéé jwôw shila. ³ Ikájalá í mú də cúwo yíle jɔ́ɔŋg dí də shulə shí. Bwé mú yə ikájalá byɔ́ɔŋgá váál ŋkúl wəcáalaafə bwé də bə nə ndí yí. ⁴ Nji bwé mú ci nə byo ná í kú beeg ntáma íkáá nə ílí byēsh, í kág ŋgə lúu nji buud bwé cúgé nə mǎyígyé mǎ Zembí mpwóombúd wá. ⁵ Bwé mú námá ci nə byo ná í kú ŋgə gwú buud bɔ́ɔŋgá, í yídag tǎl bwo cwúnd dí tǎŋ oŋkwoond otóɔn. Váál cwúnd í á ŋgə sá yí í á bə nə ŋkíim-ŋkíim nda ja ácalaafə mə lúu múúú yí. ⁶ Í bá bə mwôw mɔ́ɔŋgá dí, buud bwé bá ŋgə sɔ́ ná bwé yə, nji

muud kú yə; bwé bá ŋgə jii shwíy, nji shwíy ŋgə fúndə kə bwo shwóg-shwóg. ⁷ Ikájalá byɔ́ɔŋg í á ŋgə bə nda ikabalí bwé mə shín cwɔ́ ná bwé kə nə ndí dóómb dí yí. Í á bə nə isá milúúú nda mitúm mi gúmá myá síyá nə or, bwé nə mǎmpwoombú nda buud. ⁸ Bwé á bə nə ishílu milúúú nda budá, mǎjə nda mǎjə mǎ ózhwambánkwuŋ. ⁹ Ibud í á bə bwo nda íbúduga í íŋkwánz ózimbí bwé də búdal bud nə ndí yí, nyáŋ ncíndé nda ncíndé ómátúwa íkabalí ŋkí bulya í ŋgə julə kə nə ndí dóómb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myáŋ mi á bə nda mikwundú mí wácalaafə, nə ishushwom; mikwundú myɔ́ɔŋg wə bwé á də sá buud mǎbôw nə ndí tǎŋ oŋkwoond otóɔn yí. ¹¹ Cí wáŋ wə *éŋgales a bí ncímə, bwé də jôw nyə heburə dí nə Abadôn, garék dí nə Apolyôn*.

¹² Intúgálí í ashúshwóógú í mǎ shín óni. Bíl íntúgálí í ŋgə ná zə, mǎváál mǎbá.

¹³ Eŋgales ásaməna mú lwɔ́ yé cwôŋ. Mə mú gwág dúl kál í ŋgə wú mǎlaag mǎnɔ́ mǎsə álatār or mǎ Zembí dí má. ¹⁴ Kál dɔ́ɔŋg í mú ci nə Eŋgales ásaməna ná: «Cinyúg wéŋgales onɔ́ búś cɔ́lǎ ŋgwɔ́ Ifurāt wá». ¹⁵ Bwé mú ciny wéŋgales onɔ́ bwé á bə ŋkwəməsá shú dāŋ wəla, nə dāŋ jwôw, nə nyāŋ ŋkwoond nə wáŋ mbú wá. Bwé mú ciny bwo ná bwé gwúg buud í, kɔw ŋgwúd á məkɔw málól. ¹⁶ Ozimbí bwé də ju nə ikabalí wá bwé á bə omilyōŋ mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwé á bə yí. ¹⁷ Ntó wə mə á dúg *ntamá a mísh ná bagód yé, mə a dúg ikabalí nə ozimbí bwé də ju nə byo wá. Byáŋ íbúduga íŋkwánz bwé á búdal íbud nə ndí yí í á bə, nə otítíí, nə nyúul jɔŋ lə mpú, nə nyúul ncíná. Byáŋ íkabalí nə milúú

8:12 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8 9:1 bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4 9:2 Mət 19.28; MmN 19.18 9:3 MmN 10.12-20 9:4 7.2-3 9:6 Zhb 3.21; Zhe 8.3

9:7 Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 9:8 Zhu 1.6 9:9 Zhu 2.5 * 9:11 Apolyôn: Mə kə ná «muud caamú-caamú». 9:13 8.3; MmN 30.1-3 9:14 7.1; Mbá 1.7 9:15 8.7-12 9:17 Zhb 41.10-12

nda ozhwambáŋkwuŋ, kuda nà yíle nà fidà í á ñgə wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumə ólólól óni bwá mú gwú buud íf, kəw ñgwúd á məkəw mələól; í á bə, nà kuda, nà yíle nà fidà í á ñgə wú ikabəlí mímpu dí yí. ¹⁹ Nəcé ikabəlí byəəŋgá, ñkul nyáŋ nyísə bwo mímpu dí nà míkwundú; míkwundú myáŋ mí nda onywá, mísə nà milúu, milúu myəəŋg wə mí də lwána. ²⁰ Bólólógá búúd bwə a shígé fwo yə nà okwaag-jumə óni wá, bwə áshígé cénd mítádúgá nà bwə yəw bəw-bəw mísólólógá bwə á də sá myá; bwə áshígé yəw yələ májamb mäsə ózembí ó áyadúg dí má gúmá, mbéé ózembí ó or, nà kwóógá bwə də lúlə *mwaanə nà ndí yí, nà dúl váál ñkwánz na, ozembí ó mákwóógá, nà ílí, mbéé ózembí kú nà ñkul mə dúgya, ñkí gwág, ñkí kyey. ²¹ Buud bəəŋg bwə áshígé yəw mágwú mə búúd, kú yəw ncidə, kú yəw jaŋga, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbíyá

¹ Mə á nyiŋgə námə dúg gúl ñkácíd *éŋgəles ñgə shulə wú jəŋ dí, a mə fúlə ñkúdí nyúúléd nda *sanda. Nyə á bə nə njumbú í mə lyə nyə lúúd, mpwoombá ñgə lwenya nda jwəw; məkuú mé mə á bə nda məmpin, mə njúl nda miŋgwiile mí kuda. ² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwəd, kúkáláádú jəəŋ né bagə. A mú shulə nà ndéé, təl kuú áməncwúm mán, wəəŋg á məkól cindú. ³ A mú kím gwəw-gwəw, námə nda zhwambáŋkwuŋ mə də bəm ná. Nji nyə á kím yí, ñkél mpú mú saal íja zəŋgbá. ⁴ Ja ñkél mə shín saal ntáni yí, mə mú tééd nà mə cilə; nji, mə mú gwág kəl mə ci nə mə jəŋ dí ná: «Shweelúg sá ñkél mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zəŋgbá ni,

kú cilə gwo.» ⁵ Éŋgəles mə á dúg nyə á təl məkuú wúga mán wúga cindú yé, mú bəm mbwə məncwúm ñgə jəŋ dí. ⁶ A mú kəen Zembí ñgə cəgə kandəgə kandəgə yé, nyə muud nyə á té gwəw nə isá byəsh bí cínəŋg yí, a té shí nə isá byəsh bí cínəŋg yí, a té námə mán nə isá byəsh bí cínəŋg yé; nyə á kəen nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja éŋgəles ázəŋgbá mə bá lwə cwəŋg yé yí, *ndimba mə Zembí í bá ka zə nyín, námə nda nyə á bwey də jaaw osól ə mäsáal bə *búud ə mícúndə ná.»

⁸ Nə ndéé, kəl mə á gwág jəŋ dí í mú nyiŋgə lās nə mə ná: «Kaá wə éŋgəles mə təl məkuú wúga mán wúga cindú yé, wo kəg ñwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwəd ná bagə ni.» ⁹ Mə mú kə wə éŋgəles kə ci nə nyə ná a yəg mə kúkáláádú. Nyə ntəg nə mə ná: «Íwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwə dí cwú né cindán, nji ñkí ncwəŋ mpu dí nda kwaan.» ¹⁰ Mə mú ñwa éŋgəles kúkáláádú mbwəd, mə mú minə; í mú bə mə ñkí ncwəŋ mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə minə yí, mwə mú bə mə cwú né cindán. ¹¹ Bwə mú ka ci nə mə ná: «Í jii né wo kəg nyiŋgə jaaw sá Zembí mə cəglə shú zhwog íkúl nə ilwəŋ nə məkəl, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiŋgye obá ó lán mə Yésus

¹ Bwə mú yə mə fiidye í njúl nda lílí bwə də yíga ísá nə ndí yí, bwə nə mə ná: «Tówúg yíga Mpáánzə mə Zembí, nə *alatár, wo lə búúd bwə ñgə yə Zembí gúmá cínəŋg wá. ² Nji, wo ə lúgə mbaadə wúsə lunḡala nə lunḡala dí yí, wo kú yíga wo, nəcé bwə á yə íkúl í cúgə *Oyúden yí wo. Íkúl byəəŋg í bá tagulə nyaal ñkəŋkə ñgwála tən onkwond

9:20 16.9; MmN 20.13-15 9:20 Dan 5.4, 23; Sòm 135.15-17; Iza 44.9-20 10:1 4.3 10:2 5.1; 10.8 10:3 Zhe 25.30-31; Ozè 11.10 10:6 Sòm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24 10:7 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8 10:8 Eze 2.8-3.3 11:1 21.15 11:2 Sòm 79.1; Luk 21.24 42 onkwond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7

məwûm mənô nə óbá. ³ Nji, mə bá yə óbwiingye obá bām ŋkul ná bwé cúndə micúndə myám tâŋ mwôw tósšhin nə mítəd mimbá nə məwûm mäsaman, bwé bá ŋgə cúndə bwé mə bwáád mĩŋkuda.»

⁴ Obwiingye obá bəŋŋ búsə wəolivyé obá nə ícə í lám̄ba íbá Kálaad Zembí ŋgə ci ná í tál míšh mə Cwám̄ba á shí nyêsh dí yí. ⁵ Múúđ mə ká ntágulə bwo, mĩŋgwiile mí wós̄s bwo mímpu dí, jígal búúđ bwé ŋgə lúmbuli nə bwo wá. Haaw! Muud yêsh mə ntágulə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó. ⁶ Búsə nə ŋkul fad jon, máánd mpú ná a kú nywô té mwôw bwé ŋgə cúndə micúndə mí Zembí yí, búsə nə ŋkul yid mājúwó m̄a mənćúwó mə nyecé məcíí, búsə nə ŋkul nti ókwaag-jumə shí məváiál mēsh, ja jēsh bwé cécél yí.

⁷ Ja bwé bá shín bwiing s̄a bwé á jəlá nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dəomb, ntə bwo ná ndeé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myán̄ mí bá já mbaadád, ŋgwála ánání dí, ŋgwála bwé á bwambalə Cwám̄ba kwolós dí yí. Ŋgwála ánání wəŋŋ, dé jínó lú *ndimba wé Sódóm, ŋkí ntág Igipten. ⁹ Buud wā ikúl, nə íbænd, nə məkəl, nə ilwoŋ bwé bá zə d̄u beny mĩmbimbə myəŋŋ tâŋ mwôw málóol nə kúl, bwé kú magulə né bwé dúlug myo. ¹⁰ Buud wā shí bwé bá gwág məshusug nə shwiy dán̄ dəŋŋ. Bwé bá təl mázan, ŋgə kənda məcwúm nəcə *buud ɔ micúndə óbá bəŋŋ bwé á təl buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwôw málóol nə kúl məŋŋ mə ká cə, Zembí yám̄b bwo wúl ŋgúl á cug, bwé mú tōw tútəlí nə məkúú mán̄. Né ndeé, ikukwende í bá bii búúđ bwé á zə d̄u beny bwo wá. ¹² Bwé mú gwág dúl kál í ŋgə wú

jon dí, í ŋgə ci nə bwo gwów-gwôw ná: «Bádúgá zə ká!» Bwé músə bád mĩŋkúdád kə kumə jonud, buud bwé á ŋgə lúmbuli nə bwo wá bwé ŋgə dág. ¹³ Shí í á jág ntaŋusa námə wəla dəŋŋgúd, kəw ŋgwúd á məkəw wúm m̄a ŋgwála í mú shugula shí, buud otósšhin zəŋgbá bwé mú yə nə ntaŋusälə shí í á ntaŋusa ni. Ikukwende í mú bul bii bəŋŋ bwé áshígé yə wá, bwé mú ŋgə yə Zembí a gwôw gúmá.

¹⁴ Intágúlí í ábeé í mə cə íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwôŋ á zəŋgbá

¹⁵ Né ndeé, *éngəles á zəŋgbá mú lwə yé cwôŋ. Məkəl mə mú kyecəŋ jon dí nə ŋkulú ná:

Cwám̄ba wúsú wə músé nə ijwúga juwála nə shí ndon, nə nyə nə Kríst yé.

Nyə e jwú kandəgə á kandəgə.

¹⁶ Ocúmbá buud məwûm mábá nə ónô bwé á d̄u bə bwé njúl byán̄ icaŋgád míšh mə Zembí dí wá, bwé mú wusə mən̄yúúł shí ombúbudí, yə Zembí gúmá. ¹⁷ Bwé á ŋgə yə nyə gúmá bwé ŋgə ci ná:

Sə ŋgə yə wo akíba, yé Zembí wúsú Cwám̄ba, Zembí á ŋkul nyêsh, Zembí jísə yé, nyə á bwey námə d̄u bə yé.

Sə ŋgə yə wo akíba nə wo wəfúle məma ŋkúl nywô,

təl ijwúga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo mə kuya mpimbə gwô,

fwála í mə wós̄s né wo sámbúg buud bwé á yə wá milésú,

fwála á nə wo yég osóol ɔ mäsáal bwô myəna myán̄;

osóol ɔ mäsáal bəŋŋ búsə, nə *buud ɔ micúndə nə mĩŋkəŋkə mí búúđ í,

11:4 Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17 **11:5** 20j 1.10; Sôm 97.3; Zhe 5.14 **11:6** MmN 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 **11:7** 13.1-2; 17.8 **11:8** Luk 13.33-34 Sódóm; Mət 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Igipten: MmN 3.16-19; 7.3-5 **11:10** Yuá 16.20 **11:11** Eze 37.9-10 **11:12** 20j 2.11; Mis 1.9 **11:13** 6.12-13; Eze 38.19-20 **11:15** 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28 **11:16** 4.4 **11:17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18 **11:18** 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6

nə bəəŋg bēsh bwá á ηgə ηwa jíná
d̀wò nə gúmá wá,
təə ɔzhizhe ɔ búúd təə fwámé búúd.
Fwála í má wós ná wo cáamug buud
bwá ηgə caam shí wá.

¹⁹ Bwá mú juw Mpáánzá má Zembî
joηud, *wólε sɔ́ jé í mú nyîn nyádí
Mpáánzá. Minjəs mí mú béduga
joηud, nə məjuηá, nə ηkél mpú, shí
í mú jág ntaηsa, mətálamu má ηgə
kud məma íbúgú.

12

Mudá bá ηkəəndú

¹ Dúl məma *shimbá í mú wós
joηud; í á bə, mudá má bwaád
yásə t̄əη káándá, məkuú mə t̄əl nyə
mbyólád, nyə nə *t̄um gúmá lúúd,
t̄um gúmá wəəŋg í njúl nə wəacén-
cénî w̄um nə óbá. ² Nyə á bə nə bum
né ntám̄b, a ηgə k̄im nə məcɛy má
minú ná a zə byá.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyiηgə
wós joηud. J̄əη í á bə, dúl váál
ηkəəndú ηkí bwaag, a njúl t̄it̄i ná
zhwun, a mbíd milúú zəŋgbá nə
məlaag w̄um; milúú zəŋgbá míni
mí njúl, lúú wēsh nə *t̄um íc̄i.

⁴ Kwundú yé í á wéend wəacén-
cénî wá joη, kəw ηgwūd á məkəw
məlól, wusə shí. Nkəəndú éne nyə
á kə t̄əw mudá nyə á ηgə bə ná a zə
byá yé mpwóóbúd ná, n̄j̄i ná mwán
má byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá
mwán, mwámud̄um, mwán má jálá
nə fála íkúl nə ηkéd yé. Bwá mú nt̄əg
ηkény mwán yé wəəŋgú kə nə nyə
wə Zembî, nyádí caəŋgád. ⁶ Mudá
nyə mú túb kə shí a shwéeshá dí, kúl
Zembî nyə á bwey kwambələ nyə
j̄iya yí, shú ná bwá kəg w̄il nyə wu
t̄əη məw̄w tósh̄in nə mitəd mimbá
nə məw̄um məsaman.

⁷ Ná ndéé, dəəmb í á kə zə kyεεg
joηud. Míshiyél bə́n̄əη *wəéŋgəles

bé j̄əη kóomb, ηkəəndú bə́n̄əη bé
wəéŋgəles j̄əη kóomb. ⁸ N̄j̄i, ηkəəndú
bə́n̄əη jé gwoəŋg bwá áshígé lal
məŋkul; ná ndéé bwá mú bə kú ná nə
j̄iya joηud. ⁹ Ná ndéé, nda Míshiyél
bə́n̄əη wəéŋgəles bé bwá á nt̄ə bwo
ná, bwá á kə wāŋgulə wusə ηkəəndú
anúní éne kúga shí, nywá a yág bwá
j̄əw nə N̄j̄wū məjamb yé wəəŋgú,
nyə Sátan, muud ηgə shiig buud ɔ
shí ndon bēsh yé, bwá á wāŋgulə
wusə bə́n̄əη bēsh wəéŋgəles bé.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ηgə ci nə
ηkulú joη dí ná:

Fwála Zembî mə cəg búúd yí í má
wós,

nə ηkul nyé, nə íjwūga byé,
nə mpəl má Kríst yé.

Nəcé bwá má wāŋgulə wusə múúd
ontaandé shí.

Nyə muud nyə á d̄ə kə nə ontaandé
ó mínyəŋá búśá

kə d̄ə jaaw Zembî təə ibulú, təə
mimwásé yé.

¹¹ Bwá á má nt̄ə nyə ηkul nəcé məcií
mə Mwá Ncwəmbɛ.

Bwá á má nt̄ə námə nyə ηkul nəcé
bwiingələ bwá á bwiing lāŋ
má Yésus yí,

bwá áshígé cəel cəg j̄əη váál á ná bwá
fúndá shwiy.

¹² Gwá wə má cí ná:

nə joη lə gw̄əw, nə bí bəəŋg njúl n̄ŋ
joη dí wá,

gwágúgá məshusəg!

N̄j̄i, məntágula nə bí, shí nə m̄əŋ!

Nəcé N̄j̄wū məjamb má shulə n̄ŋ
bídí,

a mpú ná fwála í má lúg nyə bíbíyá,
a má nt̄əg bul nyada.

¹³ Ja məma ηkəəndú éne nyə a dúg
nə bwá má wāŋgulə wusə nyə shí
yí, nyə á kə zə julya nə mudá nyə
a byá mwán mwámud̄um yé. ¹⁴ N̄j̄i,
bwá mú yə múdá wəəŋgú məma

11:19 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wóle sɔ́: 10j 8.1, 6 **12:1** Iza 7.14; 26.17 **12:3**
ηkəəndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5** 19.15; Sòm 2.9 **12:6**
10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mw̄əw tósh̄in nə mitəd mimbá nə məw̄um məsaman: 11.2 **12:7**
Dan 10.13; Yūd 9 **12:9** 20.2; Mət 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 **12:10** 4.11; 11.15
múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwá Ncwəmbɛ: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4
12:12 18.20 **12:14** mimbú mlólól nə kál: 11.2

máfaafugé móbá nda máfaafugé má mpal, ná a jéélug kə shí a shwéeshá dí, nyédí jiyad, kúl bwé jəla nə kə wáil nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, nkəondú nda kumə wu. ¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ngə yámb məjúwó nə mpu yé, mə ngé wô nda ngwəş ngə wáámb mudá ná mə kə cə nə nyə. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ngwəş wésh nkəondú nyə á ngə yámb nə mpu ni. ¹⁷ Nkəondú mú jág gwág múdá wəngú mpimbə. A mú ka zə kə lumbúli nə bəng bwé mə lúg mpwəng buud mə múdád wá, búúd bwé ngé baagulé isá Zembí nyə á ci ná í bəg yí, bwé ngé bwiing lán mə Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə tów shə á mányud.

13

Biin á m̄n̄

¹ Ná ndeé, mə mú dúg gúl biin ngé bád wú m̄n̄, biin ni njúl nə m̄laag wúm, mílúú zangbá. M̄laag wúm m̄ni m̄sə na, laag d̄sh nə *t̄m̄ íc̄; m̄íná mə *bwaasúla mpu mə njúl nyə cilyá mílúú. ² Biin mə á dúg jəngú í á ngə b̄ɛla nkweny, məcwəd mə njúl nyə nda məcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwé du j̄w ná *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambánkwuŋ. Nkəondú mú zə yə nyə mpifá nyé, nə jiya íc̄ jé nə yáág-yáág íjwúga. ³ Wúl lúú í á bə nyə nə váál f̄n̄ á ná nyə é yə. Ná ndeé, f̄n̄ nyəng mú b̄le yál. Buud ə shí ndon b̄sh bwé mú ngə jág káam, bwé mú ngə b̄ biin jəng kúl í á ngə kə yí. ⁴ Bwé á ka kúd nkəondú məmpwoombú shí, nyə muud nyə á yə biin nkul nyé yé, bwé mú námé ngə kúd biin məmpwoombú shí ngə ságusə nyə ná: «Zé jí nda biin ga yé, zə jí nə nkul lumbúli d̄ómb nə nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú ná a ngóg nə lás məbil-ŋkündí, ngə lás bwaasúla mpu; a mú yéyow nkúl ná a sáág s̄ólúgú yé t̄n̄ onkwoond məwúm mán̄ nə óbá. ⁶ A mú tééd lásúla nə Zembí bwaasúla mpu, lás nə jíné dé bwaasúla mpu, lás nə kúl á du ji yí bwaasúla mpu, t̄ə buud bwé njúl jəng dí wá, a lás námé nə bwo bwaasúla mpu. ⁷ Bwé mú yə nyə zhíí ná a lumbúlig nə mink̄ɛŋk̄é mi búúd, a nt̄ə bwo. Bwé á yə námé nyə nkul ná a sáág mis̄ólúgú myé íb̄end byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə mák̄əl mēsh dí, nə ílwoŋ byēsh dí. ⁸ Buud ə shí b̄sh m̄íná mə áshigé cilya kálaad á cug dí ja Zembí nyə a fwə shí nə gwów yí, bwé bá kúd biin ni məmpwoombú shí; kálaad á cug wəngú jí kálaad mə Mwā Ncwəmbe bwé á cigə yé.

⁹ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág! ¹⁰ Muud yēsh í á bə c̄ɛlá ná a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyəng í á bə ná a bá gwúyow nə kafwele yé, a gwúyow. S̄a jəng wé jí ná mink̄ɛŋk̄é mi búúd mí j̄lá nə bul bə nə j̄s̄ow, bwé bií búgə məbwé mábá.

Biin á shí

¹¹ Ná ndeé, mə mú námé dúg gúl biin ngé cúwo wú shí. J̄n̄ í á bə nə m̄laag məbá mə njúl nda m̄laag mə mwā ncwəmbe; í á ngə lás nda nkəondú.

¹² J̄n̄ biin mú námé zə lwóya nkúl nyēsh biin áshúshwóógú í á bə nə ndí yí, biin jəng ngé dúg. A mú sá ná, shí nə buud ə shí bwé kúdúg biin áshúshwóógú yáág-yáág f̄n̄ í á yál yí məmpwoombú shí. ¹³ Biin ni mú ngə sá məma *m̄shimbá váál á ná a j̄w kuda í shulə wú jəng dí buud bwé ngé dúg. ¹⁴ A mú ngə sh̄ig buud ə shí nə məma m̄shimbá nyə á yéyow zhíí ná a ngóg nə sá, biin

12:17 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21 **13:1** m̄n̄: Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 **13:2** 2Te 2.9 **13:3** 17.8 **13:4** S̄om 89.7 **13:5** Dan 7.25; 11.36 42 onkwoond: 11.2 **13:7** 12.17 **13:8** 3.5 Mwā Ncwəmbe: 5.6 **13:10** 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 **13:11** Mat 7.15 **13:13** 16.14; 20.8

áshúshwóógú ñgá dúg yí. A mú ci nà buud ɔ shí ná bwá sáág vuguli má biin í á cugà nà fɛñ kafwele yí. ¹⁵ Bwá mú yà nyà zhií ná á sáág ná vuguli biin í kúwog shú ná í lásúg, í sáág ná bwá gwúg buud bêsh bwá ákúdé gwo mǎmpwoombú shí wá. ¹⁶ A mú sá ná buud bwá wíyág mǎyígyé ñkí mbwê mǎncwúmúd ñkí mpwóómbúd, buud bêsh, tɔ ozhizhe ɔ búúd tɔ fwámé búúd, tɔ mimbúbúwá tɔ mikúkúm myêsh, tɔ ofulí tɔ mǎlwaa mêsh, ná bêsh bwá wíyág mǎyígyé. ¹⁷ Muud yêsh mǎ bá kú wíya mǎyígyé mǎɔng yé nyà é bə, ci á kú kusá sá, ci á kú námá kusha tɔ sá. Mǎyígyé mǎɔng mǎ á ñgə bə, gúl ja í bə jíná má biin áshúshwóógú, gúl ja nǎmbə á jíná dɔɔng.

¹⁸ Na má jii fɛg. Muud ji nà ikáñ wá jí nà ñkul bála nǎmbə má biin jɔɔng, nǎcé nǎmbə wɔɔngú jisə mǎyígyé mǎ jíná lú múúd. Nǎmbə wɔɔng wá mitəd mísaman nǎ mǎwúm mǎsaman nǎ ísaman.

14

Mwâ ncwambe bánêñ buud bwá á wú mikwámúd wá

¹ Mǎ músə nyiŋgə kǎnd mísh, mǎ mú dúg Mwâ Ncwambe tál lúú mbáñ bwá dǎ jôw ná Siyôn yííd, bánêñ buud otóshin təd nǎ mǎwúm mǎnɔ́ nǎ ónɔ́. Buud bɔɔng bwá á bə nǎ jíná má Mwâ Ncwambe nǎ dé má Sóɔngú yé cilyá mpwóómbúd. ² Mǎ mú gwág kál ñgá wú gwôw, í ñgá shwag nda mǎjúwó má mpâñ, í ñgá saal nda ñkél mpú áyíyáág; kál dɔɔng í á ñgə gwíig nda íbínzhá ná buud bwá ñgə bwam. ³ Bwá á ñgə sey ñgwa ágúgwáan bwá tál mpwóómbú caɔngád, mikuwó mí ísá mínɔ́ nǎ ocúmbá buud bwá ñjúl.

Kú nǎ ñgwól múúd nyə á bə nǎ ñkul jíg ñgwa wɔɔngú, námá ñji buud otóshin təd nǎ mǎwúm mǎnɔ́ nǎ ónɔ́ bwá á zhu shí wá, bɔɔng Zembí nyə á jóna tâñ shú ná bwá wúg mikwámúd wá. ⁴ Báá bwá áshígé bwéle lweegushi ícug nǎ nyá budá, bwá á dǎ ji óncwíyê. Bwá dǎ ñgə bɛ Mwâ Ncwambe kál jêsh á ká yí. Zembí nyə á féesh bwo mpádúgá buud, á jóna tâñ shú ná bwá wúg mikwámúd. Nyə á sá ntó shú ná bwá bág bá Mwâ Ncwambe tâñ nda mpumá ashúshwóógú bwá dǎ kǎnd koogú shú má Zembí yí. ⁵ Bwá áshígé bwéle bēny mímpu myán bwiing ijɔ́, bwá á bə ntág kú nǎ tɔ sá á jumúg.

Jwôw á mazhúgúlá

⁶ Mǎ mú nyiŋgə dúg ñgwól *éngales ñgá jéel tǎm jɔñ. Nyə á bə nǎ Jɔ́ɔ́ Kéel á kǎndgə kǎndgə ná á bwiingug buud ɔ shí, ilwon byêsh, nǎ íbɛnd byêsh, nǎ mákál mêsh, nǎ ikúl byêsh. ⁷ Nyə á ñgə ci gwôw-gwôw ná: «Gwóógá Zembí, yágá nyə gúmá nǎcé fwála lú sémbyé mílúsú má wóós. Kúdúgá nyə mǎmpwoombú shí, nyə wá nyə á sá gwôw nǎ shí, á sá mân nǎ mǎncwun!» ⁸ Ñgwól éngales, éngales ábɛê mú ñgə bɛ ashúshwóógú á ñgá ci ná: «Babilon má bwíl, ñgwála í á dǎ jwɔ́ ñi í má bwíl, ñgwála í á nywíl ikúl byêsh nǎ jangá nda bwá dǎ nywíl búúd nǎ mǎlwəg ná, í má bwíl.» ⁹ Ñgwól éngales, éngales aléel mú námá ñgə jéel tǎm jɔñ á ñgá ci gwôw-gwôw ná: «Múúd mǎ ká kúd biin bá vuguli jé mpwoombú shí, á wíya mǎyígyé mǎñ ñkí mpwóómbúd, ñkí mbwád, ¹⁰ Zembí mǎ bá námá ñgulal múúd wɔɔngú mpimbə jé nda bwá dǎ ñgulal múúd mǎlwəg ná. A bá yə nyə gwo nyádí

13:15 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5 **13:17** 13.18; 15.2 **14:1** 22.4 mbáñ bwá dǎ jôw ná Siyôn; Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otóshin təd nǎ mǎwúm mǎnɔ́ nǎ ónɔ́; 3.12; 7.3-4 **14:2** 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25 **14:3** 4.4, 6 ñgwa ágúgwáan; 5.9 **14:4** Yuá 10.4-5 **14:5** Iza 53.9; Sof 3.12-13 **14:6** Mat 24.14 **14:7** Sóm 146.6 **14:8** 17.2; 18.2 **14:9** 13.15 **14:10** 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mət 19.24; Sóm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41

bálá mpimbə dí, kú cweel nə gúl sá. Muud wəɔŋg mə bá bwəma nə cwúnd kúl kuda nə fidə í ɲǝ́ gǝ́ gwǝ́ yí. A bá bwəma nə cwúnd jɔɔŋgǝ́, mɪŋkɛŋkɛ́ mí wǝ́ɲgǝles nə Mwá Ncwəmbɛ bwǝ́ ɲǝ́ dǝ́g. ¹¹ Buud bwǝ́ ɲǝ́ kúd biin mpwoombá shí, kúd náǝ́mǝ́ vǝguli jé mpwoombá shí, bwǝ́ wíya náǝ́mǝ́ máyɪgyé má jínǝ́ dé wá, yíle kuda í ɲǝ́ sá bwo cwúnd yí í bá ɲǝ́ bád kandǝgǝ́ á kandǝgǝ́. Bwǝ́ bá yǝ́ɔla, nə mwásǝ́ nə bulú, kú nə wogá.» ¹² Í bá jii ja jɔɔŋg ná mɪŋkɛŋkɛ́ mí búúd mí mpúg jísəw, bá buud bwǝ́ ɲǝ́ baagulǝ́ isá Zembí nyə́ á ci ná í bǝ́g yí, bwǝ́ ɲǝ́ *búgula Yésus wá. ¹³ Mə mú gwág kál ɲǝ́ ci jon dí ná: «Cilǝ́g sá mə zǝ́ jaaw wo ga: Tééd kíkidiǝ́ga, buud bwǝ́ é ɲǝ́ yə́ bwǝ́ njúl buud ɔ́ Cwámǝ́ wá, báá bwǝ́ má jə́la. Haaw, mə ɲkɛŋkɛ́ Shíshim, mə ɲǝ́ magulǝ́ ná bwǝ́ má jə́la, bwǝ́ má yə́wula nə iséy byǝ́ŋ, nəcé misóólǝ́gú myǝ́ŋ mí ɲǝ́ bɛ́ bwo.»

Bwǝ́ bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə múǝ́ nyingǝ́ kənd mísh, mə mú dǝ́g ɲkúdí áfufumǝ́, muud njúl ɲkúdí wəɔŋg dí, a ɲǝ́ bɛ́ɛla nə Mwán mə múúd. Nyə́ á bə́ nə *tǝ́m gúǝ́m lúúd, í njúl síyǝ́ nə or, a mbíd ɲǝ́wá bááǝ́g bwǝ́ də́ saag *blé nə ndí yí mbwǝ́d. ¹⁵ ɲgwól *éɲǝ́les mú cúwo wú *Mpááǝ́nzǝ́ Zembí a ɲǝ́ kǝ́m gwǝ́w-gwǝ́w ɲǝ́ ci nə muud nyə́ á bə́ a njúl ɲkúdí yé ná: «ɲwag bááǝ́g mǝ́saag dwǝ́ wo sááǝ́g shí, nəcé fwála lú mǝ́saag má wǝ́sǝ́, idǝ́w í mú mɪŋgwíy.» ¹⁶ Muud nyə́ á bə́ a njúl ɲkúdí yé mú ɲwa bááǝ́g mǝ́saag dé saag shí. ¹⁷ ɲgwól éɲǝ́les mú cúwo wú Mpááǝ́nzǝ́ Zembí nyísǝ́ jon dí yí; nyə́ á bə́ náǝ́mǝ́ nə bááǝ́g mǝ́saag í njúl ɲǝ́wá. ¹⁸ ɲgwól éɲǝ́les mú wú álatǝ́r dǝ́; nyǝ́ŋ nyə́ á bə́ nə ɲkul

mə jwú nə kuda. A mú lǝ́s gwǝ́w-gwǝ́w ci nə nyə́wɔŋg nyə́ á bə́ nə ɲǝ́wá bááǝ́g mǝ́saag yé ná: «ɲwag bááǝ́g mǝ́saag dwǝ́, wo kǝ́g shí, kə́ ɲǝ́ sǝ́mb ikanǝ́ í *vǝ́nyə́ ɲǝ́ sɛɛŋg, í má shín tí.» ¹⁹ ɲǝ́les mú ntǝ́g ɲwa bááǝ́g mǝ́saag dé. A mú kə́ shí, kə́ ɲǝ́ sǝ́mb ikanǝ́ í vǝ́nyə́ ná ndéé, kə́ də́ shwu mǝ́mǝ́ fadǝ́ga dí, kúl mpimbə́ má Zembí í é nyǝ́m byo yí. ²⁰ Fadǝ́ga jɔɔŋg í á bə́, wo fwo wú ɲgwála kə́ bugád. Bwǝ́ á ka kə́ nyǝ́m byo wu. Í á ka bə́, bwǝ́ ɲǝ́ nyǝ́m ntǝ́ni, mǝ́cií má mú də́ júg ná jǝ́g júg júg, má sá mǝ́mǝ́ shwumb. Shwumb ní í á bád ná ndéé kə́ wǝ́sǝ́ cé mpu kabulí, í á ɲǝ́ wǝ́ ná ndéé kə́ jee wǝ́sǝ́ ókilomáda mitǝ́d milóól*.

15

Okwaag-jumə zǝ́ŋgbá wá məzhúgúlá

¹ Mə mú dǝ́g dúlǝ́gǝ́ *shimbá í má nyingǝ́ wǝ́sǝ́ jonǝ́d. Í á mpu bə́ ázǝ́gǝ́-dǝ́g, sá á káámǝ́g. Í á bə́, wǝ́éɲǝ́les zǝ́ŋgbá bwǝ́ mbíd okwaag-jumə zǝ́ŋgbá wá məzhúgúlá, bɔɔŋg Zembí má bá casulǝ́ nyadálǝ́ yé nə ndí wá.

² Mə mú dǝ́g gúl sá njúl nda mǝ́mǝ́ mǝ́ŋ, í ɲǝ́ faan náǝ́mǝ́ nda yén, í ɲǝ́ bə́ fulá nə kuda. Mə mú dǝ́g íí, buud bwǝ́ á bə́ ná, ɲkul nyǝ́ŋ í á ntǝ́ biin í ntǝ́ vǝguli jé ntǝ́ náǝ́mǝ́ tǝ́ŋ í ɲǝ́ bwə́mǝ́ nə jínǝ́ dé wá, mə mú dǝ́g búúd bɔɔŋg bwǝ́ tál mǝ́mǝ́ mǝ́ŋ mǝ́ɔŋgǝ́d, bwǝ́ mbíd ibíŋzhá Zembí nyə́ á yə́ bwo yí. ³ Bwǝ́ á ɲǝ́ shil ɲgwa má Moyíz sóól mǝ́sáal má Zembí, ɲgwa wúsǝ́ náǝ́mǝ́ ɲgwa mə Mwá Ncwəmbɛ yí. Bwǝ́ á ɲǝ́ ci ɲgwa wəɔŋg dí ná:

Yé Cwámǝ́ wúsú Zembí á ɲkul nyésh,

14:11 19.3; Iza 34.10 **14:12** 13.10 **14:13** 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10 **14:14** Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis 1.9 **14:14** 1.7, 13 **14:19** 19.15; Iza 63.1-6 * **14:20** Cilyá á yág wúsə́ ná «osǝ́tǝ́d tóóshin nə mitǝ́d mǝ́saman». **15:1** 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 **15:2** 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 **15:3** 4.11 **15:3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sóm 145.17 ɲgwa: MmN 15.1; Sóm 111.2; 139.14

misóólúgá myô mîsə mi ázəgá-dúg,
mi á káámúg.

Məzhiif wó ðu kyey má mäsə otátəlí,
mäsə məzhiif mā obúbálé,
yé Njwú ñgə jwú nə ikúl í cúgé
*Oyúðen yé.

⁴Yé Cwámba,
zó ji nə ñkul sá múdúgá nə nyə
afúndáyé jiná dwô,
nyə ayáyé dwo gúmá yé.

Nji wo wá jí Zembî;
ikúl byêsh í bá zə,
zə kúd wo məmpwoombú shí,
nəcə wóó sámbulə wó ðu cígal mîlósú
yí í á má nyín.

⁵Mə mîsə nyinğə kənd mîsh, mə
mú dúg Mpáánzə má juw jon dí,
í njúl banda í ðu lwó ná Zembî
jisə búúd bé dí yí. ⁶Wəéngəles
zəngbá bwə mú wú cínəng cwú,
wəéngəles bwə á bə ná bwə zó jág
jugəshi shí nə okwaag-jumə zəngbá
wá. Mimbwéedí myáñ mí á bə
leedyá nə fwámé lɛ* njúl ñkí jág
fumə, ñkí ñkənwə; bwə á bə bwə
má fif mífwanğə mí or míkugəd.

⁷Mikuwó mí isà mínə míni, gúl í
mú yə wəéngəles zəngbá óni ikwôw
zəngbá. Ikwôw byəəng í njúl síyá
nə or, í njúl lwándúlá nə mpimbə
má Zembî ná wóó, Zembî ñgə cəgə
kandugə kandugə yé. ⁸Yíle í mú
bíðugi *Mpáánzə Zembî ná ñkáá; ná
ndéé, kú nə muud mə bə nə ñkul
nyíi Mpáánzə té ní wêsh, kə wóós
ja wəéngəles zəngbá bwə bá shín
ntáma shí nə okwaag-jumə zəngbá
yí.

16

Ikwôw zəngbá

¹Mə mú gwág dúl kál í ñgə
zhu *Mpáánzə Zembî, í ñgə ci nə
*wəéngəles zəngbá nə ñkulú ná:
«Kəgá nə ikwôw zəngbá bísə nə

mpimbə má Zembî íni, bi kág shwu
shí nyêsh».

²Engəles ashúshwóógú mú kə nə
jé kwôw kə shwu shí. Buud bwə á
bə nə məyiigyé má biin, bwə á ñgə
kúd vəguli jé məmpwoombú shí wá,
dúlúgá váál mbíya cey-cey ígúságé í
mú shwiy bwo nyúúlád.

³Engəles ábeé mú kə nə jé kwôw
kə shwu mən. Məjúwó má mən mə
mú bə məcií məcií nda bwə ámə
gwú múúd cínəng, ocúdu bəsh bwə
ñgə cəgə mən wá bwə mú shín yə.

⁴Engəles aléel mú kə nə jé kwôw
kə shwu míngwəş nə mánəcwunəd,
myêsh mí mú bə məcií məcií.
⁵Mə mú gwág *éngəles mə jwú nə
məncúwó yé má ci nə Zembî ná:

Wo wá jí bále bə Zembî, wo Zembî
jísə yé, wo nyəəng wo á bwey
bə yé;

wo ji tətəlí nə váál wó má cígal
mîlósú ni.

⁶Nəcə bwə á gwú minğəñkə mi búúd
myô nə *buud ə mícúndə
bwô,

sá jəəng wə wó mə sá ná bwə ñgúləg
məcií yí.

Sóólúgá wəəng í kwagá nə bwo.

⁷Mə mú gwág dúl kál í ñgə zhu
*alatâr dí, í ñgə ci ná: «Haaw! Yé
Cwámba wúsú Zembî á ñkul nyêsh,
sémbyé wó ðu sámb búúd mîlósú yí
wúsə búbálé nə tətəlí.»

⁸Engəles ányina mú kə nə jé kwôw
kə shwu jwówád. Jwów mú lág ñkul
ná í jígalúg buud nə kuda jé. ⁹Yáág
yáág gún kuda mú jígal bwo. Bwə
mú ñgə lás nə Zembî bwaas bwaas
mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-
jumə óni yé, bwə yida ban ná bwə
acéndé kuú njəənd yə Zembî gúmá.

¹⁰Engəles atána mú kə nə jé kwôw
kə shwu *caəngə má biin dí. Yídúgú
í mú shwiy nyádí faan dí ná ñkwed,

15:4 14.7; Sòm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7 15:5 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 15:6

1.13; Dan 10.5 * 15:6 lɛ: Jisə dúl váál káándó ájujaambuwô, nə lalúle kus. 15:7 4.6; 14.10;
16.1 15:8 MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 16:1 15.1; Sòm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 16:2
13.15; MmN 9.10 16:3 8.8; MmN 7.17-21; Sòm 78.44 16:6 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sòm
79.3, 10; Mat 23.35, 37 16:7 15.3 16:9 9.20-21; 16.11, 21 16:10 13.1-2 Yídúgú: MmN
10.21-22; Iza 8.22

mæcy má mú bii búúd váál á né muud ηgá kwagulé júm. ¹¹ Bwá mú ηgá lás nà Zembí á gwôw *bwaasúlə mpu nəcə mæcy nà mæfəŋ bwá á bə nà ndí má. Nji, bwá nda bíd bów-bôw mísólégú myáj.

¹² Engəles ásamana mú kə nə jé kwôw kə shwu məma ηgwəzə bwá jów nə Ifrāt yí. Ngwəzə í mú yísh shú ná micí myā kóómb jwôw í də cúwo yí mí bág bə nə zhí. ¹³ Mə mú dég bów-bôw míshíshim mílól mí mə wóós í, wúga wú ηkəondú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á íbamb mpu dí. Bów-bôw míshíshim myəəŋg mí á bə námá nda mikwóŋ. ¹⁴ Jísə míshíshim mí májamb mí ηgə sá isá í ntə búúd ηkul yí. Mí də kə micí myā shí ga nyêsh dí, kə də seəŋg bwo shú ná bwá bág sá lúmbúli məma jwów bwá də jów ná jwów má Zembí á ηkul nyêsh yí.

¹⁵ Cwáməba ηgə cì ná: «Dugí, mə bá zə nda júwál. Muud ηgə jì ηkasə a ηgə baagulé mimbwéedí myé ná a kú bá kyey shushwáás ηwa shwôn yé, nywáá má jəla.» ¹⁶ Míshíshim míni mí mú seəŋg micí kúl bwá də jów heburə dí ná Armagədōŋ yí.

¹⁷ Engəles ázəŋgbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ηgúléd. Dúl kál í mú wú caəŋgə mə Zembí dí zə cúwo Mpáanzə Zembí, í mú cì ná: «Í má bə.» ¹⁸ Minjəs mí mú dagəwa, məjuŋú gwíg, ηkél mpú kə saal, shí jág ntəŋsə váál í afwóyé bwəle ntəŋsə té búúd bwá á jì shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ηgwəla ánání mú bóóg mənəkəw məlól. Ikúl ishús míŋgwəla myáj mí mú bwíl. Zembí mú kənd mísh məma ηgwəla á *Babilən, a mú yə ηgwəla wəəŋgú kwôw nə mpimbə jé í ó də musəla nda məlwəg. ²⁰ Í mú ka zə

bə, məŋkwamə mēsh shīn wəənzə, mimbəŋ myēsh shīn jímb. ²¹ Yáág-yáág mətálumu mə mú ηgə wú jəŋ dí ηgə zə kadəwa buud nyúúléd, búgú mətálumu ηgwúd jee jílə okílo məwúm mənə. Buud bwá mú yida *lás nə Zembí bwaasúlə mpu nəcə kwaag-jumə á mətálumu nì nyə á nyaan ntə mínji.

17

Babilən mə bá bwəma nə intúgúli

¹ Nə ndeé, *wəəŋgəles zəŋgbá bwá á bə nə ikwôw zəŋgbá wá, ηgwúd a cínəŋg mú zə cì nə mə ná: «Zaá, mə zəg lwó wo intúgúli í bá bii mbyóəŋg múdá í á má kwambələ jìya mpədúgá míshwú nì yí. ² Nyədí wə micí myā shí mí á wusə mənyúul jəŋga dí yé; buud ə shí bwá á fudə nə jəŋga dé nda bwá də fudə nə məlwəg ná.»

³ Engəles éne mú kə nə *jím jəm nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dég ηgwól múdá njúl gúl biin dí, biin í njúl títi nda kəzə. Biin nì í á bə nə mínó má *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyêsh, nyə nə mílúú zəŋgbá nə məlaag wúm. ⁴ Mudá wəəŋgú mimbwéedí myé mí á bə, míl tí nda məcìi, míl tí nda kəzə. Nyə á bə nə mísəngá nə oŋkaaw bwá njúl síyá nə or; nə ijimá í mákwóógú, bóólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwá də jów ná pərlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwəd, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo ísá í jəŋga dé. ⁵ Dúl jínó lá *ndíməba í á bə nyə cilyá mp-wóómbúd ná:

«*Babilən anání, budá ó jəŋga
nyəəŋgú wán,
nyəəŋgú á dana dana ísá yá shí
ndon.»

⁶ Mə mú dég múdá wəəŋgə nə fud nda fud məlwəg. Í á bə nyə fud

16:12 Iza 11.15; 44.27; 46.11 **16:13** 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 **16:14** 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbúli: 19.11-21 **16:15** 3.3, 18 **16:17** 16.1; Iza 66.6 **16:18** 4.5; 6.12-13 **16:19** 14.10; 18.2 **16:21** 11.19; 16.9 **17:1** Zhe 51.13 **17:2** 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4 **17:3** biin: 13.1-2 **17:4** 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13 **17:5** Zhe 2.20; Ozé 1.2 **17:6** 16.6

ná nyə á ηgul mácií má míηkəηkə mí búúd nə mácií mə búúd bwə á gwúyow nəcé Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja má á dúg nyə yí. ⁷ Engəles mú ci nə mə ná: «Wo káam jí na? Mə é bágulə wo ndímba mə múdá éne, təə ndímba mə biin í ηgə ηkəny nyə ni, biin jí nə milúú zangbá nə məlaag wúm ni.

⁸ «Biin wó ámə dúg ni í á shí bə, í cúgé ná. Í bá bád wú bí ncímə dí kə kúl í bá kə jəξ yí. Nə ndeé, buud ɔ shí bwə bá káam ja bwə bá nyingə dúg biin ni yí, bwə bá káam nəcé í á shí bə, í cúgé ná, nji í bá nyingə nyín. Buud ɔ shí bwə bá káam óni, í bá bə bəəng mínə má cúgé micilyá kálaad dí wá; nəcé tééd námə ja Zembí nyə a fwə shí nə gwów yí, mínə má bwey bə micilyá kálaad á cug dí.

⁹ «Í jii wa nə muud wámbulág isá nə fug. Milúú zangbá wó dúg míni, jisə mimbánj zangbá kúl múdá éne má kə ji yí; jisə námə micí zangbá.

¹⁰ Micí zangbá myəəng dí, mítóon mí cúgé ná micí, ηgwúd wusə, ηgwúd í afwóyé zə. Ja wāη í bá zə yí, í bá zə ji nji fúfwalá cig-cig. ¹¹ Biin í á fwo bə, í cúgé ná nyingə bə ni, gwáməfwó jisə cí á mwəəmb. Bónəη micí zangbá wə básá; a ηgə námə kə kúl á kə jəξ yí. ¹² Məlaag wúm wo ámə dúg mání māsə micí wúm. Myāη mí afwóyé ná bə nə məfaan má íjwúga; nji, bəəəη biin bwə é jwú nji wəla ηgwúd. ¹³ Micí myəəng myəsh mísə nə tédúgə ηgwúd, nə mí yə biin mpífə nyán nə ηkul íjwúga nyán. ¹⁴ Myəsh mí é lumbəli nə Mwá Ncwəmbə, nji Mwá Ncwəmbə nyə e cú bwo. Nəcé nywáá jisə Cwámba míl micwámba myəsh mí ηgə gwəzə yí, Cí í jwú nə micí myəsh yí. Bónəη buud nyə á má jəw wá, bwə wə

bwə bá cú micí myəəng. Nəcé nyə a féesh buud nyə á jəw wá, básə nyə wəəbúgúlág.»

¹⁵ Engəles mú nyingə ci nə mə ná: «Mishwú wo ámə dúg mbyóəng múdá má kwambələ jiya mpədúgə míni, jisə ikúl, nə məηkúmbə mə búúd, nə ilwon, nə məkəl. ¹⁶ Məlaag wúm wo ámə dúg mání bəəəη biin bwə bá fum mbyóəng múdá, bwə déég nyə isá byé byəsh, a ləg shush-wáás, bwə bá céég də nyə ifúndə ná ndeé jígal nyə kudad. ¹⁷ Bwə bá sá ntó nəcé Zembí nyə a wá bwo nji yéesh ηgwúd lúúd, nji nə bwə sáag sá nyə Zembí ηgə jii yí; nə bəsh bwə tówug cəη nə bwə yə biin ici byán, a bəlanugí nə dí nə ndeé kə wóos ja isá Zembí nyə á ci yí í bá bwəma yí.

¹⁸ «Nə ndeé, mudá wo ámə dúg éne, nyə wə ηgwəla ánání í ηgə jwú nə micí myā shí ga myəsh yí.»

18

Babilən mə bwíl

¹ Ja má má shín dúg mbyóəng múdá ni yí, mə mú dúg ηgwól *éngəles ηgə shulə wú gwəw nə yáag-yáag ηkúl íjwúga. Milwanə myé mí mú kwan shí nyésh ná ηgəη.

² A mú kím gwów-gwów ná:

*Babilən mə bwíl,

ηgwəla í á də jwəzə ni í má bwíl.

Í músə jiya məjamb.

Í músə, mimbii mí íbów-bəw í míshishim myəsh kə ji cínəng, mimbii mí íbów-bəw í ínunú í áduədaná byəsh kə ji cínəng*.

³ Í músə ntó nəcé ikúl í cúgé *Oyúden yí byəsh

í á nyíngula janğa déd

nda bwə də nyíngula ínguləga dí ná†.

Micí myā shí mí á wusə mənyúul janğa dí nə nyə,

17:7 13.1-2 17:8 13.3 kálaad: 3.5 17:9 13.18 17:12 Dan 7.7, 24 17:14 19.16, 19; Mbá 10.17; Sóm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15 17:15 17.1 17:16 17.2; 18.8; Lav 21.9; Eze 23.29; Ozé 2.5 17:17 17.13 18:1 Iza 13; 47; Eze 27 18:2 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * 18:2 Míl micilyá mí ayág mí ηgə ci nə «mimbii mí íbów-bəw í ínunú myəsh kə ji cínəng, mimbii mí íbów-bəw í ócúdí í áduədaná kə ji cínəng. 18:3 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33 † 18:3 Ntó má kə ná janğa dé í á má gwílyə ikúl í cúgé Oyúden yí.

buud bwé á ðu kusha kúm shí ndon wá,
bwé á bíg nà yáág-yáág tɔm yé áşş mísh.

⁴ Mə mú gwág dúl kál má ci jon dí ná:
Buud bām, wúgá ngwála nííd,
bi bág kú nyíi *mísám myéd,
ókwaag-jumə bwé jálá nə bii nyə wá
bwé á bá námá bii bî.

⁵ Nəcé misám myé mí má bágawo
mákú məkú kə wósş jon dí,
Zembî má kənd mísh ólííngî bēsh
wá ngwála nííd.

⁶ Ságá nyə nda nyə á ngə sá bóól ná.
Sā nyə á jugəshi muud nə ndí ja
ngwúđ yí,

jugəshigá nyə nə gwo ija ibá.

Bálá nyə á ngulal buud nə ndí ja
ngwúđ yí,

bí ngulal nyə nə gwo ija ibá.

⁷ Bímbí nyə á ðu bəgəwa nə isâ í
gúmá byé nə tɔm yé áşş mísh
yí,

télúgá nyə cwúnd dí bímbí dɔɔng,
bí jil nyə mántágala dí bímbí dɔɔng.
Nəcé a ngə ci na lámúd ná: «Mə njul
caɔngád nda wúl cí múdá,
mə cugé kúsə, mə abálé bwele bə nə
shwiy.»

⁸ Nda á ngə téduga ntó ná, okwaag-
jumə Zembî nyə á bwey
kwəməsa nyə wá

bwé bá zə káda nyə jwəw ngwúđ. Í
bá bə:

nə shwiy, nə məcey má shwiy, nə
zha;

kuda ka bá cumbal jígal nyə.

Nəcé Zembî Cwámaba, muud má
sám b nyə milésú yé jisə
ɲkácid.

⁹ Micí myá shí myēsh bənonj bwé
á wusə mənyúul jaɲga dí nə tɔm áşş
mísh dí myá, mí bá jii máyê, mí bí
mábwé buđ d† shú déđ ja bwé bá
dúg yíle í ngə kə gwów ná a ngə jígə
yí. ¹⁰ Bwé bá fúndə ná bwé ashíshé

kál á jí cwúnd dí yí, bwé ðu təw
shwóg-shwóg ka ðu ci ná:

Ŋkwéé, ɲkú məma ngwála á Babilon
e!

Ŋkú ngwála ɲkácid ga e!

Sémbyé milésú wó í má shín námá ɲji
wəla ngwúdá!

¹¹ Buud bwé ðu kusha kúm shí
ndon wá ngə jii nyə nda bwé ðu jii
mbimbə ná, nəcé kú ná nə muud
mə kúsə zhwog kúm básə nə ndí yí.

¹² Zhwog kúm dɔɔng dúsə, nə or,
nə kwóógú bwé ðu lúlə *mwaanê
nə ndí yí, nə ijimé í mákwóógú, nə
kwóógú álal-kus bwé dú jəw nə pērlə

yí, nə fwámé lēš, nə mikáándə mí
atítî nda məcií, nə káándə nyanjá
bwé dú jəw nə suwá yí, nə myá
otítî nda kəş, nə məváál má ílí

mēsh má anywa məcud, nə isâ bwé
ðu sá nə mimbaɲ mí zhwóg yí,
nə byɔɔng bwé cáág nə jəjə ílí, nə
fwámé ɲkwánz, nə dúl váál ɲkwánz

námə yí, nə dúl váál kwóógú álal-
kus yí. ¹³ Kúm dɔɔng dúsə námə: nə
faláwa məwúdá bwé jəw nə sinamôn

yé, nə mósól məwúdá má anywa fwş,
nə olabínda, nə mósól mákúl má líí
bwé ðu jəw nə *mîr má, nə dúl váál

áshub ánywa məcud, nə məlwəg, nə
məwúdə, nə miɲgug, nə *blé, nə
iwoo í anání, nə itəw, nə ikabulí,
nə omətúwa ikabulí í ðu julə yí, nə

mikwám, nə icəg i búúđ*.

¹⁴ Jəjə isâ lám wó í á ðu cəel yí í músə
wo cé jon.

Nə tɔm áşş mísh, nə isâ í
áɲkəɲkəɲwá, í má wú wo
mábwəd.

Byēsh íni, muud nyə abále ná nyiɲgə
kwey byo.

¹⁵ Buud bwé á kusha kúm dɔɔngú
bíg nə dwo wá bwé bá fúndə ná bwé
ashíshé kál á jí cwúnd dí yí, bwé bá
təw shwóg-shwóg ka ngə jii nyə nda

bwé ðu jii mbimbə ná. ¹⁶ Bwé bá ngə
ci ná:

18:4 Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17 **18:5** Mat 18.20 **18:6** Sòm 137.8; Zhe 50.29 **18:7** Iza 47.8-9 **18:8** 17.16 **18:9** Eze 26.16-17; 27.30-35 † **18:9** Tədawa. **18:12** Eze 27.12-24
§ **18:12** lē: Jisə dúl váál káándə ájujaambəwó, nə lalúle kus. * **18:13** ðu kusha ícəg i búúđ nda kúm. **18:15** Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16** 17.4

Nkwéé, ñkú mæma ñgwála á Babilon e!

Ñgwála ni í á ðu bæ nê fwámé lê!
Míkáándé myé mí á ðe bæ, míl tí nda mæcií, míl tí nda kɔɔ.

Ñgwála ni í á ðu bæ nê or nê ijimá í mákwoógú,

nê mækwoógú má álal-kus bwé ðu jôw ná pêrlé yí!

17 Bímí lú kúm ðoong ðêsh wá má jím̄b̄ n̄j̄i wala ñgwúdú ga?

Nê omása bwé jwú nê ititíma wá, nê buud bwé jáánd ititíma byoong dí wá, nê oðogulo-shwongé bwé júlé ititíma wá, nê buud bêsh bwé ñgá bæ nê mænywa m̄n̄ wá, bêsh bwé á ðu gwaa t̄w, 18 ðu ðág yíle májígæ mæ ñgwála, bwé ka ðu kím ná: «Wáyé ñgwála í á bwéle bæ nda jɔ-jɔ ñgwála ga yí?» 19 Bwé á ka ðu shwu mi-fumbyá mílúú, bwé ñgá j̄i, bwé ñgá tæðwa, bwé ñgá j̄i nda bwé ðu j̄i mbimbæ ná, bwé ñgá kím onkwimbyé ó shwiy ná:

Nkwéé, ñkú mæma ñgwála á Babilon ey!

Ñgwála í á sá ná buud búsé nê ititíma m̄n̄ wá

bêsh bwé bigúg nê kúm dé yí!

Wá ó má bándá lég cwúð n̄j̄i wala ñgwúdú ga?

20 O yé búúð bí jon dí wá, gwágúgá mæshusug nê ñgwála ni ciimúle!

Too bí min̄kɛ̄nkɛ̄ mi búúð, nê *buud ɔ lwámá, nê bí *buud ɔ micúndá, gwágúgá námó mæshusug.

Nécé, ja Zembí má sám̄b̄ Babilon lésú yé tútálí ni, a má kunda b̄i.

21 Ná ndéé, gúl ñkácid éngales mú ñkény dúl mæma kwóógú†, a mú wángulæ wusæ dwo m̄n̄ nê ñkulú, nyæ ná:

Ntáni wé sá má bá wángulæ wusæ Babilon yé, nê ñkulú,

mæma ñgwála ni í ábúlé ná nyiñgæ bwéle nyín.

22 Nê mækál má íbínzhá, nê mækál má óseye isusa nê mækál má ílúwón̄ í ábulya mækál, nê mækál má micwón̄ í, ñgwúd nê ñgwúd í abúle ná gwúg wódí.

Too muud má sá gúl séy mábwé yé, too ncíndá ná bwé ñgæ kwaag ifwán í ábúlé ná námá bæ.

23 Í bá bæ, kú ná nê too in̄gún̄gún̄ ná lám̄ba dúsæ njidá,

kú ná gwáduga too mæshusug má ná ncwámá bá sás bwé ñgæ kún̄ow béya.

Í bá bæ ntó nacé okusha ɔ kúm bwô wá bwé á bul bæ, wo á shiig ikúl í cúgé Oyúden yí byêsh

nê misóólágú mí jamb wo á ðu sá myá.

24 Wo wá j̄i nê mpwene shwiy mæ búúð ɔ micúndá nê min̄kɛ̄nkɛ̄ mi búúð, too bóólágá bêsh bwé á cígulow mæcún̄ shí nyêsh dí wá.

19

Min̄gwa mi gúm̄a jon̄ud

1 Ja isá íni í má sh̄in̄ yí, mæ mú gwág nda kúdæ zhwog buud bwé ñgæ kím jon̄ dí, bwé ñgá ci ná:

*Alelúya! Zembí wúsá wé má ðu cug búúð,

milwané nê mpífé bíse Zembí wúsá isá byé,

2 nacé á ðu cígal mílúsú tútálí ná j̄elá. A má sám̄b̄ lésú má mæma mbyóong múdá

í á ñgæ ntáma shí nê jan̄ga yí, a má kunda ósól ɔ mäsáal bé, a má yá nê mbyóong múdá í á gwú bwó yí.

3 Bwé mú ci ja ábeé ná: Alelúya! Yíle jé í ñgæ kæ gwôw

18:18 Eze 27.28-34 18:20 12.12; Zhe 51.48 18:21 Zhe 51.63-64 † 18:21 Kwóógú ðoong í njúl nda mækwoógú bwé á ðu kwaag ifwán cínong yág má. 18:22 Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13 18:23 Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 18:24 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8 19:1 4.11 19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 19:3 Yíle: 14.11; Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48

kandugə á kandugə.

⁴ Ocumbá buud məwúm məbá nə ónə bənəŋ mikuwó mí isá mínə bwá mú kúd məmpwoombá shí, yə Zembí muud njúl caaŋgád yé gúmá, bwá ŋgə ci ná: «Amən! *Alelúya!»

Zaŋ bá mə Mwâ Ncwəmbə

⁵ Dúl kál í mú wú *caaŋgə mə Zembí ná: Bì bēsh osóol ə məsáal ó Zembí wúsú, bí ŋgə gwəzə nyə wá, ozhizhe ə búúd nə fwámé búúd, ságúságá nyə.

⁶ Mə músə gwág dúl kál nda kúdə zhwog buud bwá ŋgə kím, nda məjúwó mə mpəŋ mə ŋgə shwo, nda məma ŋkəl mpú ŋgə saal; kál dəŋŋ í á ŋgə ci ná:

Alelúya! Zembí Cwám̄ba, Zembí á ŋkul nyēsh mə ŋwa ijwūga byé.

⁷ Sá gwágúgá məshusəg, sə kəəs, sə yə nyə gúmá, nəcé zaŋ bā mə Mwâ Ncwəmbə í zə sīy,

mudá á zə bá yé mə shīn kwəməsa.

⁸ Bwá mə yə nyə káándá í njúl fwámé lē*

í ŋgə fumə məfumə mə áŋkəŋkənuwā. Fwámé lē wəŋŋ wá misóólúgú myā tətəlí mīŋkəŋkə mí búúd mí á ŋgə sá myá.

⁹ Əŋgəles mú ci nə mə ná: «Ciləg ná: Buud bwá mə jówəw nə bwá zəg də dína bā mə Mwâ Ncwəmbə wá, báá bwá mə jəla.» A mú nyiŋgə ci ná: «Obúbálé ó íciyá ó Zembí wá óni.» ¹⁰ Ja á mə ci nə mə ntáni yí, mə mú wusə nyúúl nyédí shí məkuú mbúbudí nə mə yə nyə gúmá. Nyə ntəg nə mə ná: «Mból! Kú bəeg sá ntáni! Mə ji muud gwoŋŋ wán nə shé ŋgə sēy séy ŋgwūd, binəŋ omínyəŋá bwó bwá ŋgə bwiŋŋ ləŋ

má Yésus wá. Yidagú yə Zembí gúmá! Obúbálé shé ŋgə bwiŋŋ shú mə Yésus wá bwá ŋgə zhu sá nyáméfwó nyə a ci yíid.»

Nda Kríst mə bá nyiŋgə zə ná

¹¹ Mə mú dúg joŋ ná bagá, wo dúg kabulí áfufumə, muud njúl gwo gwəw; bwá dúgə jəw múúd wəŋŋ nə Abúgə nə Afwámē. Nyə wá mə də cígal mílésú ótətəlí dī, də námə lúmbulí dósomb ótətəlí dī. ¹² A ji nə mísh mə ŋgə lwenya nda mingwiile, a mbíd ncúlýá mitúm mí ícī lúúd. Jínə dé dəsə cilyá váál múúd shús cúgə nə ŋkul lə yí, ŋji nyáméfwó.

¹³ Kúúd á ji nə ndí nyúúl dī yí jísə nə məcii ná lwob. Jínə dé wə Ciyá mə Zembí. ¹⁴ Misám̄bá mí dósomb mísə joŋ dī myá mí á ŋgə bə nyə, bēsh bwá njúl íkabulí í áfufumə dī, bwá mbid mimbwéedí mí fwámé lē, a njúl ŋkí fumə, fúbán nə fwə-fwə. ¹⁵ Nyə á bə nə wál-wál kafwele í ŋgə cúwo nyə mpu dí ná a zə cugal íkul í cúgə

*Oyúden yí. A bá fála byo nə ŋkúd, a nyám bwo nda bwá də nyám isá faduga dī ná, lwólə nə mpimbə mə Zembí Ankul-nyēsh í mə bul yáág.

¹⁶ A ji nə cilyá nyédí kúúd dī nə nyédí jwu dī ná:

Cí í jwú nə micí myēsh yí,

Cwám̄ba míl mícwám̄ba myēsh mí ŋgə gwəzə yí.

¹⁷ Mə mú dúg ŋgwól *əŋgəles tál jwówád tətəlí. A mú kím gwəw-gwəw ci nə inunú byēsh yā gwəw ná: Zəgá! Səŋgyagá bī zəg məma dína mə Zembí dī, ¹⁸ zə də. Bì mə zə də míshwun mí mící, nə míshwun mí ójwú-buud nə ozimbí wá gwəw-gwəw, nə míshwun mí íkabulí nə buud bwá ŋgə kyey nə byo wá, buud bēsh, təŋ ofalí təŋ mikwám, təŋ ozhizhe ə búúd təŋ fwámé búúd.

19:5 11.18; Sóm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1

19:6 11.17; 14.2; Sóm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9

19:7 21.2 19:8 6.11 * 19:8 lē: Jisə dúl váál káándá ájujaambawó, nə lalálə kus. 19:9

14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obúbálé ó íciyá: 21.5; 22.6 19:10 6.9; 22.8-9 19:11 4.1;

19.2; Sóm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 19:12 1.14-15; 2.17 19:13 Iza 63.1-6

19:13 Yuá 1.1 19:14 6.2-8, 11 19:15 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 19:16

17.14 19:17 Eze 39.4-5, 17-19 19:18 13.16 19:19 17.12-14; Sóm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16;

Zak 14.2

19 Mə mú dág biin bə́nđh micí myá shí nə misə́mbá mí dósomb myáň bwə́ ná sɛɛŋgya ná bwə́ zə́ lúmbalı nə́ Muud njúl kabə́lí áfufumə́ dí yé bə́nđh bé ózimbi.

20 Bwə́ mú ntə́g bii biin, bii námmə́ *múúd micúndə́ á ibəmb, nyə́ muud nyə́ á dɛ́ shiig buud nə́ mə́ma *mə́shimbá nyə́ á dɛ́ sá mísh má biin dí yí. Buud nyə́ á dɛ́ shiig wá bwə́ wá bwə́ á dɛ́ magulə́ ná bwə́ wág bwo mə́yigyé má biin, bwə́ dɛ́ kúd vugali jé mə́mpwoombá shí wá. Bwə́ mú wusə́ biin bá *muud micúndə́ á ibəmb cwoogá kuda dí mikuwó, kuda nə́ fidə́ í ngə́ bə́mb. 21 Kafwɛ́ɛ́ í á ngə́ cúwo muud kabə́lí áfufumə́ mpud yí, í mú gwú bósólégá bə́sh. Inunú byə́sh í mú də́ míshwun myáň ná ndɛ́é jilə́.

20

Ijwúga tãh mimbú tóóshin

1 Ja isá ini í mə́ shin bə́ ntə́ni yí, mə́ mú dág ngwól *éngə́les ngə́ shulə́ wú gwə́w a mbíd juwə́ga bí ncímə́ nə́ mə́ma kwoolú iŋkwánz. 2 A mú maməsə́ bii ŋkə́ndú éne, nywá a yág jísə́ Njwú mə́jamb yé wə́ɔŋgú, nyə́ *Sátan, a mú wóɔlə́ nyə́ mə́ŋkə́da; a bá ji mə́ŋkə́da mə́ɔŋg dí mimbú tóóshin. 3 A mú wusə́ nyə́ bí ncímə́ dí ná ndɛ́é a fad mpumbé, wá mə́yigyé ŋgunə́d. Nyə́ á fad ŋkə́ndú éne ntə́ni ná a jíg kú ná nyiŋgə́ ngə́ shiig ikúl í cúgé *Oyúden yí, kə́ wóɔs ja mímú tóóshin mí bá shin yí. Ja mímú myə́ɔŋg mí bá shin yí, í bá ji ná bwə́ bídúg nyə́ fúfwálá.

4 Mə́ mú dág ícaŋgə́, buud bwə́ mú zə́ ji ícaŋgə́ byə́ɔŋgú. Zembí mú yə́ bwo ŋkul ná bwə́ ngə́g nə́ sámb miləsú. Mə́ mú námmə́ dág *míshishim mi búúd bwə́ á cígəw

mə́cún wá. Bwə́ á cígəw mə́cún nə́cé bwə́ á wá cug jáň ngə́lə́ bwaagulə́ lán mə́ Yésus dí, nə́ ngə́lə́ bwiing Miləsú mí Zembí wá; bə́ɔŋg bwə́ áshigé kúd tə́ biin tə́ vugali jé mə́mpwoombá shí wá, bwə́ áshigé wíya mə́yigyé ŋkí mpwóómbúđ ŋkí mbwə́d wá. Buud bə́ɔŋg bwə́ mú gwúm nə́ ndɛ́é bə́nđh *Kříst bwə́ mú bə́ nə́ ijwúga tãh mimbú tóóshin. 5 Mílégá mímimbə́ mí áshigé fwo gwúm té mímú tóóshin mí áshigé fwo shin yí. Buud bwə́ á gwúm bə́nđh Yésus zə́ bə́ nə́ ijwúga tãh mimbú tóóshin wá, gwúmálə́ áshúshwóógú wə́ni. 6 Buud bwə́ gwúm gwúmálə́ áshúshwóógú wá bwə́ má jə́la, báá básə́ miŋkə́ŋkə́ mi búúd. Shwiý ábɛ́é í ábúlé ná kúnnya nə́ bwo, bə́nđh Kříst bwə́ bá yida bə́ nə́ ijwúga tãh mimbú tóóshin.

7 Ja mímú tóóshin mí bá shin yí, bwə́ bá yíl Sátan mím bwugə́d, 8 a mú bá cúwo tóón kə́ ngə́ shiig ikúl í cúgé Oyúden yí mákug mə́ shí mánə́ dí, ntó ji ná Gə́g nə́ Magə́g*; kə́ ngə́ shiig bwo ná ndɛ́é bwə́ mú sɛɛŋgya ŋkí bulya nda shɛ́ nyísə́ mán yí, ná bwə́ sá dósomb.

9 Bwə́ á ka mpyáánz shí nyə́sh, bwə́ lyɛ́ ngwála Zembí mə́ céel yí, kúl bag dé dəsú yí, lyɛ́ wə́ ná kyesh. Nji, kuda í á wu jə́ň dí zə́ cumbal jígal bwo. 10 Nə́ ndɛ́é Njwú mə́jamb nyə́ á ngə́ shiig bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə́ fidə́ dí, kúl biin bá *muud micúndə́ á ibəmb básə́ yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kandə́gə́ á kandə́gə́.

Sémbyé miləsú áməzhúgúlá

11 Mə́ músə́ ka dág mə́ma *caŋgə́ áfufumə́, muud njúl cíɔŋg. Shí nə́ gwə́w í mú wɛɛnzh wú múúd wə́ɔŋg míshúđ, í jimb kú ná nyiŋgə́

19:20 13.1-2, 13, 15 fidə́: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 20:1 10.1; 18.1 bí ncímə́: 9.1 20:2 12.3, 9 20:4 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 20:6 1.6; 2.11 20:8 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * 20:8 Gə́g nə́ Magə́g: Ntə́ni wá múúd micúndə́ Ezekyél nyə́ a jə́w buud bwə́ ngə́ lúmbalı nə́ kúl má Zembí wá yé. Wo ji nə́ ŋkul dág gwo Eze 38 nə́ 39 dí. 20:9 Iln 2; 2Oj 1.10, 12; Sôm 78.68; Eze 38.22; 39.6 20:10 19.20 20:11 5.7; 6.14; 21.1; Sôm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 20:12 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 20:12 MmN 32.32

bə. ¹² Mə mú dúg búúd bwá á yə wá, tə ozhizhe ɔ búúd, tə fwámé búúd, bwá tál otátəlí mp-wóombá caangəd. Okálad bwá músə bényəw. Mpúsə búni, bwá mú nyingə bēny ηgwólúgá íshús, nyāη njúl kálad á cug. Zembí mú ηgə sámb buud bwá á yə wá milású, ηgə bɛ misólúgú myāη. ¹³ Bəηg búúd bwá á yə máη wá, máη má mú nying bwo, shwiy nə baη mínjím í mú námə nying bán. Zembí mú ηgə sámb muud yēsh milású, ηgə bɛ misólúgú myé. ¹⁴ Bwá mú wusə shwiy nə baη mínjím bí kudad: shwiy ábēé wə wusəwələ bí kuda dí. ¹⁵ Muud yēsh jíná í á bə kú nyín kálad á cug dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Nə ndeé, mə á ka dúg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí áshúshwóógú í á shí jimb, tə māη, má kú ná nyingə bə. ² Mə mú dúg Yurúsəlem agúgwáan, ηkɛηkɛ ηgwəla ηgə shulə wú gwów wə Zembí. Í á bə í má shín cwɔ nyúul nda mudá má kwísha ná a kə béya yé. ³ Mə mú gwág dúl kál í ηgə wú *caangə má Zembí dí, í ηgə ci nə ηkulú ná: «Zembí bənōη buud banda dán wəga. Zembí mə zə ji búúd dí, buud bwá músə bə búúd bé, nyə ntəg Zembí wāη. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwá ábélé ná bwəle də yə, bwá kú ná bwəle də sá máshwiy, kú ná bwəle jug nə məcɛy. Isá í acwúlú í á má cɔ.»

⁵ Muud nyə á bə a njúl caangəd yé mú ci ná: «Wo má dúg í? Mə ηgə sá isá byēsh ogúgwáan.» Nyə

námə ná: «Cilág isá íni, nəcé iciyá byām bísa í abúgúlág, bísa obábélé.»

⁶ A mú námə ci nə mə ná: «Í má bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga*». Mə ji Mətédálé, mə Məshíné. Muud ηgə gwág shwáásúle miná yé, mə e yə nyə məjúwó má ncwuj á cug, a ηgul mwo ashwá. ⁷ Muud yēsh mə bá ntɔ yé, dé kəw mə bá yə nyə wáni, mə ka námə bá bə Zembí yé, nyə bə mwān waamə. ⁸ Buud bwá júlá mányúul fúndə cúwáli wá bāη í, nə buud bwá á má yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəηg bwá á má sá icug ηkí dana mísh má Zembí dí wá, nə ogwúl ɔ búúd í, nə buud ɔ jaŋga, nə buud ɔ ncidə, nə buud bwá ηgə yə ozembí wá yadúg gúmá wá, nə minjínjɔ, búni bēsh bwá bá shúgula nji bí kuda nə fidə dí, shwiy ábēé wáni.»

Yurúsəlem ágúgwáan

⁹ Nə ndeé, wəéngəles zangbá bwá á bə bwá mbíd ikwəw zangbá lwándúlá nə okwaag-jumə zangbá wá məzhúgúlá wá, ηgwól á cínəngú mú zə lás nə mə ná: «Zaá, mə zəg lwágulə wo mudá má zə béya yé, mudá mə Mwá Ncwəmbɛ.»

¹⁰ A mú kə nə *jím jām wúl məma mbāη dí gwów. A mú lwágulə mə Yurúsəlem, ηkɛηkɛ ηgwəla ηgə shulə wú gwów wə Zembí. ¹¹ Í á bə nə milwané mí Zembí, í ɔ də lwenya nda jɔjɔ kwóógú bwá də jəw ná zhāspə yí, zhāspə wəηg njúl wo təl ká wo ηgə dúg ká, námə nda yēn kristál. ¹² Yurúsəlem wəηg nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mányunηg má má lyɛ íkómb byēsh ná kesh, mányunηg məηgə nə mimpumbé wúm nə mímbá, nə wəéngəles wúm nə óbá bwá njúl isándélé. Míneé má á

20:14 20.10; 1Kr 15.26 shwiy ábēé: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9–22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26–28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obábélé: 19.9 **21:6** 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * **21:6** Ikangá íbá íni bísa, nə kangá áshúshwóógú nə áməzhúgúlá yá kál lú garék. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27 **21:9** Iza 54.1–17 **21:9** 15.1 **21:10** 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 **21:11** 21.18, 23; Iza 60.1–3, 19; Eze 43.2 **21:12** 7.5–8; Mat 35.22–26; MmN 28.21; Eze 48.30–35

bə námə mícilyá cínəŋg mimpumbéd, mínə má íbænd wúm nə íbá yá bwán ó *Izúrəyél. ¹³ Mimpumbé wúm nə mímbá myəŋg mí á bə, kósómb jwəw í də cúwo yí mimpumbé mílól, *máncwúm má jwəw† mimpumbé mílól, *mákóól má jwəw‡ mimpumbé mílól, kósómb í də jímə yí mimpumbé mílól. ¹⁴ Bwá á fwə mənyuŋ mə ŋgwála wəŋgú nə məváál má mákwóógú wúm nə mábá, bwá mú cilə *búúd ə lwámá ó Mwá Ncwəmbə mínə máŋ məkwóógú məŋgúd, búúd ə lwámá bwá á bə wúm nə óbá wá.

¹⁵ Engəles nyə á ŋgə lésəhə nə mə yé nyə á bə nə máda ná a zə yígula ŋgwála nə mimpumbé, nə mənyuŋ; máda wəŋg nyə á bə síyá nə or. ¹⁶ Ŋgwála í á bə ikósómb byēsh ná jəlá, məgwaa nə məbwugúlu mēsh cé ŋgwúd. Engəles mú ŋgə yígula ŋgwála nə máda, a mú kwey ná nə məgwaa, nə məbwugúlu, nə cé kələ gwəw, byēsh í á bə cé ŋgwúd, *osətádš otósšhin wúm nə óbá. ¹⁷ A mú námə yígula mányuŋ mə ŋgwála, a kwey ná mäsə kələ gwəw okudé* təd nə məwúm mánə nə ónə, ŋgələ yígula nda búúd bwá də yígula ísá ná.

¹⁸ Bwá á mə mənyuŋ məŋgú nə məkwóógú bwá də jəw ná zhəspə má, bwá lwə ŋgwála nə fwámé or áfufaanə, a dúgə ŋkənəwə nda fwámé yēn. ¹⁹ Bwá á ŋgə wá məkwóógú məváál mēsh mífwəyá myá nyuŋ ŋgwála dí ná í bəg ŋkí nywə dúg. Bwá á sá ná, fwəyá áshúshwóógú dí, bwá wá kwóógú bwá də jəw ná zhəspə yí; ábēé dí, bwá wá dəŋg bwá də jəw ná safír yí; aléél dí, bwá wá dəŋg bwá

də jəw ná kalusedwān yí; ányina dí, bwá wá emeród. ²⁰ Bwá á wá dəŋg bwá jəw ná sardwān yí átána dí, konalín ásamuna dí, krizolít ázanəgbád, beríl ámwomb dí, topáz áyibuúd, krizoparás áwúmúd, yasət áwúm nə ŋgwúdud, ametistə mú kə shúgula áwúm nə bēé dí. ²¹ Minjuwəg myá mimpumbé wúm nə mímbá mí á bə síyá nə kwóógú álal-kus bwá də jəw ná pērlə yí, nda mpumbé, nda pērlə. Bwá á kwaag njwəŋ ánúní á ŋgwála nə fwámé or, or wəŋg njúl, wo tál ká wo ŋgə dúg ká, nda yēn.

²² Mə a shígé dúg təw *Mpáánzə Zembí ŋgwála wəŋg wēsh dí. Zembí Cwámba á ŋkul nyēsh bá *Kříst wá búésə təŋ Mpáánzə á ŋgwála wəŋg. ²³ Ŋgwála wəŋg í áŋgə nə jí jwəw, kú jí ŋkwoond; milwanə mí Zembí wá mí ŋgə kwan wə, Mwá Ncwəmbə jisə məos í ŋgə kwan ŋgwála wəŋg yí. ²⁴ Ikúl ishús í bá də cugə nyádí məŋkenyad, micí myá shí mí bá zə də təom wəŋ cínəŋg. ²⁵ Mimpumbé myé mí ábúlé bwele də feed, nəcé ibulú í ábúlé ná də bə ŋgwála wəŋgúd. ²⁶ Bwá bá zə də nti təom nə mílwanə myá ikúl ishús cínəŋg. ²⁷ Sā jí ŋkí dana mish má Zembí dí yí í ábúlé bwele kə cínəŋg, tēem bə múúd nyə a mə wusə nyúúl ísá í ádudaná dí nə íjəŋ dí yé. Buud bwá bá kə cínəŋgú ŋjí bəŋg mínə máŋ mäsə cilyá kálaad á cug mə Mwá Ncwəmbə dí wá.

22

¹ Ná ndeé, *éŋgəles éne mú lwó mə ŋgwəŋ məjúwó mə cug, í njúl ná ŋkúl-ŋkúl nda yēn kristál; ŋgwəŋ wəŋg í ŋgə zhu *caŋgə mə Zembí bá Mwá Ncwəmbə dí, ² í ŋgə wó

† 21:13 máncwúm má jwəw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.

‡ 21:13 makóól má jwəw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 21:14

Heb 11.10; Ifz 2.20 21:15 11.1; Eze 40.3 21:16 Eze 48.16-17 Š 21:16 sətád; jisə kúnə-kúnə omáda mítəd mimbá. * 21:17 kudé: Jisə kúnə-kúnə kúl máda. 21:18 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13 21:22 11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23 21:24 Sóm 68.30; Iza 60.3 21:25 Iza 60.11 21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálaad á cug: 3.5 22:1 21.6; Eze 47.1-12 22:2 21.21 Lú: 2.7

tâm ñgwála, líí cug í tál mánciindye má ñgwọ́ọ́ mabá mēsh dī. Líí jọ́ngú í dū bə nə mpumá ñkwoond yēsh á mbú, buud dū mwáág mpumá cínọ́ngú ija wúm nə íbá ñkúmba mbú. Ikáá byé i dū lwag ikúl í cúgé *Oyúden yí. ³ Sá í ábúlé ná nyíngə bwəma nə məlweemyá ñgwála wọ́ngú. Caangé má Zembí bá Mwá Ncwəmbə í bá bə wu. Osóol ó māsáal ó Zembí bwá bá sá Zembí iséy. ⁴ Bwá bá dóg mpwóombú nyé, bwá bə námá nə jíná dé cilyá mampwoombú. ⁵ Bulú í ábúlé ná dū yínd wu. Buud bwá ábúlé ná dū jii mánkenya wu, kú námá jii málámba, nəcə Zembí Cwámba má bá dū kwan bwo. Bwá bá bə nə ijwúga kandugé á kandugə.

Yésus wál bá nyíngə zə

⁶ Engəles mú ci nə má ná: «Íciyá íga bíse í abúgúlág, bíse obúbálé. Cwámba, Zembí má jwú nə *mishíshim mi *búúú ó micúndá yé, nyə á nti má ná, má *éngəles yé má zág lwágulə ósóol ó māsáal bé sá í wál bá zə sīy yí.» ⁷ Yésus má ci ná: «Dugí, má wál bá nyíngə zə. Muud má báágúlá íciyá kálaad éga ñgə cúndə yé, nywáá má jəla.»

⁸ Má Yuánes wə má á gwág isá íni, má wə má a dóg byo. Ja má á gwág má dóg byo yí, má á wusə nyúul mbúmbudí éngəles nyə á ñgə lwó má byo yé dí shí məkúú, ná má yə nyə gúmá. ⁹ Nyə ntág nə má ná: «Mból! Kú bəeg sá ntáni! Má ji muud gwoonj wún ná shé ñgə sēy séy ñgwúnd, nə má nə bínón omínyonə bwo búúú ó micúndá, nə buud bwá ñgə baagulə iciyá í kálaad éga wá. Yidagú yə Zembí gúmá!»

¹⁰ A mú nyíngə ci nə má ná: «Wo kú shweel íciyá kálaad éga ñgə cúndə

yí, nəcə isá byəonj í wál zə sīy.

¹¹ Muud má dū sá ólíngí yé, nyíngə ñgə sá olíngí; nyəonj músə nə nyéé mish má Zembí dí yé, nyíngə bə nə nyéé. Muud ñgə sá otátalí yé, nyíngə sá otátalí, nyəonj jí ñkəñkə múúú yé sá ná a nyíngə bə ñkəñkə múúú.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, má wál bá nyíngə zə. Má zag ntág nə myóna, má bá zə ñgə jóna nə buud ñgə bə sóólágú má múúú yēsh.

¹³ Má ji Alúfa, má Oméga. Má ji ashúshwóógá, má aməzhúgúlá. Má ji Mətédúlé, má Məshíné. ¹⁴ Buud bwá ñgə gusa íjud byán wá bwá má jəla, nəcə bwá bá bə nə zhíí má kúmá líí cug dí, bwá bə námá nə zhíí má nyí mimpumbé mí ñgwálad.

¹⁵ Ñgwála dí tóón nyə má bá bə, nə buud bwá á lweegushi ícug nda ompyə wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó jangə, nə ogwúl ó búúú, nə buud bwá ñgə yə ozembí wá yadúg gúmá wá, nə muud yēsh má céél íjọ́ọ́ á ñgə námá bwiíng byo yé. ¹⁶ Má Yésus má a nti éngəles waamá ná a zág bwaagulə mádọ́ dí ná isá íni bíse obúbálé. Má ji mbyágá á mpwonj buud má *Dávid, má ji acén-cení má dū faan kúndá mán yé.»

¹⁷ Ñkəñkə Shíshim bá ñgwəol má Mwá Ncwəmbə bwá ñgə ci ná: «Zaág!» Muud yēsh ñgə gwág yé cíg ná: «Zaág!» Muud ñgə gwág shwáásúlə míná yé zág. Muud má jí mójúwó má cug yé, lógúg mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ñgə gwág iciyá kálaad éga ñgə cúndə wá, má Yuánes, má ñgə bwaagulə bí ná, muud má kwádúlá gúl ciyá wa yé, Zembí bá námá kwádulə nyə okwaag-jumə kálaad éga ñgə lwó wá. ¹⁹ Muud má ká námá béég gúl sá wa íciyá kálaad

22:3 7.15; Zhe 3.17 22:4 14.1; Sóm 17.15; Mat 5.8 22:5 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27 22:6 1.1; 10.7; 19.9; Mís 11.27-28; 13.1 22:7 3.11; 22.12, 20 22:8 1.9; 19.10 22:10 Dan 12.4 22:11 Iza 56.1; Eze 3.27; Dan 12.10 22:12 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6; 19.2, 11; 20.12-13; 22.7; Sóm 28.4; Mik 24.12; Zhe 17.10; Mat 16.27 22:13 1.8 22:14 7.14; Sóm 118.19-20 líí: 22.2 22:15 21.27; Ifz 5.5 22:16 1.1; 5.5 acén-cení má dū faan kúndá mán yé: 2.28; Ilj 24.17 22:17 21.2, 6 22:18 Mbá 4.2; 13.1 22:18 Mbá 29.19 22:19 líí: 2.7 kálaad: MmN 32.32

éga ηgá cúndə dí yé, Zembî bá béég múúd wəɔηgú dé kəw lu ísâ kálaad éga ηgá lwó yí, ntó ji nɔ́ a nda yə nyə ηkul mɔ́ dɔ́ íbumɔ́ í líf á cug, nda yə nyə ηkul mə nyíi ηkɛ́ηkɛ́ ηgwólád.

²⁰ Muud ηgá bwaagule nɔ́ isâ byəɔηg bíse obúbólé yé ηgə ci nɔ́: «Haaw, mə wál bá nyiηgə zə.» Amen! Yé Cwámba Yésus, zaág!

²¹ Cwámba Yésus ká sá bí bəsh mpaam.